Acc. 436

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

Digitized by Google

MARCI ANTONII

SURGENTIS

NEAPOLIS ILLUSTRATA.

MARCI ANTONII

SURGENTIS

PATRICII, ET EQUITIS NEAP.

DE

NEAPOLI ILLUSTRATA

LIBER UNICUS.

CUM

ADNOTATIONIBUS

MUTII FRATRIS

Olim Quæſtoris Parricidii, & Regii Patrimonii Curatoris.

Ubi, præter Præfecti Præt. cum Vicerege, reliquorumque antiquorum Magiſtratuum cum noſtris, comparationem, eorumque poteſtatem, atque inter ſe, tum publice, tum privatim, ordinem, & præcellentiam; & præter omnium hujus Regni Tribunalium in juredicundo ritum; quicquid ad optimum adminiſtrandæ juſtitiæ cultum, ac Urbis, & Regni regimen ſit neceſſarium, perſpicue commonſtratur: quæſtiones cunctis in ſupremis Auditoriis agitari ſolitæ in cauſis, etiam Status, hucuſque non paſſim notæ, proponuntur, & deciduntur.

Lectio nedum Magiſtratibus, & cauſarum patronis, ſed & privatis, nobilibus, & hiſtoricis utiliſſima, nova, & curioſa.

Editio ſecunda, mendis prope infinitis expurgata.

NEAP. Apud Nicolaum Naſum Typographum. M.DCC.XXVII.

SUPERIORUM FACULTATE.

Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo Domino

D. D. FERDINANDO PAULO ALARCON ET MENDOZZA,

Domino domûs de Alarcon & Mendozza, nono Marchioni Vallis Siculæ, Rendarum & Monacileonis, Comiti Palleareæ, Rendarum & Gambateſiæ, Domino Toxiciæ, ſuorumque caſalium, inſulæ & ſuorum Caſalium, Caſtellorum, Furcæ Vallis, Cerchiariæ, Petræ Camelæ, Fani Adriani, Querqueti, Intermeſuli, Clauſani, Collis-donici, Aquilani, Clareni, Caſtrileoniani, Caſalis Cornu, Capſani, Colliſalti, Aquævivæ, Beſari; Turris, Petrellæ, Collis aurei, Palumbariæ, Roccæ Ornani, Domino Baroniæ Fluminis Frigidi, Longobardorum, & Falconariæ, Montiſcini, S. Felicis, Caroleorum, Domanici, S. Laurentii, S. Joannis, Marani, Spinæ, & Terrarum Canzani, S. Omeri, Podii Morelli &c. Inter Primores Hiſpaniarum Magnates &c. &c. &c.

DOMINICUS DE URSO S. P. D.

QUOD in civili Republica bonum parit (PRINCEPS EXCELLENTISSIME) *moralis vitæ legibus inſtituta conformatio, ejuſdemve, ſi quando temporum injuria dilapſa fuerit, reſtitutio: hoc in literaria præſtant eruditorum hominum editæ lucubrationes, ſive earumdem, cum, ut aſſolet, ſeù Typographorum incuria, ſeù tranſcriptorum ignavia cor-*

ruptæ, mendiſque deformatæ fuerint, in primævum nitorem accurata reſtitutio, emendataque reimpreſſio. Quocirca cum M. Antonii Surgente Juriſc. hiſtoricique celeberrimi opera, quibus cum juriſprudentiæ loca omnia, tum feliciſſimæ hujus noſtræ urbis initia, progreſſum, amplitudinem, ſeù profanam, ſeù ſacram, cunctaque denique miniſteria, cum vetera, tum recentia; eorumdemque poteſtatem, ac cum antiquiſſimis Romanorum Magiſtratibus, & Proregis cum Præfecto prætorio analogiam, luculenter, eruditiſſimèque pertractat, ſeu exemplariorum caritate, ſeu eorundem depravatione ab literatis hominibus jamdiù deſiderarentur, gratiſſimam rei literariæ, utiliſſimamque operam me collaturum exiſtimavi, ſi zizanias in meſſe defuncti viri ſuperſeminatas, evellere, ac extirpare ſatagerem, nova ſui operis editione curata: qua mendis, lacunis, infidelique indice procul amandatis: Mutiique quas in opera germani fratris adjecerat, doctiſſimis notis proprias in ſedes, a quibus longo errore peregrinabantur, reſtitutis, opus ipſum primævo ſuo nitori redditum appareret. Id autem plenè, probèque fuerim aſſecutus, aliorum eſto judicium. Illud profecto

affir-

affirmare auſim, hanc meis curis elaboratam editionem, longe priorem ordine, emendatione, ac nitore vincere. Quemadmodum autem quæ ad civilis reipublicæ, ſeù inſtitutionem, ſeù reformationem ſpectant, Principum illa autoritate, & patrocinio nituntur, ita & quæ rei literariæ quoquo pacto juvandæ inſtituuntur, procerum ea quoque virorum tutamini commendari uſu apud omnes ferè ſapientes a primo ævo veniſſe compertum eſt. Neque id quidem injuria; quando ita veterrima conſuetudine fieri videmus, ut cunctis in rebus, quæ Principes probant, ac tuentur, ea cæteri laudent, religioſèque ſuſpiciant. Illud nihiloſecius incommodi in hac parte accidere poteſt, nec raro ſolet, ne non illi inter viros principes (hos quippe in enormem plane numerum plus forte juſto, ne dicam merito excretos dignoſcimus) eruditorum laboribus patrocinandis advocentur, qui rem perficere & velint, & poſſint. Mihi vero M. Antonii mei opus, nitori ſuo reſtitutum, typis committere meditanti, ſors illa beata contigit, ut omni conſultatione ſepoſita, Tu omnium maxime, Princeps inclite, occurreres, cui & autoris, & reſtitutoris operam commendarem. Tu, inquam, cui

nec facultas ad hæc præſtanda deeſt, nec voluntas. Ac voluntatem quidem parat eximia illa tua humanitas, qua cunctos, eos maxime qui literas profitentur, mire complecteris, omnique beneficiorum tuorum genere exornas: ita plane, ut quod literæ earumque cultores in reliquis fere exoptant juvamen atque præſidium, in Te uno ſe gaudeant nactas eſſe. Facultatem vero ſuppeditat nominis tui, ſanguiniſque claritas, cum pari dignitatis excellentia, ac fortunarum copia conjuncta. Princeps porro es, atque ille profecto Princeps, cui claritatem non divitiæ conciliant, divitias vero fortuna & caſus, qui bona ſua cæco ductu, atque adeo immeritis perſæpe diſtribuunt; ſed cui Atavorum virtus & celſitudo, ab ignotis pene ſeculis derivata, ampliſſimam, purgatiſſimamque nobilitatem comparat: Opes vero & copias æquiſſima populorum, jure tibi ſubditorum, dominatio inſtruit. Atque ad majores tuos quod attinet, vereor, ne ſi ipſorum decora vel commemorare ſimpliciter velim, in id rerum caput meam conjiciam orationem, ubi facile quidem ſit initium invenire, difficile vero exitum. Quis etenim verbis complecti valeat magnitudinem, omni-

que

que ævo ſeſe efferentem gloriam familiæ de Mendozza, unde tot pene Heroes prodiere quot homines? Ex hac familia excellentior inter Hiſpanos Proceres dignitas, primæ nimirum quam vocant Magnitudinis poſt Regiam Majeſtatem, in quatuor celeberrimas eorundem Hiſpanorum domos derivatà conſpicitur: in duas nimirum de Sandoval, *& de* Sylva, *ad quas ducatus* dell' Infantado, *cum ſuis omnibus juribus, dotis titulo translatus fuit: ac præterea in domos de* Ibañes, *&* Portocarrero, *quibus una cum ornamento hiſpanicæ Magnitudinis, amplas ditiones* Marchionatuum de Mondeſciar, *deque* Monteſclaros *prægrandis hujuſce familiæ fœminæ intulerunt. Ut non immerito ea hiſpanica Magnitudo, quæ tam excelſe in Europa celebratur, quinquies huic familiæ ineſſe prædicetur: ſemel ſibi in ſeipſa, quater vero aliis ex ipſa, ſuarum nempe ratione fœminarum. Quanquam perilluſtrium hujus familiæ matronarum decora, etiamſi excelſa, & clariſſima, obſcurari penè conſpiciuntur ſumma illius* Joannæ *excellentia & claritate, quæ Petro Gonzalez de Mendoza hujuſce domus domino procreata, atque Alonſo Henriquez, magno caſtellanæ claſ-*

ſis

ſis Præfecto, ſeù quem vocant Grandi Caſtellæ Almiranti, *nuptui tradita, maximorum Imperatorum, Regumque, cum Hiſpaniarum, tum Galliarum magna mater exſtitit, hodieque ſuis in auguſtiſſimis nepotibus exſtat. At quid virorum gentis hujus pulcherrima, longeque præclara facinora hic commemorem? Me vox dieſque deficient, vel nomina ſolummodo perhibentem eorum, qui ex inclyta hac familia ſeù in clamyde Sacra Eccleſiam ſuis virtutibus illuſtrarunt, ſeù in Toga pacis cultores, Reiquepublicæ probe adminiſtrandæ apud Regiam Majeſtatem Conſiliarii ſapientiſſimi: ſeù in ſago exercituum Imperatores, militum magiſtri ac Duces longe fortiſſimi, Arciumque Præfecti ſtrenuiſſimi exſtitere. Paucos è multis recenſebo: Quinque S. R. E. Cardinales ampliſſimos, innumeros pene Præſules doctiſſimos æque ac ſanctiſſimos. Alvarum Petri II Marchionis tertio-genitum Meſtanſiæ celeberrimum commendatarium ſacri ordinis Alcantaræ: Didacum ejuſdem Petri quinto-genitum magnum Eccleſiæ S. Nicolai Barenſis Priorem: Petrum & Alonſum Didaco propagatos, S. Jacobi; Antoniumque ex eodem Didaco natum, Calatravæ famigeratiſſimos equites. Alarconem vero*

primam hujuſce familiæ in Italiam translatæ fœmineo ex latere ſtirpem, Petrum Marchionem II. Alvarum ex eodem Petro tertio loco procreatum, Petrique ex Didaco quinto-genito nepotem Antonium, Regis Conſiliarios optimos, juſtitiæque incoruptiſſimos adminiſtros. Alarconem denique primum jam appellatum, Petrum Marchionem II. Rodericum, ac Didacum Petri filios, Antonium Didaco natum, Ferdinandum-Franciſcum Marchionem V Andream germanum hujus fratrem, Paulum Ferdinandum VI. Ferdinandum Hieronymum patruum tuum VII. Marchionem, bellorum duces exercitatiſſimos: Alarconem item, Petrumque commemoratos, Joannem, Alvarum, Didacum, Petri ſecundo, tertio, ac quinto loco genitos, Alonſum Didaci filium, Alvarum alterum, alterumque Didacum, Alonſo propagatos, majoris arcis Neapolitanæ, quod Caſtrum novum *dicitur, ſummo imperio Præfectos longe digniſſimos. Antonium inſuper Didaci ſenioris filium, Arcis S. Erami ejuſdemmet urbis, Andreamque V. Marchionis fratrem, Callipolitanæ, Capuanæque Arcibus Præpoſitos meritiſſimos.*

Horum autem omnium, cæterorumque gentis

tuæ

ſis Præfecto, ſeù quem vocant Grandi Caſtellæ Almiranti, *nuptui tradita, maximorum Imperatorum, Regumque, cum Hiſpaniarum, tum Galliarum magna mater exſtitit, hodieque ſuis in auguſtiſſimis nepotibus exſtat. At quid virorum gentis hujus pulcherrima, longeque præclara facinora hic commemorem? Me vox dieſque deficient, vel nomina ſolummodo perbibentem eorum, qui ex inclyta hac familia ſeù in clamyde Sacra Eccleſiam ſuis virtutibus illuſtrarunt, ſeù in Toga pacis cultores, Reiquepublicæ probe adminiſtrandæ apud Regiam Majeſtatem Conſiliarii ſapientiſſimi: ſeù in ſago exercituum Imperatores, militum magiſtri ac Duces longe fortiſſimi, Arciumque Præfecti ſtrenuiſſimi exſtitere. Paucos è multis recenſebo: Quinque S. R. E. Cardinales ampliſſimos, innumeros pene Præſules doctiſſimos æque ac ſanctiſſimos. Alvarum Petri II Marchionis tertio-genitum Meſtanſiæ celeberrimum commendatarium ſacri ordinis Alcantaræ: Didacum ejuſdem Petri quinto-genitum magnum Eccleſiæ S. Nicolai Barenſis Priorem: Petrum & Alonſum Didaco propagatos, S. Jacobi; Antoniumque ex eodem Didaco natum, Calatravæ famigeratiſſimos equites. Alarconem vero*

primam hujuſce familiæ in Italiam translatæ fœmineo ex latere ſtirpem, Petrum Marchionem II. Alvarum ex eodem Petro tertio loco procreatum, Petrique ex Didaco quinto-genito nepotem Antonium, Regis Conſiliarios optimos, juſtitiæque incoruptiſſimos adminiſtros. Alarconem denique primum jam appellatum, Petrum Marchionem II. Rodericum, ac Didacum Petri filios, Antonium Didaco natum, Ferdinandum-Franciſcum Marchionem V Andream germanum hujus fratrem, Paulum Ferdinandum VI. Ferdinandum Hieronymum patruum tuum VII. Marchionem, bellorum duces exercitatiſſimos: Alarconem item, Petrumque commemoratos, Joannem, Alvarum, Didacum, Petri ſecundo, tertio, ac quinto loco genitos, Alonſum Didaci filium, Alvarum alterum, alterumque Didacum, Alonſo propagatos, majoris arcis Neapolitanæ, quod Caſtrum novum *dicitur, ſummo imperio Præfectos longe digniſſimos. Antonium inſuper Didaci ſenioris filium, Arcis S. Erami ejuſdemmet urbis, Andreamque V. Marchionis fratrem, Callipolitanæ, Capuanæque Arcibus Præpoſitos meritiſſimos.*

Horum autem omnium, cæterorumque gentis

tuæ

tuæ procerum dignitatem, geſtaque preclariſſima Tu, Princeps excellentiſſime, virtutum, omnium acceſſione cumulaſti: ratuſque gentilitium ſplendorem, niſi propria claritate augeatur, obtundi in nepotibus, tandemque interire, in omnem te extendiſti, extendereque pergis operam, ut prudentia, magnanimitate, juſtitia, eximia in literas, literatoſque omnes munificentia, cœteriſque animi tui egregiis, viroque Principi congruis dotibus, dignum te præbeas, in quem tot tantorumque Heroum majeſtas, bonaque omnia tum animi, tum ſanguinis ac fortunæ, jure optimo, deriventur. Excipe igitur, mecœnas optime, munuſculum, levidenſe illud quidem, ſi cum tenuitate mea, tuaque magnitudine conferatur, at dignum ex ſeſe, cui ſatis firmum clariſſimumque patrocinium impendas; quo fiet ut non me ſolummodo, ſed univerſam, maxime autem noſtri hujus Regni eruditorum hominum nationem Tibi devinctiſſimam æternum reddas. Vale Neapoli Idibus Novembris CIↃIↃCCXXVII.

M. ANTONII SURGENTIS

PATRITII, ET EQUITIS NEAPOLITANI PERILLUSTRIS.

DE NEAPOLI ILLUSTRATA.

Liber Singularis.

SUMMARIUM.

CAP. I.

1 *Neapolim Trojanos, vel Græcos condidiſſe, omnes conſentiunt.*

2 *Pontificis, & Regis intereſt ſubditorum nationem ſcire.*

3 *Neapolitani Regni, uſque ad Auſtrienſes, dominii mutationes novem fuere.*

4 *Obſervatio diuturna ob cauſam mutari poteſt.*

5 *Subditi Dominum imitari aſſolent.*

6 *Neapolis & Romæ tractatus varii promittuntur.*

7 *Sedilium & Popularis Plateæ, aliorumque tractationem Sereniſſimo Hiſpaniarum Principi pollicetur.*

8 *Antiquiora præferenda ſunt.*

9 *L. Feneſtella author libelli* de magiſtratibus, *an idem ſit qui ab Ulp. in* l. 1. ff. de off. quæſt. *Pli. & Seneca nominatur.*

10 *Conſiliarius à latere prius dignitatem adeptus, prius ſuffragium præſtat.*

11 *Conſiliarii S. R. C. poſteriores dignitate, poſt eum, cui cauſa demandata eſt, ſententiam proferunt, cujus diverſitatis rationes afferuntur.*

12 *Conſuetudo locorum in prærogativis attendenda eſt.*

13 *Oratores Equiteſque Sedilium, quid in præcedentiis obſervent, alibi tractandum promittitur.*

VETERES Hiſtorici, Coſmogrophique Parthenopem, quam nunc *Neapolim* appellamus, à Trojanis, vel Græcis conditam, auctam, reſtauratamque fuiſſe
1 autumant. Qui priorem ſententiam, Æneam, qui poſteriorem tuentur, Herculem, Phalaridem, Rhodianos, Cumanos, Pitacuſeos, Diomedem, Athenienſes, Calcidenſes fundatores conſtituunt. Hiſtoriam ab initio, prout vel res tanti momenti expoſcit, pro viribus elucidare nitemur, ne prætermiſſa, in obſcuram brevitatem, damnatamque negligentiam incideremus, malevoli, ac amici etiam carperent, & obtrectarent.

Præterea Summo Pontifici, ac Re- 2
gi, hominum & civitatum nationes, progeniem, & conditores, ad Solares, Lunareſque dignitates, congrue diſtribuendas, multaque ob alia, ſcire ſatis neceſſum eſſe judicavimus, ut

ſcriptum eſt in *l.quod ſi nolit.* §. *qui mancipia.* *ff.de ædil.edict.l.forma, & eadem l.§.in ſervis ff.de cenſib.l.quiſquis.C.ad l.Jul.Majeſt.c.miramur.in argum.*61.*diſt.* Odof.in *l Julian. ff.de act.& oblig.* Abb. in *c.ſi præponente, de reſcrip.*Dec.in *conſ.*541.Afflict.in *conſtit. Regni, incipiente Divinæ.*4.*not.* Grammaticus *conſil.*12.*num.*6. Corſetus in notabilibus ſuis *verbo ſubreptio.* Nevizanus in ſua *ſilva. lib.*2.*n.*115. Rip.in *tract.de peſte, in remedio ad conſer. uber. n.*154. Tiraquellus in *7. l. connub.* Caſſaneus *cathalogo glo.mundi.*11.*par. conſid.*24. Hieronym.Cag. *prob. ff.num.*12. Gomeſius in *primo, n.*38. *& latius.* *§.ſic itaque. n.*18. *inſt.de action.* Additio ad *primam Regni conſtit.col.*3. Covarruvias *lib.*2. *var. reſol. cap.*8. Avunculus meus *Marinus Fretia lib.*2.*de ſubfeud. qu.*23. Et ultra hos latiſſime omnium mores, & inclinationes ſcripſit Alexander ab Alexan. *genial.dier.lib.*4.*c.*13.inter quæ præſtat, ut affectionibus patefactis ſymmetram medelam dare valeant, ut legitur in §. *liceat* cum aliis ibi per Accurſium adductis in *auth. quibus mod. natur. effic. legit.* etſi dominii mutatio (ex Græcis enim conditori-
3 bus ad Romanos, ex quibus ad Gothos: unde iterum ad Græcos, inde pene ad Sarracenos, ab iis ad Normandos, qui regium titulum à Summo Pontifice aſſecuti fuere; poſt hos ad Svevos, hinc ad Andagavenſes, & ex ipſis ad Aragonenſes, demum ad auguſtiſsimam ſemperque invictiſsimã Auſtrienſium Familiam translatum eſt, & nullo unquam tempore receſſurum eſſe, omnium acclamatione expetitur) morum etiam exterorum commixtio, & aſſiduus acceſſus, multa deſueſcere fecerunt; tamen evidens ratio fuit, ideo reprehenſibile non eſt. *l.*2. *ff.de conſt.princ. c.non debet,* 4
*de conſanguin.& affin.*idem eſt populus, etſi nemo ex illis vivat, *l.præponebatur.ff.de jud.*& in uno etiam reſidere poteſt, *l.ſicut.§.*1 *ff.quod cujusque univerſ.* qui conditorum inſtituta veterumque mores, ad poſteros transferre eiſque propagare potuit, ut ſaltem ſi non ſcintilla, ſcintillula appareat, non multum abeſt, quod à Chryſoſtomo ſcribitur, *quales do-* 5
mini, inquit, *tales ſervi, c.ſicut,*& *c. paſtoralis.* 2. *q.*7. *c.ex merito.*6. *q.*1. & ibi *glo.* Claudiani carmina citat.

Totus componitur Orbis
Regis ad exemplum.

& idem Claudianus.

Mobile mutatur ſemper cum
principe vulgus.

Quales in rempublicam principes eſſent, tales reliquos fore cives, *Cic. epiſt.lib.*1. Huic adhæret *l.ſi mihi & tibi.* §. *regula. ff. de leg.*1. & ultra in Adagiis, *Bonus dux bonum reddit comitem,* late ſcribit Tiraq.in *tract.de pœn. cauſa* 51.*n.*91. Hieron. Cag. in 6
*Rub.prob.digeſtor.n.*13.Ad hæc, Religionem erga Deum, Templa erecta, Majorum geſta, Bella terra marique commiſſa, Portus, Caſtra, Ædificia cõſtructa, Urbis nomina, Situs, Mœnia, Portas, Pomerium, Parthenopes, Virgilii, Sanazarii, Sepulcra, Fructus Fonteſque copioſos, Hippodromum, Thermas, Inſignia, Imperatorum ac multorum memoratu dignorum Adventus, Theatra, Fora, Vicos, Inſulas adjacentes, Paludes, Terræmotus, Memorabilem maris Exuberantiam, ejuſdemque crateræ menſuræ Deſcriptionem, Incendia, Munificentiam, Ritus, Mores, Ludos, Duces, Sexaginta

tá vel circiter epitheta, & quod prius
dixiſſe debebam, Romæ, & Imperii
fundationem, originem, translationẽ,
epitheta etiam, & declinationem, cum
Trojanis conjunctionem, Regum &
Imperatorum ſeriem, & genealogiam,
Æneæ ex Anchiſe, & Venere parenti-
bus, Herculis, Phalaridis, Diomedis
vitas, obituſque. De Cumanis, Rho-
dianis, Pitheacuſiis, Athenienſibus,
Chalcidenſibus, Magna Græcia, Opi-
cis, Oſcis, Volſcis, Nolanis, Campanis,
Veſuvio, Herculano, Pompejano, Græ-
corum conſilium de hac ora tenenda,
urbeque fundanda, ſuo ordine recenſe-
bimus. Ad quæ pene ſingula proban-
da, id potiſſimum obſervavimus, quod
à nemine hucuſque factum eſſe com-
perimus, ut præter hiſtoricorum, alio-
rumque ſcriptorum authoritates, ex
utriuſque juris, Regnique Conſtitutio-
nibus, & Feudorum uſuum, fontibus,
uberrimis teſtimoniis iis fidem com-
pararemus. Ex quibus etiam juribus,
quamplurimæ differuntur quæſtiones.
De Sedilibus, ac populari Platea, & Ci-
vitatis regimine, Magiſtratibus, Ma-
giſtratuumq; prærogativis, Familiarũ
Inſignibus, & nobilitate; Regnique
7 Provinciis & Civitatibus, in aliis
duob. lib. PHILIPPO ejus nominis III.
Sereniſſimo Hiſpaniarum Principi
nuncupandis, Deo auſpice differetur.
Et ut nil antiquitatis penitus igno-
retur, ut admonet Juſtinianus in §. 1.
inſt.de teſt. ab ea, ut juris eſt, incipiam.
8 *l.1.ff.de alb.ſcrib. l.1. ff.de fid.inſtru-
men. l.1. §.quibus. C.de.nov.co.fac.l.1.
C.de conſul. lib.12. §.ſingulorum, in-
ſtit. de rerum diviſion. l.1. juncto ti-
tulo ff.de jur. natu. gent. & civ.* Do-
ctores in *l.cum.quid.ff.ſi certum peta.*
Dec. in *c.clerici, de judi.* Affli.in *prob.
conſt. regn. quæſt. ultima*: quod à re-
giis à latere conſiliariis (bellicos & ſta- 9
tus conſiliarios vulgo appellant) con-
tinue cuſtoditur, ex Cic. *de ſenectute.*
L. Feneſtella (de quo in *l.1. ff.de offic.
quæſt.* Seneca *epiſt.*108. Plin. *lib.*33. 10
*natur. hiſtor. cap.*11. ſi uterque idem 11
eſt) *lib.de Romanor. Magiſtrat. cap.*1.
habetur, & Aul. Gellius *act. noct.
lib.*2. *capit.*15. diverſimode obſerva-
tum refert. Et in Senatoribus ab iiſ-
dem genitis, dubio procul videtur, ſed
in lectis & pedariis ambiguum eſſe
poterit. Et pro hoc more in Eccl. *cap.*
22. *loquere major natu, te decet pri-
mum verbum d. l.1. ff. de alb. ſcrib.
l.ſpurii.§.fi.ff.de decur.* & *l.1.C.de con-
ſul.lib.*12. facit multum tex. in *l.2.* &
*l.1. C.de præfec.præt.ſive urbis, eodem
lib.12.l.2. C.de offic. magiſt.offi. l.pro-
videndum.C.de poſtula. l.fi.C.de tiron.
lib.12. l.1. C.de comit. & arch. ſacri
pal.lib.12. l.quicunque. C.de proxim.
ſacr.ſcrin.lib.12.l.fi.§.illud præcipue
C.de.primoc.lib.12.arg.l.argentarius.
§.edi. ff.de edend. cap. ſtatuimus. 61.
diſt.c.1.de major.& obedien. 17.diſt.
c.conſilia. §. hoc quoque, & §. verum,
74.diſtin. c.epiſcoporum, 75.diſt.c.fi.*
Bal.in *c.1.de controv.feud. inter par.
ter. in principio*, & in *l.obſervare, §.
antequam vero, ff.de offic. proconſ. leg.*
Roma. *ſing.*84. Bartholomæus Veron.
in *tract. de Imperat. milit. eligendo*,
Caſſaneus in *cathal. de glo. mundi*,
11. *par.* 17. *conſid.* & 10. *part.* 29.
conſid. & in *prob. conſuetud. Bur-
gund. verb. Ordonne*, Afflict.in 1. *De-
ciſion.* Gramma. *deciſion.*64. *num.*32.
Octavianus Cacheranus in *prob. deci-
ſion.Pedemont.* Venuſini in *eorum ſpe-
culo, in prin.* Tiraq. *de jure primogen.
in præfat.num.*112. Gaſpar Vallaſcus
in *l.imperium, num.*10. *ff.de juriſdic.
omn. judic.* Jacobus de Nigris in *l.1.*

*num.122.ff.de verbor.obligation.*Sigiſmundus de Loffredo *paraphr.feud. in c.1. ſi de feud.defun.milit.fuer. cont. ver. omnes*, ad hoc etiam Fretia *lib. primo, de ſubfeud. in prima editione, verbo, Alia fuit quæſtio,fol.17.* & ratio eſt, cum de bellicis rebus coram ſupremo Principe tractandis ad ejus Imperium augendum, tuendamque coronam pertinentibus, celerem expeditionem requirentibus, agitur, qui prius dignitatem adepti ſunt,prudendentiores habiti, eorumque magiſtri poſteriores inſtruentes ſuffragia præſtare debent,per ea quæ Iſer.in *c.1.hic finitur.l.* ſcripſit, magiſque conſulendum eſt iis, quibus majus periculum intenditur. *l.1.§.ſed & ſi quis. ff. de*
12 *carbon.edict.*Idem cæteri à latere conſiliarii Regiam cancellariam Regentes, ſive libellorum Præfecti, in aliis cauſis etiam obſervant;eodemque Neapolitanum Collegium jure utitur: in Sacro vero Conſilio ſecus eſt,nam Junior poſt eum quem vulgo *cauſæ commiſſarium* vocant, ſuam affert opinionem. Et rationem Afſli. in *d.prima deciſ.*adducit,& à DD.Jacobo Gaſpare, & Octaviano, qui non abſimilem excogitavit, refellitur; etſi à Tiraquel.& aliis referatur. Et dici poteſt, quod cum in eo de ordinariis juſtitiæ cauſis differatur, conveniens viſum fuit,ut Juniores, tanquam ad ſtudium laboremque aptiores, *l.præcipiunt.ff. de ædil.edict.*neve ab iis ſeniores corrigi videantur, prius ſuam proferant ſententiam, *l.potioris gradus, C.de offic.rect.prov. l.1. §.ſed neque in fi.C.de jur.enucl. l.1. C.de emend.propin.* glo. in *l.ſancimus. C.de pœn.c.eſto ſubjectus 95. diſt. c.cum inferior, de major. & obed.arg.tex.in cap.ut debitus, de appel.*Sylva nuptialis,*lib.5.*Nec ab re id ejuſmodi inſtitutum eſſe videtur; in proferendis enim hiſce ſententiis, ad provocationum inſtar,nempe à minus ad magis dignum proceditur; quod etiam in collaterali conſilio obtinet, ut ſcilicet dignitate Senior poſtremo ſententiam dicat,cum ab iſto ad illud provocatur. Nec contra rem facit, quod poſt ſeniorem, cui cauſa eſt demandata, Juniorem alloqui contingat:nam eſt æquum,ut cauſarum gravamina, decenter à Principis candidato inter eos diſtribuantur. At in hoc eſt ſpectanda conſuetudo, quæ diverſis in locis diverſimode ſervatur, quam legis vim habere, nemo eſt qui dubitet;& præter allegata.*l.obſervare. §.ingreſſus. ff. de offic. proconſ. d.l.1. ff. de alb.ſcrib. l. fin. C. quæ ſit long. conſue.* Caſſan. in *cath.glo.mun.1. par.45. concl.* probant. Quid autem 13
inter Oratores ad ſuam Majeſtatem miſſos, quidve inter Sedilium Equites obſervetur, cum de publicis agunt rebus in ſuis curiis, & coram Illuſtriſſimo Prorege, quem noſtri *Præfectum prætorio* appellant (de cujus officio,collateraliſque authoritate libellum ſcribo)memoratis jam libris dicemus.

AD-

ADNOTATIONES

Mutii Surgentis

Ad *num.4. Idem eſt populus, etſi nemo ex illis vivat.*

Intelligendum de civitate diruta à tyranno vel ab hoſtibus; alioquin ſi ex ſuperioris authoritate diruatur, cives non remanent ne ipſi quidem oriundi: imo & privilegia inaneſcunt atque expirant, *l.ſi uſusfruct. ff.quib. mod.uſusfr.amitt.* Abb.in *cap.2.extra de novi oper.nunt.* ſicut & cum locus ſacer deſtruitur abſque ſuperioris auctoritate adhuc remanet ſacer, *l.ade, ff.de contrah. empt.* feudum autem quod ibi exiſtit, ad dominum ne devolvatur, an ad Papam, habes ex Iſern.in *c.1. §.item ſi clericus, in addi.nu.11. qua ſint regal.* ubi & irrationale animal quandoque & rem inanimatam puniri, ait. Porro variis ex cauſis poteſt eccleſia dirui à S. Pont. quippe ſi erit in loco ſilvoſo, aut alias ubi receptantur latrones, 1.*q.*1. *can. Judices* ſicut & Civitas, ut per Odoffr.*de pa.conſt.ver.in perpetuum.*ſoli autem Principi competit civitates aratro exterminare. Innoc. in *cap. cum conjuncto, de novi op. nunc.* Caſt.*de imp.q.*110.*nu.*139. quemadmodum & judici, contumacium prædia domoſque diruere, *l.ſi is, ff.comm. div.* Boer. *deciſ.*230. Capyc. *deciſ.*130.

Num.5. Totus componitur orbis, Regis ad exemplum.

Theodoricus Rex ſcribens ad Senat.Rom.apud Caſſiod. *Var.lib.3.c.12.* hæc protulit verba: *Quale fuerit dominantis arbitrium, talem parit libertatis aſpectum*, & ſubdit, *facilius eſt quippe ſi dicere fas eſt, errare naturam, quam diſſimilem ſui Princeps poſſit formare rempublicam.* Sed & Eccleſ.10. *in princ.* qualis rector eſt Civitatis, tales ſunt & habitantes in ea, & Regum optimatumque delicta longe lateque divulgantur, quare Pindar. in 1. *Pyth. nam ſi quid*, ait, *inhoneſti patraveris, circumfertur undique, multorum Rex es*, & Juven. *ſat.*8.

Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto qui peccat major habetur.

Idque uſque eo extenditur, ut exemplum ducatur ad neceſſitatem; quod enim ipſe facit nos facere compellimur, *cap.in cauſis,de ſent.& re jud.* Caſſan. late in *Catal. par.5. conſid.24. nu.208. Siquidem homines fere ſemper*, inquit Herodian. *lib.1. Principis vitam æmulari ſolent; quo fit ut cum Princeps ſit ſapiens, maximus ſapientium hominum ſit proventus.* Hinc eſt ut qui hæreſi ſint commaculati, in reges eligi ſit prohibitum, imo & Reges ipſos ſi in hæreſim labantur, regno moveri ſit conſtitutum, *cap. excommunicamus, §. moveatur, de hæret. can. vox ſanctorum, can. juratos, 15. q.7. can. venerabilem, ubi* Abb. *de elect. l.inter claras, Cod. de ſum.trin.* Caſtald. *de Imperat. quæſt.*81. facillime enim ad illius imitationem omnes ſubditi in hæreſim dilaberentur, perinde ac filii, qui patris mores omnino imitari, ſectarique præſumuntur, ſecundum Speculat. in

proa.

prox. verſ. Cæterum, Bald. in *l. liberti*, *col.* 2. *Cod. de operib. libert.* Napod. in *conſuet. Neapol. Et ſi teſtator*, *ver. Diſponere.* Barbat. in *conſil.*34. Tiraq. in *legib.connub.* enimvero fides & religio, præſtantiſſimum efficit Principem, Caſſan. in *catal. par.*5. *conſid.*13. & proinde nedum ob ſuam, ſed & ob ſubditorum hæreſim non correctam, communione & regno privatur. Viceque verſa religioſi clientes vaſallique, à fidei, homagiique nexu ipſo jure liberantur, ſi domini patronive conſpurcentur hæreſi, Goffred. in *Sum. de hæretic. n.*11. *&* 12. tantoque efficacius principis exemplum in populorum animis imprimitur, quod eam habet in ipſis poteſtatem, quam olim pater in filiis ex imperii translatione in illum facta, ut auctor eſt Xiphil. ex *Dione* in *Aug.* & hæreſeos ceu immaniſſimæ peſtis contagio, aliena afficit regna: quod multis probat exemplis Franc. Romulus in *Reſponſ. ad Apolog. falſo inſcriptam catholicam.* Non autem ob ſolam hæreſim Principes regno privantur, ſed & ob neglectum in eccleſiam auxilium, quam ob cauſam Imperium ex Græcis ad Gallos, ex quibus dein ad Germanos, atque adeo ad præfulgentiſs. Auſtriacam progeniem perpetuo ſtaturum translatum novimus, à S. Pontifice, cui ſoli ad quasvis nationes illud transferre competit, *can. diſplicet*, 23. *q.*8. Cardinal. Jacobat. in *tract. de conſil. lib. ult. cap.*8. Reſtaur. Caſtald. *de Imper. quæſt.*81. Caſſan. in *cat. par.*5. *conſid.*28. Lancellot. Conrad. in *templo om. jud. lib.*1. *cap.*1. §.31. *de obligat. Imperat.* Sane autem regna ex regis mutatione immutari, atque nova fieri dicuntur, *l. obſervare* §. *antequam*, *ff. de off. proconſ.* §. *pen. inſt. de jure nat. gent. & civ.* imperium vero ex Pontificis authoritate uſque ad ſæculi conſummationem perpetuum eſt, §. *pen. auth. quom. oport. epiſc. can. Conſtantinus*, 96. *diſt.* Bald. in *auth. quas actiones*, *col. pen. Cod. de ſacroſ. eccl.* & ſedis nomine perennes paces facit, idem Bald. in *tit. de pace conſt. col.* 2. Cyn. in *l. ſi quis*, *Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* & Caſtald. ampliſſime in *d. tract. quæſt.*72. Quanquam autem populi ex Principe exemplum ut plurimum capiant, miniſtrorum tamen adulationem, non raro Principum animos corrupiſſe legimus: exempla affert Herodiat. *lib.*3.

*Num.*10. *Loquere major natu, te decet primum verbum.*

Profecto advocati juniores primo cauſam proponere debent apud Judicem, tum ſeniores, quo eorum dicta & allegationes Judex melius memoriæ commendet, *de conſecr. diſt.*2. *can. liquido.* peritiores enim ultimo aſſurgentes melius defendent rem propoſitam; niſi tamen junior excelſiore ſcientia præfulgeat, ut ſic non primo, ſed ultimo loqui debeat, *l. unicuique*, *Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.*12. quod ſi pares ſint ſcientia, pareſque ætate, is præferendus cui plures ſint liberi, *l. ſpurii*, §. *fin. ff. de decur.* & quæ alia ad id adducit Specul. in *tit. de advoc.* §. *jam nunc videndum*, *num.*11. At in Reg. Camera, vel de Regii patrimonii regimine, vel de aliis ad id conferentibus agatur, decanus Præſidens incipit, deinde cæteri ex ordine proſequuntur, & Locumt. poſtremus eſt omnium. Contra, in almo hujus Civitatis collegio Prior prius fert votum, inde decanus, tum demum reliqui.

SUM-

SUMMARIUM.

CAP. II.

1 *Æneam Neapolim fundaſſe nonnulli aſſeverant.*
2 *Trojani belli geſta in multis num vera ſint.*
3 *Trojanorum à ſanguine genus ducere an magnum ſit,&* num.19.
4 *Franciſci Connani in utroque erratum deprehenditur.*
5 *Aſia pluribus diſtinguitur modis.*
6 *Trojam Aſiæ regionem eſſe, Ilium vero ipſius civitatem Metropolitanam, Calliſtratus cum aliis in* l.non tantum.§.1.ff.de excuſ. tut. *acclamat.*
7 *Ilus Ilium urbem à ſe denominavit.*
8 Pergama *arces Trojanæ, & metaphorice quæcunq; excelſa ædificia dicuntur.*
9 *Aula Priami pro toto Ilio capitur.*
10 *Trojanos à Græcis victos fuiſſe, Jabolenus in* l.verbum erit, ff. de verbor. ſign. *& alii affirmant.*
11 *Equi Trojani Epæus opifex fuit.*
12 *Equus Trojanus erat Minervæ arte fabricatus.*
13 *Equus Trojanus* Durateus *appellatur.*
14 *Porcus Trojanus quis fuerit.*
15 *Trojani belli Adagia multa, memoratu digna, referuntur.*
16 *Papinianus ad Equi Trojani inſtar à Budeo deſcribitur.*
17 *Ferra quibus Equus Trojanus factus, ubi viſa fuere.*
18 *Troja capta ex ejus gentibus ibidem nonnullæ remanſere.*
19 *Trojano à ſanguine originem habere Imperatores, Reges, Romanique gloriantur.*
20 *Æneas ex Anchiſe, & Venere Jovis filia naſcitur.*
21 *Julia familia ab Julio Æneæ filio, ſive nepote denominata eſt.* L.pronunciatio. §.1. ff. de verb. ſig. *dilucidatur.*
22 *Julia gens, multis Regionibus, Civitatibus, & Legibus, unique Menſi nomen dedit.*
23 *Romulus, Cæſar, Octavianus, Nero, Juſtinianus, ab illis deſcendunt, & tex. in* §.2. in Auth. ut præpon. nom. imp. *illuſtratur.*
24 *Auſtriaca familia ejuſque Reges, & Imperatores ab eiſdem progeniti.*
25 *Romanos originem à Trojanis, & cum eis conjunctionem habere:* l. non tantum, *in* d. §. 1. ff. de excuſ. tut. *cum aliis probatur.*
26 *Galli num etiam à Trojanis provenerint?*

1 ÆNeam Neapolim condidiſſe, Napodanus in *proh. ipſarum conſuetudinum*, & in *rubr. de inſtrum. confect. per curiales Neapol. in fi.* Lucius Scoppa *collectan.cap.*32. affirmant. Quæ opinio ex diſcurſu hujus, & ſequentis capitis ambigua apparebit. Duo nobis inter alia ſcitu digna differenda ſunt: unum an ea quæ de Trojanis ſcripta legimus 2
vera ſint; alterum num magnum ſit ab eorum ſanguine deſcendere. Franciſcus Connanus *lib.2. jur.civil.* 3
*cap.*9. comenticias eſſe narrationes quæ de Trojanis feruntur, nec certi quicquam conſtitui poſſe, eaſque om-

omnes Poeticis oblitas eſſe coloribus aſſeruit; debileque etiam alterum ac potius contemnendum cenſuit; nam nil aliud eſſe, ait, quam à victis genus ducere: quo fit ut Romani, Franci, aliique Europæ populi hujus nationis eſſe, vane, atque abſque ullo decore jactari videantur. Quæ duo etſi à peritiſſi-
4 mo quidem jacta, innumeris tamen legibus, illuſtribuſque authoribus adverſari videntur. Aſia à ju-
5 riſconſultis in *l. in honoribus. ff. de vacat. & excuſ. mun. l. ſi duas. §. 1. ff. de excuſ. tut. l. fin. §. fin. ff. de cenſ.* diverſimode nominata, & alia etiam quæ orbis tertium eſt divortium a Plin. *nat. hiſt. lib. 5. cap. 27.* Solino *polyſ. cap. 53.* & Cataneo *commentario in junioris Plinii epiſt. lib. 4. & lib. 8.* & latiſſime per Carolum Sigonium *de antiquo jure provinc. lib. 1. cap. 10.* dividitur. Ac nonnulli unam ab Oriente ejus partem, minori Armenia, de qua in *l. fin. C. de offic. magiſt. mil. l. cum antea. C. de agri. & cenſ. lib. 10.* determinari; alteram itidem ab oriente Phrygia & Li-
6 caonia concludi volunt. Minoris autem Aſiæ Trojam regionem inſigniſſimam; Ilium vero Trojæ urbem Metropolitanam fuiſſe omnes fere, poſt Servium *lib. 2. & 3. Æneid.* conſentiunt, nec ipſam Trojam pro civitate capi poſſe negant. Lucius vero Scoppa grãmaticus diligentiſſimus *collect. cap. 34.* Ilium Trojæ arcem, etſi ſæpe pro civitate capi, Trojam autem urbem eſſe ait, & nonnumquam pro regione uſurpari, idque ex Virg. Strabo. Liv. Plaut. & Ptolomeo probat. Virg. 2. *Æneid.*

> *Trojaque nunc ſtares Priamique*
> *arx alta maneres.*

Plautus:

> *Expugnabo Urbem Trojam Ilium*
> *arcem.*

Peritiſſimi Servii ſententia, veterum juriſconſ. reſponſis, multiſque optimis claſſiciſque authoribus roborata eſt. *l. non tant. §. 1. ff. de excuſa. tut. Ilienſibus*, inquit, *propter inclitam nobilitatem civitatis. l. 1. ff. ad mun.* Ilienſibus conceſſum eſt, ut qui matre Ilienſi eſt, eorum municeps ſit. *l. 1. §. fin. ff. de cenſib.* Et ante hos Plato *de ll. dialog. 3. Nondum*, inquit, *ſacra Ilii mœnia erecta in campo ſtabant, multarum gentium civitas; conditum igitur ex altioribus locis in magno pulchroque campo Ilium accepimus, in colle quodam non alto, quando juxta fluvios defluebant.* Et poſtea. *Magna igitur eos, devaſtationis illius cepiſſe videtur oblivio, quando juxta multos fluvios, ab altioribus locis fluentes, urbem condiderunt, ſeque ipſos collibus exiguis credidere: unde perſpicuum eſt multis ſeculis eos poſt illuvionis vaſtitatem fuiſſe. Aliæ præterea multæ urbes jam tunc propagato genere hominum colebantur, quæ ſcilicet adverſus Ilion militarunt, atque per mare forſan quaſi jam omnes, eo intrepide uterentur; decennio autem Achivi Trojam oppugnantes everterunt.* Et iterum: *In eo igitur decennio, quo Troja obſidebatur.* Huc uſque ipſe. Ex Ariſtot. etiam in *poetic.* idem patet. Diodorus Siculus *lib. 5. c. de Tantalo*, Herodotus Halicar. *lib. 5.* aperte oſtendit. Nam ex Erichthonio natus eſt Tros, qui à ſe populos *Troadas* appellavit. Hic tres ſuſcepit filios, Ilum, Aſſaracum, Ganimedem. Ilus campeſtra loca, ad habitandum eligens, urbem ab ſe *Ilium* appellavit. Et idem Diod. *lib. 2. de fabuloſis antiquorum geſt.* de The-

Thebarum ſitibus, ac philoſo. ſcripſit. Et Pindarus *olympia.ode* 8. Pli. *natur. hiſt. lib.* 16. *cap.* 44. Sunt hodie ex adverſo Ilienſiũ urbis juxta Helleſpontum in Proteſilai ſepulcro arbores, quæ omnibus ephebiis ejus, cum in tantum accrevere, ut Ilium aſpiciant, inareſcunt, rurſumque adoleſcunt; juxta urbem autem quercus in Ili tumulo tunc ſatæ dicuntur, cum cæpit *Ilium* vocari. Idem Plin. *lib.* 2. *c.* 85. *Circa Ilium Troadis primum locum*, & *lib.* 6. *cap.* 32. & *a portu Ilium immune*. Et Svetonius in *Tiberium cap.* 52. ubi Ilienſium legatos commemorat: expreſſim Pomponius Mela *lib.* 1. *de orbis ſitu* ita alloquens. *Tum ſinus alter* Ἀχιῶν λιμὴν *non longe ab Ilio littora incurvant, urbe bello, excidioque clariſſima*. Livius *lib.* 7. & in *Act. Apoſt. cap.* 16. *Comment. in Homerum*, & Ennius *infra* allegandus, & Steſa. *de urbibus*. Cecinere etiam Virg. Horat. & Ovid. Virg. *lib.* 2. *Æneid.*

Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria teucrorum --------

Idem *lib.* 3. *Æneid.*

Poſtquam res Aſiæ, Priamique evertere gentem
Immeritam, viſum ſuperis, ceciditque ſuperbũm
Ilium, & omnis humo fumat neptunia Troja.

Idemque *lib.* 8.

Dardanus Iliacæ primus pater urbis & author.

Nec Virg. Diodorus *lib.* 5. obſtat, qui Ilũm condidiſſe, & non Dardanum, aſſeverat; quia ſat eſt Ilum à Dardano proveniſſe. Et iterum *d. lib.* 2. & alibi. Horat. *lib.* 1. *ode* 5.

Iracunda diem profert Ilio
Matroniſque phrygum claſſis
Achilles
Poſt certas hiemes uret achaicus
Ignis Iliaca domos.

Ovidius *met. lib.* 1.

------. *poſtquam alta cremata eſt.*
Ilios & Danaas paverunt pergama flammas.

Et idem Virg. arcem ab Ilio *lib.* 3. *Aeneid.* diſtinguit.

Locum Regno nondum Ilium & arces.

Et Pergama *arces Trojanæ* dicuntur, 8
ut Commentario in *Pind. Olym. ode* 8. eodem Pind. authore, in hunc alloquente modum: *Poſtquam nova extructa eſt turris, horribiles viſu dracones tres in hac inſilientes apparuere; quorum duo quidem mox afflicti deciderunt, & ſpiritus abjecerunt; tertius vero vehementi clamore irruit; interpretatus eſt confeſtim intelligens infortunatum prodigium Apollo: Pergamus, inquit, ò heros è tuis manibus operationibus capietur.* Sic allegatum mihi Saturni, Jovis graviter tonantis oraculum adſerit. Ex Ovi. paulo ante allegato, & Virg. 2. *Æneid.* etiam liquet.

Sorte tulit Trojam incenſam & prolapſa videntem.
Pergama ------.

Licet metaphorice quæcumque excel- 9
ſa ædificia *pergama* dicta ſint, & aula Priami pro toto Ilio. Horat. *ode* 4. *lib.* 6. de Achille loquens.

Troas & lætam Priami choræis
------ *falleret aulam.*

Etſi pro Connano Cryſoſtomus Pruſenſis philoſophus ad Ilienſes ſcribẽs, & Ludovicus Arioſt. *lib.* 33. Ilii captivitatem non fuiſſe aperte aſſeverent, immo Græcos à Trojanis victos exi- 10
ſtiment. Cic. etiam *lib.* 1. *de divinat.*

ad hoc addamus,cujus iſta ſunt verba: *Sint hæc, ut dixi ſomnia fabularum*: *hujuſque adjungatur etiam Æneæ ſomnium,quod innumerum Fabii pictoris,Græcis annalibus ejuſmodi eſt, ut omnia quæ ab Ænea geſta ſunt quæque illi acciderunt, ea fuerint, quæ ei ſecundum quietem viſa ſunt*: Fabius pictor magnæ fuit authoritatis,ut Plin. *nat.hiſto. lib.*14. *cap.*15. ſcribit. Verumenimvero Trojanum bellum, ac Trojam captam fuiſſe, idque jure etiam probabimus,*l.verbum. erit. ff.de verbo.ſignific. l.*1. *ff.de contrahen. emption. l. quæ extrinſecus*, *ff. De verb. obligatio.* Cic. *de orat.* & *epiſt.*67. Plin. *nat.hiſt. lib.*33. *cap.*1. Solinus polyhiſt. *c.*2. & per ſupradicta, & *infra* alleganda patebit.
11 Nam inſidioſa equi Trojani machina fuit, cujus Epæus opifex. Virg.2. *Æneid.*

Et ipſe doli fabricator Epæus.

12 Minervæ arte fabricatus, dictus Horat. *lib. carm.*4. *ode* 6.

Ille non incluſus equo Minervæ.

13 Juſtinus *lib.*2. *Durateus* etiam appellatur. Lucretius *lib.*1. *rerum nat.*

Nec clam Durateus Trojani pergama partu
Inflammaſſet equus ------

Durateum,hoc eſt,ligneum. Angel.Polit. *lib. miſcellan. cap.*5. interpreta-
14 tur. Porcus Trojanus, quaſi aliis animalibus incluſis gravidus, ut ille Trojanus equus armatis gravidus fuit. Macrob.*lib.*2.*Satur. cap.*13. Celius Rodogin. *lec.antiq. lib.*29. *c.*25. Et denique pro tacitis inſidiis capi-
15 tur, ut in *Adagiis*, Cic. *pro Muren.* citatur: *Intus Intus, inquam, eſt equus Trojanus, à quo nunquam me conſule dormientes opprimemini*; cum aliis Cic locis in *d.Adagio* adductis. Aliudque *Adagium* dictum eſt, quod ad idem tendit:*Superavit dolum Trojanum.*Plau.in *pſeudulo*:*dolū Trojanum, atque vicit*,pſeudolus de equo Trojano intelligitur. Hinc aliud: *Sero ſapiant* Phryges,ex Tragedia Livii Andronici ſumptum, quæ inſcribitur *Equus Trojanus*, in eos dictum, quos ſero pœnitet, ut Cice. *ibi* allegatus probat. Aliud *Adagium* eſt, *Conando Græci Troja potiti ſunt*;hoc eſt,omnia conando perfici. Et aliud: *ex Ilio me ducis præteritorum*, & *infandum memoriam refricari*. Et in 16
bonam capere partem poſſumus. At de Papiniano; nam Papinianus tanti nominis, *juris Aſylum* dictus; ex cujus officina, quaſi ex equo illo Trojano Ulpianus, Celſ. Pompon. aliique permulti interpretandi juris proceres prodierunt. Budeus in *l.*1. *ff. de juſtit.& jur.*& in *l.nec quicquam*, *ff. de offi.proconſ.& leg.* Cott.in *verbo Juris*,& Cic.licet alio tendat *lib.*2.*de orat.* adducit Metapontum, hodie vulgo *Torre de Mare* dicitur, in Tarentino ſinu exiſtens, in eo ferra, 17
quibus equus ille Trojanus factus fuit,viſa fuere.Juſtinus *lib.*2.*in principio*, & Gallus anonymus in *Franciſcum Petrarc. invectiva* fatentur. Ex quibus facile,ni fallor, patet non
penitus eſſe commenticias de Troja- 18
nis narrationes; & ipſos adeo non fuiſſe extinctos, ut nemo penitus ex eis ſuperſtes fuerit, præter ea, quæ ſupra *num.*10. allegantur, ex ſubjectis etiam apparebit. In quibus alterum Connani dictum, quod ſcilicet
à Trojanis originem habere, ma- 19
gni non ſit faciendum, repellemus; licet enim gens victa fuerit, tamen nil illuſtrius, quam ab illis genus ducere, cujus Reges, Imperatores, cæterique

terique Romani, fuiſſe, gloriantur. Ennius ita cecinit.

O patria, o divum domus Ilium
inclyta bello.

Catullus.

Nam tum raptu primores argivorum,
Cœperat ad ſe ſe ciere viros
Troja nefas commune ſepulcrum
Europæ, Aſiæque
Troja virum, & virtutum omnium acerba cinis.

Virg. *Æneid.*

Quis genus Æneadum? quis Trojæ neſciat urbem
Virtuteſque viroſque, aut tanti incendia belli?

Cato in *originibus.* *Poſterius,* inquit, *mixta iis nobilis Stirps Trojana.* Et Plin. *natural. hiſt. lib.5.cap.30.* Unde omnis rerum claritas provenit. Civitas libera Ilium fuit, ut per Appianum, & Carolum Sigon. *lib. de antiq.*
20 *jure provinc.cap.10.* Æneas ex Anchiſæ, & Venere Jovis filia, ſive Dardano naſcitur, ex Homero, aliiſque per Tiraquel. *lib. de Nobil. cap.32.* relatis, liquet. Idem Virgilius *lib.1. Æneid.* probat.

Tunc ille Æneas, quem Dardanio Anchiſæ
Alma Venus, Phrygias genuit Simoentis ad undas.

Et *lib.6.*

Anchiſa generate Deum certiſſima proles
Tros Anchiſiade, facilis deſcenſus Averni.

Lucretius *lib.1.*

Æneadum genitrix, hominum, Divumque voluptas
Alma Venus. ------

Diodorus Siculus *lib.5.de Tantalo.* Livius *lib.1.* Lactantius Firmian. *lib.1. cap.15. & 17.* Juſtinus *lib.31.* ſequuti ſunt. Ab Ænea Aſcanius, à quo Julius naſcitur, unde *Julia Gens* di- 21
cta. Hujus fuit opinionis Livius, & Dioniſius, & Virg. antiquitatum ſcrutator maximus *lib.1. Æneidos.*

Julius à magno demiſſum nomen
Iulio.

Quibus *Commentarii in Suetonium* in *Cæſaris vita*, & in *Horatium lib.4. ode 15.* & in *Virg.* in *loco proximè citato*, & Meſſala Corvinus Orator in *lib.de Progenie Octaviani Imperatoris.* Rivardus Areinus *de gente Julia*, & Ambroſius in *verb.Julius* ſubſcripſere. Ab illis poſtea Romulus, Cæſar, Octavianus, aliique permulti provenere Imperatores: nam ſanguinis, & Imperii ratione à fonte quodam memoriæ Familia Julia manavit, *l.pronuntiatio. §.pe.ff.de verb.ſignif.* Et non immerito Ovid. *lib.5. Faſt.* cecinit.

Hinc videt Æneam oneratum
pondere caro,
Et tot Juleæ nobilitatis avos.

Quod nomen eo fuit glorioſum, ut 22
percelebres ex illo denominarentur Regiones, ut eſt *Forum Julium*, ubi multæ ſunt frequẽtes urbes; ac in ejus memoriam, quamplures ejuſdem nominis conderentur civitates, præſertim in Bethica, ut eſt Julia Fidentia, Julia Claritas, Julia Fama, Julia Virtus, Julia Concordiæ, & aliæ, quæ habentur apud Plin. *lib.nat.hiſt.3. c.1.* & quamplures conderentur leges, ut ex corpore Juris patet, & à Zaſio in *cathalogo Legum antiquarum*, & Hotthomanno in tractatu *de Legibus* referuntur. Immo & unus ex duodecim Menſibus, inde fuit *Julius* dictus, Macrobius *Saturn.lib.1.c.12.* unde *Kalendæ Juliæ. l. cum in plures .ff. loca. l.cum ab eo. ff.de cont.empt.l.qui balneum.ff.de pigno.*

23 *gno. l.cum precario. ff. de prec.* Romulus primum Menſem à patre ſuo Marte; ſecundum ab Æneæ matre Venere nominavit, ut ſcribunt Macrob. *lib.* 1. *Saturn.* Divus Auguſtinus *de Civit. Dei lib.* 3. *cap.* 3. Commentarii in *Solinum*. Ovid. *Faſt. lib.* 3. Cæſar ita dicere ſolebat: *Amitæ meæ Juliæ, maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Diis immortalibus conjunctum eſt. Nam ab Anco Martio ſunt Martii Reges: quo nomine fuit mater: à Venere Julii, cujus Gentis Familia eſt noſtra.* Sveton. in *Cæſarem cap* 6. Et Cic. *Epiſt. fam. lib.* 8. *epiſt.* 15. de eodem loquens: *Verna pergnatus*, inquit: qui locus per Libanium emendatur, & legendus eſt, *Venere prognatus*; expreſſimque tradidit Sveton. in *Cæſa. c.* 81. ex teſtimonio æneæ tabulæ, in monumento quodam, Capuæ repertæ, paucos ante Cæſaris cædem menſes, græcis literis inſcriptæ. *Quando*, ſcilicet, *oſſa Capys detecta eſſent, fore ut Julo prognatus, manu conſanguineorum necaretur.* Sæpiuſque idem Cæſar, Venerem, *genitricem* appellat. Sveton. in eum *cap.* 78. *&* 84. emitque Cæſar duas tabulas 80. talenta Thebani pictoris, Medeam, & Ajacem templo Veneris genitricis dicaturus. Plin. *nat. hiſtor. lib.* 7. *cap.* 38. & ſex dactyliothecas in æde Veneris genitricis conſecravit, Plin. *nat. hiſt. lib.* 37. *cap.* 1. & rurſus ex Strabone *de ſitu Orbis lib.* 13. infra referendo patebit.

De Auguſto Virg. 1. *Aeneid.*

Naſcetur pulchra, Trojanus origine Cæſar,
Imperium Oceano fama, qui terminat aſtris.

Hor. *lib.* 4. *Ode* 15.

Trojamque & Anchiſæ, & almæ
Progeniem, Veneriſque canemus.

Et iterum:

Clarus Anchiſes, Veneriſque ſanguis.

Ovidius *Metam. lib.* 15.

Se dominam rerum, de ſanguine natus Iuli
Efficiet -----

Lucanus *lib.* 1.

O magnæ, qui mœnia proſpicis urbis
Tarpeja de rupe tonans; Phrygiique Penates
Gentis Iuleæ, & rapti ſecreta Quirini.

Sextus Aurelius Victor *de moribus Imperatorum*, de Octaviano loquens, *Octavianus igitur*, inquit, *patre Octavio Senatore genitus, maternum genus ab Aenea, per Juliam familiam, ſortitus.* De Nerone Sveton. in ipſum *cap.* 39. per hæc carmina patefecit:

Qui negat Aeneæ magna de ſtirpe Neronem,
Subſtulit hic matrem, ſubſtulit ille patrem.

Juſtinian. in §. 2. *in authen. ut prapon. nom. Imperat. Si quis enim*, inquit, *reſpexerit ad vetuſtiſſima hominum, & Reipubl. Aeneas nobis Trojanus Rex Reipublicæ Princeps, & nos qui* 24
Aeneadæ ab illo vocamur. Cujus reliquiæ id in dies augumenti receperunt, ut noſtra ætate multo illuſtrius, quam nuſquam antea ſplendeant. Iis enim ſuam referre originem, Divam AUSTRIACAM Domum complurium Hiſtoricorum conſenſu fertur: Quæ tot invictos Imperatores, & Reges protulit, profertque, ut jure dici poſſit, Trojanos non extinctos fuiſſe, ſed ex Aſia in Europam Imperii ſedem, glorioſiſſime firmandam tranſtuliſſe. Romani Imperii mater 25
ipſa

ipſa Troja, vel Ilium, unde origo eſt Populi Romani, de ſtirpe Aeneæ, ex cujus poſteris Roma condita eſt. Divus Auguſtinus *de civit. Dei lib.*3. *cap.* 3. 4. 5. & *lib.*1. *cap.*4. Cæſarem præterea maximam, de Ilienſibus curam habuiſſe, ac Alexandrum æmulatum fuiſſe, qui magnopere erga Ilienſes, erat affectus; & propter cognationem nempe Cæſar, quia Alexandri amantiſſimus fuit, & certiſſima cum Ilienſibus cognationis ſigna habuiſſe, quia Romanus erat. Strabo *de ſitu Orbis lib.*13. fatetur. Seneca etiam *lib.*3. *de beneficiis cap.*37. Aeneam inter conditores Romani Imperii poſuit. Id etiam aperte Juſtinus, ſive Trogus Pompejus *lib.*31. his verbis oſtendit. *Et ingreſſi Aſiam Romani, cum Ilion veniſſent, mutua gratulatio Ilienſium, ac Romanorum fuit. Ilienſibus, Aeneam, cæteroſque duces ab ſe profectos, Romanis, ſe ab his procreatos referentibus; tantaque lætitia omnium fuit, quanta eſſe poſt longum tempus inter parentes, & liberos ſolet. Juvabat Ilienſes nepotes ſuos, Occidentem Aphrica domita & Aſiam, ut avitum Regnum, vendicare; optabilem Trojæ ruinam fuiſſe dicentes, ut tam fœliciter renaſceretur. Contra, Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, Templaque, ac Deorum ſimulacra, inexplebile deſiderium videndi tenebant.* Hucuſq; Juſtinus. Cecinerunt præterea Poetæ multi.

Ovidius *lib.*15. *Faſt.*

> *Nunc quoque Dardaniam fama*
> *eſt conſurgere Romam.*

Syl. *lib.*4.

> *Dii patrii quorum auſpiciis*
> *ſtat Dardana Roma.*

Petrus Crinitus *lib.*7. *cap.*11.

> *Hinc Pater Aeneas Romanæ ſtirpis origo.*

Baptiſta Pius.

> *Troja te merito, quamvis veneretur honore,*
> *Roma.* ----

Michael Angelus.

> *Felſineoſque lares, Phrygiæ quoque mœnia Romæ.*

Mantuanus.

> *Tibridis ad Jani collem, atque*
> *Aeneida Romam.*

Et etiam jure civili, hæc veriſſima videntur, ex *l. non tantum* §.1 *ff. de excuſat. tut. Ilienſibus, & propter inclytam nobilitatem civitatis, & propter cognationem originis Romanæ, jam antiquitus, & Senatuſconſultis, & conſtitutionibus Principum, pleniſſima immunitas tributa eſt, ut etiam tutelæ excuſationem habeant, ſcilicet eorum pupillorum, qui Ilienſes non ſunt, idque divus Pius reſcripſit.* Et in *d.*§.2. *in auth. ut præpon. nom. Imper.* Nec etiam Franci originem iſtam habuerunt, cum Hector Trojanus nunquam Franconem progenuerit, à quo, *Francos* appellatos fuiſſe volunt, ut Michael Ritius *lib.*1. *de Regibus Gallo.* advertit. Et ex Platone in *Cratyl. vel de recti nom. rat. lib.*23. Ex quibus affatim, ni fallor, commonſtratum eſt à Trojanis originem trahere, glorioſiſsimum eſſe: tantum abeſt ut parvi ſit faciendum, ut Connanus fecit; cui ſi præfatæ authoritates notæ fuiſſent, aliter ſenſurum fuiſſe, non ambigo. 26

AD-

ADNOTATIONES

Ad *num.23. Nero à Trojanis deſcendit.*

In Nerone defecit Trojani ſanguinis ſemen, ut author eſt Dion; nam is ultimus ex Julia familia, quæ ab Ænea profecta erat, regnavit.

SUMMARIUM.

CAP. III.

1 *Aeneas Italiam venit, Homerique carmina ad hoc emiſſa declarantur, &* n.5.
2 *Homeri authoritas maxima eſt.*
3 *Homeri tempus, laudes, & patria referuntur.*
4 *Homeri ſententiæ à Juriſconſultis allegatæ, enumerantur.*
6 *Segeſtum, oppidum in Sicilia, ab Aenea conditum.*
7 *Aenaria, à ſtatione navium* Aenea *dicta eſt.*
8 *Aeneas quibus, & quot navibus, & hominibus in Italiam venerit.*
9 *Leucoſia una ex tribus Sirenis eſt.*
10 *Aeneas num patriæ proditor fuerit.*
11 *Nobilis, proditionem committens, nobilitatem amittit.*
12 *Nobilis, propter furtum, nobilitatem amittit, & per duas inficiatur leges.*
13 *Aeneas profugus fuit, & à crimine deſertæ patriæ liberatur.*
14 *Aeneæ pietas commendatur.*
15 *Anchiſes mortuus eſt in Sicilia.*
16 *Aeneas Genitoris tumulo flores ſpargit, ludoſque pollicetur.*
17 *Aeneas, quot annis, poſt Trojam everſam, vixerit.*
18 *Aeneas à Diomede ingenti ſaxo percuſſus.*
19 *Aeneas num Turnum in Latio interfecerit.*
20 *Aeneæ interitus, varius deſcribitur.*
21 *Parthenope ante excidium Trojæ, authore Ovidio, condita fuit.*
22 *Inſignia Trojanorum Leo fuit, quo major pars ex nobilibus Sedilium noſtræ Civitatis utitur.*

NEapolim ab Aenea conditam fuiſſe complures affirmare diximus: at quia hujuſmodi opinioni, tria non contemnenda, adverſari videntur, de his ſummatim differere nõ abs re judicavimus. Primo an poſt Trojam dirutam, Aeneas Italiam venerit; tum, an alias in Italia fundaverit urbes: demum, an ante ipſius adventum civitas hæc eſſet condita.

1 Nonnulli ſunt, qui Homerum, alioqui virum doctiſſimum, Aeneam Italiam non petiiſſe, poſt Trojam captam à Græcis, per hæc carmina aſſeveraſſe, dicunt:

> *Jam Priami genus miſertus Juppiter, at nunc*
> *Imperium Trojæ Aeneas violentus habebit,*
> *Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.*

Cujus Homeri authoritas maxima 2
eſt, nam cum *Poetam* dicimus, nec nomen addimus, egregius Homerus apud

Græ-

Græcos ſubauditur. § *ſed jus quidem. inſt. de jure nat.* Servius *Aeneid.lib.3.* atque tam bene de humano genere meritus Seneca *de conſolat. ab Polib. c.5.* longoque ſpatio Virgilium præceſſit; nam etſi ejus tempora incerta
3 ſint; tamen annis multis ante Romulum fuit, ſiquidem non infra ſuperiorem Licurgum, Cic. *pro Brut. & Tuſculan. quæſt. lib.1.* & idem Cic. *de Senect.* Homerus multis ante Heſiodum ſæculis, & Romam conditam, Aulus Gell. *att. noct. lib.17. cap.21.* Ovid. *lib.2. de. art. Antiquum* appellat.

Scilicet antiquo Nireus adamatus Homero.

Plin. *hiſt. nat. lib.25. cap.2. Antiquitatis parentem*: Et ante eum, Cic. *lib.5. Tuſcul.* appellant; Diodorus Siculus *de geſtis Philoſ. Maximum, antiquiſſimumque Poetam*, & Idem Plin. *nat. hiſt. lib.17. cap.9. Regium Senem, Plin. nat. hiſt. lib.17. cap.5. Ingeniorum fontem*, & *lib.3. cap.29. Græcorum vatem* acclamavere; & Cic. ad Cajum ſcribens *lib. 13. epiſt.14.* ad Homeri magniloquentiam ſe conferebat, & Cicer. Stat. & Pall. imitati ſunt. Stat. Syl. *lib.5.*

Fors & magniloquo non poſthabuiſſet Homero.

Pall.

Spiritus altiloqui non eſt infuſus Homeri.

De ejus patria, multo maxime diſſenſum eſt; nam ſeptem Civitates pugnant, atque contendunt. Cic. pro Archia Poeta, quas Aulus Gell. *att. noct. lib.3. cap.11.* recenſet, & Commentarii in *Virg. opuſcul. in Mecœnatis obitum*, ex Græcis carminibus ad Romanam linguam traductis.

Septem Urbes certant de ſtirpe inſignis Homeri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ.

Has Hipparchus, teſte Aeliano, miro artificio ſacras in ejus honorem colendas curavit, ex Raviſio facile etiam elici poteſt, quē Virg. in *Aeneide* imitatus eſt. Cujus libros Dicihyparchus primus in Athenarum urbem invexit; cætera de eo ex Platone *de Furore poetico*, Herodoto *in fin.* & Archilocho *de temporibus*, Plutarcho, Strabone *de ſitu orb. lib.10.* Solino *cap.16.* & *cap.53.* & ibi in eum *Commentarii.* Frequentius leges noſtræ Homerum quam Virgil. ſequutæ ſunt. Et *apud* 4
præcipuum poetarum ſcriptum eſt, *l. aut facta §. eventus, ff. De pœn.* Admonet & nos ſummus apud eos Poetarum Homerus, *l. qui venenum, ff. De verb. ſign.* & Juſtin. in *proœm. ff. §.1. Omnis virtutis patrem* appellat: commemorant etiam *l. legatis §. 1. ff. de leg.3. l. 4. §. ad affines, juxta fi. ff. de grad. affin. l. legata, ff. De ſuppellect. leg.* De cujus libris, *l. librorum §. ſi Homeri & ſeq. ff. De leg.3 §. item pretium. Inſtit. de empt. & vend.*
Sed receptior eſt illorum ſententia, 5
qui Aeneam in Italiam veniſſe affirmant, ut ex authorum calculo, & diſcurſu apparebit. Nam Homeri carmina, ſuperius deſcripta, aliter ſe habent, ita narrantes:

At genus Aeneæ, cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

ut per Strabonem *de ſit. Orb. lib.13.* & Virg. 2. *Aeneid.*

Italiam nutu petitis, ventiſque vocatis,
Ibitis Italiam, prorſuſque intrare licebit:
Provebimur Pelago vicina ceraunia

nia juxta,
Unde iter Italiam ------
Et *lib.1. Aeneid.*
Ilium Italiam portans, victoſque Penates.
Varro *lib.2. rerum humanarum*. Macrobius *Saturn. lib.3.* & *lib.3.* ubi ſecundus.
Pergama vos celſis nunc primum à navibus itis.
& *d. lib.3.*
Jam tandem Italiam, fugientis prætendimus oras.
Et *lib.7.* & *eodem lib.3.*
Dardanidæ duri, quæ vos à ſtirpe parentum
Prima tulit Tellus, eadem vos ubera læto
Accipiet reduces, antiquam exquirere matrem;
Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.
Et pluries. Hanc eandem opinionem
6 tenent Ovidius *Metamorph. lib.14.* Et Cic. in *Verrem. Segeſta*, inquit, *eſt oppidum pervetus in Sicilia, judices, quod ab Ænea fugiente à Troja, atque in hæc loca veniente conditum eſſe:*
7 & *lib.2. de ll.* Plin. *hiſt. nat. lib.3. cap.6.* Ænaria ipſa, à ſtatione navium Æneæ. Livius *lib.1. in primo in Meth. ſupplemento in Beroſum*. Divus Auguſtinus *de Civitate Dei lib.18. cap. 16.* & *lib.1. cap.3. & 6.* Saluſtius in *Catilinam.* Macrobius *lib.3. Saturn. cap.4.* Diodorus Siculus *lib.5.* Solin. *cap.8.* Eutropius *lib.1. de geſtis Roman.* Pauſanias *lib.3.* Juſtin. *lib.43.* Dioniſius Alicar. *lib. 1.* Lactantius Firmian. *lib.1. cap.17.* Strabo *de ſit. Orb. lib.5.* Rivardus Areinus *de gente Silvia.* Commentarii in *Solin. d. c.8.*

Et cum viginti navibus in Italiam venit. Virg. *Æneid.1.* 8
Sum pius Æneas, raptos qui ex hoſte Penates,
Italiam quæro patriam, & genus à Jove ſummo,
Bis denis Phrygum conſcendi navibus æquor;
Claſſe veho mecum, fama ſuper æthera notus,
Matre Dea monſtrante viam fata data ſecutus.
Sed Dares Phrygius: *Æneas*, inquit, *navibus profectus eſt, in quibus Alexander in Græciam ierat; num.22.* quem omnis ætas ſequuta eſt hominum in millibus tribus & 400. quem falſe refert Lutius Scoppa *lib. collectan. c.34.* quod ducentis venerit navibus; & ita Joannem Judicem de Columna, tenere aſſerit. Diſſentit etiam Solin. in *d. cap.* 8. Sociis non amplius ſexcentis in agro Laurenti poſuiſſe caſtra, inquiens: *Signum Aquilæ ab Ænea in Latium translatum fuit.* Alexander ab Alex. *genial. dier. lib.4. cap.4.* Leucoſiam etiam petiit. Ovid. *metam. lib.15.*
Leucoſiam petiit, tepidique roſaria Peſti. 9
Eſt autem Leucoſia una ex tribus Sirenis, circa quam duæ ſunt veterum opiniones. Una quod contra Peſtanum Sinum, vulgo dictum, *Pieſte*, à Sirene ibi ſepulta dicta. Plin. *hiſt. nat. lib.3. cap.7.* Strabo *de ſitu Orb. lib.8.* Solin. *cap.8.* Lucaniæ adjacens, ſecundum Feſtum; Altera, nam eo loco eſt, ubi ab Uliſſe ſpreta in profundum ſe abjecit; & vide Ariſtotelem *de mirabi libus auſcultationibus*. Utcumque tamen ſit, Æneæ conſobrina fuit. Et in Sardinia etiam fuit, de quo per Nicolaum Leonicum. *de var. hiſt. lib.1. cap.1.*

Sed

10 Sed quomodo ſine proditionis ſuſpitione Italiam venire potuerit, ambigitur. Ideo aliqui tunc in portu fuiſſe, alii à Priamo miſſum fatentur, ex Dioniſio Alicar. *lib.* 1. & Ludov. Vivis *commentariis in Divum Auguſtin. de civitate Dei lib.* 18. *cap.* 19. Aliqui vero cum Antenore, patriam prodidiſſe exiſtimant; idque conſulte factum, ut Dares Phrygius *de excidio Troja* ſcribit. Nam ut Seneca *de Beneficiis lib.* 6. *cap.* 36. inquit, *quis pium dicet Æneam, ſi Patriam capi voluerit, ut captivitate patrem eriperet?* Virg. 1. *Æneid.*

Antenor potuit mediis elapſus Achivis.

Et iterum in *eodem lib.*

Se quoque Principibus permixtum agnoſcit Achivis.

Et *lib.* 2.

Vadimus immixti Danais: haud numine noſtro.

Et *libro* 6.

Deſcendo, ac ducente Deo, flammas inter & hoſtes,
Expedior——

11 Quo fit, ſi verum eſſet, ut obſcurum genus hoc eſſet; quia licet alias Nobiles non debeant furca ſuſpendi, ſecundum glo. in *l.* 3. §. *pœna militum. ff. de re milit.* Tiraquel. in *tractat. de Nobil. cap.* 20. & in *tractat. de pœnis, cauſa* 47. Tamen ob crimen proditionis, nobilitatem amittunt. Bal. in *c. cum quidam, de jure jur.* Marſilius *Sing.* 15. Ita etiam propter furtum, Luc. de Penna in *l.* 1. *n.* 14. *& ſequent. C. de deſert. & occultat. lib.* 12. eſt Regni *cap. quod Carolus Dei gratia ſub rub. de furt. per Ill. in conſt.* *Proſequentes*, & in
12 *conſt. terminum vitæ*. Doct. in *dict. Regni cap.* volentes pro furto Nobiles capitali pœna teneri: & cogita in hoc per *l. hac leg.* §. 1. *ff. ad l Jul. pecul.* quæ de illo clariſſimo, & *l.* 1. §. 1. *ff. de effract.* quæ de Equite Romano loquuntur.

Sed ab hac calumnia defenditur Aeneas, cum ſtrenue pugnaſſet; atque per Servium in d. carminibus defenditur: Nam cum fato profugus eſſet, ergo à crimine deſertæ patriæ libe 13
ratur; ita Commentarii in *primum Aeneidos*, & Ludovicus in *d. cap.* 19. & alter Ludovicus Arioſtus.

Horatius *primo carmin. ſæcul.*

Cui per ardentes, ſine fraude Trojam
Caſtus Aeneas, patria ſuperſtes
Liberum munivit, iter daturus:

& ſequuntur Commentarii. *Bonus* ab Homer. & à Virg. 2. *Aeneid.* appellatur,

Quos bonus Aeneas——

Satiſque Aeneæ pietas erga Patrem ſuum Anchiſen commendatur, cum humeris extra portam ſiſteret, & po- 14
ſtea in Siciliam pervexit incolumem; Cœlius Rod. *antiq. lect. lib.* 2. *cap.* 17. *& lib.* 19. *cap.* 23. Seneca *de Benefic. lib.* 3. *cap.* 37. *Siquem impium, qui patrem verberavit, Aeneam docemus.*

Virg. 2. *Aeneid.*

Ergo age chare Pater cervici imponere noſtræ.
Ipſe ſubibo humeris, nec me labor iſte gravabit.

Et *lib.* 6. *Aeneidos* Virginem alloquitur.

Unum oro, quando hic Inferni Janua regis
Dicitur, & tenebroſa palus Acheronte refuſo
Ire ad conſpectum chari genitoris, & ora
Contingat, doceas iter, & ſacra oſtia pandas.
Illum ego per flammas, & mille ſequentia tela

Eripui his humeris, medioque ex hoſte recepi.
Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum.

15 Mortuus eſt denique Anchiſes in Si-
cilia, & Drepani ſepultus (hodie *Tra-
pani* vulgo dicitur). Cœlius Rod. *antiq.
lect. lib.* 17. *cap.* 20. Ludovicus *cap.* 19.
Arioſt. *cant.* 43. Virg. 3. *Aeneid.*

Hinc Drepani me portus, & illatabilis ora
Accipit; hic pelagi tot tempeſtatibus actus,
Heu genitorem omnis curæ, caſuſque levamen
Amitto Anchiſen.......

Et etiam in Laconica ſepultus, Pau-
ſanias *lib.* 6. ac nonnulli Italiam vi-
diſſe ferunt, ut Strabo *de ſit. Orb. lib.* 5.
16 & alii. Et præter epulum in ingreſſu,
& ludos pollicetur, & ad tumulum
vadit, floreſque ſpargit: ac Anchiſen
Italiam non vidiſſe volunt Virgil.
lib. 5. *Aeneidos*

..... Poſt epulum
Purpureoſque jacit flores, ac talia fatur:
Salve ſancte Parens, iterum ſalvete recepti,
Ne quidquam cineres, animæque umbræque paternæ.
Non licuit fines Italos, fataliaque arva,
Nec tecum Auſonium (quicumque eſt) quærere Tibrim.

Etſi metaphorice, Italiam veniſſe vi-
deatur, ut Servius in *primo Aeneidos.*
Sed licet ſuperius, potius ad facti con-
tingentiam tranſcripta, vera eſſe vi-
deantur; tamen ſi conjectari licet, ve-
17 riſimile hanc condidiſſe civitatem
non eſt: Nam Aeneas ſex poſt Trojæ
captivitatem, annos vixit, & partim
errando, partim regnando, annos du-
ravit quinque, ſecundum Joannem
Annium *de utriuſque Italiæ chrono-
graphia fol.* 261. Immo Virgil. *lib.* 1.
Aeneid. tres annos regnaſſe Italiæ vo-
luit.

Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas,
Ternaque tranſierint Rutulis hyberna ſubactis.

eoque maxime cum ingenti ſaxo à 18
Diomede percuſſus fuerit.

Commentarii in *Div. Auguſt. de
civ. Dei lib.* 14. *cap.* 16. & in *Horat.
lib.* 1. *carm. ode* 15. *& ſerm. lib.* 1.
ſatyra 5. ex quo facilius Diomedem
ab Ænea necatum fuiſſe dignoſci po-
teſt. Ariſtoteles *de mirabil. auſcultat.*
Virg. *Aeneid. lib.* 2. Commentarii in
Divum Auguſt. d. cap. 14. & per Serv.
d. lib. 2. & cæteri *lib.* 11. licet alii, ab
Illiricis peremptum ibidem, aſſeve-
rent. Et ab Epiro in Calabriam ve-
nit, illiuſque adventu Diomedes ter-
ritus, navigavit Scyllam, & Caribdim,
atque magnam Siciliæ partem circuit.
Ovidius *Metam. lib.* 15.

Et Diomedeos Æneas fugeret enſes.

Servius *lib.* 3. & *lib.* 12. & aliqua per
Lutium Scoppam *collect. lib. cap.* 24.
Fertur etiam Turnum in Latio in- 19
terfeciſſe: ultra alios ſcribit Cœlius
Rod. *antiq. lect. lib.* 7. *cap.* 7. licet ſint
qui contrarium ſuſtineant. Diem
clauſit in Italia, in Laurento. Idque
etiam varium eſt, ſecundum Com-
mentarios in 4. *Æneid.* & Solin. *d.
cap.* 8. & Divum Auguſt. *cap.* 19. Nam
cum Rutuli Mezentio Hetruſcorum
Regi, belli ſocio, Aneæ, qui Latio in
Regno ſucceſſit, bellum intuliſſent,
nec procul à Livinio (namque primi-
tias ejuſdem Regis Mezentii, Marti
obtulit. Virg. 2. *Aeneid.*

..... Hac

..... *Hæc ſunt ſpolia de Rege ſuperbo.*)
& utrinque plurimis cœſis,ac cum in ambiguo victoria foret,niſi quod nox ſola pugnam dirimeret, tunc Aeneæ corpus evanuit; & ſecundum Divum Auguſtinum in *d. cap.*19. Deum ſibi fecerunt Latini,cum in Deos tranſlatum exiſtimarent,& *Indigetem* appellant.. Alii in Numico amne, ubi fuit prælium, ſummerſum crediderunt, vel cum ſupra Numicum flumen ſacrificaret, lapſus eſt. Servius 4.*Æneidos*.

Sed cadit ante diem media arena.....

Et *libro primo* in illud:

At puer Aſcanius cui nunc cognomen Iulo.

Et Virg. *libro 7*.

.....*Hæc fontis ſtagna Numici*

ut per Eritraeum verbo *Numici*: & alibi ſæpius. Et Catullus

Illic ſanctus eris, cum te veneranda Numici
Unda deum cœli miſerit indigetem.

Et Maphæus Vegius in *fine*. Et Liv. *lib.*1. Div.Auguſt.*d.cap.*19. Ovi.*Metam. lib.*14. Eique templum Latini, hac inſcriptione adjecta, conſtruxerunt. Dioniſ. *lib.*1.

PRÆDITUM PATRIS DIVI TERRESTRIS QUI FLUVII NUMICI GUBERNAT.

Ergo non potuit tam brevi tempore, in Italia,& in hunc ſinum tempeſtate delatus cum fugeret, civitates condere. Sed alibi, ut ſcribit Pauſanias *lib.*6. & in Thracia civitatem fundavit. Servius *libro 12*. Nec civitatem iſtam Romanis omni ævo cognitam, ſi Trojani, cum quibus conjunctionem habebant,fundatores eſſent, prætermiſiſſent.
20 Denique expreſſim Ovidii authoritas *lib.*12. *metam.* obſtat, qui Æneam poſt Trojam everſam, per hæc maria tranſeuntem, Parthenopem, non modo conditam, ſed & muris circundatam vidiſſe, his carminibus fatetur.

Has ubi præterii, & Parthenopeia dextra
Mœnia deſeruit, læva de parte Canori.

Et tamen Napodani opinio defendi poteſt.Nam Trojanorum Inſignia Leo fuit,quo potiſſimum Hector uſus fuit. Virg. *lib.*1. *Æneidos*.

......*Æneia puppis*
Prima tenet roſtro Phrigios ſubvecta leones.

Ut per Tiraquellum *de Nobilit. c.*6. & Caſſaneum in *Cath.de gloria mundi* 1. *par. concl.* 56. Quæ incolumia, & perennia remanſere: nam ſi patriam prodiiſſet, deleta,ac adempta forent, *l.eorum* ubi *Alber. ff. de pœn.* Tiraquellus *de pœnis*, *cauſa* 31.*n.*21. ex multis probat, & pro hoc vide *l. quiſquis* §.1. *C.ad l.Jul. Majeſt.* & *ſupra num.*11. Quo factum eſt, ut Leo 21
in Italia,Nobilibus ad ea Inſignia peculiaris fuerit; eoque quaſi cunctæ antiquiſſimæ omnium Sedilium Familiæ (inter quas noſtra eſt) ac aliæ etiam extra nonnullæ, diverſimode utuntur. Nec neceſſe erat ut alii hac obſervatione, quam à nobis habuerunt,

buerunt, ſeſe inſignirent. Legi etiam græcam Inſcriptionem annis præteritis, nunc vero pene labefactatam vidimus, de Ilio in hunc modum commemorantem.

Α. ΚΡΕΠΕΡΕΙΟΥ
ΠΡΟΚΛΟΥ
ΥΠΑΤΟΥ ΑΝΘΥ
ΠΑΤΟΥ ΤΩΝ ΙΛΙΩΝ
ΕΥΕΡΓΕΙΗΙ

ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΥ ΦΡΗΤΟΡΕΣ
ΑΜΟΙΒΗΣ ΧΑΡΙΝ.

quæ dicit:

L. CREPEREI
PROCLI
CONSULIS PROCON-
SULIS ILIENSIUM
BENEFICENTIAE

ARTEMISIENSES TRIBULES
RETRIBUTIONIS GRATIAM.

Fuit autem Artemiſium (Stephano teſte) urbs Oenotriæ Regionis Italiæ. Itidem & urbs Euboiæ, licet Plutarchus in *Themiſtocle* littus tantum fuiſſe dicat. Concomitatur Philoſtratus Philoſtrati Lemnii Philoſophi (qui Severi principis tempore, Romæ floruit) filius ſive nepos. Hic Athenis docuit, & inter cætera, iconas, quas Neapoli vidiſſe fatetur, deſcripſit. Is dum extra mœnia diverteret: *In ſuburbio*, inquit, *ad mare vergente, in quo porticus quædam ad Favonium ventum exædificata erat, quatuor, vel quinque tectis Tyrrhenum reſpiciens mare: fulgurabant autem, & lapidibus quouſque delitiæ commendant, maxime vero picturis florebat ipſi appenſis tabellis, quas (ut mihi videtur) non ſine maximo labore quiſpiam collegerat. Plurimorum enim pictorum in ipſis indicabatur ſapientia.* Hæc ipſe. Qui locus, an qui hodie vulgo *Cappella* è regione ſedilis Portus dicitur, an alter fuerit, alibi dicetur: Inter quas primo videbatur Ilium ardens, & Scamander fluvius, ſublimis quidem hæc civitas: & hæc illi mœnia, eratque campus magnus, qui Aſiam adverſus Europam oppoſitam capiat, ut ex Stephani Nigri traductione *ibidem* legitur.

SUM-

SUMMARIUM.

CAP. IV.

1 *Roma nomen apud veteres ignotum fuit.*
2 *Angeronam ſilentii Deam cur Romani colebant.*
3 *Valerius Soranus Tribunus plebis quam ob cauſam in crucem levatus fuit.*
4 *Decuriones num durante officio torqueri poſſint.*
5 *Princeps quando conſulendus eſt.*
6 *Secreta hoſtibus nuntians qua pœna plectatur.*
7 *Aulæ rotarum S.R.C.vel cujuſcunque Tribunalis, ſecretarium appellatur.*
8 *Magnus Cancellarius cur ſolus in Regno Neapolitano ſit.*
9 *Nominis quaſtio pertinacibus relinquenda eſt.*
10 *Romæ Conditores ob longum temporis ſpatium incerti ſunt.*
11 *Majorum dicta rationem ob eandem cauſam ignoramus, & l.* omnium ff. de ll. *ad hoc dilucidatur.*
12 *Saturni adventus in Italiam deſcribitur.*
13 *Latium cur ſic dictum fuerit, multiſque juribus Varronis in hoc ſententia refellitur.*
14 *Saturnus num Romam condiderit.*
15 *Saturni Numiſmata quæ fuerint.*
16 *Ærarium in Saturni æde Romæ collatum.*
17 *Pecunia in ædibus ſacris ſervari, & etiam cum controverſia erat, apud eaſdem deponi conſueverat.*
18 *Sanctius ærarium quid ſit, ejuſque ſpecies enumerantur.*
19 *Aurum vigeſimarium quid ſit, num etiam cimeliarchium dici poſſit.*
20 *Cimeliarchion, & Cimeliarchus inter ſe differunt.*
21 *Cimeliarchus à Conſtantino Imperatore Neapoli primum inductus fuit.*
22 *Depoſita antiquitus apud ejuſdem civitatis Eccleſiæ Sacriſtam, facta fuiſſe fertur.*
23 *Argentariorum, nummulariorum, menſariorum, menſulariorum, officia,ex* pragmat.1.de nummulariis *cum aliis illuſtrantur.*
24 *Bancha nonnulla hodie ſub piorum locorum nomine exercentur.*
25 *Ærarium Regni Neap. ſub Gallis Regibus in Megari, ſive Arce Luculliana Salvatoris Caſtro, nunc Ovi caſtrum dictum fuit.*
26 *Ærarium Regni Neap. in caſtro novo fuit, & noviſſime ad locum quem vulgo Theſaurariam appellant, rediit.*
27 *Archæ inventio, in qua publica adſervatur pecunia tribus clavibus ſecluſa, nova non eſt.*
28 *Ærarium, ſive Neapolis pecunia quo in loco cuſtoditur.*
29 *Archa univerſitatum Regni Neapolitani duabus recluditur clavibus.*

SEd poſtquam Romulus Æneæ in Imperio ſucceſſit, Neapoli unquam non fuit potitus. At quia ipſummet Æneam, Romam aliaſque in Italia urbes condidiſſe nonnulli ſentiunt, non incongrue viſum eſt ratione aſſumpti muneris, de Romæ etiam Nomine, & Conditoribus (de quibus præcipue apud hiſtoricos late diſſenſum eſt) ac de morum

Ma-

Magiſtratuumve utriuſque urbis ſympathia, & ſimilitudine, ſcribere. Nomen igitur ipſius, & Tutelaris Dei, à quibus derivatur, ignotum fuit, ne detecto quicquam machinarentur:
1
Ideo Angerona ſilentii Dea colebatur, ne liceret illud palam afferre,
2
quod ad ſalutem Reipublicæ veteres ore obſignato, intra pectoris arcana contineri voluere. Plin. *natur. hiſt. lib.3. cap.1.* Cajus Sempronius *de diviſione Italiæ*. Macrob. Saturn.*lib.1. cap.10.* Solinus Polyhiſt. *cap.1.* Valer. Max. *lib. 1. cap. 14.* Servius *in fine lib.1. Georg.* & *lib.1. Æneid.* in carmine.

Romanos rerum dominos, Gentemque togatam.

Alex. ab Alex. *Genialium dierum lib.4. cap.26.* Ludovicus Vives in *divum Auguſtinum de Civitate Dei lib.18. cap.5.* Joannes Camertes *com.* in *Solinum in d. cap.1.* Tiraquellus in *d. Alex. ab Alex.* proxime allegatum, & habetur in adagio quod incipit: *Nil eſt ab omni parte beatum*, *fol.1134.* Nicol. Etythraeus in *Virg. verbo, Roma,* & ante hos Ovidius *Faſtorum lib.4.* cecinit

Sanctaque Bubaſti, variiſque coloribus apis,
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet.

3 Valerius Soranus Tribunus Plebis, quod contra interdictum eloqui auſus eſſet, in crucem levatus fuit, ut per Plin. Serv. & alios, mox commemoratos authores liquet: Nec ei opem tulit, quod Decuriones, ſicut cæteri Magiſtratus, durante officio, minime conveniri poſſunt, neque torqueri. *l. nec magiſtratus ff. de injuriis. l. pars literarum ff. de judi. l.2. ff. de in jus vo. l. omnes judices C. de decur. lib.10.* Dec. in *conſ.531.* Fel. in *c. legebatur, de major. & obedien.* Paris de Puteo in *tract. de ſindi. in verbo, Compoſitio durante officio*. Grammaticus *deciſ. 15. n.40.* Tiraq. *de pœnis cauſa 58. num. 4. & 6.* Nec prin- 5
4
ceps conſuli potuit, ut hoc caſu jure faciendum erat, *l.2. §.1. ff. de bon. damn. l. Divi fratres §. 1. l. mores §. ſed enim ff. de pœnis, l.2. §.1. ff. de quæſt.* prout alias fieri aſſolet. *l. ad beſtias ff. de pœn. l.2. de offic. Procur. Cæſ.* Dec. in *c.1. lect.1. de conſtit.* & in *l. fin.* ubi alii, *C. de pact.* Pœna crucis patibuli, num eadem cum furcarum ſuſpendio fuerit, ſcribit Covarru. *lib.4. variarum reſolut. cap.5.* De aliis de facto pœnis, quas per plebis ſeditionem, ipſius Tribuni, ac de jure etiam Decuriones tum Romæ, tum hic paſſi ſunt, *lib.2.* dicemus. Quo fit, ut ſecreta Regis hoſtibus nuntiantes, læ- 6
ſæ majeſtatis crimen committant, *l. omne delictum §. exploratores ff. de re militari.* Iſern. in *c.1. verbo Revelantes, quibus modis feudum amitt.* & Valerius Maxim. *ubi ſupra*. Et non immerito Rotas ſive aulas S.R.C. 7
vel cujuſcumque Tribunalis, in quibus Magiſtratus cauſas audiunt, & cognoſcunt, *Secretarium* appellare poſſumus, *l. fin. C. ubi Senatus, vel clariſſ. l. fi. C. de offic. diver. jud. l.1. C. de prox. ſacro. Scrin. lib.10.* Et indicantibus cauſarum juditia, votorumque arcana pandentibus, propalantibuſque, pœnæ per Regias ſanctiones, & Magnæ Curiæ Vicariæ Ritus, necnon & per *ll.* impoſitæ ſunt, quas *Commentarii in 3. Ritum dicta Mag. Cur. Vic.* coacervant. Nec ab re eſſe 8
videtur, ut ſeptem Regni officia in hunc modum, ac pro infraſcriptis cauſis diviſa videantur: Nam duo

ter-

terreſtri, navalique militiæ præfecti, *Magnus Comeſtabilis*, & *Maris Admiratus*, duo alii ad Juſtitiæ cauſas, *Logotheta*, & *Prothonotarius* unus: & *Magnus Juſtitiarius* alter, cæteri duo Regis patrimonio inſerviunt(& in quibus caſibus palam eſt, ut per Frecciam meum avunculum *lib. primo de ſubfeu. tit.de offic.Magni Camer.*)*Magnus* ſcilicet *Camerarius*, & *Magnus Seneſcallus*: Ad ſecreta vero denique unus tantum aſcitus eſt, qui *Magnus Cancellarius* appellatur, quod arcana intra pectora ſervari indicat. Silentium apud veteres in auſpiciis dicebatur, quod omni vitio careret, Cic. *lib.2. de Divin.* Latiſſime de his & ſimilibus Dominic. Nanus in *Polyanthea verb. taciturnitas* ſcripſit.

9 Libenter equidem à nominis quæſtione abſtinere poſſumus, quæ pertinacibus relinqui aſſolet, per ea quæ in *l.2. §.fi. C.de conſtitut. pecun.* leguntur, ut præfatus Soranus, qui digito noluit compeſcere labellum, expertus eſt.Curioſus alias in hoc cumulare, novaſque indagare opiniones poterit: Nam *Valentiam* ſcio etiam fuiſſe appellatam. Hoc expedito articulo ad Romæ conditores deveniamus.

10 Romam qui condiderint, quive ampliaverint. inſtauraverintque, certi quid ſtatui, tradi, conſtituique ob longum temporis ſpatium, nequa-
11 quam poteſt: Ideo non omnium quæ à majoribus noſtris dicta ſunt ratio reddi poteſt,*l.non omnium ff.de ll.*non quod ſancitum eſt ratione careat, nam tunc irridendum eſſet, *l.Sed an ultro §.1.ff. de negot. geſt.* at quia expreſſum non eſt, nobiſque ob vetuſtatem ignotum. Enimvero non de Empiricis facti ſectatoribus, neque de Oratoribus; ſed de rationalibus Juriſconſultis ea loquitur lex: quam opinionem *ibidem* Zaſius ſequi videtur, & hoc in libro plenius dicetur. Quod nos, qui noſtras in medium afferre ſententias, judiciumque impartiri conamur, excuſat, ut Virg. Sophocl. & Ovid. authoritates monent. Virg. 3. *Aen.*

> *Tantum ævi longinqua valet mutare vetuſtas.*

Sophocles in *Ajace*.

> *Omnia longum, & irremeabile tempus*
> *Producit in lucem occulta: & manifeſta occultat.*

Ovidius *Metham. lib.*13.

> *Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas*
> *Omnia deſtruitis, vitiataque dentibus ævi,*
> *Paulatim lenta conſumitis omnia morte.*

Et Tiraq.in *tract.de præſcr.* vide Caton. in originibus conditarum urbiū. Diſſentio invenitur,adeo ut ne urbis quidem Romæ origo diligenter poſſit agnoſci, quem Honoratus Servius in *Virgilium 7. Aen.* in carmine.

> *Nec Prænestinæ fundator defuit Urbis.*

de Romæ Conditoribus his verbis aſſequi videtur: Si igitur tantæ Civitatis certa ratio non apparet, non mirum ſi in aliarum opinione dubitatur; unde nec hiſtoricos, nec commentatores varie dicentes, imperitiæ condemnare debemus: nam antiquitas creavit errorem, & plerique fundant, plerique augent: & ad ſe transferunt nomina. Quorſum referri poteſt & illud Sal. *in primo*: *Urbem Romam, ſicuti ego accepi, condidere atque habuere initio Trojani,*

& cum

& cum his Aborigenes. Verbum enim *Accepi*, ob varias opiniones incertitudinem notare. Virgil. 7. *Æneid.* in carmine.

Accipimus------

Ubi Servius, & noviſſime Joan. A. Meyen. fatetur, argum. *tex.* in *l. aliud eſt capere §. accipere ff. de verb. ſign.* Conveniens etiam viſum fuit, nonnullos ex dictis magis inſignes recenſere, & ante omnes de Saturno
12 ſubnectam: Nam cum Juppiter Saturni filius, Babiloniæ Rex electus fuiſſet, ſuum omni cura, ſolertia, ingentique ſtudio augere imperium nixus fuit: ſed cum Saturnum, ſive Sabatium Pontificem Maximum Regemque in Armenia commorantem, vel alium Saturnum, ſecundum Servium, impedimento eſſe cerneret, ipſum necandum fore cenſuit: quod tantum timorem in Saturnum incuſſit, ut illico apud Gabios ſe contulerit, ibique longo temporis ſpatio latitarit. Juppiter denique ſenio confectus Nino filio, ne ab inceptis ab ſe in Saturnum inſidiis deſiſteret, præcepit. Saturnus majori metu affectus, Romæ Campaniam, in qua à Jano patre excipitur, petiit, ac cum in
13 ea latitaſſet, *Latium* dictum, non ut Varro voluit: quem optime Frater Leander Albertus diligentiſſimus, & doctiſſimus author in *Latii deſcriptione* confutat, in cujus rei fidem, nonnulla adducemus, & primo obviam venit Virgil. 8. *Æneidos*.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo
Arma Jovis fugiens, & regnis exul ademptis,
Is genus indocile, ac diſperſum montibus altum
Compoſuit, legeſque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet fuſus in oris.

Ovid. *lib. 1. Faſt.*

Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cælitibus Regnis à Jove pulſus erat:
Inde diu genti manſit Saturnia nomen,
Dicta fuit Latium terra latente Deo.

Quod ad perſonam Latium referatur contra Varronem etiam *l. Fulcinus §. quid ſit autem latitare*, & *§. latitare ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eat. l. 1. ff. de receptat. l. 4. ff. de reb. aut. jud. poſſid. l. ſatiſque ff. de in jus vocan. l. 3. ff. de judi.* & *C. de his qui latrones, vel al. crim. reos occultaverint*, & *eod. tit. l. 2. l. fi. C. de requiren. reis l. fin. §. quod ſi C. de his qui ad eccleſ. confug. l. 3. C. de naufrag. lib. 11. pragmatica 1. tit. de nummulariis* attipulantur. Poſtea plura oppida in La- 14
tio fuiſſe, inter cætera Saturnia, ubi nunc Roma eſt, apud Beroſum Caldæum *lib. 5.* Plin. *nat. hiſt. lib. 3. cap. 5.* & Soli. legitur. Præterea Virg. & Ovid. carmina fundationem arguunt. Virgil. 8. *Aeneidos*:

Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem
Janiculumque huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Et Georg. *libro 2.*

Salve magna parens frugum Saturnia tellus.

Ovidius *Faſtorum lib. 6.*

Si genus Saturnum prima parentum
Feci Saturni, ſors ego prima fui.

A pa-

A patre dicta meo quondam Saturnia Roma,
Junctaque Tarpejo ſunt mea templa Jovi.

15 Inde numiſmata in ejus memoriam cuſſa fuere. Ovid. *d. 6. lib. Faſtorum.*

At bona poſteritas puppim formavit in ære,
Hoſpitis adventu teſtificata Deo.

Quod Ovidius puppim formavit in ære, Macrobius *Saturn. lib. 1. cap. 7.* ſatis pulchre in hunc advertit modum. „Cum primis quoque æra ſignaret, ut quoniam ille navi fuerat avectus, ex una quidem parte ſui capitis effigies, ex altera vero navis exprimeretur, quo Saturni memoriam in poſteros propagaret. Æs ita fuiſſe ſignatum, hodieque intelligeretur in aleæ luſu, cum pueri denarios in ſublime jactantes, capita aut navim luſu teſte vetuſtatis exclamant. Illud etiam non prætermittam quod Saturni Comites in ejus honorem ædem condiderunt, ac in ea ærarium dictum, & factum, authore Valerio
16 Publicola, quo Saturno primum tabula, & imagine ſignatum fuiſſe nummum fertur, licet alii Janum, vel alios, de quibus *infra cap. 9.* dicemus, atque in tuto ſtare, cum nullum furtum eo in loco perpetratum legitur, vel aliis ex cauſis ſecundum Plutarchum: ac inductum fuit pe-
17 cuniam in Deorum templis ſervari, ut per Plautum: & cum controverſia erat, apud iſtas ædes ſacras deponi, ut jure probabitur. Servius *lib. 2. Georgic.* in carmine;

Inſanumque forum, aut populi tabularia vidit.

Macrob. *Saturnal. lib. 1. cap. 8.* Plautus in *Aulularia Part. cap. 11.* Plutarchus in *Publicolam*, & in *problem. 41.* Solinus *polyſt. 1.* & ibi Jo: Camertes. Juſtinus *lib. 45.* Feſtus, & Apollogius. Jo: Bartholomæus Mirlianus *Itrop. lib. 2. cap. 4.* Alexan. ab Alex. ubi Tiraquell. *genial. dierum lib. 2. cap. 2. l. acceptam. C. de uſur.* cum aliis adductis per Tiraquell. *de retract. §. 4.*
glo. 7. & apud eandem Saturni ædem 18
ſarctius ærarium fuit, in quo illud congeſtum erat, quod ad ultimos caſus tantum promi licere, ubi aurum
vigeſimarium collectum ex iis, qui 19
manumitterentur vigeſima, ac etiam ex nonnullis prædis congeſtis à Cæſare bello Punico violatis. Cic. ad *Atticum lib. 7. epiſt. 12. & 26.* & in *C. Verrem.* Cæſar *de bello civili lib. 1.* Liv. *lib. 7.* & *lib. 27.* Lucius Florus *lib. 4.* Lucanus *lib. 3.* Budæus in *l. 1. ff. de juſt. & jur.* Alexan. ab Alex. ubi Tiraquell. *genial. dierum lib. 2. c. 2.* & optime Paulus Mancitius in *additamento ad Ambroſium, in verbo*
ærarium, hoc *vigeſimarium*, ab aliis 20
Cimeliarchum. Alexan. ab Alex. *ibidem* appellatum refert; nam Cimeliarchion locus eſt in quo res pretioſæ reponuntur. *l. ſi. C. de bon. aut. jud. poſſid.* Juſtinian. *archium* in *§. ſi vero, etiam* in *Aut. quibus modis natur. effic. legit.* appellat. Cimeliarchus eſt theſaurarius, *l. litibus C. de agric. & cenſ. lib. 11.* licet legant etiam *Cimeliarchon*. De quibus per Budæum in *l. aut facta §. quicunque ff. de pœn.* Cælius Rodogin. *antiqu. lect. lib. 4. cap. 9.* Alex. ab Alex. *ubi* Tiraqu. *genial. dier. lib. 2. cap. 2.* Scribit Joannes Villanus, Chroniſta Neapolitanus *cap. 42.* Con-
ſtantinum Imperatorem in eadem 21
Civitate inſtituiſſe Cæmonarcham hoc eſt *carimoniarum principem*, licet corrupte ſcripſerit: *carimonarcham*

cham enim dicere debebat : prout in aliis Græcis Eccleſiis feruntur. Nam in iis non omnes dignitatis gradus ſunt. Hodie in Archiepiſcopatu præter amplos opulentoſque cenſus, non omnia hæc habet quæ in *d.l. litibus*, cum de Cimeliarcho mentio, ſive Cimeliarcha ſit. Luc. de Penn.
22 dicit depoſitum apud Sacriſtam fieri. Audivimus antiquitus in hac Civitate Neapolis obſervatum fuiſſe. Non abſimile in eadem civitate nunc videmus, nam Argentarii,
23 Nummularii, Menſarii, Menſularii, qui Tabernas, hoc eſt Menſas in foro habebant, *l.4.* & *l.argentarii ff.de eden.l.ventri.§.in bonis ff.de bon. aut. jud. poſſ.l.emptor. §.Lutius. ff.de pact. l.qui tabernam ff. de cont. empt. l. ſi hominem §.quoties*, ubi Budæus *ff. depoſ.* Joann.Bolognettus in *l.1. in præfationibus C.de edend.* hinc argentaria ſocietas, *l.cum duobus §.fin. ff.pro ſoc*.qui & alia habuerunt nomina, de quibus per Pardulphum Prætejum in verbo *Argentarii* : ipſi & campſores, ſive *bancherii*, qui menſularias menſas, hoc eſt bancha exercent, appellantur, ut declarat *prag-*
24 *mat.1.* Caroli V.ſub *tit.de nummulariis*, & *pragm.3. §.item ſtatuimus titul. de offic.quæſt.general.* Auſpicatiora aliqua hodie ſub nomine piorum locorum, Regi viſa ſunt, veriſſima, ac ſacroſancta Chriſti Salvatoris noſtri religione non gentilium
25 ſuperſtitione facta. Regni Neapolitani Ærarium antiquitus, & expreſſim ſub Carolo I. in Caſtro Salvatoris fuit. Idem Carolus in ſuis Capitulis in *cap.* incipiente, *Pridem tibi*, his verbis aſſeruit : *quicquid autem pro prædicta pœna acquiri contigerit, fiſco noſtro ad Cameram noſtram Caſtri Salvatoris ad mare de Neapoli mittere debeas, noſtris Theſaurariis aſſignandum*. Legimus in *4. lectione S. Athanaſii, lib.3. nat. hiſt. cap.6. Megalia* à Statio Silo *lib.2.* & *Arx Luculliana* à Joviano Pontano *lib.6. de bello Neapolit. in fine* appellatur, de quo ſeparatim, & fuſius *infr.* di- 26
cetur, & in Caſtro novo ibi, Archa tribus clavibus ſecluſa per regias ordinationes cujus cuſtodiebatur, hodie ad locum quem vulgo *Theſauraria-* 27
riam appellant, rediit, & Federicus Imperator ſcrinii trium clavium author fuit, quod in re non admodum abſimili ſanxit : & hoc in *conſtit.Regni*, quæ incipit, *cum juxta, in tit. de ſalario Bajulorum, jud. & not. cur.* habetur. Neapolis vero pro 28
ærario ſive Archa, unum ex iis habet, quod *Banchum* vulgo appella- 29
mus : Regni univerſitates Archam communem, ad Reipublicæ inſtar. *l.1. §. quibus ff. quod cujuſque univerſ.* & noviſſime duabus recludi clavibus, quarum altera penes Sindicum, altera penes tertium ab univerſitate deputandum eſſe debere, per Regiam *pragmat.5. §.1. tit.de adminiſt.Univ.* ſtatutum eſt : & prædictorum ratio, non ſolum pro majori ſecuritate, ſed etiam pro faciliori commoditate, & ne adminiſtratoris, & alii privatim utantur. Pecuniæ publicæ fœneratio prohibita, *l.2. C. de his quæ ex publ. coll.* neve quæſtio de lucro foret. Ripa in *tractatu de peſt. de remedio ad conſervandam ubertatem num.15.& 16.*

AD-

ADNOTATIONES

Ad *num.*8. *Arcana intra pectora ſervari indicat.*

Principis arcana celanda monet Caſſiod. *var. lib.*4. *cap.*3. ſed ſi auctorum teſtimonia quærere vellemus, qui id ipſum monent, dies quam opera potius deficeret: Certe ipſæmet voces commonent celanda eſſe; ſecretum enim idem eſt quod diviſum & ſeparatum, ut ſic notetur à communi cognitione diviſum eſſe debere, & arcanum quod in arca, ſive in arce pectoris ſit tenendum. Quod eo religioſum putatur, ut qui Principis arcana revelat, reus fiat majeſtatis, Iſern. in *cap.*1. *num.*14. *quib.mod.feud.amitt.* Marſ. *conſil.*1. Jul.Clar. in *pract. crimin.* §.*laſæ*, *num.*1. *in fin.*

SUMMARIUM.

CAP. V.

1 *Moneta templum Romæ Deæ Junonis, & cur ita dicta fuit.*
2 *Camillum ejuſdem authorem fuiſſe creditur.*
3 *Monetarii qui apud Juſtinianum dicantur.*
4 *Materiæ puritas in cudenda pecunia requiritur.*
5 *Ponderis æquitas in eadem moneta eſſe debet.*
6 *Imago etiam domini regnantis imprimebatur.*
7 *Triumviri monetales, æris, argenti, aurique fuſores quorſum Romæ creati.*
8 *Zygoſtates is erat qui Regiis ponderibus præerat.*
9 *Quæſtores urbani qui, num apud eos ærarii claves fuerint.*
10 *Quæſtores Provinciales comitandæ rei militaris cauſa eligebantur.*
11 *Quæſtores, quos* Principis *candidatos vocant, maximam habuiſſe authoritatem.*
12 *Exquæſtore, & id genus alios, pro Quæſtorio uſurpari.*
13 *Bis ſive iterum & ter Conſul, ac deinceps dici poteſt; de quo habetur &* nu.31.
14 *Tertium ne conſul, an tertio dici oporteat.*
15 *Exquæſtor cur ita appellatus, nova opinio affertur.*
16 *Aquila ſignum vexillare etiam ante Cæſarem apud Rom. fuit infra, &* nu.19.
17 *Primipilus quis dicatur.*
18 *Militaris annona Primipilus appellatur.*
19 *Primipilaris vel Primipilarius quis*: l. ſed & milites ff. de exc. tut. *dilucidatur.*
20 *Comitis ſacrarum largitionum, & comitis ſiliquatoriorum officium deſcribitur.*
21 *Donativum Principis liberalitas in milites eſt.*
22 *Congiarium quid; in quo multi taxantur.*
23 *Vota nuncupare pro ſalute Principis, eidemque vota offerre, quid.*
24 *Sanctorum Natalis, dies obitus cenſetur.*
25 *Miſſilia quæ, à quibus jaciebantur, & unde promebantur.*
26 Conſules *cur Kal. Januar. conſulatum inibant*, l. Publius de

cond. *declaratur.*
27 *Strenæ quando dabantur.*
28 *Magiſtratum tria faciunt.*
29 *Munera & ſpectacula varii generis fuiſſe*, l. Charidem. de poll. *declaratur*
30 *Donarium quid.*
31 *Donum honorarium quod fuerit.*

HActenus de Romæ nominibus, & fundatoribus, & quemadmodum Ærarium, ac nonnulla alia à gentilibus ſuis Idolis, quod bonum, fauſtum, fœlix, fortunarumque eſſet, à noſtratibus vero multo felicius, & longe tutius omnipotenti, veroque Deo dicata fuiſſe, *ſuperiori capite*, licet non ſcite, neque eleganter locuti fuimus. Ne autem adeo longa eſſet oratio ut legentem faſtidio afficeret, unde huc digreſſa erat, ſpatio interjecto, eodem redeat, ſimili ac pari animi gratulatione. Moneta Romæ in templo Deæ Junonis, & in civitate Neapolis in Caſtro divi Georgii cudebatur. Ideo non erit inutile aliqua, ut meam feram ſententiam, de utriuſque nominibus, artificibus monetæ, juſtitia, magiſtratibus, eorumque authoritate & officio, ponderibus, menſuriſque *hic & ſequentibus capitibus* ſubnectere, etſi alibi ſcribere opportunius fuiſſe ſciam.

1 Principium igitur quaſi pro ejus exordio ſit, quod templum Romæ Deæ Junonis Monetæ fuit, à *monendo* dicte; nam poſt exactos Reges, cladem que à Gallis factam, auditam fuiſſe vocem monentem, ut ſue plena ſacrum Junoni, & procuratio fieret, fertur; & etiam quia nos, ſigni impreſſione, vel authoris, vel precii monet: Vel eo dicta, quod cum Rom. ob Tarentinum bellum maxima immineret pecuniæ neceſſitas, ac Junonem oraſſent, votique compotes facti fuerint, monetam in ejus fano cudendam decreverunt. Hæc, & alia ſcripta ſunt à Cic. *lib.2. de div.* Livio *lib.7.* Mac. Sat. *lib.1. cap.12.* Solino, ubi Joan. Cam. *cap.2.* Alexan. ab Alex. & in eum Tiraq. *genial. dier. lib.6. cap.4.* Suid. in *verb. Moneta.* Caſſiodoro *var.* Greg. Gir. *de deis gent. Synt. de Junone*. Joan. Barthol. Mirl. *antiqua Romæ topograp. lib.2. cap.4.* Renato Chop. *de doman. Fran. lib.2. tit. de ſing. gener. caſ. Reg. nu.16.* & Ovid. *Faſt. lib.1.* cecinit.

Candida te niveo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes alta moneta gradus.

Camillumque authorem fuiſſe omnes 2
affirmant, & Ovid. ante eos *Faſto. lib.6.*

Arce quoque ex ſumma Junoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta Camille tuo.

Monetarii ſunt qui Principis juſſu 3
monetam cudunt, hoc eſt monetæ artifices, *l. ſacrilegii §.2. ff. ad l. Jul. pecul. l. nequis C. de dignita. lib.11. l.1.* ubi Lucas de Penna, Jacobus Cujacius, & alii *de murilegul. lib.11.* Coraſius *miſcellan. lib.3. cap.13.* & in *l.2. §. conſtituti ff. de orig. jur.* Pardulphus Prætejus in *verbo Monetarii*; licet Alciatus in *d. l.1.* aliter ſentiat: qui & viles homines fuere. In qua cudenda, tribus potiſſimum qualitatibus intendendum erat.

Materiæ puritati, *l. ſi id quod aurum* 4
ff. de verb. oblig. l. eleganter §. qui reprobos ff. de pignorat. act. l. quid tamen, & *l. in venditionibus ff. de contrah. empt. l. aut facta §. pen. ff. de pœnis.*

l. qui-

l. quicumque nummos ff. ad l. Cornel. de falſ. gloſ. in *l.2. C. eo.tit.* Iſern. in *titulo, Quæ ſint regal.verb. vectigalia, nu.* 20. Joan. Igneus in *l. neceſſarios §. non alias nu.*98. *ff. ad Senatus Conſul.Silan.* Ponderis æquitati *l.*1.*l.univerſos C.de veter.numiſ. poteſt. lib.*11. *l. quoties C.de ponderato. lib.*10. *cap. quanta, de jure jura. cap.ut menſura de empt. & vendition.* Et denique nummi formæ, ita ut imago domini regnantis, literis aliiſque ſignis impreſſis, videatur, *l.quintus §.ſi autem ff.de auro & argen. lega.l.*1. *ff. de contrah. empt. l.ſacrilegii,§.*2.*ff. ad l.Jul. pecul. l.ſi. C. de veter. numiſm. poteſt. lib.*11. Iſern. in *conſtit. Regni, Adulterinam*. Quin etiam *l.*12. tabularum juſſum erat *AES, ARGENTUM, AURUM PUBLICE SIGNANTO*. Sed quando primùm factum *hoc eodem lib.* dilucidabimus. Quæ tria dicta probant *l.*1. *C.de veter. numiſm. poteſt.* & Lucas de Pen.in *eadem rub.n.*3.Iſer.*ubi ſup.* & Covarruvias *in veterum collat.numiſma. cap.*7. & 8. Multaque ſigna præter iſta Jacobus Cujacius qui & alios refert deſcripſit in *l.*2. *C.de ponderat. & auri illat.lib.*11. Prædictorumque ratio in Regis & populorum damno fundata eſt, & iſtam & alias Joann. Igneus in *dicto §. non alias*, affert. Ut ergo hæc in uſu perennia eſſent, Triumviri monetales æris, argenti, aurique flatores facti ſunt. Hujus rei teſtes ſunt antiquiſſima numiſmata, & primum illud M. Salvii his notis inſcriptum A, A, A, F, F. Quorum diligentia præcipua fuit in numiſ. auro, argentoque fabricandis, *l.*2. *§. conſtituti ff. de orig. jur.* Cicero *epiſt. ad Trebat. lib.*7. Lucius Feneſtella *de magiſtratibus capite* 24. Pomponius Lætus *de Rom.magiſt. titul.de Prætor. & decemvir. &c.* Alexander ab Alexan. ubi Tiraquellus *lib.*3. *cap.*16. Zaſius, Hieronymus Cagno.in *d.§.conſtituti num.*75. ibique Coraſius,& cæteri. Jacobus Cujacius *obſervationum libro* 3. *cap.*32. Renatus Choppin. *de domanio Franciæ lib.*2. *tit.*7. *num.*16. qui Galliæ monetalibus operariis hos comparavit. Verumenimvero triumviros monetales magiſtratum gerere Pomponius, per ea quæ præcedunt, & ſubſequuntur, aperte oſtendit. At ſi pro monetalibus operariis, monetarios de quibus ſupra *num.*3. ſenſerit, viles homines eſſe videntur, & ab illis diſtincti, ſecundum Coraſium in *d.§. Conſtituti*: quapropter errare videretur. At id obiter dictum velimus, etſi Cagnoli declaratio, quam à Sipontino Antiſtite habuit, Renatum excuſat. Fuit & Igoſtates, ſeu verius Zygoſtates, regiis ponderibus præfectus, qui ponderum, & ſtaterarum rationem callebat. Is *libripens* etiam dicitur. Et præcipue nummorum, aurique probitatis judex, ſecundum aliquos erat, vel non abſimilis, ſecundum Alciatum, illi, qui ab antiquis nunc *Curio*, nunc *Magiſter curiæ* appellatur; qui nummos ſua in curia exiſtentibus, erogabat, ſingulæque Civitates eum habebant: quorum fidem perhibent *l. munerum §. legati quoque ff. de muner. & hono. l.Aquilius ff. de donat. l.item quæritur §. ſi quis menſuras ff. locat. l.pen. ff.ad l. Corn. de falſ.* præſertim in *l.ſi.de ponderat. & aur. illat.* ubi Lucas de Pen. *in principio*, & Alcia. *lib.*10. Budæus in *l. aut facta §.quicunque ff. de pœn.* Alciatus in *l.in quartam, numer.*45. *ff. ad l.falc.* & in *l.*2.*n.*7. ubi Pau-

Paulus de Caſtro in eadem *l.in §.mutui datio ff. ſi certum petatur*. Gloſa Pariſienſis in *l.2. §.fin.num.28. ff. de verb. oblig.* Renatus Choppinus *de domanio Franciæ lib.3. tit.22. n.24.* Dum hæc ederentur, ad noſtras pervenit manus opus Guidi Panciroli *Comment. in Notitiam utriuſque Imperii* in libello *de magiſt. municipalibus cap.15.* idem aſſeverantis.

9 Quæſtores Romæ vetuſtiſſimos, acquirendæ, & conſervandæ pecuniæ cauſa, primum patritios, poſtea indifferenter patritios,& plebejos creatos fuiſſe, nemo eſt qui ignoret. Urbani ærarii curam in Aede Saturni poſiti, ut dictum eſt, habebant. Bona damnatorum, vectigalia, omneque datum, expenſum, in publicas referre tabulas conſueverant. Niſi tamen Prætores quinque, tres Quæſtores, & quatuor Menſarii præſentes forent, minime ex ærario pecuniã promere licebat. Hujuſce legis author eſt Cicero; apud quos illius claves fuere, ut Livius his fere verbis aſſerere videtur. „Scipionem à quæſtoribus, qui contra legem, ex ærario quicquam promere non audebant, claves popoſciſſe, ærariumque apertum ſe dixiſſe, qui ut clauderetur effeciſſet. Quorum etiam fuit munus ſecundum optimos authores à Zaſio relatos, Reges, legatoſque Romam venientes pro dignitate populi Romani excipere obviamque proficiſci. Præcipue legatos in præfata Saturni Æde inſcriptos donis proſequi, ægrotos curare, & ſi quando vitam defungerentur, ſumptu publico ſepelire. Nullo tamen imperio fungebantur, cum nec vocationem, nec prehenſionem, nec alia, ut
10 alii Magiſtratus habebant. Qui vero Provincias ſortiebantur, *Provinciales* appellantur, comitandæ rei militaris ſecundum Budæum ordinati. Nam cum Imperatoribus Romanis mittebantur, hoc eſt cum conſulibus, Prætoribus adminiſtrandam rem pecuniariam, & prædam, ac manubias, ſicuti quos mox recenſuimus, in publicas referendum tabulas. Iſti jus dicere poterant, Magiſtratuumque inſignia deferre. Alias vero ipſorum ſpecies, ac quando Quæſtura gratuita, & quando venalis, quibuſque res frumentaria committebatur: olei, vini frugiſque exigendi munus in Provinciis injungebatur, ex Sig. noſſe licet, ac etiam quando pro Præfecto ærarii ſignificantur: cura enim ærarij fuit à Quæſtore ad Præfectum translata ſecundum Aul.Gell. & alios. Hæc omnia, ſimiliaque leguntur in *l.1. ff.de off.quæſt. l.2.§.deinde cum ærarium ff. de orig.jur. l.1. C.de quæſt. lib.10. l.2 C. de off quæſt.* Cicero pro *l. Fla.* Livius *lib.38.* Aulus Gell. *Att.noct.lib.13.cap.23.* Luc. Feneſtella *de magiſt. cap. 3.* & Pomponius Lætus *eod.* Budæus in *l fin. de quæſt.* Zaſ.Cagnol.Coraſius in *d.§.deinde cum ærarium*; & idem Coraſius, Franciſcus Duarenus, Cujacius *eod. titulo de quæſtor.* & Lucas de Penna *Cod. lib. eod.* Afflict. in *conſt. Regni incipien.Juſtitiarius num.6.* Alexan. ab Alex.*lib.2.cap.2.* Boerius *de auth. Magni conſil. num.8. & ſequentibus*, Paulus Orianus ubi alii *l.1. num.20. & ſequent. ff.de offic. ejus cui mand. eſt juriſd.* Carolus Sigon. *lib. 2. de antiq.jur. provin. cap.4. & 8. & antiq. jur. civit. lib.1. cap.20.* Scoppa *collect. lib.1. cap. 16.* Caſſanæus *cat. glo. mundi 6. par.16. conſid.* Lancellottus Conradus in *templo omni. judic.*

dic. lib. 1. *cap.* 1. §. 4. *titul. Theſaurarii officium*, Pardulph. Prætejus *verbo Quæſtor.* Doctores poſt gloſ. in *proœm. Inſt.* Renatus Choppinus *de domanio Franciæ lib.* 3. *titul.* 24. *de Reg. quæſt.* Raphael Volat. Philolog. *lib.* 29. *de Magiſt. Græc. & Rom.* Guido Pancirolus in *Notit. Imperat. Orient. com. cap.* 72. *& ſeq.* & *Occident. cap.* 34. Et licet hæ duæ Quæſtorum ſpecies noſtræ tantum deſerviant orationi, tamen poſtquam in hunc incidimus locum, minime ſupervacaneum erat de iis, quos *Principis candidatos* & *Exquæſtores* appellantur,
11 ſcribere. Iique primum epiſtolis, conſtitutionibuſque in Senatu legendis occupari conſueverant; ſub poſterioribus autem Principibus eorum authoritas magnopere crevit, *virique illuſtres, ſacrique Palatii Magiſtri*, ut Tribonianus, dicti ſunt, etſi aliqui hunc ab illo ſeparent. Qua dignitate ſolummodo juriſperitos inſigniri, *Aſſeſſoreſque Principis* dici, & omnes cauſas vel ad Præfect. Prætorio, vel ad Exquæſtores appellari liquet, *l. præcipimus C. de appel. l. fin. C. ubi Senat. vel clariſſ. l. fin. C. de diver. reſcrip. l. curialibus, C. de decur. lib.* 10. Plin. Jun. *epiſt. lib.* 3. ubi Catan. Luc. de Pen. in *l. unica C. de quæſt. lib.* 10. *in l.* 2. *de pet. bon. ſubl. lib.* 12. *n.* 10. & in *l. neminem, num.* 2. *C. de decur. eodem lib.* Marin. Freccia meus avunculus *lib.* 1. *de Subfeu. tit. de offic. locot. & prothonot.* & *lib.* 2. *de differ. inter feud. reg. tit. & alia num.* 19. & Lancell. Conradus *d.* §. 4. *cancellarii magni officium*, Caſſanæus 6 *part. catal. glor. mund.* 17. *conſid.* & per omnes ſupra collatos probatur, & nos alibi
12 ſcripſimus. Quod ad Exquæſtorem attinet, latere neminem debere arbitror, *Quæſtorem, Conſulem, Præfectum*, aliosque Magiſtratus tunc dici, cum in officio ſunt. *Ex quæſtore* vero vel *Exquæſtorem* (utroque enim modo proferendus eſt receptus) de quo agitur, atque quemvis ex jam memoratis alium: ſicuti *Exconſulem*, & *Exconſularem*, & *Ex præfectum*, *Excubicularium*, *Exarchiatum*, *Exproximũ ſacrorum ſcriniorum*, *Exprotectorem*, *Ex præpoſitum*, *Excomitem*, & *Ex præſidem*, de quibus legitur in *l.* 1. §. 1. *C. de novo Cod. faciend. l.* 1. §. *ad iſtum, C. de Juſt. Cod. confirm. l.* 2. §. 1. & §. *Quæ omnia C. de vet. jur. enucl. l. petitione* §. 1. *C. de adv. diverſ. jud.* §. *cunque in proœm. inſt. l. fin. C. de præfect. præt. ſive urb. lib.* 12. *l. maximarum C. de excuſ. mun. lib.* 10. *l. medicos, de profeſſ. & med. eod. lib. l. unica C. de magiſt. ſacr. ſcrin. lib.* 12. *l. univerſi C. de legat. lib.* 10. & in Inſcriptione Pontis ſalarii à Narſete inſtaurati, quæ legitur in vita Juſtiniani in *Novo Jur. comm.* deſcripta pro Quæſtorio, Conſulari, Præfectorio uſurpari. Iſtorum mentio fit in *l.* 1. *ff. de de ſena. l.* 3. §. *fin. ff. de recept. arbit. l.* 2. §. *poſt hos ff. de orig. jur. l.* 2. & *l. fin.* §. *narrantes C. de dignit. ord. lib.* 12. *l. curialib. C. de decur. lib.* 10. *l. pen. C. de conſulib. lib.* 12. *d. l.* 1. §. 1. *C. de novo Cod. faciend. d. l.* 1. §. *ad iſtum C. de Juſt. Cod. confic. l.* 2. §. *quæ omnia C. de vet. jur. enucl.* Hi omnes cenſentur qui Magiſtratus munere jam functi ſunt. Hujus opinionis multi poſt gloſ. in *d. proœm. Inſt.* fuerunt: Albericus in *dictionario, ver. Exconſul.* Budæus in *l.* 3 *ff. de arbitr.* Alciatus *diſpunct. lib.* 4. *cap.* 3. Joannes Coraſius in *l.* 1. *ff. de Senat.* Antonius Auguſtinus *emend. lib.* 3. *cap.* 3. Novus Com. in *ver. Exconſul.* P. Crinitum

lib.

*lib.*10. *cap.pe. de bon.diſcipl.* afferentes authorem. Huic tamen ſententiæ §. *& dedititios Inſt. de libert.* & §.*fin. Inſt.de fideic.hæred.* adverſari videntur, in quibus Juſtin. eundem Tribonianum,quem aliàs *Exquæſtorem* appellavit, *Quæſtorem* appellat: ergo non qui officium explevit Ex quæſtore eſt: Nec obſtat quod pro ea facere poſſe videtur; nempe fuiſſe Tribonianum aliquando Quæſtorem, inde quæſtura functum, iterum fuiſſe eadem dignitate inſignitum, & ſic *Exquæſtorem* appellatum: Certe enim ſi ita foret, non *Exquæſtor*, ſed *bis*
13 vel *ſecundo Quæſtor* appellandus veniſſet, quemadmodum bis, vel ter, ſive tertio Conſul dicitur.Cic.*Tuſcul. quæſt. lib.*1. & Naſica ille prudens, bis Conſul. Item ſecundo conſulatu. Cic. 2. *de offic.* & bis conſulatu. Aul. Gel. *Noct.attic. lib.*4. *cap.*8. & tertio conſulatu *l.*2.*§.fin. C.de veter.jur.enucle.* tertio, & quarto conſulatu. Svetonius in *Cæſarem cap.*76. & Juſtinianus ter conſul in §.*fin. in proœm. ff.* Plinius *natur.hiſt. lib.*8. *cap.* 3. & iterum *lib.*13.*cap.*13. Præterea Martianus ter Conſul prodidit. Niſi dicamus notis ſcribendum III. vel Ter. Cum apud vetetes controverſum ſit Tertium ne Conſul, an Tertio dici
14 oporteat. Verba M.Varron.ex *lib.*5. *diſciplin.* hæc ſunt. *Aliud eſt quarto prætorem fieri, & aliud quartum; quod quarto locum adſignificat, ac tres antefactos: quartum tempus adſignificat, & ter antefactum*; recteque conſcripſit Ennius

——*Quintus pater quartum fit Conſul.*

Factumque eſt, judice Cicerone,ut Pompeji in *theatro* Tert. inſcriberetur, tum ei judicare de viris doctis veritum eſſe, ne quorum opinionem improbaſſet ipſos videretur improbare. Sed poſtea tribus tantum lineolis inciſis ſignificatus eſt. Aulus Gellius *noct.att. lib.*10.*cap.*1. Etſi indifferenter ſcribi poſſe,Hieronymus Magius *miſcell. lib.*3. *cap.*4. aſſerat: & Hieronymus Cagnol. in *proœm. ff. in* §.*fin.* Ad hæc legatur & *quarti noſtri feliciſſimi conſulatus* in *l.*1.§. *his C. de emend. C.domini Juſt.*dicitur: Sunt alii qui *Exquæſtore*, id eſt à *Quæſtore* legunt, ut ſit locutio Græca, à Latinis etiam aliquando recepta, cujusmodi ſunt hæ, *à ſecretis, à cubiculis, ab epiſtolis*, id eſt Secretarius, Cubicularius; Similiter & *à manu, à pedibus*, quod dixit Cicero, & Svet. & aliæ id genus ſexcentæ: niſi forte eam ſententiam quis ſequi malit, quam Alciatus in *præallegato cap.*ex Iſidoro adducit: nempe eſſe Exconſulem, qui utcunque conſulari dignitate eſt ornatus, licet nunquam adminiſtrarit, quaſi Honorarius conſul, vel qui ex conſulari patre ortus eſt, quam etiam recepit Acc. in *l.* 3. *&* 4. *C. de conſul. lib.*12. ubi text. apertiſſime id affirmat. Alii vero dicunt ſe obſervaſſe, hanc loquendi formulam familiarem omnibus fuiſſe ſcriptoribus, qui ad Juſtiniani tempora floruere, antiquioribus nunquam; quod etiam Antonius Auguſt. *libro Emend.*3. *cap.*3. innuit: idem prorſum autem ſignificare, ac Quæſtor,ut jam commonſtratum eſt.Hanc opinionem vetuſtiores probant inſcriptiones, quarum bonam partem Ald. Junior in ſuam tranſcripſit *Orthographiam*. Eos autem errare mi- 15
nime exiſtimavimus, qui pro primo, honorato, ſecundum Archiepiſcopum Sipontinum, ac pro excellenti Quæſtore

ſtore intelligant. Cum & laudare Juſtinianum Tribonianum voluiſſe argumento ſit. Nec *dd.§§. de libert. & fideicomm. hæred.* refragantur, cum ſufficiat ſecundum Ægid. *de regim. Princip.* ſemel quempiam principem honoraſſe. Illud obiter adnotatum velim, frequentius præ cæteris Tribonianum fuiſſe à Juſtiniano Exqueſtorem nominatum. Ac ut noſtram etiam noſtræque Gentis vetuſtiſſimam, fereque innatam militiam memoremus, prætereundum non eſt quod Primipilaris eodem ſenſu à
16 nonnullis intelligitur. Nam cum ſigno vexillare Aquila etiam ante Cæſarem apud Romanos fuerit, Plin. *hiſtor. natural. lib.* 10. *cap.*4. Valer. Max. *lib.* 1. *cap. de prodig.* & *lib.*6. *cap.* 1. Dio. *lib.* 40. Halicar. *lib.* 3. Caſſanæus 4.*part. cathal. glor. mund.* 20. *conſider. in fin.* & 1.*par.* 7. *concl.* Alexand.ab Alex.*genial.dier.* ubi Tiraquell. *lib.*4. *cap.*2. Coraſius *miſcell. lib.* 5. *cap.* 4. Julius Barbaranus in *officina tom.* 1. *tit.*3. *num.*15. Antonius Auguſt. ad *Modeſtin. lib. ſingul.* Covarruvias *variarum reſolutionum lib.*1. *cap.*16. *num.*7. Carolus Sigonius *de antiquo jure provinc. lib.* 2.
17 *cap.*2. Præficiebatur ipſi miles, qui *Primipilus* dicebatur, & non ſolum ei Aquilæ præerat, verum quatuor centurias, hoc eſt quadringentos milites in prima acie gubernabat; unde *primi ordinis ductor*, vel *primipili centurio* appellabatur, ejuſque milites *primipilarios* vocatos fuiſſe volunt Cicero *pro l.Cor. Bal. L.Martius primipili Centurio*, & *Philipp.* 12. *Cum Aquila primipili aureos nummos daret*. Livius *lib.*2. *in fine*: *Alternis*, inquit, *prope annis, & Tribunus militum, & Primus Centurio erat, qui nunc Primipili appellantur.* Cæſar *lib. de bello civili*: *Pupius primipili Centurio*. Valer. Max. in *cap. de ira* in Appio Claudio. Alexander ab Alexan. *genial.dier.* ubi Tiraquellus *lib.*1. *cap* 1. Julius Barbaran. in *officina*. Alciatus in *rubr.C.de primip. lib.*12. Coraſ. Covarruv. Anton. Auguſtinus, Carolus Sigonius in locis jam allegatis. Et quia is militarem 18
etiam annonam per militum capita dividebat, factum eſt ut militaris annona *Primipilus* dicatur. Et ita per jura quæ ſequuntur optimi authores declarant, *l. ſed & milites §. fi. l. non ſolum §. qui Primipilum, ff. de excuſ. tut. l. pater. ff. de adimend. leg. l. fin. §. patrimoniorum. ff. de muner. & hono. l. pater §. Julius, ff. de leg.* 3. *l. officiales C. de Epiſcopis, & Cler. l.* 1. *C. de privileg. Fiſ. l.* 3. *C. de Primipil. lib.* 10. *l.* 3. *l. ordinariorum, l. ſpeciebus; l. ſolita, C. de cohor. lib.* 12. *l.* 1. *C. de condict. ex l.* ubi Franciſ. Duarenus & *l. ſatis C. in quibus cau. pign. tacite contrah.* Alciat. *eod. titulo de Primip.* Jac. Cujacius in *l.* 3. *C. de cohort. lib.* 12. & *l.* 8. *& ſequentibus, de excuſat.* Capycius *deciſione* 129. Marcus Anton. Pellegrinus *de jure Fiſci lib.* 6. *tit.* 6. *nu.* 43. Alexander ab Alex. *dicto lib.* 1. *cap.* 5. & Covarruvias *variar. lib.* 1. *dicto cap.* 16. *n.* 7. Barbaranus *dicto to.* 1. *tit.* 3. *n.* 2. Guido Pancirolus in *notit. utramque cap.* 22. A quibus Joannes Coraſius *miſcellan. lib.* 5. *dicto cap.* 4. excipitur, qui in contrariam ire ſententiam nititur. Et nos hæc repetemus, aliaque abunde in *cap. de militia Neap.* differemus. Primipilaris ve- 19
ro ſive Primipilarius, is æſtimatur (ſecundum veterem *Authenticar. Conſtit.* interpretem) qui Primipilum exercet, *l. ſed & milites §. fin. ff. de excuſ.*

tutor. At Ant. Auguſt. in *d. legem*, quem ſequitur Anton. Contius *ibid.* Guid. Panc. in *d. not. utramque cap.* 22. non qui exercet, ſed qui functus eſt Primipilo, interpretatur. Horum ſententiam veriorem eſſe priore, græca Modeſtini verba luce clarius oſtendunt, quæ ut citra faſtidiū cuique in promptu ſint hic apponam: Πριμιπιλάριοι δὲ, inquit, ὀνομάζονται, οἱ διανύσαντες τὸ πριμίπιλον. Διανύω enim unde oboritur difficultas, *compleo*, ſive perficio, & expleo ſignificat, non *exerceo*, ut vetus interpres tranſtulit. Hic obiter adnotarim, fuiſſe Primipilum in neutro genere à Modeſtino pronuntiatum, τὸ πριμίπιλον, non maſculine Primipilus, etſi Covar. *d. cap.* 16. antiquorum opinionem, hanc non admittendo differentiam, tueatur. Et hic non amplius præerat Aquilæ ſigno militari, de quo diximus *ſupra hoc cap. n.* 15. Quorſum referri etiam poteſt *l.* 2. *§. initium ff. de orig. jur. l. pen. ff. ex quibus cauſ. maj. l.* 3. *§. ult. ff. de teſtibus.* Et vide alia jura allegata per Reſtaurum Revaldum in *tractatu de imper.* 89. *quæſt. num.* 7. Et illud Virg. *in principio lib.* 8. *Æneid.* ubi perpulchre Servius:

> *Ut belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
> *Extulit.*

Militaris num id etiam ſignificet in *Regni conſtit.* Iſern. & Affict. interpretibus ambigitur, ideo ſuo congruo loco *capitib. ſequentib.* patebit.

20 Comes ſacrarum largitionū à Principe creabatur, illuſtriſque erat, ſub quo monetarum procuratores fuere, qui locis aſſignatis cuſſionem curabant. Is etiam tributum exigebat, exactumque pro militum ſtipendiis cogebat: qui & *ſecretus Principis Theſaurarius*, *Majorque Eleemoſynarius* appellari poteſt, *l. non utiliter*, *l. viros devotos C. de palat. ſacrar. largit. & rei privat. lib.* 12. *l.* 1. *C. de aur. publ. perſecut. lib.* 10. *l. ſive ex prætoriano C. de execut. & exact. lib.* 11. *l. unica C. de offic. aſſeſſ. l.* 1. *§.* 1. *& §. ad iſtum C. de novo Cod. facien. l.* 2. *§. tanta C. de vet. jure enuclean.* Caſſiodorus *lib.* 6. *de comit. ſacr. largit.* ex multis Caſſanæus 6. *part. catal. glo. mundi* 14. *&* 17. *conſider.* Cato Papienſis in *rubr. ff. de Senat. nu.* 24. Scipio Capycius in *libello de magiſtratibus*, Marinus Freccia meus avunculus *lib.* 2. *de ſuffeud. tit. Quis dicatur comes n.* 6. Renatus Choppinus *de domanio Franciæ lib.* 2. *tit.* 14. *nu.* 22. Pardulphus Prætejus *ver. comes*, Guido Pancirolus in *notitiam imper. Orien. c.* 72. *&* 74. & in *notitiam imper. Occident. cap.* 34. Huc facit quod Inſtin. in *§. nulli vero*, *Auth. de Collatoribus* ſcripſit. Eos autem, inquit, qui publica tributa exigunt, juſtis ponderibus, & menſuris uti præcipimus, ut neque in hoc noſtros tributarios lædant. Sin autem collatores putant gravari ſe, ſive in menſuris, ſive in ponderibus habeant licentiam; ſpecierum quidem menſuras, & pondera, à glorioſiſſimis Præfectis, Auri vero, & Argenti, & reliquorum metallorum pondera à glorioſiſſimo per tempora Comite ſacrarum largitionum accipere. Hæc ille: Eſt & Comes ſiliquatoriorum apud Caſſiodorum *varia. lib.* 2. qui ponderibus ſpecierum illatarum & menſuris præerat, ne quid culpæ admitteretur. *Donati-* 21
vum Principis liberalitas in milites, eademque in populum facta, *Con-* 22
giarium dicitur. Ipſumque liberalitatis atque menſuræ commune eſt ad po-

populum conciliandum Kalendis Januarii, ut aliqui volunt, aliquando fieri conſuetum, *l.patronus ff. de leg.*3. *l. tabernæ ff. de fund. inſtruct. l. advocati C. de advoc. diver. jud.* Livius *lib.*2. *&* 37. *in fine*, Svetonius in *Octavianum capite* 41. & in *Caligulam cap.*17. Tacitus *lib.*12. Plinius junior in *panegyrico*. Seneca *de benefic.lib.*4. Quintilianus *lib.*6. *cap.*4. Budæus in *l. qui excubias ff. de re militari*, Alexander ab Alex. *genialium dierum*, *lib.*5. *cap.*24. ubi Tiraquellus, Pardulphus Prætejus *verb. congiaria*, Catanæus in *Plin. in dicto Panegyrico*. Cotta *memorabil. verb. Congiarium*, & Carolus Sigonius *lib.*2. *de judiciis cap.*30. Iſtorum tamen declarationem apertiſſime oppugnat Cicero ad *Atticum lib.*16. *epiſt.*8. ubi de legionibus loquens, *hæ*, inquit, *congiarium ab Antonio accipere noluerunt*. Unde apparet Congiarium non ſolum in populum, ſed & in milites elargiri. In quibus Calendis, vel poſt triduum, Populus ipſe pro ſalute Principis ſingulis annis vota nuncupabat, id eſt, ut Plutarchus in *Cicerone* declarat, precabantur, & ſacrificabant pro Principe, id eſt pro ejus incolumitate. Quæ diverſi generis fuere, *l. ſi calumnietur* §. 1. ubi Alciatus *ff. de verb. ſignif. l. omnes C. de fer.* Alciatus *parerg. lib.*5. *cap.*9. Coraſius in *l. illud obſervandum ff. de officio Præſ.* ubi etiam de votivis ludis agit, de quibus & nos
23 ſuo agemus loco. Offerre autem vota eſt offerre Principi, quod jure devotionis ipſi debetur. Quod primum inſtitutum fuit ab Auguſto, & Tiberio, deinde à Claudio ſublatum, poſtremo ab Arcadio, & Honorio: ſive ſecundum alios à Conſtantino innovatum, ac ad libram auri puri ſingulis annis dictis Kalendis ſolvendam taxatum fuit: Habetur *l. unica* in *Cod. Theod. de oblationibus votorum*, quæ à Juſtinian. relata fuit in 12. *lib. ſui Cod. eodem titulo*, & Alciatus *loco citato*. Offerebantur etiam Principi à Præſidibus, & Excomitibus, cum primum codicillos dignitatis accepiſſent, equi ab his tres, ab illis duo, quod ex Cod. Theod. *De oblatione equorum* didicimus. Nec id ſolum pro eo precabantur, verum & Die Natalis ejuſdem, & ſuſcepti Imperii, annales celebrabant ludos. Hi tamen differebantur, ſi dies ipſi, cum feſtis concurrebant diebus, *l. omnes*, & paſſim *Cod. de fer.* Nec mirum ſi Natales Principis ſolemnes habebantur, quando & privati etiam homines hoc in ſuis obſervabant, ut paſſim apud Authores dignoſci poteſt. Id non omiſerim, Principis Natalem, longe à Sanctorum diſtare Natali. Illius enim dies ortus; horum autem obitus ha- 24
betur Natalis. Ratio aſſignatur ea, quod tunc ad gloriam nati cenſentur. *l. cum quidam*, *&* *ibi gl. ff. de ann. leg.* Accurſ. *Inſt. de Inge. § fi.* & in *l. Civitatibus. ff. de leg.* 1. *dicta l. omnes*, & *l. fi. Cod. de fer.* Roman. *ſingul.*33. Erat præterea tantæ apud ſuos obſervantiæ Princeps, ut nefas eſſet id non adimplere, quod per Genium Principis juratum fuerat. Quid autem ſit per Genium Principis jurare, alibi declaravimus. Cum jam memoratis largitionibus, non abſurdum fuerit & Miſſilia commemorare. Miſſilia ita- 25
que ſunt, quæ Coſſ. Prætores, atque Imperatores in ingreſſu dignitatis, (ingrediebantur autem Conſules & Prætores Cal. Januarii, Impp. vero variis temporibus prout eligebantur) in Spectaculis, ac Triumphis, ſub-

ſtentandæ liberalitatis gratia, ad incertum vulgus deliniendum jaciebant, inſtar Congiarii, quod à ſolis Imperatoribus elargiri ſolebat. Eaque varii generis fuere; aurum enim argentum, æs, veſtes, teſſeras frumentarias, & id genus alia, mittebant. Aurum tamen cæteris prohibitum, ſolique Imperatori ſpargere datum eſt, cui ſoli etiam contemnere præſtat fortunæ faſtigium, *l. neque emptio. ff. de contrahen. empt. l. ſi id. §. 1. ff. pro derelicto. l. qua ratione. §. item ſi quis. ff. de acq. rer. dom. l. publius. ff. de condit. & demonſtr. l. pridie. ff. de feri. l. item veniunt. §. pridie. ff. de petit. hæred. l. 2. Cod. de conſulib. lib. 12. Auth. de conſulib. §. ſpargere, & §. quanta, Inſt. de rer. diviſ. §. hoc amplius*. Cic. *lib. 2. officiorum*. Plin. *nat. hiſt. lib. 23. cap.* 10. Svetonius in *Neronem c.* 11. *&* 22. & in *Calig. cap.* 18. Flavius Vopiſcus in *Aureliano*, Alexan. ab Alex. *Gen. dierum lib. 2. cap.* 24. ubi Tiraquellus. Ale. & Pyr. Engleber. in *rubr. Cod. de conſ. lib.* 12. Theophilus, Franc. Bald. Claudius Cantiuncula, Sebaſtian. Monticulus, Franc. Hottom. in *dicto §. hoc amplius*, ubi nonnulla addunt, & declarant: Joſeph Moniardus in *Rubr. Cod. ut publ. lætit. lib.* 12. *pag.* 44. Franc. Conn. *Comm. Jur. civ. lib. 7. cap. 6. num.* 7. Iſern. in *cap. 1. de feud. guard. num.* 3. & in *Conſtitut. Regni, Occupatis*. Marinus Fretia *de Suffeud.* in *additione, num.* 45. Verum neſcio an ea Juſtiniani ſanctione, & Conſſ. & Populo recte conſultum ſit; cum ex Miſſilium direptione verbera, vulnera, & omnis generis tumultus naſci, idem aſſeveret; an potius veluti prodigalitatis vitium, ſecundum Cic. *loco ſupra citato*, non ſit hæc ſparſio deteſtanda. Illud non omittendum, præfatas largitiones, omnes (præter Coſſ. & Prætorum Miſſilia, quæ eorum ſumptibus fiebant) ex Ærario accipi ſolitas, & ad ejus Tribunum potiſſime ſpectabant; prout Fretia in *prææallegato loco*, & *Novus jur. comm.* in *verbo, Beneficium*, & Cic. *pro Archia*, declarant. Quare autem Ma- 26
giſtratus Cal. Jan. dignitatem ingrediebantur, id fuit in cauſa, quod cum exactis Regibus dictis Cal. Conſules creati fuerint, inſtitutum fuit, ut eadem die deinceps Magiſtratum inirent. Et hæc eſt ratio quare in *d. l. publius*, & aliis ſupra allegatis authoritatibus, ea die Conſulatum ingredi dicantur. Quod ſi aliis etiam temporibus, honores à Magiſtratibus initos fuiſſe legitur, ut Cal. Sextilibus, Idib. Maji, Idib. Decemb. Idib. Mart. Cal. Quintil. & Cal. Octob. rationi abſonum videri non debet. Certe enim ſæpius, ſuper anni principium Romani variarunt, ac ut res & tempus poſtulabant, annum incipiebant. Eaque variatio duravit donec ad Auguſti tempora ventum eſt, in quibus rurſus Calen. Januar. ſuſcipiendis honoribus anni principium fecere. Conſule Gell. *Noct. Att. lib.* 3. *cap.* 16. Plin. *lib. 7. cap.* 4. Macrob. *Saturnal. lib. 1. cap.* 8. Alexan. ab Alex. late *Gen. Dier. lib. 3. cap.* 24. & ibi Tiraquell. Covarr. *Var. Reſol. lib. 4. cap.* 18. & *lib.* 12. Tiraqu. *de utroque Retr.* §. 1. *gloſ.* 10. Coraſ. in *l. 2. §. & cum placuiſſet, ff. de or. Jur.* & in *l. divortio*, ubi Soc. & cæteri, & nos *ibi* ſcripſimus. *ff. ſol. matrim.* Gloſ. in *Rubr. C. de indict. lib.* 10. & in *l. poſt hanc Cod. de adv. diverſ. judic.* Huc 27
etiam referri poteſt conſuetudo dandi Strenas eiſdem Calen. Jan. quod eo re-

religioſum fuit, ut ne ultra Cal. ipſas darentur, Tib. Cæſar edicto præceperit. Svet. in *Octavianum cap.57.* & in *Tib. cap.34.* & in *Caligul. c.42.* Alciat.in *l.inter munus, ff.de verb. ſignif.* Dictæ ſunt autem *Strenæ*, ſi Scaligero, *Poet. lib.3. cap.24.* credimus, quaſi Trenæ, eo quod gratis dantur, & Gratiæ tres eſſe dicuntur. Hæ, *munera ſolemnia* dicebantur, quod ſingulis annis fiebant, de quibus intelligit Ulpianus in *l. cum plures. §.cum tutor. ff.de admin. tut.* Fœminæ autem Cal.Mart. ea munera facere ſolebant, *l ſi vir uxori ff.de donation. int. vir. & uxorem*, & *ibi* Bud. Quod eveniſſe poterat, vel quod anni principium dictis Cal.aliquando fuerat, ut jam diximus, vel quod Cal. Martiæ erant præcipue mulieribus dicatæ,ut Servius *lib.Aeneid.8.* dicit; At nos id non moramur, tu vide, ſi vis, *Nov. Jur.comm.* in *verb. Kalen-*
28 *dæ.* Ex *d.l.publius*(non enim erit incongruum & id ſubnectere poſtquam in eam incidimus) notant Doctores, tria requiri ut quis proprie ſit Magiſtratus,ac in Officii quaſi poſſeſſione, ut ajunt; nempe, Deſignationem, Muneris editionem, & Ingreſſum. Aliqui addunt quartum, ſcilicet Adminiſtrationem; at hæc ſub ipſo Ingreſſu intelligi videtur. *l. Barbarius, verſ. deſignatus*, & *ibi* Coraſ. *n.5. de off.præt. l.meminiſſe. §.1.ff.de off.proconſ. l.ſed & milites. §.fin. ſecundum unam literam. ff. de excuſ. tut.* Bar. Paul. Caſtr. Soc.in *d.l.publius*, Paris de Put. in *tract.de Syndic. verſ.In officiis, pag.144. n.5.* Capyc. *dec.77.* Fretia *lib.2. de Suffeud. in quæſt. Inter Regentes, num.52.* Quid autem ſit Muneris editio,Doctores varie interpretantur; Accurſius enim ibidem, Officii ſuſceptionem, ſeu acceptationem, declarat. Alii aliter ſentiunt. Nos ad veritatem dilucidandam, hujus vocis æquivocationes aliquas adducemus. Profecto, *Muneris* ſignificatio, varia in jure eſt. Capitur enim pro Dono, pro Officio, pro Spectaculis. Hic pro Spectaculis ſumi, Bud. declarat. Quæ & ipſa varii generis fuere; nam 29
& ludi Circenſes, & Gladiatorii, & Scenici, & Theatrales, & Miſſilium conſperſio, & Venationes, Saturno, de quo agimus dicatæ, eo nomine ſignificantur. Ubi autem Muneris edendi fit ſimplex mentio, non ſolum de Spectaculis Gladiatorum ſecundum Budæum, ſed & Miſſilibus ſpargendis, intelligi crediderim, ex multis Theodoſ. Cod. locis edoctus. Adducta probant *l. munus tribus, l.inter donum ff. de verb. ſignif. l. 2. §. poſtea cum Appius ff. de orig. jur. l.quæritur §.1. ff. de ædilit. edicto, l. civitatibus ff. de legat. 1. d.l.Publius ff.de cond.& demonſt. l.legatam. §.1. ff.de adminiſtr. rer.ad civitat.pertin. l.1. cum aliis ff.de oper. publ. l.annuam ff.de ann.& menſt. legat. l. de pollicitationib.* & *l.Septitia ff.de pollic. l.legatam ff.de uſufr.legat. l.1. §.quies ff.de off. Præfect. urb. l.2. §.fin. ff.de his qui not. inf. l.3. Cod.de Conſu.lib.12. l.1. C.de athletis lib.10. l.omnes,* & *l.fin. C. de feri. l.1. Cod. de Spect. lib.11. l. 1. C. de Gladiat. lib. 11. Cod. de expen. ludor. lib.11. l.ſi.Cod.ne quis liber invi.act.reipubl. ger. lib.11. Cod.Theod. tit.de Prætor. & Quæſt.paſſim*, & *ff.de muner.& honor. paſſim*, & *Cod. de mun.patrim.* & ibi gloſſ. *lib.10.* Caſſiod. *variarum lib.4. epiſt.51.* Lactan. *lib. 6.* Jaſ. in *l.placet 1.& 2. lect.* & ibid. Coraſ. C.

de ſacroſanct.eccl. Budæus in *l.Charidemus ff.de pollicit.* & in *l.ſi ut certo §.interdum ff. commodati*; ubi ludos pluraliter pro Spectaculis capit. Coraſ. in *d.l.1.§.quies ff. de off. Præfect. urb.* ubi & Svetonium, multis in locis allegat. Cic. *lib. offic.2.* Plin. in *Panegyrico*: At ubi ſumus hucuſque trangreſſi, non erit inutile *d. l.Charidemus ff. depollicitation.* elucidare, exploſis aliorum ſenſibus, tum in *Rubr. ff.de verb. obligat.* tum *Cod. de pactis.*Nam cum in controverſiam veniret, an pollicitatio abſenti per epiſtolam fieri poſſet; & an ſi facta eſſet, is qui pollicitus fuit, compellendus eſſet, inter cæteras adducitur lex iſta ad negationem. Et communiter concluditur abſentem non obligari, ergo nec poſſe compelli. Cui ſententiæ eo magis innitor, quod in nulla alia ejus tituli lege, de pollicitatione, abſenti per epiſtolam facienda, fit commemoratio. Non autem mihi probatur quod communiter Doctores dicunt, ideo, ſcilicet,compelli non poſſe, quia non adeſt pollicitationis cauſa. Quandoquidem munus ſine cauſa non dari, apertis verbis habetur in *l. inter donum ff. de verb. ſign.* Si igitur hic adeſt munus, neceſſario ſupponenda erit cauſa, ac ſi editio muneris ſit quædam remuneratio, ut Budæus exponit. Congruentiorem autem cauſam ſupponere nullam poterimus aliam, quam quod aliquis abſens fuerit electus Magiſtratus, qui acceptato munere,ideſt officio,munus edere, id eſt ludos facere, vel Miſſilia ſpargere, per epiſtolam promiſit. Is ſi juſta fuerit cauſa præpeditus quominus ſtato tempore munus edere potuerit, compellendus non erit ad editionem. Verum ſi id genus neglexerit facere, non ſolum compelletur, ſed & ad mulctam tenebitur, ut ex Cod. Theodoſ. in *præallegato tit. de Præt.& Quæſt.*non ſemel patet.Quinetiam ſi ea *l. Charidemus* affirmative legatur, hoc eſt ad editionem compelli poſſe, præfatæ opinioni haudquaquam obſtabit; cum congruo, juſtoque tempore intelligendum ſit. Huc adde, quod ſi de cruentis ſpectaculis lex ipſa intelligatur, ex hoc ipſo dignoſci poterit quare compelli non poſſit; quandoquidem ſunt ejuſmodi ſpectacula, legibus prohibita. Quod ſi non de his, at de aliis ludis, vel de Miſſilibus erit ſermo, dici poterit præciſe non teneri, cum Senatus arbitrio ſervatum ſit, vel ut munus ederetur, jubere; vel id quod ad ipſius editionem erogandum eſſet, in uſum, Civitati utiliorem, vertendum curare. In his tamen caſibus ad intereſſe compelli poſſe, non ambigerem: quod ex juribus, & *Gloſſis* ſupra,*de Miſſilibus ſpargendis*, allegatis, & ſignanter ex *TT. De adminiſtrandis rer. ad Civ.pertin.*& *de an.& men.leg.*perſpici licet. Nec obſtat *l.de pollicitationibus*, *eodem titulo*, ubi legitur poſſe opus pollicitum, per amicum explicari, quod ad quamlibet abſentiam traxit Roman.*ſing.75.* quandoquidem ibi opus jam erat inceptum, etſi deſertum eſſet Reipublicæ ornamentum, minutum eſſet: unde optima ratione eo modo compelli poterat, & pollicitatio fuerat jam facta à præſente. In caſu vero noſtro, & pollicitatio fit ab abſente, & opus nondum eſt inchoatum. Adde tertio quod in *d. l. de pollicitationibus*, agitur de eo qui ob crimen ejicitur e Civitate, in qua jam inceperat opus publicum, quod pol-

pollicitus fuerat: Unde dici poterit compellendum eſſe, ad augendam pœnam: At de his ſatis. Nos ubi de variis egimus donorum generibus, & de Donariis pauca agere, non ab re judicavimus alienum.

30 Sunt igitur *Donaria*, dona quæ Deo offeruntur,& quæ in templorum parietibus appenduntur (ἀναθήματα Græci appellant) *l.ſancimus Cod. de ſacroſanct. eccleſ. Inſtit. de rer. diviſ. §.ſacra.* Bud.in *l.qui excubias ff.de re milit.* in qua tamen *l.*ſimpliciter pro donis accipi videntur. Et hæc ne, niſi ad redimendos captivos vendantur, allegatis juribus cavetur. Aliquando autem loca ſignificant, ubi dona conduntur, Servius in illud Virg. *Georg. lib.3.*

--------*ductos alta ad donaria currus*.

Donaria, inquit, *proprie loca ſunt, in quibus dona reponuntur Deorum*. Et alibi: *Donarium ubi ponuntur oblata*. Corn. Fronto: *Ubi dona ponuntur, Donarium appellatur*. Aulus Gell. *lib.2.cap.10. Ubi reponi ſolerent ſigna vetera, quæ ex eo templo collapſa eſſent, & alia quædam religioſe donariis conſecrata*. Eſt & Do- 31
num honorarium quod honoris cauſa datur, nec tanquam debitũ exigitur; qualia dabantur olim Conſulibus in provincias advenientibus; & qualia dantur etiam hodie Principibus cum ſuas primum urbes ingrediuntur. *Honorarium* etiam dicitur quod Advocatis patrocinii nomine datur, *l.1. ff.de var.& extraordin. cogn. l.1.ff.ſi men.ſal.mod.* Budæus in *l.ſolet ff. de offic.Proconſ.* Inſuper & Honorarium id dicitur, quod à Decurionibus pro Curiæ introitu dari ſolet. Plin. *epiſt. lib.10. epiſt.116.* ad Trajanum ſcribens: *Supereſt, ergo*, ait, *ut ipſe deſpicias, an in omnibus civitatibus, certum aliquid, omnes qui deinde buleutæ* (Decuriones intelligit) *leguntur, debeant pro introitu dare. Ad quod reſpondens Trajanus, Honorarium*, inquit, *Decurionatus, omnes qui in quaque civitate Decuriones fiunt, inferre debeant, necne, in univerſum à me non poteſt ſtatui.*

ADNOTATIONES

Ad *num.6. Sed quando primum factum hoc eodem libro dilucidabimus.*

Jam diximus per mortem non licuiſſe germano meo, lucubrationes ſuas nedum expolire, verum nec in ordinem redigere: quod ego pro viribus ſum exequutus quantum à publici muneris vacatione datum eſt temporis, ut ita quis dicere recte poſſit duos partum hunc habuiſſe patres, M.Antonium, qui eum tumultuarie & præpopere informem edidit, & me qui illum Urſæ inſtar lambendo in formam reduxi: par eſt autem non negare me non illam prorſus formam & ordinem ei dediſſe, quam author ipſe dediſſet. Idcirco ne quis miretur ſi aliqua in hoc promittuntur libro explicanda,quæ in aliis explicabuntur, cujuſmodi eſt quod præſens adnoto, quo videlicet tempore moneta apud Rom. primum fuerit cuſſa: tu interim lege Polyd. Virg. *de inventor. rer.* Volaterr. in *Philol.* Andr.Pallad. *de antiq.Rom. cap. de ærar.* De æris autem & plumbi, item argenti & auri inventoribus, Caſſiod. *var. lib.3.*

cap.

*cap.*21. & *lib.*4. *cap.*34. Porro ante leges XII. Tab. Romani ſignatam pecuniam non agnoſcebant, & proinde in ipſis legibus nominatim cautum fuit ut æs, argentum, aurum publice ſignaretur: patet ex *l.*1. *ff. de contrab. empt.*

*Num.*12. *Exquæſtore vero vel Exquæſtorem.*

Receptior eſt eorum ſententia, qui *Exquæſtorem* eum eſſe dicunt, qui perfunctus eſt quæſtura, ſicut *Exconſulem*, qui fuit Conſul: qua loquendi forma uſi ſunt noſtro ſæculo linguæ latinæ proceres, dum *Exabbatem*, vel *Exminiſtrum*, vel *Expræpoſitum*, & alia dixerunt, pro eo qui fuit Abbas, Miniſter, Præpoſitus.

SUMMARIUM.

CAP. VI.

1 *Ædes Monetæ in Civitate Neapolis ubi ſita.*
2 *Regiones Sedilis Furcillæ, & Montaneæ una facta.*
3 *D. Georgius ad forum qui ſit, diſputatur*
4 *D. Georgius à quo conſtructus fuerit.*
5 *Conſtantinus Imperator qua natione fuerit.*
6 *D. Georgius ubi natus, & ubi mortuus.*
7 *D. Georgius Anglorum Patronus.*
8 *Caſtor, & Pollux, Apollo, & Sirena Neapoli adorabantur.*
9 *D. Georgii miracula quædam.*
10 *Caſtor & Pollux equorum curſibus, & colluctationibus præerant.*
11 *Equites Sedilis Montaneæ D. Georgium venerationi habuere.*
12 *D. Severi corpus ubi condatur.*
13 *Roberti Andegavenſis Byzantiorum Imperatoris cineres.*
14 *D. Georgius olim eccleſia metropolitana.*
15 *D. Georgii ad forum diſputatio reſumitur.*
16 *Forum quid ſignificet.*
17 *Vicaria unde, & quare ſic dicatur.*
18 *Neapolitanus ſermo variis immixtus exoticis dictionibus.*
19 *Civitas Neap. in 4. parochias dividitur, ac in vigintiduas ſubdividitur.*
20 *Baſilica quæ ſit, & quid à Foro differat.*
21 *Sicla unde dicatur, & Siclus quid ſit.*
22 *Sigla, ſive Singula quid, & ad quid inventa* num.24. & 25.
23 *Notæ quæ ſint, & quid à Singlis diſtent.*
24 *Notarii unde dicti: & Notæ ad quid adinventæ.*
Cifræ, eodem.
25 *Secretarios Cifrarum ſtatuunt ſibi Reges in Civitatibus.*
26 *Diſpoſitio facta per uſitatas Notas, ſive Cifras, valet.*

AT

AT ad noſtrum tandem reverten-
dum eſt inſtitutum : & quæ in
præcedentibus de Roma diſſeruimus,
hic de Neapoli differenda, quo & am-
barum uniformitas appareat; & non
hæc illius, ſed illa hujus mores imi-
tata videatur, inſpecta utriuſque
1 antiquitate. Ædes igitur Monetæ,
de qua nobis ſermo erat, id eſt ubi
Moneta publice cuditur, in hac no-
ſtra patria priſcis temporibus proxi-
ma Caſtro Divi Georgii ad Forum,
ut dicebant, conſtituta erat. Quare
autem ad Forum diceretur, vel quod-
nam ex duobus templis illi dicatis,
hoc nomine ſignificetur, in contro-
verſiam vertitur. Certe enim alte-
rum in regione Furcillæ, ſitum eſt;
2 alterum in regione Sedilis Monta-
neæ (quæ hodie in unam evaſerunt
ut alias ſcripſi) ad vetus, quod di-
cunt, Forum. Ac illud quidem *Di-
vus Georgius Major* appellatur; hoc
autem Minor, ſeu ut vulgo profe-
runt, *San Georgitello*. Quod nuper
venerabilibus, & nunquam ſatis lau-
datis Patribus *Hieronymianis*, & do-
ctrina, & ſanctitate, & morum com-
poſitione, clariſſimis, conceſſum
eſt. Ubi ingens, ac non minus quam
quodvis aliud, Urbem hanc illuſtra-
3 turum, templum ſtruunt. Nos ad
eorum accedimus opinionem, qui
Majorem D. Georgium, ad Forum
dici contendunt. Idque ex rationi-
bus, & authoritatibus demonſtrare
nitemur. Atque ut hinc exordiamur,
hoc D. Georgii templum à Magno
Conſtantino conſtructum fuiſſe pa-
4 lam eſt. Quare autem Conſtantinus
huic potius, quam alicui alteri San-
cto fanum erexerit, his rationibus
adductum opinamur. Primo Græcum
Imperatorem ſaltem educatione (no-
vimus enim fuiſſe natione Anglum)
ad honorem Græco Divo exhibendũ, 5
nativa pene pietate inductum credi
poteſt. Natus eſt enim D. Georgius
in Cappadocia, ex illuſtri familia;
deinde martyrii coronam, Diocletia- 6
no imperante, anno ſalutis CCXC.
die XXIII. Aprilis, Dioſpoli eſt con-
ſecutus. Ibi eccleſiam in ejus hono-
rem, Anglenſium Regem quendam
erexiſſe, Græcoſque in ipſa, ſacra
miniſtraturos præfeciſſe ferunt. In- 7
de Anglos D. Georgium in Patronum
ſuſcepiſſe, Terræ ſanctæ teſtantur
Annalia. Eaque eſt altera, noſtræ
opinionis ratio; nempe Anglum
Principem, Anglorum Patronum,
ubicunque opportune poterat, vene-
randum proponere voluiſſe, veriſi-
mile eſt. Quod autem ajunt, eum
Berythi Draconem in ſpelunca qua-
dam ſeptifauce commorantem, ad li-
berandam Regis filiam enecaſſe; id
non paſſim probatur, licet recepto
uſu, id faciens pingatur; quamvis
ejuſmodi Dracones alicubi inveniri
Srabo *lib.* 16. dicat. Adde, quod 8
cum Neapolitani Caſtorem & Pollu-
cem, ingenti conſtructo templo, ac
itidem Apollinem & Syrenam adora-
rent, voluit pius Imperator, San-
ctum ipſis adorandum proponere, qui
Numina prædicta, falſa & vana eſ- 9
ſe, facto miraculo, commonſtrarat.
Apollinis enim ſtatuam ſolo verbo
proſtravit, ac in fruſtra redegit: Sy-
renamque Diocletiani uxorem, ad
fidem pervexit. Præterea cum Ca 10
ſtor & Pollux, equorum curſibus,
ac item colluctationibus (in quibus
Neapolitana exercebatur juventus,
ut ſuo loco dicemus) præeſſe crede-
rentur; nil oportunius, nihilque
magis rationi conſonum facere po-

F terat,

terat, quam Divum ad eorum vicem, ipſis venerandum offerre, qui equo currentibus, ac in quavis ſe palæſtra exercentibus, opem ferre vere poſſet, quando is & eques, & miles erat, ut tam ex Scriptorum monumentis, quam ex ipſius picturæ inſpectione, dignoſci licet. Vulgo enim, (prout in hac ipſa ejus majori Eccleſia, ad lævam primi altaris ligneus erectus inſpicitur) cataphracto equo inſidens, galeatus, loricatus, baltheatus, draconem equi pedibus premens, ipſumque haſta transfodiens, regina genibus flexa precan-
11 te, pingitur. Quem propterea Equites Sedilis Montaneæ præcipuum ſibi venerandum ſuſceperunt. Ex decem enim eorum Sedilibus (tot nanque dicti equites habuere) unum ad D.Georgium fuit; quod licet prius, Sedile ad Cimbrum diceretur; ob venerationem tamen cui ipſis erat; obſoleto priori nomine, Sedile D. Georgii appellare cœperunt. Et certe juris fuit, ut viri equites, Divum equitem venerarentur, quo equeſtrem ordinem, pie, ac religioſe cordi habere, commoſtrarent. Hæc omnia excerpſimus ex Metaphraſte, Paſicrate, Aloyſio Lipomano, Alfonſo Villega, Joanne Zuillardo *lib.3. & 5.* Pomponio Læto in *lib. de Vetuſtate Urbis*, Jacobo Strada in *Epitome Theſauri Antiquitatum*. In hoc tem- 12
plo conditur corpus S. Severi Epiſcopi, ac Neapolitanorum Patroni, ejuſdem Sedilis, ut fertur equitis. Qui Conſtantino Imperatore fatis cõceſſit; ac pie colitur die ultimo Aprilis. Quod eo translatum fuit ex templo, extra mœnia conſtructo, ſuoque nomini nuncupato, anno Domini M. CCCX. Menſe Martii. Idque ex inſcriptione indicatur, quæ in ipſo D. Georgio legitur, & nobis huc tranſcribere libuit.

Poſt annos Domini bis quinos mille trecenos,
Dum ſedet Antiſtes Pius ac Umbertus in Urbe
Hujus & Eccleſiæ Petrus Barenſis babetur
Rector, agit vernam menſis dum Martius auram
Præſulis eſt Sancti translatio facta Severi.

Humantur etiam ibi cineres Ro- 13
berti Andegavenſis, Conſtantinopolitani Imperatoris, quod ex epitaphio ibi ſculpto, & hic annotato, apparet:

ILLUSTRI ROBERTO ANDAGAVENSI BYZANTIORUM
IMPERATORI, TARENTINORUMQ. PRINCIPI, CAROLI
UTRIUSQ. SICILIAE REGIS EX PHILIPPO FILIO, NEPOTI.
AB ANNO M.CCCLXIIII. OBSCURE JACENTI
USQ. DUM ANNO. M.CCCCLXXII. ANDREÆ
AGNENSIS HUJUS TEMPLI PRAESIDIS
PIETATE AC DILIGENTIA LOCUS DATUS EST.
NOBILIUM PLATEARUM
D. GEORGII INSTAURATORES ANNO M.D.LXXII.
MONUMENTUM HOC TEMPORUM INJURIA COLLAPSUM
PP.

Prope hanc eccleſiam conſtructum
erat caſtrum, quod poſtea in D.Au-
14 guſtini templum commutatum eſt;di-
cebaturque *Caſtrum D. Georgii*. Id-
que inde eveniſſe arbitror, quod cum
Georgii ipſius Metropolitana eſſet
Eccleſia,abſque negotio effici poterat,
ut omnia circumpoſita loca, ab ip-
15 ſo denominarentur. Majorem hanc
eccleſiam eſſe, ut illo redeam, quæ
D. Georgius ad Forum appellatur,
arbitror. Ad quod eo potiſſimum
adducor, quod apud ipſam, Forum
judiciale erat, ubi adhuc ſervatur
nomen, & *Vicaria vetus* dicitur.
16 Licet enim Forum, inter alia, quæ
apud Feſtum & alios videri poterunt,
duo ſignificet, & Locum exercendis
litibus deſtinatum, & Plateam, ubi
res venales exponuntur; quorum
hæc quidem eſt ad Minorem D.Geor-
gium, ille vero jam fuit ad Majo-
rem; tamen ſimplici nominatione
Fori, Judiciale intelligi crediderim,
17 ut nobilius. Quare autem Forum
id judiciale, hic dicatur *Vicaria*,
diverſi *diverſas adducunt rationes*.
Alii enim dicunt ita dici, quod ibi
vices Principis gerantur, id eſt quod
in ipſo Principis Vicarius reſideat.
Alii vero, idque magis mihi proba-
tur, ajunt, hoc nomen ſibi mutuaſſe
dimidiatum ex Areopago Athena-
rum, qui erat locus, ubi capitalia
tantum agebantur judicia, ut Bud.
in *l. ult. ff. de Senat.* ex authoritate
Libanii Sophiſtæ declarat. Et quia
in ipſo plectebantur homines uſque
ad ſanguinis effuſionem, ideſt uſque
ad ultimum ſupplicium; dicebatur
Tribunal illud Areopagus, ideſt,
Martis Vicus, vel Habitatio. Ares
enim Marſ. Pagus, Vicus interpre-
tantur. Sic Vicaria, quaſi Vicus
Areos, ideſt Martis. Nec obſtare
videtur, quod id nomen ſit confe-
ctum ex duabus vocibus diverſo-
rum idiomatum: ex Vico, ſcilicet, 18
Latina voce, & ex Areo, Greca;
quandoquidem Neapolitanus ſermo,
variis fuit, prout adhuc eſt, ſem-
per immixtus linguis. Utimur enim
nonnullis Græcis vocibus, Latinis
non paucis, aliiſque exterarum lin-
guarum innumeris. Quod ſi ibi ci-
viles etiam agitantur lites, nil eſt
impedimento, quo minus ex crimi-
nalibus tantum, nomen ſibi aſſum-
pſiſſe debuerit; cum pluris ſit facien-
da criminum caſtigatio,quam calum-
niarum expulſio, tanquam quæ mul-
to ſint quam calumniæ, noxiora
Reipublicæ. Præterea in annuis
annotamentis, quæ de Viſitationi-
bus ab Ordinario factis in Archiepi-
ſcopali ſervantur Palatio, Majo-
rem hunc D. Georgium, ad Forum,
appellatum invenimus. Et putamus
hanc ipſi prærogativam deberi etiam
ex eo, quod cum deſiiſſet matrix eſſe
eccleſia, remanſit Princeps quatuor 19
majorum Parochiarum, in quas di-
viſa eſt univerſa hæc Civitas. Mi-
nor autem D.Georgius,una eſt ex vi-
ginti duabus, in quas ſubdiſtribu-
tæ ſunt quatuor illæ Majores, qui-
bus hæ Minores ſubordinantur. Huc
facit, quod cum de Minori D.Geor-
gio, mentionem factam invenimus,
non ſimpliciter ad Forum, ſed ad
Forum vetus, dictum annotavimus.
Quod in Fratrum Franciſcanorum
in D.Laurentii Cœnobio degentium,
prope Minorem hunc D.Georgium,
ſcripturis eſt videre. Et hoc modo,
Forum nundinationis, non Judicia-
le ſignificari, vel inde patet, quod
adhuc vulgo ibi dicitur MERCATO

VECCHIO. Cum igitur D.Georgius ad Forum, abſque illa veteris Fori recordatione, pronuntiatur, Majorem intelligi, neminem eſſe putamus, qui negare auſit. Etſi tria hæc, Templum, Forum, & Theatrum, connexa ſemper dici ſolita, non ignoremus. Et quod unum idemque Forum, utrumque ſignificare velint; Forum, ſcilicet, Judiciale, & Nundi-
20 nationis. Quandoquidem in ſuperiori parte jus reddi, dicunt, eamque proprie dici Baſilicam, in inferiori autem, res venales exponi, & ſic dici Forum, quaſi quod foris id fiat. At de his hactenus. Ædes ea, ubi
21 Monetam publice ſignari diximus, tam per Reges, quam per veterum monumenta, *Sicla* appellatur,& vulgo ZECCA. Eo autem modo appellari autumo à Siclo, hæbraico nomine, quod ipſi, Sichel, proferunt. Eſt autem Siclus, monetæ genus antiquiſſimum, & viginti obolis conſtare, quaſi omnes affirmant; licet non deſint, qui ponderis genus eſſe dicant. Recordantur Siclum *Exod. cap.* 30. *Levit. cap.ult. Num. cap.*10. *Ezech. cap.*45. *can.judices*, 1. *q.*1.gl. in *can.ſi quis aliquando*, *de pœnis, diſt.*1. Luc. de Penna in *l.*1. *num.*4. *Cod. de metallar. lib.*10. Bud. *de aſſe, lib.*4. Alciat. in *l.frugem ff.de verbor. ſign.* & *Cod. de ponderat. lib.*10. Covarruv. *vet. collat. numiſmat. cap.*2. Ant. Auguſt. *emendat. lib.*2. *cap.*8. Alex.ab Alex. *Gen.dier.lib.*4. *cap.*24. & ibi Tiraq. & omnium latiſſime Be-
22 nedictus Aria in *libro de menſuris Habr. & Siclo*. Eſt etiam Sigla ſive Singula (non enim abſurdum fuerit de his etiam diſſerere, ob affinitatem, quæ eſt ipſis cum Sicla) ſingulariæ literæ, quæ rem breviter, abſque coagmentis Syllabarum comprehendunt; ut S.C. Senatus Conſultum, TR. PL. Tribunus plebis, & id genus aliæ, quibus Juſtinianus, leges ab ſe digeſtas ſcribi prohibuit, *§. illud autem, in prob. ff. l.*1. *§. penul. l.*2. *§. eandem autem C.de vet. jur. enucl.* De quibus etiam in *auth.quod ſine Cod. de teſtamen.* Notæ ſunt etiam compendioſum 23
ſcribendi genus, *l.ſed & patronus, §.fin.ff. de bonor. poſſ. l.inter eos*, *§.*1. *ff. ex quib. cauſ. major. l. quotiens*, *§.*2. *ff. de hæred. inſtit. l. Lutius, ff.de milit. teſtam. l.* 1. *§. ludi ff. de var. & extraord. cognit. l.*2. *Cod. de conve. fiſci debit. lib.*10. Svetonius in *Cæſ. cap.*56. de uſu ipſius, in ſcribendo loquens: *In epiſtolis*, ait, *ſi qua occultius proferenda erant, per notas ſcripſit, id eſt, ſic ſtructo literarum ordine, ut nullum verbum effici poſſet*. Quæ ſi quis inveſtigare, ac perſequi vellet, quartam elementorum literam, id eſt D, pro A, & perinde reliquas, commutabat. Meminere & Plutar. in *Catonem Uticenſem*. Bud. in *dicta l. inter eos*, *§.*1. *ff. ex quib. cau. maj.* Luc. de Penn.in *d. l.*2. *Cod. de conv. fiſc. debit. lib.*10. & in *l.*2. *Cod. de dignit. lib.*12. Alex. ab Alex. ubi Tiraq. *Gen. dier. lib.*2. *cap.*30. Unde qui notis ſcribunt, *Notarii* dicuntur, gloſ. in *can. ſi monachus* 77. *diſt.* & facit *d. l.*1. *§.Ludi, de var. cogn.* Renat.Chopp. *de doman. Franciæ lib.*3. *tit.* 21. D. Auguſt. *de doctr. Chriſt. lib.*2. Jacobus Rævard. in *l.ſi librarius, ff.de reg.jur.*& omnes tum allegati, tum mox allegandi ſequuntur. Has Notas, pro ſingulariis literis, & econtra uſurpari, Sipontinus Antiſtes, Ant.Auguſt.ad *Modeſtinum lib.ſing.in l.ſpadonem,§.neque librarios ff.de exc.tut.*Cujac.in *l.*1. *ff.de*

orig. jur. Petr. Faber *Semeſtrium lib. 1. cap. 14. ad finem*, affirmant. Pro quibus videtur facere prædictus Tranquilli locus, necnon Valerius Probus, & Voluſius Metianus in ſuis libris *De notis antiquorum*, & Manilius *aſtronomicon lib. 4. cap. 4.* ubi in hæc ſcribit verba:

Hic & ſcriptor erit fælix, cui litera, verbum eſt:
Quique notis linguam ſuperet; curſumque loquentis
Excipiet longas nova per compendia voces.

Sed Pardulphus Prætejus in *ver. Singula*, Singlas multum à notis diſtare aſſeverat. Et pro eo eſt Juſtinianus in juribus jam allegatis, & ſignanter in *prob. ff. & Cod. de vet. jur. enucl.* Ubi per literarum conſequentiam, & non per ſinglas, vel per ſignorum captionem, leges ſcribendas jubet: ergo Singlæ ſive ſigna, literæ erant, prout eſſe videntur, *l. oratio, ff. de ſponſalibus, l. erga, ff. de juriſd. omn. jud.* & facit textus in *l. 1. §. ſtipulanti ff. de verbor. oblig.* Nec obſtare deberet, quod prima litera non debet appellari litera, per ea, quæ in *l. ſi quis ante ff. de acq. poſſeſſ.* At palam eſt per alia jura, notas non eſſe literas, *l. ſed & patronus, §. fin. ff. de bonor. poſſeſſ.* & *d. l. 1. §. ludi, de variis & extraord. cogniti.* ubi
24 Notarii ſunt qui notis, Librarii, qui literis ſcribunt: Qui quidem textus noviſſime adductus omnem tollit difficultatem. Gloſa Pariſi. in *l. 1. §. eadem, ff. de verbor. obligat.* latiſſime de hac re ſcripſit, & differentiam admittit *num. 13.* Quandoquidem Notas, celeritatis, & compendii; Singlas autem ſecreti & clandeſtinitatis cauſa fieri, ait; ac de his loqui Tranquillum, & Gellium *lib. noct. atti. 17. cap. 9.* Utcunque tamen ſit, has eſſe quæ vulgo *Cifræ* dicuntur, autumant. Nos ut reſolutive loquamur, & ut aliquam inter ipſas differentiam aſſignemus, Singlas ipſas, vel Singularias literas, bifariam conſiderabimus. Uno modo (prout Probus, & Metianus intelligunt) pro iis ſcribendi formulis, quæ communiter intelliguntur; & ſic haudquaquam Cifræ dicentur, cum uſu paſſim recepto, in monumentis, in libris hiſtoriarum, in publicis ſacris & ſcribantur, & ſint notæ. Altero vero modo, pro literis illis transformatis abſque ſyllabarum coagmentis, quæ per Tranquillum memorantur. Et hoc fuit inventum hominum, ad occultanda, ut diximus, arcana, cæteris omnibus in quos ejuſmodi Singlæ inciderent, præter eos, qui mutuo, eo ſibi ſcribant modo. Inter quos tamen ut ipſarum communicatio præcedat, neceſſe eſt. Porro has tantum
Notas, *Cifras* dici debere contende- 25
rim. Et hæ quidem ſunt etiam ſtatus cauſa introductæ. Unde viſum fuit opportunum Regni Regibus ut poſſint hujuſmodi furtivis literis, ſcribere aliis Regibus ardua negotia, quæ temere notis literis ſcriberentur, aliquem in Civitate ſtatuere, qui ob communicatas ſibi ſinglas, ipſas quibus mittuntur explanarent. Hujuſmodi interpres, ex hoc ipſo, ſumpto ſibi nomine, *Secretarius Cifrarum* dicitur. Huc referri poteſt ut quævis diſpoſitio per uſitatas Notas facta, valeat: quod probant tum quæ jam diximus, tum Alex. in *conſ. 146. lib. 5.* M. Antonius Natta, & alii per ipſum adducti, in *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto,*

Cod.

*Cod. de teſtam. num.*38. *&* 40. Hieronymus Cagn. in §.*illud autem, in prob. ff.* Soccin. in *l. Gallus*, §. *item credendum*, *ff. de lib. & poſth.* Dec. in *cap. nam concupiſcentiam in* 2. *lect. de Conſt.* Hinc eſt illa praxis & conſuetudo Notariorum, qui inſtrumenta conficiunt uſitatis notis vel ſinglis, quas ipſi, *Cætera* vocant: & quia communiter ſcitur quid ſibi velint eæ notæ, inſtrumentis ipſis adhibetur fides ac ſi per conſequentiam literarum ſcripta forent.

ADNOTATIONES

Ad *num.*11. *ubi de D. Georg. templo*.

Ejus Eccleſiæ olim perpetui erant curatores equites ſedilis Montan. quod ex quammultis pervetuſtis apparet documentis: dum autem equites dico, jus noto; nam unus tantum, iſque ſenior curator erat, una cum aliis quinque popularibus plateariis: quod quidem & regia fundatione & dotatione conſtitutum erat, & ubi curatione defungebantur, quod peracto anno faciebant, ſexviris ipſius ſedilis miniſtratarum rerum rationes reddebant: tum vero forſan ob negligentiam, quæ in rebus communibus admitti ſolet, *l. in re communi ff. de ſervit. l. cum pater*, §. *dulciſſimis*, *ff. de legat.*3. eo jure ceciderunt: quod cum recuperare tentaſſent anno M. D. LX. re in judicium perlata, ſuccubuerunt. Idque idem evenit de regimine D. Arpini ad eoſdem ſpectante ob ſedile Furcillæ, temporis longiſſimi lapſu rerum dominia transferente: quam facti ſpeciem Afflictus in ſuas retulit deciſiones.

*Num.*19. *Ad forum vetus*.

Conformitas, quæ inter antiquam Romam, & noſtram Neapolim intercedit, vel inde conſpicua eſt, quod multa, eaque præcipua loca, eodem prorſus nomine iiſdemque rebus agendis ſtata, utraque habuit. Eſt nobis forum vetus ubi D. Laurentii ſitum eſt Tribunal in quo Magiſtratus Neapolitani adminiſtratione cedunt peracto tempore, ſyndicatuique ſubjiciuntur: erat & Romæ item forum vetus, ubi Magiſtratus Rom. imperium deponebant, ut author eſt Herodian. *lib.*4. *de foro ejuſque varietate*. Si multa noſſe cupis, adi Alex. ab Alex. *lib.*2. *cap.*12.

*Num.*22. *Singularia literæ quæ rem breviter abſque coagmentis ſyllabarum compræhendunt, ut S.C. Senatuſconſultum, &c.*

Similem quippiam inſpicitur in Papa, quæ cum conciſæ eſſent dictiones *Pa. Pa.* & patrem patrum denotarent, vulgus in unam contraxit, qua ipſum patrem patrum declarat, Summum videlicet Pontificem. Sunt autem ejuſmodi notæ periculo verſutiæ ſubjectæ, ut ſcilicet in alium ſenſum accipiantur, quam fuerint ab uſu vel auctoritate conſtitutæ: exemplum habemus

in

in his, S. P. Q. R. quæ cum ex Sybillæ vaticinio id ſignificarent, *ſalva populum quem redimiſti*, à Romanis in ſuas uſurpatæ fuerunt, ut ad ipſorum mentem *Senatum Populumque Romanum* innuerent: ut interim taceam in quot opiniones, ne dicam altercationes homines diſcerpant, quod in duplici ff. vidimus, quæ cum pro digeſtis accipiantur, cauſa notarum adhuc ignoratur: qua de re conſule Alciat. & Jo: Coraſ. in *miſcellan. lib.5. cap.15.* An autem ſigna pro animalibus recognoſcendis, arboribus, dolio vini, & aliis hujuſmodi dominii, & poſſeſſionis translationem inducant, vide Bart. in *l. ſtigmata*, *C. de fabric. lib.11.* & quæ tradidit Caſſan. in *conſuet. Burg. §.11. ver. & la prevve*, *pag.97.* Ciſrarum autem inventorem faciunt Tyronem, Tullii libertum, ut admonuit Fret. *de ſuff. lib.1. fol.34. num.15.*

Ante num.24. Per literarum conſequentiam & non per ſinglas, &c. l.1. §.ſtipulanti, ff. de verb. obligat.

Melior text. in *§. ſi quis ita*, *ea l.* ubi ſtipulatio per interpretem facta valet, per ſigna vero neutiquam: quorſum facere poſſet ſuffragandi uſus per fabas jam olim improbatus, de quo Alexand. ab Alex. in *ſuis genial. lib.4. cap.11.* ex Cic. quo forte Caſſius Longinus reſpexit cum legem tulit ab ſe *Caſſiam* appellans, qua populus per tabellam ſuffragia ferre jubebatur, ſecundum Læt. in *lib. de legibus*, *& Spieg.* Sententia vero in ſcriptis tantum eſt proferenda, adeo ut nulli penitus, præterquam Principi, verbo ſententiam dicere liceat: ut ſatis abunde germanus differit infra in *cap.18.* Literæ autem probatoriæ officiariorum Principis, ac privilegia, manu Principis propria ut ſubſcribantur cautum eſt in *l. probatorias*, *Cod. de diverſ. offic. lib.12.* quod in Francia quidem per Secretarios, in Italia vero & Hiſpania aliiſque Regis noſtri regnis, aliter obſervatum vidimus, Alexand. *conſil.207. in 7. vol.* Caſſan. in *Catal. glor. mundi*, *par.5. conſid.22. num.61.*

SUMMARIUM.

CAP. VII.

1 *Magiſtri Rationales Siclæ quare ſic dicantur.*
2 *Regia Camera Summ. unde ſibi nomen ſumpſerit.*
3 *Magiſtri Rationalis Siclæ ex illuſtrib. familiis olim eligebantur.*
4 *Archivum, & Archium quid, & quid inter ſe differant.*
Archivarius & Archiota) eodem.
5 *Ponderum & Menſurarum præfecturam ad Tribunal Siclæ pertinere.*
6 *Monetariorum nomina.*
Ponderatores.
Lubrierii.
Affilatores.
Cuneatores.
7 *Brunduſinorum & Meſſanenſium antiquatum privilegium.*
8 *Siclæ Tribunal diviſum.*
9 *Tribunalia quiſnā univerit Neap.*
10 *Menſurarum formula Neap. ubi reſideant.*

11 *Men-*

11 *Menſurarum quotuplex genus.*
12 *Campion quid ſit Neapoli.*
13 *Menſuræ archetypæ ubi conſtitui debeant.*
14 *Menſura paſſus Neapolitani ubi ſervetur.*
15 *Vicaria cur dicatur Magna Curia.*
16 *Curia unde dicatur.*
17 *Ponderum & menſurarum jus cujus ſit imperii.*

1 SCiendum autem, Siclam Neap. de qua loquimur, ſuum habere Tribunal, ſuiſque uti Magiſtratibus. Qui propterea quod rationibus ponderum & menſurarum præſunt, quorum æquitas ad Siclam pertinet, *Magiſtri Rationales Siclæ* dicuntur. Horum auctoritas longe major erat olim quam hodie. Fuit autem coarctata à Regina Joanna prima, anno 1370. die octava Maji 8. indict. Nam cum omnes ipſi ad ſe advocarent cauſas, ſanxit ſtata pœna, ut à cauſis ad ipſos non ſpectantibus, abſtinerent; quandoquidem abſurdum & inconveniens videbatur, ac diſſonum rationi, à qua denominabantur, ad aliena manum extendere. Etenim & Regii Conſiliarii, & Fori, & Familiaritatis privilegia habebant. Et cum Regii Miniſtri, rationes, ideſt *computa* quæ vocant, in Reg.Cam. Summariæ exhibebant; ſi qui debitores inveniebantur, illico ſolvere jubebantur, ac rationes ipſæ ad Magiſtros Rationales Siclæ, diſcutiendæ mittebantur. Qui, ſi difficultas aliqua in jure oborta foret, iterum ad Regiam Cameram remittebant, ut ſummarie
2 ipſa dijudicaret. Hinc evenit, ut *Camera Summariæ* ſit appellata, cum prius *Audientia Rationum* appellaretur. Nec id ſolum, verum & Regii Patrimonii cura ad Rationales Siclæ pertinebat, quæ poſtea à Carolo I. fuit in Reg.Cam. Summariæ translata: prædictorum autem uſus fuit ab Alfonſo rege ſublatus anno 1450. qui rationum diſcuſſionem, & reviſionem, per Reg. Cam. faciendam, juſſit. Quid plura? Eorum auctoritas in tantum creverat, tum ratione 3
juriſdictionis, tum qualitatis perſonarum, ut is Magiſtratus antiquitus, alicui ex illuſtribus & antiquiſſimis Civitatis Neapolis familiis, ob merita concederetur à Regibus. Ad quem e noſtra multi acciti fuere, uſque ad Genitorem meum, & fratrem & conſanguineos, ut ex privilegiis videri poteſt. Non tamen id fuit perpetuum, id eſt ut ad nobiles tantum genere conferretur, quandoquidem & in alios quoque & virtute & ſcientia præditos, aliquando collatus fuit. Hodie vero ad Proregem ejus collatio ſpectat. Hæc omnia leguntur in capit. *Caroli primi*, in *capit. Ad audientiam noſtram*, & Roberti, in *capit. Idem Magiſtris Rationalibus*, & Ferdinandi in quodam *privilegio* anno 1459. die 21.Novembris, ſæpe ad Sedilium cauſas præſentato: & in capitulis Civitatis, & in *capit. Regis Catholici* 55.& *Caroli Quinti cap.*26. & plenius in *Gratiis expeditis in Imperiali Civit. Ratisbon. anno* 1532. *cap.*40.& 41. & in *Pragm.De offic.ad Reg.Majeſt.ejuſque Vicereg. coll.ſpect.* Et in *Pragm.Quod regnicola*, &c.& in aliis: & in *Ritibus Reg.Cam.ſumm.* Fretia *lib.*1.*de ſuffeud. titulo De offic. Magni Camerar. num.*3. Tarcagnota *de ſitu & laudibus Neapolis libro primo.*

mo. Et legi adnotationes quaſdam doctiſſimi cujuſdam procuratoris Cæſaris, ubi multa coacervantur privilegia, quorum aliqua ex *libris Diverſorum Reg. Cam.* excerpta erant, quæ in Archivo ſervantur, ubi repoſita ſunt Acta à Svevorum tempore, uſque ad Alphonſum I. In quibus de omnibus fere cauſarum generibus, ad alia Tribunalia pertinentium, cognitio habetur; licet paſ-
4 ſim, & in dies adimantur. Eſt autem Archivum, Chartophylacium ubi publica reponuntur acta; Archium vero eſt Regia, & Prætorium, & Magiſtratuum ædes, & Palatium, & Forum judiciale; ac Archivi cuſtos, dicitur *Archivarius*; Archii vero *Archiota, l.moris.§.ſolet,*& *ibi* Bud. *ff. de pœn.* §. 2. in *Auth. de defenſor. civit. coll.*3. *l.fin.* §.*hic quoque ff.de mun.& honor.* Alc. *l.urbana ff. de verb. ſignif.* Luc. de Penn. *Cod. de ſuſcept. præpoſ. & arch.lib.*10.in *rubr. num.*2.Guido Pancirol. in *Notitiam Rom. Imperii.*
5 In eadem Sicla, nedum quæ ad monetæ cuſſionem, verum & quæ ad ponderum, menſurarum, & ſimilium præfecturam pertinent, olim exercebantur. In cudenda vero pecunia, multa ſunt officia diſtributa, ut ex *dictis Pragm.* liquet, nec non & ex *privileg. Federici II. Caroli III. Roberti*, & *Reginæ Joannæ II.* Monetariis, ſive Siclariis. Et qui in ea operantur, his nominibus à Reg. Cam.
6 appellantur, *Ponderatores*, *Lubrierii*, *Aſſilatores*, *Cuneatores*. Ponderatores, ut ipſamet vox indicat; ſunt qui metalla in fruſtra redigunt, ac ponderant, quantum quodque monetæ genus, ponderis exigat. Hi ſunt quos ſupra *Zygoſtates* appellari diximus. Lubrierii, qui metalla in fruſtra redacta & ponderata expoliunt, ut commode cudi poſſint. Sic dicuntur, ſi conjicere licet, quod metalla lubricant, ideſt, lubrica faciunt, & aſperitatem leniunt. Lubricatores dici minus barbare poſſent. Aſſilatores, qui metalla jam lubricata, rotundant, examinato prius pondere, ut ſi quid deſit, addant; ſi quid ſuperſit demant: inde dicti, quod ad filum, ideſt ad lineamentum cudendæ monetæ requiſitum, metalla redigant. Effilatores tamen rectius dicerentur; quando effilare, non aſſilare invenitur. Cuneatores, ſunt qui metalla jam rotundata & effilata, & lubricata ſive expolita, cuneis (ſic vocant *typum* quo monetæ ſignantur licet minus proprie) ſupponunt, & Principis imaginem & inſignia imprimunt. Cuneus autem quid ſit diſce ex Vitruvio, & Vegetio. Hi omnes, uno communi nomine, *Monetarii* dicuntur, in *præallegatis pragmaticis*, *ritibus*, & *privilegiis*. Qui ab hujus Tribunalis pene conſtitutione alii quam Brunduſini, & Meſſanenſes eſſe non poterant. Deinde vero, & Neapolitanos 7
poſſe admitti per Reg. Cam. decretum eſt. Ejus rei acta ſervantur in dicta Cam. per M.Antonium Roſam, ex ordine Scribam, in Grammatophylacio Terruſii. Atque hæc quidem hujuſmodi ſe olim habebant. Poſtea vero placitum eſt Regibus, multas ipſi adimere prærogativas, ac Tribunal ipſum in duo dividere.
Duo igitur Siclæ Tribunalia hodie 8
ſunt, alterum cudendæ monetæ deſtinatum, de quo jam diximus, & quod in ſuo primo remanſit loco; alterum quod ponderum & menſurarum æquitati præeſt, & quod eſt alio translatum.

tum . Ejus rei , id cauſæ fuit : Magiſtrorum Rationalium munus erat curare ne una res pro alia venderetur, quod ex *privilegio Ladiſlai Regis*, ipſis indultum fuerat (de quo caſu nos ipſius tribunalis , contra Thoracum artifices , patrocinium ſumentes , allegationes late ſcripſimus)necnon & ut pondera & menſuræ , juſtæ obſervarentur , ut in *allegatis pragmaticis* , & in *cap. Caroli I. cap. Item prædicti ſecreti* , ubi DD. eſt videre; de quo etiam Afflictus in *Conſt. Regn. Ad legitima pondera* , privilegium ſe vidiſſe refert . Et quia id , eſt quædam ſpecies juriſdictionis , viſum fuit rationi conſonum , hanc , ut ita dicam , tribunalis partem , in Tri-
9 bunal M. C. Vic. transferre . Quod ab Excellentiſs. Marchione Villæ Franchæ D. Don Petro Toledo , memorando Prorege (de cujus magnitudine & juſtitia nos alibi ſcripſimus) effectum eſt . Qui & omnia alia Tribunalia , tum pro litigantium commoditate , tum pro Regis ſervitio , in dicta M. Curia univit . Quæ quidem Magna Curia, & ipſa in dicta regione Sedilis Furcillæ , ſive Montaneæ ſita erat ; Ubi adhuc retinetur nomen , & *Vicaria vetus* dicitur . Tribunal igitur Siclæ , quod de ponderibus & menſuris cognoſcit , in M.
10 C. Vicariæ reſidet . In cujus platea , magnum ſitum eſt marmor juſtarum menſurarum formulis deſignatum, & excavatum , quod ex juſſu Ferdinandi Regis curatum fuit , prout hæc indicat inſcriptio : FERDINANDUS REX IN UTILITATEM REIPUBLICÆ HAS MENSURAS PER MAGISTROS RATIONALES FIERI
MANDAVIT . Et cum triplex ſit 11
menſurarum genus ; Liquidorum , ſcilicet , aridorum, & intervallorum; ibi omnia hæc commodiſſime ſignantur . Eſt enim ibi videre menſuram Vini , menſuram Olei , menſuram Frumenti , quod ad arida , & liquida pertinet . Pro intervallis vero eſt ſignata menſura Brachii , ideſt cubiti : Idque poſitum eſt quaſi publicum teſtimonium,ænearum menſurarum, quas ipſi Magiſtri Rationales in ſuo tenent Tribunali , ut cum de menſuris vendentium , æquæ ne ſint , an iniquæ , controvertitur , ad eas quaſi ad archetypum reportentur examinandæ . Ad pondera vero tenent Sta- 12
teram quandam , quæ vulgo , *Campion* , appellatur ; juxta quam pondera librant , & fidem librationis , impreſſo anni currentis numero , adhibent . Itaque eæ ſolæ menſuræ eaque ſola pondera in univerſo Regno , juſta putantur , quæ anno illo examinata fuiſſe , ex impreſſionis ſigno commonſtrant . Quem quidem morem in publico ſtatuendi menſuras antiquiſſimum eſſe , oſtendit Contius Imperante Veſpaſiano , in Capitolio poſitus , & hujuſmodi inſcriptus.

IMP. CÆSARE
VESPAS. VI.
T. CÆS. AUG. F. IIII. Coſ.
MENSURÆ EXACTAE
IN CAPITOLIO.
P. X.

Quod

Quod ſi hoc teſtimonium ſatis non
videbitur, videatur hoc Valentiniani in *titulum de ſuſcept. & arcar.*
*lib.*10.*Cod.*relatum, ubi in hæc ſancitum eſt verba: *Modios aneos, vel*
lapideos cum ſextariis, atque ponderibus, per manſiones, ſingulaſque civitates juſſimus collocari, ut unusquiſque tributarius, ſub oculis, conſtitutis rerum omnium modiis, ſciat
quid debeat Suſceptoribus dare, ita
ut ſi quis Suſceptorum, conditorum,
modiorum, ſextariorumque vel ponderum normam, putaverit excedendam, pœnam ſe ſciat competentem
13 *eſſe ſubiturum.* Quo in loco exponens Interpres, dictionem, *Per manſiones*, eccleſias exponit, à Juſtiniano edoctus, qui *in fine §. nullus autem, Auth. de collat.* has menſuras,
& pondera, in ſanctiſſima uniuſcujuſque civitatis eccleſia ſervari juſſit.
Quod ipſe quidem Juſtinianus non
ſine exemplo ſanxit. Antiquiſſime
enim fuerunt menſuræ, ſacratæ Jovi à Rom. in Capitolio, ut teſtatur
Q. Palæmon in *lib. de pond. & menſuris*, his verſibus.

> *Pes longe ſpatio latoque notetur in anglo,*
> *Angulus ut par ſit, quem claudit linea triplex,*
> *Quatuor ex quadris, medium cingatur inane*
> *Amphora ſit cubus. Quam ne violare liceret*
> *Sacravere Jovi, Tarpejo in monte Quirites.*

Hoc eſt etiam adnotatum à Guid.
Papa, *qu.* 490. Luca de Pen.*lib.*3. *de*
menſuris aridorum & liquidorum.
14 Huc referri poteſt menſura ferrea
Paſſus Neapolitani; qui (ut Georgius
Lapazaja in ſuo *de Arithm. & Geometr.lib.* dicit) continet ſeptem palmos & tertiam partem alterius palmi: Quæ quidem inſpicitur affixa in
quadam columna ſita in angulo majoris Eccleſiæ hujus civitatis, ad januam quæ ducit ad Palatium Reverendiſs. Archiepiſcopi. Ejus rei, id
eſt quare in templo reponendæ ſint
archimenſuræ, ut ſic dicam, ratio
luculenter affertur à Palæmone in
jam notatis carminibus, ne ſcilicet
violare liceret. Hic obiter adnotari 15
poterit Vicariam, non ab re appellari *Magnam Curiam*, quando quatuor maxima continet Tribunalia,
Summariam, ſcilicet, ubi de Principis agitur patrimonio: Conſilium:
utranque Vicariam, Civilium, ſcilicet rerum, & capitalium: & Siclam
de qua modo loquebamur. Licet non
me prætereat, id apud Græcos dici
Magnum Tribunal, ubi publica dijudicantur judicia, ut Phavorinus his
verbis afferit: Μέγα δικαστήριον ἐν ᾧ τὰς
δημοσίας ἔκρινον δίκας. Niſi quis inde
Magnam dici velit, quod magna curet; quandoquidem *Curiam, à curando* appellari, Pomponius *l.*2.*in princ.*
*ff.de orig.jur.*teſtatum reliquit: Ponderum ſane atque Menſurarum jus, 16
mixti imperii, & de Regalibus eſſe
affirmant, ultra prædictos Renatus
Chopp.*de dom.Franciæ lib.*3.*rub.*22.
Afflict. in *conſtit. Ad officium bajulorum, num.*4. *ad Magiſtros Rationales, Omnium ad omnia,* 1.*par.*
*fol.*222. & in *conſtitut. Ad legitima*
pondera. Cumque hoc jus apud Romanos, ad Ædiles pertineret, non
erit incongruum, & de iis aliqua
ſubnectere.

ADNOTATIONES

Grave ſcelus eſt in pondere vel in menſura peccare, Caſſiod. *Var. lib.* 11. *cap.* 6.

SUMMARIUM

CAP. VIII.

1 *Ædiles unde, & quare dicti Curules.*
2 *Ædilium authoritas varia.*
3 *Ædiles Cereales unde dicti, & eorum munus.*
4 *Ceres quare in Sicilia nata dicatur, & unde dicta.*
5 *Leges à quo primum inventæ.*
6 *Primitiæ & Rogationes cui primum factæ fuerint.*
7 *Pan unde dictus.*
Frumenti &
Panis inventor, eod.
8 *Aratri inventor quis fuerit, opiniones variæ.*
9 *Menſuræ à quibus cognoſcantur.*

1 Ædiles igitur vel *ab ædibus* dicti ſunt, propterea quod ædes ſacras & privatas procurabant, vel *ab aditu*, eo quod facilis ad eos aditus eſſet. Hoc tamen nomen fuit à Jureconſultis translatum ad Magiſtratum. Ac primum fuiſſe ex plebe creatos, omnes fere conſentiunt. Deinde orta inter patres, & plebem contentione de Conſulatu, factum eſt ut alter Conſul plebejus fieret. At ne plebs penitus exæquaretur patribus, convenit inter utroſque, ut pro communicato plebi conſulatu, patres ob quandam quaſi compenſationem, ædilitatem ſibi vindicarent. Iterum tamen diſſentientibus, ſanxere ut duo ex patritiis, duo ex plebeis crearentur. Poſtea Julius Cæſar ſex inſtituit Ædiles, ex plebe quatuor, ex patribus duos. Hi *Cereales* dicebantur. Hinc eſt ut duo Ædilium legantur ordines; Alter jus dicebat, & ſella eburnea incurvos pedes habente, currenteque inſtar currus, (quam Theophilus *Conſularem ſellam* appellat) utebatur, unde *Curules* nominabantur, & *Magiſtratus*, ſimpliciter dicebatur: Alter popularis Magiſtratus erat. Eodem tamen die utriuſque Comitia calabantur. Fuitque is Magiſtratus, antiquiſſimus, quandoquidem & in legibus XII. Tab. de eo ſic legitur: SUNTOQ. AEDILES CURATORES URBIS, ANNONAE, LUDORUMQ. SOLEMNIUM, OLLISQ. AD HONORIS AMPLIORIS GRADUM, IS PRIMUS ASCENSUS ESTO. Unde patet hunc Magiſtratum haud ſane à principio fuiſſe ſublimem. Quorum omnium Ædilium authoritas licet ut plurimum, ab Authoribus *infra* adductis, diſtinguatur; Curules tamen viarum, & aliorum complurium curam habebant, quæ à Papiniano deſcribuntur. Licet non deſint qui id muneris, Plebejorum fuiſſe Ædilium contendant, quod & Cagnolus etiam advertit. Nos hujuſmodi ambiguitates, poſteris ſolvendas relinquimus, Ædilium authoritatem confuſe narraſſe contenti. Si igitur ſervum, aut jumentum morboſum, aut vitioſum, pro integro ſanoque quiſpiam

piam vendidiſſet, edicto Ædilium, emptori infra dies ſexaginta ſuccurrebatur. Hæc eſt *redhibitoria*. Quicquid etiam rerum vitioſarum pro ſincero, fractum pro integro veniſſet, ædilitio edicto redhiberi ſolet. Hinc *ædilitiæ ſtipulationes*. Hi merum imperium habebant, ut & flagris cederent, & mulctam imponerent: Præerant arcendis incendiis: Ludos curabant publicos: In viis non permittebant rixari, neque ſtercora projici, neque morticinia, neque coria jacere. Eorum munus erat adæquari in Civitate vias, pontem fieri ubicunque oportebat: Templa, Theatra, Fora, Stadia, Porticus, Curiæ, Baſilicæ, Mœnia, eorum cura reficiebantur ornabanturque. Ædilitatis etiam erat parandum convehendumque frumentum & oleum ad publicam annonam curare. Et hoc ſenſu *l. ideo* infra allegandam, lego; licet, *adulitatis*, aliqui legant. Menſuras iniquas frangere, juſtaque pondera curare ad ipſos ſpectabat. Eorum ætas præſtituta erat. Multi tamen ab hoc Magiſtratu capeſſendo repulſi fuere, licet poſtea majorem fuerint aſſequuti; ut ſciamus omni ævo invidos, malignitatis aculeos, improbos jaculaſſe. In Municipiis etiam & Coloniis Ædiles fuere. Nam ut colonis in luſtrum agros locabant, ſic & interdum in luſtrum continuabant Magiſtratum. Hæc & alia eſt videre in *l. 2. §. poſtea cum Appius*, *§. deinde cum placuiſſet*, & *§. deinde Corn. Silla ff. de orig. juris l. ædiles curules ff. de via publ. l. 1. ff. de off. præfecti vigil. l. 1. & per totum titulum ff. de ædilit. edicto. l. qui utenſilia*, *ff. de decur. l. ſtipulationum vero prætoria ff. de verb. oblig. l. qui inſulam §. 1. & l. item quæritur §. menſura ff. locati l. lectos cum l. ſeq. ff. de peric. & com. rei vend. l. ideo ff. de compenſat. Inſtit. de jur. nat. gen. & civ. §. prætorum*, Ariſt. polit. *lib. 6.* Varro *de lingua lati. lib. 4.* Cic. *ad Atticum lib. 9. epiſt. 14.* & in *Oratione de Aruſpicum*, *&c.* & in *Philippica 9.* & *de legibus lib. 2.* & in *Oratione in Verrem*. Plutar. in *Mario*. Plin. *nat. hiſt. lib. 33. cap. 3.* Liv. *lib. 3. 5. & 7.* Dio *lib. 43.* Aul. Gell. *noct. att. lib. 4. cap. 2.* D. Auguſt. *de civit. Dei lib. 2. cap. 27.* Alicarnaſſ. *lib. 6.* Appian. *de bello civili lib. 1.* Feneſtella *de Magiſtrat. cap. 13.* Bud. in *l. 2. verſ. paulo poſt ff. de orig. jur.* Joann. Ferrar. *Inſtit. de diviſ. ſtipul. §. fin.* Purpuratus in *l. 1. num. 40. & ſeq. ff. de off. ej. cui mand. eſt juriſd.* Alexand. ab Alex. ubi Tiraquell. *Gen. dierum lib. 4. cap. 4.* & *lib. 6. cap. 19.* Alciatus in *l. pupillus. §. decuriones ff. de verb. ſignif.* Cotta in *memorab. ver. Annona*. Zaſius in *d. l. 2. ver. Ædiles n. 22.* & *ibidem* Cagnol. *num. 50. ff. de orig. jur.* Pomp. Læt. *de Magiſtat.* Sylveſt. Aldobr. in *d. §. prætorum Inſt. de jur. nat. gen. & civ.* Jacobus Spiegell. Pardulfus Prætejus in *ver. Ædiles*, Aimarus Rivall. Oldendorp. & alii in *dict. l. 12. tab.* Angel. Polit. *miſcellan. c. 85.* Franciſcus Duaren. *anniverſ. lib. 1. cap. 26.* Carol. Sig. *de antiq. jur. civ. Rom. lib. 1. cap. 4.* & *lib. 2. cap. 8.* Blondus Flavius *de Rom. triumphante lib. 3.* Ædiles Cereales, annonæ præerant, & *à Cerere* dictos fuiſſe, tum ipſa vox indicat, tum teſtatur Pomponius in *d. l. 2. §. deinde Corn. Sylla ff. de orig. jur.* Rationem hanc eſſe arbitror, quod cum Romani Cererem Deam ob fruges ab ipſa repertas, colerent, uſque eo coluerunt ut ex ea de-

denominarent eos, qui rerum ab illa inventarum curam habebant. Eam in Sicilia natam ferunt, frumenta inveniſſe, cum antea glande veſcerentur, eademque molere, & conficere in Attica, Italia, & Sicilia, atque ob id Deam judicatam putant. Quod autem e Sicilia ortum duxiſſe dicatur, inde profectum eſſe remur, quod illius Inſulæ ea eſt fertilitas, ut Homerus *Odiſſ. lib.*9. dicat, terram ibi non ſatam, non aratam, & arbores, & vites, non cultas, ſed ſua ſponte frumenta, hordea, fructus, uvas copioſe producere. Unde Ovid. 3 *faſt. gratam domum Cereri*, eam appellat. Et Solin. nedum uberrimos, verum & omnium optimos fructus ibi naſci, ait. Meminere etiam ejus copiæ Sil. Ital. *lib.*14. Diodor. *lib.*6. M. Ant. Sabell. *Ennea.*1. *lib.*6. Et Liv. *lib.*23. & Valer. Max. *lib.* 7. *c.*6. Siciliam & Sardiniam, *benigniſſimas urbis Romæ nutrices* appellant. Quod inde itidem liquet, quod huic noſtræ Civitati conceſſum aliquando fuit, ipſi licere exportare ex Sicilia frumenta ſuo uſui futura, etiam inſoluto eo, quod pro venia ſolvi ſolitum eſt, ut ex ejus *capitulis* liquet. Liquet etiam ex pactis initis inter Summum Pontificem, & Regni iſtius Reges. Et dilucide ex Pancirolo in
4 *Notit. imp. Occid. cap.*53. Sunt qui *Cererem*, Terram eſſe dicant, & ſic dici vel ἀπὸ τοῦ μαιςῦ, id eſt *à tempore*, eo quod omnia ſuo tempore producit, & ſic *Cæres* per æ diphtongum ſcribi deberet, vel ἀπὸ τοῦ κερᾶν, id eſt à miſcendo, cum fructus non pariat niſi prius miſceantur in ſe humores, & ſolis calore ferveſcant: Vel à Latina voce *gerendo*, quaſi Gerens, quod fructus gerat & alat, unde *Almæ* co-
5 gnomen ſibi vendicavit. Leges primas ab ipſa inventas ferunt, (licet alii Rhadamanto aſcribant) unde apud Græcos, *Theſmophoria*, id eſt legifera, fuit appellata. Romæ fuit illi ædes ad Circum maximum erecta, ibique ſculpta & picta à Damophilo, & Gorgato artificibus illuſtribus: primumque ipſi ſimulachrum æneum fuit factum, ex peculio P. Caſſii. Princeps etiam omnium ſacrorum apud omnes gentes habita fuit.
Unde non immerito antiquiſſimi Ro- 6
manorum, primitias ei dare, atque in ejus honorem Rogationes & Hymnos canere ſoliti fuere. Cic. in *Verrem*. Plin. *nat. hiſt. lib.*7. *cap.*56. & *lib.*33. *cap.*12. & *lib.*34. *cap.*4. Aul. Gell. *lib.*5. *cap.*6. Diod. Siculus *de fabulos. antiq. geſt. lib.*5. & *lib.*6. *cap. nunc ad Cretam.* Solin. *cap.*16. & 11. D. Auguſt. *de civit. Dei lib.*4. *cap.*10. & Alexand. ab Alex. *Gen. dier. lib.*4. *cap.*10. & *lib.*5. *cap.*24. Marius Aretius in *Chorograph. Siciliæ* paſſim, Tiraq. *de jure primogen.* in *præfatione num.*70. & *ſequent.* Scoppa *collectan. lib. cap.* 3. Apud Caſſiodorum in formula Præfecti annonæ hæc le-
guntur verba: Sic Ceres frumenta di- 7
citur inveniſſe, Pan autem primus conſparſas fruges coxiſſe perhibetur; unde & nomine ejus, Panis eſt appellatus. Ita ut illa prædicata eſt, quæ reperit, & iſte laudatus eſt, qui decenter edenda, humanis uſibus applicavit. Virg. *Georgic. lib.*1.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Inſtituit, cum jam glandes atque arbuta ſacræ
Deficerent ſylvæ, & victum Dodona negaret.
Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos

Eſ-

Eſſet rubigo.

Et ſuperius.

Liber & alma Ceres veſtro ſi
munere tellus
Chaoniam pingui glandem mu-
tavit ariſta.

Et iterum.

Et Cererem clamore vocent in
tecta, neque ante
Falcem maturis quiſquam ſup-
ponat ariſtis,
Quam Cereri torta redimitus
tempora quercu
Det motus in compoſitos & car-
mina dicat.

Quod & repetit in *Culice*. Ovid. *Metam. lib.5.*

Prima dedit fruges, alimenta-
que mitia terris,
Prima Ceres unco glebam dimo-
vit aratro,
Prima dedit leges. Cereris ſunt
omnia munus.

8 An autem & ipſa fuerit aratri inventrix, Servius ambigit in illud *primi Georg. Virgilii.*

------Uncique puer monſtrator
aratri.

Sunt & qui Oſyrim ejus inventorem faciunt. Tibullus:

Primus aratra, manu ſolerti
fecit Oſyris
Et teneram ferro ſollicitavit
humum.

Aliqui vero id Buzygi Athenienſi, aliqui Triptolemo aſcribunt. Ovid. 4. *Faſt.* Plin. *nat. hiſt. lib.7. cap.56. Comment. in dictum locum Virg.* Solin. & in eum *comment. cap.16.* Joſephus autem *lib. antiquit. 4. cap.4.* Cayn authorem facit. Aedilium etiam erat 9
(ut eo revertamur) menſuras iniquas frangere, ponderaque examinare, *l. Item quaeritur* §. *ſi quis menſuras ff. loca*. Perſius *Satyra prima.*

Fregerit & heminas Areti aedi-
lis in quas.

Juvenalis *ſatyra decima.*

Et de menſura jus dicere, va-
ſa minora
Frangere pannoſus vacuis aedi-
lis.

Plaut. in *Ruden.*

Neptunus ita ſolet, quamvis
faſtidioſus aedilis eſt
Siquae improbae ſunt merces,
jactat omnes.

SUMMARIUM

CAP. IX.

1 *Furtum conceptum &*
2 *Furtum concipere quid.*
3 *Perquiſitio rerum furtivarum in ſuſpectis domibus fit per publicas perſonas. Publicae perſonae teſtium vicem ſupplent.* Eodem.
4 *Domino invito nemo poteſt ingredi aliena.*
5 *Res furtivae inventae faciunt indicium ad torquendum eum, penes quem inveniuntur.*
6 *Mortuus alicubi repertus indicium facit ad torquendos eos qui ibi fuerint.*
7 *Furti perquirendi mos antiquus, &* num. 13.
Lictores unde dicti fuerint. Eod.
8 *Alguzerii, vel Speculatores quomodo appellati apud antiquos.*
9 *Lictores tenentur ferre ſignum ſui officii.*
10 *Lictorum mos antiquus in praeeundis*

eundis magiſtratibus.

11 Pœna in ſervos, liberos, & milites varia.

12 Porterii, qui vulgo dicuntur, genus lictorum ſunt.

13 Furtum conceptum per lancem & licium quid ſit.

14 Mulieres viros extraneos antiquitus aſpicere prohibebantur.

15 Mulieres poſtulare non poſſunt ob pudicitiam.

16 Dominatores effaminatos Deus permittit ad pœnam populorum.

17 Magiſtratus in provincias abſque fœminis proficiſci debent.

18 Mulieres in publicum carcerem includi non debent, ſed in monaſterio ſervari.

19 Mulieres in cauſis criminalibus poſſunt eſſe in judicio per procuratorem, mares autem non.

20 Mulieres liquidant inſtrumenta in eccleſiis.

21 Mulieres non debent in publicis ſe præſentare conſpectibus, nec per civitatem vagari.

22 Mulieres non debent audiri à Magiſtratibus.

23 Mulieres non coguntur ire ad petendam abſolutionem à Sum. Pontifice ob periculum pudicitiæ.

24 Mulieribus non licet ferre corpora ad ſepeliendum.

25 Mulieres in eccleſiis ab hominibus ſejunctæ manere debent.

26 Mulieres in Chorum ingredi, ac Sacerdotibus miniſtrare prohibentur.

27 Mulieres cum organo in eccleſiis canere non poſſunt.

28 Actus diſtinguuntur ex voluntate.

29 Delicta voluntate ſeparantur.

30 Conſideratio in id tantum cadit, quod agi intenditur.

31 Lanx quid ſit.

32 Bilances unde dicantur.

33 Juſtitia quare cum libra, ſive bilancibus pingatur.

34 Licium quid ſit.

35 L. xii. tab. de furto concepto per lancem & licium declaratur.

36 Furtum poteſt committi in ponderibus & in libra.

37 Delictum unum pluribus pœnis vindicari poteſt.

38 Furtum conceptum per lancem & licium à quo cognoſcatur. Catapanes qui ſint & unde dicantur. Eodem.

39 Furtum manifeſtum, & Fur manifeſtus qui dicatur.

40 Furti manifeſti, & Furti concepti per lancem & licium pœna.

41 Profeſſio natorum filiorum ubi fiebat, Romæ & à quo juventa.

42 Profeſſio natorum filiorum quomodo fiat hodie.

34 Profeſſio ad quid conferat, & quotuplex ſit.

Numeratio focorum profeſſio dicitur. Eodem.

MEnſurarum & ponderum recordatio, furtum, per lancem & licium conceptum, in mentem revocavit. Ejus meminere Aul.Gell. *attic. noct. lib. 2. c. 18.* & *lib. 16. c. 10.* DD. in *§. conceptum, Inſtit. de obligat. quæ ex delicto naſc.* Imo & *l. 12. tab.* ita de eo cavebatur. FURTA PER LANCEM LICIUMQUE CONCEPTA SICUT MANIFESTA VINDICANTOR. Eſt autem furtum conceptum (ut Juſtinianus *dict. §. conceptum* dicit) 1

cit) cum apud aliquem, teſtibus præ-
ſentibus, furtiva res quæſita & in-
venta ſit, ideſt furtum apud aliquem
2 inventum. Unde furtum concipere,
pro invenire uſurpavit Paulus *lib.2.*
3 *Sent. tit. de furtis*. Hodie tamen te-
ſtes minime requiri Theophilus aſſe-
rit. Nec ab re, quando ejuſmodi per-
quiſitio per publicas fit perſonas, quæ
omnium teſtium vicem ſupplent,
l.omnium Cod. de teſt. Magna enim
Curia Vicariæ, domos & loca, furti
ſuſpecta perveſtigari facit, juxta *l.
divus ff. de ſer.fugit. l. requirendi*,
ubi Bart.& Bald. & Additio, *Cod.eod.*
Jo: Milleus Bojus in *praxi criminali*,
ver. Perſequendi, *fol.97. rubr.4.te-
ſtis*, & *ibi additio*, in *verb. tertio*,
4 quæ late diſtinguit. Etſi nemo, in-
vito domino aliena ingredi poſſit, *l.3.
§.1. ff.de acqu.rer.dom. §.feræ, Inſt.*
5 *eodem*. Quod ſi res furtivæ invenian-
tur, & dominus loci, earum furem
indicare noluerit, vel ſi malæ fuerit
conditionis, torquendus erit, *l.civi-
le*, & *ibi gloſ.* in *ver.fuiſſe*, & *l.2.
Cod.de furt.* Bart. in *l.fin.num.5. ff.de
quæſt.* Bartholom.de Capua in *Conſti-
tution. Pervenit*, *rubrica*, *de furt.
& latroc.lib.3.* Paris de Put.in *tract.
de ſyndicatu*, in *ver. Tortura §. viſo
de inditiis, fol.302.* Grammat. *conſ.*
14. *num.9.* Hippol. de Marſil. *ſing.*
392. Alc.in *tract. de præſumpt. reg.3.
præſumpt.29.* M.Ant.Blancus in *d.l.
fin. ff. de quæſt. num.416.* Et ſic limi-
6 tari poteſt *conſ.* Dec.37. *num.9.* Et
mortuus in domo repertus indicium
facit ad torquendos eos, qui in ipſa
ſunt, *l.1.§.ſi quis in villa ff. ad Sen.C.
Syllan.* vide *Conſtitution. regni*, *Si
damna clandeſtina*, *rubr.27. de ho-
micid.clandeſt.* & *ibi* Iſern. & Afflict.
M.Ant. Blancus in *l. fin. ff. de quæſt.*
num. 299. Quid autem ſit furtum
conceptum per lancem, & licium,
Doctores longe lateque diſſentiunt.
Dicunt enim quod perquiſituri do- 7
mos furti ſuſpectas, licio transver-
ſo cincti ingrediebantur, ex quo *li-
ctores* dicti erant. Qui & *Magiſtra-
tuum viatores*, vel *curſores* dicun-
tur; & aliis nominantur nominibus
per Caſſan. coacervatis, quos hodie
Alguzerios & *Speculatores*, vulgus 8
appellat, & inter eos gradus præro-
gativa ſervatur. De quibus habetur
in *l.ego cum in villa*, & *l.manumiſſio
ff. de manumiſſ. vind. l. divus*, *ff. de
bon.damnat.* Aul.Gell. *att.noct.lib.18.
cap.3.* Bud. in *l.proconſules. ff de offic.
proconſ.* Caſſan. in *conſuetud. Bur-
gund. de juſtices e droit*, *rub.1.* §.6.
Car. Sigon. *de antiqu. jur. civ. Rom.
lib. 2. cap. 15.* Petrus Faber *Seme-
ſtrium lib.2. cap.24. prope finem*, &
perpulchre Ang.Polit. *miſcellan. lib.
cap.98.* Scoppa *collectan. lib. pag.15.*
Hieronymus Magius *miſcell. lib. 4.
cap. 16.* Spiegell. & Pardul. Præte-
jus in *verb. lictores*. Etſi Ambr. in
eodem verbo ab his diſſentiat & nos
congruentiori loco ſcripſimus. Hujus 9
generis homines tenentur ferre ba-
culum, aut quid tale, ut dignoſcan-
tur, *l.ſtigmata*, *Cod.de fabricenſ. lib.*
10. *l.pluraliter*, *C.de aquaduct.* Aneil.
de Clar. *ſing.137.* Paris de Put. in
tract.de Syndic.ver.Nuntius fol.210.
Et moris erat ut ii, magiſtratus præ- 10
irent virgarum faſciculos cum ſecu-
ribus alligatis, portantes. Ac quo-
ties juſſi erant, faſces illos ſolventes,
primo virgis cedebant, mox ſecuri
ſontes feriebant. Ex quo facile pu-
tant probari, ultimo ſupplicio dam-
natos, prius virgis flagellari ſolitos.
Servius in illud *v.. Æneid.*

Tum demum horriſono ſtridentes cardine, ſacræ
Panduntur portæ-----

diligenter ad hoc & ad alia ad idem
11 tendentia. Atqui pœnam in milites fuiſſe fuſtes, & vites; in liberos fuſtes, & virgas; in ſervos lora & flagella; multa jura, multaſque adducit authoritates, temporum tamen diſcrimine habito, Petrus Fab. *Semeſt.*
12 *lib.*2. *cap.*6. & *lib.*1. *cap.*17. Inter hos & ii connumerandi veniunt, qui Præfecto prætorio, Candidato principis, ſive Sacri Regii Conſilii Præſidi, aliiſque ſummis Magiſtratibus præeundo inſerviunt, quos vulgo, *Porterios* nuncupamus, de quibus alibi commodius ſcripſimus.
13 Lictores igitur, qui rem furto ſubtractam per alienas domos veſtigabant, lancem ante oculos ferebant ne à mulieribus viderentur. Quod ſi perquiſitum furtum conciperent, ideſt invenirent, furtum illud, conceptum per lancem & licium appellari dicunt. Alii dixere, id fuiſſe furtum conceptum per lancem, & licium, quod perpetrabatur ab iis, qui furandi cauſa, ſe lictores fingebant, cum revera non eſſent: & ingreſſi alienas domos prætextu perquirendæ rei alicujus furtivæ, ipſi in ipſis domibus furabantur: & hos puniendos fuiſſe ac ſi in manifeſto comprænenſi fuiſſent furto, Alexand. ab Alex. *gen. dier. lib.* 6. *cap.*10. Alc. *parerg. jur. civil. lib.*5. *cap.*8. Franc. Duar. in *tit. de furt. cap.*2. Hotom. Ferr. & politiores cæteri in §.*conceptum, Inſt. de oblig. quæ ex delict. naſc.* Franc. Baldu. in *d. l. xii. tab.* quem ad verbum refert Tiraq. in *citato loco* Alexand. ab Alex. Hos autem ridendos putarem niſi Platonis authoritate ſuffulcirentur, qui *lib. de legib.* 12. ait, facultatem habuiſſe dominos rei furtivæ, alienas ingredi domos ad perquirendam rem ſuam, ἢ γυμνοὺς ἢ χιτωνίσκον ἔχοντας ἀζώστους, ideſt vel nudos, vel tuniculam habentes, diſcinctos. Ubi quod Plato χιτωνίσκον dixit, & nos tuniculam vel ſubuculam interpretati ſumus, interpretes legum xii. tab. *licium* vertere. Erat autem hujuſmodi perquirentibus, eundum vel nude vel ſaltem cum ſubucula diſcincta, ne colore perveſtigandæ rei ſuæ, res domini domus furarentur. Lanx autem erat illis ferenda præ vultu tunc tandem, cum perveſtigata re furtiva in omnibus domus partibus, nec inventa, in interiores domos ingredi vellent, ubi mulieres morabantur.
Et id ne à mulieribus videretur; 14
quandoquidem nefas erat illis, alienos cernere viros, quemadmodum etiam jure civili aſpici prohibentur; naturalis enim pudor, non omnibus perperam ſeſe manifeſtare concedit, *l.*1. *optimam, C. de contr. & committ. ſtipulat. l. ſi quis liberum, ff. de pro-*
bat. Qua etiam ratione nec poſtulare 15
poſſunt, ut in Calphurnia, quæ cauſam edicto dedit, ſtatutum eſt: ne contra pudicitiam ſexui congruentem, alienis cauſis ſe immiſceant, ne virilibus officiis fungantur mulieres, *l.*1. §.*ſecundo loco, ff. de poſtulan. l. fœminis, ff. de procurat. l.*1. *Cod. de neg. geſt. l. maritus, Cod. de procurat.* Gl. in §. *conſequens, Inſtit. de ſuſpect. tutor.* Valer. Max. *lib.*1. *cap.*3. And. Tiraqu. *de legib. conn. gl.*1. *num.*83.
Et in tantum eſt verum ut fœminæ 16
non admittantur in Republica ad functionem virilium officiorum, ut Deus ad populorum pœnam det effœminatos

minatos dominatores, *Eſai.3.* & Præ-
17 tej. in ſuo *Juris theſauro* refert. Et
Magiſtratus in ſuas provincias abſ-
que fœminis proficiſci monentur,
18 *l.obſervare, ff.de offic. proconſ.* Cujus
etiam pudicitiæ ratione, in publi-
cum carcerem conjici non poſſunt;
ſed ad ejus vicem, vel in monaſterio
quopiam Monialium, vel in circum-
19 ſpecta recluduntur domo, *Aut. ſed*
novo jure, Cod. de cuſtod. reor. In
cauſis etiam criminalibus, per pro-
curatorem in judiciis eſſe poſſunt,
quod maribus haud eſt conceſſum, *l.1.*
§.1. ff. de publ. jud. Gloſ. & Doct. in
§. conſequens, Inſt. de ſuſp. tut. Quin
& de jure Regni plurimum ipſis in-
20 dulgetur. Siquidem in liquidandis,
à muliere inſtrumentis (quod fieri de-
bet curia ſedente pro tribunali ac
actore præſente) actus fit in aliqua
Eccleſia prope Magnam Cur. Vic.
& ut plurimum, in templo D. Tho-
21 mæ. Non enim debent ſe in publi-
cis præſentare conſpectibus, quem-
admodum nec per civitatem vagari,
cap. mulieres, de jud. in 6. Et in
22 *Conſtit. Mulieres* cavetur ne Ma-
giſtratus aures præbeant mulieri-
bus, nec domi, nec in foro; niſi
tanta rerum, & perſonarum inopia
laborent, ut ipſas, ſui procuratri-
23 ces eſſe neceſſe ſit. Imo & ſacri Cano-
nes, ſatis hanc eandem pudicitiam
faciunt, quando ad abſolutionem,
à Sum. Pontifice petendam, non com-
pelluntur, ut mares, inſpecto iti-
nerum periculo, ſed ipſis aliter pro-
videtur, *cap. proficiſci, cap. de*
monialibus, & cap. quamvis, ex-
tra de ſent. excomm. Apoſtolus quo-
que præcipit velari in eccleſiis capita
fœminarum propter Angelos, D.Hie-
ronym.in *Homil.in Matthæum lib.3.*
Ob quam eandem honeſtatem ipſis 24
non licet corpora ferre ad ſepelien-
dum, ne cogantur membra ſua ad
laſciviam incitantia denudare, ſecun-
dum allegata per Jo:de Selva in *tract.*
de benefic. quæſt. 5. nu.129. Et Tri- 25
dentino Concilio juſſum eſt, mulie-
res in eccleſiis, ab hominibus remo-
tas, divinis intereſſe officiis, ne in-
vicem videantur. Ad cujus obſerva- 26
tionem, Synodalibus Neap. Eccleſiæ
conſtitutionibus decretum eſt, ne mu-
lieres intra Chorum, ſeu Cancellos
admittantur; neve Sacerdotibus à fœ-
minis etiam Sanctimonialibus mi- 27
niſtretur, & ne quicquam quamvis
honeſtum & ſanctum, cum organo
vel ſine, à quacunque muliercula can-
tari ullatenus permittatur. In anna-
libus etiam viſitationum libris, aper-
te præcipitur Curatis omnibus, ut
quam commode fieri poſſit, præſer-
tim in concionibus audiendis, mu-
lieres à maribus ſegregentur, quod
paſſim, interpoſitis inter utroſque
linteis aut ſimile quodpiam, obſerva-
ri videmus. Quarum ſanctionum
cuſtodiæ optimo principi ſemper in-
vigilandum eſſet. Utcunque ſit do-
ctiſſimos hos viros præteriit hujuſ-
modi fures, falſi pœna plectendos
fuiſſe, cum publicam fingerent per-
ſonam, & ſic pro alio ſe gererent,
l. eos, §.fin. ff. de pœn. Aret. in *§. ſed*
etſi, Inſt. de mili. teſt. Dec. in *cap.* 28
tertio loco, nu.21. & ſeq. de probat.
Duplici igitur pœna puniri juſſum
eſſet; licet actus diſtinguantur ex ho-
minum voluntate, prout contractus,
nuptiæ, judicia, teſtamenta, fidei-
commiſſa, & id genus alia docent:
de quibus in *l. non omnis, ff. ſi cert.*
pet. l.nuptias, ff.de reg. jur. l.2. ff. de
judic. l.3. ff. de reb. dub. l. voluntas

29 *Cod. de fideicomm.* Unde & etiam de-
licta, voluntate & propoſito ſeparan-
tur, *l. verum* & *l. qui injuria, ff. de furt.*
30 Sed tantum furandi animum habuit,
ergo id quod præcipue agere inten-
dit, conſiderari videtur, & per jura
allegata, & per *l. ſi quis nec cauſam,*
ff. ſi cert. pet. & late per Tiraqu. *de*
retract. §.30. *gloſ.* 1. *n.* 4. *& ad omnia*
Gloſ. pariſ. de mat. feud. §.30. *n.* 151.
& §.8. *Gloſ.* 3. *num.* 30. in *tract. de*
uſur. nu. 184. *de divid. & individ.*
num. 17. Dec. in *cap. præterea, de*
off. deleg. Et ad textum in *l. qui ſac-*
cum, ff. de furt. ſolutio datur per Al-
ber. in *d. l. verum,* & Ang. in *d. l. qui*
ſaccum; quæ tamen non omnino tu-
tæ ſunt. Ego ab authoritate & opi-
nione tantorum patrum, præſertim in
re tam ambigua, recedendum minime
cenſeo. Attamen ſi conjectari licet,
rem breviter declarabo, & *l. xii. tab.*
alio ſenſu veniet interpretanda. Quod
commodius fecero, ſi quid lanx, quid-
31 ve ſit licium, prius oſtendero. Eſt
igitur lanx vas rotundum, haud ſatis
excavatum, menſæque deſervit, *l. ſi*
quid, §. *qui lancem, ff. de furt. l. roga-*
ſti, ff. ſi cert. pet. l. qui lancem, l. cum
aurum, §. *fin. ff. de aur. & argen. leg.*
Ad cujus eſcarii vaſis inſtar, lances
in libra ſunt duo vaſcula, quorum
in altero, pondus; in altero res pon-
32 deranda imponitur. Unde hujuſmo-
di libræ *bilances* etiam dicuntur,
quod binas habeant lances. Hinc
tritum adagium illud: *Æqua lance,*
ideſt juſte, æque, *l. non tantum, ff. de*
re jud. l. cum quis Cod. de nat. lib.
l. maximum vitium Cod. de lib. præ-
ter. l. cum quæſtio, circa fin. Cod. de
leg. l. generaliter §. *ſint autem Cod. de*
jurejur. l. 2. *Cod. de ponderat. & auri*
illator. lib. 10. Ubi Lucas de Penna
intelligit lancem pro haſta libræ, quæ
amentum, ſeu ligamen in medio ha-
bet: & dicit æqua lance, quia æqua-
liter amento vibratur. Cic. in *v. de*
finibus. Et ad hanc æquitatem no- 33
tandam, Juſtitiæ ſimulachrum bilan-
ces vibrans effingitur, *cap.* 1. *de re*
jud. in 6. 24. *q.* 1. *can. non offeramus*
45. *diſtinct. can. omnis* 50. *diſtinct.*
can. ponderetur: *in Auth. de non elig.*
ſec. nub. mul. §. *fin. coll.* 1. Perſ. *ſat.* 4.

Scis etenim juſtum gemina ſu-
ſpendere lance.

Licium vero, ſunt fila, quibus 34
in texendis telis textores implicant
ſtamina; unde & pro ipſis ſtamini-
bus ſumuntur: quæ à ſtando dici pu-
tantur, eo quod non moveantur, *l.* 1.
Cod. de veſt. holober. & aur. l. 11. Plin.
hiſt. nat. lib. 8. *c.* 38. Eſt igitur licium
ſtamina illa, ſive funiculi, quibus
bilances appenduntur. Qui ergo
vendendo, aliquid fraudis, vel in lan-
ce, vel in licio commiſerit, quo in
ponderando citius juſto deſcendat,
dubio procul furtum committit.
Quod ſi id furtum concipitur, ideſt 35
invenitur, furtum conceptum per
lancem & licium dici puto: & hoc
modo *l.* 12. *tab.* intelligendam opinor.
Neque is ſenſus eo extraneus videri
debet, ut titulo *de furtis* coaptari
non poſſit. Quandoquidem illi ſuf-
fragium præſtat, *l. ſi quis* §. *ſi majora,*
eo. titulo. Ubi hæc leguntur verba: *Si*
majora quis tibi pondera commoda-
vit cum emeres ad pondus, furti eum
teneri venditori, Mela ſcribit: te quo-
que ſi ſciviſti; non enim ex volunta-
te venditoris accipis, cum erret in
pondere. Ex quibus eſt videre com- 36
mitti furtum in ponderibus, ergo
& in lance, & in licio. Videtur id,
in Cetariis, in Cupedinariis, & cæ-
teris

teris ejuſmodi venditoribus, qui ut plurimum vel nodo facto aut aliquo tali, in licio, quod lancem rerum ponderandarum ſuſtinet; vel aliquo adjecto in ipſa lance, graviorem reddit altera, & ſic juſto carius vendit, & ſic furtum per lancem & licium committit. Nec obſtat quod ad *titulum de falſis* videri poterit pertinere, *l.1. ff. de falſ.* & Caſſan. in *Conſ. Burgun.* quandoquidem notum eſt, multis pœnis poſſe unicum vendicari delictum, ſecundum diverſa accidentia, *l.ſi quis forte*, *l.aut facta*
37 *§.1.ff.de pœn.* De hoc furto cognoſcunt ipſi *Magiſtri* Rationales Siclæ, non autem Decuriones, ideſt ii qui cor-
38 rupte vulgo *Catapanes* dicuntur, à græcis dictionibus *κατὰ πάντας*, eo quod ſint ſuper omnes, vel quod omnium vices præſeferant. Niſi mavis deducere à *κατὰ πάντων*, ſcilicet; quod pro univerſitate ſint. Hi enim tantum pœnam exigunt ſi pluris venditum fuerit, quam per ipſos ſtatutum erat. Furtum igitur conceptum per lancem & licium, ſicut manifeſtum furtum vindicatur, ideſt punitur.
39 Eſt autem furtum manifeſtum, quod vel deprehenditur dum fit, vel priuſquam eo deferatur, quo fur deſignaverat. Nec refert an à domino rei furtivæ, an ab alio deprehendatur, *l.2. &* 3. & *l. ſi quis in ſervitute*, *ff. de furt.*
40 Aul. Gell. *noct.att. lib.*11. *cap.*18. Et qui eo modo cum furto deprehenditur, *fur manifeſtus* appellatur. Hoc furtum, in quadruplum punitur, ideſt quadruplo plus dare condemnabitur fur. Idque pœnæ tantum perſecutionem reſpicit; quandoquidem dominus rei poterit rem ipſam vel vindicare, vel condicere, *l.ſi pro fure*, *ff.de condict.furt.Inſt.de oblig. quæ ex deli.§.pœna*, & *de act.* §.*ex maleficiis*, §.*dupli*, & §.*quadrupli*, *l.in furti actione*, *ff. de furtis*. Et ſic etiam furtum per lancem & licium punitur. Huc nos divagari fecit Ædis monetæ, tam hujus civitatis, quam Romanæ, recordatio: quam Romæ quidem in æde Saturni, hic vero in Caſtro D. Georgii ad forum fuiſſe dicebamus. At ubi hæc expedivimus, eo- 41
dem revocamur. In eadem igitur Aede Saturni, ſive apud Præfectos ærarii Saturni, natalium profeſſio fiebat; ideſt parentes, filios ſibi natos, in tertium, vel ut alii, in trigeſimum diem impoſito nomine profitebantur; hoc eſt publice apud acta, ultro denunciabant: quod vulgo, *inſinuare*, appellari ait Budæus. Ejus rei M. Antoninum Pium authorem facit Jul. Capitol. Ex quo, quoniam adjecto die, & Conſulibus fiebat, facillime ætas ex profeſſione probari poterat. Et eo ſenſu ſunt intelligendæ *l. fin.* §. 1. *l.etiam*, *l. de ætate* & univerſus titulus *ff. de probation.* & *l.*1. *Cod.ſi min. ſe maj. dix.* Juven. *Satyr.*9.

> *Tollis enim, & libris actorum*
> *ſpargere gaudes*
> *Argumenta viri*-----

Servius in illud *Georg.*2. id exponit.

> --------*aut populi tabularia vidit.*

Bud. *d.l.cum de ætate*, Alex.ab Alex. *Gen. dier. lib.* 2. *cap.*2. & *ibi* Tiraq. Fran. Duar. in *d. l.*1. *ſi min. ſe maj.*
dixer. Ubi aſſerit hujuſmodi profeſ- 42
ſionem hodie fieri, cum pueri ſacro baptiſmate abluuntur. Quo referri poteſt regia in hoc regno *Pragmatica*, quæ eſt ſub *tit. de parochis*; qua locorum Præſules hortantur, ut ab eccleſiarum miniſtris, quos *Parochia-*

nos appellant, librum de pueris ba-
34 ptizandis confici curent. Quod in præſenti ſervatur, & multum eſt Fiſco proficuum ad delinquentium præcipue ætates convincendas, & ad immunitates Neapolitanorum fruendas. Eſt & aliud profeſſionis genus, quod fit cum ſubditorum capita in cenſum referuntur, quæ vulgo, *Numeratio focorum* appellatur: de qua habetur in *ſacro Evang. ſecundum Luc. cap.2. l.nec omiſſa*, & *l parentes Cod.de lib. con.* Præterea dicuntur profiteri merces, & is actus *profeſſio* appellatur, cum apud publicanos eas inſinuamus tributi exolvendi cauſa, quod vulgo, *revelare* dicimus; habetur de hac profeſſione in *l fin.§.divus*, & *§.ſi quis profeſſus, ff. de public. l.3. Cod.de vectigal.*

ADNOTATIONES

Ad *num.14. Jure civili aſpici prohibentur.*

Ad reprimendam mulierum veſaniam, & lævitatem leges fere ſemper occurrere, in tantum ut veſtium etiam valorem illis præſcripſerint: lege enim Oppia ſancitum fuit ne ſuperfluo uterentur ornatu Romanæ mulieres, neve plus uncia in auribus appenderent, neve pilentis veherentur: quod Pomp.Læt.refert in *lib.de legib.Rom.* Erat autem Pilentum vehiculi genus ita compactum & libratum ut confidentes in pulvinis in aere ſuſpenſæ agitari viderentur: res ſane turpis ac ab honeſtate romana abſona; de quo Varro *de ling.lat.* Servius in illud *Virg.8. Æneid.*

------Caſtæ ducebant ſacra per urbem,
Pilentis matres in mollibus------

Coraſ. *miſcellan. lib.3.cap.20.* Huc etiam reſpexerunt Romani in legib.XII. tab.cum nocturna ſacrificia mulieribus inhibuerunt:quippe quod eo tempore magna daretur occaſio peccandi; quod & noſtræ religioni eſt receptum: prius enim in natalibus ſanctorum noctu in templis vigilare ſolebant, poſtea honeſtatis cauſa ſublatum: quod teſtatur Bapt.Mant. in *Febr.* his verſibus:

Id quoque, nam ſcitu locus eſt digniſſimus addam,
Quod noſtri in templis atavi vigilare ſolebant
Excubiaſque pati, ſolennia mane ſequenti
Feſta recepturi: morem nova ſuſtulit ætas;
Nam quia nox ſceleri ſolet eſſe occaſio, & illud
Obſervant qui furta volunt committere tempus,
Jejunare diem viſum eſt ſapientius illam,
Quæ prait & clauſo noctem dormire cubili.

Parthis autem mulierum pudicitia tantum erat proſpecta, ut nedum uxores, verum & cuncubinas aliter exire permitterent quam opertis capitibus & velatis vehiculis, ad quæ nemini prope accedere licebat: Apud Sabæos vero eo reſtrictionis habebantur, ut extra domos & regias exire licitum non eſſet: ſi ſecus facerent, cuique de populo lapidibus illas obruere jus erat: quod refert Alexand.ab Alex. *gen.dier.lib.4. cap.23.* & *lib.5.cap.24.*

cu-

cujus etiam honeſtatis cauſa, omni ſunt negotiatione interdictæ, etiam ſi lucri ſpe fieret, *l.pen. ff de eden. l.fœmina ff.de reg jur.* imo quicquid lucri faciant licet honeſta via, in ipſis, turpis dicitur quæſtus, & quicquid habent, à viris habere cenſentur, *l.Quintus, ff.de donat. int.vir.& uxor.* Unde lanificio tantum ſeſe addicere debent, aliiſque mulieribus muniis, ut per Coraſ. *miſcell. lib.3. cap.5.* quod in Regno Chinæ omnino obſervari ait, Jo: Boterus *lib.4. cap.de pauper. de rat.ſtat.* Sed & Jo: Gonzales exactiſſimam curam adhiberi ait educationi mulierum in dicto Regno, cujus cujus ſint qualitatis dignitatiſve, quo muliebrem ſemper honeſtatem ſervent. Quare autem major in fœmina quam in viro requiratur caſtitas, docet Goffr. in *ſumma, de bigam. num.3.* Quam ob cauſam Sanctiſs. Pontifex ad preces Deo effundendas ſtatis quibuſdam diebus, quas idcirco *Stationes* nominant, alias eccleſias ſtatuit mulieribus, alias hominibus: cujus exemplo, quod pro juſſu haberi debet, cœnobitarum plerique in ſuis eccleſiis, mulieribus, quo ab hominibus ſint ſecretæ propria conſtituerunt loca; quinimo ob ſolam mulierum licentiam Imperatores populo inviſos fuiſſe legimus: quod de Heliogabalo, qui matrem in Senatum introduxit, refert Lamprid. in ejus *vita*; contra vero ob repreſſam illarum audaciam populi gratiam ferventiorem in ſe feciſſe alios novimus, ut de Tiberio item cum matre narrat Xiphil. ex *Dione*: & militum corruptio mulierum ſunt commercia, ut habes ex Jo: Botero *lib.9.* in *rubr. de diſciplina*. Ne tamen hæc in ſexus adeo digni indecorum dicta videantur, illud hic recenſere ab re non eſt, quod mulierum merita, ex factis memorandis omnino obnoxiam habent omnium virorum ſalutationem atque reverentiam, qua de re vide late Caſſ. in *cat. 2. par. conſid.37.* quod cum Gulielmo de Benedict. in *cap.Rainutius, verbo in eo, de teſtam.* latius dicemus *infra* in interpretatione ſanctionis veſtium, & latiſſime Tiraq. *de ll. connubialib. in 11. lege.*

SUMMARIUM

CAP. X.

1 *Caſtoris & Pollucis templum ubi fuerit Neapoli, & à quo conſtructum.*
2 *Pelagonia regio in Sicilia.*
3 *Accentus neglecti in majorib. litteris apud Græcos difficultatem pariunt.*
4 *Caſtor & Pollux Mari præſunt*, & num.6.
5 *Caſtor & Pollux cujus fuerint filii & ubi nati.*
6 *Caſtor & Pollux in ſtellas converſi, & Gemini appellati.*
7 *Caſtor & Pollux quomodo pingantur.*
8 *Simulachra votiva reddi ſolita Caſtori & Polluci, cujus fuerint figuræ.*
9 *Caſtor & Pollux equeſtri curſui & pugilatui præerant.*
10 *Caſtor & Pollux Pirrhichæ artis inventores, quæ* Scrimia *vulgo dicitur.*
Pyrrhicha quæ ſit. Eodem.
11 *Pyrrhicha unde dicta, & ad quid inventa.*
12 *Theatra Caſtori & Polluci dicata.*

Thea-

nos appellant, librum de pueris ba-
34 ptizandis confici curent. Quod in
præſenti ſervatur, & multum eſt Fi-
ſco proficuum ad delinquentium præ-
cipue ætates convincendas, & ad im-
munitates Neapolitanorum fruen-
das. Eſt & aliud profeſſionis genus,
quod fit cum ſubditorum capita in
cenſum referuntur, quæ vulgo, *Nu-
meratio focorum* appellatur: de qua
habetur in *ſacro Evang. ſecundum Luc. cap.2. l.nec omiſſa*, & *l parentes Cod.de lib. con.* Præterea dicuntur profiteri merces, & is actus *profeſſio* appellatur, cum apud publicanos eas inſinuamus tributi exolvendi cauſa, quod vulgo, *revelare* dicimus; habetur de hac profeſſione in *l fin.§.divus*, & *§.ſi quis profeſſus*, *ff. de public. l.3. Cod.de vectigal.*

ADNOTATIONES

Ad *num.14. Jure civili aſpici prohibentur.*

Ad reprimendam mulierum veſaniam, & lævitatem leges fere ſemper occurrere, in tantum ut veſtium etiam valorem illis præſcripſerint: lege enim Oppia ſancitum fuit ne ſuperfluo uterentur ornatu Romanæ mulieres, neve plus uncia in auribus appenderent, neve pilentis veherentur: quod Pomp.Læt.refert in *lib.de legib.Rom.*Erat autem Pilentum vehiculi genus ita compactum & libratum ut confidentes in pulvinis in aere ſuſpenſæ agitari viderentur: res ſane turpis ac ab honeſtate romana abſona; de quo Varro *de ling.lat.* Servius in illud *Virg.*8. *Æneid.*

------Caſtæ ducebant ſacra per urbem,
Pilentis matres in mollibus------

Coraſ. *miſcellan. lib.3.cap.*20. Huc etiam reſpexerunt Romani in legib.XII. tab.cum nocturna ſacrificia mulieribus inhibuerunt:quippe quod eo tempore magna daretur occaſio peccandi; quod & noſtræ religioni eſt receptum: prius enim in natalibus ſanctorum noctu in templis vigilare ſolebant, poſtea honeſtatis cauſa ſublatum: quod teſtatur Bapt.Mant. in *Febr.* his verſibus:

Id quoque, nam ſcitu locus eſt digniſſimus addam,
Quod noſtri in templis atavi vigilare ſolebant
Excubiaſque pati, ſolennia mane ſequenti
Feſta recepturi: morem nova ſuſtulit ætas;
Nam quia nox ſceleri ſolet eſſe occaſio, & illud
Obſervant qui furta volunt committere tempus,
Jejunare diem viſum eſt ſapientius illam,
Quæ præit & clauſo noctem dormire cubili.

Parthis autem mulierum pudicitia tantum erat proſpecta, ut nedum uxores, verum & cuncubinas aliter exire permitterent quam opertis capitibus & velatis vehiculis, ad quæ nemini prope accedere licebat: Apud Sabæos vero eo reſtrictionis habebantur, ut extra domos & regias exire licitum non eſſet: ſi ſecus facerent, cuique de populo lapidibus illas obruere jus erat: quod refert Alexand.ab Alex. *gen.dier.lib.4. cap.*23. & *lib.5.cap.*14.

cu-

cujus etiam honeſtatis cauſa, omni ſunt negotiatione interdictæ, etiam ſi lucri ſpe fieret, *l.pen. ff de eden. l.fœmina ff.de reg jur.* imo quicquid lucri faciant licet honeſta via, in ipſis, turpis dicitur quæſtus, & quicquid habent, à viris habere cenſentur, *l.Quintus, ff.de donat. int.vir.& uxor.* Unde lanificio tantum ſeſe addicere debent, aliiſque mulieribus muniis, ut per Coraſ. *miſcell. lib.3. cap.5.* quod in Regno Chinæ omnino obſervari ait, Jo: Boterus *lib.4. cap.de pauper. de rat.ſtat.* Sed & Jo: Gonzales exactiſſimam curam adhiberi ait educationi mulierum in dicto Regno, cujus cujus ſint qualitatis dignitatisve, quo muliebrem ſemper honeſtatem ſervent. Quare autem major in fœmina quam in viro requiratur caſtitas, docet Goffr.in *ſumma, de bigam. num.3.* Quam ob cauſam Sanctiſs. Pontifex ad preces Deo effundendas ſtatis quibuſdam diebus, quas idcirco *Stationes* nominant, alias eccleſias ſtatuit mulieribus, alias hominibus: cujus exemplo, quod pro juſſu haberi debet, cœnobitarum plerique in ſuis eccleſiis, mulieribus, quo ab hominibus ſint ſecretæ propria conſtituerunt loca; quinimo ob ſolam mulierum licentiam Imperatores populo inviſos fuiſſe legimus: quod de Heliogabalo, qui matrem in Senatum introduxit, refert Lamprid. in ejus *vita*; contra vero ob repreſſam illarum audaciam populi gratiam ferventiorem in ſe feciſſe alios novimus, ut de Tiberio item cum matre narrat Xiphil.ex *Dione*: & militum corruptio mulierum ſunt commercia, ut habes ex Jo:Botero *lib.9.* in *rubr.de diſciplina*. Ne tamen hæc in ſexus adeo digni indecorum dicta videantur, illud hic recenſere ab re non eſt, quod mulierum merita, ex factis memorandis omnino obnoxiam habent omnium virorum ſalutationem atque reverentiam, qua de re vide late Caſſ. in *cat. 2. par. conſid.37.* quod cum Gulielmo de Benedict. in *cap.Rainutius, verbo in eo, de teſtam.* latius dicemus *infra* in interpretatione ſanctionis veſtium, & latiſſime Tiraq. *de ll. connubialib. in 11. lege.*

SUMMARIUM

CAP. X.

1 *Caſtoris & Pollucis templum ubi fuerit Neapoli, & à quo conſtructum.*
2 *Pelagonia regio in Sicilia.*
3 *Accentus neglecti in majorib. litteris apud Græcos difficultatem pariunt.*
4 *Caſtor & Pollux Mari præſunt, &* num.6.
5 *Caſtor & Pollux cujus fuerint filii & ubi nati.*
6 *Caſtor & Pollux in ſtellas converſi, & Gemini appellati.*
7 *Caſtor & Pollux quomodo pingantur.*
8 *Simulachra votiva reddi ſolita Caſtori & Polluci, cujus fuerint figuræ.*
9 *Caſtor & Pollux equeſtri curſui & pugilatui præerant.*
10 *Caſtor & Pollux Pirrhichæ artis inventores, quæ* Scrimia *vulgo dicitur.*
Pyrrhicha quæ ſit. Eodem.
11 *Pyrrhicha unde dicta, & ad quid inventa.*
12 *Theatra Caſtori & Polluci dicata.*

Thea-

Theatra quare ovali forma fiant. Eodem.
Pollux ex ovo natus. Eodem.
13 *Templum Caſtoris & Pollucis in DD. Petri & Pauli commutatum.*
14 *Balivæ Tribunal in Templo D. Pauli olim exercebatur, unde adhuc Curia D. Pauli dicitur.*
15 *Nomen retinetur etiam facta translatione exercitii.*
16 *Balivi inſulſe dicuntur bajuli.*
17 *Bajulus unde deducatur, & quis proprie ſit.*
18 *Baſtaſi nomen unde derivet.*
19 *Balivus vox gallica eſt, & quid ſignificet.*
20 *Balivi apud Gallos de civilibus & criminalibus cauſis agunt.*
21 *Balivæ judices, equites Neapolitani eſſe debent.*
22 *Balivi ſunt ſub ordine Magiſtrorum Rationalium Siclæ.*
Ex Balivorum decretis, ad Magiſtros Rationales Siclæ appellatur. Ibid.
23 *Magna Curia Vicariæ quare non in medio Civit. poſita, diſquiritur.*
24 *Carcer debet eſſe remotus à privatis domibus.*
25 *Prope mœnia inconſulto Principe fabricari non licet, ad evitanda incendia.*
26 *Circa portas & muros Civitatis diſponi debet publica familia ad cuſtodiam.*
27 *Aer ne contaminetur, provideri debet.*
28 *Damnati ad ultimum ſupplicium deducendi ſunt unde ab omnibus videri poſſint.*
29 *Pœna datur ad exemplum aliorum.*
30 *Damnatus quare punitur in loco delicti.*
Damnatorum corpora puniuntur ubi aſpici poſſint, quo cæteri terreantur aſpectu. Ibidem.
Theatra ſive Sedilia univerſam repræſentant Civitatem. Ibidem.
31 *Civitas frequens civibus undequaque eſſe debet.*
32 *Palatium proregale quare ædificatum prope mare & arcem.*
33 *Princeps tenetur itinera tuta reddere.*
34 *Forum litigantibus commodum eſſe debet.*
35 *Petrus Toletus Neap. prorex Tribunalia univit.*
36 *Mag. Cur. Vicariæ olim erat arx.*
37 *Petrus Toletus Magiſtratus una habitaturos congregare intendebat.*
38 *Civitas ne deformetur, præſes curare debet.*
39 *Publica utilitas, privatæ præferenda eſt.*
40 *Petrus Toletus eques Sedilis Montaneæ fuit, & ejus familia adhuc eſt.*
41 *Incommoditas multa facit licita, quæ alias non licerent.*
42 *Columna marmorea ubi ſit actus ceſſionis bonorum, ante Mag. Cur. ſita eſt.*
Mos cedendi bonis. Ibid.
43 *Roma locus ad decoctores conſtitutus.*
44 *Beneficium ceſſionis bonorum, quare indultum fuit.*
45 *Mos cedendi bonis apud antiquos Romanos.*
Catamidiare quid ſit. Ibidem.
46 *Ceſſio bonorum olim detectis poſterioribus pudendis fiebat Neap.*

47 De-

47 *Debitores non ſolvendo, addicebantur ſervituti creditoris, aut ſi plures eſſent creditores, illis dilacerandus dabatur, ex* l. 12. tab.

48 *Creditor tenetur erogare impenſas debitori pauperi in vinculis detento.*

49 *Qui bonis cedunt pileum ſignatum ferre debent.*

Latrunculi furti damnati, ignito ferro ſignantur, ibidem.

50 *Famoſæ perſonæ ſignandæ ſunt ad publicam utilitatem.*

1 IN eadem regione Decuriæ montanæ, ſive Sedilis Montaneæ ut vocant, templum à Tiberio Tarſo, Auguſti liberto, Caſtori, & Polluci conſtructum fuit. Cujus majeſtatis reliquias adhuc ſervant ingentes columnæ marmoreæ, græcam inſcriptionem, conſtructoris indicem, ſuſtinentes, quæ ſic ſe habet: ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΑΡΣΟΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙΣ ΚΑΙ ΤΗΙ ΠΟΛΕΙΝΑΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΝΑΩΙ ΠΕΛΑΓΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΕΝ. Et communiter huc uſque hoc modo interpretatur: TIBERIUS JULIUS TARSUS JOVIS FILIIS, ET CIVITATI TEMPLUM, ET QUÆ SUNT IN TEMPLO PELAGORUM AUGUSTI LIBERTUS, ET PROCURATOR, EX PROPRIIS CONDIDIT, ET CONSECRAVIT. Faciunt itaque per hujuſmodi interpretationem, hunc Tiberium Tarſum, pelagorum Auguſti, ideſt Marium Auguſti procuratorem; ac ſi ei aſſimilaveris, qui hodie *magnus maris Admiratus* dicitur. Sunt tamen qui perperam eo modo intelligi contendant, & dictionem ΠΕΛΑΓΩΝ, non eſſe genitivum à nomine πέλαγος, ideſt mare; ſed nominativum deductum à πελαγωνία, ut ſit Pelagon, incola Pelagoniæ, vel ex Pelagonia oriun-
2 dus. Eſt autem Pelagonia Stephano in *lib. de urb.* regio Siciliæ, cujus gentiles Pelagonæos, *incolas Pelagones* appellari dicit. Eam igitur dictionem, patriam Tiberii Tarſi notare ajunt, non mare; idque ratione ſuffulciunt. Ajunt enim ſermonis ſtructuram haud recte ſe haberi ſi Marium interpretabitur ΠΕΛΑΓΩΝ; ſed hoc potius modo ſtruendum fuiſſe: *Tib. Tarſus*, &c. *Aug. Libertus & pelagorum procurator*. Vel ſaltem ſic: *Pelagorum Aug. procurator*, non *pelagorum Auguſti libertus & procurator*. Id negotium fecit uſus non affigendi accentus in ſcripturis,
majoribus notatis elementis: quan- 3
doquidem ſi minoribus eſſet inſcriptum, utique ex ipſo accentu dignoſceretur an mare, an populum notaret. Nam ſi, Marium, Πελαγῶν circumflexe; ſi populum, Πελάγων penacute ſcriberetur. Nos quid certi ſtatuamus in re tam ambigua, haud ſane affirmare audemus. Inde tamē ad credendum inducimur, pro *marium*,
interpretandum eſſe, quod *Dioſcuris* 4
ideſt: Caſtori & Polluci fuit templum conſecratum. Sane quidem Caſtor & Pollux mari præeſſe creduntur. Unde Homerus in altero *ad Dioſcuros hymno* τῶν νεῶν σωτῆρας, ideſt *navium ſervatores* vel *ſalvatores* ipſos appellat. Licet Orphæus, ſimpliciter *ſervatores* nominet. Vero igitur eſt ſimile, maris Præfectum iis numinibus fanum erexiſſe, quia navigatio-

nes, tutas reddere poſſe credebat. Etſi hæc eadem conjectura, pro altera opinione adhuc facere poſſet. Cum enim idem ſit Pelagon, ac Siculus; cumque Sicilia ſit inſula, unde ab ipſa egredientibus neceſſario ſit per mare iter faciendum: credi poteſt, Procuratorem Auguſti ſubinde iviſſe ac rediiſſe, & inter navigandum Caſtorem & Pollucem invocaſſe, ſoſpitemque tandem, vota, conſtructo templo, exolviſſe. Idque innuere videntur hæc inſcriptionis verba, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ, ideſt: & quæ in templo ſunt; puta, donaria votiva. Fuerunt autem Caſtor & Pollux, Jovis ex Leda, filii, ad Taygetum, Laconiæ montem geniti: ut Hom. in
5 *præcitato carmine* dicit. De quibus in hæc verba ſcripſit Phavorinus: Διόσκουροι ἐν τῇ Λακωνικῇ τραφέντες ἐπιφάνειαν ἔσχον. φιλαδελφίᾳ δὲ ὑπερήνεγκαν πάντας. Οὔτε γὰρ περὶ ἀρχῆς οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς ἤρισαν. Μνήμην δὲ αὐτῶν Ζεὺς θέσθαι βουλόμενος τῆς κοινότητος Διδύμους ὀνομάσας, εἰς τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρους ἀνέστησεν ἐν τοῖς ἄστροις; ideſt:
6 *Caſtor & Pollux in Laconia nutriti, claruerunt, fraternaque benevolentia, omnes exceſſere. Neque enim de primatu, neque alio quopiam contenderunt. Unde volens Juppiter, eorum ſocietatis memoriam agere, ambos in aſtris ſimul poſuit, ac Geminos appellavit*. Et paulo inferius: Διόσκουροι ἀστέρες οἱ τοῖς ναυτιλλομένοις φαινόμενοι; ideſt: *Caſtor & Pollux, ſtellæ quæ navigantibus apparent*. Hoc affirmat & Lucianus in *Navigio*. Eorum forma deſcribitur ab Æliano, ut refert Suidas, hoc modo: Καὶ μέν τοι καὶ Διοσκούρων ἦν ἀγάλματα δύο. νεανίαι μεγάλοι γυμνοὶ τὰς παρειὰς ἑκάτεροι. ὅμοιοι τὸ εἶδος καὶ χλαμύδας ἔχοντες ἐπὶ τῶν ὤμων ἐφημμένην ἑκατέραν καὶ ξίφη ἔφερον τῶν χλαμύδων ἠρτημένας καὶ λογχὰς εἶχον παρεστώσας ἐν αἷς ἠρείδοντο ὁ μὲν κατὰ δεξιὰν ὁ δὲ κατὰ λαιάν, ideſt: *Atque etiam erant* 7 *Caſtoris, & Pollucis ſtatuæ duæ: adoleſcentes prægrandes, imberbes ambo, forma ſimiles, chlamydes ſuper humeros hinc inde alligati: enſeſque ferebant ex chlamydibus pendentes, haſtis paratis, quibus innitebantur: unus quidem ad dextram; alter autem ad lævam*. Catullus & Feſtus, pileatos etiam faciunt. Plutarchus in eo quod de *Fraterna benevolentia* inſcripſit, *opuſcul.*, teſtatur ſolitos fuiſſe Spartiatas dedicare Caſtori & Polluci, ſimulachra duobus lignis parallelis compacta, duo- 8
bus aliis itidem parallelis ex tranſverſo poſitis, ita ut invicem interſecarentur, ad ſignificandum eorum, indiviſibilẽ amorẽ, hoc modo: Hi & equeſtri curſui, & pugillatui præfuiſſe credebantur. Un- 9
de Hom. *inſeſſores equorum* ipſos appellat. Alii vero alterum equo, alterum pugnis excelluiſſe credidere: quod & Horatius aſſerit in *primo carm. lib.* cum ait:

Dicam & Alcidem, pueroſque Ledæ
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem; quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit.

Sunt & qui Pyrrhicham ab his ipſis 10
adinventam ferant, ut ait Scaliger poet. *lib.* 1. cap. 17. Eſt autem Pyrrhycha, ars geſticulandi armate, quæ à Fl. Veg. *lib. de re milit.* 1. *cap.* 13. Armatura, & vulgo *Scrimia* dicitur. Unde *Pyrricharii*, qui armate ſaltant & ge-

& geſticulantur, vulgo *Serimitores*,
de quibus in *l.aut damnum ff.de pœn.*
11 Bud. in *dictam l.*& in *l.athletas ff. de*
*iis qui not.inf.*Et dicta eſt *Pyrrhicha*,
à *Pyrrhicho*, ejus artis egregio judi-
ce, ut ait Julius Pollux *lib.4. ono-*
maſt. licet Plin. *lib.7. cap.56.* à *Pyr-*
rho dici malit, à quo adinventam ait
in Creta ad exercendos milites. Plato
in 7. *de legib.* eam valde commendat,
12 & graphice deſcribit. Ex his inferunt
Theatra locaque ejuſmodi luſibus de-
ſtinata, ipſis eſſe dicata. Imo & am-
phitheatra, ideo ovali forma facta
fuiſſe, quod his diis pugilibus dica-
ta eſſent: quorum Pollux ex ovo na-
tus fertur. Vide Greg. Gyral. *de Deis*
Gent. Syntag.5. At de his hactenus.
13 Templum id de quo loquimur, Divis
Petro & Paulo poſtea ſacrum ſanctiore
cultu ampliatum, & inſtauratum
fuit, ac miniſterio venerabiliſſimo-
rum Patrum Paulinorum aſſignatum.
14 Ibi Tribunal Balivæ à ſuo principio,
quod antiquiſſimum fuit, exerceba-
tur, quod mutuato ſibi à templo no-
mine, *Tribunal D.Pauli* dicebatur.
Et licet poſtea in palatium Magnæ
Curiæ Vicariæ translatum fuerit,no-
men tamen retinuit prout adhuc re-
tinet, & *Curia Sancti Pauli* dicitur.
15 Quod quidem jus retinendi nominis,
à jure tribuitur, prout jubetur in
cap. Eccleſia Sancta Maria, il pr.ut
lite pendente: cap. quia monaſterium
extra de religioſ. domib. cap. & tem-
poris 16.quæſt.1.cap.3. & *ibi gl.extr.*
*de jur. patron.*Gl.in *cap. privilegium*
de reg. jur. in 6. & facit text. in *l. ſi-*
cut municipium §. decuriones ff.quod
cujuſque univer. l. ædem ff. de contr.
empt. Innoc. in *cap.cum ex injuncto*,
de nov. op.nunt. Afflict. in *dec.392.*
num.5. Id tamen in primis annota-
rim, ut ejus nominis ſciatur origo,
juxta text. in *l.1. ff. de juſt. & jur.*
l.1. ff. de orig. jur. Balivos, ſatis in-
ſcie dici *Bajulos* tam in *pragmaticis* 16
& litibus, quam à frequentiſſimo
pragmaticorum vulgo. *Bajulus* enim 17
à *bajulando* deducitur. *Bajulare*
autem eſt ſuo corpore ferre, *l. ferri*
ff. de verb. ſign. Eſt igitur Bajulus
qui aliquid ſuper humeros bajulat,
quem græci βαστάζοντα dicunt, un-
de vulgo apud nos *Baſtaſi* nomen
derivatum eſt. Et *Baſtagarii* qui ne- 18
ceſſaria militibus portant, Alciatus
Cod. de metall. lib.12. Licet Gell.
att. noct. lib.5. cap.3. eos tantum ap-
pellari *Bajulos* proprie dicit, qui
pacta mercede aliquid bajulant,
cujuſmodi ſunt, quos dixi, vul-
go dici *Baſtaſos*. Itaque *Balivi*, 19
non *Bajuli* ſunt dicendi. Eſt autem
Balivus vox gallica (ipſi *Baillif* pro-
ferunt) & idem ſonat ac Præpoſitus,
Gl.in *cap.1. §. poteſtas de pœn.* in *Cle-*
ment. vulgare provincialium, cap.di-
lecto de ſent.excomm. in 6. Et Pardul.
Præt.Balivos apud Gallos,de utriſque
cauſis capitalibus, ſcilicet, & ci- 20
vilibus cognoſcere dicit. Albericus
autem ait, hoc nomine ſignificari
Juſtitiarios, locorum Rectores, Ju-
diceſque temporales & ſeculares,
quod rite probatur in *cap. quoniam*
*de immun.eccl. in 6.*Simile eſt autem
veri, fuiſſe id nomen huic tribunali
à Gallis inditum, cum hoc potieban-
tur regno, manſiſſeque poſtea, Gallo-
rum ſopito dominio. In quo quidem 21
tribunali jus dicunt quinque Equi-
tes Neapolitani, ex ſingulis, ſcilicet,
Seſſionibus ſinguli. Quod cautum
eſt in *pragmatica ſanctione, de officio*
Bajulorum. Pro cujus obſervantia,
regiæ leguntur juſſiones in *conſt. Ba-*

julos omnes, & in *Ritib. Magnæ Curiæ Vicariæ*. Quid vero cognoſcant Balivi, habetur in jam *citatis jurib.* & in *tit. de animalib. inventis in*
22 *damno.* Sunt tamen ipſi ſub ordine Magiſtrorum Siclæ Rationalium; ex Balivorum enim decretis, ad iſtos fit provocatio. Huc uſuvenit quod altero, ab hoc, capite dixiſſe deberem, cum alias Tribunalium unionem at-
23 tigi; quare, ſcilicet, maximum Tribunal hoc, quo hæc Civitas illuſtriſſima redditur, in urbis angulum, & quaſi extra mœnia rejectum ſit; & non potius in urbe media, conſtructum, ubi conſtrui debuiſſe videtur? Licet enim id inconſulte factum, primo intuitu videri poterit; ſubtilius tamen conſideranti, conſultiſſime ap-
24 parebit. Etenim omni jure conſtituendum fuit ubi erectum eſt, ut undequaque eſſet à privatorum habitationibus multis paſſibus ſemotum; ne qui in carcere detinentur, aliqua ſubterranea excogitarent machinamenta ad aufugiendum per privatas
25 domos. Quod ſi prope mœnia, abſque juſſu Principis, domum habere privato homini non licet, ad evitanda incendia & inſidias, *l. fin. ff. ne quid in loco ſacro, l. ſacra §. fin. ff. de rer. diviſ. §. ſacræ, Inſt. eod.* & utrobique DD. *l. ædificia Cod. de operib. publ.* & extat de hac re *pragmatica ſanctio*; unde ad eorum cuſtodiam fiebant nocturnæ excubiæ, *l. 1. ff. de off. præfecti vigil.* multo minus & prope publicum carcerem, ubi majus imminet periculum. Eoque magis, quod ibi ſervantur ſcripturæ, ut alias diximus,
26 patrimonii Regis indices. Et cum circa portas & muros Civitatis diſpoſita ſit, ad cuſtodiendum, publica familia, juxta antiquum Romanorum uſum, *d. l. 1. ff. de off. præf. vigil.* optime ſtatutum fuit ad publicam portam, quo ſi opus foret, familia ad auxilium evocari poſſet. Et ne ca- 27
liginoſus ac ſquallidus, & pene concretus carceris aer, ob detentorum multitudinem, vicinas infeſtaret partes, unde poſtea per contactum, univerſa contaminaretur Civitas: quod advertendum erat, cum publicæ ſalutis, & ſecuritatis interſit, *l. de pupillo. §. ſi quis rivos ff. de novi oper. nunciat.* & Ripa in *tract. de peſte, per totum*. Hinc eſt quod ejuſmodi tribunalia, extra urbes poſita leguntur, ut Areopagus Athenis. Et 28
cum inde deducantur damnati ad ultimum ſupplicium, ibi fuit conſtruendum, unde commode per univerſam urbem abſque itineris repetitione, iri poſſet, prout in præſenti fit, ut ab omnibus videantur. Sa- 29
ne enim pœna, dum uni infligitur aliis eſt exemplo, *l. ſi quis forte §. ſi quos, l. aut facta, in fin. l. ſi pœna l. ſi quis aliquid §. qui abortionis, ff. de pœn.* Ob quod etiam conſtitutum 30
eſt, ut capite damnatus ibi mulctetur, dum commode fieri poterit, ubi facinus perpetravit: ejuſque corpus aut integrum, aut in fruſtra diſcerptum, ibidem affigatur, aut ſaltem ubi ab aliis delinqui ſolitum eſt; aut ad extremum, ubi publice videri poterit, quo cæteri deterreantur aſpectu, *l. capitalium, §. famoſos, eod. tit.* Et ut commode per omnia Theatra, ſive Sedilia, damnatus ducatur (quod ſolemniter cuſtoditur in famoſioribus delinquentibus) cum ejuſmodi Theatra, univerſam repræſentent civitatem, ab opportuniori parte, quam inde extrahi non poſſet.
Ex hoc etiam factum arbitramur, 31

ut

ut ea urbis pars frequentior redderetur civibus; quemadmodum & in altero Civitatis angulo, quaſi huic oppoſito, ædificatum eſt proregale
32 Palatium. Etſi idcirco id factum videri poterit, ut Caſtris, & mari, ad tutiorem ſecuritatem propius eſſet. Quod innuere poteſt parvum ſpatium, quod inter Palatium ipſum, & Caſtrum novum intercedit; unde per ſublicium, ac ſubductilem transmeatur pontem, ut cum opus exegerit, hinc inde ſuffugium habea-
33 tur. Et ut itinera tuta redderentur, quod præcipue Principi curæ eſſe debet, *l.1.§.ſumma, ff.de his quæ effud.* Afflict.in *Conſt. Pacis cultum, nu.*85. ratio, quia viæ publicæ ſunt de demanio, *cap.*1. & ibi Bald. *tit. quæ ſint regalia.* Inſuper ad commoditatem nedum civium, verum & omnium, in civitatem, litium cauſa confluentium, Conſilia omnia in unum redigi neceſſe erat. Quando- 34
quidem Forum litigantibus commodum eſſe debet, *l. ſi locus, ff. de judic.l.item facile, l.ſi cum dies §.ſi arbiter, ff. de arbitr.* Luc. de Penn. in *l.*1. *Cod. ne ruſti. ad ull. obſeq.devoc. lib.*11. Quod & in inſcriptione, ad 35
fores magni illius Fori præfixa, teſtatum videtur; eamque huc transcribere libuit.

CAROLO V. CÆS. AUG. INVICT. IMPERANTE.
PETRUS TOLETUS MARCHIO VILLAE FRANCAE
HUJUS REGNI PROREX, JURIS VINDEX SANCTISS.
POST FUGATOS TURCAS, ARCEM IN CURIAM
REDACTAM, JUSTITIAE DEDICAVIT
CONSILIAQ. OMNIA HOC IN LOCO CUM
MAGNO TOTIUS REGNI COMMODO, CONSTITUIT.
AN. A PARTU VIRG. M. D. XXXX.

36 Ex qua quidem inſcriptione notatur etiam, Magnam hanc Curiam fuiſſe antea Arcem. Quæ quidem commoditas, etiam reſpectu loci conſideranda venit. Siquidem quamvis Epiſcopo, in toto ſuæ diœceſis territorio tribunal erigere licet, *cap. cum Epiſcopus de off.leg.in* 6. hoc tamen ultra dietam egredi non debet, ſecundum Anchar. in *cap. nonnulli de reſcr.* & in *cap. ſane de foro comp.* Abb. in *cap. novit, in princ. de offic. leg.* & refert Felinus in *cap. fin. num.*2. *de judic.* Cujus etiam commoditatis publicæ gratia, deſtinaverat is ipſe prudentiſſimus, ac nun-
37 quam ſatis laudatus Prorex, omnes etiam Magiſtratus, ibidem una habitaturos congregare, quo facilius conſuli potuiſſent; quemadmodum à Romanis jam olim P. Scipioni Naſicæ in via ſacra, eandem ob cauſam data fuit domus; ut refert Pomponius in *l.*2. *§.& quidem ex omnibus ff. de orig.jur.* & facit textus in *l.prætoria Cod. de ædific.privat.* ac feciſſet utique ni fuiſſet morte præventus.
Cumque Præſidis ſit magnificentiam, 38
in civitatem introducendam, ac deformitatem expellendam curare, *l.præſes* 7. *ff. de off. præſ.* huic etiam parti, prout id cæteris omnibus ſtudioſe vacavit. Et licet ea translatio haud facile concedenda fuiſſet, magni enim ſa-

faciunt provinciales ſervari ſibi conſuetudinem & prærogativas, *l. obſervare*, §. *ingreſſurum*, *ff. de off. proc. l. ſi in aliquam eod. tit.* & ſalvo majorum more etiam difficillima, *l. pen. ff. de juſt. & jure*; publicam tamen utilitatem privatæ præferendam merito arbitratus eſt. Qui ejuſdem Sedilis Montaneæ eques erat, & ejus proles illius honoribus & muneribus
39 in præſentiarum gaudet, *cap. ſcias 7. quæſt. 1. l. 1. Cod. de caduc. toll. §. co-*
40 *gitatio*, *Auth. ut judic. ſine quoquo ſuffrag. l. obſervandum ff. de off. præſid. l. nam & ſalutem ff. de off. præfec. vi-*
41 *gil. §. ob quam Auth. de teſtib.* Propter incommoditatem enim in his multa fiunt, quæ alias non licerent 16. *quæſt. 7. cap. ſi quis vult*; & quæ alia Gloſſa commemorat in *cap. & temporis 16. quæſt. 1.* Pro foribus magni hujus Tribunalis ſita eſt marmorea baſis inſtar antiquæ aræ; ſupra quam, itidem marmorea locata eſt columna quincubitalis. Hanc baſim aſcen- 42
dunt, & columnæ detecto capite inhærent, qui ære alieno gravati, ac non ſolvendo effecti, bonis publice cedunt. Ibi integra morantur hora, cum prius præco præmiſſa tuba, concepta conclamaverit verba, quæ habentur in *pragmat. ſanctione de ceſſ. bonor.* Ejus rei idem vigilantiſſimus Prorex author fuit ut ne penitus quis liberaretur impune, ſed ubi æris debito ſolvitur, dedecoris nexu delineatur. Quod literæ ibi inciſæ & hic annotatæ, manifeſtum faciunt: & licet minus diligenter fuerint ſculptæ tranſcribendas tamen ut jacent, putavimus.

DON PETRUS DE THOLETO
MARCHIO VILLÆ FRANCHÆ
CES. ET CA. M. IN PRESENTI
REGNO VICEREX LOCUM
TENENS GENERALIS CAPI
TANIUS PRINCEPS JUSTSSI
MUS EXCELLENTE MILITE
U. J. D. FERDINANDO FIGUE
ROA PATRICIO HISPANO
REGENTE MAGNIAM CURIAM
VICARIE CURANTE AD ILLO
RUM MOREM ABOLENDUM
QUI CLAM NEMINE SPECTAN
TE BONIS CEDEBANT HUNC
LOCUM ERIGENDUM MAN
DAVIT UT QUI EO POSTHAC
BENEFITIO UTI VOLENT
SEPIUS HIO ITERATO
SPECTACULO ID COMMODUM
MAGNO CUM OPPROBRIO
COMPENSENT
AN. DNI. M. DLIII.

Fuit

43 Fuit & Romæ jam pridem decoctoribus conſtitutus certus locus in ſpectaculis, quo omnibus innoteſcerent, ut Cic. in 2. *Philip.* dicit. Hoc autem miſerabile benefi-
44 cium adinventum fuit, ne debitores in carcere marceſcerent, Gloſ. in *tit. de ceſſ. bon.* Bald. in *l. ſocietatem ff. pro ſocio*, neve locus daretur ignominiæ & dedecori. Olim enim ex conſtitutione Adriani, ut refert Spartianus, qui bonis cedebant, ca-
45 tamidiabantur in amphitheatro, ideſt illudebantur, ut exponit Varinus in *Lexi.* & Bud. in *l. ſi hominem §. quoties ff. depoſiti*. Eam irriſionem detectis poſterioribus pudendis factam arbitror, quemadmodum in hac civitate aliquando obſervatum ferunt.
46 Neve debitores creditoris fierent ſervi; aut ubi plures eſſent creditores, ne illis dilacerandi darentur, quod lege XII. tab. conſtitutum erat, teſte Gell. *lib. noct. attic.* 20. *c.* 1. & Liv. *lib.* 8. Ad vitandas etiam impenſas, quas creditor pauperi debitori in vin- 47
culis detento, erogare tenetur, Gloſ. & DD. in *c. Odoardus de ſolut.* Bart. in *l. ſanctum ff. de rer. divi.* & in *tract.* 48
de carceribus, in fin. Felin. in *c.* 1. *de libelli oblat.* Ang. in §. *fin. Inſtit. de action. in §. ſed & ſi quis eod. tit.* & facit textus in *l. fin. C. de errogat. milit. lib.* 12. & *l. ſed ſi hæreditas, ff. ad exhibendum*, & alia adducta per Stephanum de Auferio in *repet. clem.* 1. *de off. ordin. nn.* 25. F. Duar. in *tit. de ceſſ. bonorum*. Quemadmodum & patronus inops alitur ex bonis Eccleſiæ, *can. contra ſacrorum* 16. *q.* 7. Bart. in *l. ſi quis à liberis ff. de liber. agnoſc.* Felin. in *c. cum omnes, extra de conſtit.* Et in capitalibus cauſis à fiſco nutriuntur: ac medicorum ope & medicinis, aliiſque infirmo neceſſariis rebus, illis providetur. Cujus rei cauſa, in ſalubriori carceris latere, locus valetudinariis paratus eſt, cum ſubjectæ inſcriptionis indice.

PHILIPPO REGNANTE
DON JOANNES ZUNICA NEAPOLIS PROREX,
UT AFFECTÆ MORBO CUSTODIÆ NON
COMMODIORI MODO, SED AMOENIORI
ETIAM LOCO CURENTUR, VALETUDINARIUM
QUOD MULTI ANTE PROREGES DESTINARANT,
FELICITER EXTRUXIT: QUO TEMPORE
FILIPPUS REX CATHOLI. ET IDEM
DNS. NOSTER DEVICTOS BELLO
LUSITANOS IN SUAM DITIONEM
REDEGIT
M. D. L. XXX.

Id tamen poſtea ad Valetudinarium Sanctæ Mariæ Populi, quod vulgo *Hoſpitale incurabilium* dicitur, ad tutiorem infirmorum curam
49 translatum eſt. Eos autem qui bonis cedunt viridi ſignatos cruce pileos geſtare Dux Oſſun. Neap. Prorex *pragmatica ſanctione*, ſtata pœna, juſſit; quemadmodum & ignito ferro illos etiam in humero ſignari præcepit,

pit, qui furto quid ſubtraxiſſe depre-
30 henduntur. Ad publicæ enim utilitatis indemnitatem, ac ad communem notitiam ſignandi ſunt habitus famoſarum perſonarum, *l. mimæ*, *cum concordantibus Cod. de epiſcop. aud.* ex habitu enim talis eſſe præſumitur, *l. item apud Labeonem, §. ſi quis virgines, ff. de injur.* Et per ſigna quis magis dignoſcitur, *cap. ſi judex laicus de ſent. excom. in 6. l. ſtigmata Cod. de fabricens. lib. 10.* Dec. in *cap. cauſam matrimonii num. 5. de probat.*

ADNOTATIONES

Ad *num. 5. Fuerunt autem Caſtor & Pollux, &c.*

Hi, *Tyndaridæ* dicti ſunt, ſicut & Helena eorum ſoror, Tyndaris, à patre Tyndaro Oebaliæ rege; licet Jovis filii crederentur. Cauſam vero qua Romæ ipſis templum erectum fuit, Dionyſ. *lib. 6. antiq.* ait, fuiſſe quia cum Romani pugnarent adverſus Latinos, Caſtor & Pollux ipſis apparuerunt, opemque tulerunt: fugatiſque Latinis, victoriam tribuerunt. Eorum formam, longe prius quam Ælianus, & Suidas, ad vivum deſcribit Dares Phrygius *de bello Trojano* his verbis: ut Cornel. Nepos tranſtulit: *Fuere alter alteri ſimilis, capillo flavo, oculis magnis, facie pura, bene figurati, corpore deducto.* Caſtoris mortis varia aſſignatur cauſa. Pindarus in 10. *Nem.* in bello periiſſe tradit. Scholiaſtes *Homil. in 3. Iliad.* in conflictu ab Ida occiſum, quod illi uxorem rapuiſſet. Dares Phrygius narrat quod cum in littore Lesbio navim ſolverent ad portum Athenienſem appulſuri, quo omnes Græci conveniebant belli Trojanis inferendi gratia, maxima tempeſtate correpti, nunquam eos comparuiſſe, unde creditum immortales factos. Utcumque ſe tamen res habeat, Caſtoris mortem tam gravem fratri fuiſſe tradunt, ut Juppiter leniendi cauſa illi dolorem, optionem ei dederit quid mallet eligendi, ipſe ne ſolus immortalis fieri, an cum fratre propriam vitam communem facere: O fraternam benevolentiam, alternis vivere maluit diebus, quam perpetua immortalitate frui. Pind. in *loco prænotato*, & ejus interpres Lat. in 11. *Pith. in fine.* Cauſam fabulæ dedit alterna Geminorum in cœlo apparitio.

Num. 31. Ut ea urbis pars frequentior redderetur civibus.

Certe civium frequentia urbem celebrem efficit, *l. ſi in aliquem, ff. de off. proconſ.*

Num. 37. Scipioni Naſicæ data fuit domus.

Publicæ commoditatis gratia diverſis Regibus palatia in civitate aſſignata fuiſſe, narrat Alex. ab Alex. *gen. dier. lib. 3. cap. 6.*

SUM-

SUMMARIUM

CAP. XI.

1 *Caſtoris & Pollucis templum, Romæ in Foro Rom. fuit.*
2 *Carcer, & Carceres, quid inter ſe diſtent.*
Jani Gemini templum, Ibidem.
3 *Janus, cur Geminus dictus, & cur Biceps pingatur.*
4 *Januarius Mens à Jano denominatus, & quomodo pingatur.*
5 *Januarius quaſi Æonoarius, ut ſit Æonis, ideſt Ævi pater.*
6 *Jani portæ belli tempore tantum aperiebantur.*
Janus, Cluſius, & Patulejus, quare dictus fuerit. Eod.
7 *Jani templum ter clauſum uſque ad Chriſti adventum.*
8 *Jani templum cur tempore belli aperiretur, rationes diverſæ afferuntur.*
9 *Bellum vigilantiam requirit.*
10 *Vigilantia à jure civil. valde commendatur.*
11 *Belli portæ, Romæ, in templo Jani, an in urbis muris fuerint.*
12 *Belli portarum deſcriptio ex Virgilio.*
13 *Belli portas non in omnibus bellis, ſed tantum in maximis aperiri ſolitas.*
Armamentarium P. R. in templo Jani ſitum. Eod.
14 *Armamentarium quid ſit, & unde denominetur*, num. 18. in fin.
15 *Tarcenale, vel Arſenale quid, & quare ſic dicatur.*
16 *Argumentum ab ethymologia ſive alluſione vocis valere.*
17 *Arſenale Civitatis Neapolis ubi ſtructum, & cujus ſit artificii.*
18 *Armamenta quid ſint.*
19 *Armamentarium in omnibus Regni Caſtris eſſe debet.*
20 *Fabricenſes publici, ideſt armorum artifices, privatis hominibus arma vendere prohibentur.*
21 *Arma ferre nemini licet abſque Principis licentia.*
22 *Armamentarium Civit. Neap. in Campanili D. Laur. ſitum.*
23 *Comes Armamentarii, Munitionerius appellatur.*
24 *Comitia generalia, ſive Parlamenta Neap. in Tribunali D. Laur. celebrantur.*
25 *Ordo qui in habendis comitiis ſervatur Neapoli.*
26 *Syndicus qui primum occupat locum poſt Præfectum Prætorio, ex quinque Sedilibus tantum, alternatim eligitur.*
Syndicus univerſam repræſentat civitatem. Eodem.
27 *Tribunalia Civit. ad ejus patrimonium cuſtodiendum in Div. Laur. reguntur.*
28 *Campana monentur cives ad quotam noctis horam poſſint incedere armati.*
29 *Campanæ pulſatio ad civium monitionem, boni regiminis index eſt.*
30 *Horarium M.C.V. pulſatur, cum quis ad capitis ducitur ſupplicium.*
31 *Campana, ad quot ſigna inſervire poſſit.*
Abſentes citantur ad ſonum campanæ in actibus Univerſitatis. Eodem.
32 *Campanæ ſigno utuntur Principes ad bannitorum perſequutionem; nam ad ejus ſonum, omnes con-*

concurrere tenentur.

33 *Campana vice præconis fungitur.*
Vox præconis paucis innoteſcit. Eodem.

34 *Ex d. camp. pulſatione multæ tolluntur fraudes.*

35 *Campana eſt Dei tuba, & à Campania dicitur, ubi primum inventa fuit.*

36 *Campana ad quid in altum erecta. Qua occaſione fuerit inventa.* Eodem.

37 *Currus triumphi Alfonſi Arag. Regis, in templo D. Laurentii diu pependit.*

38 *Arcus in templo D. Laurentii memorabilis.*

39 *Simon Senenſis, Pictor celebris, apud* Petrarcham, *& ejus opus.*

40 *Templum D. Laurentii Summ. Pontificum, Impp. Regum, & totius fere Neapolitanæ Nobilitatis, ſepulchrum eſt.*

41 *Equites Sedilis Montaneæ Divi Laurentii ſunt* PP.

42 *Publica opera alterius nominis inſcriptionem quam Principis, aut cujus expenſis facta ſunt, non admittunt.*

43 *Fundator, & Dator rei ſuæ poteſt in traditione rei, legem quamcunque vult apponere, etiam in ſpiritualibus.*

44 *Authoris hujus libri, Fratrum, mors, & munera.*

45 *Status mutatio ſæpe contingit.*
Arma ſint ne præferenda legibus an e contra. Eod.

46 *Suffragia, in eccleſiis ferre non omnibus licet.*

47 *Sacris, & religioſis, quæ inhærent, ſunt ſacra & religioſa.*

48 *Equites Sed. Montan. quare Sedile ipſum immutare nunquam voluerunt.*

49 *D. Archangelus ad ſignum Neapoli quare ſic dicatur.*

50 *D. Anellus Eques Sedilis Montaneæ, monetur à D. Archangelo quomodo Neapolitani contra Saracenos victoriam reportarent.*

51 *D. Anellus quare vexillum cum inſignibus Neapolit. gerat.*

52 *Falcem immittere in alienam meſſem non licet.*

1 CAſtoris, & Pollucis Templum Romæ in fine Fori Romani fuit. Pomponius Lætus in *lib. de Vetuſtate Urbis*. Ibi nunc eſt Cancellaria, ideſt Carceres, ut dicit Fabrit. Varranus in *Collectaneis de Urbe Roma*.
2 Licet *Carcer*, non Carceres dixiſſe
3 debuit. Porro enim Carcer ſingulariter prolatus, reorum Cuſtodias ſignificat; Carceres autem numero multitudinis, funes denotant, vel repagula, quæ equis ad metam curſuris, opponuntur, ut ex Authorum obſervatione liquet. Templum etiam Jani Gemini, ſi Publio Victori credimus, eadem in Regione ſtructum erat. *Geminus* dictus quod præterita, pariter & futura reſpicere exiſtimaretur. Ob quod etiam bifrons, ſive biceps pingitur: quod, & antiquiſſima teſtantur numiſmata. Ovid. *labentis anni imaginem* ipſum appellat.

Jane biceps, anni tacite labentis, imago.
Solus de ſuperis qui tua terga vides.

Virgilius *lib. Æneid. XII.*

-------------- Mare ſidera jura
Latonæque Genus duplex, Janumque bifrontem.

Ab

4 Ab eo *Januarium* menſem appellatum ajunt Plin. *nat. hiſt. lib.* 34. & Macrob. *Saturn. lib.* 1. Quem Suidas hoc modo eſſingi narrat, qui & à Phavo-
18 rino repetitur: Ἰανουάριος ἄγαλμα τετράμορφον διὰ τὰς τέσσαρας τροπάς. οἱ δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κλεῖδα κατέχοντα ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου καὶ ἀνοίξαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεόν. ἕτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ τʹ. τῇ ἀριστερᾷ ξεʹ κατέχοντα ὥσπερ τὸν ἐνιαυτόν, id eſt: *Januarius, Simulachrum quadriforme, ob quatuor anni converſiones. Ac alii quidem in dextra manu, clavem tenentem, tanquam temporis initiũ, annique apertorem, & janitorem, ipſum eſſingunt. Alii vero dextra, Tercentum, ſiniſtra, Sexaginta quinque tenentem, ut annũ denotet.* Et ſubdit: Ὅθεν καὶ ὁ Λογγῖνος αἰωνοάριον αὐτὸν ἑρμηνεῦσαι βιάζεται
5 ὡσανεὶ αἰῶνος πατέρα. Unde & Longinus, Januarium, ideſt *Æonoarium* ipſũ interpretari nititur, quaſi Æonis, ideſt Ævi pater: ubi, anni cõverſiones dixit, quas *Stationes* vulgo dicunt: cum quo cõcordat Plinius, & Macro-
6 bius in *prænotatis locis*. Cujus portæ ſemper clauſæ, tantum belli tempore reſeratæ videbantur. Unde cum erant clauſæ, *Cluſius*; cum patebant, *Patulejus* cognominabatur. Quod Ovid. uno diſticho ſignificavit in *Faſtis*, cum dixit:

> *Nomina ridebis, modo namque Patulejus idem,*
> *Et modo ſacrifico, Cluſius ore vocor.*

7 Sane hoc Jani templum, ter clauſum ſtetiſſe legitur ad uſque Chriſti Salvatoris tempora. Primum regnante Numa, tum poſt bellum Punicum ſecundum, tandem tempore Auguſti, qui bella Attiaca confecit.

8 Cujus obſerandi, vel reſerandi ratio varie refertur. Alii enim dicunt quod Romulo, cum Sabinis pugnante, ac jam jam victoria aſpirante, improviſo ex eo loco aqua calida erupit, & Sabinorum exercitum fugavit; unde conſtructo ibi Templo, conſtituerunt ut pugnaturi, ipſum aperirent, quaſi ad ſpem priſtini auxilii. Alii quod ad bellum ituri, debebant de pace cogitare. Alii quod ad prælium exituri, locum ſibi apertum relinquere debebant, quo poſſint tuto reverti. Refert Greg. Gyral. *de Deis Gent. Syntag.* 4. *cap. ult.* & ab eo mutuatus, Auctor *Dict. Hiſt. & Poet.* Ego autem, vigilantiam, quæ 9
in bello requiritur, id ſignificare opinor. Porro enim januis apertis, liberum eſt exteris ingredi, unde ad ipſos expellendos, & ad res noſtras tuendas vigilandum eſt. Clauſis au- 10
tem obdormire poſſumus quando aditus non facile patet. Et eſt vigilantia adhuc noſtro Juri quam commendata, *l. pupillus in fine ff. quæ in fraud. cred.* & notat Interpres in *Prob. Inſt.* §. 2. *ver. vigiliis*. Sunt tamen, qui 11
has belli portas, non in Jani Templo, ſed in ipſis Urbis muris fuiſſe dicant. Pro quibus eſſe videtur vox ipſa; *Porta* enim (ſi Laurentio Vall. *lib. elegant.* 4. *cap.* 8. creditur) murorum eſt munitionumque atque Caſtrorum: *Janua* parietis, atque domorum. Et Auctor *Dict. Hiſt. & Poet.* Portam Janualem à Jano dictam Romæ fuiſſe dicit, Numamque inſtituiſſe, ut ſemper clauſa, tempore tantum belli aperta teneretur. Hanc ipſam eſſe puto, quæ *Porta Clauſa* dicebatur, ut Fabrit. Varr. ait, quam Liv. in bello Macedonico è cœlo tactã refert. Virg. *lib. Æneid.* 7. duas fuiſſe teſtatur.

> *Sunt geminæ belli portæ (ſic no-* 12
> *mine*

mine dicunt)
Religione ſacra , & ſaviformidine Martis .
Centum ærei claudunt vectes ; eternaque ferri
Robora , nec cuſtos obſiſtit limine Janus .
Has , ubi certa ſedet patribus ſententia pugnæ
Ipſe Quirinali trabea, cintuque Gabino
Inſignis, reſerat ſtridentia limina Conſul.
Ipſe vocat pugnas, ſequitur tum cætera pubes .

*Et lib.*1. Auguſti tempora deſcribens .

Aſperatum poſitis miteſcent ſecula bellis
Cana fides , & Veſta , Remo cum fratre Quirinus
Jura dabunt. Diræ ferro, & compagibus arctis
Claudentur belli portæ : Furor impius intus
Sæva ſedens ſuper arma, & centum vinctus ahænis
Poſt tergum nodis , fremet horridus ore cruento .

13 Suidas autem in maximis tantum bellis aperiri ſolitas ait , & ad Auroram vergiſſe . Utcunque tamen ſit, ibi Armamentarium P.R.fuiſſe, Joannes Bart. Mirl. *lib. Topogr.*3.*cap.*12.
14 & *lib.* 4. *cap.* 23. tradit . Eſt autem *Armamentarium* ubi machinæ bellicæ , Tela , Sagittæ, aliaque ejuſmodi generis arma , omnibus bellandi generibus deſervientia reponuntur . Id , in Inſtructionibus à R. C. Summ. ad ejus cuſtodem , *Tarcenale* appellatur, ſed quam apte alii viderint . Tarcenale enim , vel po- 15
tius *Arſenale* , ut Veneti proferunt , aliud profecto eſt , quam Armamentarium . Quippe quod proprie Navale eſt . Et dicitur *Arſenale* , quaſi *Arſnavalis* , eo quod in eo naves fiant . Valet enim arguere ab ethy- 16
mologia,ſive alluſione vocabuli,*l.*2.§. *appellata ff. ſi cert. pet. Inſt. de tutel.* §.1. *& de teſt. in princ.* & ubique Dec. Joan. Fab. Port. Jaſon , & cæteri omnes . Cujusmodi ingens , ac 17
magnificum hæc Civitas habet Caſtronovo , & proregali Palatio , Turrique Divi Vincentii contiguum . Id columnis ſtructum eſt fictilibus , & quadratis , ingentes arcus catenantibus (unde tota machina ſuſtinetur) eoque ordine diſpoſitis , ut undecunque intuearis ad lineam invicem ſibi reſpondeant . Talique eſt artificio tectum , ut nullibi ſit locus aquæ pluviæ , nullibi deſit aditus aeri : tantæque eſt magnitudinis , ut quingentas capiat commode carinas. Ad quas fabricandas innumeri laborant continue fabri . Quid multa ? tot in eo gentes operam navant , tot ſunt officia diſtributa , tot artificum diviſiones , ut ibi ſpeciale ſit Tribunal erectum , ſpeciales conſtituti officiales : ut non immerito ſupra Portam ejus majorem , quæ ad Portum vergit , ſubſequens ſit affixa inſcriptio:.

PHI-

PHILIPPO II. REGUM MAXIMO HISPANIARUM
ET UTRIUSQ. SICILIAE ETc. REGE.
DON JOANNE ASTUNICA PRINCIPE ILLUSTRISSIMO
IN REGNO PROREGE A. D. M. D. LXXXII.
SPECIOSA REGNI NAVALIS JANUA FINEM INDICAT
SPECIOSUM TOTIUS CHRISTIANI NOMINIS
NEMPE MUNIMEN.

Id tamen ſubticere nec potui nec debui, fuiſſe Navale hoc excogitatum & ſtructum ex juſſu Illuſtriſſ. D. D. Indici Hurtadi Mendotiæ Marchionis Mondejar, & dicti Domini D. Jo: Aſtunicæ deceſſoris Proregis.

18 Juſtinianus, ut ad Armamentarium revertamur, in *Auth. de armis §. ſi vero*, *Armamentum* nominat, ſed minus proprie. Armamenta enim ſunt cujuſcunque rei inſtrumenta, ſive ſupellectilia, ut in navi funes vela, clavi, & hujuſmodi, *l. 3. §. 1. ff. de rei vend. l. navis ff. ad leg. Rhod. de jact. l. 3. ff. de ſupellect. leg.* Licet (ut cuique ſuum tribuamus juxta radicale præceptum juris, *l. juſtitia ff. de juſt. & jur. Inſt. eod. §. 2.*) ſemel tantum is Armamentum dixit. In cæteris enim ejuſdem conſtitutionis locis, ubi Interpres *Armamentum* tranſtulit, Græce aliquando ὁπλοθήκη, aliquando ὅπλωνφυλακή, ideſt armorum conditorium, & armorum cuſtodia legitur. Sic videri poterit ab Armamentis deduci Armamentarium, quod ſit Armamentorum repoſitorium. Hoc in omnibus regni Caſtris conſtitutum eſt, *d. Auth. de*
19 *armis*, *§. hanc igitur*, & in d. regiis inſtructionibus, *l. 2. §. 1. ff. ad leg. Rhod. de jact. l. quod quis ff de bon. aut. jud. poſſeſſ. l. interdum ff. qui pot. in pign. hab. l. qui in navem ff. de privileg. credit. l. ſcapham, ff. de evict.* Armarium vero, ut neque id omittamus, eſt locus ubi libri, & ſimilia reconduntur, *d. l. 3. ff. de ſupellect. leg. l. 3. §. effractura ff. de offic. præfect. vigil. Inſt. de rer. diviſ. §. ſi quis ex aliena*, & vulgo *Scriptorium* 20
appellant. Et in hoc Regno fuere armorum magiſtri, & artifices (*Fabricenſes* à Juſtiniano dicuntur) qui ad multa tenentur, ut in Conſtit. *Magiſtros mechanicarum*; & præcipue ne privatis hominibus arma vendant. Nam illicita eſt armorum portatio, inſcio Principe, *l. 1. C. ut armor. uſus lib. 10.* & in *auth. de armis*, & in *Conſt. Regni*, *Intentionis*. Nec ſo- 21
la Principis ſcientia, & patientia ſufficit, ſed expreſſam etiam, & ſpecialem intervenire licentiam oportet, *d. l. 1.* ubi Luc. de Pen. & ita Iſer. in tit. *Hic finitur lex*, & per *l. 3. §. 1. ff. ad leg. Jul. Majeſt. ver. injuſſu Principis, l. fin. C. ubi ſenat. vel clar.* Jaſon in *l. ſi quis mihi bona §. juſſum ff. de acqu. hæred.* & ſequitur *Gloſ.* Pariſienſ. *tit. 1. de mat. feud. §. 1. gloſ. 6. num. 13.* Quo fit non eſſe paritum decretis S. C. ob quæ dicatur aliquid fieri, vel non fieri, eo inconſulto, ſive cauſæ Commiſſario, niſi expreſſim de ejus conſenſu liqueat, *d. l. 1.* ob geminatas dictiones, *Nulli prorſus*, & *Nobis inſciis*, *atque inconſultis*; non obſtante; ut hoc anno in prælectione *d. Conſtitutionis*, *Intentionis*, diximus. Urbs noſtra Armamenta- 22
rium habet in ſacra Turri (vulgo

Cam-

Campanile vocatur) Divi Laurentii Martyris Hiſpani, de quo Joan. Ann. in *lib. de Reg. Hiſpaniæ c.23.* verba facit. Exuſtorium tamen pulverem, ad pericula vitanda, tenet in turri ad Mœnia infra Portam Conſtantinopolis, quæ dicitur, & *Horrea*. Comes Armamentarii, ideſt is qui Arma-
23 mentario præeſt, *Munitionerius* communiter dicitur. Ejus munus eſt, inter alia, cum res exigit, tormenta muralia, aliaque bellica inſtrumenta, oportunis locis collocanda curare. Quod ut maturius fiat, Curator viarum & ædium, ſive *Magiſter Portulanus* qui dicitur, circumvicinis Villicis imperat, ut & ſui, & bovum & curruum copiam faciant. Eſt ingens, ac magnificum (Gallorum opus) hoc templum, ad præfatam Decuriam Montaneæ, quantum quis manu jaceret. Ac inter ipſum, & Divi Pauli, publica tantum intercedit via. Cum enim per cives, ad civiles tumultus ſedandos, Regio juſſu depoſita eſſent arma in Caſtro novo; Civitatis precibus fuerunt ei reſtituta bellica tormenta, quæ vulgo *Bombardæ* dicuntur, ut per Hieronymum Mag. *miſcell. lib. 1. c. 1.* & nos
24 *alibi* ſcripſimus. Quod notorium factum Prag. 3. *in tit. de abolit.* declarat. In ea Turri, Comitia, ſive Colloquia generalia, *Parlamenta* quæ vocant, pro Donativis Regi faciendis, celebrantur. In quibus Civitas univerſa, Regni Barones, & Univerſitatum ipſius Procuratores pro eorum liberalitate, fidelitate, & intereſſe diverſimode præſto ſunt. Non ſolum autem ob dictam cauſam, verum & ob alias diverſas, ibi ſolemniter conveniunt, & ſervato ordine progre-
25 diuntur. Nam poſt Præfectum Prætorio, primum occupat locum Syndicus, qui ex uno de quinque Sedilibus 26
tantum, alternatim rotæ ordine eligitur, & Cives omnes repræſentat, *l. 1. §. 1. ff. quod cujuſq; univerſ. no. l. muneris §. defenſores ff. de mun. & hono. l. 2. §. 1. ibi, Ei & in eum. ff. de orig. ju. Inſt. de jur. nat. gent. & Civil. §. ſed & quod Principi*, Speculat. in *titu. de ſynd.* Fret. *de ſuffendis lib. 3. cap. de ord. ſeſſ.* Quod & apud Reges, qui pro tempore incolatum fecere Neapoli obtinuit. Illo enim in ejuſmodi ſollemnitatibus, Regis, Proregiſve lævam tenente, per Civitatem equitant, Proceribus omnibus & Nobilibus ac Titulatis, inſuper & Magiſtratibus ordinatim præeuntibus, innumeraque multitudine ſubſequente. Cujus ordinis progreſſum *altero capitulo* ſubnectemus. In hoc ipſo 27
Campanili, Civitatis erecta ſunt Tribunalia, ad ipſius patrimonium cuſtodiendum deſtinata, ubi Deputati congregantur. Ad cujus maximæ 28
Campanæ ſignum, à prima ad ſecundam uſque noctis horam tintinnatim pulſatæ, monentur Cives eouſque ipſis arma ferre licere: deinceps prohiberi. Qui quidem uſus, boni re- 29
giminis index eſt, dignuſque quem aliæ imitentur Civitates, juxta vulgatum illud.

A bove majore diſcat arare minor.

Ad vitandas enim nocturnas inſidias, quæ ob Civitatis magnitudinem faciliime tendi poſſent, medio hoc meliore, Miniſtri Regii, uti non facile potuiſſent. Ac etiam deambulationes, quas lex exhorret; quia male agit qui odit lucem, *cap. conſuluit §. 2. juncta gloſ. extr. de off. delegat.* & notatur in *l. non exiſtimo*

ff. de

ff.de adminiſt.tut. Imo levius quod palam fit delictum reputatur, clam vero gravius punitur, *l.fin.ff. de ritu nupt.* Iſern. in *cap.1. §.ſi vero Caſtaldi, num.7. de feudo guard. & Caſtal.* Tenebræ enim aptæ ſunt ad fabricandum malum, *l.1.§.ſi mulier ff.de vent. inſpic.* Unde in legib.12.tab.cautum erat, NEQUIS IN URBE COETUS NOCTURNOS AGITARET, ut annotavit Hottoman. ex *Declamatione Port. Latr. in Catilinam*. Clandeſtinas enim coitiones lex vetat, ut ait Criſp. in *eam legem*; quia facinoroſis hominibus facultatem præbent, ut aliquid contra Remp. audeant. Et Menander noctem, *omnium malorum ducem* appellavit. Qua de cauſa veteres Noctem, *intempeſtam* nominabant, ſi Varroni ſtatur; quod tempus agendi nullum erat. Inde etiam eiſdem legibus jubebatur, ut SOL OCCASUS SUPREMA TEMPESTAS ESSET, refert Gell.*lib.17. cap.2.* & Varro *lib.5. de ling. lat.* & Macrob. *lib.Saturn.1.cap.3.* SUPREMA TEMPESTAS, hoc eſt, diei noviſſimum tempus exponit. Senatus Conſultum etiam apud Romanos ante lucem vel poſt occaſum diei factum, irritum fuiſſe liquet, docet Gell. ex *Varr. lib.14. cap.7.* Alexan. ab Alex. *Gen.dier. lib. 4. cap. 11.* & *ibi.* Tiraqu. Quorſum referri & poſſunt & debent Regiæ hujus Regni ſanctiones, quibus jubentur Magiſtratus, ſummo mane in unum convenire. Quod tamen *orto jam Sole*, ſacræ interpretantur literæ. Areopagitæ tamen noctu lites dirimebant, ut procul ab omni affectu, qui animos in diverſum agit, tantummodo facta cognoſcerent, perſonas non viderent; Macrob. *lib.7.cap.1.* Lucian. in *Hermotimo*, Alex. ab Alex. *lib.3.* 30
cap.5. & *ibi* Tiraq. Quemadmodum etiam Horarium Mag.Cur. Vic. pulſatur, cum quis ad capitis ducitur ſupplicium, licet impari modo. Quandoquidem hoc quidem flebile & mortiferum; illa vero monitorium quendam ſonum emittunt. Taliter autem ſonando authoritate pontificia fieri intelligitur, *cap.patentibus, de privileg.* Et non præter rationem; 31
cum publica pulſatio, locum publicum ſacrumque denotet. Campana enim eſt ſignum quandoque congregandi capitulum, *cap. in cauſis, de elect.* quandoque congregandi homines ad parlamentum, ſecundum Abb. in *cap.1. num.2. de offic.cuſtod.* Et in actibus univerſitatis, abſentes non citantur niſi ad ſonum campanæ, ut per Gloſ. in *cap.præſentium, de teſtibus in 6.* & Bald. in *l.1.num.42. ff. de procurat.* & *ibid.* Paulus de Caſtro; aliiſque deſervit divinis & humanis miniſteriis, & actibus, de quibus per Speculat. in *tit. de elect. §.1. ver. His igitur*, ac ante eum Gloſſ. in *cap.ſi capitulo, de conceſſ. præben. in 6.* & per Addentes ad *Abbat.* in *prænominato loco*. Jure etiam 32
municipali Campana utuntur Principes ad Bannitorum perſecutionem. Ad ejus enim ſonum omnes concurrere tenentur, ut probat Det. in *d. cap.patentibus, num.2. de privileg.* Et tunc quidem vice præconis fungi- 33
tur: quod ad ampliorem notitiam videtur introductum; vox enim præconis paucis innoteſcere poteſt, *§.omnem, ver. vocem enim in Auth.de litigioſ. cum concordantibus.* Utebantur autem præcone Romani, ut & id obiter adjiciamus, ad Comitia convocanda, atque etiam ad ſilentium indicendum

dicendum (quod ad rem noſtram facit) Liv. *lib. 7. decad. 3.* Plaut. in *Pan.* Appian. *lib. bell. civil.4.* Alex. ab Alex. *lib. 1. cap. 27.* quemadmodum & Accenſo ad conciones congregandas. Sunt autem comitia generalia, quæ *parlamenta* dicuntur; conciones autem ſpecialis alicujus corporis hominum conventus, cujusmodi ſunt quas Nobiles in ſuis Sedilibus agunt, & *Plateas* appellant. Modum autem convocandorum comitiorum, uti non paſſim notum, hic ex Theophilo depromptum ſcribam. Is, *Inſtitut. de teſtam. ordin.* de hac re in hunc modum ſcriptum reliquit, καὶ τὸ μὲν, calatis comitiis (loquitur de modo faciendorum teſtamentorum) ἐγίνετο καιρῷ εἰρήνης δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτον τρόπον. ὁ κῆρυξ ἅπασαν περιῄει τὴν πόλιν συγκαλῶν, καὶ πᾶς ὁ δῆμος συνέτρεχεν, καὶ ὁ βουλόμενος ὑπὸ μάρτυρας διετίθετο τῷ δήμῳ. εἴρηται δὲ calatis comitis ἐντεῦθεν. calare γάρ ἐστι τὸ καλεῖν, comitia δὲ ἡ σύνοδος, ideſt: *Et teſtamentum quidem calatis comitiis fiebat tempore pacis bis in anno, hoc modo: Præco univerſam circuibat civitatem conclamando, & omnis populus concurrebat, & qui volebat teſtari, coram populo condebat teſtamentũ, quod inde, calatis comitiis dictum eſt; calare enim eſt vocare, comitia vero concilium ſignificant.* Et is quidem Tinnitus (ad nos redeo) primum etiam ultra duas noctis horas conti-
34 nuabat. Quia vero ut plurimum fraus committi poterat, ex juſſu Dom. Ducis Alcalanorum tunc Proregis, ad dictam horam arctatus fuit: cum enim antea ad Tinnitoris ſive ut Plaut. in *Trucul.* appellat, *Tintinnaculi*, ideſt, qui campanam tintinnatim pulſat, arbitratum, tinnitus continuare poſſet abſque aliquo ſtato ſigno, qui aliquid perpetraturi eſſent facinoris, puta ſi eſſent luſuri, ſi mulierem aliquam rapturi, ſi quid effracturi, dubitantes ne à publica depræhenderentur Familia, corrupto forſan Tinnitore, curabant ut ultra ſolitam horam tinnitum continuaret, quo ſi depræhenderentur audito poſtea ipſo (eo enim tempore licebat armate incedere) non detinerentur. Quemadmodum & publica etiam Familia, ad componẽdos quoscunque obviam inveniret, operari poterat ut tinnitus ante tempus finiretur, ut eo non audito, illos pœnæ reos eſſe, facile commonſtraret. Quod nunc neutrinque committi poteſt; cum ſtatim ac Horarium ejuſdem Eccleſiæ ſecundam ſignificat horam, Tinnitor multiplicatis tinnitibus, tinnire finiat. Itaque Horarii ſive Horologii ſonitus cum Campanæ hujus ſonitu ſimul & ſemel ob Tinnitoris diligentiam auditur, & ceſſat. Monacho vero qui Campanam ipſam eo modo tinnire facit, ex fiſcali pecunia ſtatuta eſt merces. Pulſatur hæc eadem Campana cum mulieres partum agunt, quo Chriſti fideles preces fundant ad opem tum pro ipſis, tum pro fœtu implorandam: tutiore ſane ac certiore ſpe quam antiqui facerent, dum in ejuſmodi neceſſitatibus Junonem Lucinam advocabant, quæ partui præeſſe credebatur, *Terent. in And.* Cicer. *lib. 2. de nat. Deor.* Plin. *lib. 16. cap. 54.* Ovid. *lib. 2. Faſt.* Campana 35
autem eſt Dei tuba, & ſic dicitur à *Campania* noſtra Provincia, ubi primum inventa fuit, ut ait Abb. in *d. cap. 1. in fine de offic. cuſtod.* Gul. Durand. *lib. 1. cap. 4. de rat. divin. offic.*

Petr.

Petr. Meſſ. in *ſua ſylva var.* & Jo: Belethus in *explicat. divin. offic. cap. 24.*
36 Fuitque inventa ac in altum erecta ad agendum gratias Deo; ſecundum Franc. Petr. in *Hetruſcis Lyricis par. prim.* Huic inveniendæ anſam præbuit latior tubæ pars unde flatus exit. Quod teſtatur tum forma ipſa, quæ utriuſque eſt eadem, tum etiam nomen quo ſignificatur apud Græcos, quod eſt κώδον. κώδον, enim Suida & Varino authoribus καλεῖται ϗ τὸ πλατὺ τῆς σάλπιγγος, ideſt, vocatur pars lata tubæ. Illud non potui non admirari quod Franc. Accurſ. *Inſtit. de jur. nat. gent. & civil. §. conſtat autem*, dixit: nempe, ſolitum fuiſſe Populum Romanum cum lex ſancienda eſſet, congregari ad ſonum Campanæ; cum Campanæ uſus quam longiſſimo poſtea temporum inter-
37 vallo inventus ſit. Quippe cujus apud latinos antiquior mentio non inveniatur quam apud D. Hieronymum, qui diminuta quidem voce ea eſt uſus, cum ad Euſtach. ſcribens, dixit: *quouſque Campanula in clauſtro pulſabitur.* Priore vero tempore præcones uſui per omnia erant, ut paulo ſuperius diximus. Ne cui autem ſit mirum nos circa rem inſenſibilem longiuſcule divagatos, & id ſubnectam, in res etiam inanimatas jura animadvertere. Domus enim aut locus, ubi falſa fabricata eſt moneta, Fiſco vindicatur, *l. 1. §. domus Cod. de falſ. mon.* Iſern. in *c. 1. n. 8. de ſtat. & conſuet. adverſ. li. Eccleſiaſt.* Capyc. *deciſ.* 130. *in fine.* Sicuti & propter contumaciam, *l. ſi is, ff. communi divid.* Boer. in *quæſt.* 230. Qua etiam ſuadente ratione totus Populus deleri poteſt, *l. certa forma Cod. de jur. fiſc. lib. 12. l. ſi uſusfructus ff. quibus mod. uſusfr. amitt.* ubi de Carthagine in qua aratrum inductum fuit, agitur, & *ibi Gloſ.* hoc etiam adducit exemplum. Quibus quidem authoritatibus in pluribus locis Iſerniam uſum fuiſſe obſervavimus, & præcipue in *cap. 1. col. 2. tit. quæ ſint regal.* Et noſtra etiam tempeſtate ob tumultuariam ſeditionem & homicidium Tribuni plebis ab aliquibus ex vilioribus plebeis, colore defraudatæ rei frumentariæ, perpetratum, domus Pharmacopolæ cujuſdam, tumultus authoris diruta fuit, anno M. D. LXXXV. in Platea *Sellariæ* quæ dicitur. Quod tamen novum non eſſe teſtantur cum innumeræ hiſtoriæ (quarum nonnullas *infra* cum *de Præſ. prat.* agemus, coacervabimus) tum *l. in his ff. ſol. matr.* ubi de Graccho occiſo ob ſeditionem ejus culpa mentio ſit. De quo meminit etiam Iſern. in *cap. 1. §. argentariæ col. 8. num. 16. quæ ſint regal.* Sicuti etiam irrationale animal in atrocioribus, mortis pœnam incurrit, exemplis à jure Moſaico & Pontificio traditis; ſcilicet, quando mulier quæ ad omne acceſſerit pecus, & ab eo aſcendi vult, ambo mori debent, *can. mulier 15. q. 1.* Guid. Pap. *quæſt.* 236. Par. de Put. in *tract. de Syndic. verb. Juramentum §. 1. num. 18.* Boer. *quæſt.* 306. *num.* 4. Decurionum autem decretis etiam cautum eſt (ut ad Civitatis tribunal redeamus) ſi neceſſaria hujus tribunalis translatio foret, tenimenti Sedilis Montaneæ fines minime egreſſuram, prout ex Codice concluſionum dicti tribunalis Sancti Laurentii ſub die 11. Februar. M. D. LXXIX. videre licet. In hujuſmodi enim fundationibus honorifice jus moris & con-

conſuetudinis , magnifacere ſolent
provinciales , *l.obſervare §. ingreſ-*
38 *ſurum ff.de off.Pr conſ.* Super oſtium
hujus templi in interiori parte , ad
memoriam uſque noſtram , pepen-
dit deauratus Currus , quo Alphon-
ſus , Aragonum Rex invictiſſ. pu-
blica lætitia triumphantium more ,
per univerſam urbem vectus fuit ,
cum ipſius imperio fuit primum po-
titus ; de quo etiam Antonius Pa-
normita , qui triumphum illum de-
ſcripſit , mentionem egit . Poſtea
temporum injuria , & hominum in-
curia , corroſus in fruſtra decidit .
39 Arcus , qui tranſverſam templi par-
tem ſuſtinet , licet ex noſtrate la-
pide ſtructus , tantæ eſt altitudinis ,
tantæque magnitudinis , ac tanta
diligentia fabricatus (exactiſſimum
enim ſemicirculum conficit , cujus
diameter ad pedes plus minus ſexa-
ginta porrigitur) ut non inſulse una
ex memorabilibus hujus Civitatis
rebus reputetur . Eoque magis quod
in tanto temporum lapſu , ne rimu-
la quidem , ingens illa machina mi-
nutiſque compacta lapidibus , eſt il-
40 liſa . Ad dextram ſummi altaris in
exteriori parte Ædiculæ , quæ *Re-
gum* à Regibus in ea ſepultis adhuc
dicitur , videtur in deaurata tabula
elegantiſſime depictus D. Ludovicus,
manu Simeonis Senenſis , celeber-
rimi tum apud Franciſcum Petrar-
cham *Hetruſcis lyricis* , tum etiam
apud alios pictoris . Altare vero pri-
mum à dextris dicti primi altaris ,
D. Antonio Patavino eſt ſacratum ;
in quo Sanctus iſte ea civium fre-
quentia , ea pietate , religione, & fide
colitur & exoratur , ut nil niſi no-
men deſit quo Civitatis protector
patronusve dicatur . Docent hoc in-
numeræ tum argenteæ , tum ligneæ
votivæ pictæ tabellæ , quæ in teſti-
monium impetratæ orationis , à fi-
delibus vota ſolventibus, in dies, cir-
ca ſacram ejus imaginem appendun-
tur . Quorum quidem fidelium piæ
in eum largitiones ad decem aureo-
rum millia brevi crevere . Ex quo-
rum fructibus ſex in annos ſingulos
egenæ puellæ nuptui dantur . alia-
que pia exercentur opera,quæ Oeco-
nomi ad id nominatim deſignati ,
tam ex Nobilibus dicti noſtri Sedi-
lis , quam ex popularibus , procu-
rant . Conditur in ea Eccleſia cor-
pus Innocentii ſummi Pontificis
ejus nominis IV. qui primus Car-
dinales purpureo inſignivit galero:
quique cum ſacros conſtituere atque
ſancire poſſet canones , explanare ta-
men à deceſſoribus Pontificibus jam
ſancitos maluit , quam ſuos poſteris
explanandos relinquere . Teſtimo-
nium ejus ſepulturæ perhibent Mar-
tin. Polon. Fr. Jacob. Philip. in *ſuis
chroni.* & Bapt. Plati. in *ejus vita*
his verbis: Accerſitus deinde à pro- ,,
ceribus Regni Siculi , Neapolim ,,
nuper inſtauratam ſtatim proficiſci- ,,
tur , ibique moritur ac ſepelitur in ,,
Eccleſia Sancti Laurentii , pontifica- ,,
tus ſui an.11. men.6. die 12.Et præ- ,,
ter cæteros Sereniſſimos , qui in d.
Regum humantur ſacello , Cathari-
na filia Regis Alberti,& conſors ſpe-
ctabilis Caroli primogeniti domini
Principis domini Roberti , Dei gra-
tia Hieruſalem ac Siciliæ Regis , il-
luſtris Ducis Calabriæ ac Vicarii ge-
neralis , illuſtriſſimo inſpicitur ſe-
pulchro in ingreſſu Chori . Qui qui-
dem Chorus , poſt majus altare ſi-
tus eſt , eoque modo eſt locatus , quo
nullus hujus Civitatis alius ; pul-

cherrimo

cherrimo enim cingitur ambulachro, illuſtrium Familiarum Ædiculis & monumentis miro artificio diſtincto. Nec mirum ſi templum hoc, Regum eſt ſepulchrum, quando Regum etiam eſt ædificium. Porro quidem à Carolo I. fuit extructum, vel ſaltem auguſtius factum: dein à Carolo II. primi fil. muneribus adauctum. Demum à Ladislao, & à Margaritha ejus matre, aliiſque Regibus, Regumque filiis beneficiis ampliatum. Quod tum ex hiſtoriis, tum ex Regiis diplomatibus, quæ in ejus Archivo ſervantur, tum tandem ex compluribus ibi inſcriptionibus liquet. Quapropter ad illorum animas expiandas annuatim à Cœnobitis, regali in medio templi ſtructo cenotaphio, ſolemnia ſa-
41 cra fiunt. Ibi cineres totius fere Neapolitanæ Nobilitatis conditi videntur, noſtrique Sedilis plerique omnes ut Carminiani, Standardi, Ruſſi, Puderici, Conſtantii, Rocchi, Oriliæ, Cicinelli, Capuæ, Pignoni, Ruſſi à Leone, Muſettulæ, noſtrique Surgentes. Et jam extinctorum nonnulli, ut Facellæ, Cecaleſii, Spiccicaſii, Bonifacii, Pappanſogni, Francones. Et hi quidem ibi quaſi in hereditaria ſedilitia humantur ſepultura. Præter quos & aliorum Sedilium innumeri ſubteguntur etiam illuſtrium Familiarum viri, ut ſunt Baltii, Sanſeverini, Aldemoriſci, Olerii, Capycii, Tomacelli, Caraccioli, Minutuli, Aprani, Piſcicelli, Galeotæ, Bonifacii, Guindacii, Barreſii, Marræ, Barrilii, Oriliæ, Vulcani, Capuæ, Pagani, & Titulares complures, compluresque ſeptem Regni Officiis authorati, aliique nobilis generis viri, ac Regum qui pro tempore regnaverunt, familiares. Qui quidem omni qua decuit majeſtate, & monumentorum ſplendore humati videntur. Il- 42
lius autem jure, Equites Sedilis Montaneæ, ſoli potiuntur. Nam in Capitulum ipſius, ad Sedilitias res pertractandas conveniunt, locique ſunt protectores, ita ut eorum tantummodo conſenſu, omnia quæ ad Cœnobii regimen ſpectant, una cum loci Cuſtodis, vel *Guardiani* quem dicunt, interventu, pie peragantur, ex ſummorum Pontificum, Regumque conceſſionibus & decretis. Quod intantum protrahitur, ut ne Ædicula quidem vel Altare in ea Eccleſia concedi poſſit, inſciis & inconſultis ſex Dominis à dicto noſtro Sedili deputatis, ut ex ipſius Capitulis videre licet. Et quamquam jam inveniantur conceſſæ Ædiculæ quædam aliquibus Civibus, Familiarum longe ab Equeſtribus diſparium, tamen id evenit Oeconomorum incuria & diſſimulatione. Abſque enim dictorum Equitum expreſſa licentia, fieri non poterat, etſi in Eccleſia perſonæ non excipiantur. Eam vero incuriam & diſſimulationem, juribus dicti Sedilis ita obfuiſſe non puto, ut conceſſiones ipſas ſcindere non poſſent quandocunque libuerit. Eam juriſdictionem & protectionem præfatis tantum Equitibus debitam, notam facit, præter publica documenta, marmorea inſcriptio ipſi Campanili affixa, & huc tranſcripta ut jacet.

QUOD CIVIBUS CONTRIBULIBUSQ; OMNIBUS
UNIVERSAEQ; URBI FAUSTUM FORTUNATUM
Q; SIT DEI OPT. MAX. AC DIVI LAURENTII MARTY
RIS HONORI DICATUM OPUS ATQ; A PRIMIS CORP
TUM FUNDAMENTIS AN. SAL. M.CCCCLXXXVII.
VI. K. APRILIS INCLYTO REGE FERDINANDO
ARAGONIO REGNUM OBTINENTE, JOANNES BOFAR
DI F. CICINELLUS, ET CAROLUS PETRI F. SERGENTIUS
EX MONTANEA TRIBU NOBILES, VIRIQ; UNDEQUAQ;
ORNATI, TEMPLI PROCUR. NULLA ALIUNDE
QUAESITA OPE, SED EX TEMPLI IPSIUS BONIS
ID SUMENTES FACIUNDUM CURARUNT.

Quæ quidem inſcriptio, inde Montanei Ordinis præſtantiam in-
43 dicat, quod ejus Equites, inſcriptos habet: quandoquidem ſi publicum eſſet campanile illud, inſcriptionem hanc abſq; Principis offenſione non admiſiſſet: in opere enim publico, alterius nomen inſcribi quam Principis, aut cujus pecunia id opus factum ſit, non licet. Idque intantum eſt verum, ut ne Præſidis quidem nomen licebit ſuperſcribere, *l.2.3.4. & fin. ff.de operibus publ. l.ſi qui judices Cod. eod.* Et hic aperte dicitur, eos nulla aliunde quæſita ope, ſed ex templi ipſius bonis faciundum curaſſe. Adde quod communiter obſervatur, quod in rebus in quibus quis habet authoritatem, facit nomen ſuum ſcribi, & apponi, ſecundum Jacob. Rebuff. in *l.2. C. de frumen.* Caſſan. in *cathalogo gloriæ Mundi in 55. conſid.* Pallii etiam haſtæ in majori hebdomada, cum ſacratiſſimum Chriſti Salvatoris Corpus ſolemniter conditur ſepulchro, vel quandocunque in ea Eccleſia id fieri contingerit, equitibus dicti ſedilis tantum, antiquo jure portandæ deferuntur: patronorum more, quibus ſemper prærogativa debetur, *can. piæ mentis, & can. Frigentius 16. quæſt.7.* Anchar. in *cap. nobis 2.col. de jure patr.* Abb. in *rubr.eod.* Quod ab ipſius Conventus fundatione obtinuit, lege à Regibus poſita, ut duo ſemper Equites Theatri Montaneæ, illius protectioni præeſſent, ita ut etiam expenſæ in rebus dictæ Eccleſiæ neceſſariis, fiant per dictos Equites & Guardianum qui pro tempore ibi erit. Quod Reginæ Margaritæ, Ladislai Regis matris, documenta, quæ in dicti Conventus Archivo ſervantur, adhuc indicant. Idque ju- 44
re fundationis optime factum fuit. Cuique enim licitum eſt in traditione rei ſuæ, legem quamcunque vult, apponere, etiam in ſpiritualibus, prout eſt text. in *cap. generali, de elect.in* 6. Gloſ.in *can. Eleuterius 18. q.2.* Abb. in *cap. quanto, extra de cenſib.* Innoc. in *cap. quoniam, ne prælati vices ſuas*.Domin.in *cap.cum ex eo, in ult. notab. de elect. l. ob res ff. de pact. dotal.* & late Arnulf. Ruzeus in *tract. de regalib. num.6.* Et ex his *Regalem* vocat *fundationem* Joan. de Sel.*de benefic. quæſt.23.par.2. num.37.* Ubi hæc tuetur etiam ex textu in *cap. cum nobis, de jur.patr.* Gloſ. Pariſ. *de mat.feud.§.27. nu.9.*

Et

Et omnium latiſſime Dn. Mutius, meus major germanus in largis ſuis, quas circa hæc fecit lucubrationibus typo quam dignis & cum Fiſci patronum jam diu ageret, & cum ad D. Claræ Conſilium allectus eſſet, & nunc ubi Regiæ Cameræ Summariæ præſidens, Regium tuetur patri-
45 monium. Sed heu, heu Germani hujus recordatio, ac item & Dn. Fabii tertii ſuperſtitis abſentia, (militaris enim copiæ Tribunus Cypro inſulæ à Turcis obſeſſæ ſuppetias it, & equeſtris jam copiæ deſignatus præfectus, longiorem protrahet abſentiam) aliorum quatuor amiſſorum memoriam fricuit. A quo eo plus urgeor, quo in eorum amiſſione plus eſt nobis amiſſum. Joannis enim Franciſci primogeniti miram in civilibus peragendis negotiis dexteritatem, dexteram diligentiam, diligentem celeritatem, celerem promptitudinem teſtantur tum Philippus Hiſpan. Rex ac dominus noſter, cum etiam noſtra Civitas. Hæc quidem dum ad Siculos, ille vero dum ad Venetos, ardua ob negotia, ipſum Legatum mittunt. Aloyſius pariter & Bernardinus Hieroſolymitani Equites, licet adhuc per gloriam vivere cenſeantur, *Inſtit. de excuſat. tut.* §.2. cum pro Rep. & pro Chriſtiana Religione in Melita à Teucris circundata an. M. D. L X V. ſtrenue occubuerint, adhuc tamen homines ſumus, & quos oculis frui non poſſumus, corde lugere cogimur. Marius tandem Jureconſ. ſummis Magiſtratibus integerrime functus, & Provinciarum Principatus citra, & Baſilicatæ, ſeu Picentinorum & Lucaniæ præſes, & ad ſublimia negotia per univerſum Regnum à Principe delegatus, & Regis à conſiliis jam deſignatus, qui in primo juventutis aditu (octavum enim & vigeſimum ætatis annum nondum compleverat) morte præreptus, ingentem omnium de ſe conceptam ſpem, miſere eſt fruſtratus, relictis innumeris ad diverſas cauſas Reſponſis, *Conſilia* quæ vocant, præclara ſui ingenii monumenta: quæ etiam & ad communem ſtudioſorum utilitatem, & ad fratris memoriam à temporis injuria vindicandam, edenda cum primum curabuntur. Sed quidni Philippum ex patruele nepotem etiam lugeam? qui jam nuper in Cercina cum compluribus aliis Neapolitanis equitibus annum vix XVIII. attingens, miſere à barbaris transfoſſus interiit. Eſt autem Cercina, inſula maris mediterranei cum urbe ejuſdem nominis ex adverſo Aphricæ, ad promontorium minoris Syrtis ſita. Plin. *lib. nat. hiſt.* 5. *cap.* 7. Pompon. Mela *de ſitu Orbis*. Hanc Ptolemæus *lib. Geographiæ* 4. *tab.* 2. CERAUNAM etiam dici ait. At ſatis eſt meruiſſe lugeri. Id tamen dixiſſe liceat, nos tantum tres, ex vetuſtiſſima noſtrorum ſerie, juri operam dediſſe, cæteros
omnes militiæ. Idque nemini mirum 46
videri debuerit, cum temporum varietate, ſtatum mutari perſæpe contingat, *cap. non debet de conſanguin. & affin. can. ſciendum*, 22. *diſt.* 34. *quæſt.* 4. *can. quis ignoret* 3. *diſtinct. can. erit autem*, & *ibi Gloſ.* Eoque 47
minus quod inter arma, & leges ea eſt affinitas, ut non ab re diu diſceptatum fuerit inter Doctores quibuſnam primas deferre debeamus. Quæſtio agitatur ut plurimum in *prob. Inſtit. in principio* ubi perbelle & ſuccincte Jaſon, & Paulus Fuſcus in

ſuis

ſuis *ſingularibus* . Non parum eſt
igitur decoris quod Milites dictæ
Montaneæ Tribus præter aliorum
morem, qui in loco in ipſis Sedili-
bus apparente, id agunt, in prænota-
to Divi Laurentii capitulo concio-
nes celebrent. Quando vota atque
ſuffragia publica, in eccleſiis ferre,
non omnibus, nec paſſim licet, prout
eſt tex. in *l. denunciamus Cod. de iis
qui ad eccl. confug.* ubi vide *Gloſ.* Se-
natores etiam in loco profano ad con-
ſultandum non conveniebant, ſed
in auguſto & ſacro, & ubi Deorum
templa eſſent, Gell. *lib.*14. *cap.*7.
Alex. ab Alex. *lib.*4. *cap.*11. & *ibi*
Tiraq. nec immerito, cum Senatus
ſanctus, & *ſanctior* dicatur, quemad-
modum & *ſanctius conſilium*, idem
Alex. *lib.*4.*cap.*11. & Decuriones qui
ordinis ſunt ad inſtar ſunt Senato-
rum, *l.ſenatores Cod.de decur. lib.*10.
& quælibet Civitas habet Senatum
ſuum, *Auth. de nat. lib. in cur. de-
put. in princ.* Luc. de Penn. in *rubr.*
& in *l. omnes*, *la prima*, *Cod. de
decuri.* Caſſan. in *Catal. glor. mun.
par.*7. *conſid.*12. Ad quod illud etiam
addi poteſt, quod oculata fide inſpi-
citur, nempe affinitas quæ ipſi ſe-
dili eſt cum Eccleſia *Divi Archange-
li* qui *ad ſignum* dicitur (ut interim
taceam Ædiculam aliam quæ alio ex
latere eſt ipſi contermina) quæ eo
eſt ipſi contigua, ut unus & idem
paries hinc ſedile, inde Templum
ſuſtineat, in unum quaſi corpus am-
bo redigendo, ut ipſum etiam ſedi-
48 le quodammodo religioſum dici poſ-
ſit; cum quæ ſacris & religioſis inhæ-
rent ſint religioſa, *l. quæ religioſis
ff. de rei vendic. l. inter ſtipulantem
§. ſacram ff. de verb. obligat.* Quod
quidem non parum eſt ipſi decoris
& privilegii, cum quæ eccleſiis inhæ-
rent per xl. paſſus ſi majores fuerint,
per xxx. vero ſi minores, vel cappel-
læ circum, ſacra cenſeantur, *can. ſi-
cut antiquitus*, & *can. quiſquis* 17.
*q.*4. & facit *cap. ad hæc*, *de relig. do-
mibus*, *l.ſi quis ſepulchrum*, *ff. de re-
lig. & ſumpt. funer.* ſicuti & pala-
tia Principum non ſunt parietibus
& ædificiis privatorum coarctanda,
l. quicunque Cod. de oper. publ. facit
can. nulla & *ibi gl.*12. *q.*1. Caſſan. in 49
Catal. gl. mun. in auth. princ. 150.
Cujus rationis cauſa, ac item ne ve-
neranda illius vetuſtas aboliretur,
ipſum Sedile ejus Milites nunquam
immutare voluerunt. Eoque minus
quod quanto quid eſt antiquius, tan-
to cenſetur dignius, & plus decoris
& majeſtatis habet: ideo nec vetuſta-
te conſumpta reficiebantur, nec ef-
fracta reſarciebantur. Alex. ab Alex.
*lib.*5. *cap.*14. Plut. *cap.*36. *Inſtit. de
rer. diviſ.* §. *ſingulorum*, *l. ſemper*,
ff. de jur. immunit. Et ut Sedilis fines
intacti remaneant, juxta *univer. tit.
ff. & Cod. fin. regund.* & *de termin.
moto.* Dicitur autem *D. Archangelus* 50
ad ſignum (ut id interim non omit-
tamus) Eccleſia illa, ob cubitale qua-
dratum marmor, æreo clavo in me-
dio infixum, ac ad ipſius ſcalas in
via infoſſum. Quod poſitum fuit ſi-
gnum ad futuram memoriam vindi-
catæ Neapolis à Sarracenorum inju-
ria & incurſibus, ingentiſque illorum
ſtragis eo loco factæ. Res ita ſe habet. 51
Angentibus Sarracenis noſtram hanc,
ultra modum, Civitatem, D. Anel-
lus ejuſdem Sedilis Eques, & notioris
ſanctitatis, quam ut noſtro indigeat
elogio, qui tunc inter mortales age-
bat (evenit hoc circa Sal. an. DL.)
à D. Archangelo monitus fuit, Nea-

politanos

politanos dubio procul victuros ſi ibi in illos vim impeterent. Quod exequati fuerunt adeo ſtrenue, ut ſanguis ex interemptis Sarracenis effluxus, ad mare uſque decurrerit. Eſt autem ſpatium illud ad duo ſtadia. Victoria itaque potiti Cives, locum illum D. Archangelo conſecravere, templum erexere, præfatum ſignum affixere, & D. Anellum in patronum
52 ſuſcepere. Indeque factum eſt ut huic Sancto vexillum Neapolis inſignibus pictum tribuatur; quod omnes, qui ea de re ſcripſerunt, una voce teſtantur. Ne autem temere id factum videatur, ideſt æreum clavum in marmorea tabella infixum; operæ pretium erit ſcire, quod uſus æris ait Plin. *lib. nat. hiſt.* 34. *cap.* 9. ad perpetuitatem monumentorum jampridem translatus eſt. Ob quam cauſam leges XII. tab. in æreis tabulis inciſæ fuere, ſecundum Dionyſ. *lib.* 10. Diod. Sicul. *lib.* 14. Liv. *lib.* 3. Plin. *loco citato*, & alios. Quorum authoritate, Pomponii ſententia *l.* 2. §. *exactis deinde Regibus*, facile refellitur, qui eboreas fuiſſe dicit. Et Cic. ubicunque de incidendis legibus comminiſcitur, in *ære inciſas* ait: quod videri poterit in *Philipp.* non ſemel, in *Catilin. de Divinat.* & *alibi*. Qui quidem mos incidendarum in ære conſtitutionum & legum, ex Græcis ad Romanos translatus fuit. Minos enim Cretæ Rex ter ſingulis annis leges æneis tabulis inciſas, per populos circumferendas curabat, ut ſanctius adſervarentur. Plato in *Minoe*, & refert Bud. in *l. unica ff. de off. præf. prætor.* Poſtmodum vero ad uſque poſteriorum Cæſarum tempora deductus fuit; Theodoſius enim & Valentinianus in tabulis æneis jubent incidi legem, quam de frumento urbis Conſtantinopolitanæ ſciſcerunt, *l.* 2. *Cod. de frum. urb. Conſtant. lib.* 11. Et Moſes, leges ab Deo ipſi datas, in lapideis tabulis inſculpſit: innumeraque hujuſmodi adducuntur exempla. Illud autem non omittendum & huc valde confert, quicunque ejuſmodi tabulas refixerit ſive revulſerit, in pœnam legis Juliæ peculatus incurrit, *l. qui tabulam ff. ad leg. Jul. pecul.* Hunc pertinere poſſet, quod Livius *lib.* 7. 8. 9. & *alibi* memoriæ prodidit; ſolitos, ſcilicet, fuiſſe antiquos ad peſtem ſedandam figere clavum ad januam alicujus templi, prout ad dextrum latus ædis Jovis opt. max. aliquando fixum. Ad quam rem ſolemnius peragendam, Dictatorem creabant: at ne cum vera noſtra religione, fallacem antiquorum ſuperſtitionem commiſcere videamur, lubens pertranſeo. Id tamen non ſubticebo, antiquæ & ridiculæ ſuperſtitionis illius, adhuc veſtigia quædam apud plebeculam alicubi inveniri. Ad tonitrus enim pellendos, ſolent ruſticuli quidam, aut clavum, aut gladium, aut quid ſimile ferreum æneumve humi figere: ita credentes altiſſimi Dei, ad quem in neceſſitatibus eſt recurrendum, fulgura avertere. Porro autem multiplicem æris uſum apud antiquos recenſet Ludov. Rhodig. *lect. antiq. lib.* 16. *cap.* 6. Omnino ſiquidem ad rem divinam, pleraque ænea adhiberi ſolita dicit: & in iis maxime ſacris, quibus delinire aliquos, aut devovere, aut morbos expellere volebant. Inde Thuſcos æneo vomere in deſignandis urbibus uſos. Et Sabini æneis cultris tondebant ſacerdotes. Et in Lunæ defectu ſilenti nocte

æris

æris ſonitum adhibebant, authoribus Liv. *lib.*26. Ovid. *Metamorph.lib.*4. *&* 7. Plutar. in *Æmilio*.Id etiam ſcitu non indignum refert Rhodig. moris fuiſſe venatoribus ſicubi aliquod animal mortuum reponerent, ne computreſceret, clavum æneum illi infigere; veluti ad avertendam putrefactionem efficaciſſimum remedium. Unde natum adagium ait, ut cum aliquis ſignificari velit, qui tutus ſit à periculo, *clavum æneum habere*, vel *clavo æneo infixus* dicatur. Statuæ quoque ex ære potiſſimum conflari conſuevere ad diuturniorem memoriam protelandam, quod annotavit Raviſ. in *ſua offic.* & Caſſan. in *Catal. glor. mundi par.*1. *conſid.*34. D.Joann.in *apocal.* Eman. Moſchop.in *ſelect.voc.att.* Phavor. in *comment. ling.græc.* Ex quo cum vario, tum antiquiſſimo æris uſu, & apud Romanos, & apud alias nationes frequenti, ac à Neapolitanis in re tam celebri mutuato, Sedilis Montaneæ antiquitas innoteſcit. Cujus 53
gloriæ vetuſtiſſima memoria loco ubi jacet, præſervata & defenſa fuit; cum in alienam meſſem falcem immittere nemini liceat, *cap.dudum, de reb.eccl. non alien. in* 6. *c.Eccleſia Sanctæ Mariæ, extra de conſtit.* Iſern. in *cap. imperialis* §. *inter duos num.*31. *de prohib.feudi alienat. per Frider.* Et quæ certam habuerunt interpretationem, minime ſunt mutanda, *l. minime, cum notatis ibi per Gloſſ. ff. de legib.* Quod tamen nedum marmor illud, verum & Regni *capitula*, & innumera publica monumenta teſtantur.

ADNOTATIONES

Ad *num.*1. *Licet carcer, non carceres dixiſſe debuit.*

Germanus meus in eorum inclinat ſententiam, qui cuſtodias reorum, in numero unius tantum, *carcer* appellari volunt: & certe ſi ad Ciceronem cæteroſque primæ claſſis authores reſpiciamus, haud dubie id affirmandum cenſebimus: alioqui tamen apud Jureconſultos *carceres* in numero multitudinis pro cuſtodia non ſemel leguntur: nunc autem id mihi ſuppetit Pauli in *l.ne quis, ff. de cuſtod. reor. Si quos*, inquit, *ex his qui in carceribus ſunt, &c.* ut *Cod.* interim rubricam *de privatis carceribus* penitus diſſimulem, tanquam quæ ad hanc rem nullius ſit authoritatis: imo & Plautus in *Aſinar. Qui adverſum ſtimulos*, ait, *laminas, cruceſque compedeſque nervos, catenas, carceres, numellas, pedicas, bojas, tortoreſque acerrimos*, &c. quamvis hoc loco carceres pro funibus quibus alligantur criminoſi, poſuiſſe videatur. Id ex animo ſubnotarim, quod etiam advertit Sigon. de *jud. lib.*2. *cap.*3.nempe facinoroſos apud Romanos non ſtatim quam comprehenſi eſſent, conjici ſoluiſſe in publica vincula, ſed tradi in liberas cuſtodias uſque dum confiterentur, inde in vincula coercebantur: *liberas* autem *cuſtodias* dicebant, cum domi alicujus magiſtratus, ant etiam alicujus privati nobilis, ponebantur cuſtodiendi: & huc reſpexit Venulejus in *l.ſi confeſſus ff. de cuſtod. reor.* cum dixit: *Reus confeſſus donec de eo pronunciaretur, in publica vin-*

cula

cula conjiciendus, & Scævola item *alibi*, *Reus confeſſus ob ſolam confeſſionem conjici in vincula conſuevit*. Ejus autem rei cognitio, an ſcilicet in liberas cuſtodias, an in publica vincula mittendi eſſent, ſub Cæſaribus Proconſuli tradita fuit, *l.1.d.tit.* Sed & Magiſtratus etiam ob leviſſimam ſuſpicionem in carcerem conjicere poteſt, Bald. in *l.nullas*, *Cod.de exhib.reis.*

Num.13. Armamentarium P. R.

Prope templum Pacis alii fuiſſe tradunt, quod eodem tendit.

Num.47. Inter arma & leges ea eſt affinitas.

De hoc vide ad ſaturitatem Caſſan. in *Catal. par.9. conſid.1.*

SUMMARIUM

CAP. XII.

1 *Chronicis fides adhibetur, & ſecundũ ea in dubiis judicatur.*
2 *Rerum cuſtodia ad eos ſpectat qui jus habent in illis.*
3 *Digniores in concurrenti numero præferuntur.*
4 *Sigillum caſtri, & Civit.regimen apud Nobiles manere debent.*
5 *Scripturæ paternæ apud primigenium conſervantur.*
6 *Patrimonium Civit. Neap. quare in tribunali D.Laurentii ſervetur.*
7 *Præſumptio poteſt fieri ex præſenti de præterito.*
8 *Ocularis inſpectio omnem ſuperat probationem.*
9 *Marmoribus & æri ab antiquo literis inciſis præſtatur fides.*
10 *Summa platea ubi fuerit Neap. & in ea Equites Sedil. Mont. conveniebant.*
11 *Summa platea cur ita dicta. Summates ſive ſummani, qui ſint, &* num.ſequ.
12 *Pluto Sũmanus dicitur, & quare.*
13 *Summi dicuntur divites & potentes.*
14 *Summi Magiſtratus eminentiores ſunt, & qui cæteris præſunt.*
15 *Nomen rei conſequens eſſe debet.*
16 *Archon ſive Archos Princeps eſt, & quare locus Sedil. Montaneæ Archo dicatur.*
17 *Archon ſummus Magiſtratus Athenienſium, à cujus nomine, faſti ſcribebantur.*
18 *Civitatis Princeps, Magiſtratus eſt.*
19 *Alciatus carpitur in declaratione* l. pars literarum ff.de judic.
20 *Andegavenſium Reg. habitatio Neap. ad Sedile Mont. fuit.*
21 *Oliernus Cutonus eques Sedil. Mont. Neapolis Dux, ideſt Archon fuit. Et omnibus de Ducatu Amalfiæ privilegium immunitatis Neapolitanorum conceſſit, quo adhuc Amalfitani utuntur.*
22 *Archiater ſummus medicus, qui vulgo protomedicus dicitur.*
23 *Archigerontes ſunt ſeniores & principes.*

M 24 *Ju-*

24 *Judex curare debet ut capite damnati peccata confiteantur.*

25 *Clericis non eſt expediens in ultimo puncto ſupplicii, animam damnatis commendare, quia videntur mortem illis accelerare; ex ſummi tamen* Pont. *indulgentia id agunt.*

26 Patriarcha *ſummus patrum; Archiepiſcopus ſummus Epiſcopus.*

27 *Archidiaconus præeſt archipresbytero; archipresbyter autem præeſt presbyteris.*

28 *Archigubernus, primus claſſis gubernator. Archimimus, mimorum primus.*

29 *Archimandrita præfectus eſt Cœnobii, ideſt Abbas, vel Guardianus, vel Prior, vel* Præ*poſitus.*

30 *Archipirata piratarum primus, ideſt eorum qui in mari prædantur.*

31 *Piratarum bona, tempore quo piraticam exercent, prædari poſſunt.*

32 Pira*tæ ter in anno à Papa excommunicantur.*

33 *Dictiones incipientes ab Archo, vel in eam terminantes, eminentiam & ſuperioritatem ſignificant.*

34 *Archion Magiſtratuum ædes, palatium, Regiam, prætorium ſignificat.*

35 *Chriſtiana religio in regione* Se*dilis Montan. & in uno ex equitibus ipſius, ortum habuit in hac Civitate.*

36 *Porta Nolana in regione eſt Sedilis Mont. & quare ſic dicatur.*

37 *D. Aſprenus Sicula eques Sedil. Furcillæ primus Chriſtianus Neapol.*

38 *Neapolis ad Chriſtianam fidem per Divum Petrum convertitur.*

Miſſæ Sacrificium Neapoli à D. Petro *celebratum*, eod.

39 *D.* Petrus *ad aram Neapoli quare dicatur.*

Jubileum Neapoli ad D. Petrum ad aram celebratur, eod.

40 *Neapolis Chriſtianam fidem quaſi ante omnes gentes amplexata eſt.*

41 *Janua dicitur caput ædis, & ubi eſt caput, totum corpus eſſe cenſetur.*

42 *D. Severus de Familia Carminiana: D. Anellus de* Pu*derica, nobiles Sedil. Mont. D. Arpinus de Sedili Furcillæ.*

43 *Sedile Furcillæ quare ſic diceba*tur.

44 *Υ, cur* Py*thagoræ litera dicatur.*

Literas Græcas Palamedes primus invenit, eod.

45 *Vita humana unum habet initium, duplicem finem; virtutum ſcilicet, & vitiorum.*

46 *Equites Sedilis Furcillæ quare y in inſignia ſibi elegerunt.*

Juventus Neapolit. curſu exercebatur propoſitis præmiis, eod.

47 *Sedili Montaneæ, quod unitum habeat Sedile Furcillæ, duos facit decuriones.*

48 Pr*æmia vincentibus propoſita ponebantur in ulmo ad templum Caſt. &* Pollucis, *& quare.*

49 *Capuana & Nidus quare utuntur equo pro inſignibus.*

50 *Magiſtratus omnes & Primores Civitatis, ad Tribunal. D. Laurent. in regione Sedil. Mont. ad res decernendas publicas accedere*

dere debent.

51 *Juramentum de bene admini-ſtrando in tribunali D. Laur. à Magiſtratibus præſtatur.*

52 *Juramentum in templo Jovis Feretrii fiebat à Rom. & in juramento addebant ſceptrum.*

53 *Æquales dignitate in proprio territorio ſunt majores.*

54 *Decuriones in proprio oppido omnes præcedunt.*

Civis mediocris civitatis in propria patria præcedit civem majoris Civitatis, eod.

55 *Homo locum nobilitat.*

56 *Exilio damnatus exulare debet tam à loco ubi damnatur, quam ubi* Princeps *reſidet.*

57 *Delinquentes ad* Principem *accedere prohibentur.*

58 *Locus illuſtratur ex* Principis *præſentia.*

Civitate diviſa per quarteria, quodlibet quarterium dicitur una Civitas.

59 *Civitas abſque Principis indulgentia dividi in quarteria ſive Sedilia non poteſt.*

60 *Civitate diviſa per quarteria, illicitæ oriri poſſent conventiones, monopolia & diſſenſio, & ſeditiones.*

61 *Nobilitas diviſa in ſedilia, adhuc una cenſetur.*

Collegium unum cenſetur, licet diverſæ ſint ſectæ collegiatorum.

62 *Tutela, una dicitur, licet à pluribus adminiſtretur.*

Officiales diverſi, diverſas non faciunt curias.

Regnum una cenſetur provincia.

63 *Sedilis furcillæ cum Montanea unionis cauſa.*

64 *Sedile Montaneæ cur duos eligat decuriones: cur latius tenimentum quam alia: cur duas regat Civitatis portas.*

65 *Portis Civitatis Capitanei ad guerram ex Equitibus præficiuntur.*

Capitaneorum ad guerram munus & authoritas.

66 *Civitas diviſa eſt in ſedilia ut melius regatur.*

67 *Sedilia inſtaurantur communi collatione omnium, qui in eorum regione habitant, vel prædium habent.*

68 *Montaneæ ſedile decem ſedilia habebat; & quæ fuerint, connumerantur.*

69 *Sedilis Montaneæ cum Roman. porticibus collatio.*

70 *Sedile Montaneæ in ſalubriori Civitatis regione ſitum.*

Hujus etiam Sedilis vetuſtatem, ut hanc rem abſolvamus, innumeri teſtantur Authores, ex quibus tres tantum, & ipſos quidem ſedilitios, in medium afferam. Panormita igitur Nidi ordinis eques, in *triumpho Alphonſi*, ubi omnia commemorat ſedilia, hoc, *vetuſtiſſimum* appellavit, quod de nullo reliquorum dixit: & ſuperlativum non mutat gradum, ſed majorem infert qualitatem; nam accidentia denominant ſubjectum, Bald. in *cap. ult. §. cæteri, quis dicatur dux*, Caſſan. in *Catal. glor. mund. par. 7. conſid. 2.* Idipſum fatentur Sarnus & Pappanſugna in ſuis, quæ de ſedilibus conſcripſerunt *chronicis*; quibus in judicando ſacer Senat. Neapolit. eam fidem adhibuit, ut ſecundum ea ſententiam

M 2 di-

dixerit, teſte Afflict. in *deciſ.245.*& Fret. *de ſubfeu.tit. de orig.feud.n.*68. & *tit. de ſum.reg. num.*70.Et id quidem nedum Senatoribus & cauſarum patronis, verum & cæteris etiam curialibus notorium eſt: chronicis ſtan-
1 dum eſſe notat Bald. in *l.un. ff. de off. quaſt.* Gloſſ.in *cap.inter dilectos, ver. magis, de fide inſtrum.* & in *cap. venerabilem de elect. & can. in nomine domini diſt.*23. Bart. & communiter DD. in *l.1. ff. ſi cert.pet.* Iſern. in *præl. feud. in fine.* Verum ante omnes conclamant hoc ipſum literæ in marmorea baſi, quæ ipſum Sedile ſuſtinet, annis ab hinc plus minus mille tercentum inſcriptæ hunc in ordinem.

PIISSIMAE AC VENERABILI DOMINAE.
NRÆ. HELENAE AUGUSTAE MA
TRI DNI. NRI. VICTORIS SEM
PER AUGUSTI CONSTANTINI ET
AVIAE DOMINORUM NOSTRORUM BEA
TISSIMORUM CAESARUM
ORDO ET POPULUS NEAPOLITANUS.

Et non multis ab hinc diebus, aliud marmor inventum fuit, ac in collegium ſocietatis Jeſu importatum, his literis inſculptum.

PIISSIMAE AC CLEMENTISSIMAE
DOMINAE NOSTRAE AUGUSTAE
HELENAE MATRI
DNI. NRI. VICTORIS
SEMP. AUGUSTI CONSTANTINI, ET AVIAE
DOMINORUM NOSTRORUM
CAESARUM BEATORUM
UXORI DIVI CONSTANTINI
ORDO NEAPOLITANUS
ET POPULUS.

Quæ quidem inſcriptio etſi totius urbis antiquiſſimæ nobilitati maximam afferat gloriam, alibi enim hucusque viſum non obſervavimus, ipſi tamen ſedili particularem præbere aſſeverare poſſumus, cum ejus
2 memoria apud ipſum ſervetur. Rerum enim cuſtodia ad eos ſpectare notum eſt, qui jus habent in illis, *l.fin.*
3 *ff. de fid. inſtr.* ac in concurrenti numero digniores præferendos, *l. ſi qua ff.famil. erciſc. l.ſemper ff. de jur. imm. l. ſi plures ff. depoſ. l.1. ff. de privil. credit. l.in finalibus ff. fin. regund.* Angel. in §.*actio, Inſtit. de act.*
Caſſan. in *catal. glor. mundi par.*1. 4
*conſid.*38. *arg.*50. & 51. ſicuti & caſtri ſigillum, & Civitatis regimen, quo ad ſtatum, apud Nobiles tanquam digniores, & paternas ſcriptu-
ras ad primogenitum conſervandas 5
tradi, Bald.in *cap.fin. de fratr.de nov. benef. inveſt.* Andr. in *cap.1. de pace & jur.firm.*refert Capyc. in *deciſ.*27.

Ex

6 Ex quibus eiſdem juris rationibus, civitatis hujus patrimonium ex antiquis & novis documentis cautum in Tribunali D. Laurentii in ejuſdem ſedilis, ut diximus, regione fundato, conſervandum patet: & ex eiſdem, Nobiles ipſius, in ipſo, jure quodam patronatus potiri ut *ſupra* diximus. Nec intelligi poteſt populares hujuſmodi habere cuſtodiam: tum quia una platea non poteſt eſſe totus populus; tum etiam, quia cum noviſſimo loco Nobilitas ſit regimen totius univerſitatis, medio
7 etiam tempore præſumi neceſſario debet hoc ipſum fuiſſe; quia ex præſenti præſumitur in præteritum, *l. ſi hi, Cod. de adult.* Et cum oculari inſpectione appareat, omnem aliam
8 ſuperat probationem, *l. ſi in ruptio-*
9 *ne §.1. ff. fin. regund. l. eandem, in fin. ff. de fer.* & in dubio, antiquis marmoribus vel æri, literis inciſis non modica præſtatur fides, *l. vel quæ*, & *ibi* Bald. *ff. de relig. & ſumpt. funer.* poſt *gloſ. ordinar. in l. monumentorum Cod. eod.* Glóſ. in *cap. quanto, de jurejur.* Mayn. in *l.1.* & *ibi*
10 *DD. ff. ſi cert. pet.* Quibus conſequens eſt ſummam Plateam non ab eventu in eadem fuiſſe regione nominatam, quum cuncti noſtrates Hiſtoriographi primam conditam fuiſſe aſſeverant, & in ea Nobiles ſedilis Montaneæ conveniebant ad publica gerenda negotia. Quod ultra quamplurimas alias authoritates ex antiquiſſimis documentis in rerum commercio commemoratis, indicat Reginæ Joannæ I. ſcriptura, in qua aſſeritur locum fuiſſe, qui *ſumma Platea* dicebatur, ubi Nobiles ſedilis Montaneæ congregari conſueverunt, & poſtea ab ea venditus fuit in *Regiſtro Reg. Joanna ſecunda fol.* 1432. *fol.* 293. nonnullaſque hujus Theatri columnas præteritis annis inventas fuiſſe ſcimus, & impræſentiarum Notarii, aliique memoriarum ſcriptores in contractibus & teſtamentis quæ in ea regione conficiuntur, & potiſſimum ad Theatrum hujus Civitatis, cujus adhuc ingentia videntur veſtigia, & ab antiquitate quam præſeferunt vulgo *Antiqualia* appellantur, in *ſumma Platea* factum eſſe proclamant: meorumque majorum incolatum ibidem antiquiſſime fuiſſe, ſcripturæ penes nos exiſtentes etiā teſtantur. Quod quidem epithetum circumſpectiorē efficere locum illum ex pluribus comprobari poterit: *Summa* enim vocabatur, quod Summates 11
ſive Summani, ideſt Civitatis optimates & Principes, ſive Primates in ea habitabant, juxta expoſitionem Ambroſ. ad quod adducitur textus in *l. quinque ſummates Cod. de decur. lib.* 10. ubi Gloſ. *ſummates*, inquit, *primi ordinis Alexandrini corporalibus injuriis immunes eſſe cenſemus*: & vocabantur *ſummates*, quaſi ſummi, qui præerant decurionibus Curiæ, & *ſummanus* dicitur Pluto quaſi ſummus 12
deorum inferorum, Martian. in *nupt. philolog.* Et *ſummates*, ideſt, principes in civitate, Plau. in *Pſeud.*

Nec ego loquor delitiæ ſummatum virum.

inde *ſummatus* ſubſtantive, ideſt dominatus. Lucan. *lib.* 3.

Imperium ſibi, eum ac ſummatum quiſque petebat.

Connan. *lib.2. jur. civil. cap.9. n.6.* dicit. *Neque enim conſentaneum fuerit prædium inferius meliore jure eſſe quam ſuperius cui ſervit*: facit Bart. in *l.2. ff. de furt.* & Aul. Gell. *lib.*

lib. noct. attic. 2. *cap.* 1. dicit, *ſupremam eſſe cæteris provinciis Italiam*, ideſt ſummam & maximam. Val. Max. *lib.* 2. *cap. de modo comed. antiq. Inſtit. de jur. perſ. in princ.* & *ibi* Gl. *& de publ. jud.* §. *fin. l. tria ff. de ſervit. ruſt. præd. l.* 1. *cum gloſſ. Cod. de quib. muner. vel præſtat. nem. lic.*
13 *ſe excuſ. in verſ. ſummis*. Summi etiam dicuntur divites & potentes Tiraq. *de nobilit. cap.* 2. ubi *ſummo loco nati*, prout eſt videre, & facit text. in *l.* 1. §. *denique ff. de aq. pluv. arcen.* His enim locis eminentioribus etiam circa dominium *Conſuetudo Neapolitana* quæ incipit *Si duorum*, in *rub. de ripa & efrico*: & idem jure communi vocatur *ſummitas riparum* ſecundum Napod. & cedit habentibus terram ipſius ſummatis *ff. de*
14 *flumin.* Hinc etiam *ſummi Magiſtratus* dicuntur, ideſt, eminentiores, & qui cæteris præſunt, *l. pars literarum ff. de jud.* & quæ in *rubr. Cod. de ſumma trinit. & fide cath.* & in *l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumpt. funer.* cum quamplurimis correlariis ſive ſimilibus. Oſtendit præterea dicti ſedilis vetuſtiſſimam nobilitatem, nomen quo ubi ſitum eſt ſignificatur;
vulgo enim *Archo* dicitur, quod non- 15
niſi ex adæquata dignitate impoſitum fuit; nomen enim rei conſequens eſſe debet, *l. decernimus, in fin.* & *ibi* Gloſſ. *Cod. de epiſc. & cler. l.* 1. *in fin. ff. de offic. præf. urb. l. defenſores Cod. de defenſ. civ. Inſtit. de donat.* §. *ſed primus*, & *ibi* Gloſſ. & DD. Plato in
Cratylo. Nam *Archon* ſive *Archos* 16
princeps interpretatur. Et quanquam vulgus ignarum inde *Archo* appellari exiſtimet, quod longus parietum tractus juxta ipſum ſedile ad templum uſque Caſtoris olim & Pollucis, nunc DD. Petri & Pauli arcuatim ſit ſtructus, prout hodie magna ex parte videtur: (quæ quidem opinio aures demulcere videtur ob loci faciem & à communiter accidentibus) tamen qui humanas profitentur literas, non ad ædificii ſtructuram, ſed ad nominis vim referunt, ideſt, ubi *Archon*, ideſt Reipublicæ Neapolit. Princeps incolatum faciebat. In cujus rei fidem adducitur vetuſtiſſimum marmor, paucis ab hinc menſibus inventum, & his inſcriptum literis.

D. M.
MARTIAE MELISSAE
CONJUGI INCOMPARABILI
FOELIX ARK.
REIP. NEAPOLITAN.

17 Hoc eſt, *Archon Reipublicæ Neapolitanorum*. Eſt enim, ut diximus Archon, Princeps, & eſt ſummus Magiſtratus apud Athenienſes, à cujus nomine faſti præſcribebantur, quemadmodum à Conſulum Romæ, quod clare colligitur ex Cic. *de Fato*, ubi, *Morietur*, ait, *Epicurus cum duos & ſeptuaginta annos vixerit, archonte Pytharato*. Præerat etiam Judicibus, judiciorumque moderator erat, & ea fere munera gerebat, quæ Romæ Prætor, ut ex Demoſthene, & Iſæo oſtendit Bud. Unde *ff. de judic.* ſcribitur ea lex *Pars lite-*
rarum Divi Adriani, inde græcæ 18
li-

literæ ſequuntur, ideſt Archontas, ideſt Athenienſium ſummos Magiſtratus; nam Civitatis Princeps Magiſtratus eſt, *l.ſpadonem §.ſi civitatis princeps*, *ff. de excuſ. tut.* In qua *l.pars literarum*, duo quæ ad hujus Inſcriptionis declarationem conferunt, optime faciunt: unum quod de Adriano loquitur qui in hac Civitate Demarchus fuit, ut ait Ælius Spart. in ejus *vita*, & Alexand. ab Alex. *lib.3.cap.23.* Alterum quod de Athenienſium Magiſtratibus loquitur, à quibus Neapolitani genus ducunt, ut diximus in principio hujus libri, ſecundum Dionyſ. *lib.5.in fine.* Alexand. ab Alex. *lib. 3. c. 23.* & ibi Tiraqu. Quo fit, ut Alc. haud ſane ſenſiſſe dicamus, qui *d.l.pars literarum* localem fuiſſe dixit, ideſt quod tantum Athenis habuiſſet effectum:
19 fuit enim ubique locorum ſervata, ſecundum Anton. Auguſt. *lib.ſing. ſub tit. de tut.excuſ.* & ita antequam ipſum viderem naturaliter ſenſi. Noſtra vero concluſio de Archo, inde etiam probatur, quod ibi Andega-
20 venſ. Reg. habitatio fuit, prout eorum inſignia, ad parietes domorum contra ipſum Sedile ſitarum affixa, adhuc indicant; quæ ad præſens ſunt D. Fabii Cicinelli ejuſdem Sedilis equitis. Is, Neapolit. Reip. Princeps, qui antiquitus, ut diximus *Archon* græce dicebatur, temporibus poſtea
21 non adeo antiquis, latina voce *Dux* dictus fuit, ut de Olierno Cutono, dicti Sedilis milite, ac Neapolitanorum Duce, documenta legimus, quæ opportuniori loco referemus, in privilegio, ſcilicet, à Civitate Neapolis omnibus de Ducatu Amalfiæ conceſſo, inter *Ritus Reg. Cam.* quibus impræſentiarum, etiam non denegatur, certis ſub circunſtantiis, prout *ſuo loco* latius dicemus, & à Fretia non ſuo ordine recitato. Eodem tendit, quod de *Archiatro* ſcribitur, ut 22
princeps ſit medicorum, vel ſummus medicus, ut aliis placet, de quo in *rub. de comit. & archiat.Cod.lib.12. l.medicos*, & *l. ſi quis*, *Cod. de profeſſ.& med. lib.10. l.archiatros*, *Cod. de met. & epidemet.lib.12.* § *jubemus igitur*, *in auth.de ſanctiſs.epiſc.* per Alciat.in *d.rubr.de comit.& archiatr.* Tiraq. *de nobil.cap.31. num.18.* adde text.in *l.final.§.1. Cod.de inoff.teſtam. l.2.Cod. quibus non objic. long. temp. præſcr.* Caſſan.in *catal.gl.mun.par.1. conſid.13.* tenet fuiſſe Oſtiarium principis, quod confutatur per prædicta per Tiraq. & per ejus *formulam*, quæ legitur apud Caſſiodor. Boer. in *tract.de auth.magni Conſil. num.150.* ex Bart. in *l. de comit. & archiat. C. lib.12.* *Archigerontes* eodem ſen- 23
ſu intelliguntur ut ſint ſeniores & principes, *l. archigerontes Cod. de epiſc.aud.* Qua *l.* proviſum fuit ut ipſi archipresbyteri, pœnitentialem confeſſionem *Ergaſiotarum*, hoc eſt chriſtianorum damnatorum in metallum, intelligerent, ut Accurſ. Bald. Salic. & aliis placuit. Unde præter ipſos Paris de Put. in *tract.de Syndic. verſ.Judex qui aliquam*, *car.92.* per eam *l.* notabat, Judicem debere curam condemnatorum, ut confiterentur habere. Sed Alciat.*lib.diſpunct.3.* 24
cap.88. aliter declarat, dum ibi de dioceta ergaſti eorum mentio fit, & ſuperiori expoſitioni aſſenſit. Tamen 25
non ſine dubio fuit evitatum clericos confratres non eſſe condecens in furcarum pedibus, ad mortem damnatis, ut moris eſt, animam commendare, quia videntur illis mortem ac-

accelerare ; quod eis non eſt per-
miſſum . Sed hodie ſublata per Suam
Majeſtatem confraternitate prædicta ,
aliquibus ex cauſis ſuam rectiſſimam
mentem moventibus , ut *alibi* fuſius
ſcribam , tantum clerici confratres
ad damnatos aſſociandos relicti fuere,
quibus & à Summo Pontifice diſpen-
26 ſatum fuit . Hinc etiam , ut eo re-
deam, *Patriarcha* , Summus Patrum
interpretatur , *Archiepiſcopus* Sum-
mus Epiſcopus , ideſt primus , con-
tra Alciatum, *can.cleros 21. diſtinct.*
hinc *flamines* , *archiflamines* , *proto-*
27 *flamines* , *can. 1. 21. diſtinct.* Idem
de Archidiacono & Archipresbytero ,
qui Archidiacono ſubeſt , presbyteris
præeſt *cap. 1. de off. Archidiacon.* &
cap.1. de off. Archipresb. Hinc *Ar-*
28 *chigubernus* , claſſis præfectus , ſive
primus gubernatorum claſſis, *l. Sejus*
ff. ad Senatuſc.Trebell. Archimimus,
mimorum primarius, *l.patronus ff. de*
29 *ope.lib. Archimandrita* , præfectus
cœnobii , ideſt Abbas , vel ut alibi
dicunt *Guardianus* , vel ut alibi
Prior , vel ut alibi *Præpoſitus* & ſi-
miles , *l. nos reddentes Cod. de Sum.*
30 *trin. & fid.cath.* Inde etiam *archi-*
piratæ ; nam ſunt piratæ qui in ma-
ri prædantur, de quorum inſidiis le-
gitur in *l. in rebus ff. commod.* & de
eorum pravitate , in *auth. navig.*
Cod. de furt. Alciat. in *cap.1. §. na-*
vigia , de ſtat. & conſ. con. lib. eccl.
31 Quorum bona , tempore quo pirati-
cam exercent prædari poſſunt , alias
ſecus, Soccin. in *conſ.262. col.3.* An-
32 gel. *conſ.190.* incipiente, *Thema ta-*
le eſt : *ſacr. conſ.170. lib.2.* Et ter in
anno à Papa excommunicantur ,
Hoſt. in *Sum. de ſent.excomm.* Abb.
in *cap. excommunicationi , de rapt.*
Cic. *lib. 2. de offic.* Archipirata niſi
æquabiliter prædam diſpertiat , aut
occidetur à ſociis , aut relinqui-
tur . Mare infeſtum habent ; nam
cum quidam pirata ab Alex. Magno
ad eum adductus interrogaretur, cur
infeſtum mare haberet ? *Quid tibi* ,
inquit , *qui orbem terrarum habes*
infeſtum ? *ſed quia id ego exiguo na-*
vigio facio, latro vocor , tu quia ma-
gna claſſe , imperator . D. Auguſtin.
in *lib.de civit. Dei* . Alciat. in *l.bo-*
na, in fin. ff.de verb.ſignif. Et ut ge- 33
neratim dicam, omnes dictiones quæ
ex hac particula *Archos* incipiunt ,
vel in eam finiunt , præſtantiam &
præeminentiam ſignificant . Prout in
Dictatore , apud veteres *populi ma-*
giſter vocato , & in eo ſæpe Reſpubl.
& imperium ſtetit , & apud Græ-
cos *Æſymetes* , apud Lacedemo-
nios *Armoſtes* , apud Theſſalos *Ar-*
chos dicebantur qui parem Regiæ di-
gnitatem poteſtatem habent . The-
bani vero *Archinum* dicebant . Æl.
autem Spart. quem *ſupra* retulimus ,
Neapoli *Demarchum* appellatũ fuiſ-
ſe dicit ; vide Alexand. ab Alex. in
prænotato loco , & Tiraq. Vel dici-
tur *Archo* ab ἀρχῇ , ideſt , *principio* :
ibi enim primum ædificata fuit ci-
vitas , quæ poſtea ad differentiam
novæ civitatis conditæ , *Palæpolis* ,
ideſt , *vetus civitas* dicta fuit , ibi-
que adhuc ſunt indicia : vetuſtiora
enim ædificia quam ibi , in hac ci-
vitate non videntur. Poterunt etiam 34
literæ illæ *ſupra* memoratæ Inſcri-
ptionis ARK. licet parum apte , in-
terprætari *Archion*, quod , ut alias
diximus , Magiſtratuum Ædem ſi-
gnificat , & Regiam ſive Prætorium ,
& Palatium , & judiciale Forum , ex
Bud. in *l. moris §. non inquam ff. de*
pœn. Non ſolum autem gentilium 35

tem-

tempore regio hujus Sedilis , imo ipſum Sedile illuſtrioribus fuit exornatum ædificiis , quorum adhuc ſuperbiſſimæ ſuperſunt reliquiæ , & veſtigia , ut templum Caſt. & Pollucis in DD. Petri , & Pauli , ut diximus commutatum.Huic affine Theatrum , & Prætorium ſive Archeum , ideſt ubi civitatis Archon vel Dux reſidebat , & hujuſmodi alia , quæ ſuis enumeravimus præcedentibus locis ; verum & noſtra , ideſt chriſtianorum religio,in ea primum fundamenta jecit , ac in cor unius ex equitibus ipſius , Dei verbum ſeminavit. Rem cunctis notiſſimam brevi attingam. Petrus Apoſtolorum princeps , poſt Chriſti Salvatoris ad cœlos aſcenſum , Romam petiturus per noſtram hanc civitatem iter agebat :
36 prope Portam regionis tunc Furcillæ & nunc Montaneæ , quæ propterea quod Nolam verſus vergit , *Nolana* dicitur , ſpectatæ honeſtatis mulieri obviam factus , de civitatis religione , de civium vita & moribus percontatus , ſingulatim reſponſum accepit ; hominem autem præ cæteris juſtum , nomine *Aſprenum Siculam*, Sedilis Furcillæ equitem , membrorum ariditate in lecto laborare intellexit , & proinde mulierem diſceſſum accelerare ; erat enim Aſpreni ſoror . Apoſtolus , mirabile facturus opus , baculum ſuæ ſenectutis comitem , ad illum miſit , juſſitque ut ei innixus ad ipſum veniret . Fidens mulier acceptum baculum ad Aſpre-
37 num attulit , rem nunciavit . Is ſancto afflatus ſpiritu , miſterium ſtatim ſentiit , credidit , baculum accepit , quo vix tacto (mirabile) ſanus factus eſt & ad Petrum acceſſit .
38 Ille eum de Chriſtiana fide inſtruxit, Epiſcopumque civitatis inſtituit: miraculum evulgatur , confluunt undique cives , Apoſtolique verba audiunt , Chriſtianam amplectuntur fidem , aram Deo Optimo Max. erigunt , Petrus ſacra facit Aſpreni miniſterio uſus . Ibi poſtea Chriſti fide- 39
les Templum conſtruunt , D. Petro dicant , ab *Ara* , ubi ipſe celebrarat ſacra , nomen imponunt & adhuc retinet : *Divi* enim *Petri ad Aram* vel hodie appellatur . Ibi ſanctiſſimum celebratur Jubileum ubi anni celebritas advenit . Vita demum functo Aſpreno , inter ſanctos refertur , ejuſque caput adhuc cum cæteris Civitatis patronis religioſe in theca argentea ſervatur , pieque colitur in ædicula Majoris Eccleſiæ *Theſaurus* nominata ; ubi & baculum præfati miraculi inſtrumentum cuſtoditur : ejuſque natalitia die Auguſti tertia colimus . Illius vero familiam, ideſt Siculorum annis ab hinc plus centum extinctam novimus , jam muneribus & honoribus dicti Sedilis Furcillæ ſive Montaneæ uſque dum floruit functam . Ex quibus perſpi- 40
cuum eſt Neapolitanos veram religionem quaſi ante omnes gentes , & in ipſo religionis initio amplexatos eſſe , ac nunquam defeciſſe , ut fuſius in epitheto , *Chriſtiana* , dicemus . Major item Eccleſia hujus civitatis in eadem regione conſtructa fuit, quæ nunc dicitur , ut & à ſui conſtructione dicebatur , *Divus Georgius Major* : quod præter antiquiſſima & frequentiſſima documenta à nobis *ſupra* relata , veſtigia non parvipendenda etiam in præſenti demonſtrant . Sedes enim marmorea in qua Præſul pontificalibus indutus veſtimentis,in ſacris peragendis aſſidere ſolebat, ad-

huc integra & immota ſuo loco videtur: quemadmodum & Tribunal Magnæ Cur. Vic. item & Tribunal Siclæ in eadem regione ſita erant, ut *ſupra* diximus. Ædes etiam monetæ, ideſt ubi moneta publice cuditur, ejuſdem eſt tenimenti; licet enim in confinio ſit regionis Furcillæ & Portæ Novæ, quia tamen janua eſt in regione Furcillæ, tota ædes in ea regione eſſe intelligitur; cum janua ſit caput ædis, & ubi eſt caput totum corpus eſſe cenſetur, *l. quod conclave ff. de damno inf. l. ſi cui ædes ff. de leg. 3. l. prædiis §. balneum eod. tit.* & Bart. in *d. l. quod conclave*, per text. in *l. cum in diverſis ff. de relig. & ſumpt. funer. §. religioſum Inſt. de rer. diviſ.* Cujus quidem Aſpreni exemplum imitati cæteri ejuſdem Sedilis equites, in eam devenerunt, cooperante Deo, ſanctitatem, ut adhuc tres alii ex eis, & in ſanctos referri, & in civitatis patronos item ſuſcipi, unanimi omnium Chriſtianorum cul-
41 tu & veneratione meruerint. Divus enim Severus de Familia Carminiana, Divus Anellus de Puderica fuit,
42 Montaneæ Sedilis ambæ. Divus Arpinus, etſi cujus fuerit Familiæ ignoretur, inſignia tamen quibus notatur, Furcillæ fuiſſe equitem probant, cum ea ſint propria illius Sedilis quæ ſunt Y. Eaque videntur tum in propria ipſius Eccleſia ſtructa ubi erat dictum Sedile, & ubi adhuc nomen retinetur *Furcillæ*, tum etiam in ſupranominato Archiepiſcopatus Theſauro, ubi cum cæteris Civit. patronis conditur. Dicebatur autem Sedile illud *Furcilla*, à ſimilitudine furcæ, quam dicta inſignia
43 præſeferunt. Non enim re ipſa eſt furca ut vulgus inſulſum ſentit, ſed *Ypſilon* litera græca, quam Virg. in *epigramm.* PYTHAGORÆ LITERAM appellat. Diciturque *Pythagoræ*, non quod Pythagoras illam invenerit 44
(inventio enim Palamedi refertur, qui primus Græcis ſexdecim adinvenit literas, cum antea Phœnicium caracteribus uterentur, teſte Plin. Varino, & aliis) ſed quod Pythagoras, humanam vitam dixerit unum quidem habere principium, duplicem 45
vero finem, virtutum, ſcilicet, & vitiorum; quemadmodum litera y ab uno incipit ſtipite, & in duos poſtea dividitur. Ibi puto, ut Pythagoræ ſimilitudo conferatur, hanc literam non rectis utriſque cornibus deſignatam fuiſſe, ſed ſiniſtro ad terram declinante, dextero ad cœlum tendente, hoc modo, y, ut recte dixerit viam vitiorum lævam eſſe ac ad terram proclivem, virtutum autem, dexteram, ac ſuperiora ſpectare, & proinde difficilem aditu. Elegerunt autem equites 46
dicti Sedilis eam ſibi in inſignia, quod ad exercendam juventutem, curſum inde inſtituerant ſurſum verſus ad templum uſque Caſtoris, & Pollucis, ubi præmia proponebantur illi reddenda, qui prius metam attigiſſet, & inſimul arduam eſſe oſtenderent virtutis viam. Ponebanturque præmia in ulmo in montanea, quia erat via difficilis quæ depingitur ad virtutem, ubi congeries Deorum deſcendebat ad danda præmia. Ex qua mutua inter hæc Sedilia rela 47
tione, jure in unum tandem coiviſſe affirmari poterit. Ex qua unione duo decuriones in Sedili Montaneæ eliguntur & adminiſtrant, & ob id ejus tenimentum ſeu quarterium, reliquorum tenimentis eſt latius. Et

opti-

48 optima quidem ratione præmia ad templum Caſt. & Pollucis proponebantur. Hos enim curſibus, & colluctationibus præeſſe diximus; & etiam quia ibi Theatrum erat, cujus adhuc veſtigia ſuperſunt; eiſdem dicatum, quo univerſa multitudo,
49 ad ſpectacula concurrebat. Eratque prout adhuc eſſe videtur, locus ille equeſtri etiam curſui aptus. Fuitque templum Caſt. & Polluci factum ut non immerito Capuana, & Nidus, Sedilia Montaneæ Sedili collateralia & cõtermina (hinc enim Capuana illinc Nido exiſtente Montanea ſedet media) equos pro inſignibus faciunt, quia hi Dei curam equorum habebant. Imitati ſunt igitur exercitium quod in ipſo Sedili Montaneæ fiebat, atque ut fortuna Deorum eſſent adjuti. Nec parvipendendæ eſt conſiderationis quare in Sarracenorum incurſibus, ut *ſupra* commemoravimus, in hoc ſedili moniti fuere Cives convenire debere, ibique unanimiter hoſtem impetere, quando locus is ſub equitum erat protectione.
50 Augetur etiam non parum ejus gloria, quod Reges, Proreges, omnium reliquorum Sedilium Equites, Civitatis proceres, Officiales, Decurioneſque ad regiminis res decernendas; ad ejus tribunal ideſt D. Laurentii etiam ex Reg. Feder. Aragon. ſententiis, accedere debent, & neutiquam alias, in quo Equites ipſius Sedilis jus habent, ad patronorum inſtar, ut *ſupra* diximus, & ut late Caſſan. differit in *Catal. glor. mun. 4. par. 81. conſid.* & quæ de rectore idem *par. ead.* Et Syndici aliorum Sedilium cum res exigit, cum Decurionibus, eodem ſe conferre tenentur, alioque non poſſunt. Prætor inſuper, qui *Regens Mag. Cur. Vic.* dicitur, Judiceſque Civiles, & Criminales, & 51
Conſiliarii qui ex delegatione Proregis cum duobus temporalibus Judicibus ſingulis duobus annis, in auditorio criminali interveniunt, & omnes coram eiſdem Decurionibus ſindicantur, ex juris diſpoſitione *tot. tit. ut omnes judi. tam civil. quam crim.* & ex innumeris Regni *Capit.* ſanctionibuſque demandatum, ibidem de bene adminiſtrando juramenta præſtant, quemadmodum Romani in Templo Jovis Feretrii faciebant: & ſi alibi contingiſſet juramentum fieri, inde ſaltem ſceptrum ſumebant per quod jurarent. 52
Neque id quidem dignitatis eſt contemnendæ; cum vera concluſio juris ſit, quod inter æquales dignitate, qui eſt in ſuo territorio aliis major eſt, *gloſ. ult.* in *l. apud eum ff. de manumiſſ.* & in *l. nihil*, *Cod. de palat. lib. 12.* & *ibi* Jo: de Plat. Luc. de Pen. *ibid. col. 1. per tex.* in §. *jusjurandum*, *in fin. Auth. de defenſ. civit. coll. 3.* & in *Auth. ut jud. ſine quoquo ſuffr.* §. *illud videlicet*, *verſ. non ſinimus collat. 2.* & *can. qui ſe ſcit 2. q. 6.* & *can. quanquam 23. diſt.* Et in his terminis in congregatione ſtatuũ atque civitatum etiam Caſſan. his juribus uſum eſſe in *Catal. glor. mun. par. 4. conſid. 21.* & *par. 10. conſid. 13.* 53
Idemq; in Decurionibus, ut in proprio oppido omnes præcedãt, & in cive primariæ civitatis, quem civis mediocris civitatis, in propria patria præcedet, ut per Bartol. quem refert Dec. in *c. ſi clericis*, *extra de judic.* & per Cagnol. in *l. 2.* §. *ſi quinque conſules col. fin. ff. de orig. jur.* ſecundum Fret. in *quaſt. 2. parlam. lib. 1. num. 16.* licet multa alia ad id, loci prærogativa parit ut *ibi* per eos. Sed hic, per- 54

ſonarum illuſtrium cum Vicerege ac-
ceſſus ad parlamentum , prout *infra*
latius dicemus , in eod. D. Laurent.
55 Templo . Et eo magis hic locus di-
gnus redditur , quod homo locum
nobilitat , *can. nos qui* , & *can.mul-
tum* , *& per tot*.40. *diſtinct.* Tiraqu.
56 *de nobilit.cap*.3.Hinc curialis praxis
illa in decretis exilii hic aſſueti poni-
tur , ut à loco tribunalis jubeatur
exulare , & à loco ubi Princeps reſi-
det , ex tex. in *l*.3. §.*ignominiæ* , *lo*
57 2.*ff.de his qui not.infam.* Et demum
ex novis *pragmaticis* , delinquenti-
bus acceſſus ad Principem denega-
tur . Etſi perſonæ , honori attribui-
tur prope Dominum aſſidere,Gl.in §.
aliam , *Inſtit. de bonor. poſſeſſ.* *l*.1.
Cod. de conſul. lib.10. & Tiraqu. in
tract. primogen. in princ. & nos *infra*
58 fuſius dicemus. Eademque ratio mi-
litat in loco, qui Principis præſentia
illuſtratur , ut eſt hoc Montan. Sedi-
le . Civitate etiam diviſa per quar-
teria , quodlibet quarterium dicitur
una civitas , *l*.3.*ff. de off. aſſeſſ.* Bar.
in *l*.1.*Cod. ubi decur. & cohort.* Aret.
conſ.29. *col*.1. Anchar. *conſil*.414. *in
fine* , Anna in *ſing*.83. Bart. in *l. om-
nes populi* , *num*.3. *ff.de juſt. & jure.*
Ad quod dubitatur an unum quarte-
rium dicatur civitas , ut in contro-
verſiam ducatur an ſtatutum factum
per unum quarterium liget alia , li-
59 cet una ſit civitas; quæ abſque Prin-
cipis indulgentia minime dividi in
quinque Sedilia potuiſſet , *cap. cum
tempora* , *extra de arbit.* Felin. in
cap. dilecti , *de major. & obed.* Jaſ.
in *l.debitorem* §.*pactionibus* , *Cod.de*
60 *pact.* Ex eo enim poſſent de facili il-
licitæ fieri conventiones , Bart. in *l.
actor ff.rem rat.hab.*Ex quibus prom-
pta eſſent monopolia & ſeditiones ,
regnique ſectio , & diviſio , Caſſan.
in *Catal. gl.mun. par*.5. *conſid*.24.*ar-
tic*.196. qui ſeipſum allegat in *con-
ſuet. Burgund. tit. ultimo* , *art*.6. *in-
cipiente, gens de poete.* Licet una ea- 61
demque ſit nobilitas atque Civitas ,
exemplo Collegii quod unum cenſe-
tur quamvis diverſæ ſint ſectæ colle-
giatorũ, Bart.in *l.fin.ff.de colleg. illic.*
Et tutela una eſt, licet à pluribus ad-
miniſtretur , *l. tres tutores ff. de ad-* 62
*min.tut.*diverſique officiales,diverſas
non faciunt curias, Andr.de Iſern.in
Conſt. reg. Humanitatis; ſicuti totum
Regnum una eſt provincia , aliiſque
modis Fret. ponit in *tit. de ſuffeud.
num*.30. Unionis autem Sedilis Fur- 63
cillæ cum Montanea , præter præ-
dictam relationem , cauſam fuiſſe
novimus extinctionem nobilium Fa-
miliarum illius Sedilis . Cum enim
Equitum penuria laborare cæpiſ-
ſet , nobilitatis propagatione indi-
guiſſe in conſequenti venit . Cujus
rei legimus documenta Caroli I. *anno
M. CCLXIX. indict*. 13. *lit. A* ,
fol.35. Quæ huc inſerenda ad verbum
curavimus , & ſunt talia . Ex parte „
militum plateæ Furcillæ de Neap. fi- „
delium noſtrorum , noſtræ Majeſtati „
fuit expoſitum, quod cum inter ipſos „
ex una parte , & milites aliarum pla- „
tearũ ex altera, quæſtio verteretur de „
quantitate Collectæ ſolvendæ ab ipſis „
Militibus plateæ Furcillæ : & Milites „
aliarum platearum contenderent ip- „
ſam Collectã debere ſolvere ſicut ſol- „
vebant tempore quond. Federici olim „
Rom.Imperat. Dictique Milites Fur- „
cillæ aſſererent ex adverſo ſe nullo „
modo ſic poſſe ſolvere vel debere, cum „
tempore dicti Imperat. reperirentur „
in dicta platea furcillæ novem Caſa- „
tæ Militum , & tempore dictæ con- „
tentionis

„ tentionis tres Caſatæ Militum tan-
„ tummodo inveniri. Tandem pari voto
„ & communi voluntate ad hanc inter
„ ſe concordiam venerunt, videlicet,
„ quod Milites dictæ plateæ Furcillæ
„ de duodecim unciis quas olim ſolve-
„ bant, ſolverent ſeptem tantum,
„ & alias quinque ſolverent Milites
„ aliarum platearum; Nos ergo præſta-
„ mus aſſenſum in eadem. Ex qua qui-
64 dem unione, Sedili huic Montaneæ duos eligendi Decuriones, poteſtatem factam fuiſſe liquet. Hinc multo latius tenimentum quam aliis, ei contigit; hinc authoritas & cuſtodia duarum urbis Portarum, *Nolanæ* ſcilicet & *Januariæ*, ſeu D. Januarii ut dicunt cum reliqua Sedilia, ſingula ſingulas tantum habeant. Quæ quidem Portæ etſi ſemper in eorum ſint protectione & cuſtodia; tempore tamen belli, aliiſque exigentibus publicis neceſſitatibus, talis authoritas majorem educit effectum, & valde confert ad omnes in dicto tenimento
65 habitantes. Militaribus enim regulis & mandatis, ſingulis Portis ſinguli Duces belli, ſive Comites rei militaris, vulgo *Capitanei ad guerram* dicti, præficiuntur. Luc. de Pen. in *l. tam collatores 2. col. Cod. de re milit.* Caſſan. in *catal. gl. mun. par.6. conſid.14.* Pyrrus in *tract. de Magiſtrat. Roman.* Alias *Magiſtri militum* dicuntur; quorum ea eſt dignitas, ut an illuſtres vel ſpectabiles ſint ambigatur, & adeſt ſcribentium magna perplexio, ut in *l.1. & 2. Cod. de off. mag. mil.* Specul. in *l.3. Cod. de comitib. rei milit. lib.12.* Caſſan. in *catal. gl. mun. par.7. conſider.4.* Quorum precipua cura eſt Portarum claves ſervare, vigilias caute faciendas curare, regionem ſibi commiſſam circuire & regere, ut dicit Claud. *de re milit. lib.2. cap.5.* & meminit Fret. in *tract. de off. Magni Comeſtab. n.16.* Quibus eo tempore magna datur authoritas more militari; prout annis præteritis in Dn. Proſpero Pignono, Marchionis Orioli germano & patruo meo vidimus; qui cum id munus pro Sedili Montaneæ, in Porta D. Januarii, & Nolana iniiſſet, civi cuidam notæ ſtrenuitatis, & nominis, quod ſuis juſſis ſtare nollet, vulnus inflixit, eo mortale, ut mors inde ſit illum ſequuta. Et hi quidem anno quolibet innovantur ad futuris neceſſitatibus occurrendum, & à quolibet ex quinque ſedilibus tantum eliciuntur: qua quidem authoritate 66
ex Regum benignitate, & ſubditorum fidelitate conceſſa, tolerata, atque permiſſa, omnia Sedilia potiuntur, & gaudent. Et proinde Sedilia iſta, ut præſidia, ſtante civitatis magnitudine, pro illius defenſione, & per quinque quarteria inſtituta, & melius regendi, confutata opinione illorum, qui animo imperandi diviſionem nobilium factam, ajunt, ut in *tit. de Sedilibus* dicemus. Id non 67
tacuerim, ad refectionem, & inſtaurationem Sedilium conferre, & contribuere debere, nedum Nobiles ipſius Sedilis reficiendi, ſed & omnes in ea regione habitantes, vel ſint ex aliis Sedilibus, vel populares; imo omnes qui habent prædia in eo tenimento, *arg. text.* in *l.2. §. viarum ff. ne quid in lo. publ.* & pro hoc eſt *tex.* in *§. ad hoc ſcimus Auth. de eccleſ. tit. coll.1x.* Ex publicis enim colloquiis, quæ in ipſis Sedilibus celebrantur, ad bella aliaque rerum diſcrimina occurrendum, urbis propugnacula, & incolumitates eſſe videntur. Eas autem

con-

contributiones, & collationes *Taxas* vulgo appellant:ac ad Sediliarias cauſas in Sac. Conſ. exhibitæ, aliquando fuere: idque ex juris diſpoſitione factum eſt; publica enim ad vicinos pertinent, *argum. text. l.ædiles curules, §. conſtruant ff. de via publ.l.ſi locus ff. quem. ſervit. am.* ad inſtar murorum, *l.per bithiniam Cod.de immun. nem. conced. l. turres Cod. de oper. publ.* & late per Guliel. de Cun. in *l.neminem col.4.Cod.de ſacroſ.Eccl.*

68 Ad commodiorem autem deambulationem ſubdialem, Romanis porticibus familiarem, ut fuit illa Claudiæ, de qua per Alex. ab Alex. *lib.3. cap.23.* decem, & plura Sedilia habuere equites Sedilis Montaneæ,& ab ipſis poſtea partim vendita. Quorum quinque quidem vendiderunt D. Fabio Ruffo ejuſdem Sedilis equiti anno 1552. ut per inſtrumenta novimus Not. Scipionis Fogliæ, & ſunt hæc,ut à dicto Not. deſcribuntur: videlicet; Unum ex eis in platea Portæ S. Janu arii ſubtus domum magnifici Hieronymi Granati tabularii neap. juxta duas vias publicas. Item alium conſiſtentem ad modum ſupporticalis aperti in medio cujuſdam viæ publicæ, prope plateam Fori veteris, juxta quandam parrochiam ſub vocabulo *Sancti Georgitelli*. Item alium in platea dicta *la Vicaria vecchia*, ſubtus domum magnifici Jacobi Antonii de Palma U. J. D. juxta duas vias publicas. Item & alium in platea Forcellæ prope Eccleſiam Sanctæ Mariæ *ad Chiazza*, juxta viam publicam, &c. Habebant præterea aliud ad ſuperiorem Theatri partem, ubi *Antiqualia* appellamus, ab iiſdem poſtea venditum Domino Jo: Baptiſtæ de Letteriis U.J. D. & id quidem *ad Salitum* dicebatur, juxta templum Monialium Divi Potiti, & magnificam domum illuſtriſ. Principis Avellini. Item & aliud in Summa platea, quod à Reg.Joan. venditum fuiſſe *ſupra* diximus & aliud ad D.Georgium majorem, quod prius *ad cimbrum* dictum fuiſſe, *ſuperioribus capitulis* memoravimus. Nonum erat ipſum *Sedile Furcillæ*. Decimum, hoc *Montaneæ*. Quæ quidem Notarii prædicti verba eo religioſe tranſcripſimus, ut ejus etiam barbariſmos admiſerimus. Eaque quidem omnia in ædificiorum angulis poſita erant, ita ut hinc inde à publica circundarentur via, ut præfata documenta teſtantur. Ex quibus qui- 69
dem tot porticibus, & ex ipſius quoque Sedilis facie, nullum aliud porticibus Romanis magis comparari poſſe quam ipſum, patet, & ſignanter Portic. Octaviæ, quæ erat juxta Ædem Junonis, hæc autem juxta templum olim Caſt. & Poll. nunc Divi Pauli, & D. Archangeli: ibi inſignia militaria, olim à Dalmatis Domitio adepta, mox ab Auguſto reſtituta diu remanſere;hic vero ſunt inſignia victoriæ contra Sarracenos, ut diximus, habitæ. Et ad Circum Flaminium Porticus altera, fuit duplex, ſtructa à Cn. Octavio, qui de Perſeo navalem triumphum egit. Et Philippi Porticus, Herculis, & Helenæ imagine Xeuxidis manupicta fuit; noſtra vero de Helena mentionem facit in inſcriptione *ſupra* relata; quo autem ad Herculem, D. Archangelum, & D. Conſtantinum recolit. Et Athenis Porticus erat pœcile, & altera varia, ubi pugna Marathonia depicta erat, & altera ubi Pythianactia; & pœcile in Helide,

lide, quam *Echum* vocabant. Ut videri poſſit memorabiles victorias ſemper in publicis locis, frequentioribus, ac dignioribus depictas fuiſſe. Quo conferri poteſt, & Angiportus Patricia juxta Ædem Dianæ, ad quam ingredi viros religio non ſinebat. Ad cujus inſtar, duo Monialium monaſteria propinquiora huic Sedili commemorare poſſumus. Unũ Divi Gregorii, ſive *Ligorii*, ut proferunt: alterum Virginum templum, nuper in regione Sedilis Montaneæ erectum, & ſub ejuſdem Equitum protectione diſtinatum; & proinde ejus inſignibus ad fores ſignatum, ære quidem & ſumptibus Dominæ Joannæ Scortiatæ exemplariſſimæ mulieris, & cui nullam aliam ſui ævi, aut vitæ integritate, aut morum ſanctitate præferres. Monaſterium item monialium *Divæ Patriciæ* in eadem eſt regione, haud multum ab ipſo Sedili diſtans. De porticibus ſupra memoratis diffuſe loquitur Alex. ab Alex. *lib.3.cap.25.* Situs etiam dicti Sedilis & regio, vel 70
aeris ſalubritatem, vel aquarum nobilitatem ſpectes, cæteris omnibus eminet, ut nil ſit mirum ſi Civitatis Archon, ideſt Dux, & Reges, & Summates, ideſt, optimates, & Primores, eam ſibi incolendam elegerint. Imo, & quæcunque Civitatem, & Remp. exornare poſſunt in ea videntur, ut nil aliunde deſideres; ut Theatra, Stadia, Deorum templa, Prætoria, Tribunalia, & id genus cætera.

ADNOTATIONES

Ad num.4. Quæ de ſedilibus conſcripſerunt chronicis.

De authoritate chronicorum & fide, conſule Caſſan. in *Catal. par.10. conſid.46. & par.5. conſid.28.* ubi de iis late.

Num.2. Rerum cuſtodia ad eos ſpectat, &c.

Adde quod Caſtri claves apud primigenium cuſtodiuntur, & inſignia exercitus apud majorem, *l. quæ ſunt cautiones, ff.famil. erciſc.* Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.38. concl.50.*

Num.11. Summates, ideſt Civitatis Principes.

Summates majoris dignitatis eſſe videbantur quam Conſules & Prætores, ſecundum Caſſiod. *var. lib.6. cap.15.* Erantque ſummates, nobiliores decuriones, ideſt, qui honoribus functi fuerant; ut admonuit Guid. Pancirol. *de Magiſtrat. municipal. cap.1.*

Num.35. Non ſolum autem gentilium tempore.

Antequam veri Dei lumine illuſtraretur orbis, noſtra Urbs, atque adeo ip-

ipſa regio ſedilis Montan. ea colebat numina, quæ ſanctiora tunc habebantur: & proinde Caſtor & Pollux venerationi potiſſimum ipſi erant, qui vel ex lege 12. tab. inter eos Divos relati fuerant, qui aſcenſum ad cœlum mortalibus præbebant. Cic. 2. *de leg.*

Num. 42. D. Anellas de Puderica.

Variæ circunferuntur opiniones cujus fuerit familiæ D. Anellus: ſunt qui Marogano illi cognomento fuiſſe tradant, ſunt qui Puderico, vel Suderico, quod idem puto ac per μεταγραμματισμὸν ideſt transliterationem, ut ſic dicam, factum reor: etſi Sudericam familiam Venetiis illuſtriſſimam æque ac vetuſtiſsimam haberi velint: omnes tamen eum ex Montanea tribu nobilem fatentur; Marogana enim una eſt ex quamplurimis iiſque vetuſtioribus ejus ſedilis familiis jamdiu extinctis.

Num. 53. Qui eſt in ſuo territorio aliis major eſt.

Acceſſus ad negotia in alieno territorio pertractanda majorem infert dignitatem iis qui ibi exiſtunt, probat text. *juncta gloſ. fin. ff. de condit. & demonſtr.* Caſſan. in *Catal. par. 8. conſid. 38.*

Num. 54. Homo locum nobilitat.

Perſonæ nobiles & inſignes, locum faciunt nobilem & inſignem, *cap. ſtatutum*, §. 1. *de reſcript. in 6.* locuſque ab actu denominationem capit, *l. pen. §. alia ff. de juſt. & jure*. Unde viculi, & ſolitaria municipia, & obſcura loca non merentur habere ſacerdotale faſtigium, ideſt epiſcopatum, nec illuſtres dignitates, ideſt titulares, *can. illud* 85. *diſt.* Luc. de Penna in *l. nullus, Cod. de agent. in reb. lib.* 12. Præſentia enim Principis id facit, *l. 1. Cod. de præpoſ. lab. lib.* 12. Cep. & Bon. de Curt. & alii per Caſſan. adducti *ubi ſupra*.

SUMMARIUM

CAP. XIII.

1 *Theatrum Neapol. in regione Sedil. Montaneæ ſitum fuit.*
Nero in Theatro Neapolitano cecinit, eod.

2 *Theatrum ad ornatum Civitatis pertinet, & cujus ſit figuræ: & ſunt Univerſitates*, num. 3. & 13.

3 *Specus, locus eſt in quo deſpicitur. Spectacula à ſpecu dicuntur.*

4 *Manumiſſio ſolet fieri à prætore, & à proconſule, etiam cum in Theatrum eunt.*
Ludi theatrales prohibentur fieri in Eccleſiis, eod.

5 *Theatrum, Amphitheatrum, & Scena inter ſe differunt.*

6 *In theatro muſica, & ſimilia exercebantur.*

Am-

Amphitheatrum unde dicatur, eod.

7 *Theatrum quid ſit, & ab Athenienſibus primum in Civitates introductum, & unde originem habuerit.*

8 *Theatra ex ligno primum facta.*

9 *Theatrum M. Scauri ligneum mirabile.*

Theatra Curionis bina, verſatilia, eod.

10 *Theatrum lapideum à Gn.* Pom*pejo, primo factum.*

11 *Theatrum in ſalubriori urbis parte eſt conſtituendum.*

12 *Theatrum tres præcipuas partes habere debet.*

Scena, Pulpitum, *& Orcheſtra, quid ſint*, eod.

13 *Senatores præcipuum locum in ſpectaculis, & theatris habere debent.*

Porticus ſunt conſtituendæ prope theatrum, & quare, eod.

14 *Stadium, centum vigintiquinque paſſuum ſpatium eſt, & locus ubi homines equive certatim currunt.*

15 *Hercules uno anhelitu ſtadium cucurrit.*

Stadium à ſtando dictum, eod.

Stadiodromus, quid ſit, eod.

16 *Paleſtra quid ſit, & unde dicatur.*

17 *Pales quare paſtorum dea ſit habita.*

Palilia, feſta pali ſacra, eod.

18 *Neapolitani ludos quinquennales jubente oraculo celebrabant.*

19 *Paleſtra à* Pollu*ce inventa.*

20 *Ludi gymnici quinque modis celebrabantur.*

21 *Ludi gymnici, ſacri dicebantur, quia in Deorum honorem inſtituti erant.*

22 *Ludi gymnici in Arcadia à Licaone inventi, & quare ſic dicantur.*

Athletæ unde dicantur, eod.

23 *Ludi illuſtriores apud Græcos quatuor, Pythii, Olympici, Nemei, & Iſthmii: & quibus ſacri: & victorum præmium.*

24 *Panionia, & Panathenaica feſtivitates Græciæ quomodo celebrarentur.*

25 *Ludi Romæ primum à Romulo inſtituti.*

Ludi compitalitii Romæ primo celebrati; & quare ſic dicerentur, eod.

Conſualia à Romulo inſtituta ad raptum Sabinarum memoriam, & unde dicta, eod.

26 *Ludi Romæ celebres.*

Ludi Megalenſes à Junio Bruto in honorem Rheæ inſtituti, & quare ſic dicti, eod.

27 *Ludi Megalenſes in memoriam vindicatæ Romæ à Regio jugo, celebrati; & proinde ſervi in iis intereſſe non poterant.*

Ludi Apollinares quando celebrabantur, & quare ita dicti, eod.

28 *Ludi Liberales, ſive Bacchanalia Baccho dicati, & quare ita dicerentur, quove tempore, & quo ritu celebrarentur.*

Bacchanalia à Poſthumio *Conſ. ſublata*, eod.

29 *Ludi Circenſes quibus dicati, à quo inſtituti, quare ſic dicti, & quæ ll. de eis mentionem faciant.*

Saturnalia Saturno ſacra, quo ritu celebrarentur, eod.

Saturnaliorum tempore bellum ſumere, aut noxios punire, ne-

fas erat, eodem.

In Saturnalibus ſervi epulabantur cum dominis, eodem.

30 *Cereales, Cereri dicati, à ſolis matronis celebrabãtur, & quo ritu.*

Candidus color, olim lugubris erat, eodem.

31 *Lampadis curſus in memoriam Cereris ſingulis annis Neapoli fiebat.*

Lampades Vulcano & Cereri ſacra, eod.

32 *Lampadis curſus ritus.*

Lampada curſu tradere proverbium, quid ſignificet, eodem.

33 *Ludi Quirinales, Capitolini, Taurii, quibus dicati, & quando inſtituti.*

34 *Ludi funebres ab Achille cœpti.*

Gladiatores erant ſervi, eodem.

Gladiatores à Jun. Bruto Romæ prius dati, eodem.

Ludi funebres publice fieri interdicti; privatis autem hominibus moderati, tandem penitus prohibiti, eod.

35 *Ad gladium damnari dicebantur, qui ad ludum gladiatorium damnati erant.*

Servi fugitivi deſtinabantur ludo gladiatorio, eodem.

36 *Servi pœnæ dicebantur liberi homines, qui ob delictum damnabantur ad ludum gladiatorium.*

Ludus gladiatorius, & ludus venatorius, quid differant, eod.

37 *Ludus gladiatorius Neapoli jamdiu in uſu fuit.*

38 *Ludi votivi, tribus ex cauſis celebrabantur, & in iis epulum populo dabatur ab Ædilibus.*

Ludi Scenici, quorum actores mercenarii ſunt infames, unde dicti, & quare inſtituti, eod.

Ludi Plebei unde ortum habuerint, eod.

39 *Ludi ſeculares, à pueris puellisque celebrabantur, & centeſimo quoque anno fiebant.*

Seculum, ſpatium eſt centum annorum, eod.

40 *Ludi Juvenales à juvenibus fiebant, & quare.*

41 *Fl. Artemidorus Megalenſes ludos primo factos, vicit.*

42 *Neapolis, antiquiſſimum nomen eſt noſtræ Urbi.*

43 *Diſci ludus qui fuerit.*

44 *Pentathlon, & Pentathli: item Quinquertium, & Quinquertiones, quid fuerint, & unde dicti.*

45 *Pancratium, & Pancratiaſtæ quid, & unde dicantur.*

46 *Pancratii, & Pentathli: item Pancratiaſtæ, & Pentathli differentia.*

47 *Periodi victores, qui fuerint.*

48 *Ludi ad præſentem diem Neapoli uſitati.*

49 *Tornaum Neapolitanorum, cum Juvenalib. Romanor. æquiparari poteſt.*

50 *Juvenales ludi etiam Matronas ad ludendum recipiebant.*

51 *Tornai origo, ſecundum aliquos à Troja devenit.*

52 *Troja Ludus, ab Aſcanio Æneæ filio inſtitutus.*

53 *Ludus Arundinum, & Caruſellorum quo ritu fiant.*

54 *Qui occiditur in publicis ludis à caſu, impune occiditur.*

55 *Tauri ludus tempore D. Joannis Auſtriaci Neapoli celebratus.*

Joſtra ad campum apertum, quæ ſit, eod.

56 *Pugnantes cum beſtiis, vel agen-*

tes

tes in Scena ob mercedem, ſunt infames.

57 *Equorum Tripudium à Sybaritis inventum.*

Sybaritæ populi qui, & eorum delitiæ, eod.

58 *Expugnationis oppidorum in ludendo ritus.*

Ludi omnes ex Romanis ad nos devenerunt, eod.

Majuma ludus apud Romanos quis fuerit, eod.

59 *Maji ludus apud Neapolitanos, quomodo fiat.*

60 *Ludi Piſcatorii, & Navales Romæ, & Neapoli celebres.*

1 THeatrum, quod ſupra proxime
memoravimus, ad tergus tem-
pli Caſt. & Polluc. (quibus theatra
dicari diximus) ſitum erat: ejus ve-
ſtigia ſemidiruta adhuc videmus;
erat enim ex lateritiis parietibus
confectum, de quo Sveton. in *Neronem*
,, *cap.*10. ita alloquitur: Et prodiit
,, Neap. primum, ac inconcuſſo qui-
,, dem repente motu terræ theatro,
,, non ante cantare deſtitit quam in-
,, choatũ abſolveret; & *ibidem*: Sæpius
,, & per plures cantavit dies, ſumpto
,, etiam ad reficiendam vocem brevi
,, tempore, impatiens ſecreti, à bal-
,, neis in theatrum tranſiit; mediaque
,, in orcheſtra frequente populo epula-
,, tus, ſi paulum ſubbibiſſet aliquid
,, ſe ſufferri tinniturum græco ſermo-
,, ne promiſit. Captus autem modu-
,, latis Alexandrinorum laudationi-
,, bus, qui de novo commeatu Nea-
,, polim confluxerant, plures Alexan-
2 dria evocavit. Corn. Tacit. etiam
lib. 15. Ad ornatum Civitatis in-
ſtruendum Theatrum pertinet, *l. ci-
vitatibus, ff. de legat.* 1. Eſt theatrum
in mediæ lunæ forma, ex quo ridi-
culum, quod noſtri Auctores canent
recludere, cum in amphitheatri potius
formam incidant, Theatrum Athe-
nienſes *Viſorium* nominaverunt, agre-
ſte principium in urbanum ſpectacu-
3 lum collegere. Caſſiod. *var. lib.* 4. Li. in-
ſimilis ſpecus eſt, locus in quo deſpici-
tur, unde *ſpectacula* ſunt, *d. l.* 4. *§ ſpe-
cus ff. de rivis*. Univerſitatis ſunt,
l. in tantum. §. 1. *ff. de rer. diviſ.* ac *Inſt.
eod.* uſui populi perpetuo expoſitum; 4
§. 2. *Inſtit. de inutil. ſtipul.* Præſides &
Proconſules in theatrum euntes ma-
numittere ſolent, §. *ſervi*, *Inſtit. de
libertin.* Prohibentur ludi theatra-
les in eccleſia fieri, etiam prætextu
conſuetudinis, *cap. cum decorem
de vit. & honeſt. cler.* Nec in tragæ-
dorum modum guttura & fauces dul-
ci medicamine illiniendas, ut in ec-
cleſia theatrales moduli audiantur,
& alia, ut in *c.* 2. 52. *diſt.* Faber ele- 5
ganter in *d.* §. 2. *Inſtit. de inut. ſtipul.*
multum intereſſe inter theatrum, am-
phitheatrum, & ſcenam, exiſtimat.
Declarat ſcenam etiam, & Theatrum
optime Luc. de Pen. in *l. ſi qua C. de ſpe-
ctac. & ſcenic. & lenon. lib.* 11. & ante
declaravit Ulpianus, ſecundum alle-
gant, in *l.* 2. §. *ult. & pen.* & etiam
in *l.* 1. *ff. de his qui not. infam.* & Bud. 6
in *l. athletas eod. tit.* In eo muſicam,
& ſimilia exercebant, ut ex Sveto.
liquet. De amphitheatro in *l.* 3. *ff. de
operib. publ.* in ovi forma; cum thea-
trum, quod eſt hemiſphærium græ-
ce dictum *amphitheatrum*, quaſi in
unum juncta duo viſoria, recte conſtat
eſſe nominatum, Caſſiod. *variar. lib.* 5.
epiſt. 42. Eſt autem *Theatrum*, locus 7
in Civitate, ubi publici aguntur lu-
di. Et hoc Athenienſes primum in Ci-

O 2 vitates

vitates introduxerunt,ruſticos æmu-
lati, qui feſtis diebus una convenire
ſolebant, & ſacra diverſa ludoſque fa-
ciebant. Id intantum placuit Athe-
nienſibus, ut quod ruſtici in ſilvis,
ipſi in Civitate facere cœperint, & lo-
cum ubi id celebrabant, *Theatrum*
appellavere: Vide Scaliger. *lib. pri-
mo poetic. cap.*21. Poſtea Romani iiſ-
dem delectati moribus, conſtitue-
8 runt & ipſi in urbe Theatra. Hæc
primum ex lignis arborumque ramis
compingebant, ſeſſoriaque ex ceſpi-
tibus componebant. Ovid.

Primus ſollicitos feciſti Romule ludos,
Cum vidit viduos rapta Sabina viros.
Tum neque marmoreo pendebant vela Theatro,
Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
Illic quas tulerant nemoroſa palatia frondes,
Simpliciter poſitæ, ſcena ſine arte fuit.
In gradibus ſedit populus de ceſpite factis, &c.

Poſtea creſcente populo, ac impe-
rii finibus dilatatis, majorem in illa
ſumptum impendebant; licet adhuc
lignea, & temporalia forent, quem-
9 admodum de M. Scauro ædile legi-
tur, qui theatrum ad menſem fecit
octuaginta millium hominum capax.
Quod cum cæteris quæcunque jam
facta fuiſſent, majus eſſet, æmula-
tionem ſuſcitavit Curioni. Qui cum
ejus magnificentiam imitari non poſ-
ſet, ad patris funus jam ludos inſti-
tuturus, ad induſtriam ſe ſe volvit.
Duo igitur Theatra lignea, quæ axi-
bus ſuſtinerentur ædificavit, ea ar-
te fabricata, ut ſedente, & ſpectan-
te populo, verſari & circumvolvi
poſſent. Itaque aliquando bina Thea-
tra videbantur, aliquando in unum
concurrebant,ut amphitheatrum effi-
cerent, cum res exigebat. Res mira
profecto, ſed omnium periculoſiſſi-
ma, cum populus Rom. univerſus,
velut duobus navigiis impoſitus, bi-
nis cardinibus ſuſtineretur, ut ait
Plin. *lib.*36. De hoc theatro verſatili
putat Spiegell. loquutum fuiſſe Ul-
pianum in *l.*2. *§. ult. ff. de his qui
not. inf.* cum ait: *Scena eſt, ut La-
beo definit, quæ ludorum faciendo-
rum cauſa, quolibet loco, ubi quis
conſiſtat moveaturque, ſpectaculum
ſui præbiturus*. Sed longe fallitur,
una cum Nebriſſ. quem citat autho- 10
rem; quandoquidem de perſona, quæ
movetur in ſcena, loquitur, non de
ipſa ſcena. Poſtea vero Gn. Pompe-
jus Theatrum lapideum fecit, omni
qua Pompejo decebat magnificentia,
& ornatu: Deinde Cornel. Balbus
Auguſti ſuaſu, aliud conſtituit. De-
mum Veſpaſianus Aug. ædificavit
Amphitheatrum eo mirabile, quippe
cujus adhuc ruinæ admirationem in-
ducunt, ut Martialis ſeptem Orbis
mirabilibus rebus, quæ tunc exiſte-
bant, præponere non dubitarit. Fue-
runt & in aliis Italiæ, & Galliæ ur-
bibus ſtructa Theatra, tum lignea,
tum lapidea, & lateritia, ut erat hoc
noſtrum,quæ ex hiſtoriis petas.Pro- 11
fecto autem in ſalubriori urbis parte
conſtituendum eſt theatrum, ut hoc
noſtrum conſtitutum fuiſſe videmus.
Cujus rei Vitruv. *lib.*5.*cap.*3. ratio-
nem afferens, ita ſcribit: Cum ,,
forum conſtitutum fuerit, tum ,,
Deorum immortalium, diebus feſtis ,,
ludorum ſpectationibus eligendus eſt ,,
locus theatro, quamſaluberrimus. ,,

Per

,, Per ludos enim, cum conjugibus,
,, & liberis perſedentes, delectationibus
,, detinentur, & corpora propter vo-
,, luptatem immota patentes habent ve-
,, nas, in quas inſidunt aurarum flatus,
,, qui ſi à regionibus paluſtribus, aut
,, aliis regionibus vitioſis advenient,
,, nocentes ſpiritus corporibus infun-
,, dent.

Porro autem Theatri tres erant præcipuæ partes, Scena, Pulpitum,
12 & Orcheſtra. Scena eſt frons Theatri, ſive tota illa ſtructura actoribus deſtinata, proprieque umbraculum ſignificat, ex frondibus, culmis, arborum ramis, & ſimilibus, compactum. Cum enim ex ruſticis ludis, ut jam diximus, originem ſumpſerit theatrum; & ruſtici, hujuſmodi ſcenas, ideſt umbracula, vel tabernacula, & tuguria faciebant, remanſit nomen adhuc, mutata materia, & artificio. Non tamen antiquiſſimæ ruſticalis actionis veſtigia penitus evanuerunt; quandoquidem, vel hodie in Satyricis actionibus, quas noſtri *Eglogas* vocant, ejuſmodi Scenæ fiunt, ac aliter fieri non poſſent, ſi actionis decorum ſervari vellet. Altera pars eſt Pulpitum, quod alias proſcenium dicitur, & eſt locus ille editior in ſcena, ubi actores recitant. Tertia eſt Orche-
13 ſtra, ideſt, locus ille planus in medio Theatri, ante Pulpitum conſtitutus: & in hoc loco Senatorum ſubſellia collocabantur, Authore Vitru. *dict. lib. 5. cap. 6.* Hinc eſt, quod Zaſ. in *l. 2. ff. de orig. jur.* Orcheſtram, primum ſpectandi locum in theatro eſſe dixit. Dicta *Orcheſtra* ἀπὸ τοῦ ὀρχεῖσθαι, ideſt, à ſaltando, quod ibi actores ſaltus agerent, ſecundum Bud. in *l. athletas, ff. de his qui not. imfam.* *Poſt ſcenam*, inquit Vitruv. *cap. 9. ejuſdem lib.* *porticus ſunt conſtituendæ, uti cum imbres repentini ludos interpellaverint, habeat populus quo ſe recipiat ex theatro*. Et hinc patet, quare longus ille porticuum tractus ad Sedile Montaneæ fuerit conſtitutus; nempe, ut qui in theatrum ibant, haberent ubi deambularent, vel priuſquam ludi inciperentur, vel jam finitis.

Profecto autem Civitatis ornatum reſpiciunt, nedum Theatra, verum 14
& Stadia, *l. in tantum ff. de rer. diviſ. §. univerſitatis, Inſtit. eod. & publica balnea, & porticus, & his ſimilia*, inquit Theoph. *d. §. univerſitatis*. Eſt autē *ſtadiū* (ut hic præteream balnea publica, & porticus, de quibus ultimis, jam aliqua tetigimus) *proprie menſura centum vigintiquinque paſſuum*, inquit Plin. *lib. 2. cap. 23.* ideſt, octava pars milliaris. Et quia tantundem longitudinis efficiebatur locus, in quo equi hominesve certatim currunt, evenit, ut is locus *ſtadium* diceretur, quem etiam latini *Curriculum* dixere. Horatius carmin. *lib. 1. Ode 1.*

Sunt quos Curriculo pulverem
olympicum
Collegiſſe juvat.

Quod quidem ſpatium Hercules uno anhelitu cucurriſſe fertur, deinde ſtetiſſe, & ex ea ſtatione *ſtadium* nominatum ajunt. Qui vero 15
in ſtadio currebant, *Stadiodromi*, ideſt, ſtadii curſores dicebantur.

Eſt etiam ſtadiodromus, nedum curſor, verum & in quo ludi, & curſus exercentur, Plin. *lib. 34.* quemadmodum & *Hippodromus*, locus equorum curſibus conſtitutus, de quo alias. Stadium vero in noſtra

hac

hac Urbe, cum Theatro conjunctum fuiſſe crediderim; ac duos illos parallelos muros lateritios, quos *Anti-*
16 *qualia* nuncupari diximus, Stadii reliquias eſſe: Theatrum autem, templum ipſum contigiſſe. Eſt etiam & *Paleſtra* ad Civitatis ornatum facta, eaque proprie Græcorum eſt; de cujus conſtitutione vide Vitruv. *lib.5. cap.11.* Nedum autem pro loco exercitationis, verum & pro ipſo exercitio capitur, & eſt proprie *colluctatio*, dicta ἀπὸ τῦ πάλλειν, ideſt à motu urnæ; inquit, Bud. nam an-
17 tiqui ducta ſorte luctabantur. Ea dictione utitur Ulp. in *l. ſed & ſi quid ff. de uſufr.* Et quia hæc paſtorum fuit inventum & exercitium, evenit ut *Pales*, quæ idem eſt, quod lucta, Paſtorum Dea crederetur. Cujus ſacra, quæ 11. Kal. Maji celebrabantur, quod à Paſtoribus in agris hujuſmodi exercitio fiebant, *Palilia* dicta fuere. Alii *Parilia*, à pariendo, nominant; eo quod pecudum partibus præeſſe crederetur. Solinus autem *Parilia* à partu Iliæ dicta putat, quod ea die Ilia Romulum, &
18 Remum peperiſſet. At de ludis pauca dicamus. Neapolitanos gymnicum agonem, quinquennaleſque ludos, jubente oraculo celebraſſe, ſcribit Strabo *de ſit. Orb. lib.5.* ut non immerito templum Caſtori, & Polluci, à Tiberio Auguſti Liberto fuerit dicatum in regione Sedilis Montaneæ, poſtea in D.Pauli commutatum, ut dictum eſt: nam cum uterque ex eodem ovo eſſet prognatus, ut gemelli videantur, quod pugili eſſet, alter equis, quorum inſignia fuere, delectaretur. Horat. *lib.2. ſermon. Satyra 1.*

> *Caſtor gaudet equis, ovo prognatus eodem*
> *Pugnis.*

Et Stat. Sil. *lib.2*, dum de Amyclea 19
matre commemorat, de Polluce, paleſtræ inventore in Amyclea cum Caſtore nato intelligit.

> *Cive catenatis curvatus membra paleſtris,*
> *Staret Amyclea conceptum matre putares.*

Idem *lib.3.* expreſſim de hac Civitate.

> *------ridetque benigna*
> *Parthenope gentile ſacrum nudoſque virorum*
> *Certatus.*

Et *lib.2.*

> *Huc me poſt patris lætbum quinquatria luſtri,*
> *Cum ſtadio jam pigra quies cauuſque ſederet,*
> *Pulvis ad Ambracias converſus gymnade frondes.*

Is enim quinquennales ludos, & 20
maxime luctam, ſpectavit. Gymnici enim ludi, quinque exercebantur modis, diſco, ſcilicet, curſu, ſaltu, paleſtra, & jaculatione: de quibus Jul. Poll. in *Onomaſt. Philoſtr. in imagin.* Alex. ab Alex. *lib.3. cap.31.* & *lib.4. cap.13.* & *lib.5. cap.8.* & *lib.6. cap.9.* & ubique Tiraqu. & omnium fuſiſſime Hieronym. Mercurial. in
lib. de re gymnaſt. Hi, *ſacri* dice- 21
bantur, quia in Deorum honorem inſtituti erant, & ſacra corona victori dabatur. & alios hujus generis, *l.2. §.1. ff. de alea luſu, l. ſeptiçia, ff. de pollicit.* adde textum *l. comœdis, ff. de re jud. l.1. C. de athlet. lib.10. l.1. C. de expenſ. lud. lib.11. l. athletas*, & *ibi* Bud. *ff. qui not. infam. d. l.1. C. de athl.* Coraſ. *Miſcellan. lib.4. cap.24.* Athletæ ſpecies, & alii, ut præallegati ſcribunt, inventor

22 tor Hercules Olymp. Plin. *natur. hiſt. lib.7. cap.56.* & gymnicos in Arcadia, Lycaonem, idem Plin. & gymnicos agones declarat Bud. quia nudi athletæ in ludis exercebantur. Hinc *gymnaſia* exercitationis loca, & *agon* pro exercitatione, & vide in *l.1. C. de expenſ. lud.* agonis voluptas. Dicti ſunt autem *athletæ*, quod *athlon*, ideſt, præmium portabant, teſte
23 Moſchop. Ludorum vero celeberrimi quatuor fuere apud Græcos, Pythia, ſcilicet, Apollini dicata in honorem cæſi ab ipſo draconis, qui *Python* dicebatur; eorum victor pomis donabatur. Olympia Jovi ſacra, ab Hercule quinto quoque anno celebranda inſtituta, ex quo *Olympias*, ideſt, ſpatium quinque annorum dinumerari cœpit, cujus victor oleaſtri coronam præmium ferebat. Nemea in honorem Archemori, Eurydices & Lycurgi filii in regione Nemea, ab dracone interempti, ab Argivis inſtituta: in eo, qui vincebat, pinea honorabatur corona. Iſthmia tandem Palæmoni ſacrata, ad Iſthmum celebrari cœpta ob peſtilentiam ab eo ſedatam: victor, apio coronabatur. Hos omnes, præter nota Pindari opera, mire complexus eſt Archias in percelebri illo tetraſticho:

Τεσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα,
τέσσαρες ἱροί
Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνός, Λητοΐδαο, Παλαίμονος,
Αρχεμόροιο,
Ἆθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα,
σέλινα, πίτυς.

Quod quia certatim noſtri transferre conati ſunt, & nobis de certamine ſermo eſt, multipliciter latine translatum ſubnectam, cui vero corona debeatur, alteri judicandum relinquo. Hunc igitur in modum tranſtulit.

RAPHAEL VOLATERRANUS.

Græcia concelebrat duo bis certamina ſacra.
Quorum hominum duo ſunt, cætera cœlicolum.
Sacra Jovis, Phœbique Palæmonis, Archemorique.
Dona oleaſter erunt, mala, ſelina, pinus.

IO: BAPT. PIUS.

Quatuor inſignis certamina conficit Hellas,
Sunt duo quippe hominum, ſunt ſuperumque duo.
Archemori, Jovis, & Phœbi, atque Palæmonis ipſa.
Pinus, olivaſter, præmia, poma, apium.

ANDREAS ALCIATUS.

Sacra per Argivas certamina quatuor urbes
Sunt, duo facta viris, & duo cœlitibus,
Ut Jovis, & Phœbi, Melicertæque Archemorique.
Præmia olivaſter, poma, apium, picea.

INCERTUS EX Calep.

Quatuor Argivis certamina ſacra feruntur.
Bina hominum natis, binaque cœlitibus.
Phœbo, ipſique Jovi, puero Archemoro,

chemoro, & Melicertæ.
Poma, oleaſtra, apium, præmia, pinus erant.

Innominandus.

Bis geminos celebrat divinos Græcia agones.
Sunt hominum gemini, ſunt ſuperum gemini.
Ammonis, Phœbi, atque Palæmonis, Archemrique
Præmia ſunt pomum, pinus, oliva, apium.

MAR. ANT. PITSILLIUS.

Græcia bis geminis, duo bis certamina ſacrat.
Sunt duo ſacra Diis, ſunt duo ſacra viris,
Dii, Sol cum Jove, virque Palæmon Archemoruſque
Poma oleaſter iis, dona, apium pytis his.

IDEM aliter.

Bisbinos celebrat, bis binis Græcia ludos
Cælicoliſque duos, terrigeniſque duos.
Juppiter; & Phœbus, ſacri, Archemoruſque, Palæmon;
Dona, apium, pinus, poma, oleaſter, erant.

Angelus Politianus cum latinis verſoribus concurrere forſan dedignatus, cum Archia certamen græce inire maluit, ac in eandem rem ſuum luſit tetraſtichon: quod, quia ad Archiæ epigramma eſt quaſi ſcholion, cum & nomina ludorum ſive certaminum, & præmia, quæ quibuſque dabantur, adnotet, huc affigere non pigebit.

Ζηνὸς ὀλυμπιάδα νικῶντες φέρον ἀχέλαιαν,
Μῆλα δ' Ἀπόλλωνος πυθικὸς ἔφερεν ἀγών.
Ἰσθμιακὴς δὲ πίτυν πέρεν Ἰνῶος Μελικέρτας.
Σὺ δὲ σέλιν' ἔπθεις Ἀρχέμορ' ἐν νεμέᾳ.

Quod ad verbum, ſic latine ſonat.

Qui Jovis Olympia vincebant, accipiebant agreſtem oleam,
Poma autem Apollinis Pythii ferebat certamen.
Iſthmiacam vero pinum præbuit Inoi Melicertæ,
Tu vero apium poſuiſti Archemore in Nemea.

Non autem prætermiſerim Alciatum lapſum eſſe, cum pro *pinu*, piceam verterit, cum diverſæ ſint arbores, ut ex Theophr. *lib.3. cap.10.* Plin. *lib.16. cap.10.* Dioſcor. *lib.1. cap.86.* Barba in *Vitruv. lib.2. cap.9. prope finem* noſſe licet. Niſi dicere mavis, quod erroris vitandi gratia in quem impigit Volaterr. ubi *pinus*, primam ſillabam, natura longam, corripuit, alteram pro altera ſumpſit. Tiraq. autem in Alex. ab Alex. *lib.5. cap.8.* ubi de his ludis agitur, & utrunque refert epigramma; Archiæ ſcilicet, & hanc Alciati verſionem, ultimum verſum, non quomodo nos retulimus, ac ab aliis relatum legimus, ſed hoc refert modo.

Præmia ſunt pinus, poma, apium, atque olea.

Qui quidem an fuerit ab Alciato immutatus, neſcio; nam præterquam quod non debuit poni olea pro oleaſtro, ſatis eſt confuſus præmiorum

ordo, ut ex eo cognoſci non poſſit, quid cui detur, quod in primo eſt perſpicuum. Erant & alii apud Græcos non tam illuſtres ludi, in quibus præmia proponebantur agninæ pelles,
24 in aliis lebetes. Erant, & certorum populorum feſtivitates, ut Panionia, & Panathenaica, in quibus utriuſque ſexus pulchriores adoleſcentes, mutuis nexibus ſeſe manibus complicantes, ſaltabant. Multo autem plura apud Romanos ludorum genera fuere, partim & ipſis Diis, partim hominibus dicati. Primos autem Romæ lu-
25 dos Romulus inſtituit. Ovid. in *Faſt.* quem nuper citavimus.

Primus ſollicitos feciſti Romule ludos,
Cum vidit viduos rapta Sabina viros.

Omnium autem primi, quos noverim, *Compitalitii* fuere. Hi ante urbem deſignatam celebrabantur, itaque dicebantur, quod à Compitis, ideſt à vicorum viis, ubi tunc vitam agebant agreſtem, undique concurrebant ad illos celebrandos: deſignata vero urbe Romulus indixit Conſualia ad raptarum Sabinarum, ut Ovid. in memoratis verſibus innuit, memoriam: dictaque ſunt *Conſualia* à Conſo, quem conſiliorum Deum credebant, ipſique dicavere; propterea quod eo conſilio uti, rapiendi, ſcilicet, Sabinas, ipſum commonſtraſſe exiſtimabant: Liv. *lib.*1. Fuerunt & alii poſtea inſtituti,
26 ut Megalenſes, Apollinares, Liberales, Circenſes, Saturnalia, Cereales, Quirinales, Capitolini, Taurii, Funebres, Scenici, Plebei, Votivi, Seculares, Juvenales, & id genus alii, quos videri poteris apud Gyrald. Lyl. Megalenſes Junius Brutus, in honorem magnæ matris Deûm, ideſt Rheæ, inſtituit, ut inquit Liv. *lib.*2. unde græca voce, *Magni* ſunt dicti. In iis, ea permiſſa erat ludendi licentia, ut juvenibus perſonatis, Magiſtratuum privatorumque perſonas, inſignia, officia, & dicta: item ætatum atque ordinum mores, geſta ac orationem imitari liceret. Idque, nedum vulgares homines, verum & honeſtiſſimi Rom. vultu diſſimulato, ut noſci non poſſent, agebant: licentioſiſſime per urbem vagabantur, nullis verbis factiſque fœdis parcentes, ut author eſt Herodian. in *Commodo*, & Alex. ab Alex. & Tiraqu. *lib.*6. *cap.*19. Quem morem & in Juvenalibus etiam ſibi mutuarunt; qua de re in hunc ſenſum ſcripſit Dion in *Nerone*, ut refert Tiraqu. eodem loco. Quod ſi quis non poſſet aliter ſpectaculum præbere, ad choreas ibat. Cumque multi pudore adducti, ea facerent perſonati, Nero, petente populo, ab eis perſonas auferebat, eoſque patefaciebat hominibus, apud quos ipſi paulo ante magiſtratum geſſerant. Cujuſmodi bacchanaliorum tempore, noſtri juvenes faciunt, cum perſonati incedunt, ac facerent profecto licentius, niſi eorum luxuries à ſuperiorum prudentia coarctaretur. Fuerunt autem 27
Megalenſes inſtituti in memoriam vindicatæ Romæ à Regum jugo; & proinde ſervos in iis intereſſe nefas erat. Celebrabantur autem die V. Aprilis. Apollinares die IV. Jul. celebrabantur, populo laureato ſpectante, unde *Apollinares* dicti: laurus enim Apollini ſacra eſt, Feſtus. Liberales iidem, quæ & Bacchanalia, Libero patri, ideſt Baccho di-

28 dicati. *Liberalia*, inquit Varro, *dicta, quod per totum oppidum, eo die ſederent Sacerdotes liberi*: eorum celebritas menſe Martii fiebat. Dicti *Bacchanalia*, tum à Baccho, cui ſacri erant, tum à bacchando, ideſt, furendo, ut eſt in *l.1. §.idem Vivianus, ff. de ædil. edic. Inſt. de ſucceſſ. ſublat. §.fin. Auth. quibus mod. nat. eff. legit. §.novimus*. Hi noctu celebrabantur, fœminæ faces ardentes præferebant; quæ, magia quadam, eum in modum accenſæ erant, ut nec in aquam demiſſæ extinguérentur. Inde permixti viri fœminis turpiter admiſcebantur, nullumque libidinis genus miſſum faciebant: tandem & virorum inter ſe, & fœminarum paſſim concubitus fiebant: poſtea ob dedecus à Poſthumio Conſule, re ab Ebutia, ac Hiſpala ejus liberta indicata, ſublati ſunt. Liv.
29 *lib. 9. decad. 4.* Circenſes Caſtori & Polluci dicati, ac à Tarqu. Priſco inſtituti, in Circo max. fiebant, unde *Circenſes* dicebantur. Iſid. *Etymol. lib.18.* Liv. *lib.1.* Cic. *verr.7.* Mentio de his habetur in *l.12. §. equitii, ff. de uſu & habit. l.1. ff. de mun. & honor. l.122. ff.de legat.1.* Hi etiam *magni* dicebantur; propterea quod *magnis impenſis*, inquit Aſconius, *fiebant*. *Saturnalia*, quod Saturno fuerint ſacra ſic appellabantur: in eorum celebritate epulis & lætitiæ tantum indulgebant, ita, ut nefas eſſet bellum ſumere, aut noxios punire: qui mos ex Græcis, & præcipue ex Athenienſibus, ad Romanos manavit, quod teſtatur L.Accius in *Annalibus* à Greg. Gyral. citatus his verſibus.

Maxima pars Grajum Saturno & maxime Athenæ
Conficiunt ſacra, quæ Cronia eſſe iterantur ab illis,
Cumque diem celebrant; per agros urbeſque fere omnes
Exercent epulis læti, famuloſque procurant.
Quiſque ſuos, noſtrique itidem; & mos traditus illinc
Iſte, ut cum dominis famuli tum epulentur ibidem.

De his ſatis abunde Macrob. Luc.
& alii. *Cereales* & ipſi in Circo fie- 30
bant ad memoriam Cereris peregrinantis dum filiam quæritabat accenſa face: à ſolis matronis celebrabantur, eæque candido induebantur colore, qui tunc lugubris habebatur, ut inquit Scalig.in *poet.lib.1.cap.27.* Ceres ſumma veneratione colebatur, & apud Argeum campum in Libia, unde & dicta *Libyſſa*, auct.Feſto. Hujus ſacris noctu theda accendebatur in memoriam earum lampadum, quas dum filiam quæreret apud Ætnam accendit, de qua re dixerat Ovid.

------accendit geminas pro lampade pinus
Hinc Cereris ſacris nunc quoque theda datur.

Huc tendit illud Claudiani:

-----templumque remugit
Cecropium, ſanctaſque faces extollit Eleuſis.

Inde *votivam lampadem* Statius appellat. Lampades Cereri & Vulcano ſacræ, reperti primum ignis
ratione. Unde Neapoli quotannis in 31
horum memoriam agebantur lampadum curſus; quos primus Diotimus Athenienſium claſſis præfectus inſtituit, & Parthenope rem divinam fecit, editis ludis Cerealibus; in quibus diſcurrentes cum facibus operabantur,

bantur, ut auctor eſt Timæus, & memorat Jan. Parrhas. Hujus ludi reliquiæ adhuc videntur in hac Civitate: Prope enim Sedile Nidi, Portam Nolanam verſus, in angulo quodam parietum publicæ viæ, ara marmorea videtur eo antiqua, ut inſcriptio intra umbonem penitus legi non poſſit, extra autem umbonem his literis inciſa.

FIGULI.

In altero vero ex lateribus, faſcem accenſarum facium inſculptum habet. Hujus ludi modus quis fuerit, quiſve victor, varium eſt. Ambroſ. in *verbo, Lampas*; Lucius Scoppa in *Collectan.* expreſſim utrunque de-
32 ſcribunt. Hoc notum eſt, curſu celebrari conſuetum. Curſurus accenſam facem manu ferebat, quæ ſi ad metam uſque accenſa perduraſſet, is vincebat, ſin minus, ubi extinguebatur curſum ſiſtebat, & facem alio dabat. Unde ortum adagium, *Lampada curſu tradere*; quod idem eſt ac ſeſe dedere, & victum confiteri. Ejus uſus ſimilitudo adhuc privatim apud nos eſt. Tripudium enim cum cuique libuerit noctu agitur à viris fœminiſque, ac accenſam facem invicem ſibi porrigunt, unde *Tripudium facis* nominatur, & vulgo *Ballo della torcia*: ut miſſum interim faciam Tripudium quod in aliquibus ſolemnitatibus à duodenis equitibus duodeniſque nobilibus fœminis, ſingulis facem manu geſtanti-
33 bus, fieri ſolet. *Quirinales* in honorem Dei Quirini, ideſt Romuli inſtituti, menſe Aprili agebantur. *Capitolini* à Domitiano Jovi Capitolino ſacrati, triplici fiebant modo, muſica, equis, gymnico agone. *Taurii* ſub Tarquinio Superbo inferis diis dicati fuere: eo modo dicti, quod taurina carne in illis veſcebantur. Scalig. 34
Funebres, ſic dicti quod in funeribus & exequiis fiebant, antiquiſſima ſunt origine, quippe quos Achilles ad Patrocli mortem, & Æneas ad Pallantis celebravit; ad quorum celebritatem gladiatores conſtituebantur, ideſt ſervi, qui ſeſe mutuo interficerent, horribili ſane ſpectaculo. Primus gladiatores Romæ dediſſe fertur Jun. Brutus in defuncti patris honorem; alij Appium Claud. & M. Fulv. Conſ. authores ejus rei faciunt. Hos poſtea Claud. Cæſ. eam immanitatem exoſus, publice quidem fieri prohibuit, privatis autem jus remanſit. Verum cum multi, ob eam rem ad inopiam redacti eſſent, ſub Tiberio S.C. cautum fuit, ne eos facere auderet, qui minus quatringentis millibus cenſus eſſet. Tandem à Theodorico Gothorum Rege is uſus penitus ſublatus eſt. Nicephor. *hiſt. lib.7. cap.46. l.un. Cod. de gladiat. lib.*11. Et qui ad hunc ludum 35
damnabantur, ad gladium damnati dicti erant, *l.25. §.ſi quis plane ff. de acq. hered. l.6. §.irritum ff. de injuſt. rupt.* Paul. *lib.5. ſent. tit.*17. Ii vero ſervi ad hunc ludum damnabantur, qui à dominis aufugerant. Capitol. in *Macrino*. Servos qui à dominis fugiſſent, repertos ad gladii ludum deputabat. Hujus meminit Theodoſian. in *l.1. ſuo Cod. ad leg. falcid.* Iſid. *lib. etymol.* 18. *cap.*52. Et qui in eum damnabantur intra annum conſumendi erant. Paulus *lib.5. ſent. cap* 17. Nec ſervi ſolum, 36
verum & cives Romani delinquentes, ad id damnabantur. Et eo modo dam-

nati, *ſervi pœnæ* dicebantur, de quibus loquitur Juſtin. *Inſtit. quib.mod. jus patr.pot.ſol.* Eaque damnatio duplicis erat generis; aut enim ſe ſe mutuo ſervi interficiebant, & dicebatur *ludus gladiatorius*, aut cum beſtiis pugnaturi conſtituebantur, & dicebantur *damnari ad beſtias*, & ludus
37 is, *ludus venatorius*, de quo in *l.8. §.ult. & pen. ff. de pœn.* Licet autem, ut diximus, ſublati fuerint, in noſtra tamen hac civitate vel tempore Franciſci Petrarcæ celebrati ſunt; quibus celebrandis ipſe aliquando interfuiſſe fatetur, ac abominabilem deteſtatur morem: locus eſt in *Epiſt. famil. lib. 5. epiſt. 37. ad Joann. Columnam*. Et Nero vetuit ne Præſides provinciarum gladiatorum munus ederent. Corn. Tacitus *lib. 13.* Svet. in *vita illius*, Alex. ab Alex. *lib.4.*
38 *cap.6.* Votivi ludi aliquando Sybillinis verſibus, aliquando Augurum præceptis, aliquando Imperatorum promiſſis & votis celebrabantur, vel ante bellum, vel poſt devictos hoſtes: in quibus populo epulum ab ædilibus dabatur. *Scenici* pro bona populi valetudine fiebant: ſic dicti quod ſcenici, ideſt ludiones ſive hiſtriones, quæſtus cauſa, eos repræſentabant, prout & hodie in hac civitate repræſentari videmus: quorum repræſentatores ſive actores infamia notari cautum eſt, dum tamen pretio ducti id agant, *l.2. ff. de his qui not. infam.* Vide *tit. de ſpectacul. & ſcen. & len. lib.11. Plebei*, ob memoriam integratæ plebis cum patribus concordiæ, poſt ſeceſſum in montem ſacrum, inſtituti fuere, in quibus etiam populus ab Ædilibus epulo donabatur. *Seculares* à P. Valerio Publicola primum 39
conſtituti fuere, ac centeſimo quoquo anno celebrabantur in honorem Apollinis & Dianæ; ex quo ſpatio nomen fuit illis inditum. Seculum enim ſpatio centum annorum terminari voluerunt antiqui. In iis hymnum concinebant pueri puellæque, patrini & matrini; ac etiam pro incolumitate Pop. agebantur: cujuſmodi eſt videre in Horat. *Carmine ſeculari*, & in *hymno* Catulli ejuſdem 40
ſpeciei. *Juvenales* à juvenibus celebrari cœpere, unde ſibi nomen retinuerunt, animi recreandi, exercendique cauſa: dein vero etiam viri in ipſis admiſſi fuerunt. Ludos autem & in hac civitate actos fuiſſe teſtis eſt antiquiſſimus lapis, paucis ab hinc annis in erutis veterum ædificiorum ruderibus effoſſus, græciſque inſculptus literis: quarum eas quæ legi potuerunt, ad ſtrenuiſſimi Pancratiaſtis à temporis voragine memoriam vindicandam, huc non tranſcribere, piaculare fuiſſet, & ſunt hæ.

Τ. ΦΛΑΟΥΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ
ΥΙΟΣΚ. ΤΡΕΙΝΑ. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ
ΑΔΑΝΕΥΣΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟ
ΔΑΦΝΗΣ ΝΕΙΚΗΣΑΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΩΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΩΣ ΑΧΘΕΝΤΑ,
ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΟΛΥΜΠΙΑ Β, ΠΥΘΙΑ Β, ΝΕΜΕΙΑ Β,
ΑΝΤΙΑ ΝΕΑΝΠΟΛΙΝ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΙΣΘΜΙΑ ΑΓΕ
ΝΕΙΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ, ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΑΓΕΝΕΙ
ΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΚΑΙ ΤΗ ΕΞΗΣ ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΑΝΔΡΩΝ
ΠΑΛΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ
ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΟΙΝΟΝΑΣ ΕΝ ΠΕΡΓΑΜΩ
ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΕΝ ΕΦΕΣΩ, ΒΑΛΒΙΛΛΗΑΠΑΙΔΩ
.......ΠΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΞΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ,
.....ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΠΕΝΤΑΕΤΗ
...ΚΟΙΝΟΝ ΣΥΡΙΑΣ, ΚΙΛΙΚΙΑΣ ΦΟΙΝΕΙΚΙΑΣ, ΕΝ ΑΝ
ΤΙΟΧΕΙΑ Β ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΕΝ ΕΦΕΣΙ.......
........ΔΙΣ ΛΙΔΕΙΣ Ε, ΜΥΔΙΚΕΙΑΝ Β......
.....Ν ΕΞΑΡΓΟΥΣ ΑΣΠΙΔΑ, ΚΑΙ ΑΛΛΩΣ ΕΝ
.......ΗΡΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ Ρ Ζ Υ...Σ......
......ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΝ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ.....
.......ΗΘΕΝΤΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩ..........

Quæ quidem monumenta, ordinatim latine reddere non curavimus; tum quia integre reddere non potuimus; quando poſt medium, literæ aliquæ ſemiroſæ ut vix dignoſci potuerint, aliquæ penitus abolitæ videbantur; tum etiam, quia eorum ſenſus eo eſt facilis, ut etiam græcarum literarum elementariis pateat; quando notiſſimorum tantum locorum, & certaminum in eis mentio habeatur. Summa vero eorum eſt, poſitam fuiſſe eam memoriam
41 T.Flavio Artemidoro Adaneo Antiochenſi, qui vicit certamen Magnorum Capitolinorum primo actum, virorum Pancratium Olympia bis, Pythia bis, Nemea bis. Neapoli virorum Pancratium. Iſthmia adoleſcentum Pancratium. Commune Aſiæ. Smyrnæ, adoleſcentum Pancratium & ſequenti quinquennio virorum Luctam, & Pancratium, & iterum virorum Pancratium. Primus (vicit) commune Pergami, virorum Pancratium Epheſi, & iterum virorum Pancratium. Alexandriæ ſacrum quinquennale. Commune Syriæ, Ciliciæ, Phœniciæ. Antiochiæ bis virorum Pancratium. Et hæc ſunt quæ aperte intelligi potuere, quæ autem ſequuntur, alia ejus viri egregie alibi geſta continuiſſe, & demum, certaminum ab ipſo victorum, in ſummam redigere liquet, id enim innuere notæ illæ ΦΖΥ videntur, cum immediate ſint poſitæ poſt dictionem ΑΓΩΝΑΣ, ideſt Agones; at quia cum nullo Græcorum numerandi modo congruunt, ut ex Hadriano Amerotio videri poteſt, aliis interpretandum relinquo. Quod vero ad univerſam inſcriptionem attinet, & id lectores commonere volumus, eſſe in ip-

ipſo lapide perpetuo ordine inciſas literas, ita ut dictio è dictione ſejuncta non videatur (qui uſus antiquis perpetuus fuit in majuſculis literis, quemadmodum in Græca conſtitutione majoribus notata elementis, ac Florentinis præfixa Pandectis obſervatum ait Ant. Contius) imo, ſicubi aliquid cernitur ſpatii, id dividit aliquam dictionem, eum in modum, ut principium videatur dictionis ubi non eſt dum finita præcedens. Id admonere volui ut ſi qua dictio originem agnoſcere non videatur, videat qui velit, ſi ipſe eam ad viam reducere poſſit, dum tamen credat, literas fideliter è lapide tranſumptas. Utcunque tamen ſit, duo ex eo in primis notanda veniunt.

42 Unum quod de Neapoli mentionem facit; ad refellendam eorum opinionem, qui ab Auguſto Cæſare, huic Urbi, Neapolis nomen inditum fuiſſe dicunt, cum hæc inſcriptio facta ſit annis plus minus quingentis antequam Cæſar eſſet: quippe quæ tempore primorum Ludorum Capitolinorum inſcripta fuit; quos à Junio Bruto inſtitutos fuiſſe diximus, qui ejiciendorum ab Urbe Regum Pop. Rom. auctor extitit. Alterum quod notandum duximus ad rem grammaticam ſpectat, & eſt, quod regula, quam Græci Grammatici de orthographia tradunt, & communiter recipitur nempe ante K ſcribendum Γ loco N, neotericorum eſt commentum; quandoquidem hic non παγκράτιον cum γ, ſed πανκράτιον cum ν, ſcriptum perpetuo videtur. At de Pancratio, cujus in hac Inſcriptione ſubinde repetitur mentio, pauca dicamus, utque recto progrediamur ordine, pugnandi artium genera, quæ ſupra tetigimus, huc repetenda veniunt. Quinque igitur artes gymnaſticæ in ludis exercebantur, ſcilicet Diſcus, Curſus, Pugilatus, Palæſtra, & Jaculatio. Quæ 43
omnia dilucide complexus eſt Virgil. *lib. Æneid. 5.* cum ait.

Quique pedum curſu valet, & qui viribus audax;
Aut jaculo incedit melior, levibuſve ſagittis;
Seu crudo fidit pugnam committere cæſtu,
Cuncti adſint meritaque expectent præmia palmæ.

Diſcus, præter notam ſignificationem rotundi vaſis, eſt moles rotunda, ſaxea, ferrea, vel plumbea, cujus jactu juvenes inter ſe certabant; & is fortior dijudicabatur qui aut altius, ſi in altum certabatur, aut longius, ſi in tractum, quam cæteri projeciſſet. Curſus, Pugilatus, Paleſtra, & Jaculatio quæ ſint ex ſe patent. Exercitatio itaque horum 44
ludorum, apud Græcos dicebatur *Pentathlon*; & luſores *Pentathli*; dum tamen in omnibus pugnaſſent, dictum à πέντε, ideſt, *quinque*, & ἆθλον ideſt, *præmium*; quod in iis dabantur quinque præmia: apud Latinos vero dicebatur *Quinquertium*, quaſi quinque artium: & luſores, *Quinquertiones*. Qui igitur in his quinque pugnandi generibus pugnabant, & in omnibus vincebant, dicebantur *Pancratiaſtæ*, & eorum victoria, *Pancratium*. Sic dicti à πᾶν, ideſt, 45
omne, & κρατοῦμαι, ideſt *vinco*; quod, ſcilicet, omnia illa certamina viciſſet. Ita optime exponit Hermolaus Barbarus in *Plin. lib. 34. cap.* 8. licet Bud. in *Annot. prioribus* ἀπ' τῶν πάντων κρατῶν, ideſt ab omnibus viribus,

de-

deducere malit; quod, ſcilicet, certatores, advocatis omnibus corporis viribus, omniumque nervorum con-
46 tentione certarent. Differt igitur *Pentathlum* à *Pancratio*, quod Pentathlum dicitur ratione quinque dictorum certaminum; Pancratium vero, ratione illius qui in omnibus iis victor extitit. Sic differt *Pentathlus* à *Pancratiaſte*, quod Pentathlus erat qui in quinque illis ludis certabat, vel viciſſet, vel ſuccubuiſſet; Pancratiaſtes autem erat, qui in omnibus
47 victoriam ferebat. Erant & *Periodi victores* teſte Feſto, qui quatuor ſupra memorata Græciæ certamina, Olympia ſcilicet, Pythia, Iſthmia, & Nemea circum eundo, in omnibus victoria potiebantur. Ex quibus perſpicuum eſt, Flav. hunc Artemidorum fuiſſe non ſolum Pentathlum, ſed & Pancratiaſtem, atque adeo Periodi victorem, quando hæc omnia non ſemel viciſſe, præfata Inſcriptio indicat.

48 Sunt & hodie in noſtra Civitate complura ludorum genera in uſu, ut eſt Certamen haſtarum, quod non niſi ab equitibus agitur & vulgo *Joſtram* appellant; Haſtarum fractio, quæ vel ad parietem vel ad armatum plebeum ad id conſulto deſtinatum, franguntur, & ludus *Facchini* dicitur. Tornæum ſive tornamentum. Ludus arundinum. Ludus teſtaceorum vaſculorum, qui *caruſelli* nominantur.. Venatio tauri. Tripudium equorum. Expugnatio oppidorum. Ludi maritimi ſive piſcatorii. Curſus ad anulum, ſive Quintanæ, vel Sorticis. Curſus ad metam ad auferendum bravium pedeſtris. Aſcenſus ad arborem, ſive Majum, & ſimiles. Horum, equeſtres quidem & haſtati, equitum ſunt proprii: in quibus eam operam ſemper dedere, ut eorum valor complures nedum Italos, verum & exterarum gentium equites, periculum de eo facturos traxerit, qui famam à valore ſuperari in ſeipſis ut plurimum ſentiere. Cujus rei, ex multis quæ adducere poſſem, exemplis, unum tantum ex *Chronicis* Petri Gajetæ excerptum, & ab Ant. Terminio in Apologiam Sedilium relatum, adducam: id tale eſt. Arnaldus Burgundus prodigioſæ fortitudinis eques, peragratis innumeris Europæ partibus, tandem ſe Neapolim contulit, ut & hic ſuam oſtenderet ſtrenuitatem. An. ſal. MCCCCXII. Ladiſlao Rege. Ubi propoſito provocationis libello, altera die, paratis carceribus, ſive Tela, ut nuncupant, ad S. Laurentium, Bartholomæus Ruſſus ex Montan. Tribu eques, tres exhibuit filios cum Burgundo equite certaturos, illoſque inſtruxit quomodo haſtam dirigere, ac in adverſarium impetum facere, quomodove ſe ſuper equum celerem quo pugnaturi erant, regere deberent: ſic enim dicere poſſumus equum *Sella raſa* ut dicunt, inſtratum, cujuſmodi equis præcipue ad prælium uti omnes ultra montes nationes, & maxime Germanos, Gallos, Burgundiones, ex Cæſ. *lib*.4. didicimus. Dato igitur ſigno, concitatoque curſu, parum abfuit quin primus filius ad primam haſtam à Burgundo proſterneretur; ad ſecundam autem maximo impetu proſtratus fuit. Bartholomæus ira percitus quod ideo filium proſtratum vidiſſet, quod ejus monita neglexerat, aliis filiis certamen vetuit, armaque ſibi ferri juſ-

ſit

ſit, eaque allata, ita ærugine commanducata ut erant, (multis enim antea annis ea poſteris ceſſerat, agebatque jam tum is ætatis ſuæ ſecundum & ſexageſimum) ſibi induit, ac prima haſta Burgundum eo impetu proſtravit, ut plus tribus horis ſubmortuus remaneret. Qui in ſe tandem reverſus, gallico idiomate loquens, *Domine, in amicum te compello*, dixit. Unde victor Eques eum ſibi hoſpitem domi adhibuit, atque quam maximo potuit honore affecit: ſequente vero die Burgundus pudore ſuffuſus, *inſalutato*, quod ajunt, *hoſpite*, diſceſſit. Rex autem qui cuncta ſpectaverat ex throno quod eam ad rem ſpectandam, ad ſcalas D. Pauli ipſi paraverant, in tantum in eo ſibi complacuit, ut Bartholomæo, tercentum aureos annuæ penſionis ex regalibus functionibus ſtatuerit; ordinario hujuſmodi certaminum Judice, Ipſo conſtituto. Huc pertinere poſſet nominis, Tribus hujus compendioſa ratio, quare, ſcilicet, *Montanea* dicatur; prout in Campanili D. Laurentii legi alias diximus, & quare Montem ſibi in inſignia uſurparit; ſed congruentiori loco fuſius ſcribemus. Certe enim non inde *Montanea* dicitur, quod in ea montanea aliqua, ſive mons fuiſſet, prout nec eſſe videtur; alioquin equorum curſibus, atque militaribus diſciplinis, item & omnis generis ſpectaculis quæ ibi agebantur, ob loci difficultatem regio apta non fuiſſet; ſed fuit illi hoc nomen inditum, ut oſtenderetur hanc regionem, primam reliquarum urbis regionum eſſe, ad imitationem Romanæ diſtributionis. Quemadmodum enim Romæ, Urbanæ Tribus quatuor fuere, quarum prima erat Suburbana, in cujus regionis parte princeps erat Cœlius mons, & dicebatur *Suburbana*, quod eſſet ſub antiqua urbe, ut ait Varro in libris *de lingua lat.* & refert Sigon. *de antiquo jur. civ. Rom. lib.* 1. *cap.* 3. ita & noſtræ urbis diſtributores, primam Tribum ſub antiqua urbe collocarunt, quam in hac regione conditam fuiſſe diximus, & *Montaneam* appellaverunt, Montemque ei in arma addiderunt: quod alibi pluribus proſequemur. Qui quidem ludi, ut ad inſtitutum revertamur, licet ordinata temporum ſerie ab antiquis ad nos deveniſſe, non temere credetentur; temere tamen quis ex noſtris, cui ex illis comparari poſſit, aliquis affirmabit: cum ob temporum varietatem, & nomina & ritus immutata eſſe, vel in toto, vel ſaltem ex
parte contingerit. Quandoquidem 49
qui noſtrum, quem *Tornaum* nominari diximus, perpendet, cum Juvenalibus Romanorum, vel poſito pignore conferre audebit, cum eædem prorſus actiones in hoc fieri videantur, quæ in illo fieri ſolitas, deſcribit Virg. *lib.* 5. *Æneid.* cum inquit.

Olli diſcurrere pares, atque agmina terni.
Diductis ſolvere choris; rurſuſque vocati
Convertere vias, infeſtaque tela tulere.
Inde alios ineunt curſus, alioſque recurſus.
Adverſis ſpatiis, alternoſque orbibus orbes
Impediunt, pugnaque cient ſimulachra ſub armis
Et nunc terga fuga nudant,

nunc

nunc ſpicula vertunt,
Infenſi, facta pariter nunc pace feruntur.

50 Verum contra, neſcio quomodo dici poterunt iidem, cum in Tornæo non niſi equites admittantur; in Juvenalibus autem etiam anus & grandævas natu matres, ſeneſque ingraveſcenti ætate admiſſos comperimus, Alex. ab Alex. *lib*.6. *cap*.19. Sveton. in *Neronem cap*.11. Corn. Tacit.
51 *lib*.14. aliique per Tiraqu. congeſti in dicto loco Alex. Sunt qui Tornæum,ſive Torneamentum ex Ludo, *Troja* nuncupato, factum eſſe velint; & ſic dici quaſi *Trojamentum*, auctore Pardul. Prat. in *Theſ. jur.*
52 *utr. lib*.15.*in fine*. Qui quidem ab Aſcanio Æneæ filio inſtitutus fuit, ex quo ad Romanos fluxiſſe,ait Virg. *lib.* quem ſupra memoravimus, his verbis:

Hunc morem curſus, atque hæc certamina primus
Aſcanius, longam muris cum cingeret Albam,
Retulit, & priſcos docuit celebrare latinos.
Quo pater ipſe modo ſecum quo Troja pubes
Albani docuere ſuos. Hinc maxima porro
Accepit Roma: & patrium ſervavit honorem;
Trojaque nunc, pueri Trojanum dicitur agmen.

Et hoc quidem facit ad Neapolitanorum originem, quam à Trojanis ducere aliquos ſentire alias diximus; ut ſcilicet, ſuorum majorum ritus & mores jure quodam hæreditario, adhuc ſervent. Utcunque ſit, is ludus ab ingenuis pueris tantum celebrabatur, ut ex ultimo verſuum ſupra relatorum liquet; & refert Svet. Tranq. in *Cæſ. cap*.39. & in *Aug. cap*.43. & alibi ſæpe, Corn. Tac. *lib*.11.Dion Nicæus *lib*.43.48.& 51. Tiraq.in *Alex.cap*.19.*lib*.6.Et ex hoc quidem, nedum *Torneamentum*, verum & plures alii ex ſupra relatis fluxiſſe videntur,ut Certamina haſtarum, Arundinum in adventu Imp. Caroli V. celebratum, Teſtaceorum vaſculorum,& Joſtra: omnes enim ut inter ſe invicem,ita cum Troja ſimi-
litudinem quandam habent. Eſt au- 53
tem ludus Arundinum, & Caruſellorum prorſus idem ritu; tantum differunt, quod in luſu Arundinum, arundineis ſpiculis; in Caruſellorum vero, teſtaceis vaſculis, quos *caruſellos* appellari diximus, alii alios impetunt. Equeſter uterque, ut videri poſſit is iſte ludus, à Marone expreſſus in ultimis verſibus,quos de Juvenalibus tulimus, & huc referimus.

Et nunc terga fugæ nudant,nunc ſpicula vertunt,
Infenſi pariter, nunc facta pace feruntur.

In quo quidem ludo, prout & in cæ- 54
teris omnibus, ſiquis ludendo alium occiderit, impune occidet, dum tamen dolo malo id non fiat, *l. item ſi obſtetrix* §.*fin.ff. ad leg. Aquil.* & §.2. *Inſtit. eod.* in quibus locis, de ludo jaculatorio, ut eſt hic Arundinum, nominatim mentio fit. Alex. ab Alex. & Tiraq. Trojam cum Pyrrhicha confundunt, at quam apte alii judicent, cum Troja, equeſtris ſit; Pyrrhicha vero pedeſtris: quod & admonuit Strabo *lib*.10. Plin.*lib*.7. *cap*.56. & idem Tiraq. non negat, & nos de Pyrrhica aliquid *ſupra* diximus. Venatio tauri ad inſtar antiquæ venationis cum beſtiis fit,cujus-

modi immaniſſimas venationi tradidit Philippus Imperator, ut Elephantos, Leones, Tigres, Alces, Hyenas, Hippopotamum, Rhinocerotem, & ſimiles, ut ait Capitolinus in *Gordia.*
55 Oroſ. *lib.7.cap.13.* Alex. & Tiraq. ubi ſupra. Noſtra vero tempeſtate ludus hic celebratus eſt in adventu Don Joannis Auſtriaci in hanc Civitatem, poſt devictam Turcarum Claſſem ad Naupactum: in quo quidem & ipſemet in arenam deſcendit, ac ſtrenuiſſime cum Neapolitanis Nobilibus pugnavit: quemadmodum in Joſtra quam etiam ſuſtinuit contra quoſcunque obviam ſibi fierent ſolus ſtetit: quæ, eo quod omnibus facta erat poteſtas pugnandi, *ad campum aper-*
56 *tum* dicta fuit. Porro autem qui cum beſtiis pacta mercede pugnant, vel ſi operas ſuas ad pugnandum cum beſtiis locant, etiam ſi non pugnaverint, infamia notari cautum eſt, *l.1. §. removet ff. de poſtul.* quemadmodum & qui artis ludicræ pronuntiandive cauſa in ſcenam prodierit etiam notatur, *l.1.2. & 3. ff. de his qui*
57 *not. infam.* ubi vide Bud. Equorum tripudii ludum, antiquiſſimum eſſe nemo eſt qui ignoret: plane quidem à Sybaritis inventus fuit. Erant autem Sybaritæ populi Magnæ Græciæ, qui eo delitiis indulgebant, ut præter alias libidinum illecebras, equos compoſito ſaltatu ad Symphoniæ cantum ſeſe moventes, introduxerint & inſtituerint, quod poſtea ultimam eis attulit perniciem. Nam cum bellum gererent cum Crotoniatis, exercitum tercentorum hominum millium contra eos eduxerunt, qui, quod eorum equorum diſciplinam ſcirent, commiſſo prælio ſymphonia pſallere cœperunt: qua audita equi tripudio ſeſe, de more, dederunt; unde Crotoniatæ citra pulverem, quod ajunt, Sybaritas profligarunt, auct. Æliano *de var. hiſt. lib.6. cap.23.* Suida, Athenæo *lib.12. cap.6.* Tiraq. in Alex. 58
lib.5. cap.21. Expugnatio oppidorum, quæ fit ſtructo ex tabulis oppido ad inſtar veræ obſidionis obſeſſo, ex Romanis, ut alii ludi omnes, ad nos devenit. Ii enim ad Oſtiam eum ludum faciebant, de quo ſic ſcribit Suidas: Πανήγυρις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα. τὴν παράλιον καταλαμβάνοντες πόλιν τὴν λεγομένην Ὀστίαν. οἱ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως τελοῦντες ἡδυπαθεῖν ἠνείχοντο ἐν τοῖς θαλαττίοις ὕδασιν, ἀλλήλους ἐμβάλλοντες. ὅθεν καὶ Μαϊουμᾶς, ὁ τῆς τοιαύτης ἑορτῆς καιρὸς ὠνομάζετο, ideſt: Solennitas fiebat Romæ menſe Majo, hoc modo: Maritimam obſidendo Civitatem quæ Oſtia dicitur, qui primas civitatis partes pertingebant, oblectabantur in marinis aquis invicem ſeſe invadentes: unde & ejus ſolennitatis tempus, *Majuma* nomen eſt ſortitum. Suidæ ſi credatur, mirum videri poterit cur Ovid. in *Faſtis* nullam hujus ludi mentionem fecerit, ſi tamen non fuerit inſtitutus poſt ipſum. Omitto etiam quod Arcad. & Honor. Impp. non ſe civibus Rom. à quibus Suid. fieri ſolitum ait, ſed provincialibus, ejus ludi faciendi poteſtatem reddere reſcripſerunt, *l. un. C. de Maju. lib. 11.* qui antea interdictus fuerat ab Anaſtaſio, ut ait Alciatus, quod parum honeſte celebraretur, ut ex *d. l.* percipitur. An autem idem ſit, ac is quem à Suida retulimus, non ſatis affirmare poſſumus, vide Alciat. in *d. l.* Ex hac *Ma-* 59
juma ortum habuiſſe dicerem, quem nos *Majum* nuncupamus, ſi in alio

quam

quam in tempore cum illa conveniret; cum menſe Majo fieri ſoleat, quemadmodum & Majuma à Romanis. Plane ritus celebritatis longe eſt ab illius, diverſus: figunt enim humi altiſſimam rectiſſimamque trabem abiegnam, quam ex triremum malis eligunt, ſæboque illiniunt & impinguant, quo lubrica reddatur: in cujus ſummitate præmiis appenſis, qui eouſque aſcendere audebit,
60 ea ſibi capit. Ludi piſcatorii olim Romæ ex quæſtu piſcantium fiebant quotannis trans Tyberim menſe Junio, teſte Pomp. Feſto *lib.*14. Alex. ab Alex. & in eum Tiraq. *lib. Gen. dier.6.cap.*19. quemadmodum eodem menſe, in celebritate ſcilicet D.Mariæ Gratiarum matris, quæ ſecunda die ejus menſis fit, ſingulis etiam annis apud nos celebrantur à piſcatoribus in mari. Quibus non temere fortaſſe conferri poterunt & ludi navales, qui in Circo maximo immiſſo euripo, navibus fiebant, authore Svet. in *Cæſarem cap.*39. Plin.*lib.*8.*cap.*7. Alex. ab Alex. *lib.*5. *cap.*8. *prope finem*. Quos quidem ludos, Heliogabalus, euripis vino plenis exhibuit, auth. Spart. Eſt autem *Euripus*, ductus aquæ & foſſa, in quam, aquam immittebant, ubi navales ludos erant acturi. Et id quidem nedum publicæ lætitiæ cauſa (ob quam omnes ludi exhibentur, *tot: tit. Cod. ut publ. lætit.*) ſed & ad juvenes in re navali exercendos fiebat, ut cum opus exigeret, in ea re experti haberentur. Certe à Scipione Africano poſt devictam Carthaginem, in modum juſtæ pugnæ ordinato exercitu & terreſtri & maritimo, milites exerceri juſſos, ait Liv. *lib.*26. *in fine*. Quod quidem cunctis Principibus Rebuſque publ. curæ eſſe deberet, quando omne artificium per continuum exercitium recipit incrementum, *l.legatis §. ornatricibus, ff. de legat.*3. Et proinde Imper. Leo ſanxit ut milites nulli alio ſeſe immiſcerent negotio, niſi ſolius rei bellicæ inſtructioni, *ut armorum quotidiano exercitio*, ait ipſe, *ad bella ſe præparent*, *l. milites*, *Cod. de re milit. lib.*12. Quam ob cauſam Romani, ut tyrones inſtituerentur, curabant, authore Veget. Quo in loco mihi ſubvenit quod alias ſcripſi, miratus Caroli Sigon. viri alioqui diſertiſſimi, incuriam quandam, qui dicit Neapolitanos circa T. Livii tempora rei navalis curam geſſiſſe; cum Polybius, author longe primus Livio, dicat, Romanos in prima pugna navali quam unquam egiſſent, Neapolitanorum, Tarentinorum, & Locrenſium navibus uſos fuiſſe. Quod ſi eo tempore Neapolitani naves triremeſque habebant, rei navalis expertos fuiſſe, neceſſe eſt affirmare. Sed redeamus unde divertimus.

ADNOTATIONES

Circa Ludorum materiam & Theatrorum, vide Caſſan. in *Catal. par.*11. *conſid.*42. & Alexand. ab Alex. *lib.*5. *cap.*26.

Num.24. Multo autem plura apud Romanos ludorum genera fuere.

In eum luxum proceſſum erat in ludis celebrandis Romæ, ut ad illum reprimendum lege fuiſſet opus; itaque *lege Fannia* ſtatutum fuit ut in ſolennibus ludis centena tantum æra conſumerentur in ſingulos dies: impoſuit, & generatim profuſo ſumptui metam ea lex.

Num.39. Ludi ſeculares.

Hos Romæ ſpatio trium ætatum jam prætermiſſos ſe celebrari vidiſſe narrat Herodianus in *Severo*, ac nedum urbe tota, verum & per Italiam ibant præcones convocatum omnes ad ludos, quos nec eatenus vidiſſent, nec viſuri deinceps forent.

Num.57. Equorum tripudii, &c.

Equorum tripudio in orbem compoſito, motuque Pyrrhichio utebantur equites Romani in conſecrandis mortuis Imperatoribus, cujus rei ritum ut deſcribitur ab Herodiano nos *infra* referemus. Verum & diebus noſtris celebravit hunc ludum Don Petrus Toletus junior; nepos videlicet illius D. Petri, qui Regni hujus gubernacula glorioſiſſime diu ſuſtinuit, cujuſque frequens habetur mentio in hoc mei Germani libro: eumque tam efficacem edidit, quæ ſua eſt in omnibus magnitudo & dexteritas, ut equi ipſi magna cum ſpectantium admiratione, ſeſe innumeros moverent obliquaſque geſticulationes contexerent, nil ſecius quam ſi homines, ejus artis optime inſtructi, fuiſſent: quod non leve fuit præſagium in quem virum evaſurus erat, qui jampridem in claſſis Præfecturam aſcitus fuit, nuper autem equeſtris militiæ ad bellum Flandrum Imperator electus eſt, majoraque belli publicique ſtatus munera ipſum morantur.

Num.60. Romani ut tyrones inſtituerentur, curabant.

Imper.Juſtinian. in *l.2. §.hac autem*, *Cod. de offic.præf.præt.Afr.* arctius præcipit tribunis ducibuſque militum, ut ſemper in armorum exercitatione teneant milites: & ante eum Leo in *Cod. de locato*. *Milites*, inquit, *conductores, procuratores, fidejuſſores, mandatores fieri prohibentur, ne omittant armorum uſum, in quo ſemper occupati eſſe debent*. Et Princeps militiæ probare debet tyrones, ac in milites non aſſumere niſi fortes & habiles, *l.ſi militiæ, in fin. ff. de caſtr. pec.* cum aliis adductis per Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.24. num.36.* Quam ob rem præter pedeſtria exercitia, erant Romæ conſtituti euripi, qui erant factitii lacus, ubi naumachiam ſive pugnam navalem exercebant: quos Heliogabalus, ut auctor eſt Spart. in *Circenſibus ludis*, vino implevit, & naumachiam exhibuit. Quo autem tempore tyrones præliis operam darent cujuſve conditionis & qualitatis eſſe deberent,

rent, habes ex Veget. *de re milit.* & Alexand.ab Alex. *lib.1. cap.20.& lib.4. cap.7.* Habentque & tyrones ſua privilegia, inter quæ illud non eſt minimum, quippe ut facilius illis parcatur quam cæteris, etiam in iis quæ deſertioni comparantur, *l. qui commeatus, ff. de re milit.*

Jam paſsim compertum habemus,quod olim probi milites atque adeo ipſi Duces licet pagani,deteſtati aleæ luſum bellicis tantum exercitiis præliique ſimilitudini vacabant. Proinde legimus Hadrianũ quotidie ad viginti milliaria inceſſiſse armatum atque inſtructum variis modis, pro futuris hoſtium victoriis, prout quiſque,ſtudendo lucubrationibus pro reip. utilitate adjuvanda. Et apud Vegetium hoc ſingulariter profertur, in pugna uſum amplius prodeſſe quam vires: in Regno autem Siam certus agebatur ludus in civitate Udiæ in rivo Menun, ubi tria millia Paraì (ſic enim ibi vocantur naves) militariter invicem præliabantur. Et quanti conferat militum ſtrenuitati bellicarum rerum regulis exercitium militare, habes ex Jo:Bot. *de rat. ſtat. lib.9. in rubr. de diſciplina.*

Ibid. Carolus Sigonius.

Locus eſt in *lib.5. de Regno Ital.* ſed non ſatis teneo an id expreſſim dicat.

SUMMARIUM

CAP. XIV.

1 *Equitatus ſolennis* Proregis *Neap. ordo.*

2 *Magiſtratuum antiquorum cum hodiernis difficillima comparatio.*

3 *Vicerex Magiſtratuum omnium digniſſimus, Præfecto* Prat.*aſſimilatur.*

4 *Simile non eſt idem.*

5 *Præfectura duo ſignificat, regionis tractum, & dignitatem* Præfecti.

6 *Provinciæ, in quas eſt diviſum Regnum Neap.Præfecturis Rom. aſſimilantur.*

7 Præfectus, *nomen eſt generale, & omnes comprehendit, qui cuicunque rei præficiuntur.*

8 Præfectus Prætorio *eſt qui præficitur* Prætorio.

Prætorium diverſimode ſumitur in libris Digeſtorum, ac in libris Cod. eod.

Prætorium *in libris Dig. ſignificat quodvis ædificium urbanum ubicunque conſtructum: in libris autem Codicis, eſt* Palatium Prætoris, *& cujuſcunque Magiſtratus,qui jus reddit,*eod.

9 *Viceregi quare dicatur Tua Excellentia.*

Vicerex in ambiguitatibus Regem conſulit, quemadmodum olim Præfectus Prat. *Imperatorem*, eod.

10 *Præfecti* Prætor. *origo à Pharaone Ægypti Rege manavit.*

Nomophylax apud Græcos idem erat qui apud Latinos, Præfectus Prætorio, eod.

Minos Rex Cretenſ. ter in anno circunferendas curabat leges

per ſuam ditionem ut aſſerventur, eod.

11 *Præfectus Prætor. ab Imperatoribus excogitatus, ad inſtar Magiſtri militum ſub Dictatorib. & Tribuni Celerum ſub Regib.*

12 *Cancellarius Franciæ Præfecto Prætor. comparatur.*

13 *Præfectus Prætor. tempore Romuli quis eſſet.*

14 *Præfectus Prætor. ab Auguſto primum inſtitutus.*

Præfectura Prætorii Equitibus Rom. tantum dabatur, eod.

15 *Præfectus Prætorio ex fidelitatis experientia, ab Aula Principis ad Provincias regendas mitti cæpit*, eod.

Familiaritas parit contemptum inter ruſticos, non autem inter prudentes, eod.

16 *Familiaris quis dicatur, & multis impertitur privilegiis.*

17 *Præfecti Prætor. deſignandi ritus.*

18 *Præfecti Prætor. quatuor tantum erant per Imperium Roman. Juſtinianus autem addidit quintum.*

19 *Africa Præfectura, Italiæ ſubjecta erat tempore Juſtiniani.*

20 *Præfectus prætor. Principis perſonam repræſentat, & quare in provincias mitti cæperit.*

Regis intereſt locupletes habere ſubditos, eod.

21 *Rex in Regno non minorem habet poteſtatem, quam Imperator in Imperio.*

1 Quia ſolennem Proregis equitatum, ſervato ordine fieri dixi, illum quam breviter recenſere, ab re non eſſe putavi. Omnium igitur primi, Continui apparent, tum Barones ſive Titulati, tertio loco Civitatis Electi, quarto ſeptem Regni majores Officiales, ideſt magnus Cancellarius, magnus Conteſtabilis, magnus Siniſcallus, magnus Camerarius, magnus Juſtitiarius, magnus Admiratus, magnus Prothon. deinde Vicerex cum Syndico ad lævam, undique ſatellitibus ſtipatus, Sceptriferis præeuntibus. Et hi quidem armatam repræſentant militiam. Sequitur deinde Togatorum ordo, & immediate poſt Proregem incedunt Regentes Cancellariæ cum Conſiliariis ſtatus, qui hoc jure inter ſe utuntur, ut Conſiliarii titulo inſigniti, Regentes præcedant; titulo vero deſtituti, Regentes ſubſequantur: quod clarius *infra* dicemus. Præſidens Sac. Conſ. Locumtenens Reg. Cam. Sum. Theſaurarius, Regens Mag. Cur. Vicariæ, Secretarius Regni: tum regii Conſiliarii, poſtea Præſidentes Summar. Hos ſubſequuntur Judices Vicariæ Criminales & Civiles. Advocati Fiſcales; Mag. Cur. Vic. ſcilicet, & Reg. Cam. Summ. quorum qui prius in id munus aſſumptus eſt, in omnibus locis præcedere debere, judicatum eſt. Auditor Campi, & Judices Siclæ. Quos quidem Magiſtratus cum communibus, quibus nunc vulgo appellantur, nominibus nominaverim, e 2
re mea fore duxi, ſi & quomodo antiquis appellati fuerint, ſubnectam. Et licet difficillima ſit, & quæ doctiſſimos abſterruit viros ob rerum viciſſitudines, inter hos & illos comparatio; ne tamen ſicco, ut ajunt, pede, in re tanta pertranſirem, in arenam hanc & ego deſcendere decrevi.

vi. Et quoniam librum *de Magiſtratibus*, haud ſane infructuoſum, contexui; ex eo, quæ ad rem præſentius facere videbuntur, arctiori, quo fieri poterit modo, huc tranſcribam. Et primo de Vicerege, tanquam de Magiſtratuum omnium primo & longe digniſſimo, ſermo erit nobis. Hic cui ex antiquis Magiſtratibus comparari poſſit, nullus, niſi me fallit memoria, Regni Cõſtitut. Interpres expreſſit. Nam Iſern. Afſl. Loffred. & Camerar. *Regis Vicarium* ſemper appellavere, de quo nos *infra* dicemus. Capyc. tamen in
3 *Compend. de Magiſtrat.* VICEREGEM, eundem eſſe ait, qui apud antiquos *Præfectus Prætorio* dicebatur. At Iſern. in *cap. Imperialem, de prob. feu. alienat. per Fridericum*, aliter ſentit; unde Juniores quidam non Præf. Prætorio, ſed Proconſuli, aut Præſidi aſsimilari autumant: adducunt ad hoc Bald. in *l. obſervare*, §. *proficiſcenti ff. de off. proconſ.* ubi Præfectum Præt. in Italia hodie non extare aſſerit, ut refert Clar. in *pract. crimin. lib.2. §.fin. qu.35.* Ego vero Capycii ſententiam haud ſane aſper-
4 nendam eſſe commonſtrare nitar. Licet enim non eſſet prorſus idem, ſed ſimilitudinem quandam cum illo tantum haberet, juxta *l. quod Nerva ff. depoſ.* ea tamen ſimilitudo in tantum concurrere videtur, ut confundi tandem poſſe ſit aſſeverandum. Quod ut clarius pateat, paulo altius exordiar: ex indagine, ſcilicet, quid ſit *Præfectura*, & ejus ſpecierum, unde dictus ſit *Præfectus Prætorio*, quo tempore, quibusve juribus & qua cauſa fuerit inſtitutus, & quam
5 haberet auctoritatem. Duas igitur ſignificationes prorſus habet Præfectura: uno enim modo ſignificat regiones ſive tractus territorii, in quibus jus dicebatur, & nundinæ agebantur, inquit Feſtus, atque ad eas à Romanis mittebantur Præfecti in illis jus dicturi: de quibus vide Sigon. *de antiq. jur. Ital. lib.2. cap.10. & ſequ.* Et his quidem aſsimilare 6
quodammodo poſſemus, quas hodie in Regno, *Provincias* nominamus, ad quas ſingulas mittuntur ſinguli Præfecti, quos vulgus *Provinciarum Vicereges* appellat: at de hac Præfecturæ ſpecie non loquimur hic.
Alias autem, Præfectura eſt dignitas 7
ſive auctoritas Præfecti: eſt autem *Præfectus*, nomen generale omnes illos comprehendens, qui alicui rei adminiſtrandæ, gerendæ, vel gubernandæ præficiuntur: idque eo extenditur, ut etiam qui viliſsimæ cuique rei præficitur, *Præfectus* dicatur: unde uſuvenit, ut in Præfecto notando, rei etiam cui eſt præfectus, nomen ſubjiciatur. Hinc & in libris veteribus, & in lapidibus paſsim legitur: Præfectus urbis, Præf. cohortum ſive cohortis, Præfectus ripæ, Præfectus alæ, Præfectus militum, Præfectus fabrum ſive fabrorum, Præfectus ærarii, Præfectus claſsis, Præfectus legionis, Præfectus fiſci, Præfectus vigilum, Præfectus annonæ, & id genus ſexcenti. Cujus Præf.
annonæ, uſus & opera, ut id obiter 8
dicam, difficili tantum tempore, & caritate annonæ potiſsimum exigebatur, ſecundum Feneſt. *de Magiſtrat. cap. 15.* ratio eſt ea, quod omnes Judices ei rei operam dare debent, adeo eſt publica & privilegiata, text. eſt in § *conſideravimus. Auth. ut jud. ſine quoq. ſuffr.* Præf. igitur Prætorio is eſt, qui Prætorio præficitur. Sane au-

autem Prætorium aliter apud Juriſconſultos in libris Pandectarum, aliter apud Cæſares in conſtitutionibus Codicis accipitur. In libris enim Pandectarum Prætorium proprie eſt ædificium urbanum, id eſt quod qui in urbe habitat, voluptatis cauſa ſibi paravit, licet id in villa ſtructum ſit, *l. urbana prædia ff. de verb. ſign. l.* 2. *§.* 1. *ff. de ſervit. ruſt c. prædior. l. injuriarum §. fin. ff. de injur. l. plenum ff. de uſu & habitat. l. prædiis §. ex his verbis ff. de legat.* 3. Tertullian. in *lib. de Idolatr.* Pallad. *lib.* 1. *cap.* 8. Sveton. in *Caligul. cap.* 38. Franc. Connan. *jur. civil. lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 16. In Conſtitutionibus autem Prætorium, eſt domus magnifica Prætorum, Præſidum, Judicumve, commoditate juris dicendi cauſa, in urbibus extructa, *l. omnes §. nullus, Cod. de epiſc. & cler. l. penult. Cod. de off. rect. prov.* & hoc modo *Palatium* vulgo dicitur: licet in *d. l. penult.* palatium, & prætorium differre videantur. Omnia igitur Palatia in quibusvis urbibus conſtructa, regendæque juſtitiæ deſervientia, *Prætoria* recte dicuntur, & qui iis præeſt, *Præfectus Prætorio* recte dicetur. Locupletes ſunt ejus rei teſtes, præter Suidam aliosque Græcos ſcriptores, græcæ & Cod. & Auth. conſtit. ad Præfectos Præt. nuncupationes: in quibus ubi latine dicitur, *Joanni Præf. prætorio*, ut de uno exemplum afferam, perpetuo ſcriptum eſt ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων, ideſt: *Præfecto prætoriorum*. Quod ſi Vicerex, omnibus hujus Regni Prætoriis eſt præfectus, Præfectus Prætorio merito dici poterit: nec obeſt quod Præfectus prætorio ſingulariter in latina verſione profertur; quandoquidem per excellentiam, eminentiori & excelſiori Prætorio, cui cætera prætoria ſubjiciuntur, *Præfectus* intelligetur, *Inſt. de jur. nat. gent. & civil. §. ſed jus quidem civile*: & id quidem
eſt illud ubi ipſe Vicerex reſidet; ſe- 9
cundas enim partes poſt Principem gerit: quo factum eſt ut in ſupplicibus libellis ipſi porrigendis, *Tua excellentia* illi dicatur, ſicuti Præfecto prætorio ab Imperatoribus dictum fuiſſe paſſim patet, ut eſt *Auth. de triente & ſemiſſe*, & *Auth. ut non fiant pignor. §§. final.* & alibi: imo & Vicerex *illuſtris* appellatur à Rege; ſicut *Præf. præt.* ab Imperatore, *l. de ordinario Cod. de off. præf. præt.* Ori. *lib.* 12. *l. nemo Cod. de juriſd. om. jud. l.* 2. *Cod. de ſenten. ex brev. recit. l. illuſtres, Cod. de modo mulct. l. defenſores, Cod. de defenſ. civ.* cum aliis *infra* oportuniori loco allegandis: quamvis eum titulum, & Imperatori tributum fuiſſe ſciam, ut eſt text. in *cap. nos, in uſibus feud. de pa. conſt. cap. ſolitæ, de major. & obed. cap.* 2. *de ſupplen. neglig. præl. in* 6. *cap. fundamenta, §. proinde, de elect. in* 6. & per Regni leges, & capitula liquet, *l. nihil, l. ea quæ ad ſpeciale decus, l. patres pro filiis, l. crebra, l. occupatis, l. comite, l. poſt mortem, l. in aliquibus*, & Carol. I. in *cap. Regni Juſtitiario Terræ Hydrunti*. Idem *à magnificentia noſtra*, in *cap. Nuper apud Tranum*: *cap. venerabilem, de elect.* Et quemadmodum Præfect. Præt. in ambiguitatibus emergentibus, Principem conſulere tenebatur, qui, quid ſtatuendum eſſet, juberet (quod cauſa fuit ut omnes Codicis & Auth. conſtitutiones, Præfectis Præt. directæ legantur) ita & Prorex in aliquibus novis ſanciendis

pragmaticis, Regem conſulit ut placitum ipſi ſuum aperiat. Ejus originem Aurel. Caſsiodor. quem mox referemus, ab Ægyptiis manaſſe ait: quorum Regem Pharaonem, Joſeph primum Prætorio ſuo præfeciſſe proditum eſt, & Reges Aſſyriorum conſtituebant ſibi quoque Præfectum, auctore Archilocho in *lib. de temporib.* & Fab. Pictore *de aur. ſec.* quorũ fortaſſe exemplo, Græcorum vel Reges, vel Reſpubl. etiam ipſi, ſibi Præfectum conſtituerunt, apud quos *Nomophylax* dicebatur; propterea quod aſſervandarum legum cura, ipſi demandabatur, quemadmodum & Viceregi demandatam eſſe videmus. De Regibus quidem teſtis eſt uberrimus Plato in *Minoe*, ubi de Rhadamanto loquens Νομοφύλακι γὰρ, inquit, αὐτῷ ἐχρῆτο ὁ Μίνως (Erat autem Minos Rex Cretenſium) κατὰ τὸ ἄστυ, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄλλην, τῷ Τάλῳ. ὁ γὰρ Τάλως τρὶς περιῄει τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς κώμας, φυλάττων τοὺς νόμους ἐν αὐταῖς, ἐν χαλκοῖς γραμματείοις ἔχων γεγραμμένους τοὺς νόμους, ideſt: Utebatur enim Nomophylace Minos, eo quidem, (Rhadamantum innuens) in urbe, Taloe vero in reliqua regione: qui quidem Talos annuatim ter pagos circuibat, jubens in ipſis ſervari leges, quas æneis in tabulis inciſas ſecum ferebat. De Rebuſpubl. autem Suidas teſtatur: qui etiam ait, quod hi Nomophylaces Athenis faſciolis albis ad redimicula utebantur in ſpectaculis, quodque Magiſtratus cogebant, omnia recte & ex præſcripto legum agere. Tandem, qui vel præſente vel abſente Principe, ejus vice fungitur, & quodammodo Interrex eſſe creditur, *Nomophylaca*, recte dici poſſe Bud. exiſtimat: quod quidem in Vicerege ſatis clare inſpicitur. Sed Romanam ejus officii originem quæramus. Aurel. Arcadius in *l. un. ff. de off. Præf. prætor.* ab Imperatoribus hoc nomen ejuſmodi Magiſtratui inditum fuiſſe dicit: ac eundem prorſus eſſe qui apud Dictatores, penes quos ſummi imperii poteſtas per ſex menſes erat, *Magiſter militum* vel *equitum*, & apud Reges, *Tribunus Celerum* dicebatur: cum quo concordat Pompon. in *l. 2. §. populo deinde, ff. de orig. jur.* Feneſt. in *lib. de Magiſtrat. Rom. cap. 22.* Læt. *Magiſtrum ſtabuli*, & Egid. Perrin. in *d. l. unic. Coneſtabilem*, Præf. Præt. eſſe ajunt: quod quidem ſi ad Tribunum celerum, vel ad Magiſtrum militum referatur, tolerari poterit; ſin ad Præfectum Prætorio à Cæſaribus inſtitutum, minus. *Coneſtabilis* enim ſive *Conſtabularius*; ut Bud. appellat, alius profecto eſt hodie à Præf. Præt. quippe qui unus e ſeptem Regni primoribus officialibus eſt, & vulgo etiam *Magnus Conteſtabilis* nuncupatur. Caſſan. in *Catal. gl. mundi, par. 7. conſid. 17.* ubi late de Præfect. Præt. diſſerit, & ante eum Bud. in *Annot. priorib.* Cancellarium Franciæ, Præfecto Prætorio exæquat, quod Cancellariæ ſit caput & Princeps, & Cancellariatum, ſummum honorum faſtigium, ultra quod nihil ſperare privato homini liceat, quaſique quoddam, ſumma quæque ambientis animi ſolſtitium, Cancellariumque ipſum, *Magiſtratuum omnium Antiſtitem* appellat: *eſt enim*, ait, *omnium jura reddentium norma, & in omni ferme parte conſtituendæ Reipubl. Principis vicem implere, aut certe obtinere creditur*: quæ verba, Viceregis munus exacte, ni fallor, deſignant; eoque magis, quod, quæ apud Francos *Cancella-*

rius, ea apud nos *Vicerex* gerit. Nec repugnat, quod idem Bud. dixit in *Annot. poſter.* eos quod nunc Vicereges dicuntur, Legatis comparari poſſe: quando de Viceregibus provinciarum loquitur, qui etiam apud nos hoc nomine appellantur. Sed Cancellarii apud Caſſiod. videntur eſſe Præſides provinciarum, qui Præfecto præt. ſubjacent, ut videri poteſt ex XII. *Variar.* ubi à Præfecto præt. diverſis Provinciarum Cancellariis aliquid jubetur, ut eſt, Anaſtaſio, Cancellario
13 Lucaniæ & Brutiorum *cap.* 14. Porro autem Præfectum prætorio tempore Romuli, eum appellatum ait Spiegellius, qui prætorio præerat, ideſt militibus cohortibuſque Prætorianis circa palatium Principis: quod ex Aſcon. Pædiano in Cic. patet, ubi,
„ Veteres, inquit, omnem Magiſtra-
„ tum cui pareret exercitus, Prætorem
„ appellaverunt, unde etiam Prætorium
„ tabernaculum ejus dicitur, & in ca-
„ ſtris porta prætoria, & hodie quoque
„ Præfectus prætorio. Hæc Aſconius. Sub Cæſaribus quoque, diſciplinæ tantum militari præfuiſſe Lætus ait. In Gallia vero Præfectum prætor. dictum ait Pyrrhus, qui & *Præfectus palatii* & *Magiſter domus* vulgo dicitur, quod cum ſuperioribus convenit. Id autem inſtitutum, conſtituen-
14 di ſcilicet in Prætorio, id eſt in Principis aula ſive palatio, Præfecti, ab Auguſto manaſſe, fatetur Svetonius in ejus *vita*, & Dion *lib.* 55. Quæ præfectura olim non niſi Equitibus Romanis mandabatur, ſecundum eundem Svet. in *Veſpaſ.* & in *Tito cap.* 6. & Plin. in *præfat.* Sic itaque id munus ex caſtris & militia, deductum fuit ad Palatia, & quietis tranquillitatem: & ſic obſervatum videmus in Hiſpania & in Italia, ut ſcilicet Regni proceres & Cardinales in id officium ſint aſciti. Cujus poſtea auctoritas uſque eo poſteriorum Cæſarum beneficiis crevit, ut primum quidem ad civiles, dein vero etiam ad provinciales cauſas dilatata fuerit. Adde, à Prætorib. eligebatur ſecundum Alex. ab Alex. Iſti vero à Philippi & Cæſaris Conſiliariis ut plurimum, Cardin. de Granvela, M. A. Columna, Jo: Andr. d'Oria in claſſis præfecturam, Dux Terræ novæ, Marchio Guaſti, Marchio Sanctæ Crucis Viceregis in Regno Portus Galli, & alii: ideoque ſummo cum imperio ad regendas aliquando provincias, mittebantur. Fabius tamen Pictor in *lib. de aur. ſec.* Saturnum à Jano Italiæ Rege, Aboriginibus & Latio præfectum fuiſſe dicit, ut videri poſſit hæc eadem præfecturæ ſpecies antiquiſſimi fuiſſe inſtituti. Sunt autem Aborigenes populi Latio finitimi, 15
de quibus alibi diximus. Quod evenire potuit, tum ob fiduciam, ex experientia ejus fidelitatis contractam, ut ſcilicet ubi Princeps ex perſona adeſſe non poſſet, alterum ſe adfuturum mitteret; tum ob arctiorem familiaritatem, ob aſſidua ſervitia ab ipſo Præfecto præſtita, inter eum & Principem initam & roboratam: quæ licet contemptum parere ſit in proverbio, & habetur in *l. obſervandum*, *ff. de off. præſid.* id tamen intelligi ſane poterit inter ruſticos, non autem inter prudentes, inter quos etiam amorem auget, *l.* 3. *ff. de pecul.* ſecundum Abb. & Felin. in *cap. ſi judæis*, *de judi.* Familiaris autem ſecundum Iſern. & Affl. in *conſt. Juriſ-* 16
gentium, *notab.* 8. *num.* 19. Luc. de Penna in *rubr. Cod. de domeſt. lib.* 12.

ex

ex l.item apud,§.ſi quis virgines,ff.de injur. Rit. M. C.V. 66. is dicitur qui omni die eſt inſimul cũ domino in domo & extra,ipſumque aſſociatur,& cũ eo ſemper aſſiſtit ſi equitat vel aliud agit, licet in domo propria comedit, & dormit: & hic multis communicatur prærogativis atque privi-
17 legiis, *l.2. Cod.de epiſc.& cl.* ex quo optimi Principis bonitas eluceſcit, quandoquidem ſuam dignitatem, uti bonam, cæteris communicat: bonum enim quanto latius patet, ideſt quanto magis commune fit, tanto divinius eſt exiſtimandum, auct. Ariſt. 1. *polit. in prob. Imo bonum*, ait Aver. 3. *de an. com.*51. *& 7. metaph. com.*10. *non eſt bonum niſi omnibus ſit commune.* Quod ſi omnibus ea communicatio convenit, præcipue tamen Principis familiaribus, qui pars corporis ſui dicuntur, *l. quiſquis, Cod. ad leg. Jul. majeſt.* Ritus autem deſignandi ſive inſtituendi Præf. prætorio is erat, ut Imperator cingulum una cum gladio, & ipſius poteſtate, ipſi Præf. daret: unde memorabile Trajani dictum, hac de re literis traditum eſt. Is cum quempiam Præfectum prætorio inſtitueret, hoc modo illum alloquutus eſt: *Accipe hunc enſem, & ſiquidem recte atque è Rep. imperavero, pro me; ſin ſecus, in me utere*. Plin. Jun. in
18 *Paneg.* & Dion *loc. cit.* Hujuſmodi Præfectorum prætorio, ideſt ad regendas provincias miſſorum, quatuor genera, ad orientalis Imperii tempora commemorantur in volumine Juſtiniani: per Orientem, ſcilicet, per Illiricum, per Italiam & per Gallias; quod & ex *Notitia Imper.* cognoſcere licet. Et Cæſareis temporibus tria illa aderant, ſcilicet, Dictator, Magiſt. militum, & Præf. prætor. & ſecundum temporis antiquitatem præcedebant, & Præf. prætorio, præfectus Urbis, & Magiſter equitum & peditum in pari gradu dignitatis erant: & qui eorum primo dignitatem adeptus ſit, præcedit, *l.1. & 2. C.de præf. prat.* & Jo:de Plat. in *l.fin. Cod. de decurion. lib.*10. Caſſan. in *Catal.gl. mun. in* 9.*par. conſid.*17. *in fine.* Juſtinianus autem, exactis Vandalis, Africam ab Italiæ præfectura, 19
cui ſuberat, exemit, propriamque ipſi præfecturam aſſignavit, *l.1.& per tot. tit.C.de off.Praf.prat.Afr.* His initiis, ejus magiſtratus eo crevit auctoritas ut appellari à Præf.prætor. non poſſet, ut paulo inferius dicemus: credidit „ enim Princeps, ut Archadii verbis „ utar, eos qui ob ſingularē induſtriam, „ explorata eorum fide & gravitate, ad „ hujus officii magnitudinem adhibe- „ rentur, non aliter judicaturos eſſe „ pro ſapientia & luce dignitatis ſuæ, „ quam ipſe foret judicaturus. Unde „ patet præfectum præt. Principis per- 20
ſonam repræſentare, ac in illis tantum locis deſignari, in quibus Princeps ipſę perſonaliter intereſſe non poſſit; quod cauſæ fuit quare in provincias mitteretur, argum. tex. in *l.ſed ha perſona, §.1. ff. de procurat.* Iſern. & Camerar. in *cap. Imperialem, de prob. feu. alienat. per Frid.* quibus extra Regnum ſubditi Regem quærere non tenentur, & ratio poteſt eſſe ex tex. in *l. fin. Cod. qui admitti*; ubi bonorum poſſeſſio hodie à quocunque judice decerni poteſt, rejecta antiqua diſpoſitione, qua prætoribus tantum competebat: & totam provinciam circuire cum caſus contingeret, egeſtatem ſubditis maximam inferendo, ſecundum Bol. *ibid.*

& intereſt Regis locupletes habere ſubditos, *Auth. ut jud. ſine quoquo ſuffr. §.conſideravimus*, *l.cum ratio*, *ff.de bon. damnat.* Et id quidem dignoſcitur ex eo, quod ubi Princeps reſidet, ibi ipſe idem vices ſuas exercet, ac nulli alio mandat, quod in Rege dom. noſtro videmus. Et quamvis reſpectu ſolius Imperat. Præfectus præt. dici debere videri poſſit, cum de eo ſolo in legibus mentio habeatur, nihilominus, quoniam non minorem habet Rex in Regno ſuo poteſtatem, quam Imperator in im-
21 perio, Det. in *conſil.*390. Iſern. in *prælud. feud.* immo plus habet Rex in Regno, quam Imperator in imperio, Luc. de Pen. in *l. 2. num. 1. Cod. de conduct. & procur. præd. fiſc. lib.*11. & tanto magis Rex noſter invictiſſ. cujus potentiæ & ditionis magnitudini, paucorum quotquot unquam fuerunt Imperatorum potentiam, & magnitudinem coæquandam invenies, & præcipue ob novam Indiarum regionem; qui, cum ſit Rex Sicil. etiam dicitur *Monarcha* in Regno, nec recognoſcit Superiorem, Iſern. in *cap.1. col.2. de his qui feud. dare poſ.* & in *prælud. feud. q.3.* ſicuti de Rege Franciæ dicitur, Luc. de Penn. in *l.cum per alia*, *Cod. de colon. paleſt. lib.*12. Det. *loc. cit. l.1. ff. de conſtit. princ.* ibi: *in eum omne imperium*, & *l.un. ff.de off. Præfecti prætorio*, ibi: *regimentis Reipublicæ ad Imperatores perpetuo translatis*, Gloſ. Pariſ. in *gl. 3. ver. la bouche & les mains*, *num.*10. omni jure poterit is, quem ſuis prætoriis præficit, & Viceregem appellat, Præfectum prætorio nuncupari. Præfectus prætor. capitur etiam pro procuratore Cæſaris, *l.4. §.ſi bona*, *ff.de fideicom. liber. l. 2. §. hoc interdictum*, *ff. ne quid in loco publ.* Gloſ. in *l.ad fiſcum*, *Cod. ubi cau. fiſcales*. Nemo autem ex Spectabilibus & Clariſſimis vocabatur ad præfecturam Prætorii, *l.1. Cod.de prætor. & honor. præt. lib.*12. Sed de urbe tantum eligebatur, *l.tres*, *Cod.de off. præt. lib.*12. & vide textum in *ff. & Cod.de off. præf. præt. eod.lib.* Certe hoc magis perſpicuum fiet, ſi utriuſque auctoritas, Præfecti prætorio, ſcilicet, cum Viceregis comparetur. Quod commode fieri poterit, ſi Formula utriuſque diplomatum, ideſt principalium literarum, quas *patentes* appellant, examinetur & conferatur. Quorum quidem officiorum comparationem publicæ conferre utilitati putamus: cum inde pateat ſemper occurſum fuiſſe neceſſitatibus ad Reip. ſtatum conſervandum & regendum, & præcipue ex Magiſtratuum creatione: quod ſi recte rerum adminiſtrationi exemplum hoc ſatisfecit, his temporibus ob Principis optimi prudentiam, facilius & commodius ſatisfacturum videtur. Porro non tacuerim, quod ſequentem Formulam tranſcribendam mei inventi eſſe, atque adeo à nemine in ſua ſcripta relatam putabam, verum cum Luc. de Pen. evolverem, eam ab ipſo in *l.duos*, *Cod. de ſuſceptor. & præpoſ. lib.*10. ad unguem tranſumptam agnovi. Quare ut aliquid novi adderem, explanationem, & collationem ſubjungendam curavi. Prius tamen, & id notandum cenſeo, fuiſſe & à lege poſitas formas officiorum præſidalium, ut verbis dicti Auctoris utar, in *auth. de mand. princ. §.oportet, uſque in finem*, & ſubdit: *Nam & juriſconſulti formas etiam contractuum, & ſti-*

& ſtipulationis, *ut acceptilationis*, *in legibus ponere voluerunt*, *ff. de acceptil. l. & uno* §. 1. Hæc ipſe. Quibus adde formulas Clauſularum, ut eſt clauſula de dolo malo, *l. & per jusjurandum*, §. *eum qui*, *d. tit. de acceptilat. l. doli*, *l. ex ea parte ff. de verb. obligat. l. hæc verba ff. de verb. ſignif.* Clauſula de re defendenda, *l. 3. §. fin. l. judicatum*, *ff. judic. ſolv.* Clauſula codicillaris, *l. ult. Cod. de codic. l. ſi jure*, *Cod. de teſtam. manum. l. cohæredi* §. 2. *ff. de vulg. ſubſt. l. ex ea ſcriptura*, *ff. de teſtam. l. 3. ff. de teſtam. milit. l. Lucius*. §. *ult. ff. de legat.* 2. Formula deferendi nominis, ideſt denunciandi alicujus, *l. 3. ff. de accuſat.* Formula exceptionum *l. 1. §. Labeo*, *ff. de fluminib. l. ſi vitem*, *ff. quod vi*, *aut clam*, *l. 2. ff. de doli mali except. l. 1. ff. famil. erciſc. l. 4. §. ult. ff. de dol. except. l. ſicut*, *ff quib. mod. pign. vel hypoth.* Formulæ fidejubendi habentur in tit. *de fidejuſſ.* Sigon. *de judic. lib. 1. c. 5.* Formulæ hæredum inſtituendorum, vel ſubſtituendorum, Ulp. in *fragm. tit. 21. & ff. & C. & Inſtit. de hæred. inſtit. & de vulg. & pupill.* Formula judicii recuperatorii, *Inſtit. de action.* §. *ſic itaque*. Formula jurisjurandi præſtandi à Judice, *l. rem non novam*, *in princ. C. de jud.* ab Advocato *eadem l. §. patron.* à teſtibus, *capit. præſentium*, *de teſtib. in 6.* à Feudatario, *c. 1. qualit. vaſſal. jur. deb. dom. fidelit. in uſib. feud. can. de forma 22. q. 5.* Formula matrimonii contrahendi, *cap. ſi inter virum*, *de ſponſalib. & matrim.* Et generatim ejuſmodi formulæ paſſim in utroque jure invenire licet, quæ aliud non ſunt niſi quædam verba, vel ab uſu communi, vel à lege præſcripta, quibus in iis actibus celebrandis utuntur. Formula igitur Præfecti prætorio ex Caſſiod. *lib. 6. Variar.* deprompta, hæc eſt.

FORMULA PRÆF. PRÆT.

„ Si honoris alicujus eſt origo laudabilis, ſi bonum initium ſequentibus rebus poteſt dare præconium, tali auctore Præfectura Prætoriana gloriatur, qui & Mundo prudentiſſimus, & divinitati maxime probatur acceptus. Nam cum Pharao Rex Ægyptius, de periculo futuræ famis, inauditis ſomniis urgeretur, nec viſionem tantam humanum poſſet relevare conſilium, Joſeph, vir beatus, inventus eſt, qui & futura veraciter prædiceret, & periclitanti populo prudentiſſime ſubveniret. Ipſe primum hujus dignitatis infulas conſecravit: ipſe carpentum reverendus aſcendit: ad hoc gloriæ culmen evectus, ut per ſapientiam conferret populis, quod præſtare non potuerat potentia dominantis. Ab illo namque patriarcha, & nunc pater appellatur imperii: ipſum hodieque reſonat vox præconis, inſtruens judicem, ne ſe patiatur eſſe diſſimilem. Merito, ut cui tanta poteſtas potuit dari, videretur ſemper ſubtiliter admoneri. Quædam enim huic dignitati, & nobiſcum jura communia ſunt. Exhibet enim ſine præſcriptione longinquos: magna quantitate mulctat errantes: fiſcum pro ſua deliberatione diſtribuit: evectiones ſimili poteſtate largitur: vacantia bona proſcribit: delicta provinciarum judicum punit: verbo ſententiam dicit. Quid eſt, quod non habeat commiſſum? cujus eſt vel ipſe ſermo judicium. Pene eſt, ut leges poſ-

poſſit condere, quando ejus reverentia poteſt negocia ſine appellatione finire. Ingreſſus palatium noſtra conſuetudine frequenter adoratur: & tale officium morem videtur ſolvere, quod alios potuit accuſare. Poteſtate igitur nulla dignitas eſt æqualis. Vice ſacra ubique judicat. Nullus ei miles de fori ſui auctoritate præſcribit, excepto officiali Magiſtri Militum: credo, ut vel illis aliquid Antiquitas cederet, qui videbantur pro Repub. bella tractare. Curiales etiam verberat, qui appellati ſunt legibus Minor Senatus. In officio ſuo jus retinet ſingulare, & talibus tantiſque noſcitur jubere, quos etiam provinciarum non audeant judices in aliqua parte contemnere. Officium plane geniatum, efficax, inſtructum, & tota animi firmitate prævalidum: qui ſic peragent juſſa, ut nullis morentur dilationibus imperata. Militia perfunctis Tribunorum & Notariorum honorem tribuit, & milites ſuos illis exæquat, qui inter proceres mixti, noſtris conſpectibus obſecundant. Gratanter implemus, quæ ille conſtituit, cujus reverentia & nos ita conſtringimur, ut ſine dubitatione faciamus, quæ illum decreviſſe cognoſcimus. Non immerito, quando palatium ſua proviſione ſuſtentat: ſervientibus nobis procurat annonas: humanitates quoque judicibus ipſis facit, Legatos gentium veraces explet ordinationibus ſuis. Et licet aliæ dignitates habeant titulos præfinitos, ab iſta totum pene geritur, quicquid imperio noſtro æquabili moderatione tractatur. Hanc denique curarum omnium pulcherrimam molem (quod proſperum nobis, utile Reipubl. ſit) ab illa indictione tuis humeris decenter imponimus: quam tu & ingenii virtute ſuſtineas & ſumma fide tractare contendas. Quæ quantum diverſis ſolicitudinibus conſtringitur, tanto magis laudes ampliſſimas dignitas hæc triumphat. Et ideo tantum lumen gloriæ ſit actionibus veſtris, ut & in palatio noſtro fulgeat, & in provinciarum longinquitate reluceat. Par tibi ſit cum poteſtate prudentia: conſcientiæ tuæ quadrifaria virtus aſſideat. Tribunal tuum ideo tam excelſum factum eſſe noveris, ut locatus ibi nihil humile abjectumque cogitares. Conſidera quid debeas dicere, quod à tantis excipitur. Monumenta publica talia contineant, quæ ſe legiſſe nullus erubeſcat. Præſul mirabilis partem non habet cum delictis: quia niſi aliquid egregium aſſidue fecerit, culpam vel ocioſus incurrit. Nam ſi prædictus auctor ſanctiſſimus ille recolatur, quoddam ſacerdotium eſt, Præfecturæ Prætorianæ videtur competenter agere dignitatem.

FORMULA VICER.

Ex Digeſtis Cancellariæ deſcripta.

Philippus Dei gratia Rex, &c. Recognoſcimus & notum facimus tenore præſentium univerſis. Cùm in ſingulis Regnis, quæ Deus optimus maximus ſua benignitate nobis commiſit, uno eodemque tempore præſentes eſſe non poſſimus, in hoc omni cogitatione & cura incumbimus, ut eos viros ipſorum gubernationi præficiamus, quorum con-

conſilio & virtute quam optime adminiſtrentur. Cumque fidelem nobis dilectum Don Joannem de Zuniĉa Principem Petræ Perſiæ, ac majorem Commendatarium Ordin. Sancti Jacobi de Spata in provincia Caſtellæ, qui munus Viceregis, Locumtenentis, & Capitanei generalis in fideliſſimo noſtro Regno Neapolis, noſtra cum gratia, ſua magna cum laude, ac Regni ipſius utilitate, geſſit geritque, ad nos accerſiri juſſerimus, neceſſe porro fuerit eidem muneri Virum præponere, non ſolum veteri & illuſtri proſapia, ſed etiam magna morum gravitate, ac longo rerum uſu & experientia commendatum: qui rebus, pro temporibus conſulat, & ea quæ Regni tuitionem, ac populorum pacem ſalutemque reſpiciunt, recta ratione provideat. Hæc cogitantibus nobis, & accurate omnia circumſpicientibus, Illuſtris conſanguineus noſter Don Petrus Gironius, Dux Oſſunæ, Comes Ureniæ, Marchio de Pennafiel, fidelis nobis dilectus ante alios ſummos & ſingulares viros, occurrit aptus quem tanti Regni adminiſtrationi præficeremus. Ejus enim prudentiam & æquitatem, cum non vulgari pietate & fide conjunctas, præter majorum ſuorum decora & ornamenta, multis variiſque in rebus cognitas, & perſpectas habemus. Ipſum itaque eligere voluimus à quo tam præclarum & fideliſſimum Regnum, tot Florentiſſimæ urbes, tot tantique viri, Principatuum, Ducatuum, Marchionatuum, Comitatuum dignitates, atque alios honorum titulos ſuſtinentes, gubernentur atque regantur. Tenore igitur præſentium de certa ſcientia regiaque auctoritate noſtra deliberate & conſulto, ac ex gratia ſpeciali, maturaque ſacri noſtri ſupremi Conſilii accedente deliberatione, præfatum Illuſt. Ducem Oſſunæ, Comitem Ureniæ Marchionemque de Pennafiel, ad unum triennium à die captæ poſſeſſionis computandum; Viceregem, Locumtenentem generalem noſtrum, à latere noſtro dextero ſumptum, perſonamque noſtram & alterum nos repræſentantem, armorumque Capitaneum noſtrum generalem tam in mari, quam in terra, in dicto noſtro Siciliæ citra farum Regno, facimus, deputamus, creamus, conſtituimus, & ordinamus. Ita ut deinceps dicto triennio durante, ſit Vicerex, Locumten. & Capitaneus generalis & alter nos in dicto Regno, ac vice, loco, & nomine noſtris, & in perſonam noſtram præſit & præferatur omnibus & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prælatis, ac Religioſis perſonis; necnon fideliſſimæ Civitatis noſtræ Neap. Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, aliiſque Civitatibus, & Terris & Univerſitatibus; ac univerſis & ſingulis Tribunalibus & Officialibus noſtris, & aliis perſonis tam majoribus, quam minoribus, quovis officio, dignitate, auctoritate & gradu, atque conditione diſtinctis; & præcipue Caſtrorum Caſtellanis armorumque noſtri terreſtris exercitus, & maritimæ claſſis Capitaneo. Dantes & concedentes, eidem Duci ampliſſimam authoritatem & poteſtatem, ut noſtris vice, nomine & auctoritate, & tanquam perſona noſtra & alter nos, poſſit & valeat ſuper ipſos, & quemlibet ipſorum univerſaliter, ſingulariter, ac

di-

diſtincte, diſponere, mandare, ordinare & ſtatuere pro ſuo arbitrio, quæ ſervitio noſtro, bono ſtatus conſervationi, & beneficio reipublicæ dicti Regni noſtri, videbuntur expedire: atque in ipſos, & alios quoſcumque dicti Regni ſubditos noſtros, ac etiam ſuper extraneos ibidem exiſtentes, & quomodolibet declinantes & tranſeuntes ſeu moram trahentes, præſentes pariter & futuros per ſe aut Officiales noſtros ad id deputatos, ſeu deputandos; noſtro nomine exercere & exerceri facere omnem juriſdictionem, civilem & criminalem, altam & baſſam, & aliam quamcunque, merum & mixtum imperium: cum omnimoda gladii poteſtate quoſcumque delinquentes & culpabiles caſtigare, & pœnis debitis plectere, aut ſi ei videbitur, de & ſuper criminibus, exceſſibus, ſeu delictis quibuſcunque quoque ſupplicio dignis, etiam de crimine læſæ Majeſtatis in primo capite, guidare, remittere, indulgereque, atque reos & culpabiles punire, componere, caſtigare, paciſci, & pœnas tam civiles, quam criminales remittere: cauſas quaſcunque patrimoniales, & alias quaſvis civiles & criminales motas, & movendas etiam ſupplicationum, & appellationum jam introductarum & introducendarum, & alias quaſcunque tam viduarum, pupillorum & pauperum, quam Univerſitatum & ſingularium perſonarum, ad ſe & audientiam noſtram regiam evocare; eaſque committere & decidere, & fine debito terminare, & ſervatis in omnibus, Privilegiis, conſtitutionibus, pragmaticis ſanctionibus, capitulis & obſervantiis dicti Regni, ad effectum deducere: & etiam cum poteſtate ſummarie & de plano procedendi. Præterea guidatica, crimina, & debitorum, ut vocant, elongamenta, ſalvos conductus & emparamenta concedere: quoſcunque ex illicito & damnato coitu procreatos, aut procreandos, tam ad honorem, quam ad ſucceſſionem bonorum burgen. & feudalium legitimare, & habilitare: deferendi arma tam offenſiva quam defenſiva facultatem concedere: tutores & curatores, ac ballias, pupillis, minoribus, & aliis dare, illoſque confirmare: ac in cauſis ſpiritum vitæ inſufflare: mercandi & repræſaliandi licentias impartiri. Quoſcunque officiales, majores & minores tam ad beneplacitum, quam ad vitam, Caſtellanos Caſtrorum, Doctores in noſtris Conſiliis, & regiis Tribunalibus, Gubernatores, & Auditores provinciarum, Capitaneos, Juſtitiarios, Advocatos & procuratores fiſcales, & Magiſtros Portulanos, Dohanerios noſtros, provinciarum ſecretos, Credentiarios, & alios quoſcunque officiales, tam in caſu vacationis, quam alias, donec conſulto, provideatur, creare & inſtituere, & illos creatos, etiam ſi fuerint à noſtra Majeſtate creati & ordinati, punire, & ex cauſa, ab eorum officiis ſuſpendere & privare, & alios de novo conſtituere & ordinare, prout ei viſum fuerit: equites quoque aut milites, & Doctores in quacumque facultate, Judices ad contractus, & Notarios creare, Magiſtros actorum, ex cauſa facere & aſſumere, etiam in caſu non ordinato: acta & proceſſus revalidare. Necnon contractibus ſuper rebus feudalibus aſſentire, exceptis tamen caſibus per Regiam pragmati-

cam

,, cam; vel alias, reſervatis: Novas
,, inveſtituras quorumcumque Princi-
,, patuum,Ducatuum,Marchionatuum
,, Comitatuum, Baronorum, & alio-
,, rum quorumcumque bonorum Feu-
,, dalium, tam titulatorum quam ſine
,, titulo, legitime ſucceſſoribus, & aliis
,, perſonis, de rebus feudalibus facere;
,, & Homagia, & fidelitatis Juramenta
,, à Feudatariis accipere poſſit. Inſu-
,, per matrimoniis, quæ per Magna-
,, tes, & Barones, & alios regnicolas
,, prædicti Regni fieri contingat, aſſen-
,, ſum præſtare: & ordinationibus,
,, & ſtatutis, per quaſcunque univerſi-
,, tates faciendis conſentire. Nec non
,, prohibitiones, ne Victualia ſeu pe-
,, cuniæ, ſeu aliæ quæcunque res à præ-
,, dicto Siciliæ citra farum Regno, ex-
,, trahantur, facere, & ſuper illis di-
,, ſpenſare. Nec non poſſit, & valeat in
,, dignitatibus,Archiepiſcopatibus, Ab-
,, batiis, & aliis Prælaturis, cæteriſ-
,, que quibuſcumque beneficiis Eccle-
,, ſiaſticis, ad proviſionem, collatio-
,, nem, & præſentationem noſtram per-
,, tinentibus, & ſpectantibus, provi-
,, dere, & præſentare perſonas idoneas.
,, Et executorias de quibuſcumque Bul-
,, lis Apoſtolicis, & reſcriptis concede-
,, re, conſultationibus ſuper diſpenſa-
,, tione Reg. pragmat. digeſtis per bon.
,, mem. Alfonſum II. Ferdinandum II.
,, & Federicum,prædeceſſores noſtros in
,, dicto Regno, reſpondere. Et quæ fa-
,, cienda per conſultatores erunt,diſpo-
,, nere & ordinare cum quibuſcumque
,, legibus, pragmaticis, & conſtitutio-
,, nibus ad ſupradictorum omnium effe-
,, ctum noſtro nomine. Et diſpenſare,
,, & generaliter, omnia alia & ſingula
,, facere, ſtatuere, exequi & ordinare
,, quæ ejuſdem Regni, bono & pacifico
,, regimini & adminiſtrationi, ac de-

fenſioni in præmiſſis, & circa ea, cum ,,
dependentibus & emergentibus ex iis, ,,
neceſſaria viſa fuerint & opportuna, ,,
& quæ nos ipſi faceremus & facere, ,,
& exequi, & mandare poſſemus ſi per- ,,
ſonaliter intereſſemus, etiam ſi talia ,,
fuerint quæ de jure vel de facto, per- ,,
ſonaliter noſtram præſentiam exige- ,,
rent; & ſine quibus præmiſſa, vel ,,
eorum aliquod, ad debitum effectum ,,
deduci nequirent; etiam ſi majora vel ,,
graviora fuerint ſuperius expreſſis; ,,
& quæ de jure, vel de facto, aut alias, ,,
mandatum exigerent magis ſpeciale ,,
quam præſentibus eſt expreſſum. Nos ,,
enim in & ſuper prædictis omnibus, ,,
& ſingulis ex eis dependentibus, & ,,
emergentibus, incidentibus & an- ,,
nexis, ac eis quovis modo connexis, ,,
totum, & pleniſſimum poſſe noſtrum ,,
eidem Duci Oſſunæ per præſentes ,,
concedimus, & plenarie elargimur, ,,
cum libera & generali adminiſtratio- ,,
ne: quibuſcumque in contrarium ,,
facientibus, non obſtantibus; etiam ,,
ſi talia forent de quibus expreſſam ,,
mentionem fieri oporteret. Quibus ,,
omnibus, & ſingulis eiſdem noſtra ,,
ſcientia, & authoritate derogamus, ,,
& derogatum eſſe volumus per præ- ,,
ſentes. Supplentes ad cautelam, de ,,
noſtra regiæ poteſtatis plenitudine, ,,
omnes, & quoſcumque defectus, ,,
& ſolemnitatum omiſſiones, ſi qui, ,,
aut ſi quæ forte in his omnibus & ſin- ,,
gulis intervenire, aut allegari poſ- ,,
ſent. Exhortantes univerſos & ſingu- ,,
los Archiepiſcopos, Epiſcopos, Ab- ,,
bates, Prælatos, & alias Eccleſiaſti- ,,
cas perſonas. Mandanteſque fideliſſi- ,,
mæ Civitatis noſtræ Neapolis Prin- ,,
cipibus, Ducibus, Marchionibus, ,,
Comitibus, Baronibus, cæteriſque ,,
Univerſitatibus, Officialibus & ſub- ,,

„ ditis noſtris, quocunque titulo, officio „ & auctoritate fungentibus: Capitaneis „ quoque militum & equitum, trire- „ mium aliarumque navium, Præfectis „ Caſtrorum, & quibuſcunque aliis in „ prædicto noſtro citerioris Siciliæ Re- „ gno conſtitutis, & conſtituendis, ut „ prædictum Illuſtrem Oſſunæ Ducem, „ dicto triennio durante, pro Vicere- „ ge, Locumtenente & armorum Ca- „ pitaneo generali, & altero Nos, eorum- „ que ſuperiore, & auctoritatem, po- „ teſtatem & perſonam noſtram omnino „ repræſentante, habeant, teneant, „ & reputent, revereantur, & obſer- „ vent: eique, & juſſionibus ſuis, ut noſtris, obtemperent & obediant. „ Omneſque ei aſſiſtant, ſervitiis, ho- „ nore, & honorificentia, etiam ſi opor- „ tuerit manu forti, & non contraface- „ re vel venire permittant, ratione ali- „ qua, ſive cauſa, ſi præterire indigna- „ tionis noſtræ incurſum, & pœnã con- „ fiſcationis omnium bonorum ſuorum „ cupiunt evitare, ac fidelitati noſtræ, „ qua adſtricti ſunt, non contraveni- „ re deſiderant. In cujus rei teſtimo- „ nium præſentes fieri juſſimus, ma- „ gno noſtro negotiorum prædicti ci- „ terioris Siciliæ Regni impendenti ſi- „ gillo munitas. Dat. &c. „

ADNOTATIONES

Præfectus Prætorio.

Præfectus præt. ſub Cæſarib. diſciplinæ militari præerat, dein ejus auctoritate aucta, ad forenſes etiam cauſas diſcernendas diductus fuit: ubi autem Imperium declinare cœpit, mutato nomine, *Magiſter ſtabuli* nuncupatus fuit, qui antea ſub Regibus *Tribunus celerum*, & ſub Dictatore *Magiſter equitum* nuncupabatur, ut author eſt Pompon. Læt. *de Magiſtrat. Rom.* Cui ſit autem hodie comparandus diverſæ circunducuntur opiniones. Duaren. in *tit. de offic. præf. præt. cap.*3. nulli prorſus ex noſtris Magiſtratibus niſi tantum Regi comparandum putat, quia ſe Imperatoribus ſubditos fatebantur: quem ſequitur Pancirol. in *Notit. imper. Orient. cap.*5. Germanus meus Viceregi comparat, non tamen priorem opinionem omnino improbat.

*Num.*8. *Præfectus annonæ uſus difficili tantum tempore, &c.*

Et extra ordinem utilitatis cauſa creabatur, ſecundum Alexand. ab Alex. *lib.*6. *cap.*20.

Ibid. Omnes judices ei rei operam dare debent.

Adde text. in *l.*1. *Cod. de offic. præf. urb.*

*Num.*15. *Ob arctiorem familiaritatem.*

Iſti videntur eſſe curiales, de quorum privilegiis conſule Caſſan. in *Ca-*

tal.

*tal. par.6. conſid.*28. & Ariſtot. *lib.5. polit. cap.*2. quem allegat Lancell.Conrad. in *Templo omn.jud. lib.*1. *cap.*1. *de Imperat. in ver. Aditu facilis*: ubi Regis eſſe, ait, egregios viros ſibi familiaritate conjungere; plebis vero & multitudinis favorem & gratiam in obſequio retinere.

*Num.*17. *Principis bonitas eluceſcit, quando ſuam dignitatem cæteris communicat.*

Principis enim eſt ſublimare, *l.fin.* & *ibi* Gloſ. in *ver. ordinarie, Cod. ubi ſenat. vel clariſſ.*

*Num.*18. *Qui eorum primo dignitatem adeptus ſit, præcedit.*

Caſſiod. *Var. lib.*6. *cap.*3. quæ eſt formula præfecti præt. ob ſolam antiquitatem Magiſtrum militum cæteris præferri dicit, cum pro Rep. bella tractare videatur.

*Num.*20. *Quod cauſa fuit quare in* Provincias *mitteretur.*

*L.*2. §. *noviſſime*, & §. *deinde cum placuiſſet*, *ff.de orig. jur.*

SUMMARIUM

CAP. XV.

1 *Vicerex derogat juriſdictionibus Baronum, etiam privative.*

2 *In transferendis juriſdictionibus Rex majorem ſibi retinet, tanquam quæ ſuis affixa eſt oſſibus.*

3 *Pontifex max. omnium eſt Judex ordinarius.*

4 *Mulctæ ſive pœnæ pecuniariæ quæ à delinquentibus extorquentur, in opera publica ſunt convertenda.*

Pœna pecuniaria ab ordinariis tantum judicibus imponi poteſt, eod.

5 *Mulcta minima eſt ſex ſolidorum aureorum; maxima vero, trium millium.*

6 *Vicerex maximam mulctam imponit cum voto Collateralis Conſilii.*

7 *Mulctæ magnæ perſonam etiam coercent.*

8 *Bona, ſecundus dicuntur ſanguis, & hominis vita.*

9 *Qui non habet in ære punitur in corpore.*

Modicum in perſona, multum eſt in rebus, eod.

10 *Cives Neapolit. confiſcatione bonorum non mulctantur niſi in crimine hæreſis & læſæ majeſtatis*, & num.19.

11 *Peccatum cenſetur gravius in perſona in dignitate conſtituta, quam in aliis, & proinde gravius puniendum.*

12 *Miles ſeverius punitur quam paganus.*

13 *Magiſtratus* Principi *non obtemperans, vitam & ſubſtantiam amittit.*

14 *Magiſt. delinquens non poteſt abdicare ſe magiſt. ut puniretur ut privatus.*

15 *Judices poſſunt mulctare, ſed bona publicare ſine juſſu Principis non poſſunt.*

16 *Præfectus Præt. publicandi bona poteſtatem habet.*

17 *Decuriones Neapolit. & Præfecti annonæ, mulctam imponunt circa comeſtibilia vendenda.*

18 *Conſuetudo, optima eſt legum interpres, præſertim in juriſdictionalibus.*

19 *Confiſcatio locum habet in crimine hæreſis, & læſæ Majeſt. &* num. 10.

20 *Confiſcatio an generalibus verbis transferri intelligatur.*

21 *Confiſcandi, vel publicandi poteſtas, non venit in generali arbitrio & delegatione.*

22 *Bona publicata ad Fiſcum pertinent, & quandoque etiam ad Civitates ex privilegio.*

23 *Publicandi poteſtas meri eſt imperii.*

24 *Deportandi facultas quib. judicib. ſit conceſſa.*

25 *Judex propria authoritate deportare non poteſt.*

26 *Procurator Cæſaris deportandi jus non habet.*

27 *Deportationis pœna Civib. Roman. non irrogabatur,* eod.

28 *Commeatum & remeatum ſolus* Princeps *concedere poteſt.*

29 *Inſula deportationis declaratur à ſolo* Principe.

Sententiarum deportationis Collateralis Conſ. & omnium Regni Tribunalium praxis dilucidatur, eod.

30 *Obedientiæ vis & virtus.*

31 *Vicerex triplicem habet juriſdictionem: diſpoſitivam, judiciariam & exequutivam.*

32 *Fiſcus quid ſit.*

33 *Pœnas ex crimine deſcendentes, facilius remittit Princeps, quàm alienæ rei donationi annuit.*

34 *Vicerex in viſitatione generali quam facit in Mag. Cur. Vic. gratiam facit delinquentibus etiam ſi contradicat Fiſcus, præterquam de rebus jam Fiſco incorporatis.*

35 *Jus quærendum facilius remittitur, quam quæſitum.*

36 *Reſcriptum contra Fiſci commodum, nullum eſt.*

37 *Pecuniæ Fiſcalis diſtribuendæ Neapoli uſus & praxis deſcribitur.*

38 *Pecunia Fiſc. non poteſt dari mutuo nec fœnori ab adminiſtratoribus.*

39 *Inſtrumentum ſi perdatur, poterunt ea quæ continet, probari per teſtes.*

40 *Sententia probari poteſt per teſtes.*

41 *Teſtes, uti vivæ vocis oracula, digniores ſunt ſcripturis.*

42 *Scriptura in aliquibus caſibus de neceſſitate requiritur.*

43 *Principis mandatum non poteſt probari per teſtes, ſed ſolum per ſcripturam.*

44 *Principis voluntas juſtam habere cauſam præſumitur, & qui ſecus dixerit ſacrilegii reus efficitur.*

45 *Arca Ærarii Principis, tribus obſeratur clavibus; & qui eas teneant.*

46 *Evectiones, Tractæ vulgo dicuntur.*

47 Tra-

47 *Tractas, ideſt licentias extrahendi frumentum & ſimilia, Vicerex quomodo, & quando concedat.*

HÆ Formulæ, ut ordinatim ſibi non reſpondent (quod enim in Viceregis formula in medio, exempli gratia, habetur, in Præfecti prætorio, legitur in principio) ita eandem explicant auctoritatem & dignitatem, & quod illa, *Præfecti prætorio*, inquam, laconica quadam brevitate complectitur; iſta, pluribus verbis & moroſa ſermonis dilatatione proſequitur: ut ecce, in illa breviſſime ordinatio perſonæ fit in fine, ibi: *Hanc denique curarum omnium pulcherrimam molem, quod proſperum nobis, utile Reip. ſit, ab illa indictione tuis humeris decenter imponimus*: in iſta vero diffuſiſſime ſtatim à principio fit, ubi dicitur: *Tenore igitur præſentium, de certa ſcientia, regiaque auctoritate noſtra, deliberate & conſulto ac ex gratia ſpeciali, maturaque ſacri noſtri ſupremi Conſilii accedente deliberatione, præfatum illuſtrem Ducem ad unum triennium à die captæ poſſeſſionis computandum, Viceregem, Locumtenentem generalem noſtrum, à latere noſtro dextero ſumptum, perſonamque noſtram, & alterum Nos repræſentantem, armorumque Capitaneum noſtrum generalem tam in mari, quam in terra, in dicto noſtro Siciliæ citra farum Regno, facimus, deputamus, & creamus, conſtituimus, & ordinamus*, &c. Sed id quidem generatim ſit dictum. Ut autem commodius utriuſque formulæ collatio fiat, à principio ex ordine incipiemus. Et quamvis integra volumina, ad ejus dignitatis & auctoritatis amplitudinem explanandam, expoſcerentur, carptim tamen & quaſi ſummo digito, quæ noſtro inſtituto profutura cenſeo, percurram: qua in re, eum ordinem aptiorem puto, ut Formulæ Præf. præt. verba adſcribam, deinde explanem, & tandem concordantia verba Formulæ Viceregis ſubjungam. Ne autem, ſi longius quam par ſit, *capitulum* protraham, faſtidium lectoribus inferam, in plura *capitula* hujuſmodi explanationem, & mutuam collationem, dividã prout rem expoſcere videbo: in illa igitur ita, *EXHIBET SINE PRÆSCRIPTIONE LONGINQUOS*. *Exibet*, ideſt in carcerem conjicit, ut actori fiat poteſtas experiundi quod intendit, *l. 2. ff. ad exhib. Sine præſcriptione*: ideſt, ſine limitatione; quod ſcilicet poteſtatem habeat conjiciendi in carcerem, tam ſibi propinquos, ideſt qui immediate ſuo prætorio ſubſunt, quam longinquos, ideſt qui cæteris prætoriis ſuæ juriſdictioni ſubjectis, ſubjacent. Et hæc clauſula, *in iſta*, ideſt in Form. Vicer. prolixe enarratur his verbis: Atque in ipſos & ,,
alios quoſcunque dicti Regni ſubdi- ,,
tos noſtros, ac etiam ſuper extra- ,,
neos ibidem exiſtentes, & quomo- ,,
dolibet declinantes & tranſeuntes, ,,
ſeu moram trahentes, præſentes pa- ,,
riter & futuros, per ſe aut Officia- ,,
les noſtros ad id deputatos ſeu depu- ,,
tandos, noſtro nomine exercere & ,,
exerceri facere omnem juriſdictio- ,,
nem, civilem, & criminalem, altam & ,,
baſſam, & aliam quamcunque merum ,,
& mixtum imperium, &c. Hinc eſt ,,
quod Vicerex derogare poteſt omnium Regni Baronum juriſdictionibus, licet ex cauſa oneroſa conceſſis

quo

quo ad cauſarum criminalium cognitionem, quæ ad eos ſpectat, non auferatur, *l.* 1. §. *& poſt opus*, ubi Bart. *ff. de novi oper. nunt.* Curt. Jun. in *conſ.* 5. quod autem contra extraneos, locum habet text. in *l. præſes*, *ff. de off. præſ.* & poteſt cognoſcere de cauſa ſpectante ad Baronem licet privative, Affl. in *cap.* 1. §. *ſi quis infeudatus* 3. *not. Quib. mod. feud. amitt.* Silvan. in *conſ.* 34. *dub.* 2. licet cumulative ſemper præſumatur, prohibita vaſſallorum proinde prorogatione, *Auth. habita, Cod. ne fil. pro pat.* & *ibi* Bald. Angel. in *l. teſtamenta*, *Cod. de teſtam.* Fel. in *cap. cæterum*, *de judic.* Doct. in *l.* 1. *ff. de judic.* Ca-
2 pyc. qui multa refert in *deciſ.* 9. In his enim juriſdictionis translationibus majorem Rex retinet, *cap. dudum*, §. *nos igitur, de præbend. in* 6. *l.* 1. *Cod. de off. præf. urb.* cum ſuprema poteſtas uti ſuis affixa oſſibus abdicari non cenſeatur, ſecundum Luc. de Penn. in *l. in ſacris*, *Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.* 10. *in ult. col.* & in his Fiſco inſtante, quotidianam proſpicimus praxim, ut cauſa judicanda ſit per Magnam Cur. Vicar. pro ea vice tantum, & citra præjudicium jurium & privilegiorum Baronis, demandante Vicerege decernitur, ut hic aditus per ſaltum miſerabilibus perſonis ob Principis benignitatem atque pietatem promptus ſit, *tot. tit. Quando Imper. int. pup. & vid.* & in *Conſtit. Reg. Statuimus*: aliiſque perſonis juxta delictorum earundem qualitatem, & ipſius Proregis beneplacitum in nonnullis cauſis, aliquibus ſub circunſtantiis juxta forenſes interpretationes, conceſſus fuerit: aliis autem, omiſſis mediis, eſt inhibitus, *Auth. ut differ. judic.* §. *ſi quis vero*, *collat.* 9. ut per Specul. in *tit. de legat.* §. *ſupereſt.* Secus autem in Summo Pont. 3
qui ſingulorum ordinarius eſt judex, 2. *q.* 7. *can. ſi quis*, *cap. dilectis*, *extra de privil. cap. antiqua*, & *cap. dilectis*, *ext. de appellat.* Sane quidem prælibatæ praxis forma facilius cum Regiis provinciarũ Audientiis, & Civitatum, Terrarumque demanialium Curiis, aliiſque quæ nomine Regio exercentur, procedit, quam cum Baronalibus, & Feudatariis Regni, ut diverſa videantur eſſe tribunalia, & ex cauſa onerosa impetratis, illorum magis intereſſe perpenditur. *MAGNA QUANTITATE MULCTAT ERRANTES*. *Mulctare*, eſt pecuniaria pœna punire: inde pœna pecuniaria, *mulcta* nuncupatur, & 4
pœnæ, ſeu mulctæ quæ à delinquentibus extorquentur, non ſunt Fiſco applicandæ, ſed in ipſis operibus publicis convertendæ, utputa in extructione viarum aut murorum Civitatis, *l.* 2. *Cod. de Epiſcop. audi.* *l.* 1. §. *ult. Cod. de rat. oper. publ.* Luc. de Penn. in *l. un. num.* 4. *Cod. de palat. & domib. domin.* & ab ordinariis ſolum Judicibus, ac pro tribunali ſedentibus irrogantur, *l. aliud*, & *l. ſi qua*, *ff. de verb. ſignif.* Alciat. *ibid.* 5
& varia eſt mulcta pro modo erroris; omnium vero minima quæ à minoribus judicibus infligitur, ſex eſt ſolidorum aureorum, *l.* 2. *Cod. de ſport.* & *l. eos*, *Cod. de mod. mulct.* maxima autem, quæ & *ſuprema* dicebatur, trium millium erat aureorum, auct. Feſto ex Varr. Gell. *lib.* 11. Halicarn. *lib.* 9. Bud. in *l.* 2. *ff. de jud.* Alexand. ab Alex. & Tiraq. *Gen. dier. lib.* 3. *cap.* 5. Præfectus igitur præt. maximam mulctam irrogare poterat, quam nulli alio irrogare licebat: 6

quam quidem poteſtatem hodie Vicerex habet, cum conſilio tamen, & voto Collateralis Conſilii, juxta text. in *l.humanum*, *ff. de legib. cum concor.* [illegible] enim pœnæ oderunt pecca[illegible] quod jus mulctandi quibuſdam etiam judicibus datum erat, *l.un. ut ſine juſſ. judic.* Et
7 hæ mulctæ magnæ perſonam etiam coercent, cum inter capitalia connumerentur delicta, *l. 2. ff. de publ. jud.* & ita punitur quis in perſona, prout in rebus, Anton. de Butr. in *rub. de jud. extra.* Gemin. in *cap. un. de cler. conjug. in 6.* Det. in *dict. rubrica de jud. col. penult. verſ. 3.*
8 Bona enim, *ſecundus* dicuntur *ſanguis*, *l. advocati*, ubi Gloſ. *Cod. de advoc. diverſ. jud.* & dicuntur hominis vita, *cap. ſi quis objecerit 1. q. 3.* Luc. de Pen. in *l. domini*, *Cod. de agric. & cenſit. lib. 10.* Tiraqu. *de*
9 *pœn. cau. 31.* & ære deficiente puniendum eſſe in corpore, *l. 1. §. generaliter*, *ff. de pœn.* Imper. Leo in *conſtit. ſi Magiſt. aliquis res fiſc. furat. fu. in fine*, Caſſiod. *Var. lib. 10. cap. 28.* & modicum in perſona, multum eſt in rebus, *l. in ſervorum*, *in fin. ff. de pœn.* Iſern. in *Conſtitut. Regni*, *Poſt mundi machinam.* Sed cum hic de magna mulcta tractetur, in mentem venit quod Illuſtriſs. Marchio de Mondejar, cum Vicerex eſſet, mandatum aliquando fecit cuidam Titulato, equiti Neapolitano, ad pœnam ducatorum decem mille: cui cum Titulatus non paruiſſet, Vicerex pœnam exequendam mandavit, & ſuper bona illius, manum injecit: qua de re conquæſta fuit Civitas, quod ea pœna indirecte confiſcatio videretur; ac privilegia ſibi obſervari petiit, quibus cavetur, Cives

Neapolitanos confiſcatione nullatenus puniri debere, præterquam ob 10
crimen læſæ majeſtatis divinæ & humanæ, juxta primæva capitula Regis Catholici. Sed cum aliquando gravius peccare videatur qui in ma- 11
jori eſt dignitate, *can. præcipue*, *11. q. 3. l. presbyteri*, *Cod. de epiſcop. & cler.* ibi: *multo magis*, *& graviori pœna digni ſunt*, *quibus quamplurimum honoris delatum eſt*, *l. quædam*, *ff. de pœn.* eadem ratione ſeverius punitur miles quam paganus, Luc. de Pen. in *l. fruſtra*, *Cod. de re milit. lib. 10.* & in *l. prædia obſer-* 12
vant, *Cod. de locat. præd. civil.* Prout videtur mihi quod ultra civilitatem Neapolitanam, Titularis accedit dignitas, quæ ipſum à latere officialem corporis Regis efficit; & proinde *Conſiliarius* appellatur, *cap. Imperialem*, *de prohib. feudi alienat. per Frider.* Minad. in *repetit. Conſtitut. In aliquibus.* Et Baro ordinariam habet juriſdictionem, Afflict. in *proœm. Conſtit. quæſt. 8.* Magiſtratus enim Principis mandata non ſer- 13
vans, nedum vitam, verum & ſubſtantiam amittit, ideſt bona, *l. 1. §. fin. C. de offic. Præf. Præt. Afr.* & prædicto privilegio, ſi officialis qualitas prævaleret, gaudere non deberet: qua ratione Viſitatores Regni damnarunt Magiſtratus, licet Neapolitanos, ad pœnam pecuniariam: quod etiam paſſim hic fecere Judices etiam delegati: & licet duarum perſonarum repræſentatio detur, *l. tutorem ff. de his quibus*, ut in *d. l. inter officium ff. de rei vendicat.* Iſern. in *cap. 1. num. 3. qui ſucceſſ. tene.* Intereſt enim ſcire, an cauſa ſit intuitu officii, an perſonam ſigillaret, in animadverſione inferenda, per ea

quæ

quo ad cauſarum criminalium cognitionem, quæ ad eos ſpectat, non auferatur, *l.* 1. §. *& poſt opus*, ubi Bart. *ff. de novi oper. nunt.* Curt.Jun. in *conſ.* 5. quod autem contra extraneos, locum habet text. in *l. præſes, ff. de off. præſ.* & poteſt cognoſcere de cauſa ſpectante ad Baronem licet privative, Affl. in *cap.* 1. §. *ſi quis infeudatus* 3. *not. Quib. mod. feud. amitt.* Silvan. in *conſ.* 34. *dub.* 2. licet cumulative ſemper præſumatur, prohibita vaſſallorum proinde prorogatione, *Auth. habita, Cod. ne fil. pro pat.* & *ibi* Bald. Angel. in *l. teſtamenta*, *Cod. de teſtam.* Fel. in *cap. cæterum*, *de judic.* Doct. in *l.* 1. *ff. de judic.* Ca-
2 pyc. qui multa refert in *deciſ.* 9. In his enim juriſdictionis translationibus majorem Rex retinet, *cap. dudum*, §. *nos igitur*, *de præbend. in* 6. *l.* 1. *Cod. de off. præf. urb.* cum ſuprema poteſtas uti ſuis affixa oſſibus abdicari non cenſeatur, ſecundum Luc. de Penn. in *l. in ſacris*, *Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.* 10. *in ult. col.* & in his Fiſco inſtante, quotidianam proſpicimus praxim, ut cauſa judicanda ſit per Magnam Cur. Vicar. pro ea vice tantum, & citra præjudicium jurium & privilegiorum Baronis, demandante Vicerege decernitur, ut hic aditus per ſaltum miſerabilibus perſonis ob Principis benignitatem atque pietatem promptus ſit, *tot. tit. Quando Imper. int. pup. & vid.* & in *Conſtit.* Reg. *Statuimus*: aliiſque perſonis juxta delictorum earundem qualitatem, & ipſius Proregis beneplacitum in nonnullis cauſis, aliquibus ſub circunſtantiis juxta forenſes interpretationes, conceſſus fuerit: aliis autem, omiſſis mediis, eſt inhibitus, *Auth. ut differ. judic.* §. *ſi quis vero*, *collat.* 9. ut per Specul. in *tit. de legat.* §. *ſupereſt.* Secus autem in Summo Pont. 3
qui ſingulorum ordinarius eſt judex, 2. *q.* 7. *can. ſi quis*, *cap. dilectis*, *extra de privil. cap. antiqua*, & *cap. dilectis*, *ext. de appellat.* Sane quidem prælibatæ praxis forma facilius cum Regiis provinciarũ Audientiis, & Civitatum, Terrarumque demanialium Curiis, aliiſque quæ nomine Regio exercentur, procedit, quam cum Baronalibus, & Feudatariis Regni, ut diverſa videantur eſſe tribunalia, & ex cauſa onerosa impetratis, illorum magis intereſſe perpenditur. *MAGNA QUANTITATE MULCTAT ERRANTES*. *Mulctare*, eſt pecuniaria pœna punire: inde pœna pe-
cuniaria, *mulcta* nuncupatur, & 4
pœnæ, ſeu mulctæ quæ à delinquentibus extorquentur, non ſunt Fiſco applicandæ, ſed in ipſis operibus publicis convertendæ, utputa in extructione viarum aut murorum Civitatis, *l.* 2. *Cod. de Epiſcop. audi. l.* 1. §. *ult. Cod. de rat. oper. publ.* Luc. de Penn. in *l. un. num.* 4. *Cod. de palat. & domib. domin.* & ab ordinariis ſolum Judicibus, ac pro tribunali ſedentibus irrogantur, *l. aliud*, &
l. ſi qua, *ff. de verb. ſignif.* Alciat. *ibid.* 5
& varia eſt mulcta pro modo erroris; omnium vero minima quæ à minoribus judicibus infligitur, ſex eſt ſolidorum aureorum, *l.* 2. *Cod. de ſport.* & *l. eos*, *Cod. de mod. mulct.* maxima autem, quæ & *ſuprema* dicebatur, trium millium erat aureorum, auct. Feſto ex Varr. Gell. *lib.* 11. Halicarn. *lib.* 9. Bud. in *l.* 2. *ff. de jud.* Alexand. ab Alex. & Tiraq. *Gen. dier. lib.* 3. *cap.* 5. Præfectus igitur præt. maximam mulctam irrogare poterat,
quam nulli alio irrogare licebat: 6

quam

quam quidem poteſtatem hodie Vicerex habet, cum conſilio tamen, & voto Collateralis Conſilii, juxta text. in *l.humanum, ff. de legib. cum concord.* formidine enim pœnæ oderunt peccare mali: quod jus mulctandi quibuſdam etiam judicibus datum erat, *l.un. ut ſine juſſ. judic.* Et
7 hæ mulctæ magnæ perſonam etiam coercent, cum inter capitalia connumerentur delicta, *l. 2. ff. de publ. jud.* & ita punitur quis in perſona, prout in rebus, Anton. de Butr. in *rub. de jud. extra.* Gemin. in *cap. un. de cler. conjug. in* 6. Det. in *dict. rubrica de jud. col. penult. verſ.* 3.
8 Bona enim, *ſecundus* dicuntur *ſanguis*, *l.advocati*, ubi Gloſ. *Cod. de advoc. diverſ. jud.* & dicuntur hominis vita, *cap. ſi quis objecerit* 1. *q.* 3. Luc. de Pen. in *l. domini*, *Cod. de agric. & cenſit. lib.* 10. Tiraqu. *de pœn.cau.* 31. & ære deficiente punien-
9 dum eſſe in corpore, *l.* 1. *§.generaliter, ff. de pœn.* Imper. Leo in *conſtit. ſi Magiſt.aliquis res fiſc.furat.fu. in fine*, Caſſiod. *Var. lib.* 10. *cap.* 28. & modicum in perſona, multum eſt in rebus, *l. in ſervorum*, *in fin. ff. de pœn.* Iſern. in *Conſtitut. Regni*, *Poſt mundi machinam*. Sed cum hic de magna mulcta tractetur, in mentem venit quod Illuſtriſs. Marchio de Mondejar, cum Vicerex eſſet, mandatum aliquando fecit cuidam Titulato, equiti Neapolitano, ad pœnam ducatorum decem mille: cui cum Titulatus non paruiſſet, Vicerex pœnam exequendam mandavit, & ſuper bona illius, manum injecit: qua de re conquæſta fuit Civitas, quod ea pœna indirecte confiſcatio videretur; ac privilegia ſibi obſervari petiit, quibus cavetur, Cives Neapolitanos confiſcatione nullatenus puniri debere, præterquam ob 10
crimen læſæ majeſtatis divinæ & humanæ, juxta primæva capitula Regis Catholici. Sed cum aliquando gravius peccare videatur qui in majori eſt dignitate, *can. præcipue*, 11
11. *q.* 3. *l.presbyteri*, *Cod.de epiſcop. & cler.* ibi: *multo magis*, *& graviori pœna digni ſunt*, *quibus quamplurimum honoris delatum eſt*, *l.quædam*, *ff. de pœn.* eadem ratione ſeverius punitur miles quam paganus, Luc. de Pen. in *l. fruſtra*, *Cod. de re milit. lib.* 10. & in *l. prædia obſervant*, *Cod. de locat.præd.civil.* Prout 12
videtur mihi quod ultra civilitatem Neapolitanam, Titularis accedit dignitas, quæ ipſum à latere officialem corporis Regis efficit; & proinde *Conſiliarius* appellatur, *cap. Imperialem*, *de probib. feudi alienat. per Frider.* Minad. in *repetit. Conſtitut. In aliquibus*. Et Baro ordinariam habet juriſdictionem, Afflict. in *proœm. Conſtit. quæſt.*8. Magiſtratus enim Principis mandata non ſer- 13
vans, nedum vitam, verum & ſubſtantiam amittit, ideſt bona, *l.* 1. *§.fin. C.de offic. Præf.Præt.Afr.* & prædicto privilegio, ſi officialis qualitas prævaleret, gaudere non deberet: qua ratione Viſitatores Regni damnarunt Magiſtratus, licet Neapolitanos, ad pœnam pecuniariam: quod etiam paſſim hic fecere Judices etiam delegati: & licet duarum perſonarum repræſentatio detur, *l. tutorem ff. de his quibus*, ut in *d. l. inter officium ff. de rei vendicat.* Iſern. in *cap.* 1. *num.* 3. *qui ſucceſſ. tene.* Intereſt enim ſcire, an cauſa ſit intuitu officii, an perſonam ſigillaret, in animadverſione inferenda, per ea

quæ

quæ in tex. in *l. fin. ff. de pœn.* Iſern.
in *rubr. quæ ſint regal.* §. *argentaria*,
14 *in addit.* Et ſi ipſe quidem Officia-
lis, ſublato officio, maluerit ut pri-
vatus contendere, adhuc pœna locum
haberet, de qua in *l. quiſquis, Cod. ad*
leg. Jul. Majeſt. cum illud officium
Regiſ à ſe abdicare non poſſit, *l. lega-*
tis ff. de offic. proconſ. l. fin. Cod. de de-
fenſor. civit. Jo: Fab. in *l. ſervus*,
Cod. de pœn. prout Caſſan. poſt mul-
ta tenet in *Cat. glor. mundi par. 7.*
conſid. 13. & in *Conſuet. Burgun.* in
loco per eum allegato. Mulctarum
enim impoſitiones & publicationes
15 ſatis differunt. Cumque ex legib. &
Conſtitutionibus ſtatutum ſit judi-
ces mulctare poſſe, *l. aliud §. 1. ff. de*
verb. ſign. l. 1. ff. ſi quis jus dic. non ob-
temper. l. 2. Cod de ſport. tot. tit. C. de
modo mulct. quæ proprie ad pecu-
niam refertur, *d. l. aliud ff. de verb.*
ſignif. & tamen ex aliis, eis publi-
candi poteſtas denegatur ſine juſſu
Principis, *tot. tit. Auth. ut ſine juſ-*
ſu Principis. In his autem privatus
eadem potitur facultate, *tot. tit. ff.*
& Cod. de his qui pœnæ nom. adjic.
Dictum vero capitulum Regis Ca-
tholici, de delictis tantum loquitur,
quibus jure communi ſit confiſcatio,
16 vel omnium vel partis bonorum. Et
ex auctoritate ſcribentiũ, Præfectum
præt. bona publicare poſſe, negari
non poteſt. Capyc. *deciſ. 130. nu. 46.*
in 5. dub. poſt latam diſcuſſionem,
hanc opinionem veluti veriorem am-
plexatus eſt: nam etſi certis judici-
bus ſine juſſu Principis publicare
non liceat, ex reg. tex. in *l. cum præ-*
tor ff. de judic. Præfectus prætor. ne-
dum excluditur, ſed ſcribentes in
d. tit. Cod. ut cert. judic. ſine juſſu
Princ. eum includunt: cum hoc jus
inter Regalia connumerari ſciamus;
cap. 1. quæ ſunt regal. Mulcta enim
ab homine indicitur, de qua non
loquitur *d. capitulum*, ſed de ea tan-
tum quæ ex juris diſpoſitione impo-
ſita eſt. Quod etiam confirmandum 17
venit ex continua hujus generis pra-
xi, etiam à Civitatis Decurionibus,
& præfectis annonæ continuata, cum
pœnas exigunt à ſubditis annonariæ
juriſdictioni, circa res comeſtibiles
vendendas; & etiam à Juſtitiario
graſſiæ, qui certis vicibus, certiſque
bannis, primum pœnas pecuniarias,
deinde corporales imponit: quæ cum
notoriam habeant conſuetudinem,
juſtam reddunt hujuſmodi interpre-
tationem; conſuetudo enim optima
eſt legum interpres, *l. minime*, & 18
l. de interpretatione ff. de legib. & in
juriſdictionalibus præcipua eſt, &
valde confert, *l. viros, Cod. de di-*
verſ. offic. lib. 12. cap. cum contingat,
de foro compet. cap. duo ſimul, de
offic. ordin. Luc. de Pen. in *l. miſſi,*
Cod. de exact. tribut. Bald. in *l. fin.*
Cod. de præſcript. & cum Cives Nea-
politani, dictorum capitulorum in-
tuitu, ob delictorum contumaciam,
tertiæ partis mobilium pœnam non
patiantur, id ſatis ad fiſci excluſio-
nem conferre patet. Sed Civitate di-
cti Titulati partes ad præfati capitu-
li obſervantiam ſuſtinente, ac ad in-
victiſſimum Regem noſtrum, aditum
expoſcente, gratiam potius ab eodem
Vicerege, is obtinere maluit, quam 19
juſtitiæ complemento inniti: & com-
munis eſt ſcribentium concluſio,
confiſcationem in crimine læſæ Ma-
jeſtatis & hæreſis locum habere, *cap.*
cum ſecundum, de hæret. in 6. ut in-
de tex. in *§. fin. Auth. ut nulli jud.*
ut ſic reſpondendum veniat quando
ul-

ultrā corporalem, illa imponitur,
ſecus ſi ſola confiſcatio, per ea quæ
late Luc. de Pen. in *l. defunctorum*,
*Cod. de re milit. lib.*12. Incidit au-
20 tem diſceptatio an hæc bonorum
confiſcatio ſive publicatio, ut idem
videantur eſſe, ſecundum Gloſ. Pa-
riſ. in §.30.*num.*182. ſi ad invictiſſ.
noſtrum Regem, an ad Barones ſub
verbis generalibus vel ſpecialibus,
transferri intelligatur, multa per
Caſſan. in *Conſuet. Burg. de confiſcat.*
*rub.*2.§.1.*fol.*346. & quæ 276. *eod.*§.
Afflict. *deciſ.*282. Det. in *cap.*1. *de*
21 *off. deleg. col. fin.* ubi in generali ar-
bitrio alicui dato, non venit pote-
ſtas confiſcandi bona, Purpur. in
*l.*1. *num.*646. *ff. de juriſd. om. jud.*
quod in generali delegatione non ve-
nit poteſtas publicandi, & *ibi* per
Caſſan. enumerantur caſus ex diſpo-
ſitione juris communis, bonorum
publicationem patientes, & Clar.
*lib.*5. *ſent.* §. *fin. quæſt.* 78. & 79.
Quid autem in crimine uſurariæ pra-
vitatis ex Regni *Conſtit. Uſurario-*
rum nequitiam, & *Ritu Magn. Cur.*
21. & aliis *pragmaticis* eandem pu-
blicationis pœnam imponentibus,
ſi in Baronum privilegiis ſpecialis
non adeſt conceſſio, an ea ex crimi-
nis conſequentia, gaudere jure poſ-
ſint, Luc. de Pen. in *l. facultas*, *Cod.*
*de jure fiſc. lib.*10. bona interim eſ-
ſe deſcribenda dixit: in his non eſt
22 quæſtio inter peritos quin pertineat
ad Regem ratione majoris dominii,
quod eſt ut habeat Fiſcus bona quæ
publicantur, *Auth. ut nulli judic.*
in fin. quod non habent Civitates ſine
privilegio, arg. *l.*1.*ff. de bon. vacant.*
Iſern. in *cap.*1. *ver. Quid de mobili-*
bus, *de pace tenen. & ejus violator.*
23 Quod quidem meri imperii eſſe teſta-
tur Specul. *de juriſd. om. jud.* §.1.
*num.*13. *ex l.*3. *& fin. ff. de off. præf.*
urb. & alii. Sed in hoc articulo am-
plius ambigendum non eſſet, cum
junctis tribus Sacri Senatus Nea-
politani aulis, ex differenti M.Cur.
Vic. ejuſdemque Senatus, judicandi
modo, ac inde juſta perplexitate ſe-
quuta, Dn. Mutius Surgens meus
major germanus, Fiſci præfecturæ va-
cans, licet exquiſitas lucubrationes
& jurium allegationes in medium at-
tuliſſet, ex litium eventu (ſiquidem
caſui fortuito multoties comparari,
dubiumque illum eſſe, jura teſtantur,
l. cum debetur ff. de pecul.) ſuccubue-
rit; tamen provocationis ſive ſuppli-
cationis remedio, fiſci indemnitati
conſulendum eſſe ſperat; ſopita quæ-
ſtio redditur ut interim vicem legis
robur habeat prout in cæteris Sena-
tus communi nota ejus authoritate.
Sed hæc inter Urbis Epitheta *infra*
ſubnectenda, cum Domum eſſe re-
giam late firmabimus, eo in loco
pertractanda aliiſque cum novis con-
ſiderationibus, transferimus. An au- 24
tem Præfectus prætorio jus habeat
relegandi & deportandi, expeditum
non habemus, niſi diſtinctionis alicu-
jus circuitu utamur: nam & majores
Judices, ut ſunt Provinciarū Præſides,
etſi jus gladii habeant, & in metal-
lum damnandi facultate non careant,
deportare tamen nequeunt, text. eſt
in *l. illicitas*, §. *qui univerſas*, *ff. de*
off. præſid. rationem affert *ibi* Glo. quæ
ſingularis reputatur à Baldo, quia in-
ſulæ ſunt in proprio Principis do-
minio. Sed dubium facit, quod in-
ſulæ non ſemper Principis ſunt, ſed
etiam aliquando privatorum: nam
aut in mari inſula naſcitur, aut in
flumine: primo caſu, occupantis fit;

T ſe-

ſecundo vero, proximorum domino-
rum, §. *inſula, Inſtit. de rer. diviſ.* Sed
profecto nobis explorandum venit
an Judex propria auctoritate inſulas
deportatis aſſignare poſſit, & ſiqui-
dem cum de ſtatus mutatione, & Ci-
25 vitatis juribus tractetur, à quatuor
tantum judicibus explicari poſſe ſci-
mus, ſcilicet ab Imperatore, vel ab
eo, qui vice ſua judicat, ut eſt Præ-
fectus prætorio, atque Præfectus Ur-
bis, *l.2.§.1.ff.de pœn. l.1.§. à Præ-*
fecto, ff. de legat.3. l.3.§. inter pœ-
nas, ff. de interd. & relegat. idemque
in Senatoribus, qui parem videntur
habere authoritatem, *l.1.§.1.ff. à quib.*
appel. non lic. ſunt enim maximi Ju-
dices, ſecundum Gloſ. in *l.illicitas*,
§. *qui univerſas, ff.de off. Præſid.* qui
autem habet merum imperium, rele-
gare poſſe non ambigitur, *l. relega-*
torum, §.1. ff. de interdict. & rele-
gat. Alius autem Judex ſuper his ſi ju-
dicare auſerit, ſententia minime
ſuſtinetur, nec exequutioni incon-
ſulto Principe, demandatur; ut in-
ſula, & locus ab eo, neceſſario ve-
niat aſſignandus, *l.1.§.2. & §. de-*
portatos, ff.de legat.3. l.ſi quis, §.ejus
ff.de injuſto, rupto, & irr. teſtam. Quæ
omnia ex dictis per Glo. ſiquidem ju-
dicio meo ſynodalem, colliguntur
in §.2. *ver. deportantur, Inſtit. quib.*
mod. jus patr. pot. ſol. & facit text. in
l.1. ff. de off. Præf. urb. ibi, *in inſu-*
lam quam Imperator aſſignaverit,
licentiam habet Gloſſ. *ibi* dicit, *ho-*
26 *die antequam aſſignet, Procurator*
Cæſaris deportandi jus non habet,
quia hujus pœnæ conſtituendæ facul-
tas ei non competit, l. fin. ff. de off.
procurat. Cæſar. Præfectus vero urbi
an hanc poteſtatem habeat multa
Alex. ab Alex. *lib.6. cap.20.* & ex
tex. in *l.1. ff. de off. præf. urb.* Certis 27
autem temporibus civibus Romanis
inhibita fuit hæc relegationis pœna
quibuſvis criminibus obnoxii fuiſ-
ſent, ut per Alex. ab Alex *lib.3. cap.21.*
Ab inſulis autem, & locis aſſignatis
deportatos, ſeu relegatos abſque Prin-
cipis indulgentia diſcedere non poſſe
inhibetur, cum nemo poſſit dare 28
commeatum & remeatum ex quacun-
que cauſa, niſi ſolus Imperator, *l. re-*
legati, ff. de pœn. imo eorum cada-
vera alio transferri ſepelienda incon-
ſulto Principe non licet, *l.penult.ff.de*
cadaver. punit. Hinc illa inolevit
praxis, ut hodie quæcunque Tribu-
nalia, & urbis, & Regni, quæ merum
habent imperium, & ultimi ſuppli-
cii pœnam imponendi facultatem;
cum aliquem deportant, addunt in
ſententiis: *In inſulam declarandam*
per Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. D. Pro-
regem. Et proinde ſupplex ei poſtea 29
porrigitur libellus ad eam declaran-
dam: qui ut plurimum per privatum
chirographum, ideſt per *Villetum*,
ut vocant, ipſiſmet damnatis nun-
cupatum, quam ipſi libet, aſſignat:
ut mirum videri non debeat ſi, qui
fines deportationis exceſſerint, in
mortis naturalis pœnam incurrant:
non enim aliunde videtur oriri, quam
ex novo contemptu mandatorum
Principis; prout eſt contumacia,
l. contumacia, ff. de re jud. Iſern.
cap.1. contrahentium, num.17. Quæ
ſunt regal. quæ ad longævam pœnam
mortis naturalis, ex Regni Conſti-
tutionibus pœnam eorum parit, quæ
præſcriptio, & vulgo, *Forisjudica-*
tio dicitur. Idem in excommuni-
cato infra annum non comparente,
ut hæreſis ſuſpectus pro convicto ha-
beatur, 11. q.3. *cau. rurſus*, & *ca.*

quo-

quocunque, *cap. excommunicamus*, §. *qui autem*, *extra de hæret.* quod quidem an ipſo jure, an mediante ſententia, in *d. cap. excommunicamus*, §. *credentes*, & late Iſer. in *cap.*1. *num.*19. *de ſtat. & conſuet.*
30 *contra libert. Eccl.* Siquidem tanta eſt virtus obedientiæ, ut qui rem à Principe prohibitam, fecerit, aut mandata non ſervaverit, capite punitur, *l.*3. §. *in bello*, *ff. de re milit.* & multa quæ *ibi* allegat Gloſſ. Gramm. *deciſ.*40. Paris de Put. *de ſyndic. verſ. an propter, fol.*44. & *verſ. quia ſæpe*, *fol.*243. Iſern. in *Conſtit.*1. *verſ. contempſerit*, Afflict. in *Conſtit. Inconſutilem nu.*48. in §. *receptantibus*, *de pace ten.* Bell. in *Specul.* §. *reſtat.* Ex quibus etiam comparationem Præfecti prӕt. cum Vicerege non tantum procedere oſtendimus, ſed efficaciorem reddidimus: ut ſicuti Præfectus prætorio deportare, & relegare poterat, ita & Vicerex: quod & ipſum ſolum facere poſſe, novum non eſt: præcipue autem patuit in ipſo Duce Oſſunæ Illuſtriſſ. Vicerege, qui ſæpe ſæpius abſque judiciaria cognitione, ſed ſimplici chirographo id jubebat: cui obeditum fuiſſe ad eam rem, etiam à perſonis illuſtribus, ideſt, titulatis notum
31 eſt. Nihil autem mirum, cum velut Præfectus prætorio triplicem habeat juriſdictionem, ſcilicet diſpoſitivam, ideſt condendi jura, ut notatur in *l. omnes populi*, *ff. de juſt. & jur.* judiciariam ſive exequutivam, *l.*1. *ff. de off. ejus*, *cui mand. eſt jur. l. imperium*, *cum ſeq. ff. de jur. omn. jud.* & gratioſam, ideſt diſpenſandi & gratias concedendi, *l.*1. *ff. ad leg. Jul. de amb. cap. ſi gratioſa*, *extra de reſcriptis*, Iſern. & Afflict. in *Conſtitut. de judicib. annal.*

FISCUM PRO SUA DELIBERATIONE DISTRIBUIT: ideſt, mulctatitias pecunias ad libitum diſtribuit: vel pœnas, quæ Fiſco debentur, ut ſibi placet, remittit vel exigit. Fiſcum, de quo alibi ſcribimus, hoc modo à Græcis definiri, ait Pardul. Præt. Φίσκος κόφινος ἦν ᾧ τὰ τῶν δημευομένων ἐτίθετο χρήματα. μετὰ ταῦτα δὲ ταμεῖον γέγονε Καίσαρος ἐν ᾧ ἀποφυλάττεται τὰ φισκάλια χρήματα, καὶ ἐγένοντο ταμιακὰ ἅτινα τὸ παλαιὸν ὄντα τοῦ δήμου μετηνέχθησαν ἐν τῇ τοῦ βασιλέως οὐσίᾳ, ideſt: *Fiſcus*, *cophinus erat in quo proſcriptorum reponebantur bona*, *poſt quem erat Ærarium Cæ* 32 *ſaris*, *ubi fiſcales adſervabantur pecuniæ*, *& fiebant publicæ*; *quæ cum prius eſſent populi*, *transferebantur in Principis ſubſtantiam*. Unde colligitur, quod bona quæ publicabantur, prius inferebantur in Fiſcum, poſtea ex fiſco transferebantur in Ærarium, quod hodie *Theſaurariam* vocant, niſi Præfectus Præt. aliter de iis diſponere voluiſſet: & id quidem in formula Vicer. his verbis explicatur. Cum omnimoda gladii poteſtate quoſcunque delinquentes, & culpabiles caſtigare, & pœnis debitis plectere, aut ſi ei videbitur, de & ſuper criminibus, exceſſibus, & delictis quibuſcunque quocunque ſupplicio dignis, etiam de crimine læſæ Majeſtatis in primo capite, guidare, remittere indulgereque, atque reos & culpabiles punire, componere, caſtigare, paciſci, & pœnas, tam civiles, quam criminales remittere, &c. Remittendo igitur, aut exigendo pœnas, Fiſcum diſtribuere cenſetur. Pœnas enim, 33
quæ ex crimine deſcendunt remiſſi-

biles Princeps facilius arbitratur, quam rei alienæ donationi annuere, *cap. in pœnis, de re judic. in 6. l. Arrianus, ff. de actionib. & obligat. l. ſi præſes, ff. de pœn.* Sed partis læſæ indemnitati providendum eſt, 23. *q. 4. can. illic, l. reſcripta, Cod. de precib. Imper. offer.* Gloſ. in *l. 1. ff. de conſtit.* Iſern. in *cap. 1. ver. Bona committentium, quæ ſunt regal.* & in *cap. 1. de rat. & conſuet. cont. lib. eccleſ.* Luc. de Pen. in *l. prædia, C. de locat. præd. civil. lib. 12.* Et in viſitatione genera-
34 li quam incertis temporibus, ideſt, cum neceſſitas & opportunitas exegerit, facit Prorex in Mag. Cur. Vic. aſſiſtentibus Collaterali Conſilio omniumque tribunalium Judicibus, aliiſque Proceribus & Curialibus, ejuſdemque Mag. Cur. Judicibus criminalibus, Fiſci patrono, Advocatis pauperum, & procuratore fiſcali & pauperum, & judicibus criminalibus referentibus cauſas omnium, qui in carcere detinētur, ipſe Prorex gratias facit quibuſcunque voluerit, etiam poſt latam ſententiam, licet fiſci patronus contradicat, & jura fiſci tueri nitatur, etſi ordinario jure id fieri juridicum ſit, *l. apud acta, ff. de re judic.* & ex *novella pragmat.* Baronibus Regni hoc etiam inhibitum eſt: præter tamen incorporata Fiſco, *l. 3. Cod. de bon. vacant.* & ea quidem pretextu principalis largitionis impetratæ, vindicari prohibentur, niſi tamen nemine poſcente proceſſerit, *tot. tit. Cod. de petit. bonor. ſubl.* Duar. *de jure fiſci, cap. 6.* quæ in generalibus abolitionibus, ob publicam lætitiam, Regni augmentum producentem, conceſſis, ut de anno M. D. LXXI. ultimam proſpicere poſſumus in *pragmat. Reg. in tit. de abolition.* editis ſatis clare excipiuntur: quod foret ex ſententia criminis declarati in fiſci favorem, *l. 1. Cod. ubi cau. fiſcal. l. 1. §. an bona, ff. de jure fiſci*, Andr. de Iſern. in *cap. 1. §. ſin autem dixerit, quo temp. mil.* Jus enim quærendum facilius 35 quam quæſitum remittitur, *argum. l. fin. Cod. de acquir. poſſeſſ.* & Gloſ. in *l. ſervis, Cod. de pact.* à cujus quidem generis gratia abſtinere ſolent Vicereges, & fiſco inſtante non remittuntur. Unde reſcriptum ſi fit 36 contra fiſcum, reſpuitur prima juſſio & expectatur ſecunda, *l. nec damnoſa, Cod. de precib. Imperat. offer. Auth. ut nulli jud. §. & hæc quoque jubemus*, & *§. deinde, de mandat. princ.* Goffr. hæc allegat jura in ſua *ſumma* in *tit. de reſcript. num. 19.* quemadmodum etiam reſcriptum contra fiſci commodum nullum eſt, Luc. de Pen. in *l. prædia, num. 24. Cod. de locat. præd. civil. lib. 11.* per *d. l. nec damnoſa, de prec. Imper. offer.* Non autem erit incongruum ſi uſum 37 diſtributionis pecuniarum fiſcalium ſubnectam. Omnes igitur regii patrimonii introitus, in Ærarium Principis, ideſt in generalem Theſaurariam ſunt inferendi: exiguntur autem per Miniſtros pecuniarios Regni, & per Conductores rationum regalium, & vectigalium, ſive *Adohanarum*, ut appellant. De his tamen exactionibus, & de conductorum debitis aliorumque officialium, ad quos perveniunt introitus & rationes regales, cognoſcit Tribunal Procuratoris Cæſaris, ideſt Regia Cam. Summariæ: & quicquid minus ſolutum invenitur, vel quod penes Exactores remanſerit, in Ærarium inferri curat: qui quidem Exa-

ctores,

ctores, ſtatis temporibus exactionis rationem reddunt: & ſi quid ex fiſcalibus functionibus, ſingularibus perſonis alienatum fuerit, id Conſignatariis præſtitum fuiſſe docent (*Conſignatarios* appellant ſingulares perſonas, ad quas aliquid ex fiſcalibus pecuniis, quovis titulo pervenit) reliquum autem ad Comitem Ærarii, ideſt ad Theſaurarium
38 tranſmittitur:non enim licet Adminiſtratoribus fiſcalis pecuniæ, eam fœnori aut mutuo dare,ut per Franc. Duar.*de jure fiſci c.*6.Qui vero diminutas exhibuerit rationes, ideſt qui minus exegiſſe monſtraverit, quam ei exigendum injunctum fuerat; ad quantitatem deficientem ſignificabitur: hoc verbo utuntur cum aliquem ex eis, aliquid debere declarant. Eſt autem *ſignificare* oſtendere, docere, declarare, & notum facere, ſeu certiorare, ut loquutus eſt Ulp. in *l. ſi fidejuſſor* §.1.*in fin.ff. mand.* & *l.*1. *in fine*, *ff.de eo qui pro tut. vel curat. negot. geſſ.* Plaut. in *Trucul. Etenim ſic iſthuc volo ne inter vos ſignificetis*, & Cic. *pro Roſ.Amer. Quid hæc tanta celeritas feſtinatioque ſignificat?* Idem in *Tuſcul. His ego pluribus nominibus unam rem declarari volo, ſed utor, ut quam maxime ſignificem, pluribus*. Tunc perceptor ſignificationum, ſive ſignificatoriarum, ut vocant, ſignificationem exequendam curat. Cum autem pecuniæ in generalem Theſaurariam pervenerint, non erogantur de ordine Reg.Cameræ, ſed ſolum de ordine Viceregis & Regentium: ea tamen erogatio non fit ritu Cancellariæ, ſed Scriptorii, ideſt, non per Secretarium Regni, ſed per Secretarium privatum ipſius Viceregis. Scribitur enim libellus, qui *Mandatum* dicitur, ad *Scribam Rationum*, (ita vocatur Rationarius, qui erogationes regias rationibus inferri curat) quo ipſi jubetur, ut mandet Theſaurario, ut ſolvat, tam ordinarias, quam extraordinarias Regni impenſas: cujus vigore, cum ad Scribam Rationum pervenerit; novus expeditur ordo ad generalem Theſaurarium, ut eam pecuniarum quantitatem, quam Vicerex ſolvendam mandavit, ſolvat: & hic novus ordo, *Liberatio*, ſive *Liberantia* nuncupatur: cujus virtute Theſaurarius ſolvit, cum interventu tamen Officialis dicti Scribæ Rationum ſeu portionum; utroq; enim modo dicitur: de cujus officiis & authoritatibus late etiam Fret. *de ſuff.lib.*2.*diff.tit.& al.fe.n.*20. Fiunt etiam erogationes pecuniarum aliquæ citra præfatum ordinem, in iis maxime rebus quæ ſecreto per Dn. Viceregem aguntur, & ſolutionis cauſa non exprimitur, ut puta cum exploratoribus & hujuſmodi perſonis ſolvitur; tunc enim mandatur ſolvi illis tantum pecuniæ de ordine Viceregis, ſuppreſſa cauſa quod ſi ea Liberantia, per eum cui pecunia debetur, amiſſa fuerit, pecunia etiam in ea deſignata, ipſi amittetur, hoc enim ex antiquiſſimo ſtilo, & conſuetudine receptum eſt, nec Regiſtri copiam dari, aut datam valere, cautum eſt, nec renovari abſque novo Regis mandato ſpeciali: eas etiam liberantias alteri transferri, aut cedi, ex novis ſanctionibus prohibetur. Sed prima quidem facie dura videtur eſſe lex iſta, ut liberantia deperdita, prout variis & juſtis ex cauſis evenire ſolet, quis & creditum & actionem amit-

39 amittere cenſeatur, cum contenta in inſtrumento perdito, certis ſub circumſtantiis probari poſſint, *cap. cum olim, de privileg. in 6. l. fin. Cod. de fide inſtrum.* quod eo eſt verum, ut aliquando juramentum amittentis tantum ſufficiat, cum probatio anguſtari non debeat, *l. quoddam, Cod. de hæret. l. curent, ff. de teſtib. cap. dilecti, extra eod.* & ſententia probari poteſt per teſtes,
40 ſecundum allegata per Bald. in *l. geſta, Cod. de re judic.* & Felin. in *cap. ſicut, ext. eod.* In iis enim quæ ſcripturam requirunt & eſt de forma atque de ſubſtantia, prout eſt ſententia, vel Gratia Papæ, teſtes non repelluntur, certis tamen ſub modis, *l. teſtium, in fin. Cod. de teſtib.* & alia adducta per Afflict. in *deciſ.* 274. Guid. Papa in *quæſt.* 582. & in rebus feudalibus transferendis an aſſenſus regius, qui neceſſario requiritur, teſtium depoſitionibus fundari poſſit, Afflict. *deciſ.* 219. quod ex Aragon. ſanctione cautum
41 eſt. Eoque magis quod teſtes uti vivæ vocis oracula, monumentis atque ſcripturis digniores eſſe cenſentur, *l. in exercendis, Cod. de fide inſtrum.* & *l. cenſibus, ff. eod.* Sed mi-
42 rum quidem id videri non debet, cum innumeri ſint caſus, in quibus de eſſentia ſcriptura eſt præcipua, de quibus Gloſſa vulg. in *cap.* 1. *de cenſib. in 6.* & *ibi* Hoſt. & Guid. Pap. in *quæſt.* 528. inter quos unum prætermiſſum obſervavimus, de quo in *l. ne cui, Cod. locati.* At illa Liberantia Principis mandatum continet, cujus probatio alibi, ex ſuperioris defectu, fieri non decet, tex.
43 eſt in *l. un. Cod. de mand. Princ. cap. Joannes eremita, de fide inſtrum.* Gloſſa in *d. cap. cum olim, de privil.* Afflict. *deciſ.* 319. Sed cum contra Fiſcum quotidianæ inſurgant inſidiæ, quæ deperditionis caſu frequenter inſurgere poſſent, his conſulendum recte Rex proſpexit, *l. in fundo, ff. de rei vendic.* Et ſic non dura videri debet hujuſmodi conſuetudo, dictis jam ſanctionibus roborata: & ſi foret, obſervanda veniret, *l. proſpexit, ff. qui & à quib.* licet in Principe voluntas juſtam habeat cauſam, Gloſ. in *l. relegati,* 44
ff. de pœn. & adeo eſt præſumptio juris & de jure, ut non admittatur probatio in contrarium, Cyn. in *l. reſcripta, & l. fin. C. ſi contra jus, vel utilit. publ.* & qui contrarium aſſeveraret, ſacrilegii pœnæ reus efficeretur, *l. diſputare, Cod. de crim. ſacril.* Profecto pecunia in The- 45
ſaurariam illata, quæ ſemper in pecunia numerata infertur, reponitur in arca tribus obſerata clavibus: quarum una Procuratori Cæſaris, ideſt Locumtenenti Reg. Cam. Summ. altera Scribæ Rationum; tertia ipſi quæſtori Ærarii, ideſt Theſaurario cuſtodienda traditur, ut etiam diximus *ſup. cap. 4. num. 27.* Locumtenens Reg. Cam. adſignat ſuam uni ex Rationalibus Cameræ, qui in arca Theſaurariæ aſſiſtere debet in recognoſcendis acceptis, & expenſis, ideſt introitibus, & exitibus, ut ajunt. Scriba Rationum ſuam tradit ſuo Officiali, qui ibidem intervenit; & Theſaurarius dat ſuam Arcario, ſive Capſerio, qui eam ob rem, à Regia Curia ſalarium meret. Hæc vero forma diſtribuendi provenit ex *pragmat.* & *regiis inſtructionibus ſub titulis de offic. Quæſtoris generalis, ſeu Theſaurarii,*

rarii, *& alior. Quæſtor. ſeu Tribunalium*: in quibus exactius, & curioſius hujus praxis uſus inſpicitur, & nos *de Ærario*, *dicto cap.4.* nonnulla diximus; plura tamen infra dicenda omittimus. Fiſcalis autem ſolutio quomodo ſit facienda, late diſſerit Luc. de Pen. in *l. fiſco*, *Cod. conven. fiſci debitor. lib.10.*

EVECTIONES SIMILI POTESTATE LARGITUR, ideſt ſicut ad libitum poteſt diſponere de Fiſco, ita ad libitum elargiri poteſt evectiones. Sunt autem *evectiones*, quod ad hanc
46 rem pertinet, extractiones, ideſt poteſtas extrahendi aliquid vel navibus, vel curribus, vel jumentis, unde licentiæ, quæ alicui conceduntur extrahendarum rerum, quæ alias extrahi non poſſent, *evectiones* dicuntur. Budæus in *annotat. poſter.* evectiones interpretatur diplomata, ſive chartulas, ſigno Principis obſignatas, quæ poteſtatem rei vetitæ faciunt: hodie vulgo *Tracta* dicuntur; unde *elargiri evectiones*, dare Tractas nuncupant, quod in Form. Vicer. hoc modo exprimitur: *Necnon prohibitiones ne victualia*, *ſeu pecunia*, *ſeu alia quaecumque res à præfato Siciliæ citra farum Regno extrahantur*, *facere*, *& ſuper illis diſpenſare*. Has tamen immoderatas nunquam elargitur Vicerex, prout inferius latius *de Tractis* dicemus. Et ubi ex hoc Regno, cæ- 47
teris Regnis, etiam Hiſpaniæ, provideri contingerit, verbis expreſſis Regis fieri permittitur, dum tamen ipſi Regno nil deficiat; & licet ex vectigalium impoſitione ſuper hujuſmodi evectionibus, maximum conſequeretur lucrum, publicam tamen utilitatem, ſuæ præferendam utilitati Rex noſter mandavit, ne ſeditionis ſcandalum, ob famis neceſſitatem popularibus inferatur; prima enim charitas incipit à ſeipſo, *vulgata l. præſes*, *Cod. de ſervit. & aqua*, Jo: de Plat. in *l. ſi quis per divinam*, *Cod. de aquaduct. lib. 11.* quævis enim diſpoſitio nunquam Regiæ poteſtati, ac publicæ utilitati detrimentum jure facit, *l. fin. Cod. de curſu publ. lib.12.* & *l. jubemus*, *de navib. non excuſ. l.1. C. ut nem. lic. in empt. ſpecier. eod. lib.* Afflict. in *deciſ.248. num.29.*

ADNOTATIONES

Ad *Num.1. Vicerex derogare poteſt*, *&c.*

Etiam ratione cauſarum evocandarum ex Baronibus, Innoc. in *cap. ut noſtrum*, *extra de appellat.* Bal. *de pace jur. firm.* §. *ad hoc*, *colum.3.* aliique per Caſſan. relati in *Catal. par.5. conſid.24. num.91.*

Rex enim trahit cauſam ex publica cauſa de una in aliam provinciam, §. *ſi vero illam*, *ver. niſi forte*, & *ibi* Gloſ. *Auth. ut omn. obed. jud.* Det. in *conſ.297.* Reſtaur. *de Imp. quæſt.110. privil.160.*

Num.3. Prælibatæ praxis forma, *&c.*

Per ea quæ Capyc. in *deciſ.166.* Silvan. *conſil.34. 2.dub.*

Num.

Num.28. Eorum cadavera transferri inconſulto Principe non licet.

Loquitur de cadaveribus punitorum, & ratio eſt quia pœna etiam poſt mortem remanet, quam ſolus Princeps remittere poteſt, cum corpus puniti jam ſit confiſcatum ipſi Principi, *l.fin. ff.de cadaver.punit.* Unde Joſeph ab Arimathia nobilis Decurio, petiit à Pilato, qui tunc Hieroſolymis vice Principis fungebatur, corpus Jeſu ut ſepulturæ traderet, *Matth. cap.27.*

Sed tametſi dominus ſit perſonarum, ut ex pluribus Regni conſtitutionibus, quæ jam per illuſtrium Regni Interpretum ora ſunt frequentes, an hoc idem & poſt mortem illi competat, nunc non affirmo; etenim ſi damnatus pœnæ ſit ſervus, *l.Imperatores ff. de jure fiſci*, dominus in ſervum mortuum neſcio quid juris retineat, cum mors omnia ſolvat.

Nec eſt præter juris diſpoſitionem, nam qui delinquit efficitur ſervus pœnæ, *l.Imperatoris, ff. de jure fiſci, Inſtit.quib.mod. jus pat.pot. ſol.*etenim ſervi, & qui efficitur ſervus amittit jura civitatis, inter quæ eſt jus ſepulturæ: eſt & ratio contumaciæ, nam qui vivus non potuit in aliqua civitate morari, mortuus non poteſt in illa ſepeliri, *l. 2. Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* quam ibi ſingularem reputat Jaſon. Abb. in *cap. ad hæc, de privil.* Dec.in *cap.2. de except.* Quod in praxim receptum eſſe ait Jo: de Arro. in patria ſua, *lib. de ſing. fid. cath. ſing.62. in fin.* Imo vero Caſſan. in *Conſuet. Burg. fol.96. poſt num.5.* generatim in Gallia jus civile ſervari dicit, ideſt ut ſepulturæ non tradantur inconſulto Principe; contra, in Italia jus canonicum obtinere, quod damnatorum corpora humari permittit prævia judicis licentia, *can.quæſitum, 53. qu.2.* quem morem Italicum Gallico præferendum aſſerit: tametſi nonnunquam ob criminis immanitatem, nedum non ſepeliuntur, verum & in partes diſſecta ſecus publicas affiguntur vias, quod & Ign. ait in *l.1. §.ſi tibi, poſt num.96. ff. ad Syllan.* & id quidem à nobis penitus obſervatur in iis, qui ad ſupplicium per Urbem trahuntur. Eſt autem caſa plus minus mille paſſus Neapoli diſtans, ad viam baſilicam conſulto cadaveribus punitorum aut integris aut dilaniatis conſtructa: ibi appenduntur parietum pinnis ut tranſeuntibus ſint terrori: eaquæ bis in anno, nempe in die commemorationis defunctorum, atque die lunæ poſt Domin. palmarum, de more ſepeliuntur ab eademmet religioſorum ſocietate, cui munus eſt iis qui ad ſupplicium aguntur animas commendare, ex perpetuo Principis permiſſu, ut latius explicat Germanus *lib.2.in epith. Civit. Pia.* At vero honeſtiores qui obtruncantur, ſimul ac caput eſt à trunco diviſum, ligneo cenotaphio jam ibi parato illico immittuntur, atque in eccleſiaſticum inferuntur ſepulchrum: quinimo cum his mitius agitur, præſertim ſi equites fuerint Neapolitani: ſæpe enim non in foro magno Mercati, ubi ſceleroſi omnes, morte plectuntur, ſed ante fores ipſiuſmet templi juſtitiæ, ideſt Mag. Cur. Vicariæ. Quid autem de damnatorum bonis atque veſtibus ſit ſtatutum, pete ex Jul.Claro in *pract. crimin. quæſt.100.* Porro multi ſunt caſus, qui criminis perſecutionem etiam poſt mortem expoſcunt, ut puta hæreſis, *læſæ* majeſtatis, repetundarum, peculatus, homicidii ſui, de

qui-

quibus per Clar. in *dicta pract. quæſt.* 51. *ver. Sunt tamen aliqua*; quanquam mors omnia ſolvat, *l. defuncto ff. de publ. jud.* & eſt communis ſcribentium concluſio, relata per Cagnol. in *l. pupillum*, §. *in hærede*, *ff. de reg. jur.* Quandoque etiam cadaver ipſum ſuſpenſioni atque exuſtioni ob criminis immanitatem, damnatur, licet in illud ſævire nefas ſit, Ign. in *d. l.* 1. & §. *poſt num.* 46. & 54. *ad Syllan.* contra regulam de conſuetudine ante ſervari, Bald. in *l.* 2. *num.* 2. *Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* Cagnol. in *d.* §. *hærede*, quos cum aliis multis adducit Clar. in *alleg. quæſt. ver. Sed hic incidenter quæro*. Profecto & juriſdictio eccleſiaſtica in ea cad[illegible] jus habere dicitur: quippe defunctis excommunicatis abſolutio datur, *cap. à nobis*, *il* 2. *extra*, *de ſent. excomm.* ſervata illius ritus forma, quæ eſt ut fuſtibus cædatur cadaver: & id quidem de conſuetudine in maribus tantum obtinuit, quod latius pete ex Sum. Sylveſtr. in *verbo*, *abſolutio*, *num.* 3. & 4. & Sum. Angel. *ver. eod. verſic. conſuetudo*. Regulariter autem ſententia in mortuum lata, ipſo jure eſt nulla, *l. pen. ff. quæ ſent. ſine appell. reſcind. l. in ſumma*, § *fin. ff. de re jud.* & judex ſuſpendens cadaver, actione injuriarum tenetur, idem Jo: Ign. in *l.* 1. §. *ſi tibi manus*, *num.* 42. *ff. ad Syllan.* Corſet. in *ſing. pone aliqui dividentes*, Roman. in *l. ſi vero*, §. *de viro*, *fall.* 46. *ff. ſol. matr.* Quod etſi in pœnis ſit conſtitutum, ad favorabilia etiam dilatatur, utputa in legato, *l.* 1. §. *fin. Cod. de cad. toll.* nec doctorari nec privilegium ei dari, *l. inde Neratius ff. de reg. jur.* Abb. in *cap. à nobis*, *il* 2. *de ſent. excomm.* Decius in *l. ejus qui in provincia*, §. *quod ſi ſtipulatus*, *in princ. ff. ſi cert. pet.* etſi locum non habeat in crimine hæreſis, *cap. accuſatus*, §. *fin. de hæret. in* 6. nam propter criminis deteſtationem poteſt poſt mortem in eum inquiri & ejus oſſa vel effigies concremari, *can. in primis*, 2. *q.* 1. ut optime interpretatur Jo: à Rojas in *ſing.* 134. in favorem fidei. Sed priſcis temporibus defunctorum corpora comburebantur non in pœnam, ſed de more, ut cinis ſervaretur, *l.* 2. *ff. de in jus voc.* & *ibi* Gloſ. in *ver. buſta*, *l. pro hærede*, §. 1. *ff. de acquir. hæred.* unde *urna oſſuaria* dicebatur *conditorium illorum cinerum*, *l.* 2. & *ibi* Gloſ. *ff. de ſepul. viol.* ut hinc videri poſſit temporum viciſſitudines quas inducant novitates, cum quod olim de more fiebat honoris cauſa, nunc in pœnam irrogetur. Profecto multa ſunt delicta quæ flamma ultrice vendicari conſtitutum eſt, ut eſt hæreſis, *l.* 2. *C. de jud.* ſacrilegium, *l. ſacrilegii*, *ff. ad leg. Jul. pecul.* idolatria, *l.* 1. *C. de pagan.* falſæ monetæ, *l.* 2. *C. de fal. mon.* & alia, ut per Jo Mill. in *praxi crimin. ſub tit. tractatus pœnarum mortis*, & hodie qui præpoſtera luxuriantur venere. Nec ſepultura ſolum, ſed & juſtis exequiarum, ſceleroſi damnati carebant, ſi Ciceroni credimus, qui *lib.* 2. *de legibus*, id aſſerit: & proinde cadaver puniti, injuſſu Principis ne medicis quidem facultas eſt accipere ad anatomiam faciendam, licet publicam reſpiciat utilitatem, ut per Bartol. in *d. l. fin.* & recenſuit cum aliis notatu dignis Gul. de Bened. in *quæſt. an occidere peccat. lic. num.* 25. An autem cadaver jam ſepulchro illatum, exhumari liceat ad partis læſæ vel fiſci inſtantiam, ad detegendum venenum ne delicta remaneant impunita, late dicemus in *tract. de Regal. Reg. Neap.* unde conſtat à Principe ipſo, non à Magiſtratu id petendum, ſecun-

dum Duar. in *d.tit.ff. de cadaver. pun.* Idque uſque eo eſt verum, ut non ſolum damnatorum corpora; verum & quorumvis mortuorum, atque adeo ipſorum ſanctorum, perpetuæ ſepulturæ tradita, alio transferri abſque Principis indulgentia non poſſunt, *can. corpora*, & *ibi* Gloſ. *de conſecrat.diſt.1. l.oſſa ff. de relig. & ſumpt.fun. l.fin. Cod. eod.* Quod quidem non venit jure dominii quod habet in homines; eo ſcilicet, quod ſit dominus perſonarum, id enim dominium jam morte ſolutum eſt prout omnia morte ſolvuntur ut diximus; ſed jure ſacrorum & religionis, cujus ipſe Princeps eſt aſſertor & vindex, *l.ſacra ff. de rer. diviſ. l.ult. ff. ut in poſſeſſ. legat.*

Num.36. Reſcriptum ſi ſit contra fiſcum, &c.

Certe Princeps non præſumitur velle derogare juribus fiſci, Caſſan. in *Conſuet. Burg. fol.296. col.4.n.56.* Alciat. *de præſumpt. par.3. præſumpt.11.* & inſtantiæ peremptio fiſcum non includit, Goffred. in *ſumma*, *de judic. num.16.*

Scilicet in civilibus, ſecus autem in criminalibus, cum diſpoſitio *l.fin. Cod. ut intra cert. temp.* contra fiſcum illæſa remaneat in cunctis urbis auditoriis, & nunquam ab ea receſſum eſt: & à die litis conteſtatæ tempus biennii currere, communis fuit moris ob infinitam cauſarum criminalium molem: ne tamen in hanc temporis deſidiam delinquentibus proficuam incurratur, in Mag. Cur. Vicariæ fiſcus à Principe obtinet reſcriptum, ſiquidem per alium annum prorogativum, & ſingulo quoque anno repetitum eſt.

Num.39. In generalem Theſaurariam.

Hæc olim Romæ, *Arca Vaticana ſedes* appellabatur, quam Vicarius Urbis tenebat, Caſſiod. *Var. lib.2. cap.24.*

Num.40. in fine. Quod ſi ea liberantia amiſſa fuerit, &c.

Adde *l.prohibitum*, *Cod.de jure fiſci*, *cap. cum in jure*, *de offic. deleg.* at certe id locum habet in mandatis à Principe ſecreto datis, atque in gratioſis; alioquin in iis quæ ex juſtitia procedunt, probatio non denegatur: quod latius explicat Reſtaur. in *tract. de Imper. quæſt.109.* Poteſt autem qui tributa ſolvit ac ſyngraphas deperdit, ex libris communibus ſolutionem probare, *l.2. Cod. de diſcuſſ. lib.10.*

SUMMARIUM

CAP. XVI.

1 *Publicare, proprie eſt in populi uſum, & commoditatem convertere.*

2 *Bona publicata, Romani in populi uſus convertebant.*

3 *Publicatio bonorum ſequebatur ſupplicium dominorum.*

4 *Publica proprie dicuntur, quæ ſunt Populi Romani, ita dicta quæ*

quaſi populica.

5 *Proſcribere eſt aliquid per ſcripturam venale proponere.*

Bona proſcribi quando dicantur, eod.

6 *Proſcribi homines eſt vulgo banniri.*

Proſcripti homines impune occidi poſſunt, eod. & 19.

7 *Confiſcare eſt Principis ærario applicare.*

Proſcribere, publicare, & confiſcare confunduntur, eod. & 20.

8 *Publicandorum bonorum cognitio ad tribunal Procuratoris Cæſaris ſpectat.*

9 *Conſultationes Principi datæ ab judicibus, ad libitum revocari poſſunt.*

10 *Sententia diffinitiva ab eodem judice revocari non poteſt, quod in Principe non habet locum.*

Sententia interlocutoria poteſt ab eodem Judice revocari, eod.

11 *Sententia non requirit expreſſionem cauſæ.*

Conſultatio in cauſa expreſſione innititur, eod.

12 *Bona vacantia quæ ſint.*

13 *Caduca bona quæ.*

14 *Bona vacantia ad Fiſcum pertinere.*

Fiſcus eſt ultimus ſucceſſor omnium, eod.

15 *Pecuniæ depoſitivæ quarum dominus neſcitur, Fiſco cedunt.*

16 *Bonis vacantibus nunciandis quadriennium eſt præſcriptum.*

17 *Bona vacantia impetrari non poſſunt.*

Fiſcus attendere debet ne bona vacantia uſurpentur, eod.

18 *Proſcriptio multa ſignificat.*

19 *Vectigalia non proſcribebantur niſi Romæ per publicum præconem accito populo.*

20 *Bona proſcribuntur non ſolum ob delictum, ſed etiam ob æs quod Fiſco debetur.*

Proſcriptionis author L. Silla fuit, eod.

VACANTIA BONA PROSCRIBIT, ideſt in Principis ærarium redigit: vel, Fiſco applicat, ſive, ut communius dicunt, *publicat* & *confiſcat*: ſane autem *Publicare*, *Proſcribere*, & *Confiſcare*, idem eſſe, ſive potius confundi, admonuerunt Catan. in *Panegyr. Plinii*, & Gloſ. Pariſ. *de nat. feud.* §. 30. *num.* 170. cum aliis. Sed certe ſi ſingulorum proprietatem intueamur, ſatis dif-
1 ferre inveniemus. *Publicare* enim præter vulgarem ſignificationem, manifeſtandi, ſcilicet, & notum faciendi; eſt rem aliquam in Reipublicæ poteſtatem, & commodum redigere, ſive in populi commoditatem convertere, quod aperte oſtendit Cic. *lib.2. art. vet.* cum ait: *Lex eſt apud Rhodios, ut ſi qua roſtrata in portu navis deprehenſa ſit, publicetur. Quum magna in alto tempeſtas eſſet, vis ventorum, invitis nautis, Rhodiorum in portum, navim coegit. Quæſtor navim Populi vocat: navis dominus negat oportere publica-*
ri. Et Romani, publicatis pro cri- 2
minibus bonis, certis temporibus, illa publico uſui deſtinare conſueverunt, ut de Tarquiniorum agro Marti dicato legitur, unde *Campus Martius* dictus eſt, Liv. *dec.*1. *lib.*10. *non multum poſt principium*: & Domus M. Manlii Capitolini, qui ob re-

regni ſuſpitionem pœnas dedit è ſa-
xo dejectus, Ædes, atque officina
Monetæ facta fuit, idem Liv. 1. *de-
cad. lib.6.* & M. Flacci turbulenti
civis, quod cum C. Gracco ſeditio-
nem molitus erat, fuit domus in
porticum converſa, quæ *Catulli* di-
cebatur. Alia complura ejus rei
exempla affert Alex. ab Alex. *Gen.*
3 *dier. lib.3. cap.23.* & rationem ſub-
dit, quod ad dominorum ſuppli-
cium, bonorum etiam publicatio
ſequebatur, ut ſupplicii inſignis fo-
4 ret memoria ſempiterna. Hinc eſt
quod ea ſola proprie dicuntur *pu-
blica*, quæ ſunt Populi Romani, *l.
bona civitatis*, & *l. eum qui vecti-
gal, ff. de verb. ſignif.* ita dicta, quod
eorum uſus omnibus expoſitus eſt,
quaſi populica, ut ait Alc. *ibid.* pro-
prietas vero non item, *l. riparum*,
ff. de rer. diviſ. §. *riparum*, *Inſtit.
eod.* quod igitur in populi uſum
5 convertitur, publicari dicitur. *Pro-
ſcribere* vero eſt aliquid per ſcriptu-
ram venale proponere & publicare,
ſive notificare: qua de re Ulpian. in
l. ſed etſi, §.2. *ff. de inſtit. act.* ſic ſcri-
bit: *Proſcribere palam ſic accipimus,
claris literis, ut de plano recte legi
poſſit.* Unde *proſcribi bona* dicuntur,
cum fixis publice libellis, venditio
eorum, in diem certam, edicitur
6 & ſignificatur. Hinc proſcribi etiam
dicuntur qui ob capitale facinus
perpetratum in jus vocati, copiam
ſui facere neglexerunt, quorum no-
mina palam in foro ſcribebantur,
ac publicæ perſecutioni ſupponeban-
tur, ut ad necem uſque quærerен-
tur, propoſito perſecutori præmio,
& occultatori ſupplicio: quod hodie
banniri dicitur: qua voce identi-
dem utitur Frider. in *conſtitut. de
ſtat. & conſuet. contra libert. Ec-
cleſ. Confiſcare* autem eſt Fiſco, ideſt 7
Principis ærario applicare, *l. fin. ff.
de bon. eor. qui ſibi mort. conſciver.
l.4. Cod. de re milit.* Utcunque ta-
men ſit, ab Authoribus confundun-
tur, ut jam diximus, & videri po-
teſt ex his Marciani verbis in *l.3. in
fine, ff. de bon. eor. qui ant. ſent.* ubi,
An non prius, inquit, *bona in fiſcum
cogenda ſunt, quam ſi de crimine
fuerit probatum, an vero omnimo-
do publicanda ſunt? Sed D. Pius re-
ſcripſit, ſi parati ſint hæredes de-
fenſiones ſuſcipere, non eſſe bona pu-
blicanda*, & in *ead. l.* confiſcandi, &
publicandi verbis promiſcue utitur:
Munus igitur proſcribendorum bo-
norum vacantium ad Præfectum
prætorio incumbebat. Et hæc qui-
dem clauſula non explicatur in for-
mula Viceregis; quia ejus rei co-
gnitio ad Regiam Cameram Sum-
mar. ſpectat, tanquam ad Tribu-
nal Procuratoris Cæſaris. Porro au- 8
tem, tam ex parte fiſci, quam ex
partium ſupplicationibus adiri ſolet
ad Viceregem, qui mandat coram ſe
& ſuo Collaterali Conſilio fieri con-
ſultationes & relationes: & quando-
que aliis judicibus aliorum tribuna-
lium adjunctis, pro cauſæ qualitate,
vota præberi, ac terminari jubet,
quandoque eidem Reg. Cam. remit-
tit: & ſic omnia intelligitur ipſe fa-
cere, cum omnibus ſuam impartiat
authoritatem, juxta regulam tex. *l.1.*
§. *omnia*, *Cod. de vet. jure enucl.* Sed 9
cum hujuſmodi conſultationes, à ju-
dicibus ad Principis judicium ſint
ferendæ, §. *pen.* in *Auth. de judic.* Gl.
in *l. ex illo*, *Cod. de appellat.* ſecreto
fiunt, ideoque provocationi locus
non datur, *l. jubemus*, *Cod. de appel-
lat.*

lat. nimirum qui illas ferunt, poſ-
ſunt ad libitum revocare, cum non
in forma judiciaria proferantur vota,
ſed conſultoria: quæ an exequutio-
nem mereant nec ne, ex Principis
beneplacito pendet; & hoc jure, Re-
giam Cameram & Collaterale Conſi-
lium paſſim uti non ambigitur. Si
enim vel diffinitive vel interloquu-
torie judicatum foret, aliter reſpon-
10 dendum eſſet. Profecto enim diffini-
tivam ſententiam idem judex revo-
care non poteſt, *l. Paulus*, & *l. judex
poſtquam*, *ff. de re judic.* Bart. in *l. ab
exequutore*, *ff. de damno inf.* Bald. in
l. hac lege, *Cod. de ſent. ex brevit. recit.*
Innocent. in *cap. cum dilecta*, *de re-
ſcript.* & in *cap. cum Bertoldus*, *de re
judic.* quod quidem in Principe lo-
cum non habet, prout in aliis quam-
plurimis caſibus, de quibus late per
Felin. in *cap. qualiter & quando*, *de
accuſat.* ratio eſt ea in judice, quod
jam functus eſt officio ſuo, ideſt non
eſt amplius judex in ea cauſa, ut in
d. l. judex habetur: in interloquuto-
rio vero decreto ſecus eſſe, ſatis cla-
rum eſt ex vulgata *l. quod juſſit*, *d. tit.*
11 *de re jud.* In eo etiam inſpicitur dif-
ferentia inter ſententiã & conſulta-
tionem, quod in ſententia non requi-
ritur expreſſio cauſæ, unde moveatur
judex ad eo modo judicandum, con-
ſultatio vero in cauſæ expreſſione
& juſtificatione precipue innititur:
quod & juris, & moris eſſe videmus,
cum non in forma judicii, ut dixi-
mus, proferatur: ſicut in militis miſ-
ſione nominari debet cauſa, quare
mittatur: triplex enim eſt ejuſmodi
miſſionis ſpecies; ſcilicet honeſta, cau-
ſaria, & ignominioſa, *l. 2. §. ignomi-
niæ*, *ff. de iis qui not. infam.* & late
Alex. ab Alex. *lib. 6. cap. 22.* & ibi Ti-
raq. ſi enim decreti vim haberet,
utique illa opus non eſſet, ex regula
tex. in *cap. ſicut*, *extra de re judic.*
& *capit. cum Bertoldus*, *eod. tit.* Ma-
ran. *char. 137.* ſed quid in appellatio-
ne, Gloſ. in *can. tantum*, *21. diſtinct.*
Specul. in *tit. de ſent. §. qualiter*, *ver.
verum*. Felin. in *cap. cum Joannes*,
de fide inſtrum. & quid in ſententia
contumaciæ, excommunicationis,
& abſolutoria ab inſtantia judicii,
plene per eundem Felin. in *d. cap. ſi-
cut*, & ante eum Abbas *ibidem*. *Bona* 12
autem *vacantia* dicuntur, quorum
neque hæres, neque poſſeſſor extat:
ſic dicta quod domino vacua ſunt,
*l. 2. ff. ad ſenatuſc. Tertullian. l. 1. Cod.
de bon. vac.* Hæc alio nomine, *caduca*
dicuntur, ut eſt in Cod. Theodoſ. *l. ult.
de bon. vac.* & *l. 2. cum aliis*, *tit. ſeq.*
& *l. proxime*, *ff. de iis quæ in teſt. del.
l. cum fiſco*, *ff. ad SC. Syllan. l. ſi quis*,
ff. de ritu nupt. & id quidem largo 13
modo: nam caducum, ſecundum Ulp.
in *fragm. tit. 17.* id proprie dicitur,
quod quis ſibi teſtamento relictum,
cujus jure civili ſit capax, aliqua ex
cauſa non ceperit, quaſi ab eo ceci-
derit: veluti & in hunc ſenſum pro-
tulit Caſſiod. *var. lib. 16. cap. 8.*
cum curare ne bona caduca ſint va-
cantia, ad Comitem privatarum
ſpectare dixit: tribus autem modis
ea quæ teſtamento relinquuntur,
cadere poſſunt, ideſt caduca fieri poſ-
ſunt, de quibus Juſtin. in *l. un. Cod.* 14
de cad. toll. Bona autem vacantia
multis ex cauſis ad Fiſcum pertine-
re, ex *l. 1. ff. de jure fiſci* ſatis ple-
ne colligitur, & præcipue ex ſucceſ-
ſoris defectu, cum ipſe ultimus ſit
omnium ſucceſſor, *§. ſi vero inſtitu-
tio*, *in Auth. de hæred. & falc. l. 1.
l. vacantia*, *Cod. de bon. vac. lib. 12.*

& an

& an fiſcus ab uxore defuncti ſuperetur, ſive juris communis diſpoſitionem,ſive municipalis intueamur, Iſern. late in *cap.1. §.bona vacantia, quæ ſunt regal.* aliaſque innumeras refert Duar. *tit.14. cap.2. ſub rubr. quib. ex cauſis res aliena fiſco acqui-*
15 *rantur*. Depoſitivæ quoque pecuniæ, quæ longa vetuſtate competentem dominum amiſerunt, & proinde vacant, fiſco vindicantur, Caſſiodorus *Variarum,lib.6.cap.*8.alias autem pecunia vacare dicitur, quæ non occupatur, ideſt non traditur alicui ad annuum fœnus percipiendum, *l.cum plures, in fine, ff. de*
16 *adminiſtr. tut.* Sane nunciandis bonis vacantibus, quadriennii tempus præſcriptum eſt, *l.intra quatuor, ff. de var. & temp. præſcript.* A ſententia vero, qua bona eſſe vacantia declarantur, provocari licet, *l. lata, Cod. de appellat.* provocatione tamen deſerta, ſententia ſtatim exequenda curatur, *l. quoniam nonnul-*
17 *li, eod.tit.* Horum autem bonorum impetrationem, Princeps facit irritam, ſecus vero ſi nemine poſcente conferantur, *tot. tit. Cod. de petit. bonor. ſubl.* Duaren. *de jure fiſci, cap.6. in rubr. de aquiſ. & adminiſtr. rer. fiſcal.* imo & oculis fiſcalibus intuendum eſt ne uſurpentur, ſecundum dicta per Caſſiod. *d. lib.*
18 *Var.6.cap.*8.Et merito *proſcribi* hæc bona dicuntur; nam etſi proprie loquendo proſcriptionis verbum ad confiſcationis pœnam dirigatur,condemnationis vero ad perſonam, cujus differentiæ Iſern. author eſt in *d. cap.1. §.bona condemnatorum, quæ ſint regal.* tamen proſcriptionem ipſam multas habere ſignificationes ſcimus: quandoque enim publicam venditionem ſignificat, *l. ſi quæ præſcribente, Cod.de fide inſtrum. lib.10.* & ex Cic. *pro Flacco*, ibi, *emptiones falſas, prædiorum proſcriptiones feciſti*. Et Cenſoribus quidem 19
vectigalia proſcribere niſi Romæ & accito populo, ac publico præcone conſulto, non licebat, ex Cic. *in prima orat. pro lege Agraria*, ſecundum Alex.ab Alex. *Genial.dier. lib. cap.* 13.& *ibi* Tiraqu. Inde damnati alicujus bona, palam & aperte ſcribuntur, *l. ſi quis poſthac, & l. pen. §. pen. Cod. de bonis proſcrip. lib.11.* & quandoque ſalva pace Dn. Iſerniæ, ad perſonam etiam hoc verbum extenditur; olim enim proſcripti dicebantur ii, quos velut hoſtes Reip. ut jam diximus, impune licebat occidere: & meminit Cic. 3. *act.in Verr.* legis Corneliæ, quæ proſcriptum inhumari vetat. Vellej. Paterc. *lib.2. de Syllaniana proſcriptione,* ſecundum Duar.in *tit.de bonis damnat. col.2.* Et horum bona, 20
non ſolum ob delictum proprium publicantur, ſed etiam uti Fiſci debitorum, ideo forte quod palam proſcribi & proponi ſolebant, *d. l. pen. §.pen. Cod. de bon. proſcript.* Qua autem forma deſcribenda veniant, declarat Valent. in *conſtit. l. ſi quis, Cod. eod.* ſecundum Duaren. in *præællegato tit. cap.5.* Cujus quidem 21
pœnæ L. Syllam authorem faciunt, cum is prius proſcriptiones introduxerit, qui magis in cives, quam in hoſtes crudele geſſit imperium, Appian. *de bello civ.* Oroſ. *lib.5.ad Auguſt.* Vellej.Paterco *lib.2.*Luc.de Pen. *l.ſi qui, col.1. Cod. de bon. proſcript. lib.11.* Duar. in *d. tit. de bon. damnator. col.2.* Eorum autem publicationem in Fiſcum privatum redigi

ali-

aliquando vetitum fuit, ſed in Ærarium publicum reponi, Plin. in *paneg.* Corn. Tacit. *lib.5.* Spartianus in *Adri.* Sed profecto promiſcue aliquando ſumunt ſenſum, ut in *l.2. ff. ne quid in loco publ. l. bene à Zenone, Cod. de quadr. præſcript.* Duar. *de jure fiſci, cap.1.* & nos etiam *ſupra* diximus & latius in Urbis epitheto, *Domus Regia*, dicemus.

ADNOTATIONES

Ad *Num.7. Confiſcare eſt Principis ærario applicare.*

Fiſcus pro pecunia publica, dicitur confiſcationis actus, quod non erat niſi in pecunia Imperatoris, ſed cum major ſit ſumma pecuniæ publicæ quam privatæ, idcirco factum eſt ut pro ea, etiam pecunia publica confiſcari dicatur, Bald. in *tit.de off.quæſt.* Caſſan.in *Catal.glor.mun.par.7. conſid.3.* & cum reorum bonorum confiſcatio, principi ſive publico uſui ſit applicanda, (his enim introducta eſt finibus) nonnulli, æris ingluvie tracti, reatus cujus prætextu, ne in ſe confutationis ſcrupulum excitarent, inſigniores homines,eoſque ditiores neci dedere, bonaque confiſcavere, ut fecit Tiberius qui ex confiſcatis eo modo bonis, vicies ſepties millies ſeſtertium coegiſſe ac Neroni & Caligulæ nepotibus reliquiſſe dicitur ab ejus Βιογράφοις; quæ eſt ſumma noſtræ monetæ ſexagies ſepties decies centena millia aureorum, ideſt, ut vulgus ait, *ſexaginta ſeptem millionum*; Gallicæ vero ſexaginta ſex millionum & quinquaginta millia aureorum coronatorum, ut ſupputat Bud.in *lib.de aſſe.*

Num.9. Qui illas ferunt poſſunt ad libitum revocare.

Conſultationes, quia non ſunt deciſivæ poſſunt utcunque revocari, de quibus late Jo: à Rojas in 11. *aſſert.fol.*100. & reſcripta ad conſultationes, quando videlicet in ambiguis Judices conſulebant Principem, in ea tantum cauſa de qua ambigebatur, jus conſtituebant, ſecundum relata per Connan. in *Comment. jur. civ. lib.1. cap.15.*

SUMMARIUM

CAP. XVII.

1 *Magiſtratus delinquentes gravius puniuntur quam privati, & proinde fures dicuntur & infamia notantur, & inter plebejos numerantur, & exauctorantur.*

2 *Magiſtratus exauctorati, ubi Princeps reſidet, demorari non poſſunt.*

3 *Negligens expellitur ab officio, & amittit ſalarium & capitaliter punitur: quod & in milite locum ſibi vendicat.*

4 *Judex qui debitam pœnam reo non imponit, ipſe illam meret. Judex à Carolo II.ſuſpenſus ob pœnæ in reo diſſimulationem*, eod.

5 Princeps *ſecundum majorem Conſilia-*

ſiliariorum partem decernere debet.

6 *Judex ob interceſſionem electus, impune olim occidi poterat.*

7 *Qui nobilitatem vel Titulum vel Magiſtratum emunt, non ſunt vere nobiles, nec titulati, nec magiſtratus.*

8 *Magiſtratus vel eorum filii, item & Barones in provincia ipſorum juriſdictionis, matrimonium contrahere prohibentur.*

9 *Magiſtratus Athenienſium prohibebantur bibere vinum tempore adminiſtrationis.*

10 *Officia in eadem domo non ſunt continuanda; ſed æqualiter etiam per vicos diſtribuenda.*

11 *Officia omnia erant annalia, & quanto ſublimiora erant, tanto brevius ab uno adminiſtrabantur.*

12 *Officialis, uno diſcrepante ex civib. refirmari non poteſt.*

13 *Officialis ad beneplacitum creatus, perpetuus cenſetur.*

Regentes Cancellar. ſingulis quinque annis mutari & ſyndicari cautum, eod.

14 *Officia plura uni non ſunt concedenda, & gradatim conferri debent.*

15 *Magiſtratus ex nobilioribus Civitatis ſunt eligendi.*

16 *Jus civile apud Romanos à nobilioribus tantum addiſcebatur.*

17 *Civibus magis eſt deferendum quam alienigenis.*

18 *Officiales ſunt cives loci ubi jus dicunt.*

Civis patriam deſerens, civilitatem amittit, eod.

19 *Officiales ex nobilibus fieri, intereſt Reipublicæ.*

Regentes Cancellariæ ex equitibus Neapolitanis fieri conſtitutum fuit, eod.

20 *Judex à Cambyſe excoriatus quod ob pecuniam inique judicaverat.*

Senator à Tib. Cæſ. privatus ob indicium avaritiæ, eod.

21 *Vicerex à Turcarum Principe occiſus, quod Theſaurarium populos extorquentem, non caſtigaſſet.*

Vicerex ab eod. Turcarum Principe privatus, & capitaneus unius loci remanere juſſus, quod munera à populo accipiebat, eod.

Judex ab eodem Principe necatus, quod ab altero litigantium Luſciniam acceperat, eod.

22 *Judicibus publica ſalaria à Peſcennio Nigro primum conſtituta.*

Judices apud Romanos, nec prandium nec vini amphoram poterant dono accipere. eod.

23 *Xenia quomodo à Judicibus accipi poſſint.*

Xeniorum appellatione veniunt pulli, ova, fructus, &c. eod.

24 *Sententiæ venales ipſo jure & abſque provocatione ſunt irritæ.*

25 *Judex qui pecunia corrumpitur, efficitur infamis.*

Judicum corruptorum pœna variæ, eod.

Magiſtratus qui fiſcales extorquet pecunias, magiſtratu movetur & in duplum mulctatur, eod.

26 *Judici furi oculum digito eruere, promptum eſſe dicebat Alex. Severus Imp.*

Prandia legatorum debent eſſe

ſe-

ſecundum loci mediocritatem, eod.

Judex, qui juſtitiam vendit, proditor dicitur: & inſtar criminis læſæ majeſtatis contra eum proceditur, eod.

In Judices fures imprecatio Leonis & Alex. Impp. eod.

27 *Judex qui injurioſis verbis aliquem compellat, vivus eſt cremandus.*

28 *Syndicatus in diverſis Regni partibus, & in civitate Neapoli à quibus fiat.*

31 *Syndicandi ritus Provinciarum hujus Regni varius.*

32 *Syndicatores merum & mixtum habent imperium, & ordinarii ſunt judices.*

33 *Officiales delinquentes à M. C. Vicariæ cognoſcuntur.*

34 *Officiales perpetui, loco Syndicationis, à qua ſunt ſoluti, ſubjacent Viſitationi ſingulis quindecim annis.*

35 *Viſitationis forma, & ritus.*

36 *Rex locatoris vice fungitur cum officialibus.*

Officiales via ordinaria ſunt ab officio movendi, eod.

37 *Officialis ob barattariam durante officio puniri poteſt.*

38 *Rectores provinciarum & officiales domaniales non poſſunt ab Regiis Audientiis cognoſci inconſulto Vicerege.*

39 *Curiales qui ſint & unde dicti.*

40 *Officiales ſupremi quomodo ab Vicerege de delictis cognoſcantur.*

41 *Actus mixti ab efficaciori parte denominantur.*

42 *Officiales ſupremi inconſulto Principe accuſari non poſſunt.*

43 *Majeſtas quid & in quos cadat.*

Reges cur dicantur ſacri, eod.

44 *Conſiliarii ſunt judices delegati. Conſilium eſt ad inſtar Senatus.*

45 *Conſilium Neap. ab Aragonenſibus inſtitutum fuit.*

46 *Conſilium & Senatus æquiparantur.*

Conſilium diverſe capitur, ibid.

DELICTA PROVINCIARUM JUDICUM PUNIT. Profecto magnum eſt hoc dicere: nam ſi ſemetipſos Judices judicarent, utique non judicarentur ſecundum chriſtia-
3 nam veritatem: & nempe eorum exceſſus ſunt reliquorum exceſſibus graviores, ob graviorem imperii dignitatem, *l. presbyteri, Cod. de epiſc. & cler.* cum aliis *ſupra* allegatis: & extremum cum eis agitur, ut quanto fulgent honore, tanto dedecore notentur: maximus enim eſt illis honor à Principe vocari, *l. fin. Cod. de dignit. lib. 12. Auth. qua in provincia, C. ubi de crim. agi opor.* Caſſan. in *catal. gl. mun. præd. conſ.* Deinde ſceleris & furtorum titulum & reatum incurrunt, *l. judices, Cod. de dignit. lib. 12. l. ſi aliquid, Cod. de ſuſcept. lib. 10.* & ibi Iſern. propter quod infames efficiuntur, *l. furti, ff. de his qui not. inf.* Et ob ſcelus, quod grave & atrox facinus interpretatur: & ob furti nomen non ex eorum qualitate velati, prout inter patrem & filium, uxorem & virum, honoris cauſa ſcriptum eſt, rerum amotarum actionem inter eos exerceri, ut *tot. tit. ff. rer. amot.* & ex doctoratus atque militaris cinguli dignitate, inter peſſimos & plebe-

jos connumerari dicit ille tex. *l. ju-*
2 *dices Cod. de dignitat.* Et merito à gradu ejiciuntur, Alex. ab Alex. *gen. dier. lib.4.cap.6.* & uti exauctoratis, in loco ubi Regia vel Cæſarea Majeſtas reſidet demorari eis non licet, *l.2. §. ignominia, ff. de his qui not. inf.* Et jure, nam videntur ſapientes & non ſunt, cum in anima malevola, ſi intrat, non regnat ſapientia: poſtquam ſacrarum legum ſcientiam profitentes, ſcienter illam in ſtultitiæ dedecus convertunt: quid autem eorum proditionibus obviam non dedit juriſprudentia? ſola tamen negligentia abs-
3 que dolo, ad hæc devenire ipſos obnoxios facit, ut negligens ab officio repellatur, *l. ſi quos Cod. de off. præf. prat. lib.10.* & perdit ſalarium, *l. purpura, Cod. de veſtib. holober. l. pen. de ann.& tribut.* Bald. in *l. mancipia, C. de ſer. fugit.* Corſet. *ſing.*28. Et ut ſine mora negligens expellatur ob damnum quod Reip. infertur, Abb. in *cap. cum ad monaſterium*, & *ibi* Gloſ. *de ſtatu monach.* quam allegat Fret. *lib.1. de ſuff. tit. de offic. Mag. Seneſch.* Et pari modo contra milites, ob deſidiam eorum in exercenda militia, capitales pœnas conſtitutas refert Alex. ab Alex. *gen. dier. lib.3. cap.13.* Et judex ob negligentiam, capitaliter punitur, *l. fin. Cod. ne ſacr. bapt. l. pen. Cod. de pagan. l. pen. Cod. de ſuſcept. & archar. lib.10.* Ad Reip. etiam damni
4 levamen facit cum pœnam diſſimulatam, judices ipſos pati decretum eſt, *l.1. Cod. ne ſacr. bapt.* & proinde Carolus II. judicem ſuſpendi damnavit, propterea quod homicidam, manus tantum mutilatione punivit, cum morti tradere debuiſſet, And. de Iſern. *quæ ſint regal. cap. bona committentium*, Par. de Put. in *tract. de Syndic. de paupert. cap.3. num.3.* ne autem in utriuſque pœnæ incurrant notam, indefeſſis lucubrationibus attendere debent, & ſi alterum pedem in fovea haberet adhuc diſcere quidem iis opus eſſe, *l. apud Julianum, ff. de fideicomm. libert.* nulla enim ætas uſque ad 88. annum ſera eſt ad diſcendum, *can. ſi habes, 24. qu. 3. can. eſto 95. diſt.* & ſtudium literarum ſolatium eſt; intantum ut literatis novum genus ſupplicii fuit ſtudio interdici, quod à Tib. factum refert Sveton. ſicuti foro & advocationibus, cauſarum patronis, *l. moris cum concord. ff. de pœn.* literæ enim ſecundum Ariſt. inter proſpera ſunt ornamentum, inter adverſa refugium. Plin. *lib.9. epiſt.* omne ſolatium ſibi ex ſtudiis advenire dicebat, nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam literarum non augeat glorioſa notitia, Caſſiod. *Var. cap.3.* Eſt autem in tantum ſtudiis laborandum, ut M. Tull. aliquando rogatus perorare, excuſavit ſe quod pridie non legerat, Luc. de Pen. *l. 1. num. 10. Cod. de legation. lib. 10.* Et Mitylenæi, devictis hoſtibus, cives aliquos, qui pro patria arma capere neglexerant, nulla majore pœna affici poſſe cenſuere, quam ſi diſcendi literas & ipſis & poſteris facultatem adimerent: imo & perduelles omnes hoc modo corripiebant: ſic rati, ſatis puniri, cum illo viverent privi ornamento, quod homines a brutis potiſſimum diſcernit. Author Ælien. *de var. hiſt.* nec ingenii eruditionem, nec negotiorum molem incommendatam, nec gratiam ad illa ambienda importunatam ſufficere recte ar-

5 bitrari valemus. Princeps enim qui vel ſuo arbitratu, vel paucorum conſilio uſus, negotia expedit, quum majorem partem Regni ſui convocare teneatur, in exceſſum incurrit, Innoc. in *cap. quanto*, *de jurejur.* Par. de Put. in *tract. de ſynd. cap.1. num.18.* ut quid de perjurii contemptu, quod olim etiam Imperatores dabant primò, deinde ſuo ordine Legati, Trib. militum, Centuriones, & qui ſequuntur, ſingulis quidem annis Kalend. Jan. à Cæſ. *lib.3. bel. civil.* Alexand. ab Alexan. *gen. dier. lib.1. cap.20.* & in eum Tiraq. Et qui ad rem judicandam, ſive Judices, ſive arbitri, pecuniam acceperint, aut qui turpe judicium nundinarentur, capite puniri ſtatutum eſt: & pluries hac de cauſa judices interemptos, ut mox dicemus, alios cruci affixos fuiſſe, teſtatur Alexand. ab Alex. *gen. dier. lib. 2. cap.1.* Herod. *lib.5.* & *lib.7.* & in tantam deteſtationem, pecuniam in forenſibus cauſis atque foris veniſſe novimus, ut patronis illam, nec donum quidem accipere liceret; ut ſi Judici juſtum judicium vendere merito inhibitum ſit, 11. *q. 3. can. non licet*, ſed patrono & juriſconſulto, ob conſilium, conceſſum fuiſſe, idem Alexand. ab Alex. in *cap. 17.* & per Tiraq. *ibid.* Et maxima cum ratione, ex noviſſima *pragmatica* cautum eſt, patronos, ſententiarum eventus à clientibus emere non debere; ut pactum de quota lite improbatum ſit hac eadem de cauſa, *l. ſi remunerandi*, *§. Maurus*, *ff. mand. l. litem*, *C. de procurator.* ut præſervatæ remaneant Judicum opiniones, ne in ingreſſu, ſpe, & cupiditate improba, imperia & honores aſſumerent, Alexand. ab Alex. *lib. 4. cap. 6.* Sed quod majus zelum, quæve major virtus, paganorum virtute in recta juſtitiæ adminiſtratione dignoſci poteſt? Qui ad expellendam interceſ- 6 ſionem, quæ imperfectorum judicum creationem ut plurimum parit, conſtituerunt ut qui ita judicem elegiſſet, impune occidi poſſet, Alexand. ab Alex. *lib. 4. cap. 6.* ut neque hanc retinere inter regalia facultatem, *cap.1. quæ ſunt regal.* ut quæ Imperator in *l.1. de ambit.* dixiſſe legitur, quod pœnam ambitus, poteſtate à populo ſibi translata nunquam everſuram putabat, ut ex deſiderio immenſo, & efficaciſſimo nexu, res futuras evitare, & mortalium animis dominari voluiſſe videatur, contra naturæ imperium atque libertatem. Non ſolum autem ambitus pœna in cunctis adipiſcendis honoribus locum habuit, ut ſuis titulis *ff. & Cod. de amb.* verum & in Tribuum ſuffragiis aucupandis, ut ſcilicet, qui ſuffragia venderet, ſeveriſſime puniretur, prout ex Cic. ad *Att.1.* & pro *Cn. Plauco* patet, relato à Tiraqu. in Alexand. ab Alex. *lib.3. cap.17.* Quod ad noſtra Sedilia facit, quæ Tribubus comparari commonſtravimus *ſupra*, ex inſcriptione in D. Laurent. affixa, & fuſius *infra* de Sedilibus dicemus: & qui eo modo Sedilitii fiunt, non cenſen- 7. tur nobiles, prout qui Titulum, vel Magiſtratum emunt non ſunt Titulati nec Magiſtratus, quod ſuo monſtrabimus loco. Et ſicuti lex nunquam decipitur, ut qui emit, vendat, *§. illud*, *Auth. ut jud. ſine quo. ſuffr.* & quæ dicit Boer. in *quæſt.149.* etſi honoris ſit, inter munera tamen perſonalia connumerari, *l. munerum*,

§. judicandi, *ff. de muner. & honor. l.pen. §.qui duo*, *ff.de vacat. & excuſat.muner.* ita dum ingenuæ obligationis eſſe deberet, ad antidora remanent, *l.ſed ſi lege*, *§. conſuluit*, *ff. de petit. hæred.* quod quantum à recto judicio præbendo abeſſe debet,
8 & ipſi Judices & cuncti ſciunt. Et imperialibus catholicisque juſſionibus inhibitum eſt Magiſtratibus eorumque filiis in provincia ipſorum juriſdictionis, inconſulto Principe, matrimonia contrahi; quæ licet libera ſint & voluntaria ex primæva ſacramenti religione, in his tamen, concuſſionis atque officii authoritas in ſubditorum necem verti poſſet, *l. 1. C. ſi rector provin.* prout etiam Baronibus Regni alia municipali ſanctione, diverſoque reſpectu ob ſtatuum Regalium cuſtodiam, ut à ſuſpectis inſidiis indemnes reddan-
9 tur. Quid ultra? nec vinum quidem apud Athenienſes, Magiſtratibus bibere adminiſtrationis tempore conceſſum erat, tantus in iis recti zeli amor perſpiciebatur: & qui avare, ſuperbe & inſolenter ſe geſſiſſent, ante tempus finiti honoris imperio deſiſtebant: ne autem diuturna eſſent imperia, ad tempus, & non ad vitam, prout ab initio obſervatum fuiſſe ſcimus, conferebantur, Alexand. ab Alex. *lib.4. cap.6.* & ab eis adminiſtrationis ratio exigebatur: tantum aberat ut ea propagari, & collateralibus ac familiaribus cō-
10 municari poſſent. Certe officia in eadem domo continuanda non eſſe cautum eſt in *l.1. cum not. ibi* per Gloſ. *Cod. de muner. & honor. lib.* 10. ne jure quodammodo ſucceſſionis atque hæreditario illis potiri contingat, *cap. ad decorem*, *extra de inſtit. cap. conſuluit*, *de jurepatron. cap. venerabilem*, *de elect.* unde ab Athenienſibus lege ſancitum fuit, Authore Demoſt. in *Lept.* ne cui iterum ſyndicum fieri liceret crearique à populo, ut refert Bud. in *annot.* Et M. Rutilius iterum cenſor creatus, populum graviſſima oratione corripuit, quod eam poteſtatem ſibi bis contuliſſet, dicens non eſſe ex uſu Reip. eoſdem cenſores ſæpius fieri, & proinde cenſuram adire noluit. Val. Max. *lib.4. cap.1.* Plin. *de vir. illuſtr. cap.32.* Leguntur autem plures in eadem domo plura exercuiſſe officia, ut de Q. Metello tradit Valer. Max. *lib.7.* & refert Bud. in *l.3. de recept. arb.* qui eodem tempore tres filios vidit Conſulares, unum Cenſorium, duos triumphales.

Sed ii non uno tēpore fuere Conſules, & Cenſor, ſed ſervatis interſtitiis: æqualiter enim etiam per vicos, honores in Civitatibus ſunt diſtribuendi, *l.& qui originem*, *§. præſes*, *ff. de munerib. cum concordantib.* Et Rationales, de quibus *infra* dicemus, tam cito Imperator mutabat, ut nemo niſi annum compleret, eos *malum neceſſarium* vocitans, ſecundum Duar. *de offic. procur. Caſ.* ex Svet. in *Claud.* Omnia enim of- 11
ficia annalia erant, *l.1. Cod.ut omn. cauſ. tam civil. quam crimin. §. fin. in Auth. de defenſor. civit. l. neminem*, *Cod. de ſuſcept.* & *ibi* Luc. de Pen. *l. Publius Mævius*, *ff. de condit. & demonſtrat. cap. 1. de feudo guar.* Quinimmo quanto ſublimius erat officium, tanto brevius ab uno adminiſtrari ſinebatur; prout de Dictatore legitur cui ultra ſextum menſem dictaturam retinere non licebat, quoniam ſummam poteſtatem

tem habebat, *l.2.§.exactis*, *ff. de orig.jur.* quo facit Viceregis poteſtas, in qua per tres tantum annos à Rege conſtituitur: quo tempore finito, eam ipſi prorogare, ut perſæpe vel tacite vel expreſse videtur, in ejus eſt voluntate, ex quo, inter Proregem & Præfectum præt. comparatio concurrere ſtrictius videtur, cum & ipſe mutaretur, ut ex Caſſiodori verbis dignoſci poteſt ubi inquit: *Hanc pulcherrimam molem, ab illa indictione, tuis humeris imponimus*, &c. verba enim *ab illa indictione*; tempus deceſſoris Præfecti nondum finitum deſignant, & *lib.9. cap.ult. in fin.* id clarius perſpicitur & nos
12 etiam *infra* dicemus. Et uno diſcrepante ex civibus refirmari non poteſt, Boer. jura quibus aulæ Sac.Conſ. utuntur, affert in *q.* 149. Et ab honoribus ad honores, ideſt vel ad eadem, vel ad alia officia, certis temporibus vacationem, neceſſariam arbitrantur jura, ex tex. in *l. ab honoribus, dict.tit. de muner. & honor.* Ad plus autem biennalia fieri poſſe, *dict.l.neminem, Cod. de ſuſceptor.lib.* 10. Abb. in *cap.fin.de jud.* ſecundum allegata per Capyc. in *deciſ.* 121. Ad vitam autem conceſſa, tantum detrimenti Romæ attuliſſe ſcitur, ut proinde ejus memorabiliſſimum imperium corruerit: quod ſi ad beneplacitum hodie creari ſoleant, id ex Regis noſtri innata benignitate fieri,
13 honeſtum eſt dicere. Porro Officialis ad beneplacitum creatus, perpetuo comparatur, *l.ſufficit, ff. de condict.indeb. cap.ſi delegatus, de off.delegati, in* 6. Capyc. *deciſ.* 116. Carolus autem V. Imp. immortalis memoriæ, Regis noſtri genitor, illam ſectatus rationem, ex *capitulo* huic fideliſſimæ Civitati conceſſo, anno 1532. etiam Regentes regiam Cancellariam, ſingulis quinque annis mutari, & ſyndicari juſſit. Cujus capituli exequutioni locum nunquam datum fuiſſe video, & rationem non deficere; ut ob potentiorum minas, atque in eos ſyndicandos diſcrimen, & indebitæ vexationis cauſa, eos regalibus juribus armis nec illos punire, nec impotentes tueri valuiſſet, cum id eorum proprium ſit officium, *l.illicitas §.ne potentiores, ff. de off. præſid. cum concord.* jure optimo in deſuetudinem abiit, quum tanta cum circunſpectione eligantur, ut merito pars authoritatis Præfecti prætorio, eis communicata videatur, ut in *l.* 1. *ff. & Cod. eod.* Habentque rigidam, ſingulis quindecim annis, Viſitationem ex Regis delegatione, Viceregum optimo exemplo & diſciplina, ut his mediis conſultum eſſet magis publicæ utilitati, quam illorum mutatione. Sed 14
plura concedi officia uni, abſtinendum eſſet, quandoquidem ſi ſunt honores, impertienda ſunt aliis benemeritis; ſi ſunt onus, æqua lance diſtribuenda ſunt, ne qui plus juſto graventur, *l.& cum, §.præſes, ff. de muner. & honor.* & gradatim conferenda, *can.ſicut,* 48.*diſt.l.ut gradatim, eod. tit.* majorem enim dignitatem habere quis non debet, niſi prius minorem habuerit, *l.honor, §.gerendorum, d.tit.* Nam caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum, *l. nulli, Cod. de mun.lib.*12.& *ibi* Luc.de Pen.Caſſan. in *Catal. gl. mun. par.* 1. *conſid.* 9. in gradibus enim ordinum, & honoribus conferendis, ſunt ſervanda inter

interſtitia, *can. in ſingulis, cum ſeq. 77. diſt. tot. tit. Cod. de muner. non contin.* Caſſan. *ibid.* Et pro futuris, parat hoc idem publicum beneficium, ut ſeminarium fiat fructuoſum; exorbitans enim eſt, ſi ad illud redeat unde exivit. Quæ autem legum præſidia contra Magiſtratuum inſolentiam majores noſtri invenerint, ad plenum agit Alexand. ab Alex. *lib. 4. cap. 6.* & quibus modis excedant, Par. de Pur. in *tract. de Synd. in tit. de exceſſib. official.* &
15 multa per Boer. in *quæſt. 153.* Sunt autem Magiſtratus ex nobilioribus Civitatis & habitatoribus, & præcipue ex oriundis, eligendi; ut publicæ utilitati, & rectæ juſtitiæ adminiſtrationi conſulatur, *l. ad ſubeunda, Cod. de decur. lib. 10.* quam allegat Boer. in *deciſ. 153. Auth. de defenſ. civit. §. interim, §. fin. in Auth. de refer.* Guido Pap. *quæſt. 378.* & facit text. in *l. 1. §. ad iſtum, in fin. Cod. de no. C. compon.* ubi Theophilus, *illuſtris* appellatur. Cajus item Aquilius, qui primus de dolo invenit formulas, eques fuit, & *juris ſcientiſſimus* dicitur à Cic. in *lib. 3. de off.* Alex. ab Alex. *lib. 6. cap. 11.* à quo *Legem Aquiliam* denominatam fuiſſe, notius eſt quam ut probationibus ſit opus; tradit autem Tiraq. in
16 dictum locum Alex. Et id quidem antiquiſſimi inſtituti fuiſſe, teſtatur cognitio juriſprudentiæ regendo orbi neceſſariæ, cui apud Romanos Nobiles tantum operam dabant, eod. Cic. teſte in *Orat.* quod etiam à Pomponio innuitur in *l. 2. §. Servius, ff. de orig. jur.* ubi, *Turpe eſt*, inquit *patricio, & nobili viro, jus in quo verſatur, ignorare*: idque inſinuare volui, tum ne cauſam meam facere viderer, tum etiam, quia plebeji, utcunque ſint ignari, non tantum notantur turpitudine, quantum nobiles: ideo igitur ex nobilibus lex ſtatuit eligendos eſſe Magiſtratus, quia jus ſcire præſumebantur, tanquam ſcientiam ipſis peculiarem, & quam qui neſciret, turpitudine notaretur; unde mirum non eſt ſi Servius Sulpicius à Q. Mucio objurgatus quod jus civile ignoraret, ea velut contumelia tactus, juri operam dedit, ut in *d. l. 2.* refertur. Sunt etiam originarii eligendi in Magiſtratus ob experientiam rerum patriarum: extranei enim ob ignorantiam earundem, aggravant ſubditos: quod juſſum fuit à Papa Honor. Regibus hujus Regni, in *capitulis*, quæ de illo regendo ipſis tulit. Et civibus magis eſt, quam alienigenis deferendum, *cap. fin. de cler. peregr. l. 2. Cod. de annon. civi-* 17
lib. divid. lib. 11. Cic. *de amicit.* potiores eſſe nobis cives quam peregrinos, & alii per Cagnol. adducti in *l. 2. §. exactis, num. 285. ff. de orig. jur.* Qui enim ex natalibus nobilitatem adepti ſunt, quid amplius quærere ac optare poſſint, ignoratur: multum autem intereſt, in metropoli oriri & reſidere, avitiſque honoribus & dignitatibus fungi. Sane vero eorum potentatum uti ſublimiorem, in regiam majeſtatem quid conſpiratum ire, non eſt verendum; id enim nullo unquam tempore eveniſſe ſcitur. Cumque duo vincula, ad Remp. incolumem reddendam, magis ligent, natalium quippe & officiorum dignitates, quæ etiam ipſos Officiales, cives 18
faciunt, *leg. fin. Cod. de incol. lib. 12.* & *ibi* Gl. *leg. 1. ff. ad municip. leg.*

Magi-

Magiſtratus, *ff.eod.*imo & civium caput eſt Magiſtratus, *l.quo ad ſtatum*, *ff.de milit.teſtam.* per Par.de Put. in *tract.de Synd.* relatum, in verbo *Civilitas*, *cap.1. & 2.* & patriæ muneribus atque indemnitati Cives intantum ſunt obnoxii, ut qui ea prætermittant, vel patriam deſerant, Civitatis juribus & privilegiis cadant, ideſt civilitatem, ut dicunt, amittant, Bald. in *l.2. Cod.de infant. expoſ.* Jaſ. in *l.1.§.hujus ſtudii*, *ff.de juſt. & jur.* & quæ Affl.in *deciſ.*384. patriæ enim, & parentibus ut obedientia debeatur, gentili religione juſſum eſt, *l.veluti ff. de juſt. & jur.* Et amor propriæ patriæ, melius populi regimen præſtat, & affectu quodam paterno, ſollicitudinem gerit, prout ex Caton. & Saluſt. ſententia, probat Cagnol.in *tract.de regim.boni Princ.num.*13. Quorum quidem nobiliorum atque potentiorum electiones, ſumma cum prudentia, ad pacem atque juſtitiæ adminiſtrationis cultum cuſtodiendum, S. Pontifex ſtatuit,ne fiant abſque ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, *cap.fundamenta*, *§.proinde*, *de elect.in 6.* Et in dubio, ad rectam juſtitiæ adminiſtrationem, pro nobilitate præſumitur: quod ultra jura allegata, probatur ex *can.quando Epiſcopus 24.diſt.*Bart.in *l.1.col.3.Cod.de dignit.* Jo:de Plat. in *l. 1. per illum text. Cod. de cond. in*
19 *publ.horr.* & Reipublicæ intereſt per nobiles,non autem per plebejos regi, Capyc.*deciſ.*26.quod & in beneficiorum collationibus procedit, ſecundum late adducta per Caſſan.in *Catal. gl. mun. par.* 8. *conſid.* 36. inde eſt quod Dictator ex patricia gente & conſulari primitus inſtitutus fuit, & ex Senatoria Præfectus prætorio: cujus quidem electio, cum tempore Heliogabali coinquinata foret, in priſtinam originem demum reintegrari cœpit, Alex. ab Alex. *lib.* 4. *cap.*23. & generaliter Judices apud Romanos ex equitibus tantum creabantur, quod late differit Bud. in *l.ult.§.judicandi*, *ff.de mun.& honor.* & *l.ult. ff.de Senator.* ex Cicer. Svet. Plutar.Aſcon.Plin.& aliis. Et proinde Cæſ. Majeſtas Sedilitios tantum hujus Civitatis equites ad Regentis Cancellariæ munus admiſit. Qua de re ab ipſa Civitate illi ſupplicatum fuit, ut quemadmodum Reges Aragonenſes conſuevere in Regio Collaterali Conſilio equites Neapolitanos, ſiquidem circumſpectos, adhibere; quorum interventu, ob Regni rerum experientiam, illius negotia recte acta & expedita fuerunt; ita ut ipſa Majeſtas, aliquos ex equitibus Neapolitanis, aut ex Regno oriundis, adhiberet: & ſicut Rex Catholicus tenere ſolebat unum apud ſe Regentem pro rebus Regni hujus, ita deinceps ibidem teneretur Regens Neapolitanus. Cujus quidem ſupplicationis decretatio hæc fuit: *Placet præterea admittere unum Regentem Cancellariæ in ſuo Collaterali Conſilio, ut ſupplicatur: & circa aliorum admiſſionem in Collaterali Conſilio providebitur pro rerum qualitate, & temporum occaſione, & hujus Regni favore & beneficio*: quod eſt videre in *Capit. Reg.fol.*145. Ad quod munus primus omnium acceſſitus fuit Dominus Hieronymus Severinus ex nobiliſſima Sedilis Portus familia: qui vitæ integritate, morum & doctrinæ ſplendore, eo præcelluit, ut neminem illi præferendum fuiſſe aſſeverare poſſimus: po-

ſtea

ſtea Præſes Sacri Conſilii conſtitutus huc revertitur, & in ejus locum mittitur Dominus Sigiſmundus Loffredus, ex Capuana nobilitate eques & ipſe undecunque ſpectes, nihilo priore inferior. Tertio aſciſcitur Dom. Marcellus Pignonus, meus avunculus, ex Tribu Montanea. Qui in eo munere adeo ſe geſſit glorioſe, (abſit jactantia) ut præter complures, ab Rege ad hanc Urbem, gravia ob negotia, delegationes, præter generalem in Regno Siciliæ Viſitationem ei demandatam, & ſumma cum laude peractam; Marchionatus titulo de Orioli feudo, ſponte à ſacra Regis majeſtate elargitus fuerit; quod nemini eo uſque evenerat. Quidquid autem delinquere poterunt Judices, ut inſtitutum proſequamur, in furti nomen, quaſi in ſuum compendium, coincidere puto: quod delictum nunquam non fuit legibus exoſum, nunquam non ſevere punitum, & exagitatum: omnium autem antiquiſſimum ejus rei exemplum legimus apud Herodotum de Syſamne quodam, Aſiæ partis ju-
20 dice, à ſuo Rege Cambyſe caſtigato: Res narratu digniſſima ita ſe habet. Cambyſes Perſarum Rex cum audiviſſet Syſamnem judicem, pecunia corruptum, inique judicaſſe, eum occidi juſſit & excoriari; ejuſque cutem cadaveri detractam, inſtar pellis in Tribunali unde ſententiam protulerat, extendendam mandavit: cumque poſtea Oſanem Syſamnis filium, judicem inſtituiſſet, ſic illi inquit: *Cum judicas, memineris te ſuper pellem tui patris ſedere*. Sic ratus Princeps optimus, formidine ſimilis cruciatus, ab iniquitate illum fuiſſe abſtenturum. Et Tib. Cæſar Senatorem dignitate privavit, quem cognoviſſet ſub Kal. Julii demigraſſe in hortos, quo vilius poſt diem, ædes in urbe conduceret, ut Svet. tradit in ejus *Vita*: eo enim tempore fiebant apud Rom. conductiones domorum, quæ apud nos fiunt Kal. Maji, & paucis ante annis die 15. Auguſti. Eam forte memorabiliſſimam Cambyſis actionem, imitati X.viri in XII. tab. ut refert Gell. *lib*. 20. *cap*. 1. hanc etiam legem retulerunt. JUDEX QUI OB REM DICENDAM PECUNIAM ACCEPISSE CONVICTUS EST, CAPITE PUNITOR. Et 21
memoria noſtra, anno ſcilicet 1536. Turcarum Princeps, capite mulctavit Abrahamum, præcipuum ejus Viſirum ſive Baſſanum (ita appellant quem nos Viceregem dicimus) quod Seenderum Celebyum Quæſtorem Ærarii non puniviſſet, quod populos nimium extorquebat: ipſum vero Scenderum ſuſpendi, & Geſtium Balyum, illius œconomum, excoriari juſſit. Nec minoris eſt exempli pœna, quam idem Princeps Caſſuno, item Baſſano, inflixit: eo enim quod munera à populo capiebat, illa præfectura movit, ac unius loci Capitaneum remanere præcepit: quod eſt ac ſi Prorex quiſpiam deponeretur, & in aliquam regni civitatem mitteretur Capitaneus. Author eſt rerum harum Guliel. Poſtell. *lib*. 3. *orient. hiſt*. quam ſuo materno, ideſt Gallico, ſcripſit idiomate: imo ab eod. Principe, judicem necatum fuiſſe fertur, quod à quopiam litigantiũ, Luſciniam accepiſſet. Et nimirum Judicis perfidiæ, qui jusjurandum ſuum pecunia vendere non erubeſcit pœna capitis ultima, condigna eſt pœna: Sa- 22
ne autem Peſcennius Niger Princeps

Ro-

Roman. qui Judicibus publica ſalaria conſtituit, Judicem neque dare quicquam debere, nec accipere, dicebat: quo in univerſum pertinet Juſtiniani *conſtitutio* in *Auth. ut Jud. ſine quoq. ſuffr. fiant*: quod quidem apud Romanos, eo fuit religioſum, ut ne prandium quidem, aut vini amphoram accipere Magiſtratibus licebat, ut late differit Alex. ab Alex. *Gen. dier. lib.* 3. *cap.* 17. Profecto deteſtantur etiam munera, jura civilia, §. *oportet*, & *ibi* Gloſ. *Authen.*
23 *de mandat. prin.* Boer. *quæſt.* 152. licet *xeniis* recipiendis (ita enim appellantur munuſcula dari ſolita) modum adjecerint Severus, & Antoninus Impp. ut ſcilicet, non omnia, non ſemper, nec ab omnibus recipiantur, *l. ſolet*, §. *non vero*, *ff. de off. proconſ.* & prandia Legatorum ſint ſecundum loci mediocritatem, 10. *q.* 3. *can. fin.* Specul. in *tit. de legat.* §. 1. nec curare debent de lautis conviviis, & epulis multo labore conquiſitis, 33. *diſtin. can. eccleſiæ*: nam cum de ſubſtantia pauperum mittantur à Sede Apoſtolica, eſſet furti ſpecies velle de alieno largiri, *l. ſi pro pignore*, §. 1. *ff. de fur.* ſecundum Spec. *loc. cit. n.* 26. Porro, quæ xeniorum nomine dabantur, erant pulli, ova, olera, poma, & cæteræ res agreſtes, auth. Vitru. *lib.* 6. *cap.* 10. Bud. in *annot. prior.* Verum ſuperioribus tantum Magiſtratibus id fas erat, inferiores autem, & præſertim Judices qui publica habent ſalaria, à privatis munuſcula accipere prohibentur, *Auth. ut jud. ſine quo. ſuffr.* §. *penult.* De quibus prohibendis, leges Auſtriacæ in hoc Regno paſſim latæ ſunt, ut eſt videre in *vol. pragmat. Regni*, & in tantum poſtremo crevit pecuniæ vis, & imperium atque temeritas, ut pœna fuerit conſtituta contra eos qui id tentare præſumpſiſſent, ut ab honeſtate profanus ambitus auferretur, quod Athalaricus Rex in tabulis marmoreis præcepit incidi, & in teſtimonium publicum collocari, Caſſiod. *var.* 9. *cap.* 16. in tantum enim prævaluiſſe ſcitur, ut Judas triginta argenteorum ambitione, Dominum noſtrum, & Salvatorem tradiderit. Principum vero reſcripta ſeveram hanc, & juſtiſſimam 12. *tab.* legem lenierunt. Diocletianus enim, ex Divorum Principum authoritate, in hujuſmodi caſibus, plus partium indemnitati, quam Judicis delicto, conſuliſſe videtur, *Cod. quan. provoc. non eſt neceſſ.* cum inquit: *Venales* 24
ſententias, quæ in mercedem à corruptis Judicibus proferuntur, ipſo jure infirmas eſſe ſine provocatione. Et Antoninus Imp. *l.* 1. *Cod. de pœn. jud. qui male judic.* ſanxit, eum amittere actionem, qui judici pecuniam dedit, & diffidentia juſtæ ſententiæ, in pecuniæ corruptelam, ſpem negotii repoſuerit, quod & à ſuo Imperatore factum etiam ait Ulp. in *l.* 1. *ff. de cal.* Huc facit, quod de ſportulis conſtituit Conſtantinus Cæſar, ut refert Hermenop. *lib.* 1. *jur. civil.* his verbis: *Sancimus ne quis civilium Judicum, ex qualicunque occaſione quicquam accipiat, ſed manus habeat incontaminatas, & omne omnino aurum aſpernetur*: idque & Juſtinianus ſanxit in *Auth. de mand. princ.* §. 1. Quod autem 25
ad ipſius Judicis corrupti pœnam attinet, Conſtantinus in *l. ult. C. de pœn. jud. qui ma. jud.* eum infamem fieri ſanxit, & ei, quem iniqua læſerit ſententia, æſtimationem litis

Y præ-

præſtare. Lex autem Julia repetunda-
rum acrius in eos invehitur, qui
pecuniam ob judicandum acceperint;
puniri enim jubet vel deportatione,
vel alia pœna capitis, pro modo ſci-
licet delicti: ut ſi ob hominem ne-
candum pecuniam acceperint, & in-
nocentem damnarint, *l. lex Julia*, §.
ult. ff. ad leg. Jul. repe. Magiſtratus
autem qui fiſcales extorſerint pecu-
nias, omnino morti obnoxios fieri
cautum eſt in *Cod. de crimin. pecul.*
eam tamen pœnam emendavit Leo
Imper. cognomento *Philoſophus* in
ſua *conſtit.* 105. juſſit enim, ut di-
gnitate expulſi, quæ ſurripuerint ad
duplum dependant. Notabile eſt id,
quod de Alexandro paſſim fertur;
nempe quoties in judicio actor ali-
quis dicebat abſente reo, alteram ſi-
bi occludere ſoluiſſe aurem, quo in-
tactam accuſato illam ſervaret: offi-
cium plane optimi Principis, & in-
tegri Judicis, Charion in *chron. lib.* 2.

26 Scitum eſt illud, quod de Alexandro
Severo Lamprid. refert, nempe di-
cere ſoluiſſe Principem illum, ſi un-
quam Judicem furem vidiſſet, para-
tum habuiſſe digitum, ut illi ocu-
lum erueret. Nec præter juris diſpo-
ſitionem, nam qui juſtitiam vendi-
derit, *proditor* dicitur, & contra
ipſum proceditur ad inſtar criminis
læſæ Majeſtatis, *l.* 1. & in *auth. ibi
poſita, Cod. de pœn. jud. qui male jud.*
Par. de Put. in *tract. de Synd. ver. Syn-
dicatui Officialium.* Et ſunt ejuſmo-
di mores in Judicibus in tantum le-
gibus exoſi, ut Leo, & Alex. Impp. præ-
ter pœnas in eos ſtatutas, in impre-
cationes contra ipſos proruperint,
quod refert Conſtant. Hermenop.
lib. 1. *epit. jur. civil.* loquentes de
„ Judice fure in hæc verba: Experia-
tur is ſibi hoſtem Deum, & omnes ei „
cœleſtes poteſtates adverſentur. Ex- „
cidat hac vita latenter, & jacturam „
quoque futuræ faciat. Ignis devoret „
fundamenta domus ejus; ſemen ejus „
ſit perpetuo infame, & mendicet pa- „
nem, eo quod legum libertatem, „
ſervam falſis ſubjugarit judiciis. Ea- „
que eſt pecuniæ vis, ut doctiſſimos
homines ab ea corruptos legamus:
qua de re unum protuliſſe exemplum
ſat erit. Legati Mileti Athenas pro-
fecti, auxilii petendi gratia, cum
rem per advocatos expoſuiſſent,
Demoſthenes illorum poſtulatis in-
ſurrexit, neque Mileſios auxilio di-
gnos, neque e Repub. id eſſe conten-
dens: res in poſterum diem prolata
fuit. Legati ad Demoſthenem tacite
eunt, ac ne iterum contradiceret ex-
poſcunt, ingenti pecunia illi exhibi-
ta: poſtridie, cum res iterum eſſet
agenda, Demoſthenes lana ſibi col-
lum circumvolvit, ac anginam pa-
ti finxit, ideoque contra Mileſios
loqui nequire, tum e populo unus
exclamavit, ſe non angina ſed ar-
gentangina ſuffocatum, quod poſtea
ſibi in gloriam tribuit; cum enim
interrogaſſet Ariſtodemum actorem
fabularum, quantum mercedis ac-
cepiſſet ut ageret, & Ariſtodemus
talentum reſpondiſſet, *at ego plus*,
inquit, *accepi ut tacerem*, Gell.
lib. 11. *cap.* 9. & 10. Non ſolum au-
tem juſtitiam non divendere Judex
debet, verum nec injurioſis verbis
aliquem compellare, alioqui publi-
ce vivus concremandus eſt, *l. uni-* 27
verſi, *Cod. ubi cauſa fiſcal.* Sed ha-
ctenus circa hæc digreſſum fuiſſe ſit
ſatis, ad quæ non rerum neceſſitas
quidem, ſed Reip. recte gerendæ zelus
me divertit: nunc rem noſtram pro-
ſequa-

ſequamur, quomodo, ſcilicet Præfectus prætorio, ſive Prorex, delicta provinciarum Judicum puniat. Sane vero pluribus modis animadvertendi in judices, ab Cæſareis poteſtatibus illi conceſſum eſſe perpendimus. Primo quidem ſyndicando, ut ex juris communis diſpoſitione compro-
28 batur: olim enim ad Epiſcopum, & ad ipſum Præf. prætorio ſyndicandi poteſtas ſpectabat, *l.1. in fi. Cod. ut om. cau. tam civil. quam crimin.* §. *neceſſitatem, in auth. ut jud. ſine quoq. ſuffrag.* Par. de Put. in *tract. de Synd. car. mihi* 93. & in Provinciarum præſidibus hanc ſibi ſoli retinuiſſe Præfectum prætor. obſervavimus, & ſatis dignam relatu ejus rei
29 praxim putavimus. Vicerex igitur, cum Provinciæ præſidis, adminiſtrationis tempus lapſum præſciverit, aliquem in illius prætorium delegat, qui ſyndicatui præſit, uſque ad ſententiam excluſive: adhibita generali inquiſitione famæ, tam ejus, qui ſyndicatu detinetur, quam univerſæ Audientiæ in qua jus reddidit. Cujus rei acta tranſmittuntur Neapolim, & perſcrutatis per unum ex Judicibus M.C.V. in criminalib. cui id munus demandatur, fit relatio facti in Collaterali Conſilio coram ipſo Vicerege. Quod ſi Præſes, de cujus agitur ſyndicatu, liberationem merere inveniatur, ipſa expeditur in forma Cancellariæ, ideſt ſubſcripta ab Vicerege, & Regentibus: ſin autem pœnæ reus videbitur, eidem Magnæ Curiæ remittitur cognitio quæ perpenſis delictorum caſibus, quid juris eſt, pronuntiat: parti autem condemnatæ, vel ſit ipſe Præſes, vel ſingulares perſonæ, provocandi jus ad ſacrum Conſilium, non denegatur, ubi lis ordinaria via, de more, terminatur.
Generalis autem ſyndicandi poteſtas, quæ prius apud ipſum Viceregem, ut dictum eſt reſidebat, ſucceſſivis temporibus, ad ſucceſſores Officiales tranſlata fuit ex *Reg. Conſtit. Volumus* & *ibi* per Affl. & per *pragm. Regiæ dignitati*; Poſtremo per *pragm. Car. V. Volumus*, hujuſmodi ſyndicatum per ſyndicatores, ab Univerſitatibus in quibus Judices adminiſtraverunt, eligendos, abſque ſucceſſoris Officialis interventu, agi cautum eſt, ita privative per interpretationem omnium comment. Rit. Mag. Cur. Vic. *Ritu* 295. Sed certe multis in locis contrarium obſervatum novimus, & ſignanter quo ad Baronum, & Provinciales Officiales, atque Aſſeſſores Civitatum domanialium, præter hanc Urbem, cujus Decuriones, & Regentem M. C. V. omneſque Judices, tam civiles quam criminales, etiam Regios Conſiliarios, qui illis temporalibus, per biennium, ex Sacro Conſilio Viceregis juſſu, adjunguntur, alioſque Judices temporales aliarum Curiarum ibidem exiſtentium, ſyndicant. Re- 31
ſpectu autem Provincialium Judicum, qui communi nomine *Auditores* appellantur, & ſingulo quoque biennio mutantur, ſyndicatus procedit ſecundum Provinciæ conſuetudinem, & morem, qui in his præcipuus eſt, *cap. cum contingat*, *de foro competen. cap. duo ſimul*, *de off. ordin. l.1. Cod. de emancip.* Una vero Provincia diverſum ab altera ſyndicandi morem ſervat. In Provinciis enim Picentinorum, & Lucaniæ, ſive Principatus citra, & Baſilicatæ, eliguntur per Regiam Audientiam duo ſyndicatores, ex civi-

 bus

bus, nobilis unus, & popularis alter: qui in eadem Audientia conveniunt cum de alicujus ſyndicatu inquirunt, Secretario & Actuario ejuſdemmet Audientiæ, inſuper & regio ſigillo utentes. Sedent autem in ſcabellis juxta tribunal: quorum decretum nominibus Regis, Præſidis Provinciæ, ſi adfuerit, & Auditorum, præmunitum, ipſorum ſyndicatorum ſubſcriptionibus roboratur. In Provinciis Brutiorum & Magnæ Greciæ, id eſt, utriuſque Calabriæ, altæ, ſcilicet, & baſſæ, ſive *ulterioris*, & *citerioris*, ut vocant, tres eliguntur ſyndicatores per regimen Civitatis Rhegii, qui adhibent ſibi in magiſtrum actorum, publicum tabellionem. Si quis autem ex ſyndicatoribus abeſſe contingerit, reliqui duo nil morantur quin actum explicent. Decretum liberatorium eorum ſubſcriptione munitur, ac Syndicorum fide declaratur, ipſos fuiſſe legitime à Civitate in ſyndicatores electos: ab eorum tamen ſententia ad Audientiam provocatur. In Provinciis Salentino, & Peucetia, ideſt, Terra Hydrunti, & Terra Barii, item & Caracenis, & Frentanis, ideſt, Principatu ultra, non interveniunt ſyndicatores, ſed apud Rectorem ipſum Provinciæ ejuſque Auditores fit ſyndicatio, cujus decretum ab ipſis etiam ſubſcribitur, regioque ſigillo imprimitur. In Daunia, & Hirpinis, ideſt Capitanata ſive Apulia plana, & Comitatu Moliſii, duo eliguntur ſyndicatores à Civitate Luceria: qui adhibent ſibi in Magiſtrum actorum, publicum Notarium, item & Conſultorem: decretum ſubſcribitur à ſyndicatoribus, & ſigillo Univerſitatis munitur. In Marſis, & Pelignis, ideſt, Aprutio, ſententiam ſubſcribit civitatis Camerarius, ſive Camerlingus, deinde tres ſyndicatores à Metropoli conſtituti. Præſides Provinciarum, ſive Rectores, ſyndicantur à Delegato Proregis, qui ſyndicatum inquirit ad ſententiam uſque excluſive: ea enim fertur à collaterali conſilio: poteſt etiam Delegatus ipſe, nedum contra Rectorem, verum & contra Judices, cæteroſque Provinciales Miniſtros, generaliter inquirere, dum mala de ipſis fama vagetur: non poſſunt hi Provinciarum Rectores, in jus capitaliter vocari, ſeu *citari ad informandum*, ut dicitur, de patratis ab ipſis facinoribus, & coerceri etiam, inconſulto Rege: quo jure hodie Vicereges utuntur.

32 Qui quidem ſyndicatores merum & mixtum habent Imperium, Bal. in *l. obſervare*, §. *proficiſci*, *in* 1. *quaſt.* *ff. de off. proconſ.* & ordinarii ſunt judices, *l.*1. *Cod. ut omn. cau. tam civil. quam crimin.* & *d.* §. *neceſſitatem*, *Auth. ut jud. ſine quo. ſuffrag.* Par. de Put. in *tract. de Syndic. cap.*4. Et à lege ſiquidem, & non ab homine, judicandi juriſdictionem limitatam, & ad tempus habent, ut idem, *cap.*3. *verſ. dicit conſtitutio.* Et eorum cauſa, ordinaria & ſummaria dicitur: & in fine officii, & non ante, hæc incipit juriſdictio, ut dictis juribus perpenditur, & facit text. in *l.*1. & *ibi* Gloſſ. *ff. de appell.* Guliel. de Cun. & Bart. in *l.*1. *ff. quod quiſque jur.*

33 Sed de omnium officialium exceſſibus, ſola Magna Curia, ſive active, ſive paſſive cognoſcere ſolet, ſecundum allegata per Capyc. in *deciſ.*27. ex *ritu ejuſdem*, incipiente, *Item quod Curiæ*. In cujus juriſdictionis

ctionis exercitio, intereſt an ex cauſa officii, vel extra, de officialium animadverſione tractetur, *l. officiales*, *Cod. de offic. rect. provinc.* & *ibi* Bar. Alber. in *l. ſi quis forte*, *§. ſi quos comitum*, *ff. de pœn.* Boer. in *deciſ.* 9. *num.* 5. Jo: Fab. in *l. quod promulgatis*, *Cod. de off. praefect. urb.* & alia abunde per Carav. in *comment. dicti Ritus*, *qui eſt* 49. An autem regius Officialis qui in terra Baronis deliquerit, ab ipſo Barone ſit cognoſcendus, vel ad Regem remittendus, late ex Authorum teſtimoniis differit Fretia in *tit. differ. feud. quat. diff.* 40.

34 Sed prædicta in temporalibus Magiſtratibus locum ſibi vendicare videntur: unde quid in perpetuis obſervetur, juſte quærendum venit. Nam etſi Urbs & Regnum, omnes, etiam Regentes Cancellariam, mutandos & ſyndicandos aliquando ſupplicaſſet, Carolus tamen V. viſitandos tantummodo ſingulo quoque triennio juſſit, ut legitur in *cap. Regni*: idque ad cunctos Magiſtratus, itidem ad Rationarium ſive Scribam rationum extenditur: quod jure fecit, per ea quæ Capyc. in *cap. Imperialem*, *fol.* 19. *col.* 1. *de prohib. feu. alien.* & loco viſitationis inquiſitio ſuccedit, ſecundum allegata per Fret. *de ſubfeud. in* 35. *auctor. Baron. n.* 3. Sed hucuſque ſingulis quindecim annis id obſervatum vidimus, cum oportuna reſidentia Viſitatoris ab invictiſſimo Rege noſtro delegati, cum poteſtate etiam ſuſpendendi ab officio: per quem, inſtructo proceſſu, eorum cauſæ, vel in ſupremo Italiæ Conſilio peraguntur, vel coram aliis ab Rege ad id deſtinatis: quod in pro-

35 xima Viſitatione ſervatum eſt. Quorum ſententiæ, aliaque cuncta demandata in Viceregis prætorio publicantur, coram eodem Vicerege, Magiſtratibuſque & Populo, apertis januis, & perſæpe tragici inde eventus produci videntur, qui cunctorum oculis perſpicui eſſe debent, ne & ipſi cadant. Ipſe autem Prorex nec ſyndicatui, nec viſitationi unquam ſubeſt. Alias autem ſpeciales Viſitationes nuper ſequutas perſpeximus: & pari modo Principis motu proprio ex his ſupremis nonnullis nunciatum fuiſſe eorum ſervitio atque opere non indigere, & ſolo hoc verbo deſtitutos fuiſſe: quod an jure procedat verendum veniret, prout hujuſmodi aſſeverare mandatum juſtiſſimum eſſe, ambigi non debet. Sed ſi locatoris vice 36
fungi intelligatur Rex, male verſantes in eo miniſterio expelli poſſe durante tempore licet. De primo facit text. in *l. diem functo*, *ff. de off. aſſeſſ.* *l. diem functo*, *ff. locati*, *l. qui operas*, *eod. tit.* De ſecundo vero, *l. quæro*, *§. inter locatorem*, & *l. cum domini*, *ff. loc.* adſitque illa communis clauſula, *Dummodo bene & fideliter ſe geſſerint*; licet ex Regni municipali jure, aliqua in his tradita ſit forma, quando ordinario jure contra eos inquirendum venit, ut ex *capit.* incip. *Vulgaris famæ proloquium*. Id autem etſi utcunque liberet, facere poſſet; ex innata nihilominus ſua benignitate, ſacros Theologos aliquando conſuluit, an id ipſi liceret: quos reſpondiſſe audivimus, licere quidem, dum ipſis Magiſtratibus injuriæ nota non inferatur: & quandoque hos Præfectos prætorio, his repentinis mandatis uſos fuiſſe ſcitur, prout meminimus tempore Illuſtriſs. Don Petri Toleti: at ſi ordine Regio proceſſerit ignoramus, vel ex cauſa juſta Domi-

nos

nos impellente fieri potuit, ex reg. text. in *l. ſi hominem*, *ff. mand.* Et quidem vel de minoribus, vel de majoribus Magiſtratibus quæratur, ſcire intereſt ſit ne quæſtio civilis vel criminalis: primo caſu differentia eſſe poſſet, ex text. in *l. pars literarum*, *ff. de judic.* *l. 2. ff. de in jus voc.* *l. nec Magiſtratibus*, *ff. de injur.* *l. quemadmodum*, *§. municipales*, *ff. ad leg. Aquil.* ut ſi reciproce conveniant, & conveniantur, an conveniantur tantum, intelligi deberet ſecundum Gloſ. in *d. l. pars literarum*, in cauſa etiam civili. Etſi in Senatoribus, qui *Illuſtri* & *ſuper illuſtri* titulo inſigniuntur, *l. fin. ff. de Senator.* nullo jure prohibitum eſt id fieri poſſe, ſed coram illis judicibus ex diſpoſitione text. in *l. 2. Cod. ubi Senat. vel clariſſ.* In cauſa vero criminali ſi in officio deliquere, adhuc majores Magiſtratus poſſe, dicit text. in *l. jubemus*, *C. ad leg. Jul. repet.* & *§. illud*, *Auth. ut judic. ſine quo. ſuffr.* ſed non omnia ſufficiunt in his delicta, ut ante ſyndicatus tempus conveniantur: quod quomodo intelligatur diſcutit Cyn. in *l. ſi præſes*, *C. de epiſc. audient.* Bart. in *l. 2. Cod. repetund.* & an ex cauſa officii, vel alias,
37 *d. l. nec Magiſtratibus*, *ff. de injur.* & ob *barattariam*, quam appellant, quæ in juſtitiæ, ob pecuniam, diſtractione vel commercio conſiſtit, durante officio puniri poteſt, ſecundum late per Par. de Put. in *tract. de Syndic. ver. Mulcta*, *pag. mihi 72.* ut id ſuperioris mandato, jure in aliis quidem caſibus fieri, Grammat. late in *deciſ.* 40. & an interim officio interdici, ſive ſuſpendi debeat, abunde diſcutit ad inſtar tutoris, *l. eum quem*, *C. de ſuſpect. tutor.* Bar. in *l. libertus*, *§. in quæſtionibus*, *ff. ad municipal.* Bald. in *l. Barbarius*, *ff. de off. præſ.* Jo: de Plat. in *l. 1. C. de reis poſtul. lib. 10.* Luc. de Pen. in *l. Judices*, *Cod. de dignit. lib. 10.* Etſi ne terreantur teſtes, ad eam ſuſpenſionem devenire opus ſit, ex notatis per Parid. de Put. in *tract. de Syndic.* in *ver. Accuſatus*: an criminis probatio antecedere debeat, ſecundum Innoc. in *cap. licet*, *il 1. de ſimon.* & ibi quid in prælato, communiter ſcribentes, Bertran. in *conſ.* 83. *1. volum.* & an in eo eſſet juris ordine procedendum, facit quod Innoc. tradidit in *cap. ad hæc*, *extra de appellat. n. 4.* & Tiraq. in *tit. de pæn. cau* 58. Secundo autem conſideratur modus citra ſyndicatus viam, de quo hactenus, ſi Provinciales Judices delinquere contingerit, qui ſui *Vicarii* dicuntur, quia Ipſius vice funguntur, ut Bud. adnotat in *tit. de off. Præſ. præt.* & Duar. conſiderat in *tit. de poteſt. præſ. fol.* 23.
Et Provincialium Magiſtratuum, ſive Gubernatorum vel Capitaneorum atque Aſſeſſorum domanialium exceſſus, etſi per ſolam M. Cur. ut dictum eſt, cognoſci deberent, aliquam tamen præcedentem formam habent ex hujus Præfecti præt. ſupremæ authoritatis reliquiis retentis, ut ſcilicet, inconſulto Vicerege contra eos, nec Regiæ Audientiæ inquirere, ſive informationem capere poſſint, nec citare, nec aliter manum injicere. Si ſecus agetur, præter actorum nullitatem, maxima cum indignatione corripiuntur, eaque forma continuata ex praxi inter M. C. V. cum prædictis Regiis Audientiis, S. Conſ. appellationis Judex, contra d. M. C. civilem, & criminalem facere non auderet, licet aliquando, 38

ob

ob reatum, etſi clariſſimi ſint dignitate, fori declinatoriam amittant, *l.* 1. *Cod. ubi ſenat. vel clar. l. quoties, Cod. de dignit. lib.* 10. *l.* 3. *ff. de off. præf. Auth. ut omn. obed. judic.* §. *hoc conſiderantes*. In aliis autem Provincialibus Judicibus, hoc idem eſſe dicit tex. in *l. 2. Cod. ubi quis de curial. vel cohortal.* Sed in aliis curialibus, qui *minor Senatus* dicuntur, nulla eſt controverſia: quod præterquam quod habetur in *l.* 3. *C. de off. Præf. præt.* ubi Judices inferiores animadvertunt, & Duar. in *d. tit. de poteſtate præfectorum*, ex ipſius formulæ verbis clare patet ubi inquit: *Curiales etiam verberat qui appellati ſunt legibus minor ſenatus*.

39 Curiales, ita dicti quod Reipublicæ curam gerant, ii ſunt, quantum huc faciunt, qui regendis Civitatibus præficiuntur: idque perſpicitur ex eorum formula apud eundem Caſſiod. *lib. Var.* 7. *cap.* 23. quæ eſt talis: „Utile eſt unum ſemper eligere, cui reliqui debeant obedire, quia ſi voluntas diverſorum vaga relinquitur, confuſio culparum amica, generatur. Itaque civitatis veſtræ comitivam, per indictionem illam, nos illi largitos fuiſſe noveritis; cui ſaluberrimam patientiam commodate, ut cauſis veſtris ferat remedium, & juſſionibus publicis procuret effectum. Sciturí quod ſi quis probabili devotione tractaverit, ſimilia de noſtris ſenſibus, haud irrite poſtulabit.“ Horum igitur curia, ideſt cœtus eorum qui cauſis peragendis requiruntur, dicebatur *minor Senatus*: qua de re Athalaricus Rex apud hunc ipſum Authorem, *lib. 9. cap. 2. in fin.* alloquens curiales ita dicit: *Non enim incaſſum vobis Curiam conceſſit antiquitas, non inaniter appellavit minorem Senatum, nervos quoque vocitans, ac viſcera Civitatum.* ad quod facit text. in §. 1. *Auth. de ma. princ.* qui minorem vel mediam adminiſtrationem gerit, ubi Gl. quinq. dignitatum genera connumerat, & hæc clauſula *& authoritas*, in formula Vicer. amplior inſpicitur, cum inquit: „Quoſcunque Officiales majores, & minores, tam ad beneplacitum, quam ad vitam, Caſtellanos caſtrorum, Doctores in noſtris Conſiliis, & Regiis Tribunalibus, Gubernatores, ac Auditores Provinciarum, Capitaneos, Juſtitiarios, Advocatos, & Procuratores Fiſcales, Magiſtros Portulanos, Dohanerios, Theſaurarios, Provinciarum ſecretos, Credentiarios, & alios quoſcunque Officiales, tam in caſu vacationis, quam alias, donec conſulto provideatur, creare & inſtituere, & illos creatos, etiam ſi fuerint à noſtra Majeſtate creati, punire, & ex cauſa, ab eorum officiis ſuſpendere, & privare, & alios de novo conſtituere & ordinare, prout ei viſum
fuerit.“ Et profecto quin Curiales, 40
ideſt, minorem Senatum Vicerex verberet, dubium non eſt; an autem in majorem Senatum eadem utatur poteſtate, quærendum venit. Nam etſi in omnium Urbis ſupremorum Magiſtratuum, ut in Præſidentium R. C. ejuſque Locumtenentis, Conſiliariorum ſacri Conſilii, & ejus Præſidis, Regentium Reg. Cancell. Conſiliariorum Status creatione, magnam habeat Prorex partem atque honorem, nominando, ſcilicet, illos Regi, qui in ea munera aſſumi poterunt, & pariter extra Regnum in ſupremo Italiæ Conſilio in Hiſpania reſi-

reſidente, duos alios Regnicolas, & Hiſpanum, & ut plurimum ex iis quos ipſe nominaverit eliguntur; tamen actus à confirmante potius quam à nominante vires accipit, *l. teſtamenta*, *ff. de teſtam. tut. l. ſi quis*, *ff. ad Trebell. l. furti*, §.1. *ff. de his qui not. infam. l. ſi quis*, §.1. *ff ad Turpil. l. lege obvenire*, *ff. de verb. ſign. cap. Imperialem*, *in princ. col.4. de prohib. feu. alie. per Frid.* tex. Iſern. familiaris in *tit. qui ſucceſ. ten.* & multa
41 Afflict. in *deciſ.248. num.6.* In actibus enim mixtis, quod plus eſt, operatur, *l. quæritur*, *ff. de ſtatu hom.* & actus à digniore ſui parte denominatur, *l. 1. in princ.* ubi Gloſ. & ſcribentes, *ff. de ſtipulat.* Et hoc idem eadem ratione conſtitutum eſſe poterit, vel ob dignitatum inſignium decorem, utpote dignitates obtinentes illuſtres, & inter patritios, & Senatores connumerantur, ut à Præfecto præt. cui Imperator, & in cauſis arduis, ſiquidem criminalibus, in
42 quibus eis per Procuratorem reſpondere non licet, ſolum coram ipſo, vel cui ipſe commiſerit, accuſari poſſunt, & ab eo tantum abſolvi; accuſari vero Imperatore inconſulto non debent, aliiſque illuſtribus ex privilegio, non ex præcedente adminiſtratione ſub certis judicibus accuſari, juxta tex. in *l. quoties*, *Cod. ubi Senator. vel clariſſ.* ſecundum Bal. & Paul. de Caſtro *ibidem*. Sed cum mox omnium Magiſtratuum ſubnexuri ſimus derivationem, originem & comparationem, ne hæc quæſtio nuda reddatur, hic de Regiis tantum Conſiliariis breviter agemus, quorum exemplo quod attinet ad illam intuendam ſufficere noſcimus. Quid autem ſit conſilium atque Conſiliarii, late Iſern. in *cap. hic finitur lex*, & in *cap.6. § fin. de Cap. qui cur. vendid.* & in *cap.1. col.3. qui ſucceſſ. tenean.* Capyc. in *inveſtit. feu.* conſilium Senatum eſſe dixit. Afflict. vero in *prob. deciſ.* in ſua oratione ibi recitata ait: *Cum mecum ipſe cogitarem hunc Senatum* & in *deciſ.* 120. ibi: *Ideo S. Conſ. poſſe ſententiam M. C. V. reformare, quia regiam exequendam ſimilitudinem ad inſtar Senatus repræſentat*: cui conſequens eſt quod ea ratione, ejus Præſidenti, *Sacra Regia Majeſtas* tribuitur. Et *Majeſtas* 43
dicitur amplitudo, & dignitas Pop. Rom. à magnitudine ſic dicta, Cic. in *part. Orat.* olim authoritas dicebatur eſſe in Senatu, majeſtas in Populo, & abuſive in prætore, *l. ſi familiæ*, *ff. de jur. om. jud. l. penul. ff. de juſt. & ju.* ſecundum Duar. in *leg. 1. ff. ad leg. Jul. Majeſt.* quæ quidem Majeſtas in Principem cadit, in *proh. inſtit. in prin.* & in Regem, *l. regiæ*, *C. ut nem. princ.* & in Prætorem, *d. l. pen. de juſt. & ju.* & in quemlibet Judicem: quæ *major ſtatus* dicitur, *cap. filius*, *de pœn. in 6.* & in *Clement. eod. tit. cap. 2. de ſtatu mona. cap. paſtoralis*, *de ſenten. & re judic. l. quiſquis*, *ad leg. Jul. Majeſt.* Val. Max. *lib.2. c. de majeſtate*: & non immerito, cum Reges Sacerdotes eſſe ſoluerint; & majorum hæc conſuetudo fuit, ut Rex *Sacerdos*, & *ſummus Pontifex*, & *Principes* Imperatores appellati ſunt, 21. *diſt. can.* 11. & Reges hujus Regni non ſunt mere laici, ut voluit Andr. de Iſer. in *proh. conſtit.* & Fret. *lib.1. de ſuffeud. fol.47.* Par. de Put. *de Synd. ver. Rex.* Inde boni Reges ſacri ſunt propter ſacratiſſimã juſtitiam quam colunt, & quæ eorum cordibus inhærere

rere

rere debet: & propter leges quas conſtituunt, nam & ipſæ ſacratiſſimæ ſunt, *l. leges*, *ff. de legib.* Alber. in *Dict.* in *ver. Rex.* Rex olim ſacerdos erat & Pontifex, & ideo Imperatores, *maximi Pontifices* appellabantur, 21. *diſt. can. cleros*, & per juſtum, & Sacrum dicitur procedere de cultu ſuo, *cap.* 1. *in princ. ut eccl. benef.* ut etiam Imperatores, *Divi*, ut in *conſtitutionibus*: vel quia Sacerdotes ſunt dominici Patres, & Magiſtri, 26. *diſt. can. quis.* Sententia S. Conſ. facit jus in caſu dubio, quoad omnes caſus ſimiles, Guid. Pap. *quæſt.* 215. *&* 574. Afflict. *deciſ.* 96. *&* 169. Minad. *deciſ.* 39. ubi ad hoc allegat *l. fin. Cod. de legib.* eſt ergo ad inſtar Sena-
44 tus qui facit leges ut noti juris eſt. Conſiliarii ſunt Judices delegati, ex quo nihil ex ſe agere poſſunt, niſi à Præſidente ipſis committatur, quod eſt de mente Bal. in *l. præcipimus*, *C. de appell.* inde eſt quod in decretis ab iis ferendis, dicitur nominatim, *Ad infraſcriptam cauſam delegatus per S. C.* ut voluit Afflict. in 1. *deciſ.* & ideo prius votum affert ſuum Commiſſarius ipſe, deinde juniores Conſiliarii, ut in principio diximus. Cum autem Senatoris nomen æquivocum ſit, improprie enim cujuſque Civitatis decuriones, *Senatores* dici poſſunt, *l. Senatores*, *Cod. de decur. lib.* 10. diſtinctione utendum eſt, ex Ariſtot. præcepto 1. *cæli*, 110. 1. *Rhetor.* 14. & quæ Accurſ. ſcribit in *proh. Inſtit.* & ſcribentes in *l. pen. de juſt. & jur.* & *Inſtit. eod. §. hujus ſtudii.* Quod autem præſens tempus exigit, duo ſcrutabimur: Primum quo tempore Sacr. Conſilium introductum fuerit. Secundum quæ ſit ejus autho-
45 ritas, & an ſimilitudo exiſtat. Et certe à Regib. Aragonenſib. Sac. Conſ. conſtitutum fuiſſe notum eſt, & ſignanter à Ferdinando, quod patet in *pragm.* 1. *in titu. De offic. S. Conſ.* & eis quæ ipſi incumbunt, ibi: *Inter quos Magiſtratus Sacrum hoc in Regno ſupremumque in adminiſtratione juſtitiæ à Sereniſs. Aragonenſ. Regib. conſtitutum ordinatumque reperitur.* Nec obſtat, quod dicit, *Magiſtratus*, quia poteſt intelligi de Prætore, *Inſtit. de ju. nat. §. prætorum*, & aliis in *l.* 1. *ff. de off. ejus cui man. eſt jur.* cum plures ſint or- 46
dines Magiſtratuum, ut pleniſſime Glo. docet in *d. l.* 1. & in *proh. Inſtit.* §. 2. Similitudo exiſtit quia dicitur *ſupremum conſilium* in *d. pragm.* 1. & in *pragm.* 2. *Regis Ferdinandi*, ibi: *Igitur ſacrum ſupremumque Conſilium ordinavimus*. Senatus erat ſummum conſilium, ut patet per Authores allegatos. *Supremum*, hoc eſt, ultimum, *l. divortio*, *ff. ſol. matr. l.* 1. *Cod. de Senator.* bonus textus, *de judic. l.* 1. & *l.* 1. *Cod. de collat.* vel prope finem, cum ultimum ſit, quod jus honoris habet, ſecundum Iſern. ut refert Afflict. in *deciſ.* 1. cum finis ſit nobilior iis quæ ſunt ad finem, unde dicit philoſophus 2. *de an.* 49. *à fine unumquodque denominari juſtum eſt*, *l. ſi filiusfam. §. fin. ff. ad S. C. Macedon.* Afflict. in *deciſ.* 210. *Supremum* hoc eſt maximum, ut non ſit alibi majus, *l. cives*, *Cod. de incol. lib.* 10. vel ſupremum, ideſt, primum, vel breve, *l.* 1. *ff. de rer. diviſ. Inſtit. de jure perſon. in princ.* & *ibi* Gl. vel ſupereminens, & proprie dicebatur ſummum, *l. cum uſusfructus*, *ff. quib. mod. uſufr. am.* vel ultimum, *l. capitalium*, *ff. de pæn.* Supremum, & ſummum ſimilia ſunt.

,, Petrum vero in ſummum ſacerdo-
,, tem elegit, dum ei pro omnibus cla-
,, ves Regni cœlorum tribuit, 21.*diſt. can.* 1. Dicitur etiam *conſilium*, ut *ſupra* ſæpius dictum eſt, & ubique per Cicer. & declaratur per Boet. cum Conſilium ſacrum in ea *pragmatica* capitur pro loco ubi exercetur juriſdictio, *Cod.de manum.vind. in rub. & nig.* vel pro authoritate *l.* 1. *ff. de offic. Conſul.* vel pro arbitrio, & deliberatione, *Cod. qui & adverſ. quor.* ab aſſenſu, *cap. cum olim*, *extra de arbitr.* vel pro loco ubi fit deliberatio de aliquo: & ſic in quo fit, ponitur pro eo quod fit, *l.pen. ff.de juſt. & ju.* Dicitur eubulia, quia bona concluſio cum quæſtione ſecundum Ariſt. 6.*Ethic. l.dubium*, *Cod. de repud. c.cum in veteri*, *de elect.* Aſſimilatur prudentiæ, cum ſit diſpoſitio virtutis, ſecundum Ægyd. *de regim. princ. lib.*2. *cap.*4. Dicuntur liberi, & conſiliarium liberum, *de elect. in 6. cap. fundamenta*: & ſunt principes, ut ibi Conſiliarios noſtros graves, & expertos habere participes, 1. *quæſt.* 1. *can. eſtote*, *Conſiliarii ſint tibi de mille unus*, *Eccl. in* 6. Conſilium pro collegio, *l.fin. Cod. de naufrag. lib.*11. Consiliarii hoc eſt Aſſeſſores, *Cod. de aſſeſſor. l. Conſiliarios*. Merito arguitur qui conſilia ſapientium, & recta conſulentium non ſuſcipit, 48.*diſt. can.*1. Et in *pragm. prædicta*: cum ſedem locumque in urbe Neapolitana, & Regni urbium Domina *ſuprema* ac Metropoli, conſtituimus: pro *ſuprema* ſumma & maxima exponitur, Gell. *lib.*11. *cap.*1. Et proinde ſi ex his, ad comparationem cum Senatoribus inferendam ſufficere ſat erit, Viceregex ex diſpoſitione tex. in *d.l.quoties*, *Cod. ubi Senat. vel clariſſ.* conſulto Principe, prælibatos Regios Conſiliarios, carcerare pro delictis, ſiquidem in officio, ſive extra commiſſis, ſive condemnare poteſt: & per ea quæ foris obſervare valuimus in occurrentibus caſibus jure fieri, atque præſumi debet, cum eorum intentionem juri atque rationi conſonam eſſe ſciamus.

ADNOTATIONES

Ad *num.*1. *Eorum exceſſus ſunt reliquorum exceſſibus graviores*.

De magiſtratibus loquitur: & nempe *lex magiſtratibus præeſt*, *magiſtratus autem populo*, ut ait Læt. *de legib. col.*1.

*Num.*2. *Exauctoratis ubi Princeps reſidet demorari non licet*.

Idem in ſenatore, *l.ſed & milites*, §.*qui nimirum*, *ff. de excuſ. tut.* §.*quibus*, *Inſtit. eod.tit.* & ob cauſam non infamem dimiſſus interpretandus venit, *l.ſenatores*, & *ibi* Gloſ. *ff.de ſenat.* Et milites exauctorati intra centeſimum lapidem ab urbe exulabant: ritum autem exauctorationis militum ad inſtar clericorum, exponit Herodian. *lib.*2. & Dion in *Severo*.

Num.

Num.4. Indefeſſis lucubrationibus attendere debent. A

Principis conſiliarios doctiſſimos eſſe oportere, admonet Caſſiod. *Var. lib.8. cap.12.* licet corporis ſalutem & principales amittere ſenſus diſcrimen ſit: quod ex ſtudiorum frequentia evenire ſolet; ſæpe enim literati & eruditi homines, variis caſibus & audiendi & loquendi facultatem amittunt, *Inſtit. quib. non eſt perm. fac. teſt. §. item ſurdus.*

Foro & advocationibus interdicuntur cauſarum patroni.

L.1. §.penult. ff.de offic. præf. urb. Speculat. in *tit. de legat. §.ſupereſt, num.*41. in eo enim ſunt puniendi, in quo delinquunt, *cap. literas, de tempor.appellat. cap. paſtoralis, de jur. patr.* & *ibi* Gloſ. B

Num.5. Princeps majorem partem ſui conſilii convocare tenetur.

Authoritas paucis ex ſenatoribus conceſſa, reip. multoties perniciem intulit: argumento ſit C.Gracchus trib.pl. qui poſtquam Senatus authoritati detrahere ſtuduit, omnium rerum cognitionem populo vindicare conatus, ſeditiones & homicidia civiliaque bella eo commovit, ut perpetuam ſubirent ſervitutem. Status igitur publicus ordinariorum magiſtratuum miniſterio feliciter conſervatur, quod nulli erudito eſt ignotum.

C

Num.6. Ad expellendam interceſſionem.

Non precibus ſed meritis eligendos eſſe magiſtratus ſancitum eſt in *l.1. Cod. de off.magiſtri offic. l.ſi quemquam, Cod. de offic. Præfecti præt. afr.*

Num.9. Vinum apud Athenienſes magiſtratibus bibere non licebat, &c.

Idem de Ægyptiorum Rege docet Alexand. ab Alex. *lib.3. cap.9.* ex Diodoro Sic. *lib.2. cap.3.* cui certa vini menſura taxata erat quotidianis potionibus, ne per occaſionem & licentiam, ſui impos factus, turpitudini & ſordibus vacaret. D

Num.11. Omnia officia annalia erant.

Cur honores non continuandi, quæve officia eſſent perpetua, & de Imperatoribus, Regibus, Ducibuſque, habes ex Reſtauro Caſtaldo in *tract. de Imper.quæſt.67.* & an expediat Magiſtratus eſſe temporales vel perpetuos latiſſime ſcripſerunt quidam juniores. Profecto ex diuturna adminiſtratione in inſolentiam transgredi videmus officiarios, ob quam ſolam Romæ Cenſores, qui ad quinquennium eligebantur, annales fieri cœperunt, ut author eſt Feneſt. *de Magiſtr. cap.17.* & Interrex quinque dierum ſpatio fun-

A gebatur authoritate, eodem Feneſt. auth. *cap.* 4. Quo reſpiciens Genutius trib. pl. legem ſcivit ab ſe *Genutiam* dictam, ne quis eundem magiſtratum intra decem annos caperet, nec duos magiſtratus uno anno gereret, quod refert Spieg.

Num.14. Sed plura concedi officia uni abſtinendum eſt.

Et uno quis contentus eſſe debet, *l.1.Cod.quemad.civ.mun.*in *d.lib.10.* & habetur in *l.quiſquis, Cod. de cohortal. lib.12.* ubi Bar. & alii adducti per Caſſan. in *Catal. par. 1. conſid.61.* difficile enim eſt ut unus duorum vices ſuſtineat, *l. ſi plures, ff. de pact.* Et ſicuti membrorum varietas per diver-
B ſa officia robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat; ita & perſonarum diverſitas Rempublicam ornatiorem facit, & circumſpectiorem, qua de re longe differit Reſtaur. Caſt. in *tract. de Imper. quæſt.81.*

Num.15. Sunt autem Magiſtratus ex nobilioribus Civitatis & habitatoribus, & præcipue ex oriundis eligendi.

Regi eligendos eſſe nobiliores & meliores in rep. adminiſtranda, latius proſequitur Napod. in *conſuet. Neap. fol.13. num.274.* unde Magiſtratus ex patriciis, non autem ex plebeis Romulus inſtituiſſe legitur: & quomodo urbana publicave negotia ſint miniſtranda, refert Alexand. ab Alex. *lib.5.*
C *cap.28.* In recipiendis autem Regibus aliiſque Magiſtratibus extraneos præferri debere oriundis, idem eſt author *lib.1. cap.27.* Sed an in temporalibus & ſpiritualibus præferantur extranei oriundis reſpectu dignitatum officiorumque promotionum, multa cumulat Caſſan. in *Catal. par.11. conſid.22.* Lege autem Manilia cavebatur ut quando à nobilibus adverſæ res geſtæ fuiſſet, ii ad magiſtratus gerendos admitterentur, quorum majores in Rom. rep. magiſtratus nondum exercuiſſent. Alias Romani Cæſares, præſertim Auguſtus militarem atque politicam præfecturam ſenatoribus ac nobilibus antiquæ proſapiæ nunquam conferebant, ſed mediæ conditionis, timentes ne ab iis imperio ejicerentur, experientia edocti quod patricii Imperatores ſæpe in ſuperbiam elati, inferiores deſpiciunt, ait Herodian. in
D *Macri.* Contra vero non defuere Reges quibus mos fuit ad ſua conſilia non aſciſcere niſi nobiles, & ut plurimum ex ſibi ſanguine conjunctis, quod ex hiſtoriis paſſim ſcire licet.

Num.20. Judex qui ob rem dicendam, pecuniam accepiſſe convictus ſit, capite punitor.

Avari Judices, ait Caſſiod. *var. lib.6. cap. 21.* neſciunt quantum delinquunt, nam cum vendunt aliena crimina, ſua faciunt eſſe peccata, & de avaritiæ deteſtatione, idem aliqua *lib. 12. cap. 1.* Verum deteſtabilis avaritiæ efferatique ambitus labem, uſque eo in mortalium animis graſſatam legimus,

gimus, ut nedum ſententiæ, ſed Imperium ipſum Rom. auctioni poſitum ve- A
nale fuerit, quod poſt Pertinacis necem, eveniſſe tradit Herodian. in 2. &
Xiphil. *ex Dione in Juliano*.

Num.23. Deteſtantur etiam munera jura civilia.

De munerum deteſtatione vide Caſſiod. *Var. lib. 6. cap. fin.* non enim
manibus ſed ſenſibus ſuſcipienda dicit. Quod ſi æque omnibus exoſa eſſe de-
bent, multo magis Magiſtratibus, qui ut ab omni ſorde ſe abſtineant, plus
doni munerisve in anno accipere non poſſunt, quam quod ſit aureorum
centum, *l. eadem lege ff. ad leg. Jul. repet.* qua de re vide Alciat. *lib.3. diſpunct.*
cap.9. Eratque *lex muneralis* nuncupata, prohibens ne cui munus accipere li- B
ceret, ſecundum Spiegell. & in ſacris literis munera oculos excæcare legi-
mus: quinimo paradiſi fruitione privant, quando is habitabit in taberna- „
culo Domini, qui munera ſuper innocentem non accepit, *Pſ.14.* „

Num.25. Qui pecuniam ob judicandum acceperint.

Princeps & leges nunquam occurrere ceſſarunt ſordibus pecuniarum,
mediiſque quæ in eligendis Magiſtratibus interponi ſolent, ne eam poſt ob
cauſam tributariis gravamen inferretur, eoque in id inſudarunt, ut ne quid
pluris erogaretur quam res expoſcat: probatoriis etiam literis ſeu codicillis
promotionum & duplomatibus recipiendis, quantum impendi oporteat ta- C
xarunt, ſtata pœna ſi quis ulterius quid exolviſſet, nedum privationis of-
ficii trigintaque librarum auri, ſed & ultimi ſupplicii, *l.1. in fin. Cod. de offic.*
præf. prat. Afr. Quod ſi in re tam modica conſtituta eſt pœna tam ſevera,
quanto erit ſeverior ubi in ipſa promotione impetranda pecunia intercedat?
His affine eſt quod in *Auth. ut jud. ſine quoquo ſuffr.* cavetur, ejuſmodi ſci-
licet Magiſtratus latrones eſſe habendos.

Magiſtratus qui fiſcales extorſerint pecunias.

Inſtitut. de publ. jud. §. item lex Julia, & *Cod. de crimine peculatus*, pœ-
na capitis irrogatur ejuſmodi Magiſtratibus eorumque miniſtris, quam Gl. D
ibi ex *l.3. ff. eod.* pœnam deportationis interpretatur. Germanus meus ulti-
mum ſupplicium impoſitum ait ex aſſertione Leonis in *conſtitut.* 105. ubi
poſtquam aſſeruiſſet fuiſſe aliquas leges eo aſperas ut ultimo punirent ſuppli-
cio Magiſtratus qui fiſcalem ſurripiunt pecuniam etiam minimæ quantita-
tis; & contra, aliquas eo leves ut nullam fere talibus infligerent correctio-
nem etiam ſi maximam exhauſiſſent quantitatem, ipſe media utens via, eo
modo caſtigandos conſtituit, quem Germanus refert. Et certe Regni *conſtit.*
Officiales, de officialib. primam juris diſpoſitionem repetit, quæ capitis pœ-
nam irrogat: eſt autem capitis pœna in nobilioribus quidem deportatio, quæ
ſucceſſit loco interdictionis aqua & igni, *l. peculatus, ff. ad leg. Jul. pecul.*
in

A in humilioribus vero damnatio in metallum, & hodie remigatio, *l.hac lege ff. eod.* Qui vero pecuniam ſibi adſignatam, in alium quam in deſtinatum uſum conſumpſerit, vel qui fiſcalem pecuniam nondum fiſco incorporatam, tamquam fiſci creditor ſibi acceperit, non legis Jul. peculatus, ſed de reſiduis pœna mulctatur, *l.4. §.ſed & qui ff. ad leg. Jul.pecul.* Glo. in *l.1. C.eod. l.ſacrilegii, §.Labeo, junctagl.ff. d. tit.* eaque in duplum eſt taxata, *l. aufertur* §. *qui aliquid, de jure fiſci*. Quemadmodum de reſiduo obligatur etiam qui minorem pecuniarum quantitatem in tabulis publicis retulerit, quam res venierit, vel qui in tabulis expenſi ſummam aliquam geminaverit, atque in nonuplum mulctatur, *d.l.hac lege ff.eod.tit.* Et id quidem in Perceptoribs Provinciarum, aliiſque pecuniarum miniſtris evenire B poſſet, de quibus habes Fret. *de ſuff. lib.2.* prout ex lege regia in cognitione ſeu viſitatione Regni ab Illuſtriſs. Card. de Toleto factum, compertum habemus. In ambiguis autem ſummis, eum qui ſuccubuerit, centeſimas uſuras pendere cautum eſt ea lege: qua de re latius vide apud Par.de Put.in *tract.de Synd.in verſ.Syndicantur etiam de ſubtractis pecuniis, fol.38.* Quas uſuras pendebunt & Magiſtratus municipales, qui publicam pecuniam in ſuos converterint uſus, *l.ult. Cod.de uſur.rei judic. l.ſi ut proponis, Cod. de ædific. priv.* quemadmodum & pro trajectitia pecunia, & pro expenſis factis in re communi reficienda, & pro re judicata, & pro eo quod tutor ex rebus pupilli clanculum in ſuam convertit utilitatem, *l.nihil*, & *l.periculi, ff. de naut. fœnore*, & *l. qui ſine ff. de negot. geſt.* Eſt autem *centeſima uſura*, cum C pro eo quod intereſt, dependuntur aurei duodecim pro ſingulis centenis in anno: ſic dicta quod ſingulis menſibus exolvitur nomine uſurarum quanti eſt centeſima pars ſortis: ita Hermenop.declarat in *epit. jur.civil.lib.3.tit.7.* Quarum uſurarum ratio ad uſque Soccini tempora omnes latuit juriſperitos, eo ut deridicula viderentur de ea iuterpretamenta. Soccinus tandem ab Hermolao Barbaro edoctus, qui antiquarum uſurarum rationem in *caſtigat. Plinian.* explanavit, ejus rei veritatem aperuit in *l. ſi hæres, §. item ſi reip. ff.ad leg.Falc.* Alciat. in *l.1.§.ſi quis ſimpliciter, ff.de verb.obligat.* vide Vigl. Zuich. in *præfat.in Theoph. ad Carol.V.* Qui vero fiſcalem pecuniam ad militum ſtipendia deſtinatam extorſerit, & qui per fraudes eorum ſtipendia ad ſuum lucrum converterit, quique commeatalem victum, ideſt alimenta D quæ in commeando ſeu *marciando*, ut vulgo dicunt, in partem ſtipendii conferuntur ex publico, minuerit, & officii privatione & quadrupli repenſione corripi ſancitum eſt, *l.2. ver. nam ſi uſurpaverit, Cod. de offic. præf. prat. Afr.*

In quam quidem pœnam quadrupli incurrit etiam Princeps ſi abſque ſummi Pontificis & Imperatoris authoritate, extraordinarias collectas & taleas impoſuerit, Luc. de Pen. in *l.1. Cod.de ſuperind.lib.11.* Capyc.*de inveſt. feud. in ver.collectæ.*

Et Alberic. *ibi* in iis affert exemplum qui ſupponunt milites, & vigintiquinque, verbi gratia, dicunt eſſe, cum re vera non ſint plures viginti, ſicut & qui prædam ex hoſtibus captam ſurripit, ad quod vide *tex.* in

l.pen.

*l.pen.ff.ad leg.Jul.peculat.*imo & qui frumentum exercitui deſtinatum in proprium verterit lucrum, honeſtior quidem proſcriptioni, humilior autem capitis ſupplicio ſubjacet, *l.ult. Cod. quæ res vendi non poſſ.* Et profecto acriter eſt in eos animadvertendum,qui militum numeros vel ſtipendia aut etiam commeatum ex fraude tractant; cum ea res maximum inferat reip. detrimentum, cujus exempla non ſunt nobis longe quærenda. Romanorum res diu prave infeliciterque geſtæ fuere ob diminuta militiæ ſtipendia, ut author eſt Læt. in *lege Junia*, & adhæc tempora Gallorum Regem Franciſcum cum Car. V. adverſo marte certaſſe novimus, quod multo plures, quam ei erant, certatores habere credebat, juxta largitatem ſtipendiorum, quæ in annos ſingulos erogabat. Dabantur autem ſtipendia partim ex publico, partim à Regibus & nationibus, ut ex Liv. *lib.2.dec.5.* notat Tiraq.in Alex.ab Alex. *lib.2. cap.2.* Suntque ſtipendia bellorum nervi, qui ſi deficiant, deficit & victoria: & proinde non defuerunt qui illis ſupplendis, nedum ſuis non pepercerint pecuniis & facultatibus, ſed nec amicorum, nec publicis, nec ſacris atque adeo quæ in templis erant, ſi Herodiano credimus *lib. 2. Stipendiorum enim largitio*, ait idem alibi, *omnem tollit militibus mæſtitiam, eoſque Principi benevolos reddit, imperiique incolumitatem parit.* Quod barbari uberrime teſtari poſſunt, qui cum mercenario non uterentur milite neque ſtativis caſtris, ſed multitudine confuſa viri & mulieres, dum ſe occaſio exhiberet, ad bellum properabant, facillime expugnabantur. Quod recte proſpiciens Auguſtus, ærarium militare novis vectigalibus auxit atque edidit, unde prompta pecunia ſtipendiis ſufficeret, ut teſtis eſt Svet. in ipſius *vita*, *cap.44.* Alex.ab Alex. in *genial. lib.2. cap.2.* Et Macedones pecuniam ad belli uſum reponebant ſecundum hunc ipſum auct. *ibi*, & Tiraquell. in eum. Romani quoque, Proconſules, Quæſtores, Prætores in provincias mittebant, quorum præcipuum erat munus ſtipendia militibus erogare, maximeque curabant ne quid fraudis dolive in illis diſtribuendis admitteretur; quapropter ſummæ induſtriæ notæque probitatis Scribæ eligebantur, iique graviter aliquando à Catone correcti fuere, quod parum ex fide perſolviſſent æra. Et de Balbo Magno quæſtore legitur in *Epiſtola Aſinii Pollionis inter famil. Cicer. lib. 10. epiſt. 31.* quod magno argenti pondere coacto de ſtipendiis militibus non redditis, ex Hiſpania aufugit. Et notabile eſt, quod ſimile Caſſan. in *Catal. par.6. conſid.19.* factum fuiſſe ait tempeſtate ſua die 9. Auguſti 1527. in Gallia, nempe quod quidam Generalis Franciæ (utar ejus verbis ad finem uſque) detentus incarceratus Pariſiis in arce quæ vulgo *Baſtille* dicitur, fuit condemnatus per judices commiſſos à Rege, ut in patibulo Montis falconis ſuſpenderetur & ſtrangularetur (quod & factum fuit die lunæ 12. ejuſdem menſis ſequente) omnia bona ſua confiſcando. Et in dicta ſententia continetur quod dicti Judices declaraverunt dictum Generalem aſtrictum & convictum de furtis, falſitatibus, abuſibus, interverſionibus, hoc eſt callidis ſurreptionibus, & malis adminiſtrationibus finantiarum regis mentionatis in proceſſu, & privatum ab omni honore & ſtatu pro reparatione dictorum criminum & delictorum: ordi-

A ,,dinantes inſuper ſummam tercentum millium Pariſienſium ſuper dictis bo-
,, nis & confiſcationibus accipi pro reſtitutione ſummarum & partium male
,, captarum per dictum Generalem ſuper finantiis Regis, & aliis damnis &
,, intereſſe in eis factis, dictam ſummam adjudicantes Regi pro reſtitutione
,, prædictorum. Hucuſque Caſſanæus: & optime ita ſtatutum fuit; Magiſtratus enim qui Principis mandata contemnunt, nedum vitam, ſed & ſubſtantiam, ideſt bona, amittunt, *l.*1. §.*fin. Cod. de offic.Præf.prat.Afr.* Nec minus eſt exemplare quod de Sultano Selymo narrat Paul.Jov.*hiſtoriar. lib.*18. Is princeps ſubacta Ægypto ejus regimen Ciajerbejo commiſit, juſſitque Junuſſo Baſſano ſummo in eo bello imperatori, ut militibus ſtipendia augeret, quo præteritos labores præſenti compenſaret præmio, militesB que in pugnando deinceps alacriores redderet. Junuſſus principio Selymi voluntati obſequutus fuit, non multo tamen poſt tempore deſtitit; idque conſulto ut milites iraſcerentur ſeditionemque patrarent in Ciajerbejum, cui æmulabatur quod ille ad Ægypti præfecturam, quam ipſe ambierat, prælatus fuiſſet: eam rem ut agnovit Ciajerbejus ſtatim Selymo ſignificavit: is Junuſſum coram ſe trahi, ſtrangulari, dilacerari, canibuſque diſcerpendum objici juſſit.

Adde, quod multos theſaurariorum ſeu quæſtorum ærarii bona in Francia taxata ſunt; & habito reſpectu ad facultates antiquas & acquiſitas ac etiam ad ſalaria, fuit æſtimatum quantum pecuniarum ex ærario regio rapere & mala inverſione ſubtrahere potuerunt, idque totum confiſcatum C fuiſſe Caſſan. eſt author in *Catal. par.*12. *conſid.*72.

Stipendia vero, ut ad ea revertamur, in hoc regno propriam non habent arcam, ſed ex generali promuntur ærario, præter ea quæ hoſpitiorum cauſa debentur. Et id quidem cum aliter antea obtinueret, fieri cœpit anno ſi recte recolo M.D.LXXIIX. ubi pro gravi levique armatura patrocinium præſtiti maximo cum honorario, ex juſſu Illuſtr. Marchionis de Mondejar Viceregis: & acerrime controverſum fuit inter Theſaurarium, & Perceptores provinciarum, illo hoc ſibi vendicare tentante, his contra nitentibus. Eſt autem ſeparata cenſio ſive impoſitio in regno, octo & quadraginta aſſium (*grana* quæ vocant) in ſingulos focos pro hiſpanis tantum copiis, atque in univerſale inferuntur ærarium: pro equeſtri autem miD litia, nulla eſt cenſio niſi ratione hoſpitiorum, ſeptemdecim aſſium ex quolibet foco; eaque ſolum pecunia ſeponitur. Urbs vero Neapol. omni hac de re, gravamine levatur. Certe autem fiſcalium creditorum exactio nedum militibus & privatis, ſed & ipſis templis atque adeo univerſæ reip. utilis eſt & neceſſaria, §.*publicorum*, *Auth. de mand. princ. coll.*3. & quæ alia excluſa ſunt, habes ex Rebuffo in *comment. ad conſtit. Gall. glo.*1. *fol.*71. *to.*2. Porro ſunt & Regibus quodammodo ſtipendia conſtituta pro adminiſtranda juſtitia, cujuſmodi ſunt regii introitus regnorumque tributa & vectigalia, ut dicit D.Thomas 2. 2. *quæſt.*63. Iſernia in *conſtitut. ſuper inciſionibus*, & in *cap.*1. *de pac. ten.* & in *cap.*1. *per.vectigalia*, *quæ ſunt reg.* nam debitor eſt juſtitiæ, eamque ſubditis facere tenetur, *can. regum*,

gum, 33. *q.*5. unde qui regios introitus regaliaque uſurpat, capitis feritur pœna, ut eſt in *conſt.Reg. ea quæ ad ſpeciale decus*, quod quomodo rite procedat, dicemus in noſtro *tract. de Regal.Reg. Neap.* Id quaſi auctarium ſubnecterim, ſtipendia intantum eſſe privilegiaria, ut æri alieno non ſint obnoxia niſi in ſubſidium, *l.commodis*, *ff.de re jud. l.ſtipendia*, *C.de exequ.rei jud.* quod & ad clericorum præbendas diducitur ſecundum Gloſ.*ibi*, ſicut nec arma militum, nec ſcolarium libri, Gl.in *l.nepos Proculo*, *ff.de verb. ſignif.* quam Jaſon ſingularem reputat in §.*fin.Inſt.de act.* Quid autem in feudi fructibus, an aliquid ſit feudatario relinquendum ut militare valeat, habes ex Afflicto in *Conſt.reg.Si quis poſt litem*; & in *dec.*26.ubi Urſill. Camerar.late in *c.imperialem*, *de probib.feu.alien.cat.*20.& an in feudis locum habeant *dd.l.commodis*, *& l.ſtipendia*, Iſern.in *cap.*1.*col.*1.*n.*6.*de inveſt.de re alie. facta*; & ſuper his ample Tiraq.*de retractu*, *fol.* 243. Alioqui apud Romanos ipſimet creditores addicebant debitores ſuos militiæ, ſtipendiaque ſibi exigebant; quod ex *legib.* 12. *tab.* originem ſumpſit, ubi conſtitutum fuerat debitores addici ſervituti creditorum, ut latius Germanus explicat hoc ipſo *lib. cap.* 10. & nonnulli juniores tradunt. Licet autem ſtipendia militum ſancta eſſent, aliquando tamen ob levia crimina mulctabantur milites ſtipendiis vel integri anni vel ſex tantum menſium: & iſti, *ære diruti* dicebantur, quod æs diruebatur in fiſcum non in eorum ſacculum, Feſt. *lib.* 4. *&* 16. Frontin. *lib.*4.*ſtratag.cap.*1. Alex. & Tiraq. in *genial. lib.*2. *cap.*13. alias ob graviora delicta non ſtipendiis quidem, ſed aut cingulo & honore aut capite privabantur: & quidem qui recte penſet, optime id in eos ſtatutum judicabit, quippe qui tantis ſunt privilegiis communiti, ut graviſſimum ſit cenſendum leviſſimum quodque ſcelus quod ipſi admittant, tanquam qui ſuis prærogativis abutantur. Et profecto milites privilegiis auctoratos eſſe decet, eſt enim armata militia reipubl. manus: *Nam ſicut manus*, ait Seneca, *naturæ imperio*, *ad corporis nociva expellenda introducta eſt*; *ita ad reip. tutelam adinventa eſt militia*; *omnis enim à ferro ſalus*: quæ quantum imperio Rom. adjumento fuerit, exponit Valer. Max. *lib.*2. *cap. de diſciplina militari*. Eoque reſpexit Ariſt. cum *lib. polit.*7. ait, milites partes eſſe civitatis ac veros cives, quod & à jure noſtro civili etiam agnoſcitur, quando milites ubi ſtipendia merent, ibi domicilium habere dicuntur, etiam ſi nihil in patria poſſideant, *l.municeps*, *ff. ad municip.* nos vero & *filios civitatis* recte vocari poſſe aſſeveramus, cum à rep. alimenta ipſis miniſtrentur, *l.milites*, *Cod. locati*; quemadmodum & milites cœleſtis militiæ, ideſt clerici, quod *infra* latius explicabimus, ubi de camera reſervata agemus; pacem enim tribuunt univerſalem, *l. mulierem*, *ff. de accuſat.* Quamobrem non defuere qui armatos milites, togatis tanto præferendos aſſeruerint, quanto facta dictis: de quorum origine atque præſtantia, ac neceſſitate & privilegiis, præter alios, uberrime agit Caſſan. in *Catal. par.* 9. *conſider.* 47. *& per omnes fere præcedentes*. Hinc eſt quod in milites cujuſvis ſint nationis in quibuſcunque hujus urbis auditoriis ſe judicio ſiſti cogantur ob quævis ſcelera, ad quæ inquirenda quæſtione opus

 eſſet

A eſſet & tortura, non ex proceſſu informativo, ſed ordinario proceditur judicio, ad inſtar civium Neapolit. quod ego non ſemel obſervatum vidi cum pro fiſco crimina perſequebar, ut in meo *tract. de Regal. Reg. Neap.* late diſſero. Quod recte perpendens Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. D. Don Henricus Guzman Comes Olivaris & Prorex, ea quæ ipſum decet vigilantia & prudentia, quam in omnibus præſefert maximam, ſummopere invigilat ne militum ſtipendia parum ex fide erogentur, latis ad id ſanctionibus, quarum mentio frequentior erit nobis in dicto tractatu. Et proinde fraus quæ in ſtipendiis admittitur, pro admiſſi qualitate graviſſime eſt corrigenda, *l. eos, in fin. ff. de falſis*, ubi Glo. exempla ponit, ut cum deberet quis equitare cum decem equis, equitavit cum viginti, vel cum deberet percipere ſala-
B rium pro viginti miliaribus, accepit pro duobus diebus cum unus ſufficeret. Quod facit contra eos qui à Scriba rationum mittuntur in provincias ad ſolvenda ſtipendia, ac tales admittunt fraudes; contra quos inquirit Reg. Camera prout hodie extat ejuſmodi inquiſitio. Huc facit quod Theſaurarii cum de ſuſceptis non faciunt cautionem ſolemnem, & ii qui ſingulis quatuor menſibus rationem ſuæ exactionis non tranſmittunt, vel quod ex cauſa lucrativa acquirunt, non ſcribunt, puniuntur per Principem, *l. 1. in fin. Cod. de apoc. publ. lib. 10. & ibi* Bart. Reſtaur. Caſtald. *de Imper. qu. 110. num. 106.* At vero ſingulis menſibus Perceptores & Limenarchæ, ideſt, *Magiſtri portulani* ut vocant, has exhibent rationes in Reg. Cam. quod *bilancium* appellant: in fine autem anni, totius adminiſtrationis rationes excu-
C tiuntur: eæque ſi fuerint defectivæ, arbitraria mulcta vindicantur: in ſingulas præterea hebdomadas danda eſt à Quæſtore ærarii, accepti & expenſi notitia Proregi & Comiti patrimoniorum ſive Locumtenenti, eamque *Relationem* appellant, ſinguloque ſemeſtri rationes exhibendæ, quam *Cedulam* nominant: quod ſi neglexerit mulctæ ſit reus. Certe Præfecti prætorio munus erat noſſe præſcribereque quantum in milites eſſet inſumendum, eo tempore quo populis, imperialis indicebatur neceſſitas: quam formam ſi prætermitterent Præſides, omne damnum ex ſuo ſarciebant ſi quid minus ſolutum eſſet; idque *delegatio* appellabatur, *l. annonas, Cod. de erogat. milit. anno. l. 1. Cod. de annon. & capitat.* Guid. Pancir. in *Not. imp. orien. cap. 5.* Sane in *cap. Regis Car. Adhac volentes, de publicand. gag.* nonupli pœna
D ſtatuta eſt in miniſtros qui fiſcales ſubtrahunt pecunias; in privatos vero, quadrupli. Nil autem mirum ſi in ſtipendiis ſervandis & diſtribuendis tantum curæ adhibuerunt leges; cum bella obedientiam miniſtrorum in Principem potiſſimum expoſcant; adeo ut ſi quis non ſteterit juſſis, etiam ſi rem feliciter geſſerit, capitis ſit ultima pœna mulctandus, qua de re non rara in hiſtoriis habentur exempla. Notiſſimum autem eſt id Manlii Torquati, qui filium ſuum ſecuri percuſſit quod injuſſu ſuo certaſſet, tametſi viciſſet, ut author eſt Cic. in *2. de finib.* Liv. Plin. Val. Max. Et ſcitum eſt in *l. deſertorem, §. in bello, ff. de re milit. l. fin. ff. de uſu & habitat.* ubi res immutata etiam in meliorem ſtatum præter domini voluntatem, deterior eſſe cenſetur. Culpam autem in his, ex loci, temporis, cauſæ, & perſonarum

qua-

qualitate, dolo exæquari habetur ex Principum obſervationibus, & A
Alexander ab Alexand. late de his agit *dict. lib. 2. c. 13.* cui titulus eſt, *Quæ mulctæ militares majores, & quæ minores, & ob quæ delicta inferri ſolebant*. Decedenti autem militi (& ſic finiverim) abſque hæredibus, ſuccedit legio, *l. 2. Cod. de hær. decur.* eam tamen ſucceſſionem hodie dominus Rex noſter pietatis ergo tranſtulit ad Valetudinarium D. Jacobi hujus urbis, ut latius exponit Germanus in *hoc lib. cap. 26. num. 13.* Eſt etiam in hoc Regno novum quoddam genus militiæ, cum equeſtris, tum pedeſtris, quaſi auxilium, & vulgus *Battaglionem* appellat: inſtitutum quidem ab Illuſtriſs. Marchione de Mondejar Vicerege, excogitatum autem & procuratum à Cæſare Januario patritio Neapolitano, Portuſque ſedilis equite, dum provinciæ Hydrunti præſideret. Suntque hic auxiliares, ut ſic licet minus proprie dixerim, ad certum numerum ex univerſo regno lecti, ſtatiſque temporibus innovantur: ſtipendia vero tunc tantummodo faciunt, cum bellicæ oportunitates arma illos induere coegerint; alio autem tempore, ærarii quidem non ſunt, ſed aliis prævalent immunitatibus, quæ in *pragmaticis ſanctionibus* de iis æditis ſunt videre. In hac militia equeſtris copiæ inſtitutus fuit tribunus Fabius Surgens meus alius germanus. Quod autem paulo ante diximus milites in Mag. Cur. Vic. id prærogativum habere, ut in ipſos non procedatur *ex proceſſu informativo* (ſic dicunt ubi reo jus ſe defendendi negatur) ad inſtar civium Neapolitanorum, alias apud militarem Judicem controverſum fuit, me pro fiſco militis crimen perſequente. Et certe poteſtatem hanc non habet niſi ipſa Magna Curia, ſuo C
arbitratu, quam idcirco *præeminentiam*, & *arbitrium Vicariæ* appellant: & eam quidem, ipſam Magnam Cur. ſibi uſurpaſſe volunt, cum fere dubitetur an Magiſtro Juſticiario ſit conceſſa, & ſingulari tantum perſonæ, ideſt Joanni de Aya conceſſa reperiatur, per ea quæ cumulat Conſtantinus Papa in ſuo *tract. de Arbitr. Mag. Cur. Vic.* quem poſthæc ſcripta mihi videre contingit. Uſurparunt eandem etiam præeminentiam & Reg. Audientiæ, cum antea ad tempus ipſis concederetur: cumque militaris Judex conſuetudini inniti ſtuderet, res fuit ad Collaterale Conſ. perlata, quod decem dierum ſpatium militi ut ſe defenderet, permiſit: ſiquidem omni jure jus hoc defendendi reis permittitur, *cap. qualiter & quando, il 2. de accuſat. l. unius, §. cogniturum ff. de quæſtion.* facit *text.* in *l. eum qui puerum, ff. ad leg. Jul. de vi publ.* Profecto Vicerex ad famoſiora crimina perſequenda cum hac ipſa præeminentia Legatos conſtituere ſolet, nedum contra criminum principes, verum & contra conſcios, compliceſque, atque adeo contra teſtes: cujuſmodi me nuper legavit ad quærendum facinus adulteratæ monetæ, commiſſum ab operariis in ipſamet æde monetæ, de quo loquitur *text.* in *l. ſacrilegii pœna, §. qui cum, ff. ad leg. Jul. pecul.* ubi, qui cum in moneta publica operantur, extrinſecus ſibi ſignant pecuniam forma publica, vel ſignatam furantur, hi non videntur adulterinam monetam exercuiſſe, ſed furtum publicæ monetæ feciſſe, quod ad peculatus crimen accedit: cum eaque me delegavit facultate nil mora-

A tus quod ii operarii cives eſſent Neapolitani: ad quos torquendos juſſus principis expectari debet, quod *mandatum regium* nuncupamus, cum M. Cur. in hoc nil eis præemineat. Mandati autem regii interponendi ordo eſt, ut M. Curia Vicariæ referat Proregi eſſe indicia quæ ſatis ſint ad inferendam torturam, eaque juſtificat; qua re prorex cum voto Collateral. Conſilii, torqueri jubet: contra tamen hoc mandatum Neapolitani jus habent appellandi ſeu reclamandi ad Sac. Conſilium reſpectu indiciorum; ubi quid examinandum veniat, titulus ne an indicia, in dicto noſtro tractatu plene explicuimus. Barones autem cæterique quibus reos coercendi facultas eſt, ſi crimina perſequi cum hac præeminentia maluerint, proregi ſupplicant; is alicui ex Judicibus Vic. mandat ut qualitatem titulumque delictorum & delinquentium ſcripto ipſi deferat: quibus cognitis ſi ita aptius ei viſum fuerit, fieri jubet. B

Num. 30. Generalis autem ſyndicandi poteſtas.

Extant *capitula* Civitati Neapol. hac de re conceſſa.

Num. 36. Locatoris vice fungi intelligatur Rex.

Ad eum ſolum approbatos officiales removere pertinet, *l. 2. Cod. de agent. in reb. lib. 10.* & eorum numerum reformare, Caſſan. in *Catal. par. 5. conſid. 24. num. 97.* C

Num. 39. Curiales ita dicti, &c.

Curiales in Civit. Neap. Napodan. in *Conſuet. Curiales*, in *rub. de inſtrum. confect. per curial. Neapolit.* aliquos originarios, aliquos adventitios ponit, *l. ex omnibus, Cod. de decurion.* ac de prioribus loqui eam *rubricam*, quorum cura & ſollicitudine urbs Neapolitana antiquitus regebatur, exploſa illorum opinione, qui cum Longobardis veniſſe autumant, cum per cives Neapolit. illis temporibus jam adinventos ſciatur: iique eligebantur de melioribus atque adeo legalioribus civitatis, qui & jurgia D plurium civitatum terminabant, ad inſtar triginta curiarum Romanarum, *l. 2. §. 1. ff. de orig. jur.* Erantque alii curiales qui, eo quod reip. certis negotiis conſulebant, *Decuriones* appellabantur, ut in ſuo *tit. Cod. de curial. urb. Roman. lib. 10.* quemadmodum & regimini dictæ urbis expediebat, in unaquaque civitate à Senatu conſtitui curiam, *§. nec intereſt, Inſtitut. de hæredit. quæ ab inteſt.* Et hæc publica curia dignitas eſt; tenetque civitatis vicos ſeu caſalia, *l. ſi quis vel liber, Cod. de natural. lib.*

Pro his facit text. in *l. 2. §. 1. ff. de orig. jur.* jam allegatus, ubi curia capitur pro ſocietate quæ eſt inter nobiles ſediliarios, ut abunde docet Germanus in *epith. Civit. Curia.*

Sunt-

Suntque Civitatis conſiliarii ut *ibi*, & primates ſecundum Spiegell. De A quibus mentio fit in *Ritu M. C. V.* 160. ubi vera interpretatione curialium ſumpta, de omnibus nobilibus quinque Sedilium intelliguntur, quibus urbis regimen ſemper curæ fuit: quam ſententiam ſequutus eſt Par. de Put. in *tract. de Syndic.* in *ver. Fidejuſſor Officialium, n.8. fol.*135.& Boer. in *dec.*315. *n.*2. allegando *tex.* in *l. curialis*, *Cod. de locato*; in quo fidejubere prohibentur, ſicut & milites, *l. milites eod. tit.* aliique communiter comment. in *d. Ritum*, & noviſſime Caravita. Et profecto in cunctis ſedilibus nobilitas militaris ſemper extitit, & imperiti eſſet interpretari contrarium, ac fidejubendi reſtrictionem inducere, quæ in commercio eſt, *l. ſi remunerandi*, *§. fin. ff. mandati*, Bald. in *l. antiqua*, *Cod. eod.* Det. in *conſil.7. col.*1. & facit *text.* ubi Bart. in *l. hoc jure*, *§. Labeo*, *ff. de donation.* Quod etiam B multas habet limitationes in cauſa mutui vel reditus redimibilis, Gloſ. Pariſ. in *tract. de uſur. quæſt.*31. *num.*251. *& ſeq.* Et cum hoc officium ex charitate naſcatur, denegari ſine peccato non poteſt, imo ad illud compelli, ſecundum Gloſ. & Archid. in *can. ſicut*, 11. *q.*1. & quæ Luc. de Penna in *l. quicunque*, *num.*9. *Cod. de fund. patrimon. lib.*12. & ex officio & amicitia originem trahit, *l.*1. *ff. mand.* Bald. in *l. ſi per ea*, *Cod. eod.* Et ſi bonum non fiat, certe non invenitur, *l. ſed ſi lege*, *§. conſuluit*, *ff. de petit. hær.* idcirco ad certos reſtringere nobiles in malam partem, interpretatio prava & ſiniſtra redderetur, prout latius proſequitur Germanus meus in 3. *lib.* ubi *de ſedilib.* agit.

C

*Num.*42. *Accuſari vero inconſulto Imper. non poſſunt.*

An illuſtres condemnari poſſint inconſulto Principe, vide Panciroł. in *notit. imper. orient. cap.*2. Et profecto cum electi ſint à Principe, & adminiſtratione honorati, non poteſt Præfect. Præt. ſive Prorex ipſos dignitatate movere, *cap. cum inferior*, *de major. & obed. l.*2. *Cod. de lib. & eor. lib.* Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imper. q.*82. & *quæſt.*110. *caſu* 62. ubi adduxit exemplum ſeptemvirorum imperii, qui Imperatorem deponere non poſſunt, licet illum eligant.

*Num.*44. *Senatus qui facit leges ut noti juris eſt.* D

L. non ambigitur, *Cod. de legib.* Qui vero legis ferendæ, præter ſenatum poteſtatem habeant, repetit Goffr. in *ſum.* in *rubr. de conſtit.*

SUMMARIUM

CAP. XVIII.

1 *Sententiæ ſine ſcripto ferri regulariter non poſſunt.*

Sententiæ, quibus in caſibus libellum non requirant, eod.

2 *Sententiam ſine ſcripto ferre, maximæ eſt dignitatis.*

Illuſtres perſonæ abſque ſcriptura in jus vocari non debent, eod.

3 *Sen-*

3 *Sententiæ, quæ libellum requirunt, etiam à* Principe *ſunt in ſcriptis ferendæ.*

4 *Libellus Viceregi porrectus, litis conteſtationem non facit.*

Princeps *ſolo verbo*, Condemno; *vel*, Abſolvo, *ſententiam dicit*, eod.

5 *Sententiæ a* Principe *ſine ſcripto ferri poſſunt.*

Feudi inveſtitura ſolo Principis *verbo fieri poteſt*, eod.

6 *Dominium acquirendum, poſſeſſionem requirit.*

Dominium ſine apprehenſione acquiri poteſt, ſi conſuetudo id patiatur, eod.

7 Princeps *nutu, & præſentia, ſententiam dicere poteſt.*

Nutus, vel capite, vel humeris fieri dicitur, eod.

8 Princeps *Judex eſt, & ordinem judiciarium ſervare non tenetur.*

Princeps *libelli vires egredi poteſt, & ipſum ſupplere*, eod.

Princeps *ſolus ſecundum conſcientiam judicare poteſt*, eod.

9 Princeps, *lex eſt animata, & quaſi quidam Deus corporalis.*

10 *Verbum Regis habetur pro lege.*

Cardinalis, Regi æquiparatur: & ſi cui ad mortem damnato, galerum ſuum imponi mandet, cum ducitur ad ſupplicium, ipſum à morte liberat, eod.

11 *Reſcriptum ex ſupplicatione ad Principem, impetratum, litis conteſtatæ vim obtinet.*

Sententiæ libello non conformes, à Præfecto prætorio ferri poſſunt, eod.

Sententia quæ in rem judicatam jam tranſivit, à Vicerege reſcindi poteſt, eod.

12 *Sententiæ inferiorum, ſolo verbo ab Vicer. irritantur.*

Appellatio deſerta poteſt à Præf. *præt. reparari*, eod.

13 *Honores, & dignitates, ſolo verbo à* Principe *conferuntur.*

14 *Excommunicatio ſolo verbo à* Papa *aboletur.*

Doctor ſolo verbo à Principe *creatur*, eod.

Privilegium ſolo verbo conceſſum, æquipollet conceſſo in ſcriptis, eod.

15 *Nobilium promiſſa pro factis habentur.*

16 *Gratiæ, quarum ſolus* Princeps *eſt diſtributor, ſolo verbo fiunt.*

17 *Scriptura ad privilegia probanda non eſt neceſſaria.*

Privilegia à die conceſſionis exequutionem habent, eod.

18 Princeps *authoritate abſoluta uti poteſt, ſi bono publico expedit.*

19 *Neapolitanorum cauſæ, licet criminales, ſunt in tribunalibus terminandæ.*

20 *Collaterale Conſil. quibus rebus potiſſimum intendat.*

VERBO SENTENTIAM DICIT. Ideſt, abſque cauſæ cognitione: vel verbo, quia non cogitur ſcripto ſententiam ferre, *l.2. Cod. de ſent. ex brevic. recit.* idque in formula Vicer. his verbis exprimitur: *Et etiam cum poteſtate ſummarie, & de plano procedendi*. Hoc autem cum in judicando, tum in elargiendis gratiis, ex his quæ ſequuntur, potiſſimum apparet, cum ex his potiſſimum ejus excelſæ poteſtatis radii aliqui nobis eluceſcant: nec temere dixi, *radii aliqui*; nam 1

co-

cogitatione plenitudinis poteſtatis illius, hallucinatur intellectus, æque atque oculi intuendo ſolem. Sententias autem ſine ſcripto proferre, regulariter non licet: nam ſcriptura libello pariter eget, *l.fi. Cod.de ſent. ex brevic.recit.* §.*ſancimus*, *Authen. de exhib. vel introduc. reis*, *coll.*5. Et quibus in caſibus excuſari fertur, id ſpeciale eſſe dicimus, de quibus in §. 1. *in princ. Auth. ut cler. apud propin. epiſ. collat.* 6. puta in laico clericum conveniente, vel ſi inter ipſoſmet clericos quæſtio oriatur, vel inter perſonas viles, parviſque cauſis pertractandum venit, §.*ſit tibi*, *Auth. de mand.prin.* Alius etiam expreſſe perpenditur caſus, de quo, item & cum aliis ſermo eſt, in §. *neceſſitatem*, *ubi* Gloſ. in *ver.ex non ſcripto*, *Auth.ut judic. ſine quo. ſuffr. l.* 2. *Cod. de ſenten. ex brev. recit. l.fi. Cod.de princip. agent. in reb. l.*1. *Cod. de mand. princip.* Gloſ.in *l.*
2 *pen. Cod. de dignit. lib.*12. Maximæ autem eſt dignitatis, verbo & non in ſcriptis ſententiam promulgare: quandoquidem perſonæ illuſtres, nec civiliter, nec criminaliter ſine ſcriptura in jus vocari debent, *l.quoties*, *Cod. de dignitat. lib.* 12. Feli. in *cap.* 2. *de jud. col.* 4. & quæ in his adducit Caſſan. in *catal. glo. mun. par.* 7. *conſiderat.* 3. Idque etſi ex *Conſtit. Reg.* omnibus in cauſis confirmandum veniat, tamen locum habere in ea præcipue dignoſcitur, quæ libellum requirit, ut in aliis *Conſtit.* ſcilicet 1. *de dilation.* & *conſtit. In pecuniariis*, & ex tex.in *cap.fin.de re judic. in* 6. *l.ſtatutis*, *Cod. de ſentent.* quo caſu, in ſcriptis etiam à
3 Principe ſunt proferendæ, §.*ſi vero aliqui*, *in Auth. in medio litis*, *collat.*8. quod quidem jam dictis pro limitatione deſerviret, & quomodo intelligatur, ex §.*neceſſitatem*, *Auth. ut jud. ſine quo. ſuffr.*Specul.in *tit.de ſentent.* §.*juxta*, *ver. non enim*, *Luc.* de Pen.in *l.in ſubeundis*, *Cod. de Caſtr. omn. palat. pecu.* Alex. in *l. jubemus*, §.1.*ff.de in lit. jur.* Paul.Caſtr. in *l. hac conſultiſſima*, §.*at cum humana*, *C.qui teſtam.fac.poſſ.*ubi etiam Baldus. Quid autem in cauſis brevioribus dicendum veniret, ut in mercedis præſtatione, an inſpecta rerum & perſonarum conditione, arbitrarie judicetur, late deducta per Par. de Put. in *tract.de Synd.de ſent. cap.*1.Quidque in libellis pauperumque cauſis,celeritatem requirentibus: quidque in cauſis ex non ſcripto, à lege vel à ſtatuto terminandis, & quid tandem alia diſpoſitione interpretandum veniat illis ſub verbis, in Delegatorum mandatis apponi conſuetis, ſcilicet, *Levato velo*, & *ſummarie procedi mandatur*: diffuſe congeſtum eſt per eundem Par. de Put. in *d. Tract. tit. Libellus qualit. form. in Synd. cap.*2. *ver. An contra.* Quæ autem res ſcripturam requirant, præter ea quæ *ſupra* recenſuimus, ubi de liberantia egimus, habetur per Jaſ. in *l.non ſolum*,§.*morte*, *col.*2. *ff.de nov.oper. nunciat.* & in *l.cum proponas*, *Cod. de pact.* & per Caſſan.in *Catal.glor.mun.par.*5. *conſiderat.* 61. Sane autem id perſpicitur ſpeciale in Præfecto præt. ideſt in 4
Vicer. ut libellus ipſi porrectus, litem conteſtatam non faciat, *l.*1. *Cod. de offic. Præf. præt.* non ſecus ac ſi Principi porrectus fuiſſet, *l.* 1. *Cod. quan. libell. Princ. dat.lit. conteſtat. fac.* ſecundum Duaren. in *tit.de poteſt.præfect. cap.*3. An autem ſententiæ

tiæ verbo prolatæ, appellationibus, ſive provocationibus, & reclamationibus ſint ſubditæ; quæve in his detur forma, nos *infra* dicemus. Quas quidem ſuas ſententias, per alios legere, ipſi conceſſum eſt, *l.1.C.de ſent. ex brevic.recit. cap.fin. de re jud. in 6.* Et ſi nullum aliud proferret verbum, id tantum ſufficeret, *Condemno*, vel, *Abſolvo*; ut ex Jaſon. doctrina in *l.1 ff.de off.ejus*, & aliorum per Caſſan. adduct. in *Catal. gl.m.par.7.*
5 *conſid.3*, Princeps igitur ſententiam ferre poteſt ſine ſcriptura, Alber. de Roſ. in *auth. niſi breviores, Cod. de ſenten.& interloqunt. omn. judic.* de quo meminit Caſſan.in *Catal.par.5. conſid.73.* Et id quidem in tantum extenditur, ut ſolo Principis verbo, feudi inveſtitura procedat, cum ſcilicet coram paribus Curiæ dixerit, *Vade in poſſeſſionem illius feudi, & teneas illud pro feudo*, tex. eſt in *c.1. de conſuet.recti feudi*, licet præcipuus modus acquirendi feudi ſit ipſa inveſtitura, *cap.ſciendum, quib.mod.*
6 *feud.conſtit. poſſ.* In quærendo enim dominio, ultra cauſam illius transferendi, ut noti juris eſt, poſſeſſio requiritur, *l.traditionibus, Cod.de pact. l. ſi agere*, ubi Gloſ. *ff.de rei vendic.* idemque requirendum in feudi conceſſione, ut corporalis inveſtitura interveniat, *cap.1.quid ſit inveſtit.* in Regis tamen conceſſione contrarium eſt, ut dominium & poſſeſſio transferatur, juxta adducta per Jaſ. in *l.quotiens, la 2. col.3. Cod. de rei vendicat.* An autem conſuetudine fieri poſſit, ut ſine apprehenſione transferatur dominium, non ambigitur, *cap.2. de conſuet.* à Principe autem induci poſſe clarum eſt, ex §. *quod Principi, cum ſequent. Inſtit. d. tit. l.fin. Cod. de fidejuſſor.* eoque magis, quod in his conceſſionibus feudalibus, hæc ex conſuetudine ponitur clauſula: Quam inveſtituram, »
vim, & robur veræ, & realis tradi- »
tionis, & poſſeſſionis habere volu- »
mus, Luc.de Pen. in *l.prædia, Cod.* »
de locat. præd. civil. lib. 11. Bal. in *prælud.feud. in 6. col.* cum aliis adductis per Loffred. in *prælud.* An autem per actus fictos, ut puta per anulum, biretum, & ſimilia, quæ propria authoritate adeptam poſſeſſionem, quam tranſactionem poſſeſſionis indicant, & an dicatur imperfecta, & abuſiva inveſtitura, ſi adipiſcendi vel recuperandi interdictum parant, late eſt videre per Afflict. in *deciſ.299.* & quæ circa hæc curioſius tradidi & prælegi in *repetitione l.traditionem, Cod.de pact.* & in *rubr. ff. de legat.1.* quas Deo duce, ſuo tempore edendas curabimus. Nedum 7
autem verbum, verum & nutus Principis aliquando ſententiam dicit: antiquitus enim Princeps nutu poterat revocare feudum, per ea quæ diſſerit Gloſ. in *cap. 1. de his qui feud. dar. poſſ.* & ibi Iſern. quam allegat Loffred.in *paraphr.feud.in princ.* In contractibus autem, qui verba expreſſa requirunt, ut eſt contractus ſtipulationis, in quo id de ſubſtantiali forma eſſe non ambigitur, nutus reſponſionem parit defectivam atque imperfectam; quia verba neceſſaria ſunt, nec per æquipollens adimplere ſufficit, dum tamen contractus ſolo conſenſu non perficiatur, ex text.& Gloſ.in *l.1. §. ſi quis ita*, & *l. ſi ſtipuler, §.fin. ff de verb. oblig. l.in venditionibus, ff. de contrab. empt.* Nutus autem, vel capite vel humeris fieri dicitur, ſecundum

dum *d. glo.* actus autem & ſigna non prodeſſe, tradit Bart. *ibi*, & licet ex *Leonina Conſtitutione*, ſublata in his verborum ſolemnitate, ſenſus & conſonans intellectus ex utraque parte ſolum deſideretur, quibuſcunque verbis exprimatur; id tamen interpretandum venit, verbis habilibus, *l. qui autem, §. fi.* & *l. ſeq. ff. de conſtit. pec. l. ut gradatim, § etſi lege, ff. de muner. & honor.* & notatur per Gloſ. in *§. in hac re, Inſtit. de verb. obligat.* Nutus autem in milite muto, teſtandi facultatem habere non dubitatur, *§. quinimmo, Inſtit. de milit. teſtam. l. diſcretis, Cod. qui teſtam. facere poſſ.* quod ſecus eſt in pagano, & in aliis, hujus teſtandi juris incapacibus, ut eſt *glo. magiſtr.* in *§. item ſurdus, ver. ex lege Cornelia, Inſtit. quib. non eſt permiſ. fac. teſtam.* & aliquando etiam ſola Principis præſentia, regium aſſenſum qui in contractibus requiritur, præſtitum facit; dum coram ipſo contrahatur. Fret. in *quæſt. 31.* & ideo contractus Principis, juris & legis vim habet, *l. 2. Cod. de donat. inter. vir. & uxor.* licet enim connubiales donationes ſint prohibitæ; ſi tamen Auguſtæ ab Imperatore, vel e contra, emanaverint, valent, ut videatur contrarium legi, diſponenti per hujuſmodi contractum, aliam legem prioris derogationem parientem, ut per Connan. præter alios, diſſeritur in *comm. jur. civil. lib. 1. cap. 16.* idque & locus etiam facit, ubi enim in comitatu Cæſaris aliquid geſtum eſt, omni timore prorſus caret, *l. 1. in fin. Cod. de his qui per met. jud. non appell.* & not. per Boer. *deciſ.* 100. & ejus latus extollit actum, *l. omnium, Cod. de teſtib.* Joan. de Plat. in *l. 2. Cod. ut dignit. or. ſer.* & excuſat aliquem ab oneribus, & honorandum præbet, ſecundum Lancil. Conr. in *templo omn. jud. tit. de Cancell. Mag. offic.* & Summus Pontifex, ſolo verbo creare poteſt Sacerdotem, vel Epiſcopum, Felin. in *rubr.* & *cap. 1. de Conſtit.* & per verbum, *Fiat*, gratia cenſetur perfecta, & poſt mortem nobilitat, & militiæ gradum præbet, Bart. in *l. 1. Cod. de dignit. lib. 12.* Abb. in *cap. nobis, il 2. de ſent. excom.* & hominem, quem Princeps honorat, quiſquis honorare tenetur, *l. 1. Cod. de domeſt. & protect.* Mart. Laud. in *tract. de Princ. quæſt. 206.* per dict. Lancil. relati. Et quodcunque Princeps per epiſtolam, vel ſubſcriptionem, cognoſcendo & de plano interloquutus eſt, legem eſſe conſtat, & *conſtitutiones appellantur*, dicit Ulpianus, ſed non de omnibus judicabat cauſis, ſed de quibus viſum erat, nunc Prætorum loco, nunc in Senatu, aut domi: & Julius Cæſar nonnunquam in nocte, & cubans, & aliquando in prandio, & cum primoribus Civitatis, ſententias ferebat, juxta *l. humanum, Cod. de legib.* Et hoc ſectatus Robertus Andegavenſis, Rex, in edicto oſculi violenti, omnes Urbis noſtræ primates convocavit, ideſt, omnium nobilium platearum, tamquam de negotii experientia imbutos: quæ vero Principis cognitionis forma, in his adhibita ſit, quæve circumſtantia, plene habes per Connan. *lib. 1. jur. civil. cap. 16.* Ipſe enim Princeps, judex 8
eſt, in *Auth. de dignitat. §. 1. collat. 6.* ſecundum Bald. in *cap. quis dicatur Dux*, nec ordinem ſervare tenetur judiciarium, Felin. in *cap. in cauſis, ext. de re judic.* Jacob. de S. Geor. in

tract. feud. ver. Princeps, Jaſ. in *l. certum, colum. penult. Cod. unde legit.* vireſque libelli, ipſi tantum egredi licet, Ant. de But. in *cap. licet, il* 1. *extra de ſimon.* & ex cauſis ſibi notis, eundem ſupplet libellum, ſicut coram Principe, Angel. in *l. omnium, Cod. de teſtam. in princ.* & Scribentes in *l. edita, Cod. de eden.* Ratio eſt ea, quia cauſa potius quam concluſio attenditur, ſecundum dicta per Innoc. in *cap. ſuper literis, extra de reſcript.* & in ſua Regali Curia, inſtantia non currit, Felin. in *d. cap. in cauſis, de re judic.* ipſumque ſolum, ſecundum conſcientiam judicare poſſe, tradit Bart. in *l. 1. in fin. Cod. ut quæ deſ. advoc. par.* Jaſon in *l. ſive noſtrum, ff. de in lit. juran.* Nec mirum id videri debet, cum omne jus quo utimur, aut conſtet ex ſcripto, aut ex non ſcripto, *inſtit. de jure nat. §. conſtat autem*: ex ſcripto jus eſſe, quod in voluminibus eſt *Cod.* & *Digg.* nemo non novit; quod autem Principi placuit, legis habet vigo-
9 rem, *eod. tit.* Princeps enim lex eſt animata, ut eſt tex. in *Authen. de conſul. circa fin. collat.* 4. & in *Auth. quib. mod. nat. effic. legit. §. ſat igitur, collat.* 6. & Gloſ. in *l. more, ff. de juriſd. omn. jud.* & tanquam quidam corporalis Deus dicitur, Bal. in *cap.* 1. *§. fin. de probib feu. alie. per Frider.* ut dicitur de Papa, qui Dei viventis vicem in terris obtinet, *can. inter hæc de pænit. diſt.* 3. cujus voluntas pro ratione habetur, Spec. *de legat. §. nunc*, & Principis epiſtola in omnibus cauſis vim legis obtinere, ex multis patet in *l. item veniunt, §. pen. ff. de petit. hæred.* & ex decreto, *§. ſed & quod Principi, Inſtit. d. tit.* quod in Judice non eſt, nam ejus vox non eſt ſententia, *l. ex ſtipulatione, C. de ſent. ex peric. recit.* & verbũ Regis habetur pro lege, *l. bene à Zenone, C. de* 10
quadr. præſcr. l. pen. C. de donat. inter vir. & uxor. Afflict. *dec.* 299. Idque ad Cardinales extenditur, qui Regibus æquiparantur, Det. in *l. 1. ff. de offic. ej. cui man. eſt jur.* Lancel. Conrad. in *temp. om. jud. par. 3. concl.* 77. in quibus reſidet tota fere majeſtas Chriſtianę Reip. in tantum ut ſi damnato, dum ad ſupplicium dicitur, obviam factus Cardinalis aliquis, galerum purpureum illius capiti imponi mandaret, liberandum eſſe tradidere, Bal. in *l. addictos, in fin. Cod. de appell.* Paul. Caſtr. & alii adducti per Tiraq. *de pœn. cau.* 55. Jul. autem Clar. in *pract. crim. lib. 5. §. fin. quæſt.* 98. hoc in praxim deductum nunquam vidiſſe teſtatur, ipſe tamen ejus eſt ſententiæ, ut ſaltem ad leviorem pœnam condemnandum eſſe putat, ob dictæ Regalis dignitatis reverentiam. Non tamen omnis Principis voluntas lex eſt putanda, niſi publico decreto, non privati juris cauſa ſtatuiſſet. Unde D. Trajanus, ne contra leges moreſque majorum ad alias cauſas transferrentur, neve in foris, pro lege acciperentur, duplomatibus libellis nunquam ex ſcripto reſpondebat, ſed tantum verbo quibus viſum eſt, aſſenſus fuiſſe fertur, licet vetus eſſet mos Principem ſcripto adire, & conſulentibus per libellum reſpondere, juxta Neronis ſtilum, aliorumque Principum qui juſſerunt ſuis decretis impune adverſari licere, ſi contra leges, & jura emanaſſent. Multi etiam ex Illuſtribus Oratoribus, conciones ex ſcripto edere abſtinuere, ut plurimum enim ſibi ipſis contrarii depre-

pre-

prehendebantur. Quod cum L.Craſſo eveniſſet in duabus orationibus invicem repugnantibus, & proinde ea de re increparetur, *Orationes*, reſpondit, *eſſe temporum, & cauſarum, non hominum*, ac ſi vellet ſignificare, contrarietatem, non ſibi imputandam, ſed cauſis quæ eam requiſiverant. Alex. ab Alex. *lib.*6.
11 *cap.*23. Et reſcriptum, quod ex ſupplicatione Principi porrecta, impetratur, litis conteſtationis vim obtinet, *l.*1.& 2.*Cod. quan.libel.princ. dat.* Duar. *de poteſt.præfect.cap.*2. poteſtque ſuo Officiali demandare, ut ita pronunciet, Bal. in *l.*1. *col. ult. C. quom. & quan. jud.* abſtinere autem debet, nequid juſtum inhibeat, *c.*1.*de re jud. in* 6. Sententias item, libello non conformes ferre poteſt, Bar. in *l.Æmilius, in fi. ff.de minor.* quod ad dirimendas lites conceditur, Alex. in *l.vinum, colum. ult. ff. ſi cert. pet.* Et ſententiam, quæ in rem judicatam tranſivit, reſcindere, & revocare poteſt, Abb.in *cap. qualiter, ext. de accuſat.* Gloſ. in *l.fin.Cod.ſent.reſcin.non poſſ.* Det. in *l.cognitio, ff.de off. ejus*, & ſententiam ex ſuo reſcripto abolere, Arch. in *can. omnibus* 35.*q.*9. *l.Divi, ff. de pæn.* Luc.de Pen. in *l.prædia,Cod.*
12 *de locat.præd.civil.* Verbo etiam inferiorum ſententias irritat, Ang. in *l.*1.*Cod.de ſent.paſſ.* & abſque ſuæ poteſtatis plenitudine, aliqua ſubſiſtente cauſa, poteſt citationem tollere; Gloſ. in *l. antepen. ff. ex quib. cau. major.* Hoſtienſ.in *cap.in noſtra,extra de procur.* Cur. Jun. in *conſ.* 49. & pari modo deſertæ appellationis detrimentum reparare, cum clauſula, præciſam ſuam intentionem declarante, Bal.in *l.impetrata, circa fin. Cod.ſent.reſc.non poſſ.* ab ejuſque ſententia appellari non poteſt, Bart. in *l.ult. in fin. ff.de off.Præf. præt.* & nos *infra*, ex ejuſdem Caſſiod. textu, latius dicemus: tanta enim eſt ejus authoritatis imperium, ut nemo poſſit illi dicere, cur ita facis? *Eccleſ.*43. & *can. in memoria, diſt.*19. Jaſ.in *l.reſcripta, Cod.ſi cont. jus vel util. publ.* & *conſ.* 95. *vol.* 4. Soc. *conſ.*13. *vol.* 1. Det. *conſ.* 655. Lanc. Conr.in *T.*0. *jud. lib.*1. & apud eum, ſufficit pro ratione voluntas, Gloſ.in *c.inveſtivit*, & in *cap.propoſuit, extr. de conceſſ.præb.* & in *cap.ſi gratioſe, de reſcript.in* 6. & in *l.relegati, in fi. ff.de pæn.* Et hæc quidem ejus autho- 13
ritatis ſumma, majore ex parte ex Caſſan. *Catal.* excerpta eſt, *par.* 5. Sed quod ad dignitates atque honores conferendos & acquirendos attinet, proprium Principis eſt, abſque ſcriptura, ſed quaſi ad inſtar divinæ poteſtatis, dicendo, & loquendo, efficaciorem ſuam voluntatem explicatam facere: ea enim cõparatione tantum in mundi creatione, ut dixit Deus & facta ſunt, *Geneſ. cap.*1. verba enim ſunt ſigna voluntatis, *l.Labeo, ff. de ſuppell. leg. l.ille aut ille, §. in verbis*, & *l. non aliter, ff. de legat.*3. Ariſtot. in *lib. periher.* & quod vult fieri pro facto habetur, *l.apud eum, ff. de manumiſſ.* Luc.de Pen. in *l.contra, Cod. de re milit.lib.*10.& quod dari mandat, pro dato habetur, *can. in novo*, 21. *diſt.* quicquid enim voluerit, faciet, & ſermo illius, poteſtate plenus eſt, *Eccleſ.*8. quemadmodum & Papa, ſolo verbo excom- 14
municationem delet, 6.*q.*3.*can.debet*, & ſola nominatione Epiſcopum creat, 93.*diſt. can. dominus*,

2.*q*. 1.*can. ſacerdotibus*, & *cap. per tuos*, *ex. qui fil. ſint legit.* Et militi à Principe, ſola voluntate teſtamentum condere, conceſſum eſt: quæ quidem cum aliis, luculenter enarrantur per Luc. de Pen. in *l. prædia*, *Cod. de locat. præd. civil.* Et ſolo verbo Doctorem facit, Angel. in *l.1. C. de ſent. paſſ.* quem refert Caſſan. in *catal. glor. mun. par.5. conſid.* 91. ubi ex Jaſonis relatione in Maximiano Imper. hanc praxim de Medico atque Doctore obiter viſam fuiſſe teſtatur, & Fret. *de ſuffeud. lib.1. tit. De origine Baronum*. Paria enim ſunt privilegium verbo, vel vivæ vocis oraculo, datum, & in ſcriptis, in *clement. dudum*, §.*nos etenim*, & *ibi* Gloſ. ſicut & paria ſunt, voce exprimere, vel ſcribere, Alex. *conſ.*33. *lib.*3. Corn. *conſil.*79. *voto* 4. Et verbo, à diffinitiva ſententia appellatur, *l. ſcio*, ubi Bar. *ff. de appellat.* prout Boer. in *quæſt.*1. multa ſubnectit: imo propter ejus excellentiam, ſoli ipſius verbo ſtatur, *can. nobiliſſimus*, 65. *diſt. cap. literis*, *de probationibus*, cum aliis adductis per Caſſan.
15 in *loc. præd.* nec immerito Nobilium promiſſa, pro factis habentur, *cap. nobilium*, *ex. de donat.* Iſern. in *cap.* 1. *colum.*1. *qui ſucc. ten.* ut id, ex celeritate circuitum excludente, proprium & naturale videatur eſſe Nobilium, *cap. grande*, *de ſuppl. negl. prælat.* eoque magis in Principe, cui magnificentia, & liberalitas peculiares eſſe debent, *l.* 1. *Cod. de theſaur. lib.* 10. Luc. de Pen. in *l.1. Cod. de veter. lib.*12. *l. cum multa*, *Cod. de bonis quæ lib. l.1.* & *l. fin. Cod. de cad. toll. l. cum fundus*, §.*ſervum*, *ff. ſi cert. pet.* Cagnol. in *l.* 2. *ff. de pact. int. empt. & vendit. num.*201. quas, ex multis authoritatibus, celebrat Caſſanæus in *catal. glor. mun. par.5. conſid.*8. & 9. qui quidem circuitus, pro efficaciori atque breviori actionis explicatione, ſi inutilis ſit, rejicitur, *l. dominus*, *ff. de condict. indebit.* In 16
gratiis autem & honoribus conferendis, quorum quidem ſolus Princeps eſt diſtributor, ſecundum allegata per Caſſan. verbum ipſum & ſermonem maximæ eſſe efficaciæ, ambigendum non venit: quandoquidem ſi in gratiarum conceſſionibus innitamur, dubium non eſt quin illico perfectæ reddantur, Archid. in *decret.* & in *proh.*6. Bald. in *l. humanum*, *Cod. de legib.* Felin. in *rubr. de conſtit.* Afflict. *deciſ.* 253. Fret. *de ſuff. in alleg. Regent. Albertini*, *num.*66. Solo item verbo civitatem 17
facit. Scriptura enim in privilegiis, non eſt ad probationis vires neceſſaria, Bald. in *l. ſi qua per calumniam*, *Cod. de epiſcop. & cler.* & in his ex ſola nominatione jus quæritur, *cap. capitulum Sanctæ Crucis*, *de reſcript.* Rebuff. in *tract. nominat. qu.*21. *num.*9. Oldr. *conſ.*180. *colum.* 3. Ripa in *lib.*2. *de reſcript. cap.*2. Tiraq. *de Nobilit. cap.*6. Caſſan. in *conſuetud. Burg. tit. Des Judices*, *doctr.*2. *rubr.*1. §.5. & à conceſſionis die, omnimodam ſibi exequutionem trahit, Bart. in *l. fin. Cod. de ſent. paſ.* & abſenti etiam prodeſt, *cap. ſi tibi*, *de præb. in* 6. Bald. in *l. illud*, *Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* & ignoranti pari modo, *l. Labeo*, *ff. de jurejur.* Doct. in *l. qui abſenti*, *ff. de acquir. poſſeſſ.* Luc. de Pen. in *l. prædia*, *Cod. de locat. præd. civil. lib.*11. Fret. in *d. tit. quæſt.*29. quod

ſecus

ſecus eſt in officiorum largitionibus, ubi tria requiruntur, ut alias diximus, electio ſiquidem, acceptatio, & adminiſtratio, *l.ſed & ſi*, §.*quæſitum*, *ff. de excuſat. tut.* ubi Bal. Par. de Put. *de Syndic.* in *ver. Officio*. Boer.*deciſ.*150. Idque etiam in contractibus Principis locum habere, ſatis clare patet, ex quo dominium, ſine traditione, & poſſeſſione transfertur, propter regulam tex. in *l.in traditionibus*, *C.de pact.* & limitatur text. in *l.quoties*, *C. de rei vendic.* ut ex donatione, primævo jure ſequuta, licet poſſeſſione roborata, non officit, ſecundum Caſſan. in *loc.cit.* & Luc. de Pen. in *d.l.prædia*, *Cod. de locat.præd.civil.*

18 Tunc autem eſt maxime perſpicua ejus authoritatis ſublimitas, cum poteſtate abſoluta, vel ordinaria Princeps uſus fuerit: poteſt enim excedere poteſtatem ordinariam, ſi bono publico expediet, Iſern. in *cap.*1. §. *contrahentium*, *n.*17. *quæ ſunt regal.* & quando ordinaria, vel abſoluta uti cenſeatur. Idem *ibidem* in *apoſtill. num.* 6. peccat autem ſi id abſque juſta cauſa faciat, Innoc. in *cap. novit*, *de elect.* notatur in *l. relegati*, *ff. de pen. l. fin. Cod. ſi contra jus vel util. publ.* Profecto ſi quando Principes abſoluta authoritate ſunt uſi, magnam alterationem populis intulerunt, ut etiam tumultus inde ſint orti: quod cives Neapolitani & Nobiles ad tempora Illuſtriſs. Dn. Petri Toleti Vicer. experti fuere: qua de re ad

19 hiſtorias me refero. Et certe Neapolitanorum Civium cauſæ, licet criminales, in Regiis Tribunalibus ſunt ventilandæ, & terminandæ, ut ex compluribus *capitulis* Civit. conceſſis liquet: quorum cuſtodiæ, ſi Civitas ipſa invigilaſſet, ut illæ, ſive ordinariis, ſive delegatis demandarentur, ex novellis etiam ſanctionibus inhibitum eſſet, ex ſuæ Celſitudinis amplitudine: dum inde viſum eſt abſolutæ poteſtatis, & circa cauſas, & perſonas militares, officiorum nexui non ſubditas, ut in *præcedenti cap.* diximus, eos cives eſſe, ex regula text. in *l. magiſterium*, *ff.de juriſd.omn.jud.* Poſtea ſucceſſores Vicereges, omni qua decet religione, abſtinuiſſent. Præter tamen Alcalanorum, & Oſſuni Duces, qui nonnullas etiam illuſtres perſonas, & ab Urbe & Regno exulare juſſerunt ex abrupto, per privatum libellum, cui ſtatim exequutio, & obedientia data fuit. Sed quam breviter negotia expediantur per Præf.præt.ideſt,per Vicer.abſque ordinaria juris forma, tum libellorũ brevitas, tum ſui Conſilium Judicĳ, ideſt, Regentium, exiguus numerus indicat. Sunt enim tres tantummodo, licet olim quatuor eſſe conſueviſſent. Regnicolæ duo, duoque Hiſpani: & quamvis multi ſint modi ſententiarum à Principe ferendarum, ut per epiſtolam, per edictum, per decretum, per ſubſcriptionem libellorum: hoc ultimo, Viceregem ſuumque Collaterale Conſ. frequentius uti videmus: & moris quippe erat, inquit Tacitus, quamquam præſentem, libello adire Principem in quo Neronis diligentia celebratur, qui poſtulatoribus non temere, ſed per libellos & ſequenti die reſpondebat, ut ait Svet. Cui vigilantiæ, & pro ſubditorum indemnitate, & pro Principis bono, vacare conveniret: alia etiam exempla refert Connan.

nan. *lib.*1. *cap.*16. ut non ſine ratione, Regentes Cancellariam, dicantur *Præfecti libellorum*, ut *infra* la-
20 te dicemus. Vacat autem hoc Collaterale Conſilium, nedum Urbis, ſed Regni totius regimini, & annonis univerſalibus; omnibuſque præeſt tribunalibus ad rectam juſtitiæ adminiſtrationem coadjuvandam: inſuper & rerum Fiſcalium cuſtodiæ, & incremento, latronum vires atque infeſtationes compeſcendo; hoſpitiorum militarium oneribus, inimicorum inſidias publicas, & tacitas expellendo: aliorum autem Tribunalium cauſas, ipſos audire perraro evenit, & tunc tandem, cum maximi fuerint ponderis, & qualitatis: intenti ſolum rebus prædictis ad ipſos ſpectantibus.

ADNOTATIONES

Verbo ſententiam dicit.

Si Imperator ſcribens alicui corpori civium quod non erat civitas, & appellaverit civitatem, illico efficitur civitas ex certa ſcientia, Bar. in *Extrav. ad reprimendam*, in *Clem. ſi ſummus Pontifex*, *de verb. ſignif.* *idem* Bar. in *l.*1. *ff. eod.* Alexand. ad *eund.* in *l.* 1. *C. de metrop.* Ber. *lib.*12.

Tiranni eſſet non Principis per libellum vel literas aliquem indemnatum mori jubere, quia rei imperatæ argumentum cædis extinguendum veniret, Herodian. *lib.*3. At vero ſolus Princeps ſententiam libello difformem profert, Abb. in *cap. cum ſuper*, *extra de confeſſ.* Bar. in *l. Æmilius*, *ff. de minor.* Jaſ. in *l. vinum*, *ff. ſi cert. pet.*

Num.4. Libellus ipſi porrectus litem conteſtatam non facit.

Facit *text.* in *l. ſicut*, §. *nec ſufficiat*, *Cod. de præſcr.* 30. *vel* 40. *ann.* Hoſt. in *cap.*2. *de dilat.* & concluſio pari modo non eſt neceſſaria ſing. eſt Innoc. in *cap.*1. *de lit. conſt.* Ang. in *l. omnium*, *Cod. de teſtam.* Jaſ. in §. *omnium*, *Inſtit. de action.* Reſtaur. in *tract. de Imp. quæſt.*110.

Num.7. Princeps nutu poterat revocare feudum.

Ad inſtar fere divinæ potentiæ, cujus virtus eſt ad nutum omnia perficere, quod & chriſtiani & gentiles uno teſtantur ore, & habes ex Pind. in *Pyth. Ode* 2.

Et inferius: *Sola Principis præſentia.*

Sola Principis præſentia invalidos inſtaurat actus, *l. adoptio*, *ff. de adoption.* *l.*2. *ff. de reb. eor.* cum aliis adductis per Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.*35. & ſola præſentia nobilem facit, & qui ipſum comitatur, nobilis præſumitur, Bald. & Jaſ. in *l. omnium*, *Cod. de teſtam.* *idem* Caſſan. in *Catal. par.*8. *conſid.*38.

Num.

Num. 10. *Cardinalis aliquis galerum purpureum, &c.* A

Hoc prærogativum, liberandi videlicet à morte damnatum, olim Romæ Veſtalibus debebatur; ut ſcilicet qui ad ſupplicium ducebatur ſi qua ei Veſtalis occurriſſet Virgo, liber eſſet, quod admonuit Spiegell.

Inferius: *Licet vetus eſſet mos Principem ſcripto adire.*

Et id quidem ne inconſulte reſponderet, ut ex Tranq. in *Tib.* adnotatur.

Num. 12. *Verbo etiam inferiorum ſententiam irritat.* B

Ambigi contingit an Principi ſit facultas commutandi remittendive pœnam in reum conſtitutam à Judice, læſa parte non quieſcente. Et certe Judex ipſe ut agere id non poſſit poſt prolatam ſententiam jam cautum eſt, & habetur ex Iſern. in *cap.* 1. *§.argentariæ, quæ ſint regal.* Par. de Put. in *tract. de ſynd. verſ. licet, fol.* 23. ſed ante ſententiam poteſt pœnam ipſam ex cauſa imminuere vel augere, Luc. de Penna in *l.* 1. *num.* 42. *C. de deſertor.* & *l ſi apparitor, num.* 17. *&* 18. *C. de cohort.* Ang. *de mal. fol.* 361. Joann. Millæus in *praxi perſeq. crim.* in *rub. Denunciationis formula, verſ. ſed quæritur quomodo.* Grammat. *deciſ.* 5. 23. 107. ſicut & immutare pro perſonæ, temporis, loci, ætatis atque rei conditione, & criminum univerſitate, & delictorum qualitate, ita ut pro corporis coerctione pecuniariam infligat pœnam, ad quod late divagatur Afflict. in *deciſ.* 287. & Capyc. *deciſ.* 27. quod tamen ſine cauſæ cognitione facere non poteſt, iiſdem authoribus. Non autem nova pœnarum genera excogitare poteſt contra jura etiam municipalia, ut admonet Paris de Put. in *d. tract.* in *ver. An in cauſa pecuniaria, fol.* 334. nam debet irrogare pœnas jam à legibus conſtitutas, facti enim quæſtio in arbitrio judicantis relinquitur, pœnæ vero perſequutio non ejus voluntati mandatur, ſed legis authoritati reſervatur, *l.* 1. *ff. ad Turpil. l. ord ne*, §. 2. *ff. ad municip. c. ſi quem pœnituerit*, 2. *q.* 3. & facit *text.* in *l. ſed hodie, l. moris, §. ſed enim, l. capitalium, §. majores, ff. de pœn. l.* 1. *§ ſed & judex, ff. ad leg. Corn. de falſ.* Bald. in *l. incredibile, Cod. de pœn.* Iſern. in *loco alleg. num* 9. Tiraqu. late in *præfation. de pœn.* habes ex *l. ſed ſi ſeverior, Cod. ex quib. cauſ. infam. irrog. l. quid ergo, §. pœna gravior, ff. de his qui not. infam.* quinimo judicibus immodice ſævientibus fræni temperies eſt adhibita, *l. ſi quis in ea, Cod. de cuſt. re.* nec enim ira excandeſcere, nec precibus calamitoſorum illachrimare debent; ſed ita jus eſt illis reddendum, ut dignitatis authoritatem nihilo minuant, ſecundum Millæum, in *d. praxi pag.* 185. Sed & variorum tormentorum gradus, numeri & qualitates, variis ex cauſis atque temporibus, reis inflictas, commemorat Alex. ab Alex. *lib.* 3. *cap.* 5. Ideo non debet judex ſuam ſententiam propere & tumultuarie exequutioni mandare, & tunc præcipue cum de crimine lata fuerit; relinquendum eſt enim principi tempus de-

A deliberandi an velit gratiam facere, pœnamque illam relaxare, *l.pen.* & *ibi* Salicet. *Cod. de pœn.l .vindicari*, *ff. eod.* ubi communis ſcribentium ſchola, Gul. de Bened.in *repetit.cap.Rainutius*, *in quaſt. an occid. peccat.lic.* ex auctoritate Guliel. de Cun. Bald.in *auth.interdicimus*, *Cod. de epiſcop. & cler.* & in *l.1. Cod. de calumniator.* Imo vero aliquando ſententia non ſtatim exequenda curatur, quæ alioqui intra decem dies eſt exequutioni mandanda, *can.ſicut*, 2. *q.1. l.cum reis*, *Cod.de pœn.* primo ſi Princeps iracundia motus ſeverius judicavit; ſecundo cum mulier prægnans morti damnatur: tertio cum in eum profertur ſententia, qui publicis eſt obnoxius ratiociniis: quarto cum in inſulam quis condemnatur, quæ à principe eſt aſſignanda, Goffred. in *ſumma de judic. num.*13. In civili vero negotio longum præſtituitur B exequutioni tempus, quippe quatuor menſium, *cap.quarenti*, *de off.deleg.* §.1. *Inſtit. de off. jud.* rationem diverſitatis ponit Guliel.de Cun.in *l.addictos*, *Cod.de epiſc. aud.* & eſt quod primo caſu quilibet appellare poteſt, ſecundo vero unus tantum. Secundo quia ſententiæ in pœnalibus accuratius proferuntur, & ex clarioribus probationibus, quam in civilibus, *l.fin.Cod.de probat.l.qui ſententiam*, *ff. de pœn.* Ideoque in ſententiis ſibi Principes reſervant facultatem vel gratiam faciendi, vel redimendi, quod Guliel. *loc.allegato* improbat, & judicibus inhibitum eſt, *l.apud acta*, *ff.de re judic.* itidem & baronibus aliiſque regiis officialibus ex *nov.pragm.*Poſtea vero ad reorum copiam exhauriendam cum ego fiſco patrocinarer inſteti ut id faciendi facultas eſset in M. C. Vicariæ & in iis criminibus quæ triennii pœna corri- C pienda eſſent, obtinui. In principe vero abſolutum eſt ut ipſe ſolus illam commutationem facere poſſit, *tex.* in *l.divi*, *ff.de pœn.* ubi Gloſ.in *ver.minuta*, in aliis Codicib. dicit legi, *immutata*: & per æquipollens id fieri recte dicitur, *l.ſi mater*, *Cod.de inſtit.l.fideicommiſſa*, *§.ſi cui*, *ff.de legat.3.* Sed pœnam jam dictam à judice, remittere ne poſſit princeps aut minuere dubio vertitur, nulli autem dubium quin princeps latam jam ſententiam ac tranſactam in rem judicatam, reſcindere poſſit, Abb. in *cap. qualiter & quando*, *colum.2.de accuſat.* dum tamen clauſulam adjiciat, *non obſtante*, *&c.* Gloſ. in *l.1. Cod.ſent. reſc. non poſſ.* Angel. in *l.1. Cod.de ſent. paſſ. l.fin. eo.tit.* Jus enim tertiis in his aufert, *l.quæris*, *ff.de natal.reſtituen.l.item ſi verberatum*, *§.1. ff.de rei vendic. l.Lucius*, *ff.de evict.* Jaſ. in *l. conventio-* D *nis*, *ff. de pact.* & alii quos habes ex Caſſan. in *Catal.par.5.conſid.*24. & Capyc. *deciſ.*166.*&* 169. ut tamen id intelligatur ſecundum Luc. de Penna in *l.fin.col.ult. Cod.de condit.in publ.horr.lib.*10. nec remittit pœnam, ut dicit Iſern. in *§. item nulla verſ. banno imperiali*, *de ſtat. & conſuet. adverſ. libert. eccleſ.* id tamen ſine cauſa & in alterius juris necem, *l.2. Cod. de precib. imper. offer.* in publicam utilitatem & in graſſantium extirpationem, *vulgata l.non omnes*, *§.fin. ff.de re milit.* Ad principem enim ſpectat pœnam corporalem poſt latam ſententiam remittere, Iſern. in *conſtit.Reg. Intentionis*, Par. de Put. *de Syndic. in verbo*, *licet*, *fol. mihi* 230. item & deportatum reſtituere in integrum provinciæ honoribus & muneribus, *l.1. Cod.de ſent. paſſ.* & Senatorem ob turpitudinem remotum, ad originalem patriam revo-

revocare, *l.filii*, *§.Senator*, *ff. ad municip.* Et liberare poſt confeſſionem & damnationem, conſtante innocentia & ſine appellatione, *d.l.divi*, *ff.de pœn.* *l.1.§.fi. ff. de quæſtion.* & uno verbo irritare ſententias inferiorum judicum abſque appellatione prænarratas, Det. *conſ.*638. Reſtaur.*de Imper.quæſt.*110. *num.* 321. ubi etiam de Abbate epiſcopo remoto: omnemque pœnam arbitrariam facere, Bald.in *l.cunctos populos*, *colum.*3.*Cod.de ſum.trin. & fide cath.*& in *cap. nos Romanorum*, *de pace conſt.* Levem inſuper ac modicam læſionem privatorum diſponit, *l.quoties*, & *l. reſcripta*, *Cod.de precibus Imper. offer.* quemadmodum in magnum regalis juriſdictionis præjudicium Rex non poſſet ſucceſſorem obligare, ſecus in parvum, *cap. Abbate ſane*, *de re judic. in* 6. Bart. in *l.prohibere*, *§.plane*, *ff. quod vi aut clam*, ex interpretatione *cap.intellecto*, *de jurejur.* modica enim damna tolerantur, *arg.* B
in *can.terrulas*, 12.*q.*2. & *cap.ſi quos*, *de ſervis*, *l.Sejo*, *ff.de in integr.reſtit.* ſicut & modica læſio, *l.in cauſa*, *§. idem Pomponius*, *ff.de minor.* magna vero reſcinditur, *l.*2. *Cod. de reſcin. vendit.* Cæterum reſcripta, quæ enorme inferunt damnum jura abſorbendo, non valent, *cap.ſuggeſtum*, *de decim.cap.ad apoſtolicæ*, *de donat.cap.quid pro novale*, *de verb.ſignif. l.*1. *§.ſi quis à principe*, *ff.ne quid in loco publ.* Quæ quidem citra delicta locum habent, at ea ſi extant, cuncta etiam bona auferunt, ut *Cod.de bon.damnat. per tot. cap. ad liberandum*; *de hæret.* alias non eſſet veriſimile principem improbe indulgere velle actioni, *l.*1. *Cod.de pet. bonor. ſublat. lib.*10. *l.denique*, *in princ. ff.de minor.* quæ habes ex Goffr. in *ſumma*, *de reſcript.col.*4. Princeps etiam optionem dat damnato pœnam quæ ſibi libuerit eligendi, *l.* C
aut damnum, *§.*2. *ff.de pœn.* cum Gloſ.quod Nero feciſſe dicitur Senecæ magiſtro, Bald. in *l.*1.*Cod.de his qui ad libert.perven.* Roman. in *l.ſi quis bona*, *§.fin. ff.de acquir.hæred.*& id quomodo ſit intelligendum pete ex Felin.in *cap. inter cæteras*, *col.*3.*de reſcript.* & Reſtaur. *de Imper. quæſt.*110. *num.*95. Et ob delictorum enormitatem licitum eſſe jura tranſgredi in puniendo, non autem in procedendo, ex Innoc. docet Jul. Clar. in *pract. crim. ver. Superiore*, *fol.* 1. indulgentia enim Principis in corporalibus pœnis magis quam in pecuniariis prona eſt, Iſern.in *cap.* 1, *§.argentariæ*, *col.*1. *in fi. quæ ſint regal.* dum tamen parti læſæ ſit ſatisfactum; præter cauſas privilegiarias, prout idem dicit in *d.cap.*1. *§.contrahentium*, *num.*6.*&* 7. & in *cap.*1.*n.*14. *de ſtat.& conſuet. contra libert. eccleſ.* & quando in modicis conſiſtit, nullus D
datur ſcrupulus, Gloſ.in *l.*1.*ver.non egreditur*, *ff. de conſtit.* quod quandoque in temporis beneficio exercetur, *l.quoties*, *C.de prec.Imperat.offer.* quandoque etiam verendum venit ne debita introituſque veniant, ut per Boer. in *quæſt.*296. & Iſern. in *d.cap.*1. *§.condemnatorum*, Guido Papa in *quæſt.*211. Grammat. *deciſ.*14. *num.*34. Campa.in *cap.Reg.*112.*num.*11. Id etiam ſcire oportet quod judex mulctam remittit perinde ac Rex pœnam, ſed diverſis rationibus, ut ob inopiam, *l. eos*, *Cod.de modo mulct.l.illicitas*, *§.fin. ff.de off. præſ.* & ſi ad pinguiorem devenerit fortunam dubitatur, prout *ead.l. §.*2. ob gratiam, *l.*1. *ff.de quæſt.l.*1 *.in fi. ff.de pœn.* præviis tamen diſtinctionibus *ſupra* adductis, & ſignanter ex Iſern. in *d.cap.*1. *num.*13. *de ſtat.& conſuet.*

 contra

A *contra lib.eccleſ.*Cæterum ab hoc gratiarum genere principes ſe abſtinere deberent, non enim ſunt congruæ decori; & licet dicantur ſoluti legibus, ſubjiciuntur nihilominus legibus naturalibus, & divinis, *can.ſunt quidam*, 25. *q.1.can. quo jure*, 8.*diſt.* ſunt enim liberi ſecundum quid, at in Dei foro nequaquam: quod in tantum arctatur ut ne interceſſio quidem pro aliquo ipſi conveniat, quam ſanctiſſimi viri exhorrent, quod de D. Auguſtino fertur, cum eo modo judicibus etiam peccandi anſam præbeant; prout cum aliis notatu dignis explicat Navar. in *rubr. de jud. num.* 110. *&* 111. Profecto reſcriptum impetratum ſuper mutatione pœnæ ampliando vel minuendo, poſt ſententiam, non valet, nec ei creditur niſi expreſſim dicat, non obſtante ea lege, Gloſ. eſt not. in *l.ſtata*, §. 1. *ff. de re jud.* & *ibi* Bart.
B quæ etſi ſententia confirmetur tenet aliquam altercationem relatam per Reſtaur. *de Imper.quæſt.*111. Sed paſſim Viceregis arbitrio pœnarum commutatio reis condemnatis relinquitur, quod quidem moris eſt juſta ſuadente cauſa fieri, cum ab ejus voluntate dependeat, *l. relegati*, *ff. de pœn.* unde cum non ſemel id infringere pro fiſco tentaſſem, haud quivi.

His conſequens eſt dicere, quod licet ſententia contra ſententiam non teneat,ex reg.tex. in *l.1.Cod.quan. provoc.non eſt nec.* fallit tamen in ſententia conſulta cum Principe in cauſa criminali, *l.fin. ff.de quæſtion.* & alia adducta per Reſtaur.de Imperat.*quæſt.*110.*privil.*234.certe qui ſententiam propriam interpretando corrigere poteſt, idem Reſtaur. *ibid. privil.*241. Sed & Præſes & Procurator Cæſaris poſſunt ſuas ſententias interpretari, & non
C alii,*l.ab exequutione,ff.de appellat.*Gloſ.in *l.ſi ut proponis,Cod.de exeq.re jud.*

Huic proxima eſt ambiguitas an Viceregi facultas ſit tranſigendi de rebus fiſcalibus, ſcilicet immobilibus; inconſulto Principe; tametſi dubio id verti non poſſe videatur, cum apertiſſime jam vetitum ſit hoc jus procuratori Cæſaris, *l.nulli, ff.de tranſact.l.*1.*Cod. de offic. procur. Cæſ.* ubi Doctores, & præcipue Bart. & Jaſ. in *d.l.nulli* ampliant in omnes rerum alienarum adminiſtratores; ut tutores curatoreſve, & tales, *l.1.Cod.ſi adverſ. tranſact.* & tunc potiſſimum cum de re immobili tranſactio eſſet, cumque tranſigendo res ipſa remaneret penes adverſam partem, quod in tantum eſt coarctatum ut non poſſit tranſigi etiam ſi res de qua lis eſt, poſſideatur ab adverſario, ſecundum Bar. & Jaſ. *ubi ſupra*, & idem Jaſ. *conſ.*108. Glo.
D Par. §.22.*glo.*20. *num.*67. Ratio poterit eſſe vel ad vitandas fraudes, vel quia minuerentur jura principalis tranſigendo, quæ procurator non poteſt eo inſcio niſi augere; vel potius quod ad vitandas litium ambages procurator pronior eſſet in tranſactiones, & ſic quod totum per jus & juſtitiam uni competeret, alteri injuſte impertiretur. At vero in Reg. Camera, quod eſt tribunal procuratoris Cæſaris, id nunquam à fiſco in controverſiam deductum memini quo tempore ibi præſideo; ſed perpenſis cauſa, negotio, & fiſci commoditate, cum ipſius Reg. Cam. conſultatione & Collateralis Conſ. voto, coram Vicerege terminari, in cauſis indifferenter civilibus & criminalibus:facilius autem annui moris fuit ſi fiſcus ageret,quam ſi exciperet. Et id quidem non ex adverſariorum importunitate, ſed ex officio

ficio & ſponte ſua, Regia Cam. facere conſuevit, cum viderit cauſæ perplexitatem, ſæpius autem vota ſuper recipiendæ tranſactionis examine panduntur; & qui pro ea votum tulit, pro ea etiam in judicando ſuffragium præſtat, & fiſci deterius fit jus: aliquando tamen fiſcales hanc veriti Viceregis poteſtatem, adierunt Regem; hucuſque autem mos ille haud immutatus fuit. Cæterum in pecuniariis pœnis atque etiam in corporalibus in pecuniarias commutandis læſa parte non amplius perſequente, quod *redemptio* & *compoſitio*, quas vocant, locum habere poſſint, quotidiana praxi jam compertum habetur: eæque fieri novimus ab experto cum fiſcalem advocatum agebamus, ad M.Cur.Vicariæ conſultationem, prævia relatione:idque ſane intelligendum cum judex ſuum jam interpoſuit officium, ideſt, cum ſententiam tulit aut exilii, aut relegationis, aut deportationis, B aut etiam mortis: tunc autem proniores in hujuſmodi compoſitiones Viceréges eſſe ſcimus, cum fiſco aliqua imminet præſens pecuniæ neceſſitas, & vidimus Cardinalem Granvelam, quo tempore chriſtiani orbis proceres in turcas inierunt fœdus, maximam in fiſcum coegiſſe æris ſummam ex compoſitionibus, & ad remiges comparandos, qui morti damnati erant, triremibus deſtinaſſe. Eſt autem compoſitio idem quod tranſactio, *l. ab accuſatione, ff. ad Turpilian.* licet compoſitio proprie tunc dicatur, cum ab reo pro corporali pœna pecunia extorquetur, *cap. presbyteri, extra de pœn.* quamvis nemo debeat recipere pretium à reo ſanguinis, unde improbantur ſtatuta, quibus homicidia pecuniis vindicantur, Archid. 23.*q.4.can. duo, §.item illud.* Hoſt.in *ſum.de conſuet.§.4.in fin.* Jo:Andr. in *cap.cum tanto, eod. tit.* Suntque etiam jure noſtro improbatæ, in *Auth.ut non fiant pignorat.in princ.* tametſi in publicos Curiæ uſus, non autem in privatos magiſtratuum converſæ, tolerentur. Et judices ante ſententiam multis perpenſis circumſtantiis componere poſſunt, poſt vero ſententiam ſoli principi licet; qui ut *ibi*, ſi pars adverſa querelam non abolevit, compoſitioni locum dare non ſolet. Qui autem magiſtratus & quibus in delictis, quove tempore componendi facultatem habeant, & quid conſtare debeat in inquiſitione, late explicat Par. de Put. in *tract.de Syndic. in ver.compoſitio, cum ſeqq.*

A, C (margin letters)

Num.13. Quaſi ad inſtar divinæ poteſtatis. D

Princeps plenitudinem poteſtatis habet, & ipſe ſolus hanc poteſt apponere clauſulam, & ſpecialiter exprimi debet, ut per Caſſan. in *Catal. par.5. conſider.22.num.132.*

Num.14. Papa ſolo verbo excommunicationem delet.

Cap. ſi aliquando, de ſent. excomm. quam allegat Specul. in *tit. de legato, §. nunc, num.43.* cum aliis, ubi multa viſu digna ſuper Principis poteſtatem congerit, ſicut & ſolo verbo ſacerdotem facit vel epiſcopum, prout Princeps doctorem, Det. poſt Angel. in *cap. 1. colum. 6. de conſtitut.*

A Felin. *ibid. colum.* 7. & *l. nemo præfectus, in fin. Cod. de dign. lib.* 12. Caſtald. *de Imper. quæſt.* 110. Huc facit quod princeps poteſt judici mandare ut ſic judicet, Bald. in *tit. ſi de inveſt. int. dom. & vaſſ. col.* 2. *verſ. nota ſententiam*, Innoc. in *cap. ſignificantibus, de off. deleg.* Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 22. ubi habes 400. regulas. Hinc ortum reor habuiſſe praxim quæ in proferendis votis coram Vicerege ſervatur à Magiſtratibus, ut ſcilicet ſtatim quam ſuam propalarint ſententiam, ſubdant, *probabiliori tamen tuæ Excellentiæ me omnino ſententiæ remitto*.

Num. 15. *Nobilium promiſſa pro factis habentur*.

B Idque ex majore fide quæ eſt illis adhibenda; ob dedecus enim ab ipſis frangendam non eſſe præſumitur, quod ſecus eſt in ignobili, ſecundum Caſſan. in *Catal. par.* 8. *conſid.* 34.

Num. 19. *Per privatum libellum*.

Epiſtola à Principe miſſa vim habet legis, Angel. in *l. item veniunt*, *§. pen. ff. de petit. hæred.* Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 22. *num.* 104.

Num. 20. *Vacat autem Collaterale Conſilium*.

C Suprema conſilia majeſtatem tuentur, cum rebus ſolum gravioribus vacent quæ ad illam ſpectant: unde abſtinere ab his debent, quæ Magiſtratuum ordinariorum cognitioni ſunt demandata; proinde Caligulæ perfidiam deteſtantur, qui Juriſconſultorum ſententias repellebat inquiens, *faciam ut nihil reſpondeant niſi æquum*. Principem autem decens eſt rebus tantum gratioſis vacare, criminoſas vero & forenſes magiſtratibus relinquere: cum enim Reſpubl. ex præmio in bonos & pœna in facinoroſos ſervetur, debet Princeps præmia ipſe conferre quo ſibi ſubditorum animos devinciat benevoloſque reddat; pœnas autem à Magiſtratibus infligendas relinquere, ne populare in ſe odium concitet: nam qui punitur naturaliter odio habet punitorem; ſicut & qui beneficio afficitur, benevolentia proſequitur benefacientem.

SUMMARIUM

CAP. XIX.

1 *Præfectus Prat. ad tempus creabatur, quemadmodum Prorex.*

2 *Præfectus Prat. Regi comparatur ab aliquibus.*

3 *Appellatio in ſententia Regis locum non habet, niſi cum judicaverit ut Comes, vel niſi ſit evidenter iniqua, vel cum de Judicis competentia agitur, vel cum fuiſſet male informatus: quod & in Papa etiam currit.*

4 *Ap-*

4 *Appellatio in ſententia* Præfect. Prat. *non datur:*

Sententia Papæ, *& Imperatoris, appellationi non ſubeſt, ſed ſupplicationi, ad inſtar Magiſtratuum* Romanorum, eod.

A ſententia Reg. *Cameræ* Summ. *& Sac. Conſ. Parlamenti Delphinatus, Ducis Venetorum, Delegatorum* Principis, *& generaliter omnium non cognoſcentium ſuperiorem, non appellatur, ſed ſupplicatur*, eod.

5 *Supplicatio non admittitur quando appellatio eſt prohibita de jure communi, ſed tantum quando eſt prohibita ob excellentiam Judicis.*

6 *A ſententia Judicis prorogati, vel dati de conſenſu partium, poteſt appellari.*

A ſententia Epiſcopi prorogati appellari non poteſt, eod.

7 *Appellatio ſuſpendit exequutionem, ſuplicatio vero non*, eod.

Appellatio iniquitatem ſententiæ indicat, & Judicis authoritatem tangit, eod.

8 *Appellatio, & ſupplicatio quid differant.*

Supplicationis faciendæ ritus antiquus, eod.

Supplicatio Principis nomine recipitur, eod.

9 *Appellatio deſerta, reparari poteſt à* Rege, *& à* Præfecto *prætorio.*

A ſententia Collateralis Conſ. de cauſa criminali lata, non reclamatur, & quare, eod.

10 Præfectus Præt. *quibus titulis decoretur in jure.*

Illuſtris, Magnificus, & Excelſus, eod.

11 *Illuſtris, titulus eſt Regibus competens.*

12 *Tituli, quibus Summus Pontifex diverſos* Principes, *ſcribendo, honorat.*

13 *Imperatores quibus in locis in jure dicantur Divi.*

14 *Divi Fratres qui fuerit.*

Regni *hujus* Reges, *Divi dicti*, eod.

15 *Imperatores, cur dicerentur Divi.*

16 *Majeſtas quotuplex ſit & quibus competat.*

QUID EST QUOD NON HABEAT COMMISSUM? CUJUS EST VEL IPSE SERMO INDICIUM. PENE EST UT LEGES POSSIT CONDERE, QUANDO EJUS REVERENTIA POTEST NEGOTIA SINE APPELLATIONE FINIRE. In formu[illegible]is hoc modo exprimitur: [illegible]as *quaſcunque patrimoniales, & alias quaſvis, civiles & criminales, motas, & movendas, etiam ſupplicationum, & appellationum, jam introductarum, & introducendarum, & alias quaſcunque, tam viduarum, pupillorum, & pauperum, quam Univerſitatum, & ſingularium perſonarum, ad ſe, & audientiam noſtram Regiam, evocare: eaſque committere, & decidere, & fine debito terminare: & ſervatis in omnibus privilegiis, conſtitutionibus, pragmaticis ſanctionibus, capitulis, & obſervantiis dicti Regni, ad effectum deducere, &c.* Verba tamen Caſſiodori, quia Regis potius quam ejus Vicarii poteſtatem indicare videntur, me pene in eorum traxere ſententiam,

tiam, qui Præfect. Præt. Regi æquiparandum cenſent: ſed duas potiſſimum ob cauſas Viceregi coæquandum ſuſcepi. Primo ut Viceregis authoritas, & circa quæ verſatur, magis eluceſceret; dein, quia ordo literæ idipſum expopoſcit, ut huc hanc comparationem rejicerem: idque non eo me movit, ut vel meæ me opinionis pœniteat, vel ut aliorum adverſer: quando, ſi Regi æquiparetur, poterit & Proregi commode æquiparari, qui Regis perſonam, per omnia refert. Prorſus autem Præfectum Præt. Viceregi comparari, inde patet quod ab alio, ideſt, ab Rege dependet, & conſtituitur, quemadmodum Præfectus Præt. ab Imperatore conſtituebatur: & Viceregi defertur Regni adminiſtratio à Rege, per diplomata, ſive Regios codicillos, vel *patentes literas*, ut nuncupant, non ſecus ac Præf. præt. deferretur ab Imperatore, ut ex hac formula inſpicitur. Rex autem non habet qui adminiſtrationem ſibi demandet, eſt enim perpetuus Regni Dominus jureque ſucceſſionis transfertur, quod in Præfecto præt. nequaquam erat, cum ad tempus
1 crearetur, ut *ſupra* innuimus, & hic repetendum diximus. Erat igitur Præfectus prætor. temporarius, non perpetuus; ſicut & temporarius eſt Prorex: idque præterquam quod patet in ejus formula, clariſſime patet ex *l.2. Cod. de offic. Præf. præt.* ubi vocantur *Expræfecti*, qui præfectura jam functi erant, quemadmodum exconſules, exvicarii, excubicularii, &c. qui conſulatus, vicariatus, cubiculariatus munere abierunt: qua forma poterit etiam *Exprorex* dici, qui Prorege aliquando fuit: patet etiam ex innumeris & *Cod.* & *Authenticarum* conſtitutionum ad Præfectos directionibus, in quibus dicitur, *Imper. Juſtin. Joanni Præf. præt. ſecundo*, ideſt, ſecunda vice: & in inſcriptione mox ſubnectenda, *Saturnino Præf. præt. iterum*: & licet Rex ſit ſubditus S. Pont. *c. ſolitæ, ex. de major. & obed.* non tamen eſt impedimento noſtro inſtituto. Antiquorum igitur ſcribentium, Regi comparandum opinio fuit: eamque tuentur Gulielm. in *l.1. ff. eod.* Bart. in *l.1. ff. quod quiſque jur.* & in *l. omnes populi, n.8. ff. de juſt. & jur.* Bald. & Alber. in *d.l.1.* Affl. in *proh. conſtitut. Reg. quæſt.21.* Cato Papienſ. in *rubr. de Senator. num.7.* Alex. in *l.1.* ubi omnes, *ff. de offic. ejus, cui mand. eſt jur.* Lancell. Conr. in *tem. om. jud. par.3. de provoc. concluſ.77. num.4.* Quibus facile Franc. Duar. *eod. tit.* ſi Regi, Imperatori, ſubdito aſſimiletur, aſſentit. Et Dictatori jure comparari poſſet; cujus ductu jamdiu Imperium ſtetit: & apud Græcos, Lacedæmonioſque parem Regiæ dignitati poteſtatem habuit: & pulſis Regibus, & Conſulari Imperio erecto, cum omni Regia poteſtate decorato, ex Pomp. Læto, *De Magiſtrat. Roman. cap. de conſulib.* omneſque illius temporis Summos Magiſtratus, ne authoritate penitus regia uterentur, Suffectos ſive adjunctos habuiſſe legimus: unde Tribunus celerum Regi aderat, cujus ope nitebatur; & Legatus Conſuli & Prætori Quæſtor, & Dictatori Magiſter equitum; & denique Cæſari Præfectus prætorio: qui eis auxilio, & adjumento erant: & eis abſentibus, ne regiminis moles im-

pedimento

pedimento foret, quaſi ſuffecti honore præſidioque erant ex Feneſt. *de Magiſtrát. cap.*9. & Alex. ab Alex. *lib.*6.*cap.*23. quod poterit inde conſtare, quod cum deſinit præfecti præt. nomen, ſucceſſit nomen Regis: prius enim nemo regium nomen ſibi vindicabat, ſed *Præfectus præt.* appellabatur, ſecundum Alexan. ab
3 Alex. *lib.*6. *cap.*23. Cujus opinionis rationes eſſe poſſunt, quia ſicut à ſententia Regis non appellatur, *l.*2. §.*exactis*, *ff. de orig. jur. l.*1. §.1. *ff. à quib. appell. non lic.* niſi quando, ut Comes judicaret, Gloſ. in *prob, ſex.* in *ver. Filii*, Bald. in *l.ſi quando*, *Cod. de appellat.* Barbat. in *tract. de præſt. Cardin. col.* 14. Guido Pap. *quæſt.*436. Purpur. in *l.*1.*colum.*44. *ff.de offic. ejus*: vel niſi evidenter eſſet iniqua, Corſet. in *tract. de poteſt. Reg. quæſt.*22. Jac. de Nigr. in *d.l.*1. *de off. ejus*, *num.*14. vel niſi de judicis competentia diſceptaretur, Gloſ. in *clem.*1. in *ver. non obſtante*, *de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct.* quæ ſingularis reputatur à Bal. in *l.generalis*, *C. de epiſc. & cler.* Marſil. *ſingul.*10. Det. in *conſ.*8. & à mala Principis informatione, Det. in *cap. cum omnes*, 2. *lect.* 4. *notab. de conſtit.* ex text. in *l.*1.*C.de relat.*& in *l.*1.§.*quæſitum*, *ff.de appellat.* Idemque in Papa: nam ad ſeipſum bene informandum, appellari poteſt, 35. *qu.* 9. *can. cum apud*, & per alia jura per Caſſan. in *Catal.glor.mun.par.*5.*con-*
4 *ſid.* 34. *privil.* 103. Ita à ſententia præfect. præt. non appellatur, ſed ſupplicatur, *l.*1. §.1. *ff. eod. l.præfecti*, *ff. de minor. Cod. de ſentent. præf.præt. l.ſi quis*, & *Authen. quæ ſupplicatio*, *Cod. de precib. Imper. offer. l.à proconſulibus*, *Cod. de appellat. l. epiſcopale*, *Cod. de epiſc. aud.* §. *aliud*, *Auth. ut ſponſal. largit. can. anteriorum*, 2. *quæſt.*6. Sicuti etiam à ſententia Papæ, & Imperatoris ſupplicatur, *cap.ex literis*, *extra de in integr. reſtitut. cap. cum cauſam*, *ext.de re judic. l. præfecti*, *ff. de minor.* appellari vero nequaquam poteſt, 11. *qu.*7. *can. anteriorum*, 9.*q.* 3. *can.cuncta.* A Conſulibus autem, licet Regis vice fungerentur, provocari tamen poterat ad populum, ne per omnia regia potirentur authoritate, ob Regis nomen, ob Tarquinii facinus, exoſum: neve injuſſu populi in caput Civis Roman. animadverterent: ex Pomp. Læto, in *tit. de conſul.* & adverſus omnes Magiſtratus erat provocatio, Feneſt. in *lib.de Magiſtrat. can.*7. A Dictatore vero ad populum provocatio non dabatur, & capitis animadverſio conceſſa: quia ſummus erat Magiſtratus ex Pomp. Læt. *de Magiſtrat.* & *tit.de Dictatore*, Feneſt. *cap.*8. Alexand. ab Alex. *d. lib.*6. *cap.*23. de quibus per text. in *l.*2. §.*populo*, *ff. de orig. jur.* Nec etiam à ſententia Magni Camerarii, cujus vices Regia Camera Summar. gerit, appellatur, ſed reclamatur, non ſuſpenſa exequutione, ſicuti à ſententia præfecti prætor. Fret. in *tract. de ſuffeu.* tu vide *l. cum poſt ſententiam*, *Cod. de appell.* quæ non allegatur à Fret. Extenditur ad ſententiam Sac. Conſ. ſub Regio nomine latam, Afflict. in *prob. Conſtit ut. quæſt.*21. *in princ.* Sereniſſimi Ferdinandi Regis *pragmatica*, quæ incipit, *Sacrum*, ſententias Sac. Reg. Conſ. nomine Regio proferendas eſſe, ſancitum eſt: & ex alia ejuſdem Regis *pragmat.* 3. quæ incipit, *Ad ſub-*

ſubditorum, probari poteſt; quo factum eſt, ut nunc in iſtis ſententiis Regiis ſuperinſcribatur PHILIPPUS DEI GRATIA REX; præcedit tamen, *In Dei nomine, amen*. Sed in actis antiquis aliter legimus, ſcilicet: *Quod Nos Philippus Dei gratia Rex*, quod Sac. Conſilium Senatui compararì, ex hac etiam communitate conſtat, præter ea, quæ hac de comparatione diximus *ſupra*. In Delphinatus Gallorum parlamento, ad inſtar Præfectorum prætorio redactum ajunt, ut ſimili modo ſupplicetur, Guid. Pap. *quæſt.*80. & *quæſt.* 436. *n.*53. ſecundum Speculat. in Rege Franciæ, in temporalibus ſuperiorem non cognoſcente, *cap. venerabilem, qui fil. ſint legit.* in *§.videndum, tit. de appell.* & ibi an ab Epiſcopi, Arbitri, exequutoris & communiter electi. Ampliatur etiam in Ducis Venetorum ſententiis locum habere, Cyn.in *l.fin. Cod.de petit. hæred.* Angel.in *l.item veniunt, §. fin.d.tit.* In Senatus ſententiis idem eſt, *cap. oppoſita, de arbitr. l.* 1. *ff. à quib. appell. non li.* Specul.in *§.videndum, tit.de appellat.* Phil. Franc. in *rubr.de appellat. colum.* 4. Dilatatur in Principum Delegatis locum habere, Capyc. *deciſ.*111. Gram.*deciſ.*35.licet huic ſententiæ refragari videatur *l.etiam, Cod. de appellat.* ubi Bal. & Salicet. cum etſi imago Principis ſit, non tamen eſſentialiter eſt, & Principem non decet, ſine cauſa, tollere etiam quæ de jure poſitivo, & civili ſunt; niſi expreſſe eam abſtulerit, nec omnimoda poteſtas, cum cauſarum univerſitate ſufficit, ut inde appellabilis ſit Delegati ſententia, licet Principis ſit inappellabilis, quibus verbis & aliis cum authoritatibus, utitur Lancell. Conrad. in *Templo omn. jud. lib.*1. *cap.*1. in *ver. Sententiam inappellabilem*. Octavo in ſententiis M. C. Vicariæ procedit, nam licet ab illis non ſupplicetur, ſed appelletur, Affl.in *Conſtit. Reg. quæ incipit, Magnæ Curiæ, num.* 6. tamen quando Princeps, ut bannum ſive edictum aliquod faciat, committit, minime appellatur, ſed ſupplicatur, *l.*1. *ff.quand. appell. ſit*, cum aliis adductis per Carav. in *pragm. Per excellentem, ad Senatuſc. Maced.* §.14. *num.*9. Vendicat pariter locum, ut ſi Regia Majeſtas eidem M. C. vel cuivis alio inferiori Tribunali, committeret, ut appellatione remota procederet, ſupplicari poſſit, quia cum remedium ordinarium ceſſat, extraordinarium non denegatur, not.in *cap. ex parte, il* 2. per Abb. & Dec. *de reſcript. l. plane*, & *l.fin.ff.de petit. hæred.*Fab. de Pep. in *auth. ex cauſa, num.* 40. *Cod. de liber. præter.* Carav. in *Ritu* 252. *num.*7. expreſſim ex aliquibus Doctoribus aſſeruit. Et mihi perſuadetur ex communi regula,quæ ſe habet, quod appellatione remota per ſtatutum, ſupplicatio non denegatur, Dec. in *conſ.* 533. & *conſ.*34. per ea quæ Franc. Ripa in *l.nemo poteſt, num.*92. *ff. de legat.*1. citantes, inter cæteros Gloſs. in *l.*1. *Cod. eod.* & adde ſatis notanter Iſern. in *Conſtit. Reg. Diſputare*, & 5 præcipue quando de jure communi appellatio non eſt prohibita; quia ſupplicatio non admittitur, niſi favore matrimonii, & minoris ætatis, ſecus autem quando eſt prohibita appellatio ob excellentiam Judicis, ut eſt in Præfecto præt. tunc

enim

enim ſupplicatio admittitur, Jaſ. in *auth. quæ ſupplicatio, col.2. Cod. de precib. Imper. offer.* Marſ. in *l.1. §. opportune, n.* 68. *Cod. de rapt. virg.* Lancell. Conrad. in *Templo omn. jud.* Idem in omnium ſententiis non recognoſcentium Superiorem, ut Ducis Januenſium, & aliorum, quos referunt, & ſequuntur DD. & maxime Jac. de Nigr. *num.* 15. & Orian. in *d. l. 1. ff. de off. ejus.* Nec eſt contemnenda ampliatio in omnibus confœderatis, & adhærentibus, qui ſint poſiti ſub alterius protectione, nam liberi videntur, *l. non dubito, ff. de capt. & poſtlim. rev.* quæ literis aureis eſſet ſcribenda, eamque Hieron. Cagn. in *prob. ff. num.* 19. commendat, limitat tamen, niſi tenor
6 adhærentiæ aliter dictaret. Et licet à ſententia Judicis prorogati, ſive de partium conſenſu dati, appellari poſſit, *l. ex conſenſu*, ubi Bart. *ff. de appellat.* tamen à ſententia Epiſcopi prorogati, cum ad inſtar ſit Præfecti præt. non poteſt appellari, ſed ſupplicari, Doct. in *l. epiſcopali, Cod.*
7 *de epiſ. & cle.* Effectus, licet vulgatus, tamen maximus eſt, qui ex prædictis ſequitur, nam cum appellatur, exequutio ſuſpenditur, quia appellatio in juſtitia innititur, & merito pendente appellatione nihil innovandum, *tot. tit. ut pend. app.* Sed cum reclamatur, ſupplicatur vel revideri petitur; quod idem eſt, licet de reviſione Afflict. dubitet, *deciſ.* 231. Carav. *prag.* 54. ex Principis benignitate conceſſa videtur, Afflict. *deciſ.* 341. & 346. & ideo exequutio non ſuſpenditur, per prædicta, & alia allegata per Afflict. *d. deciſ.* 231. Appellatio enim, quia iniquitatem indicat, Judicis authoritatem tangit, quæ illis ſummis Magiſtratibus illæſa remanſit, *cap. non ſolum, de appellat. in* 6. ſupplicatio vero etiam adverſarii circumventionem, *d. l. præfecti, ff. de min. cap. cum olim, de re jud.* in reſtitutione autem in integrum, juri etiam innitenti, mixtam habet gratiam, à jure ſic introductam. Supplicatio enim habet præſumptionem contrariam ex perſona proferentis, cum Præfectus præt. etiam legis condendæ poteſtatem habeat, prout Papa, Imperator, & Rex, *l. 2. Cod. de offic. Præf. præt.* idcirco media hæc eſt ſupplicandi forma inventa, ut infra decem dies porrecta, cautionis nexum pariat; poſtea vero biennii ſpatium ſufficere, *d. Auth. quæ ſupplicatio, §. illud; Auth. ut ſponſal. larg. cap. ſuſcitata, de in integ. reſt.* & ad id conferunt tradita in *c. quærenti, de off. deleg.* Sed nonnullas 8
advertimus eſſe differentias inter provocationem, atque ſupplicationem: in prima enim bis appellatur, in ſecunda, ſemel ſupplicatur: in prima nil innovatur, ſecunda exequutioni demandatur: prima, ante ſententiam recipitur, ſecunda vero ſecus: prima, ſuper quibus interpoſita eſt ſententia, *d. l. præfecti,* & *d. cap. ſuſcitata*, ſecunda, etiam ſuper novis: prima Judicis iniquitati innititur; ſecunda vero, proprii erroris culpæ, ut ſupra dictum eſt: prima, ſolo verbo explicatur, ſecunda, cappello & pallio depoſito, & flexis genibus, humiliter preces porrigit: & denique, ne prolixior fiam, ſupplicationis cauſam, ſolius eſt Principis examinare: quæ quidem, cum aliis adhæc conferentibus notata percipiuntur per Spe-

cul.*tot.tit.de ſupplicat.* & *ibi* per Jo: And. in *apoſtill.* & per Lancell. in *Tem.omn. jud.* Hanc autem extrinſecæ humilitatis in ſupplicationibus formam, prætermiſſam videmus, attamen in S. Conſ. in omnibus ſupplicationibus verbo exprimitur, cum in principio dicitur, *Humiliter ſupplicatur pro parte*,&c. Nec mirum eſſe debet, ut in eodem S. Conſ. hac gratia recepta, idem ſuas reformet ſententias, & revocet etiam ex novis deductis, ut *ſupra* dictum eſt, & in clauſulam ordinariam devenit, *Si illa noviter deducta fuerunt*; cum Principis nomine agitentur, & accipiantur ſupplicationes.Cujus poteſtati, & corrigendi, & interpretandi atque mutandi ſententias ſuas, ſubjicitur, per ea quæ Bart. in *l.2.Cod.de ſent. ex peric.recit.l.1.in fin.ff.de quæſt.*& facit tex. in *cap.cum olim*, *de re jud.* Bal. in *d.l.2.* Abb.in *cap.tum ex literis*, *de in integr.reſti.* idemque in ſucceſſore locum haberet, Mart. Laud. in *tract dePrincip.quæſt.*389.ſecundum Lancell.Conrad.in *Templo omn.jud. lib.1.cap.2.ubi ſupra*. Quibus conſequens eſſe arbitror, ut idem dicendum veniret in Judicum diverſorum fororum contrariis ſententiis, ſiquidem ſuper eadem facti ſerie prolatis; ut proinde in ſuſpenſo ſint jurgia; multoties ſuper his conſulendum Principi venit, ne magis Reip. exoſum ſit, per ea, quæ Scribentes tradidere in *l. ingenium*, *ff. de ſtatu homin.* & in *l. 1. Cod. quan. provoc. non eſt nec.* Et quid judicandum foret Princeps reſcribebat; exemplo Trajani, quem Plinius, quid ſequi deberet, rogabat: & in his, an victo appellare liceret, eadem nempe reverentia, non tanquam ab iniqua ſententia, ſed tanquam Principi obreptum fuiſſet,nec in ea appellatione obtinebat, niſi Principi, non bene relatam fuiſſe controverſiam oſtenderet, *l.1. Cod. de relat.* & ex tex. in *l.2. Cod.de appellat.* ubi Bal. & Salyc. qui de ſententia lata ſecundum Principis reſponſionem, præcedente judicantis relatione, ſeu conſultatione appellari poſſe, in caſu tamen ſi relationi diſſentierit; ſin autem & provocare voluerit, quaſi male Princeps conſuluerit, prohiberi. Sed de novo ſi aliquid probare obtulerit, admitti, ſecundum juſtificatam diſtinctionem Lancellotti Conr.in *Templo om.jud. lib.1.cap.1.* § 4. *de Imperat.* exemplaque in foris ſequuta idem recenſet: & Connan. *lib.1.cap. 15. comment. jur. civil.* Idemque in S.Pont. obſervandum venit, ſi ambiguitas in foro vel Eccleſiaſtico, vel civili, ſi de cauſa criminali, aut civili quæſtio oriatur, & ejus judicium perquirendum eſſet Abb. in *cap.per venerabilem, de foro compet.* Ant. Butr. in *cap.ſuper literis*, *colum. 2. de reſcript.* Lanc. Conr. *loc. cit.* & praxim inde ſequi in Urbis foris videmus. Quandoquidem ſi à Sac. Conſ. aulis differenter ſuper eodem facto judicaretur, ſi idem in R. Cam. Summ. contrariumque in Sac. Conſ. hoc ſortiretur; Viceres omnium unionem jubet, & ſi ipſi libet, Collaterale etiam convenire, & quod inde judicatum remanet, id præcipue à Judicibus poſtea intuendum venit. Etſi de conſultationum viribus, quas R.Cam.ad Viceregem tranſmittit, in *cap.præcedenti* diximus, id tamen mihi animadverten-

ten-

tendum in mentem venit, & in his quæ rerum illius fori regimen concernit, non autem privatorum juſtitiæ complementum. Quod ſi Viceregis votum cum Collaterali, ſequi fas non foret, ſua Majeſtas conſulenda venit: quæ ſi cum adjunctorum Judicum numero, explicandum mandaverit, vel ſi quorum Collateralis, & R.Cam.votis adhærere maluerit, recte cautum erit, nullam Collaterali in his ſuperioritatem tribuens, niſi unicum votum, prout, & alio R. Cam. potitur. Et in *pragm. Ferd.quæ incipit, Sententias*, duabus ejuſdem Sac.Conſil. ſententiis conformibus latis; perpetuum ponatur ſilentium. Quando autem ſumus in criminalibus, in quibus actus eſt irreiterabilis, etiam ſi relatio ſit in Collaterali facta, volens Princeps clementer & benigne ſe gerere, per viam recurſus ex eiſdem actis reclamatio eſt permiſſa, Grammat. *deciſ.* 35. de recurſu qui fiſco conceditur, qui de jure in criminalibus poteſt appellare, præterquam per Ritum M.C. ſcribit Grammat. *deciſ.* 14. de quo alibi dicetur. Rationem autem quare à Præfecti præt. ſententia non appelletur, ſed ſupplicetur, Aurelius in *l.*1. §.1. *ff. eod.* ita pulchre replicat, ut & nos *ſupra* retulimus. Præfectorum authoritas initiata, in tantum meruit augeri, ut appellari à Præfectis prætorio non poſſit; nam cum ante quæſitum fuiſſet, an liceret à Præfectis prætorio appellari, & jure licere, & extarent exempla eorum qui provocaverunt, poſtea publice ſententia Principali lecta, appellandi facultas interdicta eſt; credidit enim Princeps, eos qui ob ſingularem induſtriam, explorata eorum fide, & gravitate, ad hujus officii magnitudinem adhibentur, non aliter judicaturos eſſe, pro ſapientia, & luce dignitatis ſuæ, quam ipſe foret judicaturus. Hermogenes etiam in *l. præfecti*, *ff. de minor.* ita ſcripſit: *Præfecti etiam prætorio ex ſua ſententia, in integrum poſſunt reſtituere, quamvis appellari ab his non poſſit*: hæc idcirco tam varie, quia appellatio quidem, iniquitatis ſententiæ querelam; in integrum reſtitutio vero, erroris proprii veniæ petitionem, vel adverſarii circumventionis allegationem continet, & Bal.in *d.l.*1. *ff.eod.* præſumit pro his qui ſunt à Principe electi, & facit *Conſtit. Reg. quæ incipit Diſputare*, ibi, *An is dignus ſit, quem ea elegit*. Sed præcedens concluſio, pro nunc, duas recipit reſtrictiones, primam, quando ex natura cauſæ non licet appellare; quia nec licet ſupplicare; ſi vera eſt *deciſ.* Dec. contra Pau. de Caſt. in *l.* 1. *Cod. de edicto D.Adr. toll.num.*50. Alteram, concluſio intelligi poteſt quando ob dignitatem proferentis non licet appellare, ſed ſupplicare; ſecus quando in contumaciam, tunc enim nec poſſet ſupplicari, Par. de Put. *de Synd. in ver. An ſi ſtatutum, fol.* 54. Poteſt autem Rex & Præfectus præt. appellationem deſertam admittere, Innoc.in *cap.ex literis, in fi. de in integr.reſtit.* Guido Pap. *deciſ.*158.Carav.in *Ritu* 260.quod in Form. Vicer. his verbis exprimitur: *Ac in cauſis ſpiritum vitæ inſufflare*. A ſententia vero Collateralis Conſil. ſicut & aliorum tribunalium delegatorum, in cauſa cri- 9

minali lata ; non reclamatur ; licet ordinarii juris ſit, ut ſtatim exequutioni mandetur, 2. *qu.* 1. *can. ſicut*, *l. cum reis*, *Cod. de pœn.* & quatuor ex cauſis limitatur, ſecundum Goffr. in *ſum. de judic. n.*13. cujus jura, cum aliis affert Caſſan. in *catal. glo.mund. par.*5.*conſid.*22. *privileg.*96. Cujus rei cum cauſam quærerem, quidam primi ordinis Magiſtratus ex more tantum id procedere dixerunt ; nos vero ex plenitudine poteſtatis Principis, nam cum in eo Princeps etiam interveniat, plenitudine poteſtatis uti videtur, quando à competenti Judice cauſam ad ſe evocat, omnia autem per eum geſta, rite & recte geri præſumuntur, Felyn. in *cap.* 1. *n.* 26. *de conſtit.* Hippolit. *ſing.* 24. Caſtr. in *l.ex imperfecto*, *Cod. de teſtam.* text. in *l.*1. *§. credidit*, *ff. de off.Præf.prat.* & conſequenter ſecundum veritatem judicaſſe præſumitur, cum neque fallere, neque falli poſſe præſumatur, Bart.in *l.Æmylius*, *ff. de minor.*; Unde quia reclamatio præſumeretur potius ad dilatandam exequutionem, quam ad alium finem, res maxime legibus exoſa, *l. cum reis*, *Cod. de pœn.* non permittitur: tractu enim temporis, aliud non detegeretur quam falſitas: & eo magis quod ex judicio ſapientiſſimorum virorum ſententia manavit, qui Principis latere digni ſunt reputati, & proinde magna cum maturitate, prolata cenſetur, 3.*q.*9.*can.Apoſtolicæ*: quod vel inde colligi poterit, quod tale decretum non ſicut cætera pronunciatur, ſed hoc modo: *Illuſtriſs. Dom. Prorex mandat atque decernit*: & firmatur à Regentibus, aliiſque omnibus delegatis: quod non obſervatur in decretis, & ſententiis Sac. Conſil. & Reg. Cam. in quibus ſufficit cauſæ Commiſſarii ſubſcriptio: & hoc jure utuntur. Verum hæc ratio minus arridere forte poterit: quandoquidem, cum Princeps omnium ſit ordinarius, & competens Judex, ut *ſupra* diximus, jure ordinario, & non plenitudine poteſtatis utitur, cum aliquam cauſam coram ſe agitandam jubet; nam licet diverſa conſtituerit tribunalia, quæ diverſis cauſarum generibus præſint, id fecit quod non omnes cauſæ apud ſe agi poterant; dilatarentur enim lites contra juris formam, & Reipub. utilitatem, vulgata *l.properandum*, *Cod.de judic.* ad recidendas igitur lites erexit plura Tribunalia: ex quibus, ad ipſum Principem, tanquam ad ultimum, & ſupremum Judicem, recurſus tandem habetur: quorum Tribunalium Judices licet *reſpectu* partium, competentes, & ordinarii dicantur; tamen reſpectu Principis, delegatorum vice funguntur. Cum igitur Princeps coarctare voluerit litem, ut debito mandetur fini, apud ſe terminari mandat: ſciens quod ſi à competenti Tribunali terminaretur, adhuc ad ipſum deduceretur, & ſic lis prolongaretur: pars enim ſuccumbens, non ſtatim cederet ſententiæ, idque inde manifeſtum eſt, quod cauſas tantum graves, & quæ inter potentes partes vertant, ad ſe evocat. Poſſent enim Judices, vel corruptione vel timore alicujus partis, inique judicare, quod coram ipſo Principe locum non habet, cum ejus comitatus omni timore prorſus careat, ut
ſupra diximus. Quia igitur crimi- 10

nalis

nalis cauſa coram Principe definita, ultimo judicio definita eſt, ſupplicationi locus non datur. Secunda æquiparatio eſt reſpectu Tituli, nam Præfectus præt. eſt illuſtris, *l. de ordinario*, *Cod. de offic. Praf. prat. or. l.nemo*, *Cod. de jur. omn. jud. l. 2. Cod. de ſent. ex brevic. recit. l. 1. C. de mo. mulct. l. defenſores*, *Cod. de defenſ. Civit. l.fin. Cod.ubi Senat.vel Clariſſ. l. pracipimus*, §.1. *Cod. de appellat.* §. *illud*, *Auth. de appellat.* Lanc.Conr. in *Temp.omn.jud.par.3. de provoc. concluſ.77.num.4.* Eſt autem illuſtris, qui multis claret, ut ſplendore generis, vel ſapientiæ vel nobilitatis. Fuit etiam *Magnificus* ab Imperatoribus appellatus, *l.pracipimus*, *Cod. de appellat. l.fin. Cod. de advoc. diverſ.jud.* magnificæ ejus ſedes, *l.fin. Cod. ubi Senat. vel Clariſſ.* & ſub nomine magnificentiæ reſcribitur, *l.ſancimus*, *la 1. Cod. de advoc. diverſ. judic.* quæ jura minime præcedentibus adverſantur; nam Magnificus & Illuſtris idem eſt titulus, Tiraq. in *tract.de Nobil.cap.8. num.15.*& doctor in *d. l. 1. ff. de off. ejus cui mand. eſt jur.* illuſtriſſimus dictus eſt, §.*illud*, *Authen. de appell.* Caſſan. in *Catal. glor. mun. par. 7. conſid.7.* & magnificus, & excelſus idem, *l.fin. Cod. de prox. ſacr. ſcrin.* Luc. de Pen. in *l.2. num.6. Cod. de pet. bon. ſublat. lib.10.* Nec obſtat, quod dicatur *Clariſſimus*, *l.1. Cod.de ſent. paſſ.* Tiraquell. *de Nobil.cap.2. num.13.* nam Clariſſimus pro Illuſtriſſimo, & e contra, uſurpatur, Tiraq. *de Nobil. cap.8.num.16.* Declarat idipſum inſcriptio in Concordiæ templo, Romæ inventa, in marmore his literis inciſa, quam memorat Bartol. Marl. *lib. topog. urb. Rom.cap.2.*

FL. STILICONI V. C.
FLAVIO STILICONI ILLUSTRISSIMO VIRO
MAGISTRO EQUITUM PEDITUMQUE,
COMITI DOMESTICORUM, TRIBUNO PRÆTORIANO
ET AB INEUNTE ÆTATE PER GRADUS CLARIS
SIMAE MILITIAE AD COLUMEN GLORIAE
SEMPITERNAE, ET REGIAE ADFINITATIS EVECTO
PROGENERO DIVI THEODOSI, COMITI DIVI
THEODOSI AUGUSTI IN OMNIBUS BELLIS
ATQUE VICTORIIS, ET AB EO IN AFFINITATEM
REGIAM COOPTATO, ITEMQUE SOCERO D. N.
HONORI AUGUSTI APHRICA CONSILIIS EJUS
EX PROVISIONE LIBERATA EX SC.

Idque etiam ex alia liquet inſcriptione, Romæ ad Forum Trajani poſita, per Ald. Manuc. in *Ortograph.* relata.

SA

SATURNINO SECUNDO V. C.
PRAESIDI PROVINCIAE AQUITANIAE,
MAGISTRO MEMORIÆ. COMITI ORDI
NIS PRIMI, PROCONSULI AFRICÆ. ITEM
COMITI ORDINIS PRIMI INTRA CON-
SISTORIUM. ET QUAESTORI, PRAEF.
PRAETORIO ITERUM, OB EGREGIA
EJUS IN REM PUBLICAM MERITA,
DD. NN. VALENTINIANUS ET
VALENS, VICTORES AC TRIUMPHA
TORES SEMPER AUGUSTI
STATUAM SUB AURO CONSTI
TUI LOCARIQ; JUSSERUNT.

Nam notæ illæ V.C. *viro clariſſimo*, ſignificant: & poſtquam in hunc incidimus locum, id obiter admonuerim, *Inluſtris* eo tempore, non *Illuſtris* ſcribebatur, ut Tiraq. *ibidem* advertit: tamen doctiſſimus Aldus in *lib. ortogr.* non viſa inſcriptione, *Illuſtris* potius ſcribendum putat. Obſtat autem præfatæ opinioni text. in *l. 1. Cod. ubi Senat. vel clar.* & text. in *l. 2. Cod. de ſport. Senator eſt ſuperilluſtris, tamen clariſſimus appellatur*, *l. fœmina, ff. de Senat.* Paul. Oria. in *l. 1. ff. de off. ejus*, *num.* 19. *l. 1. Cod. de præpoſ. labor. lib.* 10. verbum, *illuſtrat*, exponit, *clarificat*, Sebaſt. in *l. 1. num. 3. in fin. ff. de off. ejus*. Invenitur autem horum titulorum *Illuſtris*, *Magnificus*, *Spectabilis*, *Nobilis*, uſus in veteribus ſepulchris tam varius, ut confundi potius quam aliquam inter ſe differentiam habere videantur. In d. D. enim Laurentii complura ejuſmodi ſunt epitaphia, ex quibus hæc aliquando notavimus, & aliqua etiam *ſupra* memoravimus.

Hic jacet Catherina filia Regis Alberti, & neptis Regis Rodulfi Romanorum Regum, ac ſoror Federici in Regem Romanorum electi, Ducum Auſtriæ, conſors ſpectabilis Caroli primogeniti Sereniſſimi Principis & Domini noſtri Domini Roberti, Dei gratia Jeruſalem, & Siciliæ Regis Illuſtris, Ducis Calabriæ, ac ejuſdem Domini noſtri Regis Vicarii Generalis; inſignibus vita, & moribus exemplaris: quæ obiit Neapoli anno Domini noſtri Jeſu Chriſti 1323.

In Ædicula Reginæ.

Hic jacet corpus illuſtris puellæ Dominæ Mariæ de Duratio filiæ Regis Caroli tertii, quæ obiit anno Dñi 1371.

Hic

Hic jacet corpus Sereniſſimi Principis & Domini Domini Caroli Ducis Duracii qui obiit anno Domini 1347.

Hic jacent corpora Illuſtrium Dominorum Domini Roberti de Aſtois, & Dominæ Joannæ Duciſſæ Duracii conjugum, qui objerunt anno Domini 1387.

Hic jacet corpus magnificæ, ac Illuſtriſſimæ Dominæ, Dominæ Joannæ de Baucio, relictæ quondam nobilis Domini, Domini Nicolai de Janvilla Comitis Sancti Angeli, quæ obiit anno Domini 1363.

Hic jacet corpus magnifici viri Dñi Amelii de Baucio baroniæ Avellarum Domini qui obiit anno Dñi 1351.

Hic jacet corpus Dominæ Dominę Franciſcę de Avellis & baroniæ Avellarum Dominę relictę quondam magnifici viri Dñi Amelii de Baucio, quæ obiit anno Dñi 1371.

Hic jacent ſpectabiles Juvenes Bertorannus, & Franciſcus de Baucio fratres, filii magnifici Domini Amelii de Baucio Avellarum Domini, anno Domini 1336.

Dicitur item *glorioſiſſimus*, *§. aliud*, in *Auth. ut ſponſal. larg. §. fin.* in *Auth. de non alien.* peræque ac perilluſtris valere videtur, Tiraq. *de Nobilit. d. cap.* 8. *num.* 15. Viri excelſi in Urbe Romana Præfect. prætor. & eminentiſſimi per provincias Illirici, & Africæ, *l. raptores*, *§. 2. C. de epiſc. & cler.* & eundem eminentiſſimi titulum ſequutus in *l. 2. Cod. de ſent. ex brevic. recit.* & ſublimiſſima ſedes, *l. apertiſſimi*, *Cod. de judic.* leges innumeræ in Cod. ſunt, quæ ad Præfectos præt. diriguntur, ut per ſuperinſcriptiones legitur, licet in corpore de eo non loquantur: de his, & quibus aliis titulis decorati ſint Præfecti præt. & quibus in Regnis ad ejus inſtar inſtituti atque recepti fuere, plane idem Lancellot. Conr. *ibidem lib.* 1. *cap.* 1. *de Imper. tit. Dignitates confert*; & ſupra modum, ante ipſum, Caſſan. in *Catal. gl. mun. par.* 7. *conſid.* 7. *verſ. fuit*, & in *par.* 9. *conſid.* 17. *in fin.*

Reges, illuſtres pariter eſſe, jure pro- 11
bamus, ut de Rege Aragon. Sicil. & Apuliæ, Portugalliæ ſive Luſitaniæ, Francorum, Anglorum, Sueviæ, Ungariæ, Scotiæ: licet aliquando ad eos diverſimode per ſummos Pontifices ſcribatur: quod omnino probatur in *cap. quanto*, *de jurejur. cap. inter alia*, *de immunit. eccleſ. cap. ex ſpetiali*, *de jud. cap. novit*, [illegible] *p. novit*, *de offic. leg. cap. nov*[illegible]*llat. cap. pervenit de jure*[illegible] *de probat. cap. non eſt*, *de ſp*[illegible] *clariſſimus*, *de converſ. conjug. cap. licet de vot. cap. intellecto*, *de jurejur.* Caſſan. in *Catal. gl. mun.* Renatus Chop. *de dom. Franc.* Et ut de hujus Regni Regibus, expreſſius [illegible]mus, cum Pontificum inveſtitu[illegible]uibus Regnum concedebant, le-

legeremus, hos titulos obſervavimus: *Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Cariſſ. in Chriſto filio Carolo Regi Siciliæ illuſtri ſalutem: Clemens Septimus, Cariſſ. in Chriſto filio Ludovico claræ memoriæ Joannis Regis Francorum nato Regi, & Cariſſ. in Chriſto filiæ Joannæ Reginæ illuſtribus*: & prius: *Ferdinando de Aragonia Regi Siciliæ illuſtri*: & *Martinus, Joannæ ſecundæ Reginæ Siciliæ illuſtri*, & *Clemens II.* in anno 1529. *Cariſſ. in Chriſto filio, Carolo Romanorum & Hiſpaniarum Regi Catholico in Imperatorem electo, de*
12 *offic. Cappellani majoris*. In brevium Romana Secretaria, tituli iſti leguntur, à fido amico tranſmiſſi: *Cariſſimo in Chriſto fil. noſtro, Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto: cariſſ. Ferdinando Romanorum, ac Ungariæ, & Boemiæ Regi illuſtri: cariſſimo in Chriſto filio Philippo noſtro Hiſpaniarum Regi Catholico: cariſſimis in Chriſto filiis noſtris, Philippo Regi & Mariæ Reginæ Angliæ illuſtribus: cariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico Francorum Regi chriſtianiſſimo: cariſſ. in Chriſto filiæ noſtræ Catherinæ Francorum Reginæ chriſtianiſſimæ. Dilecto filio nobili Viro Herculi Ferrariæ Duci: dilecto filio Gulielmo Mantuæ Duci: dilectæ in Chriſto filiæ, nobili mulieri, Margarithæ de Auſtria, Parmenſium Ducissæ, Flandriæ Gubernatrici: dilectæ Victoriæ Fa*[illegible]*Ruere, Urbini Duciſſæ*: [illegible] *nobili viro Ludovico Ura*[illegible]*ia, Marchioni de Mondej*[illegible]*o filio, nobili viro Hieronymo Priolo, Venetiarum Duci: dilecto filio noſtro Hieronymo de Lonchere S.R.E. Presbytero Cardinali*. Infidelibus: *Magno Turcarum Principi Sultano Solimano*: non ca[illegible], ni fallor, *Princeps*, pro Impera[illegible], vel eo titulo inſignito, cum nec à Summo Pontifice, Imperatore, vel alio quocunque ad quem concedendi facultas jure ſpectat, permiſſum eſt, ut *infra* dicemus, ubi de Romæ titulis tractabimus, ſed quod primum locum de facto, illis in locis obtinet. Rex autem noſter cum ad Viceregem ſcribit, titulo *Illuſtris* ipſum honorat: *Illuſtri Marchioni de Mondejar noſtro Viceregi, &c.* quod ab Juſtiniano aliquando diverſimode factum legimus: ut eſt in *Auth. de appellat. Triboniano illuſtri magiſtro officiorum*; & in *Auth. ut null. mutuans agric. Dominico viro illuſtri, præpoſito per Illyricum*, & in *Auth. ut facta nova conſtit. Joanni glorioſiſſimo præf. prær. Orientis*. Idem & in *Auth. ut clerici apud propr. Epiſ.* & in *Auth. de adminiſtrator.* & in *Auth. ut ſponſal. larg.* Petro glorioſo *præpoſito ſacrorum per orientem prætoriorum*, & in *Auth. de ſanctiſſ. Epiſcop. Petro glorioſiſſimo præfecto prætor.* & in *Auth. de immenſ. donation. Joanni* Præfecto *prætor. viro clariſſimo*: ubi id obiter adnotaverim, *Præpoſitum*, idem eſſe ac *Præfectum præt.* in ſacris conſtitutionibus. Joannes enim qui perſæpe *Præfectus præt.* dicitur, aliquando & *Præpoſitus per Orientem* appellatur, ut eſt in *Auth. de reſtitution.* & in *Auth. de uſur. nauticis*: & Petrus indifferenter *Præfectus præt.* & *præpoſitus* nominatur: quod licet nullam parere debeat ambiguitatem, cum *præficere*, unde *Præfectus*, & *præponere* unde *Præpoſitus*, idem ſint; quia tamen differre videri poterant, adverti. Id etiam eſt opportune notandum, quod tum in regiis diplomatibus, cum in privatis literis quas Rex Viceregi ſcribit Hiſpano idiomate, ipſum Viceregem, *conſanguineum* appellat; id enim exprimunt

munt verba illa: *Noſtro primo*; quod honoris cauſa facit, & Præfectis præt. ab Imperatoribus factum invenitur. Alexander enim Severus Domitium Ulpianum ſuum Præfectum præt. *parentem* appellavit, *l.ex Divi,Cod.de loc.*& in *proœm. Inſtit.* § *cumque*, Magiſtratus *anteceſſores* nominantur,& 2.*Eſdræ,c.*3. Caſſan. in *Catal. par.*1. *conſid.*37. & quamvis dicta vox *parens*, in propria ſua ſignificatione, patrem, & matrem & cæteros aſcendentes uſque ad tritavum, ſecundum Feſtum, & uſque in infinitum, ſecundum Cajum in *l. appellatione*, *ff.de verb. ſignif.* adhuc tamen apud antiquos nec parvipendendos authores, pro conſanguineo invenitur, quo ſenſu acceptum eſt in *d. l.ex divi.* Salluſt. in perſona Romanorum loquens,*Parentes abunde habemus.*, ait: ideſt, *conſanguineos*. Et Æl. Lampr. de Alex. Severo ſic ſcribit: *Amicos & parentes Alexander ſi malos reperit, aut punivit; aut ſi vetus vel amicitia, vel neceſſitudo non ſivit punire, dimiſit à ſe, dicens, his carior eſt mihi Reſpublica.* Jul. Capitol. de M. Antonino refert, quod in imperium evectus omnibus parentibus ſuis, tantam reverentiam, quantam privatus exhibuit, inde parentela deducitur,ideſt conſanguinitas. Idem Capit. in *Gordi.Duxit uxorem filiam Miſitei doctiſſimi viri, quem cauſa eloquentiæ dignum parentela ſua judicavit.* Sed non erit inutile ſcribere quibus inter ſe Reges in vita & poſt mortem, & de ipſis loquentes, & inſcriptionibus monetarum & opere ſepulchrorum utantur: & ſubditis certa lex loquendo, & ſcribendo dari poſſit: quæ omnia, non ſolum communi, ſed & Regni jure, potiſſima ac nova ſanctione probabimus.

In multis Præfectus prætorio & Rex æquiparari, verſa vice diſſimiles apparebunt. Si curioſius ſcire oportet Regum ſecreta in ſcribendo, & nobis celata, quod adhuc de eorum ſecretis non habemus periculum, & ideo omittamus. *Divos* Imperatores poſt eorum mortem, millies appellatos legimus, de Divo Auguſto, in *l.*1. *ff.ad leg.Jul.de adul.* D.Claudius, *l.D.Claudius*, *ff.ad leg. Cor.de fal. l.D.Claudius*, *ff.de jure patr.* Divus Adrianus, *ff. de uſu & habit. l. Divus Adrianus*, *ff. de divort. l.Divus Adrianus*, *ff. de re jud. l.*1. §.1. *ff.ad leg. Corn. de falſ. l.Divus Adrianus*, *ff.ad leg.Corn. de ſicar. l.Divus Adrianus*, *ff. ad leg. Pomp.de parricid.l.Divus Adrianus*, *ff.de term.mo. l.Divus Adrianus*, *ff. de cuſt. & exh.re. l. D.Adrianus*, *ff. ad S. C. Turpil. l.D.Adrianus*, *ff.de pœn. l.D.Adrianus*, *ff. de bon.damn. l.D.Adrianus*, *ff.de caſt. pecul. l. D. Adriani*, *Cod. de conſtit. pecun.* D. Marcus, *l.D.Marcus*, *ff.de off. præt. l.oratione*,*ff.de ri.nupt. l.D.Marcus*, *ff.de manum. l.divo*, *ff.de manu. l.*1. *ff. de manumiſſ. l.D.Marcus*, *ff. ad S. C. Syllan. l.Divus Marcus*, *ff. de tut.& cur. l.Divo Marco Cod.de qu.* Div.Antoninus, cognomento *Pius*, *l. Divus Antoninus*,*ff.de in int.reſt. l.Divus Antoninus*, *ff.de var.& ext. cogn.l.cum hic ſtatus*, *ff.de donat.inter vir. & ux. l.Divus Pius*, *ff. de petit.hæred. l.Divus Pius*, *ff.de ſerv. ruſt.præd. l.Divus Pius*, *ff.de ſer.fugit. l.D.Pius*, *ff.de reg. jur. l.Divus Pius*, *ff.ad leg. Corn. de falſ.l.Divus Pius*, *ff.de cuſt.& exhib.reor.l.Divus*

13

Pius, ff.de quæſt. l. Divus Pius, ff.de manumiſſ.teſt.l.Divus Pius,ff.de opt. leg. l.reſcriptis, ff.de diverſ. & tempor. præſcr. l. fin. ff. de privil.veter. l.fideicommiſſa, §.1.ff.de legat.3.leg. Divus Pius, ff.de ritu nupt. l.à Divo Pio, ff. de re jud. etſi plures fuerint Antonini; nam alter Severi, & non Adriani filius ut iſte *Pius*, & jura allegata de hoc intelligunt. D. Severus, *l.divus Severus, ff.de ju. dot.l.D.Severus, ff.de injur. l.Divus Severus,ff.ad municip. l.Divus Severus, ff.de his quib. ut indig.l.Divus Severus, ff. qui pet. tut. l.Divus Severus, ff.ad leg. Fal. l.Divus Severus, ff. de ju.codic.* Divi Severus, & Antoninus, pater & filius, *l. D. Severus & Antoninus, ff.de extraord. crimi.l.Divi Severus, ff. de capt. & poſtlim.rever. l.Divi Severus & Antoninus,ff.de crim.expil.hæred.l.Divi Severus & Antoninus, ff.de requi. reis, l. Divi Severus & Antoninus, ff.ad leg.Jul. pec.l.Divi Sev. & Ant. ff. de adminiſtr. tut.* Divi Verus & Antoninus, *l. Divi Verus & Antoninus, ff.ad leg.Jul.pecul.l.Imperatores Verus & Antoninus, ff.ad leg. Jul.de anno. l.divi Verus & Antoninus, ff.de adminiſt. tut. l.Divi, ff. de*
14 *adimen.legat.* Divi Fratres qui fuerint, varie traditur; aliqui enim Verum, & Antoninum fuiſſe exiſtimant: Theophilus *Inſtit.de excuſat. tut.§.ſed & propter*, Severum & Antoninum, *Divos Fratres* appellat, cujus opinionis eſt & Accurſ.in *l.de qua re, ff.de inoff. teſtam.* Bartolinus tamen Pius in *annotat. cap.* 58. & Ægyd.Perr. in *d.l.de qua re*, Accurſium falli, ut plerunque alias, exiſtimant; non enim fratres fuerunt Antoninus & Severus, ſed Severus pater fuit Antonini: qui igitur *Divi Fratres* leguntur, fuerunt Marcus philoſophus, & Commodus, qui ante Severum & Antoninum regnarunt. De divis Fratribus mentio habetur in *l.divi Fratres, ff. de jurepatr.l.fideicommiſſa, §.fin.ff.de legat.3.l.divus,ff.de ritu nupt.l.divus, ff.ad leg.Corn.de fal. l.3.§.fi.ff.de teſt. l.divi Fratres, ff.de accuſat. l.divi Fratres, ff.de pœn. l.1.ff.de extract.* Nam Marcus Antoninus, & Lucius Verus, T. Antonini Pii filii, qui M.Antoninus, Annium ſive Lucium Verum Fratrem, ad imperii partem aſcivit, *Duo Auguſti* dicti, *l.Lucius,§.1.ff.ad municip.l.fin.ff.ad leg. Jul. de anno.* ex Lampridio & aliis cumulatis per Tiraq. *de jure primog.*17. *quæſt.*4.*opin.* & Anton.Auguſt. *lib.ſingul. ad Modeſt.* Quandoque divus Pius, & à Marco, & Severo reſcriptum eſt, *l.1. §.1. ff.de liber.exh.*modo *Verus* legendum eſſet, alter Antoninus filius Severi, *l.cum hic ſtatus, ff.de donat. inter vir. & uxor.* cum legatur, *Severus, & Antonius*, pater & filius ſunt,ut per allegatos ſcribitur. Divus Veſpaſianus, *l.divus Veſpaſianus, ff. de jure patron.* D.Trajanus, *l.D.Trajanus, ff. de milit. teſt.* D. Conſtantinus, *Cod.de natural.liber.* Divus Diocletianus, *l.ſolita,Cod.de con.princ.cornic. l.* 12. Divæ memoriæ Zenonis, *l.divæ memoriæ,*& *l.1 .Cod. de decur. lib.10.l.1.Cod.de locat. præd. civil. lib.* 11. Alii Imperatores de eorum patribus, *l.divi patris noſtri, Cod. de locat. præd. civil. lib.*11. de prædictis omnibus, innumeræ leges ſunt. Regni Reges, *divos* etiam ſuos prædeceſſores appellant, Feder. Imperator expreſſim Rogerium Regni

etiam

etiam Regem maternum avum, *divum* nominavit in *Conſtitut. Reg. l.obſcuritatem*, *l.divorum*, *l.quanto cæteris*, *l.durum*, & *diram*, *l. dignum*, *l.conſtitutionem divæ memoriæ*, *l.ſi quis poſt locum*, *l.univerſis*, *l.ut dilecti*, *l.conſtitutione præſenti*, *l.lenas*, *l.matres*, *l.cum conceſſiones*, *l.capitalem*, *l.terminum vitæ*, & Rex Carolus I. in *conſtitutione Reg.Juſtitiario Terræ Hydrunti*, & de Ferdinando Rege. Divus Ladislaus, & diva Joanna Soror in Sancta Maria ad Siculam, & in Di-
15 vo Joanne ad Carbonariam. Sed cur Imperatores & Regni Reges, *divi* fuerint vocati, ratio eſt nam mos erat Romanis conſecrare Imperatores, qui ſuperſtitibus filiis, vel ſucceſſoribus, moriuntur: quique eo ſunt honore affecti, relati inter divos: qui honor, *apoteoſis*, ideſt deificatio appellabatur, ut ex Herod. *hiſtor.lib.*4. Cornel.Tac.*lib.*15.Bud.in *l.ſi adulterium*, *ff.de adult.* Iſern.in *cap.*1. *qual.olim feu.pot. alien.* Anton. Auguſt.*lib.ſing. ad Modeſt.*Cæſ. Conſta Archiep. Camp. *lib.* 1. *var. ambiguit.cap.*8. liquet etiam per ea quæ latiſſime in *l.filius familias*, §. *divi*, *ff.de legat.* 1. ſcripſimus: nam cum nulla eſſet monarchia mortalibus pectoribus, necdum hæſerat ulla regnandi cupiditas, Principes quia juſti erant, jure habiti *Dii* & dicti, ſub illo aureo ſeculo, Fab.Pict. antiquiſſimus Romanus in ſuis *annalibus de aur.ſec.par.*1.de quo, *lib.* 1. *de divinat.* Cic. & Plin. *nat. hiſt. lib.*14. *cap.*13. mentionem faciunt: & divi Imperatores & Reges, multa allegantur jura per Petr.Bellapert.in *l. beneficium*, *in princ. ff. de conſt. princ.* & Boer. *de author. mag. Conſ. num.*178.& divi à divinitate, Joan. Ann.*de antiq. reb. Hetrur. fol.*467. & in genealogia plerunque durum poſt diluvium, *fol.* 89. Utique Reges deorum nomina plerunque aſſumebant, ex Cic.*de nat. Deor.* & Lactant. Firm. Ann. in *commentar. in Beroſ.de æquivo.* non inepte dici poteſt, quod ubivis non multum differt ut admittendus intelligatur, ex Ariſtot. *lib.*7.*ethic.cap.*1. *divum* appellant, quem admirare ſolent.

Secunda eſt differentia inter Regem & Præfectum prætorio, nam Regi datur *Majeſtatis* titulus à ſub- 16
ditis, & aliis; Præfecto præt. nequaquam: eſt autem *Majeſtas* triplex, *Imperatoria*, *Regalis*, & *Prætoris*, quæ uſurpate & inepte illi aſcribitur, & maxime in *Auth.Gazaros*, *Cod.de hæret.* ubi utrique attribuitur: nempe veriſſimum eſt Deo convenire, *l.non diſtinguemus*, §.*ſacerdotio*, *ff.de arbitr.* Imperialis, *d. Auth. Gazaros*, qui Imperatores & Reges eam ſibi uſurpaverunt, *l.ut nemo privatus*, in *rubr.& nigro legis*, *ff.& Cod.ad leg. Jul.majeſt.l.fin. Cod.de legib.l.bene à Zenone*, *Cod.de quadr.præſcrip.l.fin.Cod.ubi & apud quem*, §.*publica*, *Inſtit. de pu. jud. cap.*1. *de pace ten.* Soccin. *conſ.* 22. *num.*4.*vol.*1.Lancell.Conr. in *Templo om. jud. lib.*1. *de ornatu corp. Imper.* & ante eum Luc. de Pen. in *l. ſervum*, *in fine*, *Cod. de delator. lib.* 10. Et Regni Reges, ut legitur in *Conſtit.Reg. etſi Federicus II. Imperator ſit*, in *l.poſt mundi machinam*, §.*cum igitur*, *l.de perſonis*, *l. ea quæ ad ſpeciale decus*, *l.cum ſatis*, *l.hi qui per inquiſitionem*, *l.regia majeſtatis*, *l. cum circa*, *l. ſi civiliter*, *l.prædictorum Regum*, *l.ſi*

quando, *l.ſi vaſallus*, *l.eos tantum*, *l. majeſtati noſtræ*, *l. probationum defectum*, *l.caſtra munitiones*, Carol.I. in *cap. Carolus Dei gratia*; & millies in *Conſt.* MAJESTAS hoc in loco *major ſtatus*, *major poteſtas* dicitur, Oldr. *conſil.*43. Ripa *reſpon.*2. *tit. de accuſat.* De aliorum autem titulorum uſu & prærogativa, ad ſaturitatem agit Pancir. in *Notit. Imper. part.*1. *ubi in princ. cap.*5. inter Illuſtres primum locum Præfectum prætor. obtinuiſſe dicit; quod & in corpore juris & ex ejus authoritate ſatis patet, & ad comparationem cum Vicerege valde facit; cum ipſe hodie inter illuſtres primum habeat locum. Licet autem Reges illuſtres ſint, ut omnes fere Doctores ſentiunt in *l.*1. *ff. de off.ejus cui mand. eſt jur.* Caſſan. in *catal.gl.mun.par.*7. *conſid.*2. Renat. Chopp. *de doman. Franc.* ubi jura Brittanniæ allegat; Rex tamen noſter, quia exemptus eſt ab Imperio, & in hoc Regno imperii jura habet, Afflict. in *proœm.conſtit. qu.*1. Fret. *de ſuffeud. lib.*2. Loffred. *conſil.*4. imo majora, quia Regnum transmittit ad hæredem, quod non facit Imperator de Imperio, Capyc. in *inveſt. feud. ſub rubr. Feudorum officia*, Soccin. *conſ.*165. *volum.*2. & propterea dicitur *Monarcha*, Bald. in *l.exempta*, *Cod.de probation.* Soccin. *d.conſ.*165. Dec. *conſ.*390.*n.*10. Cagnol.in *l.*2. *num.*27.*ff de orig.jur.* qui ſe citat in *proœm. ff.* ut & *ſupra* nos diximus, eſt ſuperilluſtris; nam Imperator eſt ſuperilluſtris, ſecundum DD. in *d.l.*1.Caſſan.in *d.par.*7. *conſid.* 1. circumſcripta pro nunc opinione Alciati, *lib.diſpunct.*2.*c.*4. exiſtimantis hunc titulum, qualitatis ſeu dignitatis adjectionem indicare, non gradum: quot autem & quanti tituli à legibus & canonibus dati fuerint, late proſequitur Caſſanæus in *catal. par.*5.*conſid.*27. & Paul. Orian. in *d. l.*1. *num.*11. Et decretalis epiſtola in *cap. ſolitæ*, *de majorit.& obed.* dirigitur Conſtantino Imperatori, & ſic ſuperinſcribitur, *Illuſtriſſimo Conſtantino Imperatori*: ubi Abbas notat, quod *Imperator dicitur Illuſtris*, *item & Rex Franciæ*, *cap. novit*, *de judic.* nec videtur iis aſſentiri, qui Papam & Imperatorem *ſuperilluſtres* eſſe dicunt, ut notatur in *d.l.*1. Et quod Rex non ſubditus dicatur ſuperilluſtris, ſatis notanter per multa tenet Jacob. de Nigr. in *d.l.*1.*num.*14. *ff. de off. ej.* & *ibi* Paul. Orian. *n.*16. tenens de Rege Hiſpaniarum, & Caſſan.in *Catal.par.*5.*conſid.*30. Guliel. in *cap. civitatis*, *de jurejur.* Sed quantum ex ſcripturis per nos ad hoc viſis, obſervare potuimus, tres titulos in medium afferemus: primo reſpectu ſuperioris, ſecundo quando inter ſe Reges tractant, tertio quando vaſallus, ſive inferior ſcribit. Quo ad primum, præter inſcriptiones quas paulo ſuperius Sanctiſſimi Papæ retulimus, in inveſtituris à Summis Pontificibus factis de hoc Regno, ſemper Regibus dicitur *Illuſtris*. Cum autem Reges mutuo ſibi ſcribunt, nota eſt forma, cui non inſiſto. Inferiores vero, ideſt ſubditi *Sacræ Majeſtat.* titulum tribuunt: cur autem *ſacra*, præter Iſern. Par.de Put.Fret. & quæ nos *alibi* ſcripſimus, affert Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imperat. quæſt.*18. & 19. & 36. Porro tituli, quos hodie privati homines al-

alter alteri ſibi dare ſolent juxta perſonæ nobilitatem, exercitium, & valorem, hi ſunt ab infimis ad ſupremos, *Honorabilis*, *Nobilis*, *Magnificus*, *Excellens*, *Illuſtris*: verum tantus circa hæc obortus eſt ambitus & abuſus, ut qui vix Magnifici titulum mereret, Illuſtris & etiam perilluſtris appellari ambiat & affectet. Unde nos Equites & Patricii Neapolitani, ex vetuſtiſſimo militari genere mille ab annis deſcendentes, ignotis quibuſdam & humillimi generis hominibus, eo titulo reſcribere cogimur, qui tantum illuſtribus conveniret; quod ſine pudore dici nequit. O utinam ad ſedandam tantam confuſionem, tantamque ſuperbiam reprimendam dilataretur & huc Sanctio ab Rege noſtro in Hiſpania ad hanc rem conſtituta, ubi nulli penitus titulum nec in ſcribendo, nec in reſcribendo, dari juſſit, *Domini* titulo tantum ſibi recepto: ſi quis autem dignitatem habeat vel Titulatus ſit, ejus dignitatis ejuſve tituli nomine appellari permiſit, ut, Regenti N. Duci N. &c. Eſt autem Domini titulus, excelſus & honoris cauſa uſurpatus, *l. Neſennius*, *in princ. ff. ad leg. falc. l. uxori*, *ff. de legat.* 3. *l. fin. ff. de auro*, *& arg. leg. l. Titia*, §. *qui margo*, *ff. de ann. legat. cap. in Chriſti nomine*, *de pace Conſt. cap. acta*, *eod. tit.* & in 2. *conſtit.* in *rub. l. proxime*, *ff. de his quæ in teſtamen. neque mil. neque fæder.* Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imper. quæſt.* 2. Dominus noſter, in §. 1. *Auth. jurejur.* Dominus Romanorum, *cap. ſignum*, *de pace Conſt. cap.* 1. *Conſt. feud. in rubr.* Et Claudius Cæſar ut ſæpe hortando rogandoque ad hilaritatem homines provocaret, *dominos* itidem appellabat, Svet. in *vita ipſius*, *cap.* 21. Non autem defuerunt, qui Domini titulum, ut maledictum, & opprobrium exhorrerent, quod de Octaviano refert Svet. in eum *cap.* 53. adeo ut in theatro, Dominus pronunciatus, edicto ſequenti die graviſſime corripuit, & Dominum poſthac appellari, à nemine nec ſerio nec joco paſſus eſt. Et Tib. Cæſar Dominus appellatus à quopiam, denunciavit ne ipſum amplius contumeliæ cauſa nominaret, Idem auctor in illius *vita*, *cap.* 27. Quod fecerunt veriti Populum Romanum: ſciebant enim hoc nomen eſſe illi exoſum, & jam Regum Romanorum exemplum, licet per multos annos expulſorum, illis memoriam refricabat: etenim Domini appellatio, odioſa eſt, & tirannidem ſapit, 94. *diſt. can. fin. l. neminem*, *Cod. de ſuſcept. & arc. lib.* 10. Rationem affert Connan. *lib.* 10. *jur. civil. cap.* 5. *num.* 7. & Jac. Rævar. in *l. qui vetante*, *ff. de reg. jur.* Joann. Ign. in *l. neceſſario*, §. *non alias*, *num.* 419. *ff. ad Sen. C. Syllan.* Et Alexand. Magn. ut Lamp. refert, nunquam niſi proprio nomine ſalutari voluit, *Ave Alexander*. Contra vero Domitianus, ut ſcribit idem Svet. in ipſum *cap.* 13. Eutrop. *lib.* 6. Euſeb. in *hiſt.* Caſſiod. in *chron.* Pompon. Læt. in ejus *vita*. Joann. Ferrar. *Inſtit. de adopt.* Carion in *chron.* *Dominus & Deus veſter*, ſe ſubſcribere cœpit: juſſitque ut à nemine vel in ſcribendo vel in loquendo, alias quam ita appellaretur: quo nomine ſæpe ei blanditur Martialis in *epigr.* Antoninus poſtea Imperator

ſe-

ſeipſum etiam Dominum vocavit, *Ego quidem Dominus Mundi*, ut eſt in vulgata *l. deprecatio*, *ff. ad leg. Rhod. de jactu*: vide ad hanc rem quæ ſcripſimus in epitheto Urbis Romæ, *Domina*. Et Severus Imper. cum omnes nomine ſalutare conſueviſſet, ad quod Nomenclatore utebatur, ubi nomen non ſuccurrebat, illum honoris cauſa, dominum appellabat, Herodian. in *vita* ipſius, Alexand. ab Alexan. *lib.* 2. *cap.* 19. Sen. *epiſt.* 3. Id poſtea jure feudorum permiſſum venit; nam vaſallus Domino ſuo jurat fidelitatem, & ſæpius invenitur, *Domino ſuo*, repetitum. Et Federicus in *conſtit. quoniam frequenter*: *Sumus*, inquit, *domini perſonarum*. At reliquum eſt, ad concludendum hoc *capitulum* ut illud addamus, nempe præter dictos titulos habet Imperator *excellentiam*, *cap. ſolitæ de major. & obed. capit.* 2. *de ſupplen. neglig. prælat. cap.* 1. *de probat. cap. fundamenta*, §. *inde*, *de elect. in* 6. prout & Reges Regni ut in *Conſt.* & *capit.* habetur *l. nihil*, *l. ea quæ ad ſpeciale*, *l. patres pro filiis*, *l. crebra*, *l. occupatis*, *l. poſt mortem*, *l. in aliquibus*, *cap. Juſtitiario Terræ Hydrunti*, *cap. Caſtellanos*, *cap. ſuper habitatoribus*: ſicut & eodem inſignitur Præfectus præt. *l. Excellentia*, *Cod. de erogat. milit. ann. lib.* 12. quemadmodum & Vicerex, ut nos diximus *cap.* 14. *num.* 9. & Urbis Præfectus, *excellentiſſimus*, *l. tam dementis*, *C. de epiſcop. au.* qui hodie parificantur, ut *infra* dicemus: & in *Conſtit. D. Feder. in initio*, & *Conſtit. Non ſine grandi*. Oportet igitur Cæſarem fore juſtitiæ patrem & filium, dominum & miniſtrum: patrem & dominum in edendo juſtitiam & editam conſervando: ſit in venerando juſtitiam filius, & in ipſius copia miniſtranda miniſter. Præfectus autem præt. nunquam *dominum* appellatum legiſſe memini. Patriciatus vero dignitatem, prætoriana præfectura majorem fuiſſe patet ex §. *maxima*, *Inſtitut. quib. mod. jus patr. pot. ſol.* eo quod perpetua erat. Quo autem tempore *Illuſtris* titulus fuerit introductus, quo patricii primo inſigniti fuere, & quibus aliis titulis ea etiam decorata fuerit, & quæ pœna eſſet iis impoſita, qui vel ſcripto vel ore ab his titulis defeciſſent, & an hi tituli accommodarentur inferioribus, ſatis dilucide tradidit Guido Pancir. in *Not. utri. imp.* in *rubr. de Præf. præt. & de illuſtrib. ſpectabilibus & clariſſ.* Quibus autem *Domini* titulum det Papa & Imperator, quoſque titulos det idem Papa Imperatoribus & Regib. & quos Imperator ipſi Pontifici, & Regib. Cardinalibus, Senatoribus, Rectoribus Provinciarum, Monialibus, Scholaribus, amicis & devotis, & quomodo ſcribant ſubſcribantque Pontifices, Imperatores & Reges ad invicem, & quando plurali, quandove ſingulari numero, quomodove mentionem de defunctis Principibus faciant etiam ſi ſint damnatæ memoriæ, habes ad ſaturitatem ex Reſtau. Caſtal. in *tract. de Imper. q.* 59. & 63.

Verum illa Caſſiodori verba diſcutiamus, quæ prius diſcutienda fuiſſent: PENE EST UT LEGES POSSIT CONDERE, ubi ea dictione, *pene*, videtur Caſſiodorus, condendarum legum poteſtatem Præfecto præt. adimere, atqui

qui ſatis mihi diſplicet, contra tanti viri authoritatem inſurgere, cujus doctrinam admiratus, ejus ſcripta legiſſe, & gloriæ, & delectationi ſemper mihi fuit. Porro P.P. conſtituendi leges facultate non caret, dum tamen legibus & conſtitutionibus contrarias non faciat, quod omnes uno fatentur ore & jura ſtatuunt, præcipue *l.2. & 4.* & *ibi* Glo. *Cod. de off. Præf. præt. orient.* quibus, ultra Salyc. & cæteros ejus claſſis Doctores, inhæſere Duaren. in *tit. de off. Præf. præt. c.3.* Lud. Rom. *conſi.37.* quem allegat Par. de Pur. in *tract. de Syndic. in ver. Arbitrium, cap.1. num.1.* Joan. And. in *apoſt. ad Specul. de ſupplicat.* Lancell. Conr. in *Templo om. jud. lib.1. cap.1. ver. dignitates præbet.* Quod quidem in rectum eſt verum, ut cum Præfectus præt. jura condit, cenſeatur condere Imperator per ipſum, *§. quæ igitur, in fin. Auth. de privil. dot. mul. hæret. non præſt. coll.8.* Caſſan. in *Catal. gl. mun. par. conſid.7.* Poterunt autem Caſſiodori verba recte intelligi, ſi leges, contrarias legib. ab Imp. emanatis, ut diximus, condere vellet P. P. vel ſi de generali lege intelligamus, quam ſolus Princeps condere poteſt, *l. fin. §. pen.* & *l. Princeps, ff. de legib.* quas ad hoc allegat Caſſan. in *Catal. par.5. conſid.24. num.27.* quo ſenſu comparatio P. P. cum Rege haud abſimilis videtur: univerſalem enim legem neque Rex condere poteſt. Et licet in *d.l.2.* dicatur poſſe facere legem generalem, intelligetur generalis per ſuam diœceſim, non per univerſum Imperium: vel, *Pene eſt ut leges poſſit condere*, ideſt, auctoritate ſua, & non ex mutuata ſibi ab Imperatore, poſſit condere leges nullius correctioni ſubjectas, quod facere non poteſt niſi ſolus Princeps; leges enim quas Præfectus præt. conſtituit, Principis authoritati, & innovationi ſubſunt, ut ex *d.l.2.* liquet. Et tanta fuit in his, & eo aſſidua Imperatorum præventio, ut ea de cauſa, omnes fere leges & Codicis, & Authenticarum, ab Imperatoribus ad Præfectos prætor. uti ad ſuos miniſtros, & inferiores directæ fuerint: quas omnes aliquando adnotare volui, & infinitas reperi. Quæ quidem ſi recte intueamur, cuncti legum profeſſores ſciunt, & continua praxi vident, ab Rege cum Viceregibus id obſervari, ut editæ Pragmaticæ teſtantur.

ADNOTATIONES.

Ejus reverentia poteſt negotia ſine appellatione finire.

De appellatione à ſententia Præfecti præt. vide Alexand. ab Alexan. *lib.4. cap.23.*

Num.3. Quaſi ſuffecti honore præſidioque erant.

In præſenti eſt Imperator & alter qui *Rex Romanorum* dicitur: & is quidem Imperii jura re ipſa poſſidet, quippe qui imperat, hic vero hono-

A rario tantum nomine gaudet, eligiturque ab iiſdem ſeptemviris Imperii à quibus & Imperator: & cum Imperator diem obierit, Rex ipſe Roman. Imperator inſtituitur. Idque & majeſtatis Imperii & dignitatis cauſa factum nemo negaverit. Cum enim qui ſucceſſuri ſunt in Regnis, aliquo præfulgeant excelſo titulo, ut in Hiſpania Principis, in Gallia Delphini, Conſtantinopoli olim Deſpoti, &c. æquum erat ut qui ſucceſſurus eſt in imperio *Rex* appellaretur.

Num.4. A mala Principis informatione.

Adde notata per Caſſan. in *Catal. par.5. conſid.24.num.*103. ubi mul-
B ta etiam de Papa melius informando.

Num.14. Divi fratres qui fuerint.

Neſcio qui Germanus meus ſit hic memoria lapſus; & ſane vidit meliorem opinionem probavitque, deteriorem eſt ſequutus, Divos fratres Marcum Philoſophum & Commodum aſſerens; cum nec fratres fuerint, nec ſimul imperarint: quippe Marcus quadraginta fuit annis poſterior Commodo, interceſſeruntque Macrinus, Caracalla, Severus, Pertinax. Verior igitur eſt illorum opinio, qui Divos fratres Antoninum & Verum aſſeverant, quod, ne longius teſtimonia petamus, aperte aſſerit Ulpianus
C in *l. procuratorem*, *ff.mandati*. Hac autem de re omnem abſtergit maculam Caſſiod. in *chron.* his verbis: *Uſque ad hoc tempus* (loquitur de morte Antonini Pii) *ſinguli Auguſti fuerunt; cui ſucceſſerunt filii ſui, ideſt Marcus Antoninus Verus, & Lucius Annius Antoninus Severus.* Hæc ille. Unde alii errare videntur, qui Severum & Antoninum Divos fratres dicunt. Divis id inſigne tradit idem Caſſiod. quod poſt ſubactos hoſtes actoſque triumphos, pecuniam quæ fiſco debebatur provinciis conceſſerunt, tabulaſque debitorum in medio Urbis Romæ foro concremarunt.

Num.15. Mos erat Romanis conſecrare Imperatores.

D Conſecrandi ritum ex Herodiano deſcriptum, quem Germanus meus allegat, hic ſubjicere non pigebit. Is igitur ſtatim à principio *lib.*4. ea de
„ re in hunc ſenſum ſcribit. Mos eſt Romanis eos conſecrare Imperatores,
„ qui ſuperſtitibus filiis moriuntur, quam celebritatem, *deificationem* ap-
„ pellant: celebritati autem & religioni, per univerſam Urbem luctus qui-
„ dam videtur immixtus: defuncti enim corpus, de more, ſumptuoſo in-
„ humant funere; cereamque confectam imaginem mortuum quam ſimilli-
„ me mentientem, ſupra ampliſſimum eburneum lectum altumque elatum
„ atque aureis inſtratum tegminibus, in regiæ veſtibulo imponunt, eaque
„ inſtar ægroti, pallida recumbit. Ad lectum autem tota fere die utrinque
„ ſedent, à ſiniſtris quidem Senatus omnis, atris indutus veſtibus, à dextris

au-

autem cunctæ mulieres quæ vel virorum vel parentum dignitatis honore,, A
præfulgent: nulla vero vel auro, vel torquibus ornata inſpicitur, ſed te- ,,
nuibus tantum, iiſque albis veſtibus amictæ omnes, vultu ſe mœſtas ,,
oſtendunt. Et hæc quidem ſeptem perficiuntur diebus; medicique ſubinde ,,
ingredientes, accedunt ad cubile; inde contingentes ægrotum, in dies in- ,,
firmiorem eſſe nunciant. Ubi autem jam mori viſus fuerit, equeſtris ordi- ,,
nis item & ſenatorii, nobiliſſimi lectiſſimique juvenes tollentes lectum, per ,,
viam ſacram viciſſim humeris portant ac in foro veteri deponunt, ubi Ro- ,,
mani magiſtratu ſe abdicare ſolebant: utrinque autem ſunt quidam gra- ,,
dus quaſi ſcalæ; & in unis quidem nobiliſſimorum ex patriciis puerorum, ,,
in alteris vero fœminarum illuſtrium conſtituitur chorus; & utrique in de- ,,
functi honorem, venerabili flebilique modulatione hymnos canunt & pœa- ,, B
nas. Deinde lectum geſtantes extra Urbem, ferunt in Campum Martium. ,,
Ibi in ampliore campi loco ex maximis lignis quatrangulum compactum ,,
eſt æquilaterum ad ſpeciem tabernaculi; intus quidem combuſtibilibus ple- ,,
num, extra vero aureis obtectum ſtragulis, eburneiſque ſtatuis picturiſque ,,
variis exornatum: ſuper quod eſt & aliud, forma quidem & ornatu ſimi- ,,
le, anguſtius tamen, januis apertum: ſuper illud eſt tertium ſecundo ,,
contractius; dein quartum tertio item reſtrictius; & ſic deinceps quouſque ,,
ad ultimum breviſſimum perveniatur: eam formam comparaverit quis ,,
turribus quæ portibus imminent, noctuque naves igne in tutum dirigunt, ,,
quas *pharos* appellant. In ſecundo igitur tabernaculo lecto impoſito, in- ,,
cenſum, omneque genus aromatum immittunt: ſimiliter & fructus aliqui, ,, C
herbæque & ſucci odori conferentes conquiruntur, & acervatim ſparguntur. ,,
Neque gens ulla eſt, aut civitas, aut perſona quavis dignitate conſpicua, ,,
quæ ſuprema hæc munera in Principis honorem alacriter non mittat. Poſt- ,,
quam autem ingens odoramentorum acervus congeſtus eſt, totuſque locus ,,
plenus, fit circum ſtructuram illam coequitatio; omneque equeſtre agmen, ,,
ordine quodam & regula, curſu numeroque Pyrrhichio in orbem currunt ,,
recurruntque. Currus etiam eodem circumaguntur ordine ab inſeſſoribus, ,,
veſte quidem prætextatis, vultu vero larvatis, illuſtriorum ducum Princi- ,,
pumque Romanorum perſonas repræſentantibus. His peractis, imperii ſuc- ,,
ceſſor facem capiens, eam tabernaculo admovet, tum reliqui undique ,,
ignem ſubmittunt, combuſtibilia itidem & odoramenta immittentes mul- ,, D
ta, omniaque faciliime ab igne conſumuntur: ex ultimo autem, quod bre- ,,
viſſimum eſt, tabernaculo, tanquam à faſtigio quodam, aquila dimittitur, ,,
quæ una cum igne in aere ſe tollens, creditur à Romanis Principis animam ,,
ex terra in cœlum ferre, & ex eo tempore cum aliis Diis Imperator coli- ,,
tur. Hucuſque Herodianus. Atqui ſuperſtitioſa hæc & inanis religio. Hodie
Imperator eſt ſacer; conſecraturque & ungitur more à S. R. E. inſtituto.
Unde autem ſumpſerit originem unctio Imperatorum, quo oleo, in qua
parte corporis, & à quibus ungantur, habes ex Caſtaldo in ſuo *tract. de Im-
per. à quæſtione* 18. *ad* 27. *& infra*.

Num.10. Eſt autem domini titulus.

Quare Turcarum Princeps dicatur magnus dominus, quam perite exponit ex junioribus quidam monſtruoſæ eruditionis.

SUMMARIUM

CAP. XX.

1 *Inſignia Præf.præt.quæ fuerint.*
2 *Faces accendi ſolitæ in judicandis cauſis ad augendam Magiſtratuum majeſtatem.*
3 *Carpentum vehiculi genus, cujus eſſet forma.*
Auratum carpentum ſoli P.P. uſus erat, eod.
Magiſtratus argentata Carruca ſolum uti poterant, eod.
Carruca quæ, eod.
4 *Principum imagines olim ante Præf. præt. præferebantur, ſicut hodie ante Archiepiſcopos crux, &c.*
5 *Procedere, quid proprie ſit, proceſſio, item.*
6 *Principum imagines in publicis locis locari ab Auguſto cœperunt.*
Imagines Principum loco Aſyli delinquentibus habitæ.
7 *Inſignia armorum loco imaginum habemus hodie.*
8 *Maſtigophori, ſive Flagelliferi, qui* Mazerii *vulgo dicuntur, quibus compareantur.*
9 *Inſignia Imperatoris, & Regum quæ ſint.*
10 *Inſignia Romanorum antiquitus Lupus, Minotaurus, Equus, Aper, & Aquila.*
Aquila ſola à Romanis in inſignia retenta, eod.
11 *Aquila in imperi[illegible]ia ab Octaviano recepta.*
12 *Aquila ab Imperatore cur biceps fiat.*
Columnas quare ſibi ſumpſerit Car. V. in inſignia, eod.
13 *Inſignia Regum, ſunt inſignia Regnorum ſuorum.*
14 *Neapolis diverſis uſa inſignibus diverſis temporibus, puta Sirena, Apolline, Hebone ideſt Baccho, Equo, Aſino clitellam excutiente, & hodie bicolore umbone, aureo & rubeo: & quare.*
15 *Hebo, Bacchus deus, unde dictus.*

NOn autem prætermiſerim inter P. P. & Viceregem ex inſignibus comparationem, quibus etiam privatarum perſonarum, aliarumque diſtinctionem, & diſcretionem habemus, *l. mima, Cod. de epiſcop. aud. l. ſtigmata, Cod. de fabricenſ. lib.10. cap. cum judex*, & *ibi* Glo. *extra de ſententia excomm.* cum aliis per nos allegatis *ſupra*
1 *cap.* 10. *num.* 50. Licet enim diverſa fuerint illius inſignia, ab his quibus Vicerex decoratur, ritus tamen idem perſpicitur. Erant igitur P.P. inſignia, quod ex *Not. utr. imp.* & ex Pancir. in eam *Commen.* conſtat, ligneus abacus, ſeu potius, ut Pier. ſentit *lib.*46. *de igne auguſtali* Ara ænea, ſuperinſtrata alba mappa aureo limbo circundata, in cujus medio liber collocabatur, qui propterea quod quicquid in adminiſtrando

miniſtrando officio faciendum eſſet, continebat, *liber mandatorum* dicebatur: cujuſmodi mandata habentur in univerſa *Conſtitut. auth. de mand. Prin.* in cujus altera dorſi parte, Auguſti imago inſculpta erat; in altera vero tot mulierum imagines quot provinciæ illi præturæ ſuberant, quæ *diaceſes* dicebantur: ſingulæque mulieres, ſingulos ſignatæ monetæ calathos, ſive caniſtros, in tributi ſignum conferebant. In utriſque aræ cornibus quatuor erant faces hinc illinc binæ ut liber in medio ſitus videretur, eæque accendi ſolebant in auditorio tempore finiendarum cauſarum ad augendam Principis, & Magiſtratuum majeſtatem.
2 Præfectorum vero Vicariis pro facibus ſive cæreis, lampadibus utebantur, quod patet ex *edictoJuſtiniani* 8. Erat præterea in P. P. inſignibus eburneum Carpentum deauratum quod quatuor albi equi trahebant.
3 Eſt autem *Carpentum* vehiculi genus quatrirotum, uni tantum homini vehendo accommodatum; quod quo in poſteriorem partem magis vergebat, eo in altum magis tollebatur in ſemicirculum incurvum; umbella vero carebat, cujuſmodi triumphales currus effigiati cernuntur: dictum *carpentum* quaſi carmentum, à *Carmenta* Evandri matre, quod ipſa prius eo uſa fuiſſet, Ovid. *lib.*1. *Faſt.*

Nam prius Auſonias matres
carpenta vehebant.
Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.

Carpento autem vehi tantæ erat dignitatis, ut nec Imperatoris quidem neceſſarii eo uti poſſent abſque Principis indulgentia: Unde Caligula Agrippinam matrem illo uti decrevit, Svet. teſte in *vita* ipſius, *cap.*15. & Claudius Cæſar Meſſalinæ uxori item illud conceſſit, ut ex Dione docet Pancir. in *de Magiſtrat. municip. cap. de corporib. art. fin.* Soli autem Præfecto præt. aurato carpento uti conceſſum erat; cæteri enim magiſtratus argentatæ carrucæ permittebantur eæque intra urbem tantum: qua de re ita ſtatuit Gratianus in *Conſtit. de honorator: vehic. lib.*11. *Omnes honorati, ſeu civilium, ſeu militarium,* (munerum ſupple) *vehiculis dignitatis ſuæ, ideſt Carrucis intra urbem ſacratiſſimi nominis ſemper utantur.* Eas vero carrucas, argentatas fuiſſe ex inſtituto, notum eſt ex §. *quæcunque igitur, Conſtit.* 24. *de præſ. piſid. collat.* 4. *Carruca* vero vehiculum eſt, etiam nobis notum, quando innumeræ ejus ſpeciei apud nos videntur; & à barbaris corrupto nomine, *Carroza* dicitur. Sed hic, quis tempeſtatis noſtræ luxuriei non malediceret? quæ in tantum crevit, ut vulgaris quiſque carruca utatur aurata, quæ jam olim non niſi argentata, & ſummis quidem Magiſtratibus permittebatur: ipſas autem argento cælare Romani prius cœperunt, Plin. *lib.*33. *cap.*11. Tandem inter P. P. inſignia erant Principum (ideſt Imperatoris & uxoris) imagines. Eæ in una tabella ad humeros uſque inſculptæ erant, ita ut 4
alteram altera inſpiceret, viri à dextris locata, ſub quibus Cornucopia effingebatur: & iſtæ quidem imagines, in publicum prodeunti Præfecto præt. ſupra auratum Cylindrum ſive Balauſtium, vel Columnellam

tripodem ad candelabri inſtar elatæ, præferebantur, æque ac Sacerdotibus provinciarum, ideſt Epiſcopis Archiepiſcopiſve, eorum inſignia & dignitatis ornamenta præferuntur, ut eſt argentea crux, paſtorale baculum, mithra & ejuſmodi, de quibus intellexit Valerian. A. in
5 *l.5. Cod. de jurejur.* ut per Pancir. in *Notit. par.1.capit.22.* Idque ſane intelligendum venit cum Præfectus procedebat; *Procedere* vero tunc dicebatur, cum ſolemniter præmiſſa pompa egrediebatur, cujuſmodi ritum videmus, tum in eccleſiaſticis, tum in ſæcularibus dignitatibus obſervari. In eccleſiaſticis quidem ſtatis ab eccleſia temporibus: in ſæcularibus vero cum res exigit. Qui actus *Proceſſus* & *Proceſſio*, (ut vulgo etiam dicitur)
6 *l.1. Cod. de ſentent. paſſ. l.nam & Imperator, Cod. de donat. int. vir. & uxor.* Principis vero imagines, nedum ad P.P. inſignia, verum & ad aliorum Magiſtratuum adhibebantur: imo in foris locisve publicis,& aliquando in privatis ædibus locabantur; quod ab Auguſto incepit. Unde poſtea per totum orbem circumferri ſolemne fuit cum primum quis Cæſar creabatur: quod ex Joſepho patet *lib.2.de bello Jud.* & Zoſ. *lib.4. & 8.* Herodian. *lib.8.* ſecundum Pancirol. in *Notit.Orient.Imper. cap.24.* ſicut & hodie Arma affiguntur, vel Pontificis, vel cujuſvis Præſulis, vel Regis inſtituti. Moris autem fuit aliquas ex iis imaginibus, quo religioſiores haberentur, publice conſecrari: ad quas qui confugerent, tanquam in aſylum, quocunque facinore culpabiles liberarentur, excepto læſæ Majeſtatis,de quibus habetur in *l.5.ff.ad Jul.majeſt.*in *l.capitalibus, ff. de pœn. tot. tit. Cod. de ſtat.& imag.* & *Cod.de iis qui ad* 7
ſtat. confug. Utcunque tamen ſit, hodie Viceregis inſignia, ſunt ſceptrum & Principis Arma: arma enim hodie loco imaginum ſucceſſerunt,ſecundum Pancir.*loco prænotato*, & Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.38.*ubi miratus fui P.P. inſignia non poſuiſſe, cum cæterorum poſuerit omnium, eaque omnia in ſolemnibus proceſſionibus & equitatibus, ipſi præferuntur: non ſecus ac P.P. principum imagines. Arma quidem in purpurea ſerica mappa utrinque depicta ad inſtar tunicæ, qua indutus qui ei rei perpetuo ſalario deſtinatus eſt, eques ante Viceregem ſuo loco incedit, ut tam ante pectus quam poſt humeros Arma videantur, à quibus armis denominatus, *Rex armorum* dicitur: ante eum, immediate quatuor præeunt ſceptrigeri duplici ordine diſtincti, (prout reliquus proceſſus omnis) hinc inde duo, qui deaurati argenti ſceptra ferunt, & vulgo *Mazerii* dicuntur, quod eſt ac ſi la- 8
tine flagelliferos, vel græce, Maſtygophoros diceres. Hi lictoribus qui faſces & ſecurim ante Præfectum præt. ferebant, æquari poſſent. Nec ſolum in procedendo, verum & in prætorio Principis arma conſtituuntur, prout in quovis opere publico: quinimo & ſupremi Magiſtratus, ideſt Regentes Cancellariam, & alii, eadem arma in ſuis prætoriis in viridi panno ampliſſime effigiata, in inſignia habent. Olim etiam Magiſtratus, principis imaginem Phrygio compoſitam opere, 9
an-

ante pectus conſutam geſtabant, qui mos dein abolitus fuit, eodem Pancir. authore. Imperatoris inſignia multa ſunt, de quibus agit Caſſan. in *Catal. par.* 1. *conſid.* 38. *concl.* 1. Reſtaur. Caſtal. in *tract. de Imper. quæſt.* 71. nempe diadema, ſceptrum, corona, enſis qui nudus ante ipſum præfertur in Proceſſionibus, & globus terreſtris Orbis: nudum enſem etiam Rex habet in inſignia, qui in Regno ſuo Imperialia habet jura, ut alias diximus. Præcipuum autem ex imperialibus inſignibus eſt Aquila; quam ex Romanorum inſignibus ſibi receperunt: primo enim Romani quinque animalibus in ſi-
10 gna utebantur, Lupo, ſcilicet, Minotauro, Equo, Apro, & Aquila. Eaque omnia in aciem portabantur. Dein tantum Aquila portari cœpit, reliquis in caſtris relictis: tandem C. Marius in ſecundo conſulatu Aquilam ſolam in inſignia retinuit, cæteraque penitus abdicavit, ut author eſt Plin. *lib.* 10. *cap.* 4. Veget. *lib.* 2. *cap.* 6. Sveton. in *Calig. cap.* 14. Caſtald *quæſt.* 89.
11 *&* 70. Eam ſibi poſtea Octavianus A. vendicavit bonum ob omen quod ſtatim in Imperii ſui initio, ipſa prænunciavit. Compoſita enim pace inter ipſum, & Lepidum atque Antonium, univerſoque Rom. Imperio inter ſe diſtributo, ſtatim Aquila ſuper tentorium ejus ſtetit, duoſque Corvos qui pennas ex ipſius alis vellere tentabant, occidit; portenditque Octavianum ipſum, & Lepidum & Antonium everſurum, qui ipſum ex imperio ejicere ſtudebant; quod refert Dion. Nic. in *Aug.*
12 Diviſo autem poſterioribus temporibus in duas partes imperio, Occidentale, ſcilicet & Orientale, Aquila biceps fieri cœpit. Carolus autem V. Imperialibus inſignibus, binas adjunxit columnas: quas Charion in *chron.* ab Hercula ſibi mutuaſſe dicit, ac ſi tempeſtate ſua alter Hercules eſſet: recte quidem, ſed Hercule majorem ſe iis fecit columnis. Hercules enim cum univerſum ſubegerit orbem, terminos ſuæ ditioni poſuit, in Oriente quidem Aras, in Occidente vero duas Columnas, putavitque ulterius procedi non poſſe, Plin. *lib.* 3. *cap.* 1. & *lib.* 6. *cap.* 16. Car. autem V. qui longe ulterius ſuum Imperio dilatatum habuit, columnas ſibi in inſignia elegit addita voce PLUS ULTRA.

Peculiare etiam ſibi fecere Reges, 13
ut Regnorum ſuorum Arma ſibi in inſignia poſuerint, quod in Rege noſtro videmus, qui propterea quod tantis totque regnis potitur, quot nuſquam alius, multiplicibus inſignibus uno in umbonem utitur; inter quæ Regni hujus inſignia non ultimum ſunt demerita locum. Pro- 14
fecto autem diverſis temporibus diverſis uſam fuiſſe inſignibus hanc Civitatem obſervavimus. In ipſo enim principio Sirena ſeptichordem pulſante lyram utebatur, cujuſmodi & adhuc in nonnullis videtur locis: quas chordas raro conſonas imo fere ſemper diſſonas dicere ſoleo, cum per ſeptem ſive ſex voces perpetuo diſcrepantes hæc Civitas repræſentetur, ut infra de Sedilibus late dicetur, unde Ovid.

> ———— *Et in uno corpore diſcorps*
> *Partenope.*

Poſtea Apollini ſtatuam erexit co-

lumba,

lumba, in dextro humero inſidente, ut eam Parthenope inſpiceret atque adoraret. Ipſa enim Parthenope, non Sirena, ſed Eumelis auguris filia fuit, & Coloniæ Calcidenſium dux, quæ columbæ augurium ſequuta ſolum Neapolitanum delegit, Stat. *lib.4. Silv.*

Noſtra quoque & propriis tenuis nec rara colonis,
Parthenope, cui mite ſolum trans æquora vectæ.
Ipſe Dionea monſtravit Apollo columba.

Et alibi ad Jul. Menecratem ob ſuſceptam prolem.

Tu ductor populi longe migrantis Apollo,
Cujus adhuc volucrem læva cervice ſedentem
Reſpiciens blande, felix Eumelis adorat.

Tradit & id Alex. *gen. dier. lib. 2. c. 1.* licet Statiũ non citet, quem ibi Tiraq. refert. Aliquando item Bacchum ſub Hebonis nomine coluit. Macrob. *lib. 1. c. 18.* qua de re ita cecinit Pontan. *lib. 1. Uran.* de Neapoli agens:

Hæc annis florentem, oculiſque & crine decentem
Hebonem venerata, ſuos ritus patriumque
Inſtituit morem; & ſacris jam rite peractis
Urbs Hebona ſalutat, agrique Hebona frequentant,
Hebona & referunt ſimul antra & littora & amnes.

Dictus eſt autem *Hebo*, quia juvenis effingitur ab ἥβη, ideſt, juventute, quod clare monſtrat Pontan. *eod. loco* cum ſtatim ſubdit:

Hic etenim florem ætatis, roburque juventæ
Et ſpeciem Deus, & formæ dat habere decorem,
Oraque luminaque, & moderantes corpora ſenſus.

Et Phavorin. Ἥβη ἡ πρώτη τετρίχωσις τῶν αἰδοίων. καὶ ὁ τριχούμενος ἐκεῖνος τόπος. ἔτι καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν γίνεται τοῦτο. ἐξ οὗ παρωνομάζεται ὁ Ἥβων, ideſt: *Hebe prima pudendorum pubes, & locus is qui pubeſcit, & tempus quo id evenit, unde denominatur Hebo.* Extat in hac urbe inſcriptio huic Deo ab Jun. Aquila facta his verbis:

ΗΒΩΝΙ
ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩΙ ΘΕΩΙ
Γ. ΙΟΥΝΙΟΣ
ΑΚΥΛΑΣ ΝΕ
ΩΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑ
ΤΕΥΣΑΜΕΝΟΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΣΑΣ
ΔΗΜΑΡΧΗΣΑΣ
ΜΥΚΕΛΛΑΡΧΗΣΑΣ

Citatur hæc epigraphe à Petro Apoſt. in *inſcriptionibus Italiæ*, à Greg. Gir. in *de Deis Gentium Syntagm. 8.* & ab Adnotatore quodam Pontani: nemo autem ultimam dictionem μυκελλαρχήσας adducit, ſed unanimiter ita vertunt.

HE-

HEBONI
ILLUSTRISSIMO DEO
C. JUNIUS
AQUILA JUNIOR
MILES
PROCURATOR
TRIBUNUS.

Quod inde fortaſſe evenit, quod ejus vocis thema haud facile inveniri potuit; unde eam prætermittere quam male interpretari maluerunt: ego autem aſcribere non dubitavi, ſicut, & non intelligere fateri non erubeſco. Si tamen conjicere licet, in ea immutatæ literæ errorem Sculptoris incuria ineſſe puto; ut ſcilicet non μυκελαρχήσας, ſed μυκκλαρχίσας legendum ſit, ut notetur Jun. hic Aquila Mycale Cariæ civitati Præſes fuiſſe: ſicut & στρατευσάμενος, non militem, ſed militia perfunctum, ideſt Veteranum ſignificat, & ἐπιτροπεύσας non procuratorem ſed procuratione functum, & δημαρχήσας non tribunum, ſed qui Tribunatum egit. Sed hoc obiter. Aliquando, & equum noſtra hæc Civitas in inſignia habuit, qui & adhuc inſpicitur in aliquibus Civitatis partibus, eumque ex Caſtore & Polluce ut ſuo loco diximus, ſibi uſurpavit. Duo Galli Authores, nempe Jo: Nevizan. in *Syl. nupt. lib. 4. c. nubendum, n. 153.* & Caſſan. in *Catal. gl. mun. par. 1. concl. 17.* & Colen. in ſuo *Compen. hiſt. Reg.* Aſinum clitella oneratum aliquando in inſignia habuiſſe dicunt, qui antiquam ſellam uno ex latere prementem calcitrando deponat, & poſtea novam ſubire cogatur, quæ ipſum ex utroque premat. Quod quidam crebræ Dominorum mutationi, diverſis ex nationibus venientium aſcribunt, ut ſcilicet ubi eſt novus Rex nova etiam ſit lex; qua de re Jul. Cæſ. Scalig. *poet. lib. 3. c. 28.* de Italia loquens his verbis conqueritur: *Verum hoc fatale fuit ſemper miſerrimæ amentiſſimæque nationi noſtræ, ut perpetuo mallemus Dominos peregrinos.* Ex quibus perſpicuum eſt quantum Philippo domino noſtro debemus, qui longe juſtius & ſanctius nos regit, quam ut aliorum dominorum deſiderium habeamus. At quicquid id ſit, hodie in inſignia habemus Umbonem duplici diſtinctum colore, luteo ſcilicet, & rubeo, quod ad antiquæ, in Solis & Bacchi, venerationis ſignum referri poteſt; ſive Lunæ, quæ matutino tempore ut plurimum rubea videtur, licet alii dicant hæc Arma à Nortmannis nobis tradita fuiſſe, qui primi, Regni titulo hanc Civitatem decoravere, propterea quod, & auri, qui eſt color luteus, & virium uſque ad ſanguinis fuſionem, qui eſt color rubeus, fuit ipſis copia ſubminiſtrata. Ut autem ſic finiam, Sanctos etiam ſuis notari inſignibus haud erit ab re dicere, iiſque potiſſimum inſtrumentis, quorum cruciatibus de inimicis palmam portantes, cœlorum regna ſunt adepti, vel ſi qua re mira-

bile

bile quid fecerint cooperante Domino. Unde D.Petri inſignia crucem eſſe videmus; D.Pauli, enſem, & ſic de reliquis.

A ADNOTATIONES

Ad Num.3. *Eſt autem Carpentum.*

De materia carpentorum & rhedarum idque genus vehiculorum, & quæ mulis, quæve equis traherentur, & quæ publico curſui comparata eſſent, habes multa & opportune ex Guid. Pancir. in *Notit. imper. orien. cap. 6.* & ex Jo: Coraſ. in *Miſcell.*

Carpentum vehi tantæ erat dignitatis.

B Quod de Carpento dicit, ad omnia voluptatis cauſa comparata vehicula extendere potes, & Liv. eſt author *lib. 5. ab urb. cond.* Senatum gratitudinis cauſa permiſiſſe matronis Rom. ut carpento uti poſſent in ſacris ludiſque peragendis, propterea quod aurum tribuerant ad conficiendam coronam Apollini à Camillo votam. Hodie noſtrorum temporum lubricum luxum deteſtatur Germanus meus, de hac potiſſimum carpentorum rhedarumque & carrucarum proflua licentia, quibus quiſque, parum abfuit quin dixerim, opilio idque genus hominum excrementa & feces uti videtur, maximo cum publico tum privato damno; dum immodici eam ob rem ſumptus fiunt, optime conſultum eſſet ſi talis undique dilapſa libi- C do reprimeretur, ſicut Hiſpanæ Mantuæ, vulgo *Madrid*, apud Regis aulam, magnam in partem repreſſam audimus, ubi ſtatutum eſt ne quis carruca utatur niſi quatriga, ideſt quæ quatuor trahatur equis: certe enim cum non omnes eum ſumptum dilapidare valeant, arctior eſt carrucarum numerus, & ſubditorum bona in meliorem deſtinantur uſum. Id addam quod de Nerone ſcribunt, quippe cum iter conficeret non minus mille ſecundum comportabat carrucas, additque Alex. ab Alex. *lib. 5. cap. 26.* mulos primum carrucis jungi cœpiſſe; fuiſſe autem Reges quibus à canibus, alios à cervis, alios à tigribus, ſua trahi carrucas libuiſſe, ſecundum eundem, *lib.* & *cap. 6.*

D Num.9. *Præcipuum autem ex Imperialibus inſignibus eſt aquila.*

Erant inter Imperatorum inſignia & virgæ laureatæ quæ ipſis præferebantur cum procedebant, ſecundum Herodian. *lib. 7.* de quibus Imperialibus inſignibus, item & de Aquila vide Alciat. *lib. parerg. 5. cap. 13.* & faciunt quæ adnotavimus in *cap. præced.*

Num. 12.

Num.12. Aquila biceps fieri cœpit.

Aquilam bicipitem Carolus V. prior excogitaſſe dicitur, cauſam eam autumant, quod cum eſſet Rex Hiſpaniæ, cujus inſigne eſt aquila, electus in Imperatorem, qui item aquila inſignitur, duo illa inſignia in unum conſerere voluit eo modo, præſagium Imperii ita cum ſua Sereniſſ. ſtirpe concorporati, ut nunquam ſit timenda diviſio. Verumtamen non defuere qui pro ingenii acumine alia dederint ei rei interpretamenta, cujuſmodi eſt id Bloſii Palladii Romani, adductum à Caſtaldo in *tract. de Imperat. quæſt.79.*

Picta biceps aquila, hinc occaſum, hinc dum aſpicit ortum,
Alter, ait, noſtri eſt Cæſaris, alter erit.

Vide autem an ea inventio alii quam Car. V. debeatur, nam ante ipſum biceps aquila uſui fuiſſe ſcitur.

Num.14. Aliquando item Bacchum ſub Hebonis nomine.

Sunt qui *Hebona*, Solem eſſe dicant, quod etiam Germanus innuit hoc eodem loco.

Num.15. Crebra dominorum mutationi.

Vide Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imper. quæſt.* 93.

S U M M A R I U M

C A P. XXI.

1 *Adoratio quid, & quotuplex: latria, hyperdulia, dulia adorationis ſpecies.*
2 *Adorare quid ſit, & unde dicatur: ador, ſive adoreum quid.*
3 *Adorare, verbi nova ethymologia.*
4 *Adorare olim pro gerere, unde Adoratores Legati, quia aliorum negotia gerunt.*
5 *Adorandi actus quomodo proprie fiat.*
6 *Adoratio quare Principibus tribui cœpit.*
7 *Adoratio Cyro primum tributa.*
8 *Adoratio aliquibus Principibus exoſa, aliquibus affectata.*
9 *Adorando, Regibus pedes oſculari ſolitum.* *Pontifex Max. ſeptem in partibus oſculatur adorando*, eod.
10 *Veneratio in tranſeundo per ſacra fana, quomodo fieret à Romanis, & quomodo à nobis, &* num.ſequen.
11 *Manus oſculatio honorifica & antiqua eſt ſalutatio.*
12 *Imagines Principis aliquando adorari juſſum.*
13 *Obſequium in alios multi fit modis, iique enumerantur.*
14 *Archiepiſcopi Neapolitani ingreſſuri ritus.*
15 *Adoratio & Salutatio quid differant*, eod.
16 *Magiſtratus, quiſque ſalutare te-*

tenetur, & ſup.num.13.

17 *Principem ſalutare, ex privilegio conceditur.*

18 *Adorationem Romanis* Princi*pibus faciendam, ex Diocletiano primum conſtitutum.*

19 *Salutatio ad omnes extenditur.*

20 *Salutandi formulæ variæ*, Ave, Salve, Vale, *& earum uſus.*

21 *Mortui apud antiquos cum tumulati eſſent ſalutabantur.*

22 *Adorandi Viceregis ritus & tempora.*

23 *Principis copiam populo fieri Reipublicæ maxime intereſt.* Corteggiare &) *vulgares voces* Cortegiani) *unde dicti.*

24 *Salutans inimicum præſumitur remiſiſſe injuriam, & qui non ſalutat amicum præſumitur inimicus.*

INGRESSUS PALATIUM NOSTRA CONSUETUDINE FREQUENTER ADORATUR, ET TALE OFFICIUM MOREM VIDETUR SOLVERE, QUOD ALIOS POTUIT ACCUSARE. *Ingreſſus Palatium*: ſi de eo Præfecto præt. intelligamus, qui Prætorio, ubi ipſemet reſidebat Imperator, præficiebatur, plana eſt litera: ſin de eo, qui in longinquas mittebatur provincias, puta in Orientem in Illyricum, &c. (quod ad Viceregis comparationem facit) ingreſſus palatium, intelligetur cum adminiſtrationem ſuſceperit, ideſt ut ajunt, cum poſſeſſionem cœperit; qua forma loquutus eſt Marcellus in *l. Publius Mævius, ff. de condit. & demonſtrat. Noſtra conſuetudine*, ideſt, quemadmodum nos ſueti ſumus adorari: & dicit, *Frequenter*, quod intellige in certis ſolemnitatibus; non enim ſemper adoratur. Et tale officium morem videtur ſolvere, quod alios potuit accuſare. *Tale officium*, ſcilicet, Præfecti præt. ſolus enim, ipſe ex cunctis Magiſtratibus adoratur: vel *Tale officium*, ſcilicet adorationis, morem videtur ſolvere, ideſt patet quod ſit præter communem morem: adoratio enim non debetur niſi ſoli Principi; & qui ſeſe permittit adorari, Principis ſibi jura uſurpat. Præfectus igitur præt. in eam devenit magnitudinem, ut ipſe tuto facere poſſit, quod in aliis capitale eſſet: & hoc eſt quod dicitur; *Quod alios potuit accuſare*: certe dubio procul accuſaretur & puniretur, qui Principis jura ſibi vindicare auderet, ut Præfectus præt. facere videtur dum adoratur. At videre opor- 1
tet quomodo Principi debeatur adoratio, quæ ſoli Deo convenit: eſt autem adoratio, exhibitio venerationis & reverentiæ; eaque eſt triplex: una quæ ſoli Deo debetur, & ſuo nomine, *Latria* dicitur: unde ſi talis honor Deo debitus, tribuatur idolis, ideſt ſtatuis, & imaginibus, in quibus dæmon inhabitans, ſive aſſiſtens, mirabiles & vitales operationes agit, *Idolatria* appellatur: res penitus execranda, & qui id agunt, *Idolatræ*. Altera adorationis ſpecies eſt, qua Chriſti Salvatoris humanitatem, inſuper & ejus Matrem Mariam Virginem honoramus; & iſta *Hyperdulia* nuncupatur. Tertia, quam Sanctis Dei eorumque reliquiis tribuimus, & hæc *Dulia* vocatur, ut eſt videre *lib. 3. ſent. diſt. 9.* & ibi per ſacros Theologos.

logos. D. Auguſt. *de Civit. Dei* ſæpius, Georg. Reſch. in ſua *Margarita, lib.7. tract.2. cap.22.* Gyrald. Lil. *de Deis gent. ſyntag.1.* Eſt autem *Adorare*, venerari, colere, ſupplicare, deprecari, & ſi quid his eſt ſimile: ejus vocis originem diverſi diverſe agnoſcunt. Non. Marcell. & eum ſequutus Priſcian. ab *Ador*, ſive *Adoreo* dici voluit: cujus hæc ſunt verba: *Ador frumenti genus quod epulis, & immolationibus ſacris pium putatur, unde & adorare propitiare religiones poteſt dictum videri.* Valla autem, ut refert Cœl. *Adorare*, idem eſſe ac *ore precari*, voluit. Sed huic refragatur Nicol. Perot. qui mente potius quam ſermone adorationem fieri, dixit: pro quo eſſe videtur Jambl. *de myſter.*

2 (at "*rita, lib.7. tract.2. cap.22.*" above)

3 Rhodig. *lib.4. cap.25.* Nos autem aliunde flectimus, nempe à græca voce, Ἄδωρος, quæ muneribus & largitionibus incorruptum & invictum ſignificat, ab α privativa particula, & δῶρον donum, quod ſcilicet donis & muneribus non corrumpatur Deus ut homines, ſed tantum pia mentis veneratione & humilitate placetur: pro qua expoſitione eſt, ni fallor, opinio Peroti, quam plurimi facio, qui adorationem mente fieri ſentit: & Don. in *Ter. Phor. actu 2. ſc. 1. Adorare precibus*, eſſe ait. Quod quidem annuit & Proph. *Pſal.50.* cum ait: *Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem, utique holocauſtis non delectaberis. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.* Spiritus igitur ipſe contribulatus, pio mentis affectu & intimo cordis dolore adorans Deum & precans, eſt ipſi Deo ſacrificium. Nec obeſt quod & Deo aliquando elargitum inveniamus, ut fuit in trium Magorum adoratione in præſepio, quia id factum fuit in dominii recognitionem, non autem in corruptionem: fuit enim illi datum id, quod ſuum erat, ſicut omnia ſua ſunt: quod autem meum eſt mihi dari in corruptionem nequit. Quicquid autem ſit, apud antiquos, ad Deum ſemper relatam adorationem legimus, Virg. *Georg.1.*

In primis venerare Deos ------

Et infra.

Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret.

Et *Æneid.1.*

---- *& quiſquam numen Junonis adoret.*

Præterea? aut ſupplex aris imponat honorem?

Item 3.

Junonis magnæ primum prece numen adora.

Aliquando tamen pro ſuo ſimplici, *oro*, uſurpavit idem author ſecundum Erythr. *lib.10.*

------*vos o potius miſereſcite venti.*

In rupes in ſaxa (volens vos Turnus adoro,)

Ferte ratem -----

Et *Adorare* apud antiquos pro agere ſive gerere uſurpabatur, unde Legati, quia Reipublicæ cauſam & negotia gerebant, *Adoratores* dicebantur, Feſtus: unde adhuc apud nos *Oratores* dicuntur, ut *infra* dicemus, ubi de Legatis agendum erit. Profecto adorandi actus fit proſtratis genibus, unde legitur *Geneſ.18.* quod Abraham adoravit in terra; & *cap.19.* Loth adoravit Angelos pronus in ter- 4 5

ram, & *cap*.33. Jacob ſepties adoravit pronus in terram, donec appropinquaret frater ejus, & Magi procidentes adoraverunt Jeſum, *Matth. cap*.2. Et quanquam hujuſmodi ado-
6 ratio, ſolius eſt Dei per ſe & præcipue; hominibus tamen tribui etiam cœpit, & præſertim Principibus. Rationem autumo eam, quam ex Fab. Pict. *ſupra* adduximus, nempe quia Principes cum juſti eſſent & religionibus dediti, jure habiti Dii &
7 dicti. Ita Perſæ, Medi, & Indi Reges ſuos adorabant, templa & altaria erigendo, cujuſmodi adorandi cultum Cyro Perſarum Regi, primum delatum ait Arria, Nicomed. quod cum & Alex. Magnus in ipſum etiam fieri vellet, quod Jovis ſe filium putabat, fuit illi à militibus exprobratum, quod ſatius duceret ſe meretricis filium appellare, dum Jove natus credi mallet, quam Philippi Regis ex juſta uxore. Mos iſte & ritus adorandorum Regum apud Judæos, etiam tempore Chriſti Salvatoris in uſu erat, ut ex *Matth. cap*.27. colligitur, ubi ait: *Et genuflexo ante eum illudebant ei dicentes*: *Ave Rex Judæorum*. Leguntur autem & Principes qui adorationem
8 recuſarunt, quod de Alex. Mag. traditur. C. vero Calig. nedum regio, verum & divino ritu adorari voluit; velato ſcilicet capite, quemadmodum Sacerdotes ſacrificaturi incedere ſolebant, quo in vitio, ſicut & in aliis multis, imitatorem habuit Domitianum, qui ut ſuum adaugeret ſcelus, juſſit ut homines ſibi proſtrati pedes exoſcularentur, Auth. Dione *lib. ult.* Svet. in *Vitell.* Laert. Eutrop. in *Dioclet.* idque & aliis aliquando Imperatoribus arriſit, Zonar. *tom*.3. *Cum Britannio* (inquit) *Regis inſignia exuiſſet, plebejo habitu pedes Imperatoris tenuit*, item & *tom*.2. Sen. *de beneſ. cap*.12. Laert. in *Domit.* Dion. in *Calig.* Amm. *lib*.15. Svet. in *Oth.* Gl. in *l*.1. *Cod. de domeſt. lib*.12. Unde Imperator cum adoratur numen in ſe eſſe oſtendit, *l*. 2. *Cod. ut dignit. or. ſer.* Lancell. Conr. 9
in *Tem. omn. jud. lib*.1. *cap*.1. Apud aliquas tamen nationes id ſolemne fuit, ut Regibus pedes oſcularentur, quod de Parthis ſcribit Mart. *lib*.10.

Ad Parthos procul ite pileatos
Et turpes humileſque ſuppliceſque
Fictorum ſola baſiate Regum.

Et Pontifici Maximo de more oſculatur pes in adorando; item & Imperatori, Gl. in *l*.1. *Cod. de domeſt. lib*.12. Jo: de Plat. in *l*.1. *Cod. de ſilentiar. lib*.12. Caſſan. in *Catal. par*.5. *conſid*.33. Id autem notandum quod S. Pontifex ſeptem in partibus oſculatur, in ore ſcilicet, in pectore, in humero, in manibus, in brachiis, in genibus, & in pedibus: quod non eſt abſque myſtica ſignificatione, ſecundum Innocent. in *tract. de ſolemn. miſſ. lib. ult. cap*.6. quem nondum in lucem editum allegat Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imper. quæſt*.64. Ubi & addit quam ſalutationem faciat Imperator in coronatione, quæve ipſi fiat reverentia, ac de domeſticis & protectoribus Imperatoris, & quæ à Legatis Principum Pontifici electo. Siquidem humanior fuit Adrianus, & Maximinus; qui genua ſibi tantum oſculari permiſerunt, Spart. & Capitol. auth. Idque moris eſſe apud Romanos in ſalutando & renunciando Imperatore,

peratore, tradit Eunap.in *vita Ediſii*, quem, antiquiſſimum eſſe, teſtis eſt Homer.*lib.Iliad.*24.& *Odiſſ.*6. Herodot. *lib.*2.Eurip.in *Hecuba*, Valer. Max. *cap.de human.* Pli. *lib.*12. *cap.*45. Plutar.in *Pomp.* Svet.in *Ner.* Nec genua ſolum, ſed & pectus & caput oſculari conſuetum fuit, Plut. in *Bruto*, Marcellin. *lib.*28. Sidon. Apollin.*lib.epiſt.*1. *ad Mincium*. Ad manus autem oſculationem, quia honoris gratia id ab Imperatoribus permittebatur, pauci admodum admittebantur, Homer. *Iliad.*24. *Odyſſ.*6. Seneca *epiſt.*118. Plutar.in *Cat.Utic.* & in *Æmil.Capitol.* in *Galli.* Svet.in *Callig.* quem morem ſervat inviſtiſſ. Rex noſter, & faciunt Præſules dexteram manum adeuntibus oſculandam porrigentes, ſecundum Polyd. Virg. *lib.*4. *cap.*10. *de invent. rer.* Caſſan. in *catal.par.*1.*conſid.*26. *cir. fin.* & communiter hodie amicis obviam facti manus illis nos oſculari dicimus. Et victrices Imperatorum dextras milites deoſculari ſolitos ſe obſervaſſe ait Gregor. Gyr. *de Deis*
10 *Gent. Syntag. ult.* Ubi & adnotaſſe addit, Romanos cum fanum aliquod prætetibant, manum labris & ori admovere ſolitos, tanquam Deos venerarentur, quod Deo maxime ſilentium conveniat: qua de re meminerunt Plin. *lib.*28. *cap.* 2. Apul. *apolog.*1. & *de aſi. lib.* 4. & Lucian. non ſemel. Quod quidem à ſacris literis mutuatum videtur. Etenim
„ *lib.*3. *Reg.cap.*19. ſic legitur: Et de-
„ relinquam mihi in Iſrael ſeptem mil-
„ lia virorum, quorum genua non ſunt
„ incurvata ante Baal, & omnes os,
„ quod non adoraverit eum oſculans
„ manum. Et *Job cap.*31. ſi vidi ſolem
„ cum fulgeret, & lunam incedentem
clare & lætatum eſt in abſcondito cor „
meum, & oſculatus ſum manum „
meam ore meo, quæ eſt iniquitas „
maxima; & negatio contra Deum altiſſimum. „
Aliquando autem in admirationem digitus admovebatur ori, Idem *Job.cap.*21. *attendite me & obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori veſtro*.

Juvenalis.

Cum venerit contra, digito compeſce labellum.

Manus autem oſculationem in hono- 11
rificam uſurpatam eſſe ſalutationem, & nos quotidiano uſu videmus,& teſtantur Plin.in *Paneg.* Svet.in *Octav.* Lil. Gyr. *loc. cit.* Certe in tranſeundo per fana ideſt per eccleſias locaque Deo ſacra, ad vicem admovendi ori digiti, hodie ſucceſſit capitis detectio. Non ſolum autem ipſos Prin- 12
cipes, verum & eorum imagines adorandas Jul. Apoſtata ſanxit, ut ait Cedrenus; quod nos Chriſtiani Sanctorum imaginibus exhibemus, cujus legem poſtea abrogavit Theodoſius Aug. *l.* 2. *Cod. de ſtat. & imagin.* & refert Pancir. in *Not. Imper. Orient. cap.*24. Victi etiam Reges victores ſuos adorabant, qua de re humaniſſimum illud à Pompejo Magno geſtum narrat Dion & ex eo Joan. Xiphilinus. Is victum Tigranem Armeniorum Regem ad ſe venire præcepit, qui cum eques veniret, equo deſcendere per lictorem juſſit: cum autem vidiſſet poſito diademate procidiſſe, ſeque adorare, miſericordia motus, eum erexit, coronam capiti repoſuit, atque in prima apud ſe ſede collocavit. Obſequium vero, 13
& veneratio in alios multis oſtenditur modis, ſcilicet, caput detegendo, ſemita cedendo, equo deſcendendo,

caput

caput & genua flectendo &c. Aperire caput, obvio Principe vel Magiſtratu, venerstionis cauſa inſtitutum fuiſſe refert Plin. *lib.*28. *cap.*6. Valer. Maxim. *cap. de gratis*. Plutar. in *Polit.* & in *problem.* & in *vita Craſſi*, Sen. *epiſt.*65. Blond. *de Rom. triumph. lib.*9. Semita cedere præſertim mulieribus obviis, Valer. & Sen. *loc.cit.* Svet. in *Tiber.* Diod. *lib.*1. Plaut. in *Trin.* Bud. in *Pau.annot.poſter.* Equo deſcendere obſequii, & reverentiæ præſtandæ cauſa quotidiano eſt in uſu, & antiquiſſimum fuiſſe probant Valer. Maxim. *ubi ſupra, & de teſtibus in fin.* Gell. *lib.*2. *cap.*2. Senec. *eod.* maximæ enim dignitatis eſt quempiam ire equitem cæteris peditibus. Unde cum Archiepiſcopus Neapolitanus ingreditur ſuum palatium, ideſt poſſeſſionem
14 capit, à Porta hujus Civitatis, quæ *Capuana* dicitur, excipitur eques ſub pallio, quod ſuſtinetur tantum à nobilibus peditibus, (populus enim in ea ſolemnitate locum non habet licet ad expenſas in ea faciendas contribuat, ex juſſu Aragonen. Regum) & ſic eques ducitur ad uſque ſuam eccleſiam Archiepiſcopalem. Caput & genua flectere, venerationis & reverentiæ ſignum eſt, *Geneſ. cap.* 4. *Heſter cap.*3. Homer. *Iliad.*9. Curt.
15 in *vita Alex.* Blond. *lib.*1. *de Roma triumph.* Inter adorationem autem improprie ſumptam, & ſalutationem hoc intereſt, quod adoratio tribuitur Principi, ſalutatio vero adminiſtratoribus, Gl. in *l.*1. *Cod. de ſilentiar. lib.*12. Vicarius tamen Principis ſalutatur cum omni reverentia, & non ſine privilegio, *l.*1. *Cod. de domeſt. & prot. eod. lib.* quod idem eſt ac ſi adoraretur: quæ ſalutatio, cum ex Regia ſubjectione procedat 16
ut ex *d.tex.* probatur, quem ad hoc allegat Caſſan. in *Catal. par.* 1. *conſid.*33. ſicut & veneratio, *l. ſi quis ſervum, Cod. qui mil. non poſſ. lib.*12. ibi, *noſtram purpuram adorantes*; ad Magiſtratus etiam ac ad eorum inſignia extenditur, quæ veneranda ſunt, *l.*1. *§. caſum, ff. de poſtul.* & de Sacra purpura Caſſiod. ſæpe, & præſertim *lib.* 11. *cap.* 18. 20. & 31. Non autem aliquando defuerunt, qui id controvertere nixi ſunt, affirmantes ſe non teneri alios ex Magiſtratibus ſalutare, quam Præfectum prætor. ſive Viceregem, & Procuratorem quem *Regentem Mag. Cur. Vic.* nominamus: quod extra Tribunal intelligendum; in ipſo enim Tribunali, omnes, etiam cauſarum patroni, aperto loquuntur capite, & ſtantes, ex *Pragm. Sanct.* Illuſtriſs. Dn. Petri Toleti olim Viceregis, præter perſonas Illuſtres, ut habetur in *Auth. ut ab Illuſtrib. §. ſancimus, collat.*5. Cæterum qui id tentare auſi fuere, ideſt Magiſtratus non ſalutare, etiam ſi ex livore aliquo proceſſiſſet, adacti fuere ad obediendum, niſi in carcerem conjici maluiſſent, & id tutius eſt tueri: corporis enim Principis partes ſuſtinent Magiſtratus, vulgata *l. quiſquis, Cod. ad leg. Jul. Majeſt.* imo Valentin. tribus auri libris mulctandos conſtituit eos, qui Magiſtratibus in ſalutatione reverentiam non exhibuerint, *l. fin. Cod. de offic. diverſ. jud. l.*2. *Cod. de prox. ſacr. ſcrin.* Guido Pancir. in *Not. imp. orient. cap.*2. *in fin.* Principem vero ſalutare non paſ- 17
ſim nec omnibus licet, ſecundum Gloſ. in *l.*1. *Cod. de veter. lib.*12. ſed conceditur ex gratia & privilegio,

*l.*1.

l.1. Cod.de Comit. & trib. ſchol.eod. lib. l.ſi quis ſervum, Cod. de his qui milit.poſſ.eod.lib.l.ſancimus, Cod.de conſul.l.2. Cod. de fabricenſ. l.1.Cod. de apparit.praf.ur.l.1. Cod.de apparit. praſect.prat. eod.lib. Principem etiam adorare honori tribuitur, *d. l. 1. de apparit. praſ. prat.* & *d.l.2. de fabricens.* imo pro ſummo beneficio habetur, ut ex Euſeb. refert Cujac. in *l.1. Cod.de comit. & trib. ſchol.* Et licet officiales privilegium habentes à Principe, admittantur ad ipſum adorandum, tamen qui in provinciis officia geſſerunt, non poſſunt ad Principem ingredi adorandi cauſa, *d.l.1. de apparit. præfect.urb.* Et apparitores quidem ſolum durante officio admittebantur ad ſalutandum, Conſules autem etiam depoſito Magiſtratu, *d.l.ſancimus, Cod.de*
18 *conſul.* Non autem erit inutile ſubjungere, ex Romanis Principibus, Diocletianum adorandi conſuetudinem in uſum primo induxiſſe, Eutrop. *lib.9.* Laert. in ejus *vita*, ſed Marcellin. *lib.15.* Silvanum ejus rei authorẽ facit. Prius enim Principes, ad inſtar judicum, ſalutatos fuiſſe legimus: ſalutatio enim, ante corruptos depravatoſque mores, erat proprium obſequium Principibus debitum; factum autem fuiſſe reor ut poſtquam quiſque ſalutari paſſim ambiret, Principes, quo majus ipſis obſequium, quam privatis fieret, ut par eſt, adorationis cultum ſibi fieri juſſiſſent: ſalutatio enim (quæ etiam ad bene vivendum valde confert, quam ob
19 rem illud tribuitur Catoni, *Saluta libenter*) eſt tam ſuperioris in inferiorem, quam paris in parem, & inferioris in ſuperiorem. Unde Juſtinianus ſalutat non ſolum Præfectos præt. & reliquos Magiſtratus & Senatum, verum & juventutem cupidam legum in *proæm. Inſtitut.* quod nil mirum, cum & Papa, qui longe eſt Imperatore dignior, omnes ſalutet: ubi id notandum, quod ſi excommunicatum ſalutaverit, illum abſolvere intelligitur, *cap. ſi aliquando, de ſent.excommun. cap.cum olim, §. fin. de privileg.* Speculat. in *tit.de legato, §.nunc, num.43.* Imo non Principes ſolum, verum & Deos antiqui ſalutare conſueverunt, Cato *de re ruſt. Paterſamil.ubi ad villam venit, ubi larem familiarem ſalutavit.* Plaut. in *Amphitr. act.4. ſc.2.*

Nec Bacchum ſalutem hodie, nec Cererem.

Idem in *Bacch. actu 2.ſc.ult.*

Deos atque amicos it ſalutatum ad forum.

Terent. in *Phorm. act.2.ſc.1.*

At ego Deos penates hinc ſalutare domum divortor.

Ovid. *Metamorph.15.*

------ lætoque Deum clamore ſalutant.

Idem *lib.2. de Ponto, eleg.8.*

Utque ſalutabam numen cæleſte ſaluto.

Stat. *lib.4. Syl.*

Sæpe novo Janum littore ſalutes.

Sil.Ital.

Patrios Divos clamore ſalutat.

Martial. *lib.8. epigr.8. ad Janum.*

Te primum pia thura rogant, te vota ſalutant.

Claudian. in *Panegyr.*

Inde ſalutato libratis Tybride Lymphis.

Liv. *lib.30.38.44.* & alibi ſæpe, Plin. *lib.7. cap.53.* Sen. *lib.15. epiſt. ult.* Apul. *de aſi.lib.2.* Formæ autem ſa- 20

lutationum licet variæ videantur colligi in *l.2. ff.de off. rect.prov. l.5. Cod.de privil. ecr. qui in ſacro pal. mil.* communis tamen & generalis hæc eſt, *Ave*, quod eſt videre non paucis in locis in *Cod. Theod.* & *l.1. Cod.ne lic.potent.* Jul.Capitol.in *Anton.Pio*. Cum ſacerdos fœmina, nomine Trallis, ex more, Proconſulem ſemper hoc nomine ſalutaret, non dixit, *Ave* Proconſul, ſed *Ave Imperator*, Macrob. S*atur.2. cap.4.* de corvo meminit, dicente, *Ave Cæſar victor.* Interdum etiam dicebant S*alve*, ut Ter. in *Hec. actu* 1. *ſc.2.* Item, *ſalvere jubeo*, & *ſalvus ſis*: quæ quidem ſalutandi formulæ erant pro tempore diſtinctæ. Porro *Ave*, & S*alve*, ſalutationes ſunt venientis; *Vale*, recedentis. Reperitur tamen *Salve* in calce epiſtolæ Cic. *vale mi Tyro & ſalve*. Salvere autem non minus dictum fuit Diis, ac ſalutare, Virg. *Æneid.5.*

Salve ſancta parens iterum ſalvete recepti
Nequicquam cineres. ----

Et *lib.7.*

---- *o fidi Trojæ ſalvete penates.*

21 Vetuſtas autem etiam mortuos ſalutabat, cum ſcilicet ab juſtis jam factis homines diſcedebant. Eratque ſalutatio ambobus his vocibus: S*alve*, ac *Vale*. Virg. *lib.11. Æneid.*

---- *Salve æternum mihi maxime* P*alla*,
Æternumque vale. ----

Ubi Serv. ex Varr. *Vetuſtas*, inquit, *mortuos ita ſuo more ſalutabat, Salve & Vale, non quod ii valere aut ſani eſſe jam poſſent, ſed quod ab eis ſemel recedebant, quos amplius viſuri non erant*: quo factum fuit, authore Valla *lib.6.* ut S*alve* & *Vale* ſumantur pro diſcedo, etiamſi cum ſtomacho & indignatione loquamur. Sed ut ad adorationem revertamur, Principes ipſi viſi ſunt ſibi in ea complacere, cum ſibi ipſis eos proprio ore tribuerint titulos, qui ad Deum proprie ſpectant: & ut taceam de Imperatoribus, de quibus jam aliqua circa rem hanc dixi, Regni noſtri Reges eo more ſunt uſi. Unde in *l.grandis*, & in *l.generalia*, & *l.proſequentes*, *noſtra celſitudine*, legitur, & in *l.pœnam*, & *l.cordi*, & *l.accuſatorum*, & *l.monomachiam*, *ſerenitatis noſtræ*, *noſtræ præeminentiæ*, *& clementiæ imperialis*, & in *l. ob filiorum*, *noſtræ pietatis*, *l.ſpecialem*, & *l.privilegia*, *noſtri numinis*, *l. cum conceſſiones*, *l.obſcuritatem*, *l.divorum* P*rincipum*, *Divis Auguſtis*, *Divi Rogerii*; & alibi ſæpe quod moroſum eſſet proſequi. Adoratio autem quæ Vicere- 22
gi tribuitur, in diebus quibuſdam ſolemnibus & feſtivis, puta in die Nativitatis, Epiphaniæ, & Reſurrectionis Dominicæ fit; ejuſque talis eſt ritus. Vicerege, ſtato loco, hærente in ſella ſuper ſtratum, & ſub magnifico Pallio ſita, (quo modo ſemper ſedet cum ſupplices libellos recipiendi cauſa ſedet) Decuriones, Civitatis totius nomine, & Magiſtratus omnes, & ſeptem Regni primores Officiales, & Titularii, quos antiquis proceribus comparari *infra* monſtrabimus, & Cohortales, ideſt continui, & militia perfuncti, qui communi voce *Trattenuti* dicuntur, & Nobiles omnes Sedilium, aliique optimates, hilari fronte ſervatoque ordine, ad eum accedunt, & ſalutaria proferentes

ver-

verba, felicem ipſi inaugurantur & deprecantur ſolemnitatem; univerſo prætorio tubis, ſymphonia & ſonitibus reſonante: qui ſalutatione humaniter recepta, cuique ſuam humanitatem pro cujuſque dignitate & qualitate retribuit: hoc ipſum obſervatur poſtea Vicereginæ in ejus camera: quod quouſque explicetur, & per multum temporis currit ſpatium, duo hinc inde ordines fiunt, ac à dextris Titularii, à ſiniſtris Collaterale Conſilium ſtant, loco quique ſuo, aperto omnes capite: quod, cum juris habeat ſolemnitatem, hic recenſere ad coadjuvandam inſtitutam comparationem, inutile non fuit: quæ enim Principi conveniunt, non ex locali more, ut ſolent communiter noſtrates Juriſperiti aſſeverare, ſed juribus & ratione juſtificare decet, ne eorum ignorantia nobis contumeliam & turpitudinem inferat, *l.2.§.Servius, ff.de orig.jur.*
23 Hujuſmodi igitur ritus etiam apud antiquos obſervabatur, & die tertio poſt Kal.Jan.explicabatur, ac *vota Principis ſalutaria* appellabant, *l.ſi calumnietur, ff.de verb.ſignif. l.omnes, Cod. de fer.* & nos *ſupra* latius in *cap.5. n.23.* Et quanquam hoc de jure prædictis fit temporibus, ſæpe ſæpius tamen Vicereges ſingulis feſtis diebus, benigne ſui copiam faciendo, ſe ſalutandi omnibus poteſtatem faciunt, juſque dant ſedendi coram ipſo, cuique pro ſua qualitate. Et Titulariis quidem ſupremiſque Magiſtratibus, puta Collaterale Conſilium, Præſes S.C. Locumt. R.Cam.Theſaurarius, Regens M. C. Vic. Secretarius Regni, ſellæ ſunt paratæ; ſediliariis vero nobilibus, item & cæteris nota ſanguinis claritate ortis, ſcamna. Qui quidem mos, quando non alias, ſaltem inde laudabilis redditur, quod mutuam generat benevolentiam, & ardentiorem in Principem devotionem: quod, præterquam quod dictis Nobilibus multum afferebat honoris & dignitatis (ſedere enim prope dominum honor eſt, Gloſ. in §. *aliam*, in *ver.altiori*, *Inſtitut. de bonor.poſſeſſ.* Bald.in *l.obſervare*, *§.antequam vero, in fin. ff. de off.proconſ. & leg.* & alia per Caſſan.adducta, in *Catal.gl. m. par.1. conſid.12.*) Reipublicæ, maximæ erat utilitatis, eo 24
enim modo quicquid in Urbe & in Regno per ſingulos committitur, vel omittitur, ſciri facillime poteſt. Hic autem mos uſque ad Ducem Alcalanorum obſervatus fuit. Succeſſores enim Vicereges gravibus occupati negotiis illum non ſunt ſequuti. Et actum iſtum, ſingulis ſcilicet feſtis diebus, ſalutandi Principem, Iſern.in *cap.1. qui ſucc. ten.Cortiſare* appellat, & qui id faciebant, *Corteſanos*, atque inde deductum ait 25
quod *Valvaſores*, (ita appellat eos qui feuda à Principe acceperunt) in ejus Cortem eundo, ipſum ſalutabant, in ſubjectionis confeſſionem. Et nos hodie *Cortegiare* dicimus, cum quis nullo ligii nexu, ſed ſola ejus voluntate motus, alicui obſequitur perſæpe & comitatur, & famulatur; & qui id agunt *Cortegiani* dicuntur. De quibus item loquens idem Iſern. in *cap.1. quis dic. Dux*, ait ipſis non eſſe præcludendas fores ad Imperatorem adeundum; digni ſunt enim ſtare ad portas domini, & in eas intrare ob receptum beneficium, quod notat etiam Alvar.in *prin.* Quibus autem de jure pateat ingreſſus

ad Imperatorem differit Reſtaur.Caſtal.in *tract.de Imper.quæſt.*83 Ea eſt tandem ſalutationis vis ac nobilitas, ut ſi quis inimicum ſalutaverit, injuriam remiſiſſe præſumitur: & contra, ſi quis amicum non ſalutaverit, inimicus habetur, ut ex multis probat Lancell.in *prœm.ſuarum inſtit. ver. ſalutem*.

ADNOTATIONES

A

Ad *num.*11. *Manus autem oſculationem*.

De oſculandi more atque conſuetudine apud antiquos conſule Alex. ab Alex. in *genial. lib.*2. *cap.*19.

*Num.*14. *Cum Archiepiſcopus Neapolit. ingreditur, à porta hujus Civitatis, quæ Capuana dicitur*.

B

Certe non ex præſcripto per Capuanam ingreditur portam, ſed in ejus eſt optione per quam velit ingredi. Cum autem ejuſmodi ingreſſionem complicato, ut ſic dicam, indice commonſtrarit Germanus meus, ego rem tantæ ſolemnitatis non ſic negligendam putavi, eoque magis quod is ipſe Germanus in Proregis ingreſſu explicando latiuſcule divagatur, & tamen nihilo eſt minor populorum plauſus in hujus quam in illius adventu; quinimo tanto major, quanto ſpirituale corporali præcellit, ad quod ſtimulum præcipue addidit jam nunc ingreſſus affinis noſtri Alphonſi Geſualdi
C Epiſc. Oſtienſ. Sacri Collegii Decani Cardinalis, Neapoliſque præſulis. Qua igitur die eſt ingreſſurus, univerſa commovetur Civitas præ jubilo exultans, civeſque ipſi continuo agmine currunt recurruntque atque occurrunt, devotæ oves ſuum agnituræ paſtorem, nec titulorum ſtemmata, nec nobilitatis fulgor, nec paupertatis rubor, nec ætatis imbecillitas debilitaſve, nec operum expediendorum neceſſitas quemquam retardat quin rebus quibuſcunque poſthabitis, omnes illo confluant, & æqualis rhedarum carrucarumque copia, par titulariorum & procerum matronarumque magnificentia, geminus omne genus populorum plauſus & exultatio, ubique inſpici-
D tur, totaque indeſinenter die omniũ templorum campanæ compoſitis ſonant modis, reſonantque campanaria, & urbs univerſa dulci repletur concentu, ut omnes uno jubilare videantur animo: cum autem ingreſſionis hora propinquat, omnes religioſi, quorum numerus innumerus eſt, omnis generis habituum, quique in ſuas redacti claſſes duplicique coordinati ordine, ſingulis claſſibus crucem ſuam ſuaque inſignia geſtantibus, ſolemni ſacraque pompa extra civitatis portam qua eſt ingreſſurus occurrunt: tum clericorum non minor copia ſuccedit, albis ſuperindumentis candidati omnes. Et certe jucundiſſimi ſunt viſu tot Dei milites in longiſſimam producti ſeriem ſervatoque procedentes ordine, & habituum diverſitas, cruciumque viciſſitudines, & inſignium conſpicuitas omnino fugant quicquid tædii,

dii, prolixitas afferre poſſet. Ante portam ſuggeſtus ſtratus eſt ſericus; A
in angiportu autem conſpicuus paratus eſt thronus item ſericis inſtratus
ſtragulis, atque ſerico auro contexto, ſuperobumbratus umbraculo, quod
baldacchinum appellant, ego *cœlulum*, ideſt parvum cœlum appellare auſim;
propterea quod inſtar cœli ad præſulis caput acclinat; ut ſic illius dignitatem,
qui Summi Pontificis, qui Chriſti vivi gerit vices, demonſtret.
Ubi igitur illo pervenerit Præſul, cui longum itineris ſpatium à ſuffraganeis
aliiſque multis Epiſcopis atque Titulariis & proceribus ſolemni ritu occurritur,
in ſuggeſtu genuflectit, crucemque illi à Primicerio pontificium
induto, deoſculandam oblatam, oſculatur; dein thronum ſcandit, ſuiſque
exutus, pontificis induitur veſtimentis, mitraque caput obtegit: inter
veſtiendum autem atque orandum, muſicus chorus ſacras concinit orationes B
ad id præſcriptas; eoque habitu albam conſcendit equam ſtudio ad id
comparatam, atque, ut celebritas expoſcit, albis iiſque pretioſis tegumentis
exornatam, & ſic eques excipitur ſub alio cœlulo ſive pallio, quod octonæ
ſubſtinent haſtæ, ſingulæque portantur à ſingulis equitibus illius ſedilis,
cujus ſub cura eſt porta per quam ingredi mavult, nudis capite. Cœlulum
autem de more fit à Civitate cum pinnis imagine Divi Januarii, inſignibus
Summi Pontificis, Regis, Archiepiſcopi, & Civitatis figuratis,
eoque modo procedit. Proceſſus vero ordo is eſt: Omnium primi procedunt
regulares omnes omnium religionum geminis ordinibus, ut diximus, eoſque
in claſſes atque ordinem diſtribuit Magiſter cæremoniarum, ac loca
aſſignat, ſequuntur hos clerici ſeculares duplici etiam ordine coordinati, C
hiſque & illis ſubinde canentibus, poſt hos Hebdomadarii Archiepiſcopatus,
item & Chorus muſicus, indeſinenter concinentes. His ſuccedit
Virgifer Archiepiſcopi eques, quem *Mazerium* dicunt, is eſt qui paſtorale
baculum in pompa portat erectum. Poſt eum venit crucifer item eques,
qui ſcilicet munus habet gerendi crucem ante Archiepiſcopum, poſt hunc
incedunt Canonici Archiepiſcopatus pedites, ſolemnibus indumentis amicti.
His ſuccedit Vicarius quem ſibi eligit Archiepiſcopus, & demum Archiepiſcopus
ipſe quo diximus modo equitando ſub umbraculo; ſtipatus
nedum ſuo, verum & Proregis famulitio, ideſt celeribus peditibus, quos
Prorex honoris cauſa ac ad arcendas turbas ad illum mittit. Nefas autem
eſſet quempiam præſuli, nedum ſub umbraculo ſed nec extra, adequitare, D
quod jus habet Syndicus cum Prorege in ejus ingreſſu & alias, ut ſubinde
repetit Germanus in hoc libro. Eo itaque modo ad matricem eum ducunt
eccleſiam. Inter eundum autem ingens illa populorum colluvio, quæ
viſendi cauſa undique confluxit, humillime genu ſe flectit, & præſul ſalutari
ſigno illis benedicit: cum perventum eſt ad templum, pallium
quidem diripienti, equa vero, ſimul ac Archiepiſcopus deſcendit, cedit
Decurionibus Civitatis, qui ipſimet præſuli dono reddunt; quandoque
autem Decurionum Curſores, ideſt Porterii eam ſibi capiunt. Archiepiſcopus
vero ingreſſus templum, depoſitaque mitra, immittit incenſum in
turibulum Primicerio miniſtrante arcula, atque aqua benedicta ſe alioſque

A aſpergit : dein reſumpta mitra, ab eodem Primicerio ter incenſo ſuffumigatur ; ac ad majus altare accedens in ſuggeſto ibi parato genuflectit, ſacramque Euchariſtiam adorat : interim muſicus chorus modulatur hymnum, *Te Deum laudamus* ; quem Primicerius intonuit : aliæque orationes de more dicuntur, tum Archiepiſcopus ad ſolium Archiepiſcopale aſcendit, ac in trono ſedet, ibi eum Canonici atque hebdomadarii aliique adorant, ac in præſulem agnoſcunt, deinde iterum ad altare accedit, benedicit populo, ac dimittit, iſque ſacrarum cæremoniarum finis. Poſtquam autem ſub baldacchino ſive tuſſello excipi ac per urbem efferri præſulem diximus, eſtque baldacchini non infrequens principibus & ſpiritualibus & ſecularibus uſus, non incongruere putavimus pauca de illo proferre ; & ea quidem, quæ
B præ manibus ſane obſervare potuimus, ne Proregis authoritatem atque eminentiam, circa quam Frater in hoc libro quam late diffunditur, negligere videamur, ex reg. text. in *l.item apud Labeonem*, *§.ait prætor*, *ff.de injur*. Iſern. in *prælud.* Gloſ. Parienſ. *tit.*2. §.50.*num.*12. quandoquidem nedum ipſius Proregis in palatio inſigne eſt, verum & quocunque iverit, etiam domi privatorum umbraculum illi paratur. Verum enimvero quid in praxim receptum ſit ea de re cum Archiepiſcopus una cum Prorege in eccleſias aliave publica loca convenerit ad pia obſequia Deo exolvenda ſolemniaque concelebranda feſta, non ab inſtituto alienum duximus indicare : eoque huc proclivior fui, quo Archiepiſcopi cum Vicerege conventus in publicum, crebrior eſt & ſolemnior. Profecto ornatus majeſtatiſque
C cauſa baldacchinum adinventum, ambigendum non puto : at vero inter inſignia connumerandum non eſſe crediderim. Sane inter Præfecti præt. inſignia id non inſpicitur, nullaque de eo habetur mentio : quinimo carpentum quod ex ejus erat inſignibus, nullo contectum umbraculo depingitur, quod ex *Not. Imper.* perſpici licet : ſi tamen ſuſpicari nolimus Principem illud ſibi recepiſſe Præfectoque non communicaſſe : & Conſtantinus Imperator in conſtitutione donationis factæ ſummo Pontifici, omnia imperialia connumerat inſignia, nullum autem de baldacchino verbum facit : ete-
D nim in transferendis iis his eſt uſus verbis, ut tranſtulit Bartholomæus Pi-
,, cernus, & ante ipſum relatis in *can.Conſtantinus* 96. *diſt.* Diadema, ideſt
,, coronam capitis noſtri, ſimiliter & Phrygium, ideſt mithram, necnon
,, ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperiale collum circundare conſue-
,, vit, item purpuream chlamidem, & coccineam tunicam, & imperialia
,, omnia indumenta & ſceptra, ſimulque cuncta ſigna & banna & diverſa or-
,, namenta Imperialia, *&c.* Ubi mirum videri poſſet cur collaris lori mentionem fecerit, baldacchini neutiquam, ſi inter inſignia connumeraretur : niſi quis dicere malit ſub generali imperialium ornamentorum appellatione comprehendi, vel etiam ſub voce, *banna* : eſt enim *bannum* Suidæ, ſignum quo Romani utebantur in bellis, quod & dixit Stefan. in Ἀλαβάνδα ubi & addit, bandum Carum lingua victoriam ſignificari : qua voce adhuc noſtri utuntur, & *banderam* id militare ſignum appellant, ut recte notavit Albericus Roſatius (etſi ortographia non conſtet) unde *bannitos* dici

ait,

A ait, propterea quod in eos, velut in hoſtes proceditur. Ut ut ſit, Imperator Conſtantinus nedum omnia ſingulaque inſignia atque adeo univerſum imperium in ſummum Pont. tranſtulit, verum & proprie ceſſit ſedi quæ in urbe Roma ſtatuta erat, ac ſe Byzantium recepit, ut in *d. conſt.* legitur, & in *d.can. Conſtantinus*, & *can. futuram*, 12. *q.1. l.Titio*, *ff. ad municip. l.2. §.miles*, *ff. de his qui not. infam.* Quod ab ſe poſtea magnifice inſtauratum *Conſtantinopolim* appellavit, poſteaque etiam *nova Roma* eſt nuncupata, *auth. de eccleſiaſt. tit. poſt princ. l. omni*, *Cod. de ſacroſanct. eccleſ. l.generaliter, in fin. Cod. de epiſc. & cler. l.intra urbem*, *Cod. de oper. publ. l.ult. Cod. in quib. cauſ. pign. vel hypoth.* & alibi, & Zonar. paſſim, & in *Chalced. Conc. c.22.* Rationemque ejus ſeceſſionis hanc tradidit is ipſe Imperator in *d.can. Conſtantinus*, ut *ubi ſacerdotum principatus, & chriſtianæ religionis caput à cœleſti Imperatore eſt conſtitutum, non ſit juſtum illic poteſtatem habere terrenum Imperatorem*, *cap. fundamenta*, *§. ne autem*, *de elect. in 6.* & text. & gloſ. in *can. igitur*, 23. *q. ult.* & impræſentiarum, eodem loci intervallo, quin etiam longiori diſtant; ſummus enim Pontifex Soli, Imperator vero Lunæ æquiparatur, *can. duo*, 96. *diſt.* Reſtaur. *de Imper. quæſt.77.* Alber. Roſat. in *l.glorioſiſſimo*, *Cod. de ſum. trin. & fide cath.* Unde ſicut Lunæ à Sole lumen mutuari patet, ita Imperatori à ſummo Pontif. dignitatem conferri, *cap. ſolitæ, de major. & obed.* Caſſan. in *Catal. par.4. conſid.3.* ſunt enim duo illa luminaria quæ conſtituit Deus in firmamento, *Gen. cap.1.* luminare majus quod præeſſet diei, ideſt animabus, & luminare minus quod præeſſet nocti, ideſt corporibus, & ſicut corpus intantum dicitur corpus inquantum informatur ab anima; alias dicitur cadaver; ita poteſtas Imperialis intantum eſt talis, in quantum pontificiam favorabilem habeat authoritatem, inde enim Imperatoris ordinatio, inde exauctoratio pendet. Et videmus luminare minus, ideſt Lunam, quatuor cœlis majori luminari Sole inferius eſſe; æquali enim in loco permanere, contra naturam atque impoſſibile eſſe, omnium communi philoſophorum ſententia fertur: quin etiam quanto Luna Soli ſit propior, tanto ejus lumen minui videtur, uſque adeo ut cum ſub ipſo ſit, penitus tenebreſcat, quod enim majore lumine minus occupetur, jam quotidiana eſt comprobatum experientia: contra vero, tunc tantum in plenitudine ſplendoris Luna emicat, cum omnium longiſſimo intervallo à Sole diſtat, quod in plenilunio videmus. Imo in hac ipſa ſuæ majoris claritatis excellentia, ſi terram aſpicere ipſum contingerit, æterno Dei decreto pœnam luit, lumenque quo gloriabatur penitus amittit, alio enim quam ad Solem reſpicere non debet, ſi mutuato ſibi lumine cadere nolit: ſic Imperator, apud Papam parum ſplendet, longe ab eo, dum in ipſum oculos habeat, ideſt, dum illi ſit obſequens, in culmine eſt ſui ſplendoris: at ſi oculos ab eo avertat, terramque aſpiciat, ideſt, ſi terreno aliquo affectu motus, quovis modo ſe illi ingratum præbeat, eclypſim patitur, tenebris obducitur, cadit Imperio. Et id quidem exempli potius, quam comparationis gratia intellectum velim, cum nulla inter eos jure comparatio procedat; ſicut

enim

A enim aurum excedit plumbum, ſic & authoritas Papæ excedit Imperialem, *can. duo ſunt*, 96. *diſt.* & ſicut Sol dicitur pater omnium planetarum & dominus, ita Papa omnium pater eſt dignitatum & dominus: & tametſi Reges ſunt honorificandi etiam ab eccleſiaſticis viris, *can. regum*, & *can. ſi apud* 23. *q.*5. & 1. *Pet.*2. ubi *Regem honorificate*, & late per Caſſan. in *Catal. par.*5. *conſid.*23. non tamen majorem aut æqualem habebunt venerationem: quemadmodum principem decet aſſurgere prælatis, & juxta ſe venerabilem illis ſedem aſſignare, Abb. & DD. in *cap. ſolitæ*, & *cap. omnes, de major. & obed.* Anton. Corſ. *de poteſt. reg. par.*4. *q.*56. Martin. Lauden. in *tract. de dignit. art.*10. Unde legitur Conſtantinus Imperator in Niceno Concil. primum locum non ambiſſe, nec ſe presbyterorum immiſcuiſ-
B ſe conſeſſibus, imo noviſſimam occupaſſe ſedem, ut refert Caſſan. in *Catal. par.*4. *conſid.*28. ex authoritate Policaſt. in *lib. de nug. cor. & veſtig. philoſophorum*. Nulli autem dubium eſt quin in actibus eccleſiaſticis, maximeque in ſacris pompis proceſſibuſque, quo & eccleſiaſticus & ſecularis Princeps convenit, eccleſiaſticus ſemper ſecularem præcedat, nullaque temporis beneficii illatio exigitur, licet in his conſuetudo prævalere ſoleat, Bald. in *l. obſervare, ff. de off. proconſ.* & in *cap.*1. §. *Marchio, de his qui feud. dare poſſ.* Felin. in *cap. ſtatuimus, extra de major. & obed.* ex eod. Caſſan. in *Catal. par.*4. *conſid.*74. & 75. Idque nedum in principibus, ſed & in privatis etiam ejus differentiæ perſonis locum ſibi vendicat: utcunque enim convenire contingerit perſonas eccleſiaſticas & ſeculares, aut in digni-
C tate ſtatutas, aut etiam ſimplices, eccleſiaſticæ præferuntur, ex reg. text. in *d. cap. ſolitæ, de major. & obed.* Unde ſimplex ſacerdos militi cuicunque ſeculari præcellit, cum hic Imperatoris ſit miles, ille vero Chriſti, *can. quoniam omnia*, 40. *diſt. can. Julianus*, 11. *q.*3. Joann. Andr. in *cap. eo libentius, de ſer. non ordin.* Specul. in *tit. de reſcript. præſent.* §.4. *verſic. ut autem*, & alii per Caſſan. adducti in *Catal. par.*4. *conſid.*78. Hoc enim ratione inſtitutionis eſt, quia à Deo & non ab homine pendet in lege evangelica: & in veteri teſtam. Aaron Deo victimas obtulit, ut patet ex *cap.*14. *Geneſ.* & Melchiſedech in lege naturæ rex Salem nuncupatus eſt, qui altiſſimi ſacerdos fuit, & ante omnes panem & vinum obtulit. Et Chri-
„ ſtus Petro, conſtituens eum in Vicarium, dixit: Paſce oves meas, quia
D „ tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & tibi dabo
„ claves regni cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum
„ & in cœlis; & quodcunque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis.
Dignitas enim ſpiritualis eſt, & idcirco quanto ſpiritus corpore nobilior eſt, tanto ſacerdotalis dignitas nobilior eſt quacunque dignitate, *cap. inter corporalia, extra de tranſlat. epiſcopi*; & ſpiritualis poteſtas terrenam inſtituit poteſtatem, Paul. *ad Corinth.*7. & per ſacerdotium jubente domino regalis dignitas eſt ordinata, 1. *Reg.*8. quod & apud Romanos præceptum eſt reges & Imperatores ſacerdotes, *can. cleros*, 21. *diſt.* Et ratione mediationis, cum ſacra dent & preces populi Deo offerant pro peccatis noſtris, *cap. præcepit, de celebrat. miſſar. can.*1. & 2. 21. *diſt.* & principalitatis

litatis & utilitatis, & propter eorum poteſtatem quæ omnes alias excedit, A
ut declarat Jo:Scot. in 4.*to.* de quibus late per Caſſan. in *Catal. par.*4. *à* 1. *uſque ad* 6. *conſid.* Et proinde ubi una eſſe ipſis contingerit, diſtinctas, & per ſe quiſque, ſedes habere debent: & Imperatori quidem à dextris Papæ ſedes paratur, non æqua ſedi pontificiæ nec tantæ longitudinis aut latitudinis, pannoque aureo tantum poſt tergum ornata, non autem ſupra caput; ad pedes autem parvum habebit ſcabellum viridi colore depictum. non tamen altius loco ubi Papa pedes tenet: Regibus autem à ſiniſtris ſedes dantur cum poſtergali ad ſpatulas uſque, ideſt ad medios humeros, ut ſcamna Cardinalium ornata, ut ex cæremoniali patet ſub *rubr. de ornando loco conc.* & ſub *rubr. de ordin. ſeden.* & refert Card. Jacobat. *de concil. lib.*3. alias autem regis ſedes dicitur *ſolium*, Epiſcopi vero *thronus*, *c. innotuit*, *de elect.* B
Nec mirum ſi terrenis principibus conſtitutæ ſunt ſedes inter ſe mutua relatione ſubordinatæ, quando cœleſtis curiæ & ordinis imaginẽ præſeferunt, unde David *Pſal.*18. *cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annunciat firmamentum*; confitemur enim atque aſſerimus cœleſtem dominum, cum in terris ſuperiorem agnoſcimus, nam *confeſſio ejus ſuper cœlum & terram*, legitur in *Pſal.*148. Porro in cœlo plures eſſe ſedes & ipſa Veritas dixit: *in domo patris mei manſiones multæ ſunt*, *Joan. cap.*14. & ex ſanctorum patrum ore ſcimus; totum autem cœlum Dei eſt ſedes, *Iſa.*66. *qui ſedet ſuper thronum & agnum*, *Apoc.*7. *& ſuper ſolium excelſum & elevatum*, *Iſa.*6. & *Pſal.*79. *qui ſedes ſuper cherubim*; *& ecce ſedes poſita erat in cœlo & ſupra ſedem ſedens*, *& in circuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor*, C
*Apoc.*4. & *Pſ.*10. *Dominus in cœlo ſedes ejus*, *Iſa.* 66. *cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum.* Chriſtus autem Dominus ad dextram Dei ſedere, præter D. Auguſt. in *lib. de ſymb.* teſtis fuit beatus protomartyr Stefanus cum lapidaretur, inquiens: *Ecce video cœlos apertos, & Jeſum ſtantem à dextris virtutis Dei*, *act. Apoſt.*7. de quo in *Pſ.*109. *Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis*: & Chriſtus ipſe in *Matth.*26. *Amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei*; Spiritus ſanctus autem ſiniſtram habet ſedem non quod minor ſit, cum in Sanctiſſ. Trinitatis perſonas nulla cadat majoritas nec minoritas, ſed ad noſtram inſtructionem id dicitur, more naturalium ſedum ſi ipſi ſedere contingiſſet, & ſancta mater Eccleſia in picturis hunc affirmat ſeſſionis ordinem: & deita- D
tis effectum efficaciter quilibet operatur, *cap.*1. *de ſum. trinit. & fide cath.* & *can. ſalvator*, *de conſecrat. diſt.*5. & *can. ult. de conſecrat. diſt.*3. Quemadmodum Dei genitrix Maria Virgo ſemper Immaculata ſupra Apoſtolos Angelos & Archangelos ſedet, Gloſ. in *l. omnes dies, ver. apoſtolicæ*, *Cod. de fer.* ſed & ſancta mater Eccleſia canit, *exaltata eſt ſuper choros Angelorum*, & poſt eam Angeli collocantur, ſecundum D. Tho. in 1. 1. *q.*66. *art.*3. Chriſtus autem omnibus poteſtatibus, virtutibus & dominationibus præeſt, ad *Ephes* 1. aliæque ſunt compluresin cœlo ſeſſiones, de quibus late Caſſan. in *Catal. par.*3. *conſid.*1. *cum ſeqq.* quæ quidem non comparationis ſed ſymboli ſimulachrive ratione huc deducta ſunt, cum Princeps ſpiritualis ſupra

omnem

A omnem comparationem præcelſior ſuperiorque ſit principe ſeculari ; ut diximus , quin etiam de his , me eccleſiaſticorum Doctorum ſententiis interpretationibuſque prorſus remitto , exemplo ipſius Caſſan. qui generaliter ea ſe attigiſſe dicit , tametſi eo perſpicue & copioſe tractaſſe mihi quidem videtur , ut nil ultra , eaque ad animæ conſolationem apud ipſum videre ſatis proficuum exiſtimarem : de quibus ſedibus late dicit Jo: à Monteleon. in ſuo *promptuario juris* , in *verbo* , *vidi* , *art.2.* Sed ne longius divagemur , quid in his convenienter obſervatum vidimus explicandum . Et certe in eccleſiis ad quas proprietate atque religione aut cum aguntur publice Deo gratiæ , aut etiam cum regalibus perſonis vita functis , juſta exolvuntur , accedere ſolet Prorex ſimplici ſella ſerica ſtratoque , nullo ſu-
B perobducto umbraculo , contentatur : quo ritu & in regia ædicula in palatio utitur . At in ſolemnitate ſacri ſanguinis D. Januarii , quæ die primo ſaturni menſis Maji ſingulis annis habetur maxima atque adeo incredibili cum hominum undique confluentium celebritate , cujus primum ritum cultumque exacte deſcribit Frater in *epit. Civit. Pia* , quia nullibi opportunior locus ipſi eſſet , quam in *Catafalco*, (ita nominant ſtructuram illam ligneam non aſpernando artificio compactam , quam ad id opus comparant, *cataſcevaſma* recte diceretur) idcirco ibi cum baldacchino morari moris fuit , tanquam in loco publico ut ſunt ſedilia civitatis , in quibus hoc feſtum per vices agitur ordine circuitus , ut in *lib.de ſedilibus* explicat Germanus , tametſi locus is ex ſacrarum reliquiarum immiſſione & altaris
C erectione , ſacer quodammodo ſit ; quippe qui vice eccleſiæ habeatur, olim enim feſtus hic dies in eccleſia celebrabatur , ubi nemo negaverit ſoli Præſuli baldacchinum competere , ſucceſſivis autem temporibus , & ad piorum devotionem augendam , & ad Divi Januarii ſanctitatem magnificandam, in publicis his locis fieri cœpit , quo fidelium omnium animi ſtupore tanti miraculi exhilararentur , o miraculum cunctis certe concelebrandum populis , ſanguis tercentis & mille atque eo amplius ab hinc effuſus annis , eo vivus rutilanſque ſervatur in vitrea phiala , ut jam nunc effuſum & adhuc dicas tepere ; mirabile quippe , longe tamen mirabilius , quod ſtatim quam capiti unde effluxit propinquat , liquefieri , ebullire , ac pene exilire omnium oculis apertiſſime videtur . Cum itaque eo tempore ſedilia in eccle-
D ſiam habeantur , ex vi ſubrogationis ſacra putarem cenſenda , *leg. parabolani* , *Cod. de epiſcop. & cler.* & quæ ſacris hærent , ut ſacra habentur , *can. quiſquis* , 17. *quæſt.*4. *l. inter ſtipulandum* , §. *ſacram* , *ff. de verb. obligat.* & alia quæ Germanus affert in hujus *lib. cap.*11. *num.* 48. & ratione contenti , ideſt ſacrarum reliquiarum , puta capitis D. Januarii quod in altari ibi conſtructo mane ejus diei ſolemniter reponitur , ubi pie venerandum relinquitur quouſque Archiepiſcopus cum univerſo clero & regularium & ſecularium , ſolemni pompa advenerit ſacrum gerens ſanguinem , quem , poſt viſum miraculum , una cum capite ad metropolitanam reportat eccleſiam , prælatis etiam aliorum ſex Neapolis patronorum ſanctis capitibus . Quam pompam in publicum producendam , tum ad po-

pulorum

pulorum ædificationem, eum etiam maxime ad ſecularis Principis commodiorem videndi occaſionem, inſtitutum habuiſſe opinari poſſumus: & propterea illi baldacchinum in ea parari ſolitum. Unde Archiepiſcopo in convenientiori loco, nempe altiore proprioreque altari tendi decens erat, ut jam nunc hoc anno obſervatum vidimus in congreſſu dicti Illuſtriſs. ac nunquam pro meritis laudati Cardinalis Geſualdi cum Vicerege, ad hanc ſolemnitatem. At in feſto ſacratiſs. Corporis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, quia ex una in alteram itur eccleſiam, neutrobi Proregi baldacchinum competit. Porro Vicerex ipſe bene mane, longo magiſtratuum, titulariorum, Decurionum Civit. cohortalium, procerumque concomitatus ordine, in majorem ſe contulit eccleſiam, quo & omnes etiam religioſorum ordines, omnia fratriariarum collegia, omnia artificum mechanicorumque corpora conveniunt, facem quiſque ſuam ex præſcripto, ante ineffabile myſterium accenſam prælaturus, ut affatim explicat Germanus in *dicto epith. Pia.* Ibi ad majus altare ſuggeſtus ſericis inſtructus eſt mappis, more ſolito, ubi genuflectat. Archiepiſcopus autem, vel in perpetuo ſuo throno ſedet, qui marmoreus eſt & quam maxime conſpicuus, cumque uſui futurus eſt, pretioſiſſimis obtegitur ſtragulis, ubi etiam pontificie ſedet, cum quavis ex cauſa publicave lætitia, *Te Deum laudamus*, Vicerege præſente, concinunt: vel, ſi id ei magis collibitum fuerit, ſecus majus altare alium ibi conſtituendum, baldacchinoque inumbrandum curat, quo in loco in præſenti Cardinalis ſubductilem ſibi parandam juſſit ſedem. Rebus ſe ita habentibus, peracta Miſſa (quam hoc anno nullis adhibitis muſicis choris ſed curſim celebravit Cardinalis) Præſul Sacramentum tollit, & ſub pallio incedens, cujus primam haſtam ſuſtinet Prorex, reliquas reliqui eo ordine quem Germanus ſcribit, ad Divæ Claræ procedit, ibi in altari illud deponit, brevique orat adoratque, interim Prorex in ſtrato jam ipſi parato genuflectit, quouſque expeditus Præſul depoſitum Sacramentum recipiat & populo benedicat; dein eodem ordine, alia tamen via, ad ſuam reportat eccleſiam. Certe ex conſtituto iri ad Divæ Claræ in cauſa fuiſſe ſcribunt Robertum Regem, cui, quod fratrem venenata hoſtia cum ſacris communicaret, regni potiundi gratia, ad mortem adigi feciſſet, Summus Pontifex pœnitentia injunxit, ut ædiculam in Sacramenti memoriam erigeret, quo patratum per Sacramentum piaculum, per ſacramentum, annali honore impoſito, expiaret, unde is eam erexit, quæ proinde *ædicula regia* nuncupatur. Hinc manifeſtum eſt quanti ſit ponderis baldacchinum, quantumque præ ſe judicii ferat. Ejus enim ædiculæ Rex, jure ſucceſſionis patronus eſt; & patroni jure patronatus præ aliis honorificandi ſunt, *can. piæ mentis*, & *can. Frigentius*, 16. *quæſt.* 7. Regibuſque honorabilior in eccleſiis locus debetur, Ancharan. in *cap. nobis*, *extra de jure patron.* unde uſque ad eccleſiæ valvas obviam ipſis iri decet, ſicut uſque ad Civitatis portas Prælatis, quod & Venetiarum Duci, & Franciæ Regi ut ſupremo Principi ſervatur, Archidiac. in *can. lectis* 63. *diſt.* Bald. in *proœm.* & in *cap. quanto, de jud.* Caſſan. in *Catal. par.* 4.

 conſid. 80.

A *conſid.*80. attamen baldacchini ornatus ibi ipſi non datur; eſſet enim id ſignum præeminentiæ, quod non habent in Prælatos, & multo minus in Cardinales, quibus nec præferri, nec æquales fieri poſſunt, quod omnipotentis Dei gloriæ, ac potentiſſimi Regis noſtri religioni aſcribatur: reliqua de baldacchino & *Theſcelo*(ita enim minus abſurde dicendum monſtrabimus) dicemus *infra* in *annot.cap.ult.*

Num.20. Formæ autem ſalutationum.

Veteres etiam domini nomine honoris gratia, quempiam ſalutare conſueverunt, *l.Neſennius, in princ.ff.ad leg.Falc.* quo titulo uxores à viris honorabantur, ut ex nonnullis conſpicitur *ll.* quas Pard. Prat. in ſuum
B *Theſaur. jur.* collegit, & *ſalve Domine Imperator* dicebatur Principi ab advenientibus, ſecundum Xiphil. in *Avito*: minutum autem ſalutandi Imperatoris ritum, & quibus diebus ſolemniter ſalutaretur deſcribit Curopalates in *lib.de officialib. Conſtantinopolit. Palatii.*

Num.eod. ---- *Salve æternum mihi maxime Palla.*
Æternumque vale.

Vetuſtas mortuos ita ſuo more ſalutabat.

C Hodie ſanctiore cultu ſalubrioreque ritu S. R. Eccleſia iiſdem pene verbis, mortuis ſalutem precatur à Deo, dum ut æternam iis requiem impertiat, orat.

Num.25. Quod notat etiam Alvar. in princ.

In *d. cap.1.* §.1. *quis dicat Dux*, & Caſſan. per Rebuff. adductus in *arbore feudorum*, *col.2.*

SUMMARIUM

CAP. XXII.

1 *Principes cur dicti ſacri, &* num.3. & 7.
2 *Reges dicuntur ſacri quia unguntur.*
3 *Ungendorum Regum antiquus mos ex divino inſtituto.*
4 *Rex omnis in regno ſuo dicitur monarcha.*
5 *Hieruſalem Regnum quare ad Neapolis Regem ſpectet.*
6 *Princeps omnem juriſdictionem ſuo Delegato transferre cenſetur, excepta ea quæ in ſignum ſupremi dominii ſuis oſſibus eſt infixa.*
7 *Papa habet gladium temporalem & ſpiritualem.*
8 *Princeps ſacerdotalem ordinem non habet licet aliqui contra ſenſerint.*
9 *Vicarius una eſt perſona cum Principe.*
Vicarius P. P. *propriam habebat juriſdictionem*, eod.

Vi-

Vicarii in Oriente tres, in Occidente unus, eod.
10 *Magiſtri militum officium.*
11 *Vicerex majore praditus poteſtate quam Praſ.prat.*
12 *Tribuni militum qui praerant mille militibus.*
Notarii, qui; & eorum privilegia, eod.
13 *Veterani milites qui fuerint dicti.*
Veterani milites olim oppida in remunerationem accipiebant, ſicuti & hodie, eod.
14 *Veterani milites ſunt qui viginti annis militarunt.*
15 *Milites retenti hodie loco veteranorum.*

VICE SACRA UBIQUE JUDICAT; ideſt vice Principis. Id in formula Viceregis prolixe exprimitur his verbis: „ Dantes & concedentes eidem Duci ampliſſimam authoritatem & poteſtatem, ut noſtris vice, nomine & authoritate, & tanquam perſona noſtra & alter Nos, poſſit & valeat ſuper ipſos & quemlibet ipſorum univerſaliter, ſingulariter ac diſtincte, diſponere, mandare, ordinare, & ſtatuere pro ſuo arbitrio quæ ſervitio noſtro, boni ſtatus conſervationi, & beneficio Reipublicæ dicti Regni videbuntur expedire. Sane vero quare Prin-
1 ceps dicatur *ſacer*, non ſemel diximus: unde pauca dumtaxat hic repetenda ſunt: Certe Principes olim aliquid majeſtatis ſuperhumanæ ſibi attribuebant, unde *Divi* appellabantur, *quia juſti erant & religionibus dediti*, ut ait Fab. Pictor: inde factum fuit ut etiam *ſacri* dicerentur, & eorum reſponſa, *ſacra*, & *ſacra oracula*, & *Conſtitutiones ſacræ*, *ſacræque leges*, ut paſſim in jure videre licet: & Rex facit res ſacras, *l. ſacras*, & *ibi* Gloſ. *ff. de rer. diviſ.* & ſacrum ejus judicium ab Imperatore profertur, cum neceſſarium ſit in prætorum altercatio-
2 ne, *l. ſi apud, Cod. de appellat.* At vero nos qui unum Deum, & ipſum verum profitemur & confitemur, longe diverſiorem afferimus rationem, nempe quia ungitur & ſacratur, *cap. 1. de ſacra unct.* & quia quatuor etiam Reges ſpeciali hoc jure utuntur; Hieruſalem ſcilicet, Angliæ, Franciæ, & Siciliæ, ipſi etiam dicuntur *ſacri*, Alber. in *rubr. ff. de ſtatu hom.* Mart. Laudenſ. in *tract. de Principe, notab.* 46. Ant. Sicul. in *tract. de poteſt. Reg. quæſt.* 13. Jac. Alba. in *tit. quis dicat. Dux*, Caſſan. in *Catal. par. 5. concluſ.* 35. Reſtaur. Caſtal. in *tract. de Imp. q.* 18. & 68. Renat. Chopp. *de doman. Franc. li.* 2. *tit.* 2. & *lib.* 3. *tit.* 8. Ex quo patet Regi noſtro Philippo, duos ob titulos nomen ſacri deberi, quia ſcilicet dicitur Rex Hieruſalem, & eſt Rex Siciliæ. Mos autem ungendorum 3
Regum antiquiſſimus eſt & de jure divino, unde 3. *Reg. cap.* 19. ait Dominus ad Eliam: *Unges Aſachel in Regem ſuper Syriam, & Jehu filium Namit unges Regem ſuper Iſrael.* Et Aaron à Moyſe unctus in Regem, *Levit. cap.* 8. & David in Regem unctus 2. *Reg. cap.* 2. & Salomonem unxit in Regem Iſrael Sadoch Sacerdos, & Natan Propheta, 3. *Reg. cap.* 1. & Chriſtus Dominus noſter fuit unctus Spiritu Sancto & virtute, *act. apoſt. cap.* 10. tranſumptive in *cap.* 1. *§. unde*, *extra de ſacra unct. cap. veritatem*,

de jurejur. Renat. Chopp. *ubi ſupra*, & Reſtaur. itidem, *quæſt.* 20. ubi multa, & Doctores in *rubr. proœm. Inſtit.* Unguntur autem oleo ſancto & in brachio dextro, ad differentiam Summi Pontificis qui ungitur oleo Chriſmatis in capite, ſecundum Port. in *d. proœm.* & Caſtald. in *d. tract. qu.* 18. ubi late de hac re agit. Jure igitur Regi noſtro dicitur *Sacra Majeſtas* ſecundum Iſern. in *proœm. Conſtit.* Par. de Put. in *tract. de Synd.* in *ver. Rex*, Fret. *de off. Mag. Cancell. num.* 26. & nos *ſupra* diffuſius.

4 Et licet quilibet Rex in Regno ſuo ſit Monarcha, *cap. ſcitote*, 7. *q.* 3. *cap. in apibus*, 7. *q.* 1. Iſern. in *proœm. Conſtit.* & in *cap.* 1. *de his qui feud. dare poſſ.* Bald. in *l. exemplo*, *Cod. de probat.* Soccin. *conſil.* 161. 2. *vol.* Dec. *conſ.* 190. *num.* 10. Afflict. in *proœm. Conſtit.* Par. de Put. in *tract. de Synd. ver. ſententia*, Cagnol. in *proœm. ff.* & in *l.* 2. *ff. de orig. jur.* tamen reſpectu Regni Siciliæ, in quo ex pontificia conceſſione multis ſpiritualibus ju-

5 ribus potitur, magis juſtificatur. Quomodo autem Hieruſalem Regnum ad Neapolis Regem ſpectet, intelligere licet ex omnibus fere junioribus Hiſtoriographis, & præcipue ex M. Ant. Sabell. *Enne.* 9. *lib.* 6. & Volaterr. *Comment. urb. lib.* 11. Summa autem eſt quod ab Joanne Brenna, ad quem Regni illius titulus ſpectabat, datus fuit nomine dotis Federico II. Siciliæ & Neapolis Regi, cui filiam deſponſavit, & poſtea jure hæredita-

6 rio in alios eſt translatus. Quamvis autem Princeps ſuas delegando vices, omnem videatur transferre juriſdictionem atque imperium, *cap. valde*, & *cap. mandata*, 94. *diſtinct.* ſicut & Papa ratum habere debet atque ſervare quicquid per ejus Legatum geſtum ſit, qui ad inſtar P. P. ipſi eſt, 2. *q.* 2. *can. qua de cauſa*, *cap. in iſtis*, *de ſtatu monach.* vice noſtra, *l.* 1. *in princip. de off. proc. Cæſ. cap. novi*, *de appellat.* Speculat. ponderando text. in *l.* 1. *in fi. ff. de off. præf. prat.* & *cap. novit*, *de off. deleg.* & *capit. ſuper literis*, *de reſcript.* ut ſæpe quæ non canonice geſta fuerint, ſint ex cauſa toleranda, *cap. ad petitionem*, *de accuſat.* itaque ipſe facere dicitur, quod ejus legatus facit, *l. ita tamen* §. *geſſiſſe ff. de adminiſtr. tut. cap. mulieres*, *de ſent. excommun.* cum aliis per d. Speculat. adductis in *tit. de lega.* §. *ſupereſt*, *num.* 52. Non tamen tranſtuliſſe cenſetur ea, quæ in ſignum ſupremi & univerſalis dominii ſupremæque poteſtatis habet oſſibus affixa, Abb. in *cap. mandata*, *n.* 2. *de præſumpt. cap.* 1. ubi Archid. Præpoſ. Gemin. & Turrecre. 94. *diſt.* Non 7
autem quis inſulse dixerit Principem dici ſacrum, quod Chriſti ſit Vicarius, ut de Cæſ. Auguſt. ita Navar. in *cap. novit*, *notab.* 3. *n.* 73. *de judic.* de cujus verbis abunde per Hoſtienſ. in §. *loquitur*, *de offic. delegat.* & facit tex. in §. *ad hæc*, *ver. domus*, *auth. de collat.* & *l. quoties*, *Cod. ubi Senat. vel clar.* & ideo Papa utrumque habet gladium, temporalem ſcilicet, & ſpiritualem, ex Dei conceſſione, 22. *diſt. can. omnes*, & in Evangel. *ecce duo gladii hic.* Dominus, cujus vices ipſe gerit, utroque uſus eſt, *diſtin.* 10. *can. quoniam idem*, & *cap. ex dilecto*, *extra de ſentent.* Speculat. in *d. tit. de leg.* §. *nunc*, *num.* 56. Sed nos, quod aliunde quærimus, intus habemus; Caſſiod. enim in hac ipſa forma *in*

fine:

fine: *Præfecti præt. officium*, *quoddam Sacerdotium* eſſe dicit, *unde merito vice ſacra judicat*: ubi notandum, oportune dictum eſſe *quod-*
8 *dam Sacerdotium*: vero enim Sacerdotium non eſt: nec Princeps Sacerdotalem ordinem habet, prout notatur in *l. ſacra*, *ff. de rer. diviſ.* quando ſolum militarem habet caracterem, ut ex multis Specul. probat *ubi ſupra*, *num.* 41. eos confutando qui illum, ſubdiaconum eſſe aſſerunt, atque Epiſcopo in ſubdiaconatus officio miniſtrare. Sacra autem vice non Præfectus præt. tantum, verum & Vicarius Urbis Romæ ſententiam dicit, eod. Caſſiod. authore,
9 *lib.* 6. *cap.* 15. Vicarius vero una eſt perſona cum Principe, ſecundum Caſſan. in *Catal. par.* 7. *conſid.* 10. Bud. in *l. ſi in aliqua*, §. *cum pleniſſimam*, *ff. de off. proconſ.* Fret. *lib.* 2. *de ſuffeud. tit. quis dic. Dux.* Erat autem Vicarius Præfecto præt. adjunctus, ſicuti & Proconſuli Legatus, de quo habetur in ſuo *tit. Cod. de off. Vic.* Propriamque habebat juriſdictionem, non à Præfecto mandatam. Porro in præfectura prætoriana Orientis tres erant Vicarii, quorum fit mentio in *l. ult. Cod. de diverſ. off. lib.* 12. unus diœceſis Aſianæ, ipſique octo ſuberant Provinciæ, alter Pontici Tractus, ſub quo undecim erant Provinciæ, Tertius Franciarum, qui quinque miniſtrabat Provincias, quæ ſunt videre in *Notit. utr. Imper.* In occidente vero unus tantum exiſtebat Vicarius in Urbe Roma, de cujus juriſdictione, item & de aliis duobus Vicariis ab Juſtiniano abrogatis, vide *d. Not.* & in eam Pancir. & Pard. Prat. in *Theſ. utr. jur.*

NULLUS EI MILES DE FORI SUI AUTHORITATE PRÆSCRIBIT, *EXCEPTO OFFICIALI MAGISTRI MILITUM*: ideſt ſupra omnibus militibus juriſdictionem habet, præter Magiſtrum militum. Erat autem Magiſter militum, cui 10
totum pondus rei bellicæ incumbebat; iſque à P.P. juriſdictione exceptus erat: cujus rei rationem ſubdit Caſſiod. ut ſcilicet antiquitas aliquid prærogativæ concederet iis, qui pro republ. bella tractarent; antiquiorem enim eſſe præferenda alias diximus, ac Magiſtrum militum antiquiorem fuiſſe Præfect. præt. patet ex *l.* 2. *ff. de orig. jur.* & *l. un. ff. de off. præf. præt.* ut alias prætercam 11
authoritates. At certe hinc Viceregis authoritas amplior videtur eſſe, quam præfecti præt. fuerit, quando illi fuerit limitata in Magiſtro militum, iſti vero nullo prorſus limite arctata ſit: eſt enim Vicerex Locumtenens, & armorum Capitaneus generalis tam in mari, quam in terra, ut ex ejus form. jam præſcripta patet: *MILITIA PERFUNCTIS TRIBUNORUM, ET NOTARIORUM HONOREM TRIBUIT*. Tribuno- 12
rum militum intellige. Erant autem Tribuni militum authore Zon. *lib.* 2. qui mille militibus præerant: de quorum electione, juramento, officio, & poteſtate diſerte Polyb. *lib.* 6. Notarios vero, *Principis Secretarios* eſſe ait Alciat. *Cod. de primicer. & notar. lib.* 12. quod probari poterit ex teſtimonio Lampridii in Alex. ita dicentis: *Eum Notarium, qui falſum cauſa brevem in conſilio Imperatorio retuliſſet*, *inciſis digitorum nervis ita ut nunquam poſſet ſcribere*, *deportavit*. Hi, ſpectabiles erant, & præ cæteris prærogativis,

tivis, Principem adorandi facultatem habebant. Veteranis igitur militibus, hunc eundem honorem Præfectus prætor. tribuebat. Cujus honoris codicillorum formula habetur apud eundem Caſſiodor. *lib.* 11. *cap.* 18. his verbis: „Amplectenda eſt promotionum grata ſolemnitas, quæ benemeritorum ſolvit excubias, quia tyronibus conceditur ſpes laboris, dum viciſſitudo fuerit reddita Veteranis. Et ideo Antianus, qui prætorianis inculpabiliter paruiſſe perhibetur obſequiis, inter Tribunos & Notarios, ad adorandos aſpectus properet Principales, ut juxta conſuetudinem præſentatus, ſpecialitatis decoretur inſignibus.

13 Erant autem veterani, milites militia honeſte dimiſſi, ubi per legitimum tempus militaverant, ſecundum Dion.Nic. in *Aug.* Bud. autem in *lib.de aſſe*, ex Taciti auctoritate, illos proprie veteranos fuiſſe oſtendit, qui per legitimum quidem tempus militaverant, adhuc tamen ſub vexillo continebantur, quouſque militiæ præmia, Coloniaſque acciperent: olim enim veterani milites Colonias & civitates pro emeritis ſtipendiis accipiebant, ſecundum Dionem *loc. præd.* æque, ac hodie noſtri faciunt: in quo ea tantum differentia cognoſcitur, quod noſtri titulum etiam conſequuntur ut Comitis, Marchionis, Ducis, Principis, quod in iis non erat niſi tantum Patroni. At vero legitimo- 14
rum ſtipendiorum tempus non idem ſemper fuit, cum alios poſt triginta, alios poſt quadraginta annos, *Veteranos* dictos fuiſſe legatur. Dein ſub Tiberio cum milites de hac re conquererentur, placuit, ut poſt ſexdecim annos Sacramento liberarentur, quatuor autem aliis adhuc ſub vexillis permanebant, quo tempore *Veterani* dici incipiebant: itaque poſt vigeſimum annum miſſionem conſequebantur. Et hoc temporis ſpatium à ſacris conſtitutionibus eſt receptum, ut ſcilicet qui viginti militaverit annos *Veteranus* ſit miles, ſuiſque potiatur privilegiis, quod cavetur in *l.* 1. *Cod.de excuſat. veteran.l.fin. Cod.de his qui non implet.ſtipend. lib.* 10. *l.* 2. *Cod. de re milit. lib.* 12. Gloſſ. in *l.*2.*§.ignominiæ*, *ff. de iis qui not. infam.* Suid.

Sunt hodie loco veteranorum, mili- 15
tes quidam, quibus, quod honorifice ſe in bellis geſſere, Prorex *mortua*, quæ vocant, *ſtipendia* dari jubet, eoque modo apud ſe retinet quouſque iis melius provideatur: unde ſunt nomen adepti *Retentorum*, & vulgo *Trattenuti* dicuntur. Cujuſmodi erant, quos poſt ſextumdecimum militiæ annum ad uſque vigeſimum ſub vexillis retineri ſolitos ac honorificentius haberi diximus.

ADNOTATIONES

Ad *Num.* 8. *Vicarius vero una eſt perſona cum principe.*

Hinc eſt quod pactum vel conſuetudo ſuſtineri non poſſit, ut ex Vicario appelletur ad epiſcopum, quia eadem perſona cenſetur, idemque eſſet ac ad illum ipſum appellare, contra naturam appellationis quæ eſt de mi-

nori

nori ad majorem judicem, ex dictis per Auguſtin. Bero. & Nicol.Intrigl. *de feud.centur.1. quæſt.10. num.19.* ubi an Vicarius Regis poſſit aſſentiri alienationi feudorum. A

Num.9. Erat autem Vicarius Præfecto præt. adjunctus.

Vicarius P.P. vir erat ſpectabilis, atque non ex Præfecti præt. ſed ex Principis mandato in diœceſim aliquam ſive tractum juriſdictionis Præfecti præt. mittebatur de multis cogniturus, quod Prat. allatis juribus probat in ſuo *Theſ. jur. lib.20.* Æquiparantur autem Vicarii Proconſulibus & Præſidibus, *l.qui accuſare*, *ff.de accuſat.* Luc. de Pen. in *l.pro ædibus*, *C. de diverſ. præd. urb.* Sane vero decem in Vicario præcipua notantur ſingularia: primum eſt dicta æquiparatio: ſecundum, ut poſſit condere jura duratura etiam finito officio, *l.apertiſſimi*, *Cod. de jud.* tertium, ut ab ejus ſententia appelletur ad Regem, *l.à proconſulibus*, *Cod. de appellation.* quartum, abſente Rege ponit ſuperindictum, *l.1. Cod. de ſuperind.* quintum, ut ſi duorum regnorum ſit Vicarius, non poſſit de uno ad aliud ſubditos evocare: ſextum, non poteſt facere facultatem ædificandi in publico, *l.pro ædibus*, *Cod. de præd.urb.* ſeptimum, non poteſt inconſulto Principe illuſtres perſonas condemnare, *l. ſi gravius*, *Cod. de leg. lib.12.* octavum, non poteſt delegare cauſas ſummarias ſimpliciter & de plano, Lanfranc. in *clem. ſæpe*, *col.1. de verb. ſignif.* quod tamen falſum eſt: nonum, non poteſt ſine cauſæ cognitione procedere, Felin. in *cap.quæ in eccleſiarum de conſtit.* decimum, quia mortuo Rege ejus officium non expirat, arg.tex. in *cap.ſecundum*, *de off. leg. in 6.* B C

Num.12. Militia perfunctis, &c.

Tria ſunt omnino apud nos militum genera qui emerita accipiunt, ideſt qui ſacramento militiæ ſoluti, mercedem habent. Unum emeritorum & veteranorum de quibus loquitur hoc loco Germanus, & his pro militiæ gradu quo functi ſunt, emerita dantur, aliquibus Civitates cum titulo, aliquibus annuæ penſiones. Iiſque Romani etiam dabant Civitates ut probat Germanus: frequentius autem devictorum aut alias inviſorum populorum agros illis aſſignabant, *l.item ſi verberatum*, *ff. de rei vendic. l.Lucius*, *ff.de eviction.* Virgil. *Ægl.1.* D

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?

Lucanus *lib.1.*

Quæ ſedes erit emeritis? quæ rura dabuntur
Quæ noſter veteranus aret? quæ mœnia feſſis;

Honoris autem gratia modicum illius agri poſſeſſori dabatur, *d.l.item ſi verberatum*. Quandoque in ſubactis provinciis civitates erexere, emeritiſque dedere militibus ut Auguſtum feciſſe ſcribit Dion, qui in Luſitania urbem condidit, emeritiſque aſſignavit, quam proinde *Auguſtam emeritam*

A *ritam* nominavit, & nunc vulgus in *Meridam* corrupit. Id notatu haud
indignum duxi, Romanis ad emerita conferenda, plebis opus fuiſſe ad-
ſenſu; conferebantur enim ex publico, Liv. *lib.9. belli Macedon. Conſu-
les cum Tribunis egerunt, uti ad plebem primo quoque tempore ferrent uti
Ebutio emerita ſtipendia eſſent, ne invitus militaret*. Alterum emerito-
rum genus, eorum eſt qui penſionem aliquam ab rege accipiunt, eamque
interea illis penderi ait rex ipſe in codicillis, quouſque æqua illis remu-
neratio detur; unde ſunt ſibi nomen adepti vocanturque *Intertenuti*, qua-
ſi interim & medio quodam tempore ea mercede honorati: qui ſi poſtea mi-
litaverint aut alii cuivis muneri occupati fuerint unde ſtipendia mereant,
mercedem illam medio vacationis tempore ipſis datam, non amplius ha-
B bent. At ſi æqua illis remuneratio in literis intertenimenti promiſſa, da-
bitur, nulla de intertenimento habita mentione, adhuc ipſis procedunt
interjectitia illa ſalaria, idque per Reg. Cameram in controverſia judica-
tum fuit, decretumque ut pro perſonarum, ſervitiorumque & cauſæ qua-
litate Principem conſultum eatur, ex reg. text. in *l. Neratius, ff. de regul.
jur.* Mitius autem cum iis agitur, quippe quibus moratoria illa merces
perſolvitur utcumque impediti fuerint, etiam ſi carcere aut condemnatio-
ne, eo enim quod ipſis ea largitur impenſa ob ſervitia, jam tranſivit in
vim contractus: quod ſecus eſt ſtipendio, quod in hujuſmodi eventibus
amittitur: ſi tamen miles abſolvatur, id recuperat, facit *text.* in *l. qui
excubias*, & *l. pen. ff. de re milit.* tenentur autem reſidere in regno, ut ad om-
C ne Viceregis opus præſto ſint. De criminibus autem punitum iri ut no-
biles, jamdiu nobis deciſum eſt: cum enim ex iis unus, & is quidem Sicu-
lus, famoſum in Viceregem fixiſſet libellum, convictus confeſſuſque & pro-
inde morti damnatus fuiſſet, licet perduellionis potius quam rebellionis
crimen id dici poſſit, ſecundum Hoſtien. præter alios in *l. 1. de famoſ. lib.*
controverſum fuit, me pro fiſco facinus perſequente, in cœtu Collater.
Conſilii & quinque ex Reg. conſiliariis ad id delegatis, furca ne ſuſpenden-
dus, an ſecuri percutiendus eſſet. Et uni quidem ceu nobilitatis expertem,
quæ in his non formata requiritur ex Bart. theorica in *l. ſervi caſi ff. de pœn.*
laqueo eum necandum judicabant; alteri vero ferro puniendum contende-
bant, eo quod miles eſſet & ex militaribus ſudoribus emeritam reportave-
D rat mercedem; milites autem non ſuſpendendos conſtitutum eſt, *l. 3. §. 1.
& ibi* Barto. *ff. de re milit.* ſicut & olim non torquebantur, *l. milites, Cod. de
quaſt.* Caſſan. in *Catal. par. 9. conſid. 47.* Bellug. in *Spec. Princ. rub. 20. §. de
gravam. milit.* imo inter curiales quodammodo connumerandos, ac ex con-
tinua apud Principem aſſiſtentia nobiles cenſendos eſſe, Angel. in *§. fin. col. 1.
Inſtit. de except.* ex *text.* in *l. 1. Cod. de mand. princ.* Jaſ. in *l. omnium, Cod. de
teſtam.* Caſſan. in *Catal, par. 6. conſid, 27.* Et hæc opinio cum magis placuiſ-
ſet, prope palatium, qui erat locus delicti, obtruncandum dixerunt. At
torqueri perſona in dignitate conſtituta abſque Principis permiſſu non po-
teſt, *l. nullus in princip. à contrario ſenſu, Cod. ad leg. Jul. majeſt.* Reſtaur. *de
Imperat. quaſt. 100. privil. 77.* quid autem in titulariis *infra* dicemus. Pro-

fecto

fecto nomine penſionis ut perraro militibus, ita ut plurimum Magiſtratuum atque officialium aliorumque benemeritorum filiis cognatiſve merces datur: exolvitur autem ubi ubi penſionarius degat, dum illum vivere fides publicæ perſonæ exhibeatur, nullius enim ſervitii nexu tenentur. Unde maxima Regis noſtri munificentia elucefcit; enimvero nulla juris obligatione ejuſmodi mercedes debentur, cum antidora, ideſt retributiones ſive remunerationes ad obligationem non trahantur, *l. ſed ſi lege, §. conſului, ff. de petit. hæred.* nec actionem pariunt, Bald. in *l. ex hoc jure, ff. de juſt. & jure*: eoque minus mortuo Rege, cum ſervitium ſit perſonale, & hæredes non obligat, *l. nimis, ff. ſi quid in fraud. patr.* Bartol. in *l. ambitioſa, colum. 1. ff. de decret. ab ord. fac.* Afflict. in *dec. 307.* Quinimo præcipua Regis magnificentia, in impendendis ſuis pecuniis conſiſtit, per ea quæ Caſſan. cumulat in *Catal. par. 5. conſid. 9.* quam Rex noſter eo familiarem habet, quæ eſt ex innata ipſi religione & pietate, ut etiam poſt magiſtratuum mortem, non nihil penſionis eorum filiis pro modo perſonarum & ſervitiorum perſolvat: dantur autem hæ penſiones ex fructibus jurium patronatus, de quibus dicimus in noſtro *tract. de Regal. Regni Neap.* Tertium emeritorum genus humiliorum eſt perſonarum, quibus victus cauſa diurni puſillum confertur mercedis, quam *Plateam mortuam* nominant: eaque à Vicerege confertur, cum duæ priores ab Rege ſolum conferantur: eſtque illis libertas eundi per totum Regnum quo libuerit. Eſt & quartum quoddam genus militum, qui non ipſi quidem ſunt militia ſoluti, ut priorum trium, ſed adhuc militant, ſtipendiaque illis procedunt, præter autem juſtum ſtipendium, quid pluris habent mercedis, quaſi additamentum ad ſtipendium ipſum, & quod juſto & priſtino ſtipendio accedit. Qui propterea, *Vantaggiati* dicuntur, *à Vantaggio* Italica voce, quæ quid juſto majus ſignificat: iique ſtipendiorum exceſſus Tribuni ipſius militum fidei omnino committuntur, qui cui id merere viderit elargiatur: elargitur autem penitus ſuo periculo, adeo ut ſi quem ex his ſtipendioſis legionem deſerere, aut emanere, aut erroneum fieri contingerit, ipſe de ſuo reſtituat fiſco quicquid miles ille habuerat in exceſſum ſtipendii, etiam ſi ipſe miles juſta & ordinaria ſtipendia nondum ex ærario exegiſſet: quod factum puto ut cautius Tribuni exceſſivam pecuniam erogent; imò non erogent cui nondum probata eſt fides: debet enim ſuorum militum noſſe qualitates, ſicut & Princeps ſubditorum qualitates ſcire tenetur, per ea quæ Germanus congerit in *1. cap. hujus libri*: & id quidem tametſi parum æqui ſapere videatur, tamen in privilegium fiſci receptum eſt: eumque in modum fiſci debitor ſi ſolvat Camerario non ſolvendo, adhuc debiti reus remanet; eam enim ob ſolutionem non liberatur, Rebuff. in *l. ſecuritates, Cod. de ſuſcept. præpoſ. & arcar. lib. 10.* Caſſan. in *Catal. par. 5. conſider. 24. privil. 220.* Porro hi milites vel ex armis cognoſcuntur, geſtant enim loricas galeaſque & clypeos, non ut ordinarii, lubricas & planas, ſed vermiculatas variiſque parergis phrygiis elaboratas, ut eo modo magis fiant populo perſpicui, quando quis per ſigna dignoſcitur, quod Frater probat *in fine c. 10.* hujus libri.

SUMMARIUM

CAP. XXIII.

1 *Nobiles qui, & unde dicti.*
2 *Titularii dicendũ, non Titulati.*
3 *Barones unde dicti & qui ſint:* & infra privil. 30.
4 *Titulus quid & quotuplex ſit: & unde dicatur*, num. 5.
5 *Libri ſine authoris nomine edi non poſſunt.*
6 *Barones, milites ſunt.*
Milites à Republ. alendi, cum pro ipſa pugnare teneantur, eod.
7 *Titularii omnes, præter Comitem, dicuntur illuſtres à Rege.*
8 *Titulariorum privilegia connumerantur.*
9 *Debent comparere per procuratorem, & quare.*
10 *Sedere cum judicibus quando judicant nemini licet*, eod.
11 *Non comprehenduntur ſub juriſdictione data Vicario.*
12 *Non poſſunt in carcerem conjici inconſulto Vicerege.*
13 *Non ſumitur de eis ſupplicium in loco publico.*
14 *Mitius agendum eſt cum iis quam cum privatis quo ad pœnas*: & infra 24.
15 *Nec torqueri nec furca ſuſpendi poſſunt*: & 24.
16 Proceſſus, *quem vocant* informativum, *qui ſit*, eod.
17 *Non poſſunt ullo modo citari niſi per literas.*
18 *Liberantur à patria poteſtate.*
19 *Baſtardi Titulariorum admittũtur ad Religionem Melitenſem, contra ejus religionis ſtatuta.*
20 B*aſtardi nõ cenſentur nobiles*, eod.
21 *Excuſantur à tutela, & cura etiã ſuſcepta, & à munerib. Civitatis.*
22 *Officialium Civitatis Neapolis creandorum ritus.*
23 *Aſſurgere alicui in honorem quis teneatur, & de aſſurgendi ratione differitur.*
24 *Titularii ad latus Principis equitant.*
25 *Superior benigne audire debet ſubditum & inferiorem*, eod.
26 *In jus vocati, ſedendi jus habent.*
27 *Fidejuſſoriæ cautioni non ſunt obſtricti, ſed juratoriæ, dum immobilia non poſſideant.*
28 *In publico hoſpitio ſunt præferendi etiam jam hoſpitatis.*
29 *Habent manum dextram cum quibusvis equitibus.*
30 *Sedent in ſella coram Principe & Collater. conſil.*
31 *Sellam qui habeant in Regio* Pa*latio*, eod.
32 *Loquuntur capite tecto cum Vicerege.*
33 *Capite tecto loqui, honori tribuitur*, eod.
34 *Judice, quomodo loquuntur cum* Prorege, eod.
35 *Debetur illis haſta pallii in Feſto Corporis Chriſti, & quare.*
36 *Solemnitas Corporis Chriſti quomodo celebretur*, eod.
37 *Præcedunt officiales omnes.*
38 *Donativi faciendi ritus.*
39 *Titulati ſunt Conſiliarii Principis à latere.*
40 *Feudis titulariorum alienandis requiritur Regis ipſius aſſenſus, Prorex enim iis aſſentire poteſtatem non habet.*
41 *Titulus remanet etiamſi caſtrum alienetur.*
42 *Doctores qui viginti annos publice legerunt, ſunt illuſtres & Comitis titulum acquirunt.*

MI-

MILITES SUOS ILLIS EXÆQUAT QUI INTER PROCERES MIXTI NOSTRIS CONSPECTIBUS OBSECUNDANT. Milites cohortales intellige, de quibus *infra* dicemus. Proceres ſunt primores & potentiores Civitatis, cujuſmodi appellare poſſemus quos *Titulatos* nominamus. Milites igitur ſuos exæquat non Proceribus quidem, ſed iis qui immixti proceribus Principis Aulam frequentant, ut ſunt Tribuni, Notarii, Veterani, & ſimiles. Et quamquam in form. Vicer. non ſit clauſula huic affinis, clare tamen exæquationem coire videmus ubi *Cohortales ſui*, ideſt Continui, inter Proceres & Titulatos mixti ipſius conſpectibus obſecundant, tum in proceſſibus tum in Aula. Unde quia nobis ſe præbet occaſio, ad Titulatos ſermonem hinc flectemus. Prius autem operæ erit pretium ſcire, homines in duplicem diſtribui ordinem, in Plebejos ſcilicet & nobiles. Plebei ſunt viliores ex populo, *Inſtit. de jure nat. gent. & Civ. §. jus autem*, Gell. *lib.* 10. *cap.* 20. Carol. Sigon. *de anti. ju. ci. Rom. lib.* 2. Feneſt. *de Magiſtrat.*

1 Nobiles ſunt ii omnes qui quovis modo clari ſunt effecti, à *noſcendo* dicti, ideſt quod ſint noti: & diſtinguuntur in Equites, Patricios, & Senatores, de quibus diſtincte Sigon. in *de ant. iu. ci. Rom.* Et hi ſinguli indifferenter dicuntur *Magnates, Optimates, Proceres, Primores, Summates*: etſi alii ſint Nobiles, qui nec ſunt equites, nec Patricii, nec Senatores, ut per Sigon. *ibidem*. Equites apud nos diſcernuntur in ſimplices

2 equites, & Titularios. *Titularii* enim non *Titulati* dicendum eſt (tametſi, & nos quoque in hoc opere ſæpius *Titulatos* protulerimus) ea forma, qua *Beneficiarii*, non *Beneficiati*; *Privilegiarii*, non *Privilegiati*, &c. quibus beneficium, vel privilegium conceſſum eſt. De illo Authores ſunt Cæſ. *lib.* 1. *de bell. civ.* Feſt. *lib.* 2. & alii: de iſto Ulpian. in *l. ſi ventri, ff. de privil. cred. l. reſcriptum, ff. de pact. l. ſed an hic, ff. quod cum eo*. Diſtribuuntur autem Titularii in Comites, Marchiones, Duces, Principes, omneſque appellantur *Barones*: quæ vox licet ab aliquibus barbara putetur, doctioribus tamen græcam illi originem aſſignare viſum eſt: cujuſmodi ſunt Alber. & Alc. *lib.* 5. *parer. c.* 16. dictus eſt enim Baro ἀπὸ τοῦ βάρους, ideſt

à pondere. Optimates ergo qui in 3
publici ſtatus pondus incumbunt, *Barones* dicuntur. Cicero *ad Att. lib.* 5. *epiſt.* 11. è Græcia ſcribens atque ipſis Athænis: *Apud Patronem, inquit, & reliquos Barones te in maxima gratia poſui*. De his igitur nobis hic ſermo erit, cum ad continuandam comparationis dilucidationem valde conferat, Proceres, dignitatum titulos habentibus, æquiparari, qui etiam in omnibus celebribus opportunitatibus ad aſſociandum Viceregem vocantur. De quorum quidem, inſuper & de Feudorum origine & inſtitutione non agam, ſatis eſſe putans quæ de ea re dixerunt Iſern. in *prælud. feud.* Luc. de Pen. in *l.* 1. *Cod. de petit. bon. ſubl.* Bald. in *l. liberti, Cod. de oper. libert.* & in *capit. uno delegatorum, de offic. deleg.* Boer. in *conſuet. Bitur.* in *tit. de jur. omn. jud.* Caſſan. in *Catal. gl. mun. par.* 8. *conſid.* 15. & latiſſime Fret. in *lib. de ſuffeud. tit. de orig. feud. &*

Baron. Parique modo Principum, Ducum, Marchionum, Comitumque titulos habemus in *feud. uſib.* diſtinctos cum Commen. Iſern. aliorumque Regni interpretum, & præcipue Fretiæ in *d. loc.* & eorum prioritatem, ex eod. *de offi. Mag. juſtit. num.* 30. Et licet Titularius diverſimode accipi poſſit, ſecundum diverſas Tituli ſignificationes; communi tamen uſu loquentium receptum eſt ut de iis tantum intelligatur, qui aliqua ex prædictis dignitatibus inſigniti ſunt. Unde curioſitati huic intendendo, & pro eorum indemnitate atque cognitione Judicibus neceſſaria ad juſtitiæ adminiſtrationem cum in eo etiam jus noſtrum conſiſtat, *§.fin. Inſtit. de jure perſon.* illos breviter percurrere volui. Titulus
4 itaque eſt index cujuſcunque rei & operis, & multifarie capitur ut per Gloſſ. in *rubr. de eccleſiaſt. tit.* & in *auth. de mand. princ. §. titulos*, Luc. de Pen. in *l. abſit, C. de priv. dom.* *Aug. lib.* 10. & in *l. nullus, C. de his qui ex plurib. lib.* 10. & in *l.* 3. *Cod. de bon. vacant. eod. lib.* DD. in *l.* 1. *ff. ſi cert. pet. cum concord.* aliquando enim ſumitur pro rubrica, *l.* 2. *§. ſi. ff. de interd. l.* 1. *ff. de poſtu. d. l.* 1. *ff. ſi cert. pet.* ubi Alex. & Det. aliquando pro inſcriptione, *l.* 1. *Cod. dè his qui tit. aut nom. tuent.* Alcia. in *d. l.* 1. Sed Hieron. Mag. *Miſcell. lib.* 1. *cap.* 14. Alciatum à Marino Becichemo, *epiſtol. quæſt. centur.* 1. *cap.* 49. habuiſſe fatetur. Caſſiod. in *præfatione Var.* librorum titulum, operis indicem, cauſarum præconem & totius orationis breviſſimam vocem nominat: licet loquatur de libri titulo: & non de Rubrica, & ſic operum titulo, de quo etiam per Aul. Gell. *lib.* 20. *cap.* 2. non diſſimilis ratio eſt ex quo infertur quod
5 libri Sacræ Theologiæ non poſſunt in lucem edi ſine Authoris nomine atque prævia licentia, ut ex *Bullar.* S. Pontif. & in *Pragm. Carol. V. ann.* 1544. conſtitutum patet. Noviſſime etiam poteſt dici quod dictæ Sanctiones fuerunt expreſſæ per aliam in anno 1586. quæ incipit, *Eſſendo*, & prohibet in lucem edi per regnicolas & in Regno habitantes etiam extra Regnum, ſine expreſſa venia in ſcriptis obtenta. Ex qua perſpicuum eſt quod extra Regnum non poteſt fieri, & factum non poteſt vendi, quia editionem impedit per illa verba: *Che da qua avanti neſſuno del Regno, o vero abitante, preſuma fare ſtampare.* Et poſtea: *Reviſta prima per noſtro ordine detta opera*, licet ex proœmio aliter dici poſſit, ibi: *E poi ſenza altra noſtra licenza la fanno vendere, &c.* Titulus etiam appellatur eccleſia 70. *diſt. can.* 2. & titulus dicitur *canon.* 50. *diſt. can. ſi quis diaconus*, & titulus dicitur tractatus, *l.* 1. *ff. de poſtul.* & titulus actio, & dignitas, per ea quæ Gloſ. in *cap. ut ſingula, ver. titulos, de offic. archipreſ.* Titulus in loco ſupplicii conſpicuus, ut pœnæ impoſitæ populus cauſam intelligeret. Unde inſcriptio in Cruce in morte Salvatoris fuit impoſita; & noſtris temporibus chartulæ appenduntur capitibus & corporibus punitorum hoc exprimentes, & ita putat intelligendum *tex.* in *l. ſi duo, §. fin. ff. de jurejur.* ibi: *Et eis ſuperindici*, Duar. in *tit. de in lit. jur. & de pœn. perjur. cap.* 8. Denique titulus, unde Titularii, pro eorum gradu & dignitate & honore à græco verbo τίω, quod eſt honoro, unde & Titi prænomen ortum eſt

eſt inquit Feſtus: & duobus modis, in genere, & in ſpecie: in genere, ut Titularii omnes à Comite uſque ad Principem, quia non habemus meliorem Principe ut per Lancel.Conr. in *Templo om.jud. cap.3. de princ.* in ſpecie, pro eorum gradu. *Titularii* à tuendo dicuntur, unde milites *Tituli* etiam dicti ſunt, quaſi Tutuli, quod patriam tuerentur, Sext.Pomp. *lib.*18. Alex. ab Alex. *lib.*5. *cap.*14.

6 Et profecto Barones, milites ſunt *cap.*1.*de cap.* Conr.*cap.ſi quis miles, de feud. ſi cul. non amitt.* Et milites ideo à Republ. ali debent, quia pro ea pugnare ipſamque defendere tenentur, *l.milites, Cod. loc.* Quæ autem ſint eorum privilegia in foris & extra, hic ſubnectere inutile non putavi, etiam ad rectam juſtitiæ adminiſtrationem, ut *ſupra* dixi, quæ materia maximum poteſt afferre honorem coram magnis Dominis, ut advertit Caſſan. in *Catal. par.*7. *conſid.*3. atque à Regni & Urbis interpretibus, cumulatim notata hucuſque non obſervavimus. Et cum verum ſit quod omnes Titularii vocantur *illuſtres* à Rege (præter Comitem, qui ſpectabilis dicitur licet circa plurima de pari procedat) à quo fluunt & refluunt dignitates, Bald.in *capit.*1. §.*ad hac, de pace & juram. firm.* & in *rub. Cod.de precib.Imp.off.* & ante eum Inn.in *cap.cum M. Ferrarienſis, extra de conſtitut.cum concord.* Caſſan.in *Catal.par.*1. *conſid.*4. & *conſid.*24. *n.*168. *par.*5. Et omnes dignitates manant ab eo ſicut à fonte, Bald. in *cap.*1. in 1. *notab. quis dic.Dux.* Jaſ.in *l.*1. *Cod. de ſum.Trinit. & fide cathol.* Caſſan. *par.*5.Catal. *conſid.*28. etiam quia de conſilio Principis ſunt, ut probat *tex.*in *cap. imperialem, de probib.feudi alien. per Fed.* & *infra* latius dicemus: & ideo Illuſtres ſunt, ſecundum Caſſan. in *Catal.par.*7.*conſid.*1. & alibi ſæpe, Fret.*lib.*1.*tit.de orig. Baron.num.*12. Illuſtrium autem plura ſunt genera, *l.*1. *Cod. ut dignit. or.ſer. lib.*12. Et quamquam in locis diverſis, multiplices eorum effectus ſcribentes enarrarint, præſertim tamen Caſſan.*loco prænotato* nonnullos referre curavit, eoſque in praxi aptavit judiciaria & extra: licet ex Urbis & Regni jure aliis impræſentiarum gaudeant, & quod innovatum eſt contra illos, obſervari multoties voluimus. 8

In primis, debent per procuratorem comparere ſub pœna cauſæ amiſſionis, *l. penul. Cod. de procur.* ut ſi de illuſtribus magnificentiſſimis ad ſimplicium differentiam relatis, *tex.* in *Auth.ut ab illuſtr. & qu.ſuper. collat.*5. id ſane intelligendum veniet, cum alii voluntarie comparere impune poſſint. Ratio autem qua prohibentur, magna eſt pro eorum dignitate, & ponitur in *d.text.* cujus verba hæc ſunt: „Ne cogantur aut ſedere cum judicibus cum judicant, aut ſtare rurſus tamquam litigantes; ex utroque enim, cauſa videtur incauta, aut dignitatibus injuriam ſuſtinentibus, aut judiciali ſchemate indigne procedente." Unde notatur, nemini fas eſſe ſedere coram judicibus cum judicant. Mos autem hodie aliquid induxit temperamenti, ut ſcilicet Titularii vel ſint actores vel rei, in cunctis Urbis Tribunalibus comparentes ultimum cum ſella habeant locum, ad quod facit *tex.* in *l.*1. & *ibi* Gl.*Cod.de conſul. lib.*12. 9 10

Etſi alio reſpectu in cauſa criminali

nali in qua de pœnæ corporalis animadverſione tractaretur procederet, ut ex dicto *text.* colligitur, ſecundum Salycet.in *l.reos*, *Cod.de accuſat.* & Felyn. in *cap.cum te*, *col.3. de re jud.* & alios per eundem Caſſan. in *d.loc.* in primo effectu allegatos. Sed his refragatur *Ritus M. C.V.* 46. ubi contra eos, ideſt ut coerceantur, juriſdictio & poteſtas datur: Et ſic abolitus videtur alius effectus, ut data
11 juriſdictione Vicario, in ea non comprehendatur perſona illuſtris, Det. in *l.1.ff.de off.ejus*, qui allegat *tex.* in *cap.2. in fi.de off.Vicar.* ſecundum autem Purpuratum *ibidem* debuiſſet allegare *text.*in *cap.1. in fin. de offic. ordin.in 6.* & ipſe alium adducit ſimilem & meliorem, in *cap. inquiſitores*, & *ibi* Gl.*de hæret. in 6.*

Ipſe autem Ritus aliam recepit interpretationem, ut ſcilicet incon-
12 ſulto Vicerege, de eorum, exceſſibus etiam Fiſco inſtante, informatio non capiatur, nec citentur nec in carcerem conjiciantur, quamvis criminibus gravioribus ſint maculati, *l. gravis*, *Cod. de digni. lib.12.* Sed olim in communibus carceribus in prætorio M. C. V. nobilibus quidem perſonis deſtinatis detinebantur; nuper autem vel in Caſtro novo, vel Ovi detineri cœperunt, locis ſiquidem dignioribus atque commo-
13 dioribus. Et ſi ad capitis obtruncationem damnentur, quod de Marchione cujus nomini parco, noſtra tempeſtate vidimus, id in carceribus, non autem in publico patibulo fit, prout & de Cardinalibus Romæ, quod ex eorum privilegio ſuadetur: ea ratione, quia Titulati tueri debent & ſolent domum Regiam, ut *ſupra* in
14 eorum *Etymologia* diximus, quemadmodum & Curiales, cum quibus mitius, quoad pœnas agendum eſt, quod pro privilegio notari poteſt, Gloſ.1.*in fin.*in *can quando*, *diſt.86.* *cap.ſi vero*, *il 1.de ſenten.excommun.* Gul. de Bened. in ſua *repetit. cap. Rainutius*, in *verbo*, *Et uxorem nomine Adelaſiam*, *in mat.ſucc. ab inteſt. num.*808. Qua ratione Joannes & Paulus fratres Juliani Imperatoris, non fuerunt publice, ſed in carcere decollati, ad quos Terentianus ad eos decollandos miſſus, *Non* (inquit) *decet vos intra aulam regiam nutritos ut publice occidamini*, & alia quæ Caſſan. affert in *Catal. par.6. conſid.*38. quod Principis circumſpectioni relinquendum venit: Ubi autem ex Viceregis licentia ad ſupradictos deventum fuerit actus condemnationis, jura in tribunalibus ordinariis, prout non illuſtres patiuntur, de qua tamen re Regem conſulere deberet, juxta *tex.* in *l.fin. Cod. ubi Senator. vel clariſſ.* in his autem reformata videtur ex poteſtate Viceregi à Rege tributa, quæ eos clare comprehendit, prout eſt videre in ejus duplomate quod *ſupra* adduximus.

Etſi Barones torqueri non de- 15
beant, quia milites ſunt, *l.milites*, *Cod.de quæſt.*ſicuti nec furca ſuſpendit, *l.3. §.1. ff.de re milit.* de quibus per Caſſan. in *Catal. par.9. conſid. 47. num.1. & 2.* prout multæ ſunt perſonæ ex juris diſpoſitione ab hac experientia exemptæ, ſcilicet Decuriones & alii ut diximus *ſupra*, *cap.4. num. 4.* Et perfectiſſimi ut ad illuſtres ſit comparatio non torquentur, Pancirol.in *Not.Imper.c.*13. Et Cives Neapolitani ex proceſſu informativo, quod à curialibus hoc nomine

16 nomine profertur, quod eſt abſque termino ad defendendum ſuper indiciis, cum Regis diſpenſatione aliquibus cum præcedentibus circumſtantiis, de quibus in *cap. Urbi ab Imperat. immort. mem. Car. V. Regis noſtri genitore* conceſſo habetur, & in ſcriptis expediri ſolet. Tamen ob nonnullos exceſſus etiam privatis hoc privilegium denegatum fuiſſe vidimus. Id autem prætermittendum non eſt, ut ſi tanta indiciorum ad torturam inferendam eſſet copia, ad illam evitandam, cum perſonis ſcilicet illuſtribus, ad condemnationem pœnæ extraordinariæ Judices proclivos fuiſſe retulit mihi Dn. Mutius meus germanus cum Fiſco patrocinaretur, atque jure fundari. An autem Regio ſanguine conjuncti torturæ ſubjiciantur, quæ pœna major eſt quam utriuſque manus abſciſſio, diu multumque ventilatum fuiſſe coram Vicerege, ex eodem germano audivi, qua de re ſcripſit, cujus lucubrationibus me remitto.

Etſi ſine dotalium inſtrumentorum confectione uxorem ducere prohibentur, *§. quia vero, il 1. Auth. ut lic. matri & aviæ, collat.* 8. quod ad prolis legitimationem confert, eis hoc datum ſit privilegium; attamen in Urbe ex *Conſuetudine incipiente, Dos & quarta*, quo ad dotes & quartam idem omnibus privatis conſtitutum eſt, ut non poſſint peti abſque cognitione dotalium inſtrumentorum: & nihilominus circa pacta dotalia quaſdam regulas in eorum matrimoniis pertractandis *More magnatum*, ſic vulgo dictis ab illa nobilium quinque Sedilium in multis differentibus, quibus cuncti adhærere poſſunt libere. De quorum veritate confutata nonnullorum Regni juris interpretum perperam loquentium opinione, dicemus in *Epithetis ſedilium in verbo Curia*.

Illuſtris niſi per literas nec civiliter nec criminaliter citari poteſt, ut diximus *ſupra* in *cap.* 18. *num.* 2. pro interpretatione qua Præfectum præt. verbo ſententiam proferre poſſe diximus, etſi ex commiſſione Viceregis id etiam ſublatum eſſe videatur, non tamen aliis Tribunalibus atque judicibus conceſſum eſſe intelligitur contra juris diſpoſitionem, ſed ex Regis juſſu Viceregi communicatum, quo ad ipſum Præfectum præt. indubitatum eſt ut amplam habeat poteſtatem, qua nonnulli etiam in condemnando eos de facto uſos fuiſſe diximus in *eod. cap.* 17

Illuſtris liberatur etiam à patria poteſtate, ſecundum Barbat. in *tract. de præſtan. Cardin. quæſt.* 1. Jaſ. in *l. qui ſe patris, Cod. unde lib.* & eſt *text. Inſtit. quib. mod. jus patr. pot. ſol. §. ſumma*, Caſſan. in *d. loc. in* 6. *effectu*. 18

Quod quidem in materia ſedilitia multum conferre poſſet, nam in nonnullis ex quinque ſedilibus Urbis, ex eorum legibus ſtatutum eſt filiosfam. abſque emancipatione ſuffragia præſtare minime poſſe: quod ſi ex matrimonio, ſucceſſione, inſtitutione, vel aliquo eventu titulos adipiſcantur, eis juvare.

Quod autem ad ſucceſſionis jus, reſpectu filiorum ſpuriorum, quoddam eſt ſpecialiter ſtatutum, per *text.* in *Auth. ſi qua illuſtris, C. ad Orfic.* ubi ſancitur ſpurios filios illuſtri matri non ſuccedere extantibus legitimis liberis, quod in aliis mulieribus non eſt ita, ut *ibi* per Gloſ. Quibus conſe- 19

quens

quens erit addere quod ad aſſumendum Hieroſolymitanum habitum, nobilitas clara quatuor ex partibus, patris ſcilicet & avi, matris & aviæ requiritur, juxta antiquum illius religionis ſtabilimentum; ad quam filii baſtardi nobilium nullatenus admittuntur licet ex quatuor prædictis partibus eorum parentes nobiles fuiſ-
20 ſe monſtraverint: & omni quidem ratione, quia nedum non ſunt nobiles ſed inter plebejos connumerantur, Bald. in *l. cum nuptia*, *ff. de ſtatu hom.* & in *l. generaliter*, *§. fin. Cod. de inſtit. & ſubſtit.* late Caſſan. in *conſuet. Burgun. Des ſucceſſions des baſtards*, *§.3. glo.1.* Gul. de Ben. in ſua *repet. cap. Rainutius*, *de cleric. num.31. de teſtament.* idem Caſſan. in *Catal. par.1. conſid. 38. concl. 24.* Si tamen iſti baſtardi Titulariorum filii forent, indifferenter admittuntur, etiam abſque legitimatione. Nec parum eſt dignitatis, cum ad illam Magni Magiſtri devenire poſſint: quæ quantæ ſit gloriæ quantumque ſuprema, cuncti ſciunt.

Eſt & aliud privilegium in dandis tutoribus illuſtribus pupillis, quod fit diverſis ſolemnitatibus quam ſi vulgaribus daretur, ut eſt in *l.1. & 2. C. de tut. & curat. illuſtr. & clariſſ. perſon.* idque Caſſan. *loc. cit.* in nonum notavit effectum.

21 Immo Illuſtres excuſantur à tutela vel cura etiam ſuſcepta, per *text.* in *l. ſpadonem*, *§. ſcire*, *ver. ſi autem quis*, *ff. de excuſat. tut.* & in *l. juriſperitos*, *in princ. eod. tit.* & *l. verum*, *§. ex facto*, *ff. de minorib.* quemadmodum & à ſordidis muneribus, *l. fin. Cod. de excuſat. muner. lib.12.* & eadem ratione à muneribus Civitatis præterquam ab adeundo ad Sedilia ad præſtanda ſuffragia pro Urbis & Regni beneficio, prout cæteri nobiles conveniunt, & ad conſtituendum *Sexviratum*, ideſt ad creandos ſex viros qui totum repræſentent ſedile ad Officiales ſedilitios inſtituendos. Hi *ſexviri* cum primum fuerint con- 22
ſtituti, (conſtituuntur autem ſorte, ſingula enim nomina ſingulorum equitum ſedilis, in ſingulis conſcripta cartulis in urnam immittuntur, ex quibus poſtea ſex ſingulatim extrahuntur, iique quorum nomina legentur, erunt ſexviri; ad quod munus, extrahendorum, ſcilicet ab urna, nominum, noſtrum Montaneæ ſedile Monacho utitur, quod in capitulo D. Laur. diximus convenit) eligunt Decuriones ad Annonam curandam, & Urbem regendam, Triumviros monetales; Curatores viarum, Curatores aquarum, Curatores murorum (& hi omnes *Deputati* dicuntur) Comites rei militaris quos *Capitaneos ad guerram* nominant. Quæſtores ratiociniorum, quos *Reviſores Computorum* dicunt, qui tamen Viceregis confirmantur authoritate, & Syndicum, cæteroſque Officiales omnes. Ad quæ munera, licet nemo ex Civibus excuſetur, *l.3. §.2. ff. de muner. & honor.* Titulati tamen qui ſuffragia in ſedilibus præſtant eorumque honorum potiuntur, non compelluntur tanquam milites, *l. cura §* *in fin. d. tit.* & nunquam ad ea electos fuiſſe vel adminiſtraſſe perſpeximus, præter officium ſindicatus, qui maximi eſt honoris, & ſæpius diximus, & quædam extraordinaria negotia nomine Civitatis apud Regem vel Proregem more ſolito explicanda. 23

Privilegium item honoris, quem debet ipſis Princeps, non eſt inter mi-

nima

nima connumerandum: in hoc enim negotii genere jure cautum eſt ut Princeps Præfecto præt. ipſum ſalutanti teneatur aliquantulum aſſurgere, ut notat Gl.in *l.1. Cod. de ſent. paſſ. in ver. Proceſſiſſet*, Felyn. in *rubr. de major. & obed. col.4.* & late Purpurat. in *l.1. num.162. ff. de offic. ejus*: licet, *Procedere*, aliam habere ſignificationem, quam ad hoc aptari poſſit, diximus *ſupra cap.20.* & Alc.*lib.4. in fi. de ver. ſignif.* verbum *Proceſſiſſet* declarat id ſane intelligendum venire, quod in Principis Comitatu fit, idque *Proceſſum* dici, allegando *tex. l.nam Imperator, ff.de donat. int.vir. & uxor.* Ubi Imper. Anton. conſtituit ut ad Proceſſus viri, uxor ei donare poſſet, Angel. in *d.l.1.* qui ab Alc. non citatur, idipſum innuere videtur, & quod nullo modo teneatur aſſurgere Imperator,ſed cum proceſſiſſet paſſu equeſtri vel pedeſtri, dum forte ad ſolatium tendebat, aut per aulam ambulabat. Rex autem noſter invictiſſ. Primoribus Hiſpaniæ, quos vulgus *Grandes* appellat, caput denudare ſolet cum illis loquitur. Et Reges Epiſcopis aſſurgere debent, *capit.ſolita,de major. & obed.* Quæ aſſurgendi ſpecies etſi aliquam pariat ſubjectionem,ut eſt Glo.notab.*can.in ſumma, 93. diſtinct.* & notatur per Goffred. in *ſum.* in *tit.de major.& obed.* *§.reverentia*, cum aliis adductis per Caſſan. in *Catal.par.9.conſid.15.* authoritate *Levit.cap.19.*ibi,*Coram cano capite conſurge.*Et obſequium eſt, ut not. in *l. ſi non ſortem, §. libertus*, in *gl. magna, ff. de condict. indeb.* & in *l.etiam, C.de obſequ. patr.præſt.* Attamen id clementiæ & benignitati Principis tribuitur,quæ ipſi familiaris eſt, *l.moneta, C. qui militare non poſſunt, lib.12.* & ejus laus per Caſſ. in *Cat. glo.mu. 5.par. 6.conſid.* Et non immerito Præfectus præt.humanitatem judicibus facere ex eadem for. Caſſiod. legitur. Nec novum eſt ut majores honorare debeant minorem, *l.potiores, §.1. Cod. de offic.rect. provin. can. eſto ſubjectus, 95. diſt.* juxta illud Platon. ad Dioniſ. Syracuſan.*Si noſtra tibi placent, nos quoque honorare debes, honoratus enim à te & te honorabo.* Et Prælato ſubditis reverentiam non ſervanti, ſubditi eandem illi ſervare non tenentur, *cap.ſignificaſti, in fi. de elect. cap. ad decorem*, & ibi Gloſ. *de inſtitut.* & alia quæ ad hoc allegat Tiraqu. in *legib. Connub. l.13.* & Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.21.* Immo tanti eſt ponderis ſubditis reverentiam non præſtare, ut eam potiſſimum ob cauſam G. Jul. Cæſ. interfectus fuerit, ſi Dioni credimus, qui in illum odium concitatum maxime fuiſſe dicit,quod cum univerſus Senatus ad ipſum iviſſet ſalutandi cauſa, eum ille ſedens recepit. Quo exemplo forſan edoctus Tiberius, Magiſtratus æque in honore habebat, ac ſi ſtetiſſet Reſpublica, ideſt quaſi ipſe illis, non illi ei ſubditi fuiſſent. Conſulibus enim in Senatu aſſurgebat, & quoties eos ad cœnam vocabat, cum veniebant, ad fores uſque procedebat illis obviam,cumque abibant illo eodem concomitabatur, eod. Dione authore. Etſi ſalutandi Principem facultas ex privilegio tantum conceditur, *l.1. Cod.de ſilent. lib.12. d.l.1. Cod. de ſent.paſſ.*Gl.in *l.1. Cod.de veter.* & in hoc Præfectus præt. multum honoris conſequutus eſt, per ea quæ Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.26.* Et

 pa-

pari modo Princeps honorari in ſalutatione dicitur, ſecundum Rebuff. in *l.in ſacris*, *Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.* 12. nam reverentiam parit ſalutatio, *l. fin. Cod. de off. diverſ. jud.* De cujus ſalutationis efficacia etiam à Principibus factæ inferioribus, ut correlative & proportionate reſpondeat, late per Caſſa. *loc. præd.* unde merito illa aſſurgendi benignitas competit. Et pari modo mulieribus viris ſubditis idem aſſurgendi honor præbetur, in viis, illis cedendo & eas ſedibus præponendo, quod Veturiæ Coriolani matri & Volumniæ uxori acceptum referre debent, cum priſcis temporibus uſque ad earum tempora; nullus aut omnino exiguus illis honor deferretur: ſancitum fuit à Pop. Romano ob ingens beneficium Urbi per illas factum, ut gratificarentur mulieribus omnibus hujuſmodi reverentia, quam etiam hodie retinere videmus, de qua Val. Max. *lib.* 5. *cap. de gratis.* Liv. *lib.* 2. Plut. in *vita* ipſius Phil. Bergo. in *Chron. lib.* 3. Beneficium hoc fuit. Cn. Mart. Coriolanus de Rom. Repub. optime meritus, levem ob ſuſpicionem à Populo Romano in exilium pulſus fuit: quod cum graviter ferret, ad Volſcos Romanorum inimicos ſe recepit. Ii ipſum exercitus ducem fecerunt, qui mox exercitum Urbi admovens, fuit à Romanis & per Legatos & per Sacerdotes rogatus ne bellum patriæ inferret: at nihili eos curans tandem à Veturia matre & Volumnia uxore exoratus deſtitit. Multiſque inſignibus titulis ab Imperatoribus juriſque conſultis mulieres honoratas fuiſſe legimus: & an maritus vocare debeat uxorem, *Dominam*, juxta *tex.* in *l. uxorem, ff. de legat.* 3. & an contra virum & alios pro vendicando hujuſmodi honore, ſi ipſi denegetur, habeat interdictum vel officium judicis, differit Caſſan. in *Catal. par.* 2. *conſid.* 37. Quibus autem Imperator aſſurgere ſolitus ſit, & quid cum Cardinalibus & Archiepiſcopis Epiſcopiſve ipſum viſitantibus, inſuper & cum Patriciis, Vicariis, Senatoribus, Conſiliariis, aliiſque perſonis obſervet, tradit Reſtaur. Caſtal. in *tract. de Imper. quæſt.* 65. Et judex Doctorem ad ſe venientem, ad ſedendum invitare debet, *l. fin.* & *ibi* Gloſ. in *ver. honoratis, Cod. de offic. diverſ. jud.* niſi quando propriam cauſam ageret, *l.* 1. *Cod. de off. civil. jud.* Caſſan. in *Catal. par.* 10. *conſid.* 40. Quod ſi Imperator id obſervare dicitur cum Præfecto præt. quia illuſtris eſt, multo magis ipſe Præfectus præt. quem aſſeveramus comparative eſſe Viceregem, debet non aliquantulum ſed multum aſſurgere Titulatis qui *illuſtres* à lege, ut *ſupra* diximus, vocantur, *auth. multo magis, Cod. de ſacroſ. eccleſ.* & de hac benignitate, quam ex evangelica lege perpendimus, Dominus omnium in actu tantæ humilitatis lavandi pedes diſcipulis & ſervis ſuis dixit: *Exemplum dedi vobis, ut ſicut ego feci, ita & vos faciatis.* Idque evidenter demonſtrare ex iis, quæ in aliis privilegiis eorum ſubſequentibus incongruum non erit. Hic illud re- 24
cenſebimus, Titulatos utplurimum latus Viceregis tenere ſiniſtrum coequitando, dum tamen non exeat cum Syndico; quod ſilentio pertranſire nolui. Sed quid de Judicibus? qui illuſtres ſunt, quia ſcilicet de conſilio Principis ſunt, ſecundum allegata per Caſſan. in *Catal. part.* 7. *conſid.* 2.

*ſid.*2. cum eadem militet ratio, idem reſpondendum venit. Qui autem Judices ſint Illuſtres, Collateralis ne Conſilii tantum, an aliorum etiam Tribunalium, *infra* dicemus, ubi de eorum præcedentiis nobis agendum
25 erit. Sane autem ſuperior judex inferiorem benigne audire debet, cum poſſit unius ſententia, & forſan deterioris, & multos & majores in aliqua parte ſuperare, *text.* in *l.*1.*§.ſed neque, Cod.de vet.jure enucl.* & quandoque reveletur minori, quod major neſcit, *cap. ad audientiam, juncta gl.*1. *cir.fin.de conſuetud.* Caſſan. in *Catal.par.*1. *conſid.*21.*&* 26. Quibus dictis perpenſis, recte judicatum fuiſſe noverimus, ſi ſententiam annis jam elapſis, inter Præfectum annonæ, & Decuriones Civitatis à Collaterali Conſ.latam ponderabimus. Controverſia fuit quod cum Præfectus annonæ ad Tribunal Decurionum in D. Laurent. accederet, intendebat ad fores uſque, Decuriones ipſi obviam ire debere. Decurionibus contra abnuentibus, decretum fuit, Præfecto ipſi annonæ aſſurgentiam tantum ab Decurionibus deberi: idque jus in præſenti viget. Adeunti vero uni ex Regentibus Cancellariam ad Tribunal M. C. V. (quod ſingulis Saturni diebus mane fit) ad recenſendos qui in vincula ob crimen coercentur, Prætor, quem *Regentem Vic.* appellant, duo Regii Conſiliarii, tres Judices rerum capitalium, & Quæſtor parricidii, ideſt Fiſci Patronus; qui recenſionis, quam *Viſitam* dicunt, omnes interſunt, & Conſiliarii peracto biennio mutantur; ad gradus uſque Curiæ obviam eunt ad illum aſſociandum.

26 Illuſtres præterea in jus vocati, etiam ſi ex criminali capite, propriam agendo cauſam, jus habent ſedendi, *l.fin.* §.*ſedendi*, *Cod. ubi Senat. vel clar.* & *ibi* Bald. Atque in praxi hoc eis vidimus obſervatum privilegium, cum in conteſtanda lite ipſos examinari contingiſſet ut reos coram Judicibus & Fiſci Patrono, etiam in loco ubi ipſi ſedent, quod aliis, licet nobilibus, conceſſum non eſt, utputa qui detecto capite & ſtantes examinantur.

Et ſi, vel civiliter vel criminaliter conveniri contingerit, atque im- 27 mobilia non poſſederint, fidejuſſoriam cautionem non cogentur præſtare, cui regulariter cæteri ſunt obnoxii, ſed juratoria ſufficiet, *l.quoties*, *Cod. de dignit. lib.* 10. Joan. Ant. de Nigris in *cap. Reg. Subditorum*, *num.* 16. Eoque caſu, ideſt conventionis, injuriarum perſecutio conceditur filio, non filiæ, *l.*2. *Cod.de injur.* §.*pen.Inſtit.eod.* Specul. in *tit.de procurat.* §.*ratione igitur*, *caſu* 19.

Quo autem ad corporalem pœnam, licet plus illuſtri & nobili, quam plebejo deferatur, ut noti juris eſt, & Purpur.in *l.*1.*ff. de offic.ejus*, ad hoc allegat *text.* in *l. properandum*, §.*ſin autem*, *Cod. de judic.* quod limitatur in proditore, in hæretico, in Papa, in Imperatore, in eo qui in officio ſuo deliquit, etſi torturæ pœnæ non ſubjiciantur, & ex conſuetudine non ſuſpendantur ſed decollentur, cum ſuſpendii pœna ſit ignominioſa, Dec. in *conſ.*65. Caſſan.in *Catal.par.*8.*conſid.*33. Nulla tamen eſt illis cum nobilibus differentia; nam & torquentur, & relegantur, & deportantur, & ſecuri, prout alii nobiles, percutiuntur, ſive

capite obtruncantur, quod etiam tempeſtate noſtra viſum eſt. In illo tantum differentibus, ut *ſupra* diximus, quod in carceribus, & non in publico ſupplicii loco obtruncari ſolent.

28 Et licet hoſpitatus in publica caupona, ab aliquo expelli non poſſit, *l.un. §.cdupo*,& *ibi* Angel. *ff.furti adver. naut.* tamen ab illuſtribus, ut Legatis, expelli poteſt ſi inferioris fuerit conditionis, Caſſan. *loc. cit.* ad quod allegat Martin. Laud. in *tract.de legat.Princ. cap.2.* & in *argumen. tex.* in *l.jubemus*, *Cod.de ſacroſ.eccl.* Cujus praxis magis videtur mihi applicanda cum miſſis à Præfecto præt.vel ab aliis Principibus non recognoſcentibus ſuperiorem, poteſtatem creandi habentibus, quam prædictis Titulatis. Niſi theoricam hujus dicti intuendo, de nuncio vel internuncio vel de Legato hanc vicem gerente intelligatur improprie, prout dicemus *infra* in interpretatione clauſulæ, *Legatos gentium explet*, ne eorum prærogativis & authoritatibus confeſtim derogemus. Hi omnes effectus à Caſſan. *loc.notato* enarrantur uſque ad *num.* 13. & nos per additamentum & commentum uſque ad 27. extenſi ſunt: mox alios cumulabimus jure Regni in praxi receptos, qui cum ſpecies ſint dignitatis illuſtris, illos huc cumulare nobis non abſurdum viſum fuit.

29 Habent igitur Titulati manum dexteram cum quibuſvis equitibus & patriciis deambulantes, tametſi divitiis & ſanguinis claritate majoribus: quod quidem dignitatem affert, *capit.ſolitæ, de major. & obed.* ubi notat Abb. *cap. illud*, *cap. duo ſunt*, 96. *diſt.* Bald.in *l.decernimus*, *Cod. de ſacroſan.eccleſ.* Felyn. in *rubr.de major.& obed.*Soccin.*conſil.*99.

Sedent in ſella coram Principe,& in Collaterali Conſ.atque in aliis Urbis Tribunalibus, ex quo magis honorantur quam qui ſtant, Bald. in *l.quoties Cod.ubi ſenat. vel clariſſ.*& tanto magis qui ſedent prope Dominum, Gloſ.in §. *aliam*, *ver. altiori*, *Inſtit. de bonor. poſſeſſ.* Bald. in *l. obſervare*, *§.antequam*, *ff.de offic.proconſ.* aliique adducti per Caſſan. in *Catal.par.1.conſid.11.cum ſequ.* Sel- 30 la enim in Prætorio Principis maximæ eſt dignitatis,ut eſt *text.*in *Auth. ut ab Illuſtribus*, §.2. Et hanc non habent alii præter Titulatos, niſi ſeptem Regni Officiales, Conſiliarii à latere, Præſes S. C. Locumtenens R.C. Regens M. C. V. Theſaurarius Regni generalis, Secretarius Regni, & Præſides omnes juxta novam ſanctionem tempore Pii V. Pont. Max. editam, Milites Hieroſolymitani magnæ Crucis, & alii pauci. Cui Titulatorum prærogativæ cum aliquando derogatio tentata fuiſſet, ipſi ſua jura ſunt tuiti, & quaſi communi indignatione ſequuta, Principiſque auribus & præſentia valde turbatis, illius poſſeſſione haud moti fuere.

Loquuntur capite tecto cum Vice- 32 rege, cui tamquam Magiſtratuum omnium ſupremo & potentiori, caput aperire debemus, quaſi omnia noſtra bona illi patere & parere debeant,ſecundum Plutarc.relatum per Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.* 1. quemadmodum in depoſitione caputii, *Apocal.*4.& Franciæ dicit ho- 33 norem eſſe orare nudo capite & ſuperiores revereri, ut habetur 1. *ad Corinth.*2. *omnis vir orans velato capite*

te deturpat caput ſuum. Quod quidem procedit cum aliis illuſtribus judicibus ſupra recenſitis, quibus jus ſedendi in ſella conceſſum eſt. Alii vero Judices, ſcilicet Regii Con-
34 ſiliarii, Præſidentes Reg. Cam. Judices M. C. Vic. & Fiſci Patroni, in Collater. Conſ. capite tecto quidem loquuntur, referunt cauſas, vota proferunt & defendunt, ſedent autem in ſcamnis. Extra vero, ideſt in camera Proregis, etiamſi de negotiis ad eorum officia pertinentibus agunt, aperto loquuntur capite & ſtantes, Vicerege deambulante. Quod ſi is ſederit, ipſos & ſedere & caput tegere permittit. Quæ diverſitas unde proceſſerit, undeque hic mos manarit, Principis religio proferat; de cujus poteſtate differere non licet, ni ſacrilegii pœnam quis incurrere malit.

35 In feſtivitate corporis D. N. Jeſu Chriſti (in qua adeo ſolemnis proceſſio inſpicitur, ut ſuo loco explicandam remittere ſatius duxerim, quam hic breviter attingere) ex octo haſtis pallii, unam fert Titulatus aliquis nomine Titulatorum omnium, per loca ſolita Civitatis, incipien-
36 do à Metropolitana Eccleſia unde capitur ſacratiſs. Panis Angelorum, uſque ad Eccleſiam D. Claræ; illo enim tanquam ad regium ſacellum atque ad hoc à Regibus fundatum ducitur: & illinc ad eandem Metropolitanam eadem pompa reducitur. Ex quibus quidem octo haſtis, tres perpetuo feruntur ab iiſdem, prima ſiquidem à Vicerege nomine Regis, ſecunda quæ eſt ad lævam Viceregis, à Titulato ut diximus, qui à Vicerege ipſo nominatur; ultima à Tribuno Plebis, quæ fuit illi conceſſa ab Regibus Aragonenſibus; reliquæ quinque à Nobilibus Sedilium, ſucceſſiva viciſſitudine; quinque ſcilicet equitibus geſtantibus per regionem ſui ſedilis, quæ regiones jam notis ſignis, ideſt marmoreis crucibus parietibus fixis, ſunt diſtinctæ. Ratio iſtius prærogativæ, haſtæ ſcilicet perpetuo portandæ, inde oritur, quod olim Reges Regni, filios tantum, Titulatos efficiebant, eoſque tanti honoris participes eſſe ſinebant. Et cum poſtea tituli aliis etiam elargiri cœpiſſent, id etiam, quaſi in ea dignitate ſucceſſoribus, fuit ipſis elargitum. Regnum enim ſectionem non patitur, Innocent. in *cap. licet*, *de voto*, & adminiſtrat. Regni, uni eſt committenda, *Arch.id.2. q.7. §.idem objicitur*. Et dona habent filii Regis ampla Caſtra cum juriſdictione & imperio, unde vocantur *Barones*, ideſt filii aliis excelſiores, pro quo Caſſan. allegat *tex.* in *extrav. nolentes*, *verſ. Comites*, & *Barones in catal. par.8. conſid.13.*

Præcedunt item Titulati, omnes 37
Officiales etiam Collateralis Conſ. ut *infra* dicemus in materia præcedentiarum, juxta *novellas* Regis *ſanctiones*. Ex quibus etiam ſanctionibus in Principis Oratorio atque in publicis locis, ubi ſolemniter Prorex cum Civitate ad agendas gratias D. O. M. convenit, pro iis quæ & Regis & Regni concernunt beneficium, & gloriam; ſcamnum habent ad ſedendum cum humerali.

Interveniunt in generali parla- 38
mento quod celebratur pro honorario Regi faciendo, quod eſt extraordinaria ſubventio, vulgo *Donativum* dictum, ſingulis duobus annis in

D.Laur.

D. Laur. templo. Cuius celebrandi talis eſt ritus. Prorex ſolemni proceſſu illo accedens, univerſis Regni Baronibus & proceribus ibi coactis, Regis neceſſitatem aperit, lectis etiam fiduciariis ad hoc Regis literis, & diſcedit: ſequenti die eodem loco conveniunt Nobiles civitatis ad id deputati, numero duodecim, ſex Titulatis, reliquis ſimplicibus Baronibus, cum Syndico, ibique de quantitate tribuenda deliberant: tribuitur autem ex tribus corporibus, Baronum ſcilicet, eorumque vaſallorum, & Univerſitatum domanialium. Dein ſtata die revertitur Prorex item ſolemniter, oblatamque pecuniarum quantitatem Regis nomine acceptam refert, ac gratias agit. Gratias vero ipſe poſcitur pro univerſali Urbis & Regni beneficio à Baronibus licet numero paribus, quod ab Illuſtriſs. D.Peraſano de Ribera conſtitutum fuit; olim enim Civitas ipſa per ſuos duodecim Deputatos, illas poſcebat. Qui Barones, ipſi etiam cum Deputatis ſubſcribunt literas ad Regem de eo Donativo jam facto: Deputati autem Barones præcedunt in his prout in cæteris omnibus, cum manum habeant dextram: quod magnæ eſſe prærogativæ *ſupra* diximus.

39 Titulati omnes ſunt à latere Regii Conſiliarii, quod probat *text.* in *cap. imperialem, de prohib. feudi alienat. per Frid.* & nos *infra* in præcedentiarum quæſtionibus late dicemus.

In publicis rebus explicandis poſt Civitatem, & poſt ſeptem Regni Officiales primum obtinent locum, in ſolemnibus Viceregis Comitatibus & proceſſibus, in ſolitis & celebribus diebus ante omnes alios nobiles & Magiſtratus qui Viceregi obſecundant.

Quod ſi ad expedienda publica negotia, ab ipſa civitate deputati fuerint, ſiquidem cum aliis Deputatis non Titulatis, tunc in ambulando cum eis, certe præcedunt, item & in loquendo Viceregi, nomine Univerſitatis, & cum prædictis aliis Deputatis ſive pro re ad ſuum ſedile ſpectante cum aliis Deputatis ejuſdem ſedilis electis: & primo loco alloqui magnæ eſt prærogativæ, Præpoſ. in *can. epiſcopos, 17. diſtinct.* Bald. in *cap.1.* in *tit. de controverſ. feud.* Lud. Rom. *ſing.81.* facit *text.* in *l.fin. Cod. de Tyron. lib.12.* & late Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.19.* & nos aliqua diximus *ſupra*. Sed nempe id arbitrarium eſt, cum hic non ut Titulati ſed ut Nobiles illum repræſentent locum, *l.tutorem, ff. de his quibus ut indign.* Iſern. in *cap.1. col.2. qui ſucc. ten.* Bald. in *conſil.167.* Alex. *conſ.18. num.15. in 2. addit.* Fret. *lib.2. tit. quis dic. com. num.45.* & nos plura dicemus in præcedentiis: & appellatione nobilium etiam Comites & Marchiones veniunt, *cap. grandi, de ſupplen. neglig. præl. in 6. cap. conſtitutis, il 2. extra de teſtib.* Caſſan. in *Catal. par.8. conſid.15.* & 46. ex *text.* in *l. fin. Cod. de offic. diverſ. jud.*

Et ſi quis non doctor eſſet de Collater. Conſil. ad illud ab Rege electus & poſt promotionem alicujus ex Regentibus Reg. Cancell. qui de eodem ſunt Conſilio, præcedunt illum licet tempore priorem. De quo acerrime conqueſtus fuit Dn. Sigiſmundus Loffredus, & cum juribus & cum authoritatibus hoc confutando in *paraphraſi feu.* ſed contrarium terminatum ſolemniter fuit, unde hanc hodie retinent prærogativam.

Ad quæ accedit quod ſi quis Comes aut Marchio ad Collater.Conſil. aſcitus fuerit, & dein ad idem ſupervenìat Dux aut Princeps, Comes vel Marchio præcedet, licet Dux & Princeps titulo ſit major, quod ad illud conſilium attinet: & hoc jus uſu valet, cujus rationem *infra* adducemus.

Si autem aliquis ex Regentibus Reg.Canc. vel ex his qui in ſupremo ſunt Conſilio Italiæ in Curia Hiſpaniarum, ad titularem ex Regia benignitate pervenerit dignitatem, maxima fuit altercatio an aliis Regentibus & tempore promotionis & impenſis ſervitiis antiquioribus præferri debeat: quod diſceptatum fuit cum Dn. Marcello Pignono Oriuli Marchione meo avunculo: circa quod aliquod datum fuit temperamentum, ut in Collaterali non præcederet, extra vero etiam in exeundo à Tribunali, illi præcedentia non denegetur: quæ omnia notata ſunt *infra* ſuo loco.

An autem Titulatus alicujus ſedilis dum cum aliis Nobilibus conveniat ad ſuum ſedile, more & loco ſolitis, in ſedendo ac in loquendo alios nobiles præcedere debeat, aliquando in ſedili Nidi controverſum fuit.

40 Feuda Titulariorum intantum ſunt privilegiaria ratione tituli, ut Prorex authoritatem non habeat aſſentiri illis transferendis & obligandis, tametſi ut Regis Vicarius, quibuſvis feudis non titulariis alienandis, aſſenſum præſtare poſſit. Imo inter novem ſpecies, quibus ex *Reg. Pragm.* Vicerex aſſentire prohibetur, utpote quibus Regis ipſius requiratur aſſenſus, præcipua eſt iſta Feudorum titulariorum: quam poteſtatem nunquam Reges ipſi tribuere voluerunt, quamvis de ea re & ab Urbe & à Regno, pro communis commercii utilitate ſæpius ſupplicatum fuiſſet: quod factum eſt ratione dignitatis, nam digniora Princeps audire debet: & cum titulares dignitates à Rege concedantur, tanquam regalia abſque ſuo ipſius conſenſu obligari non poſſunt, Dec. *conſil.*269. *num.*2. Bald. *conſil.* 275. Fret. *lib.*2. *tit. quis dic.March. n.*8.

Illud eſt ſingulare privilegium Baronum ſimplicium, ut ſinguli ſingula ſibi recipiant Oppida, & *Cameras reſervatas* nuncupant, quæ ab onere hoſpitandorum militum ſint exempta; Titularii autem plura recipiunt; quod tamen ex Principis gratia pendet. Pro quo recipiendo, ideſt pro reſervanda Camera an Baro aliquid à Vaſallis accipere poſſit, & an Titularius cedens filiis aut aliis Caſtrum ſive Cameram reſervatam, poſſit aliud ſibi recipere & reſervare, in judicio controverſum fuit, & ab Reg. Camera de ultimo judicatum, quod licet.

Quivis Titularii, *Illuſtres* nominantur & enunciantur à potentiſſimo domino noſtro Rege in epiſtolis aliiſque ſcripturis.

Siniſtrum Principis latus, ut diximus, ſemper habent, dum tamen ſolemniter cum Civitatis Syndico procedere ipſi non contingat: ubi illud notandum, quod cum ſolemniter proceditur, & Syndicus Principis lævam obumbrat, à dextris nemini incedere licet: quod cum aliquando innovari tentatum eſſet ab Illuſtriſs. & Reverendiſs. Cardin. de Cueva in Regno tunc Locumte-

nente

nente, in quadam lætitiæ ſolemnitate; & Syndicus ipſe & Decuriones qui ea feſtivitate purpurati incedebant albosque equitabant equos, de ea re fuere conqueſti, eorumque prærogativa remanſit illæſa.

In ſuis negotiis expediendis cum Prorege in ejus prætorio, cum publicæ tum privatæ audientiæ, ipſi priuſquam alii audiuntur, ſervata inter ipſos prærogativa, ut ſcilicet prius vocentur Principes, tum Duces, dein Marchiones, quarto Comites, poſtremo ſimplices Barones.

Iſque negotiandi ordo etiam cum ipſorum patronis ſervatur à Magiſtratibus, ut quacunque ſupervenerint hora, audiantur.

41 Et ſi caſtrum, de quo habent titulum, juris forma ſervata, alienari contingerit, Titularii non amittunt titulum, nec aliquam ex prædictis prærogativis. Ratio eſt ea, quod iſta dignitas datur perſonæ & non rei, Bald. & Cardin. in *cap. 1. quis dic. Dux*, Jacob. de S.Georg. in *tractat. feud. in ver. Comes*, facit *text.* in *cap. Nabucdonoſor*, 23. *q.4.* & *clement.* 1. *de foro compet.* quæ ad hoc allegat Caſſan. in *Catal. par.5. conſid.*49.

Titularii majorem conſequuntur prærogativam in Regno, quam in Hiſpania, licet ibi alias majores habeant, & ſignanter ii qui *Grandes Hiſpaniæ* dicuntur, de quorum authoritatibus *infra* dicemus, quandoquidem in Hiſpania Principatus titulus nulli conceditur, ſed primo Regis genito, omni quà decet ratione receptus eſt, qui *Hiſpaniarum* dicitur *Princeps*, & in præſenti eſt Philippus, quem poſt felices & longævos Regis Philippi noſtri annos, terrarum orbis Monarcham videre ſperamus. In Gallia vero primigenii dicuntur *Delphini*, de quo Conr. in *Templo om. jud. q.1. n.9. lib.1. c.2. de Reg.* ubi & de Duce, & Marchione, & Comite. Item, & de Marchione Alc. *lib.1. parerg. c.27.* & Fret. *lib.1. tit. de ant. ſta. Reg. nu.*18. Et Marchio, & Comes, proprie *Regni* vel *Regis Capitanei*, dicuntur, *c.1. de his qui feudare poſſunt.*

Coronam adhibent ſuis inſignibus, quam facere non licet reliquis de familia: ex qua etiam dici poſſunt *Titulati* quaſi tutulati *à tutulo*, nam tutulus eſt ornamentum capitis prout ad caput aptatur corona: id tamen differunt, quod differentibus utuntur coronis ex privilegio. Princeps enim ornatiore decoratur corona quam Dux, & ſic ornatiore Dux quam Comes &c. De coronarum autem varietate agunt Gell. Plin. Athæn. Volater. Caſſan. in *Catal. par.1. conſid.* 38. *concluſ.* 44. & *par.5. conſid.* 22. Fret. *lib.2. tit. quis dic. Dux*, & alii paſſim, Reſtaur. Caſtal. in *tract. de Imper. q.*32. Tertull. in *lib. de corona militum*.

Utuntur etiam domi ſerica umbella, quam *Baldachinum* dicunt, quæ maximæ quidem eſt dignitatis, utpute quæ regale tantum eſt ornamentum poſt Pontifices.

Illud libens adnotaverim, olim Comitis tantum Titulum tribui ſolitum, quia filii Regum Ducatus & Principatus titulo honorabantur, nec decens erat ut eo quo Domini titulo vaſalli ornarentur, prout de Hiſpaniarum Regum primigenio diximus, qui cum appelletur *Princeps*, nemo alius ibi Principis titulum conſequitur. Qui autem titulum emerint Titularios nō eſſe alias diximus, quemad-

admodum & qui doctoratus dignitatem emunt non ſunt Doctores.

Non autem poſſunt Titularii convenire ad tractandum de rebus Regni abſque Regis licentia, alias rebellionis crimine notarentur. Et hæc de illuſtribus ſummo digito tetigiſſe ſit ſatis. Id autem quaſi corollarium addiderim, Illuſtres eſſe etiam Doctores qui actu legerunt viginti annos, Purpur. in *l.1. col. 8. ver.8. ff.de offic. ejus*: nam efficiuntur Comites, *l. 1. Cod. de profeſſor. qui in urb. conſt. lib.12.* per Card. in *cap.1. quis dic. Dux, de uſib. feud.* Bart. in *l.Alexandrinis, Cod.de decur.lib.10.* & in *l.1. q.3. Cod.de dignitat. lib.12.* ut cum à jure, & non à Principe Comitatum habeant, præcedentiam cum eis vel eandem habeant dignitatem, Caſſan. in *Catal.par.5.conſid.51.* Doctor enim legens, apud Scholares dicitur quidam Regulus, & ſeptem habere debet circumſtantias, ut per Caſſan. in *Catal. par. 10. conſid. 26.* Unde mihi hoc temporis beneficio denegari non debet, licet ſeptem illæ mihi deſint circumſtantiæ: legi enim ab adoleſcentia in publico urbis gymnaſio, & ordinariam veſpertinam lecturam per annum profeſſus fui, ex impedimento primarii Anteceſſoris. Deinde feſtis diebus extraordinariam lectionem pro eruditis introductam profeſſus ſum, prout feudorum prælectio pro eiſdem his diebus legitur: itaque omni tempore in ſummam redacto, viginti ſeptem annis continue his operam dedi, potiuſque hoc Comitatus privilegium mereri conatus ſum, quam illud conſequi ambierim, prout nonnulli adepti fuere: meo enim patriciatui parum honoris erat illinc addere: unde hoc prætermiſſo, Regis benignitati inſervire paratus ſemper fui, prout in omnibus urbis publicis oportunitatibus, & a me & a mea domo commonſtratum fuiſſe notorium eſt. An autem Comitis palatini in hac urbe & Regno quivis habuerit dignitatem & notas prærogativas mihi obſcurum eſt.

42 (margin, beside "ſe ſit ſatis")

Sunt etiam illuſtres Procuratores quos ſibi in aliqua provincia generales conſtituere ſolent Reges ad aliquid ſpecialiter agendum ſub titulo Agentis generalis, de quibus *tot.tit.Cod.de agent. in reb.* quod ſi ſpecialis conſtituatur, ſpectabilis decoraretur titulo, *l.un. & ibi* Gl *Cod. de offi. Comit. orient. in rubr.* quid autem de Advocato generali alicujus provinciæ, habes per Caſſan. in *Catal. par. 7. conſid.37.* ex dictis Purpurat. in *l.1. ff.de officio ejus*.

ADNOTATIONES

Ad *num.2. Titularii, non titulati dicendum eſt*.

Eadem ratione officiarius dicetur, non officialis: tametſi in nominibus deducendis, uſum potius quam analogiam nobis proponendum cenſuit Varro. Solus autem Imperator vel Rex creat Titularios, ceu & Papa Cardinales, Felin. pro communi in *rub. de conſtit.* & facit *l.1. ff.ad leg.Jul. de amb.* & *l.probatorias, Cod. de diverſ. offic. lib.12.* Reſtaur. *de Imper. q.110. num.130.*

A *Num.3. Pariqᵫ modo Principum, Ducum, Marchionum, Comitumque titulos habemus in feudorum uſibus diſtinctos.*

Ad generalem titulorum diſtinctionem reſpexiſſe reor Germanum cum dixit Principis titulum haberi in uſibus feudorum: certe enim is titulus in feudis non habetur, ut admonuit Fret. in *diff.feud.regal.& aliorum nobil.* Imo abſonum fuiſſet illum inter titulares dignitates admiſcere, cum titulariorum dominum & caput ſignificet: & monſtrum eſſet plura dare capita, unde Ariſtot. *multitudo principatus mala, unus ergo Princeps*: quapropter Deus Princeps eſt, *Eſa. cap.9.* interdum angelus dicitur *Princeps, Joſ. cap.9.* & hominum Princeps eſt Papa, *can.corpora, de conſecrat.* B *diſt.1. cap.& Imperator, cap.ad apoſtolicæ, de ſent. & re jud. Inſtit.de jure nat. §.quod Principi*: aliquando rex dicitur etiam Princeps, *cap.1. §.unde, extra, de ſacra unct.* alios modos pete ex Nicol.Intrigl.*de feud. cent.1. q.8.* Unde Summi Pontifices, quibus titulos diſtribuere jus eſt, cum non haberent quem titulum ſupra Ducem darent, illum adauxere, & aliquando *Archiducem* appellavere, ut eſt in Germania *Archidux Auſtriæ*, quaſi ſupra Duces, ſecundum Caſſ. in *Catal. par.5. conſid.24.* aliquando *Magnum Ducem*, ut eſt in Italia *Magnus Dux Etruriæ*.

Num.6. Titularii à tuendo. Vide Pardulf. Prat. *Lexic.* in *ver.Tituli*.

C *Privil.1. Debent per procuratorem comparere.*

Idem in pupillo, ut vel accuſet vel accuſetur, per tutorem agat vel excipiat; ſicut & minor, per curatorem, *l.minorum ff. de reſtit. minor.* Hinc praxis curialis ut cum curatore procedatur, alias nulla ſint acta & ſententia. Quod & ad univerſitatem extenditur, ut per procuratorem & ſyndicum agat, *l.cum collatores, Cod. de re milit.* Quid autem in mulieribus, vide Bartholom. de Cap. alioſque interpretes in *Conſtit.Reg.Generalia.* Sunt autem complures facti ſpecies ubi judicia criminalia terminantur per procuratorem, quas petas ex Goffr. *Summ. de accuſat. num.12. cum ſeqq.*

D *Privil.4. Et ſi ad capitis obtruncationem damnentur, id in carceribus non in publico patibulo ſit.*

Ob rebellionis tamen crimen, hoc privilegio cadunt, cujuſmodi exemplum nuper dedit in Flandria Comes Agramontis, qui hanc ob cauſam publice fuit capite plexus: alioquin nedum Titularii, ſed & privati patritii, ut plurimum id habent prærogativæ, ut morte non mulctentur ubi facinoroſi omnes mulctari ſolent. Et jam *ſupra* indicavimus nobiles ſeditiſios Neapolit. ex humanitate Illuſtriſs. Comitis Olivaris Proregis, pœnam hanc aliquando luiſſe ad oſtium palatii M.C.Vicariæ.

Pri-

Privil.6. Etſi Barones torqueri non debeant, quia milites, &c. A

Fretia hoc idem ait in *tit. differ. feud. regal. fol.*254. verum nulla nititur authoritate: & ſane ad ſubjiciendum quæſtioni perſonas in dignitate conſtitutas, Principis opus eſt diſpenſatione, *l. nullus, Cod. ad leg. Jul. majeſt.* à contrario ſenſu, & *ibi* Bald. quem in cauſa Cardinalis de Ravenna allegat Reſtaur. in *tract. de Imper. quæſt.*110. *num.*79. & quanquam id ad privatos nobiles non extendatur, ex privilegio tamen alicubi illis irrogari novimus; ut eſt in Polonia ubi à nemine quam à Rege judicari poſſunt; quod à graviſſimis viris literis proditum eſt: & milites Aurei velleris hæc omnino tuetur exceptio, ut ſolum Regem judicem habeant. Non autem levis eſt diſceptatio quid reip. ſtatui magis expediat à Principe ne an à judice judicari; & in judiciis examinandis principem adeſſe an abeſſe ſit ſatius. B

Privil.7. Sine dotalium inſtrumentorum confectione, uxorem ducere prohibentur.

Æque prohibentur etiam uxorem ducere plebejam, *l. ſenatoris filiam, ff. de ſenator.* & proinde hodie Titularii matrimonium inire inſcio Principe non poſſunt: etſi aliam etiam ob cauſam id ipſi innoteſcere debeat.

Privil.9. Illuſtris niſi per literas nec civiliter nec criminaliter citari poteſt. C

Imo nec condemnari poſſunt inconſulto Principe, ut de Vicario habetur in *l. ſi gravius, Cod. de legat. lib.*12. quod inter decem proprietates Vicario competentes connumeratur, ex juris interpretum authoritate excerptas per Camerar. in *repet. cap. Imperialem, de prohib. feudi alien. per Frid. fol.*79. *in litera M.*

Privil.21. In jus vocati jus habent ſedendi.

Ex Fretia in *tit. different. feud. regal.* D

Privil.23. Fidejuſſoriam cautionem non cogentur præſtare.

Imo nec cautionem de judicio ſiſti: ſicut & privilegio etiam communiuntur ne ſine ſcriptura citentur, aut in carcerem intrudantur, Bart. in *l. quoties, Cod. de dignit.* hic allegata per Germanum, & Par. de Put. in *tract. de Synd. ver. Si judex, num.*2.

A Privil. 33. *Quod eſt extraordinaria ſubventio, vulgo* Donativum *dictum*.

Quid proprie ſit donativum, jam ſatis & *ſuper* explicuit Frater in *hoc lib. cap. 5. num. 21.* Quod autem huc attinet, in ſacris conſtitutionibus *ſuperindictum* appellari videtur, quanquam indictum ex juſſu Principis ſit. Donativum autem ſubditi ſua ſponte conferunt: quicquid autem ſit, abſque Imperiali præcepto vel ſaltem confirmatione imponi non poteſt, nam Præfecti præt. literæ utique non ſufficiunt, *l. 1. Cod. de ſuperind. lib. 10.* quem *textum* ad aliud allegat propoſitum Camerar. in *repet. cap. Imperialem, de probi. feudi alienat. per Frid. fol. 79. in litera M.* ubi decem Vicarii authoritates colligens ex Capycii teſtimonio, ait quod abſente Rege B poteſt hoc ſuperindictum Vicarius imponere, quod tamen eo *tex.* minime probatur. Et in hoc Regno hoc idem de donativo obſervatur præceptum ut ex regiis literis apparet. Unde autem originem ſumpſerit, quove tempore, & quid juris, quantique & proceribus & populis ſit relevii, in noſtro *tractatu de Regalibus*, ubi de tributo ſermo nobis erit, pandemus.

Privil. 42. *Illud eſt ſingulare privilegium Baronum, ut ſinguli ſingula ſibi recipiant oppida, &* Cameras reſervatas *nuncupant*.

Cum *Cameræ reſervatæ* frequens ſit vel apud vulgares mentio, origi- C nem autem & rationem à nullo hucuſque Regni juris interpretum indicatam fuiſſe perſpexerimus, forte quod illius ipſos cognitio latuit, commodum duximus aliqua de illa in medium afferre; eoque magis quod ob eam non raro lites in judicium perlatæ fuere inter fiſcum, Barones, & Vaſallos; quas diverſis ex cauſis, diverſos ſortitas fuiſſe eventus novimus. Eſt autem *Camera* proprie fornix ſive teſtudo ædificiorum, quam vulgus *Lamiam* appellat; nedum autem de fixis, verum & de ductilibus uſurpatur, ut ſcilicet quicquid ad fornicis ſpeciem contectum ſit, *camera* dicatur, & cameratæ ſpecies, quæ cameram imitantur, unde *cameratum vehiculum*, letticam D interpretatus eſt Budæus, propterea quod inſtar Cameræ ſit contectum. Et Suidas circunductilem cameram interpretatur *tholam*, qui & tentorio, & baldacchino coaptari poterit. Heſychius militare cingulum *cameram* appellat. Et quia cubicula, ideſt penitiores illæ domus cellæ in quibus cubilia ad dormiendum ſternuntur, camerata fieri conſueſcunt, uſu invaluit, ut *cameræ* dicantur. Sicut autem cubiculum pro univerſa domo acceptum reperitur, ita & Camera: teſtis eſt Ulpianus in *l. cum fuerit ff. de condit. & demonſtrat.* ubi ait: *Quamvis nondum in cubiculum mariti venerit:* ideſt, nondum mariti domum aſportata fuerit uxor. Eodem facit quod camera Imperatoris *cubiculum* appellatur, quæ debet eſſe ſancta & immaculata, de qua *tit.* eſt *Cod. de præpoſ. ſacri cubiculi*, & adnotat Luc. de Pen. *ibi*; ad quod facit *text.* in *l. 1. Cod. de his qui per met. jud. non appell.* & *l. fin. ff. eod.* ubi *in ſacro comitatu noſtro timere nil potuiſti*, & *l. 1. §. ignominiæ ff. de*

his

his qui not. infam. Et Camera Epiſcopi locus dicitur tutus, ut notatur in A *cap. novit*, *de appellat.* & in *cap. ceſſionum*, *de probat.* quæ Fret.cum aliis ad hoc adducit in *tit. de offic. Mag. Camer.* partemque pro toto accipi vel tonſoribus eſt notum, unde *Cameram reſervatam*, domum hic accipere debemus: *reſervata* autem vocatur quod ab onere hoſpitandorum militum eſt immunis. Sunt qui Cameram *conditorium theſaurorum* appellent, ſicut *Cavenam aridorum & liquidorum*, ideſt frumenti & olei, & ſimilium, Zaſ. *qua res in feud. dare poſſ.* ad quod facit nomen Tribunalis Regiæ Cameræ, ubi tametſi non ſerventur; procurantur tamen theſauri ex hoc regno ad regem provenientes: ſed hæc ſummo digito tetigiſſe ſit ſatis. Quod autem ad reſervatæ Cameræ cognitionem attinet, ſcire oportet armatæ militiæ munus, & uſum, ob nonnullas publicas eaſque perarduas cauſas, B perneceſſarium eſſe, ut adnotavimus *ſupra fol. ab hoc* 336. *& infra*, & proinde ſummo ſtudio ejus conſervationi vacandum & incumbendum, cum & in conſervando jus etiam conſiſtat, *l.1. hujus ſtudii*, *ff. de juſt. & jure*. Sicut enim ad prolis propagationem jure naturæ impellimur ad liberos procreandos educandoſque, quod & munus etiam publicum dicitur, ad quæ *can. nuptiarum*, 27. *q.1. can. dixit*, 32. *q.3. l.1. ff. ſol. mat. l.1. §. fin. ff. de bon. damnat. l.2. Cod. de infant. expoſ. l. fin. §. filiis autem*, *Cod. de bon. quæ lib.* ita & militiæ ſervandæ vacare debemus, ſunt enim milites filii reipublicæ cum à republica ad inſtar filiorum alantur, *l. milites*, *ff. loc.* unde poſtea de publico ſtipendia illis aſſignata fuere, tempore quo Maſſiniſſa bellum cum Siphace geſſit, antea enim veſte, frumento, pecunia, & equo ſuſti- C nebantur, ut Fret. adnotavit in *lib. de ſuffeud.* & proinde juramentum præſtabant ſe mortem ſubituros pro republica à qua ſtipendia accipiebant, ut per Glo. in *l. milites*, *§. pen. ff. ex quib. cauſ. majores*, quæ eſt ſing. cum notat. *ibi*. Eoque modo & clerici, nobiliori tamen ratione, à populo aluntur; pro animarum enim ſalute ad Deum orant contraque dæmonem militant, cum jejuniis, lachrymis, & orationibus, quæ ſunt eorum arma, 23. *q.8. c. reprehenſibile*, & *can. convenior*, *in principio*, offeruntque pro populo hoſtiam Chriſto, *Levit. cap.*13. & orationis gladio Dei ſententiæ exequutioni reſiſtunt, Gloſ. *ſuper Ezech. cap.*13. Hieron. *can. importuna*, *de pœnit. diſt.*1. & Nav. in 2. *par. decr. cap.* 18. *de orat. & hor.* & jus ideo in ſacris & ſacerdotibus conſiſtit, quia per eos peccatorum veniam conſequuntur, *l. inter* D *claras*, *Cod. de ſum. Trin. & fid. cath.* Glo. in *l.1. §. hujus ſtudii*, *ff. de juſt. & ju.* ut inde ſtipendia videantur quodammodo ſacra, & advocatos compertum habemus pro rep. in foro militare, ſicut in præliis milites, *l. advocati*, *Cod. de advocat. diverſ. judic.* & inſtar conflictuum pugnantium, judicialibus vacare certaminibus, Iſern. in *cap.1. in princ. quib. mod. feud. amitt.* Afflict. in *deciſ.*265. *num.*45. & proinde hoſpitari non tenentur, tanquam milites, Ripa in *l.1. num.*133. *ff. ſol. matr.* Sane olim in vicem ſtipendiorum prædia moris fuit aſſignari militibus, ut & in *cap. præcedenti* diximus, quo ad remp. tutandam alacriores fierent, eo beneficio obligati, quod Severum feciſſe dicit Lamprid. aliique etiam leguntur ante Juſtinianum, ut apparet ex

A ex eorum *conſtit. Cod. de fund. limotrop.* meminitque hujuſmodi prædiorum militarium Conſtantinus Imp. apud Hermenop. *lib.1. epit.jur.civil. tit.16.* Eorumque prædiorum collationes non inepte à quibuſdam *beneficia* ſunt appellata; quod à feudo non abhorret, quando ejus definitio id ſonat: eſt enim *actio benefica tribuens gaudium capienti*. De quibus item beneficiis militaribus meminit & Cæſar in *comment.* & late Duar. *de orig. & differ. benefic. lib.2. cap.3.* At vero ſtipendia nedum militibus ſed & Regi ſunt à republica conſtituta, ut tanquam juſtitiæ princeps illam probe miniſtret; ſuntque ejus ſtipendia regii introitus, regnorumque tributa & vectigalia atque indictiones, ut ex D. Tho. Iſern. & aliorum ſententia latius retulimus *ſupra* in *annot. cap.16. pag.340.* Imperatori etiam ceu eccleſiæ beneficiario ſive feu-
B datario, quam defendere tenetur, tributum confertur, *can. boni, 96. diſt.* nempe in Eccleſia Dei nemo tenetur militare propriis ſtipendiis, *can. magnum, 11. quæſt.1. cap. cum ſecundum, de præb.* Reſtaur. *de Imper. quæſti. 36.* prout & generatim ære proprio militare non licet, 13. *q.1. can. his ita*, 33. *q.1. can. jam nunc, cap. cum ex officii, de præb.* jurique conſonum eſt ut qui vitam pro republica exponit, à republica pro vita ſuſtentanda alimenta capiat. At certe cum alimentis militibus debitis, venit & habitatio, *l. verbo ff. de verb. ſignif. l. fin. ff. de uſu, & habit.* idcirco & hoſpitia ipſis aſſignari æquum fuit; tametſi in tranſitu nec pro victu nec pro ſtabulo quicquam à provincialibus accipere poſſunt etiam ſi ſponte illis offeratur, niſi tamen pretium exolvant, *l. cœnaticorum, C. de erog. milit. ann.*
C *lib.12. l.1.* ubi Jo. de Plat. *Cod. de ſalg. hoſpit. non præſt. lib. eod.* alias concuſſio præſumeretur, ſecundum allegata per Caſſan. in *conſuet. Burg. fol.77. n.30.* bonus enim miles ultra ſtipendia nil ſibi uſurpare debet, *can. militare, 31. q.1.* aliquantiſper enim in tranſeundo morari conceditur, *l.1. §. habitari, ff. de his qui dejec. vel effud.* idem Caſſan. in *Catal. par. ult. conſid. 665.* & cautum eſt in pluribus Regni *pragmaticis* à provincialibus tribuendam ſolum militibus habitationem, ſtramen & lectum; quorum appellatione quid veniat, iiſdem *pragmaticis* declaratur, in quibus & ad coercendam militum licentiam, regulæ proponuntur optimæ, quibus ſanciendis in tantum invigilavit Illuſtriſs. Dux Alcal. ut habitationis, ſtraminiſque & lecti vice, pecunia ne daretur prohibuerit, quibus cum aliquando contraventum fuiſ-
D ſe, & proinde tota fere equeſtris militia, ejus criminis rea eſſet facta, Illuſtriſs. Cardin. Granvelanus judicem ad id inquirendum delegavit; at evocatus à Rege, judicii eventum haud vidit. Unde Illuſtriſs. Marchio de Mondejar ſucceſſor, cum univerſam militiam, alioqui recte diſpoſitam coordinatamque, in hac tantum parte male haberi turbatamque inveniſſet; ne tam levem ob cauſam quaſſaretur, adeo ut cum opus expoſtularet, parum opis Regno conferre poſſet, ceu totius militiæ ſupremus Imperator & Capitaneus generalis prævio Regis juſſu, Judicis authoritatem abrogavit, inceptam inquiſitionem interminatam terminavit, exauctoratos ſuſpenſosve milites militiæque miniſtros, militiæ & miniſterio ab integro reſtituit atque reintegravit, ex voto ſolum Conſiliariorum Status: mihique tan-

dem,

dem, qui militiæ cauſam dicebam, in hæc verba reſpondit, *Pleytos non* A *ſe haven da hazer con ſoldados*. Et jure quidem; eam enim celeritatem res militares expoſcunt, ut iis ſemel definitis appellationi non detur locus; nempe in iis quæ more bellico expediuntur, cum alias in cauſa militari provocatio non tollatur, *l.qui ſuſpectum*, *§.fin. ff.de appellat.* Par.de Put. in *tract.de re milit. lib.11. cap.1. in fin.* Certe appellatio militari cauſæ bellice terminatæ, ideo non datur, ut Dux ſit timori militibus; quam ob rem Clearchus Lacedæmonius dicere ſolebat, oportere milites magis timere Ducem quam inimicos, quod ut ſervaretur, Romani perdiligenter invigilarunt, ut compluribus probat exemplis Jo: Bot. *lib.9. de rat. Stat. cap.de pœna*. Profecto Proconſulis munus eſt procurare ne immodicis hoſpitiis provinciales graventur, *l.obſervare*, *ff. de offic.proconſ.* Sunt enim per B vicos æqua lance diſtribuenda, *l.qui originem*, *§.eos milites*, *ff.de muner.& honor.* Unde olim ut hoſpitia recte & æque diſpertirentur, duo inſtituta fuerunt officia ſub nomine *Metatorum* & *Epidemeticorum*, quibus ſuffecti ſunt hodie *Mareſcalli*, & *Menſores*: de primis habes *tit. de metat. & epidemet. Cod.lib.12.* de ſecundis vero item *tit.de menſor.eod. lib.* quibus ut incolumis duceretur exercitus curæ erat. Quod ſi qui militis nomen, jam aſſignato hoſpitio delerent immutarentve, aut variarent, in falſi pœnam inciderent, qua etiam plectuntur milites qui ſuum ſignum aboleverint, *l.1.* & *ibi* Luc. de Penna, *d.tit.de metat. & epidem.*Caſſan. in *Catal.par.9. conſid.21.* & hæc quidem militaria hoſpitia ex publicæ utilitatis nexu pendent. Sunt autem & alia quæ ex piis catholiciſque inſtitutis emanant, de C quibus legitur in *Matth.cap.25.hoſpes eram & non collegiſtis me*, & *42.diſt. in princ.* & clericos atque epiſcopos, extraneos hoſpitari decet, *l.2.Cod.de epiſcop.& cler. cap.ſicut*, *de ſuppl. neglig. prælat. cap.adhæc*, *de præb.* vocanturque *piæ actiones* cum ob ægritudinem, ſenectutem, pueritiam, atque honeſtatem conſervandam, religioſa nominatim conſtituenda ſint loca, *l.omnia privilegia*, *Cod.de epiſcop. & cler. l.illud*, *Cod.de ſacroſ.eccleſ.* Cujuſmodi ſunt complura in hac urbe, hæc ad recipiendos peregrinos; illa ad ſacerdotes male valentes, aliqua ad orphanos, nonnulla ad pauperes virgines, alia ad cujuſvis morboſos erecta, quæ diffuſe explicantur à Fratre in *epit. Urbis*, *Pia*. Eſtque ſub nomine *Charitatis* confugium conjugatarum mulierum periclitantium: ex quibus aliquas cum quiſpiam ex D Oeconomis alios ſollicitaſſet, graviter correctus fuit, cognita cauſa in Collaterali Conſ. adhibitiſque ex Viceregis juſſu Conſiliariorum aliquibus, item & Præſidentium, in quam interveni & ego: nec parum ab hac diſtarunt cauſa, honeſtatis religioniſque termini, de quibus in *l.ſi quis*, *Cod. de epiſcop. & cleric.* Romanorum etiam tempore actus hic hoſpitandi inter celebriores erat, ſecundum adducta per Caſſan. in *Catal. par.12. conſid. 47.* Nedum autem militibus, verum & paganis hoc jus patebat, in tantum ut hoſpitii neceſſitudinem contraherent tum privati inter ſe, tum civitates atque adeo populi univerſi, & hoc quidem, *hoſpitium publicum*, illud vero, *privatum* dicebatur: tranſibatque jus illud & onus etiam ad poſte-

A ros, ferebant autem in ſignum hoſpitii debiti, tabellam quadratam, quam *teſſeram* appellabant, ſicut & hodie item tabella militibus datur cum in hoſpitia dividuntur, quam *chartellam* dicunt; inſcriptam nomine hoſpitalis, ideſt ejus qui hoſpitio milites recipit. Quem ritum Papæ Honorio ſanctiſſimæ memoriæ acceptum ferre debemus; qui in *capitulis* conceſſionis ſive inveſtituræ hujus Regni, nominatim cavit ne Curiales, ſtipendiarii regii, aliique regiæ ſequaces curiæ, auctoritate propria hoſpitari præſumerent; ſed per duos vel tres, aut etiam plures paucioreſve cives, pro civitatis qualitate, authoritate regia eligendos, in hoſpitia diſtribuerentur, quod adhuc obtinet: hoſpitia enim aſſignantur à Syndico Electiſque civitatis, juxta *regias pragmaticas*, quod quidem auctoritate regia fieri intelli-
B gitur. Cavit inſuper idem ſummus Pont. ne milites injuriam quovis modo inferrent hoſpitalibus ſuis, neve eorum bona extorquerent: cui rei in tantum invigilavit, ut etiam caverit ne vendere militibus bona, utcunque levia inviti cives compellerentur: prius enim, ut ex ipſis *capitulis* colligi licet, in eam venerant milites veſaniam atque licentiam, ut more hoſtico, hoſpitales ſuos non hoſpitales haberent, ſed ut mancipia; adeo ut & penarias, & vinarias cellas effringerent, & quicquid ibi optimi reperiebant, item & integra vini dolia conſignabant, jubentes ut ipſis tantum ſervarentur, nec id modo, verum & ejus rapacitatis fuiſſe ac eſſe in hoſpitio milites ſcimus, ut vel feneſtras & alia hujuſmodi inde auferre non erubeſcant, *text* in *l.item quæritur*, *ff.locati*. Sed tantum exempli gratia. De hoſpitii pu-
C blici & privati, item & de teſſera hoſpitali, vide aliqua apud Bud.in *l.ſolent*, *ff.de offic.proconſ.* & *l.poſtliminii*, *ff. de capt. & poſtlim. rever*. Ut autem Sacroſanctum id jus munuſque eſſet, nomine Jovis hoſpitabantur, quem proinde privato nomine *Jovem hoſpitalem* appellabant: cumque quis hoſpitii jus violaſſet, Jovem offendiſſe dicebatur, qui hoſpitio præerat: quod jus an hodie caupones ſervent an violent ſtante eorum rapacitate & mala fama, habes ex Caſſan. in *Catal.par.11.conſid.46*. Hoſpitiorum autem uſum, & apud Romanos & quaſvis barbaras nationes crebrum fuiſſe ſigillatim tradidit Alber.de Roſ. in *Dict. ver. Hoſpes.* Extranei vero hoſpiteſque atque adeo ipſa hoſpitia quibus ſub monarchiis inviſa, quibuſve recepta fuerint, licet petere ex Alex. ab Alex. in *Genial.* & in eum Tiraq.*lib.4.cap.10.* & quod
D xenia ſeu dona hoſpitibus elargiri, publicaque illis loca aſſignari ſolitum fuerit, refert idem *lib.2. cap.2.* Hodie etiam ex Sacroſ. Rom. Eccleſiæ inſtitutis, paſſim videntur publica hoſpitia conſtructa ad peregrinos inopes recipiendos, effervente piorum devotione frequentata & alita, ut dicimus in *adnotat. cap.24.* Sed ut ad militaria revocemur hoſpitia, Principes ipſi priſcis temporibus celebriores pro ſua habitatione ſibi eligebant urbes, ut fertur de Puteolis, Nola, Capua, & Neapoli, & quandoque ex incolatu perſonæ eximiæ nomen acquirebant, utputa caſtra prætoria conſularia & alia, de quibus per Alex. ab Alex. *Gen.dierum, lib.1.cap.22.* quod Conſtantinum Imperatorem feciſſe ſcribit Jo: Vill.in *chron.* Fretia de *ſuffend. lib.1. fol.46.* ex hiſtoria quam allegat D.Mariæ à principio; quem, dum totum

impe-

imperium præcipueque univerſam Italiam Summo Pontifici tradidiſſet, Neapolim in ſuam cameram ſibi reſervaſſe dicit; quamvis id nec in *can. Conſtantinus*, 96.*diſt.* nec in ſua *conſtit.* unde is canon exceptus eſt, notetur: quam prærogativam, ut ſcilicet ſit ab onere hoſpitiorum immunis, adhuc ſibi retinet, nec ea modo, ſed ipſius etiam circumſtantes pag. tametſi ubi Reges hic morabantur, & hoſpitiorum & vectigalium onera ſubiiſſet, quod in annalibus quæ in Archivio ſervantur eſt videre: poſtea vero, ut par erat, eo fuit facta immunis, ut utcunque neceſſitas urgeat nunquam ipſi hoc onus immineat, etiam ſi ejus pagi hoſpitari compellantur. Quod ſi militares copias moram hic facere contingerit, ære hoſpitantur regio, ſtationeſque illis circum regium aſſignantur palatium, quod in adventu Caroli V. anno M. D. XXXV. factum novimus. At vero familiares ac domeſtici, & aulici Imperatoris, in Neapolitanorum procerum hoſpitia diviſi fuere. Eſtque huic rei nempe hoſpitia dividendi, ſuus officialis, qui hiſpanica voce *Poſentator* dicitur; latine *Nomenclator*, vel *Taxiarcha* dici haud nimis abſurde poſſet. Nec mirum, cum hoſpitium regium quælibet immunitas non tollat; excipitur enim perſona regia & loquentis, ex vera juris interpretatione *infra* notanda: & in nonnullis aliis exemptionibus hoc expreſſe cautum eſt, prout nuper civitatis Conſenſiæ provinciarum Calabriæ metropolis perſpexi privilegium, quod in Reg. Cam. circa ejus cuſtodiam præter regis adventum, in controverſiam deductum eſt. Gloriantur autem Reges magnas habere urbes, quæ cum hoc præfulciantur prærogativo, ex gentium conventu, præſtantiores fiunt & celebriores, *l. ſi in aliquam*, *ff. de offic. proconſ.* Caſſan. in *Catal. par.*5. *conſ.*15. quemadmodum & magna palatia in civitate ſoli Principi habere licet, Iſern. in *d.cap.*1. *quæ ſunt regal.* Caſſan. in *Catal. par.*12. *conſid.*67. ubi inter regalia adnumerat, in quibus, magiſtratibus habitatio ſtata pœna eſt inhibita, *l.*1. *Cod. de palat. & domibus privat.* Nec translata cenſentur niſi expreſſe concedantur, ut late per Capyc. *de inveſt. feud. in ver. Hoſpitiis*, *fol.*164. nec palatia principum ſunt parietibus & ædificiis privatorum coarctanda, *l. quicunque*, *Cod. de operib. publ. can. nulla*, & *ibi gloſſ.*12.*q.*1. ſicut nec prætoria Judicum & domus publicæ, *l. prætoria*, *Cod. d. tit.* propterea olim inſtituta erat Præfectura palatii, de qua Alex. ab Alex. in *Genial. lib.*6. *cap.*21. Certe in principis palatio milites arma ferre prohibentur, *cap.*1. §. *nemo*, *de pace ten.* quemadmodum & in quibus degunt Urbis tribunalia, in quæ cum enſe ingredi prohibitum eſt dum jus redditur. Ex quibus infertur advigilandum, prout regula eſt, ne in caſtra urbeſve armati ſinantur ingredi homines. Domus enim nedum regiæ, ſed & privatæ, refugium ſunt inhabitantibus eo ſanctum inviolatumque, ut etiam à ſuperiorum ira juſſuque contutentur, quando de domo ſua ne quis in jus vocetur, aut per vim extrahatur conſtitutum eſt, *l. plerique*, *ff. de in jus voc. l. ne cui*, *ff. de reg. jur.* quod quomodo intelligatur, exponit Cotta in *memor. ver. domus*. Quod in Hiſpania ſacroſancte obſervari audio, etſi in hoc Regno, nec modo, ſed etiam & in hac Urbe, contrarius invaluerit uſus. Privatorum autem domus, *ædes* dicun-

A tur, *l.Paulus*, *Cod.de offic. rect. prov.* palatii vero nomen Papæ hoſpitio competit, *clem.1.de judic.* ubi Gloſ. aulam interpretatur, & Imperatoris, in *rubr.Cod.de privil.eor.qui in ſac.pal.mil.* & in *can. Conſtantinus*, 96.*diſt.* unde notatur Palatium Papæ & Imperatoris dici *ſacrum*, & *ſacrum conciſtorium*, ut per Reſtaur. *de Imperat. quæſt.* 86.*cum ſeq.* ubi de ſede, illudque pro camera etiam accipitur, *can. Guiliſarius*, 23. *q*.4. Quid autem ſit conciſtorium, prætorium, & auditorium, & quod ad Præfectum præt. ſpectet, quid domus ſacra, dominica, & auguſta, & divina, & quid baſilica imperialis, quidve differat domus ab inſula, declarat Cæſ. Coſta in *lib. var.quæſt.* Caſtra vero ideſt caſtella limitaneorum in provinciis, finium tuendorum regundorumque cauſa ſunt erecta, & proinde Principes nobileſque B in illis degere debent; quod caſtri ethymologiæ conſonum eſt: *caſtrum* enim appellari voluit Caſſan.in *Catal.par.1.conſid.*55.à caſtrando, eo quod ibi habitantes ceu caſtrati cogantur ne divagentur: ſane *caſtrare* interdum pro privare antiquioribus dictum invenitur: vel dic à ſimilitudine caſtrorum, id eſt exercituum: metantur enim & inſtruuntur hujuſmodi caſtra, ſive caſtella ad cuſtodiendos limites, perinde ac metantur inſtruunturque caſtra ſeu exercitus ad debellandos hoſtes: eaque caſtra cum poſtea in feudum militibus dari, militeſque ipſi titulis inſigniri cœpiſſent, ipſorum aliqua ad optionem titulariorum, etiam ab hoſpitandorum militum onere immunia fieri cœperunt: cujus rei ſi primordium quæras, haud ab hinc adeo longe invenies: certe à neutro jure pontificio (inquam) nec Cæſareo, agnoſcitur; C ſed à noſtro municipali tantummodo: neque ab hoc etiam ſcripto, ſed præcipue conſuetudinario. Et ex interpretibus unus Cæſar Urſillus *ad Afflict. deciſ.*101. reſervatæ Cameræ nomen protulit, eſſeque ait cum Caſtri domino, ejuſque domui & Vaſallis hoſpitandi immunitas confertur. Eamque Rex Catholicus Neapolitanis gratificandi gratia conceſſiſſe fertur; in anno autem M. D. V. nobilibus civibuſque in regni villis caſtriſque commorantibus communicaſſe, ac demum anno VII. in omnes propagaſſe Barones, dum tamen in ſuis caſtris cum ſua habitarent familia: quam quidem prærogativam Car.V. Cæſar anno XXXIX. refirmavit, excepto jure tranſitus, qui per diem & noctem interpretatus fuit: cujuſmodi pluribus in caſtris pro eorum qualitate plures ſunt potiti Barones. Cujus rei Cæſar D cum à Prorege rationem poſtulaſſet indagandam, Fiſcus abuſum eſſe reſpondit, & proinde reformatione indigere: eoque magis quod actualis atque præſentis habitationis intuitu conceſſæ præſumuntur; ut vel inde ſit maniſeſtiſſimum, deſignationem non ſufficere; ea tamen *capitula* conſulendo exhibita ſunt per Regiam Cameram, ex cujus conſultatione hæc deprompſi. Ex quibus, etſi conceſſionis non meræ Principis benignitati aſcribenda præſumi poterit, tamen & in dictis capitulis expreſſa, & aliæ nobis erunt indagandæ pro cauſæ qualitate & pondere. Profecto conceſſionis initium ad Neapolitanorum benemerita reſpexiſſe par eſt affirmare, idcirco ad exemplum non trahendum nec ad alias producendum perſonas, *l.1.ff.de conſtit. Inſtit. de jure nat. gent. & civ. §.ſed & quod principi*, *l.miles*, *ff. de milit.*

teſtam.

teſtam. l.ita ſtipulatus, §. *Chryſogonus*, *ff. de verb. obligat.* At vero adoha A onus feudi eſt reale, tex.in *conſtit.Reg. Sive reale*, Camerar.in *cap.Imperialem*, *fol.24.col.4.ſub litera* R. & ratione feudi illud præſtare tenentur Barones, Iſern.in *cap.1. quis dic.Dux*, & in *cap.1.§.ſed non eſt alia juſtior, Quæ ſit pr. cau. ben. adim.* quia Dominum adjuvare tenentur & in ejus eſt optione, vel perſonale, vel pecuniarium habere ſervitium, idem in *cap.1.* §.*ſimiliter*, *de cap. Conr.* & in *d.cap.Imperialem*, §. *firmiter*, *de probib. feudi alienat. per Frid.* & in *cap. licet*, *ſi de feudo fuer. controv. int. dom. & agnat.* Bald. in *l.1.ff. de oper. libert.* Afflict. in *deciſ.265. num.51.* & in *conſtitut. Quamplurimi*. Hoc autem hoſpitandi munus, alio & diverſo jure pro militum alimentis præſtatur pro Regni defenſione; & proinde ex diverſis illatio fieri non debet, *l. Papinianus*, *ff. de minor.* Ratione autem B convenientiæ ad alios poſtea cum ſit propagata à jure receptum eſt, *l. venditor*, *ff. de reſcind. vend. l. minoribus*, *ff. ad Syllan.* §. *theſauros*, *Inſtit. de rer. diviſ.* item & ratione honeſtatis, *l.2. Cod.ne fiſcus rem quam vend. evin.*

Et ab authoritate Principis excipitur honeſtas,Bald.in *l.quod ex libera*, *ff. de oper. libert.* Martin. Laudenſ. in *tract.de Princ. quæſt.16.*

Alia etiam perpenditur ratio, nempe quia feudalia onera ſuſtinent, in ſolvendis ſcilicet releviis, quæ cauſam videntur habere particularem, ut hujuſmodi onus ex natura & lege feudi ab initio in feudi conceſſione fuerit inſitum: quandoquidem relevium, in domini recognitionem, & inveſtituræ renovationem ſolvitur, in *conſtitut. Reg. poſt* C *mortem*, & *ibi* Iſern. *colum. fin.* & in *cap.1.§. ſimiliter*, *de capit. Conr.* & in §.*ſed & res*, *per quos fiet inveſt.* ubi Alvar.& Loffr. & in *cap.1. num.56. ex quib.cauſ.feud.amitt.* & Afflict. in *deciſ.165. num.19.* Capyc.in *cap. Imperialem*, §.*præterea ſi quis infeudatus*, *colum.21. de proh.feud.alien. per Frid.* Incongruum enim eſſe non debet, nam ſicut unus plurium perſonarum vicem repræſentare poteſt, *l. tutorem*, *ff. de his quib. ut indign.* ita diverſis rationibus plura onera ſuſtineri: unde compertum habemus Barones pro bonis ipſis reddititiis collectam ſolvere, ſecus ſi à Reg.Camera, Luc. de Penn. in *l. agros*, *Cod. de fund. limotr.* quemadmodum & ratione rerum domanialium cum vaſallis contribuere compelluntur in collectis: pro muris pontibuſque reficiendis,fontibus curandis,viiſque ſternendis,idem de Pen.in D *l.fin.C.ex quib.mun.lib.10.*Capyc.in *inveſt.feud.verſ.Domini*,& *ver.Princeps*, *fol.123.*An autem cameræ reſervatæ potiri debeant Barones tunc ſolum cum actu & præſentes in ſuis oppidis habitant, an habitationis deſignatio ſolummodo ſufficiat, non levi dubio verti poſſet,per ea quæ Bart.tradit in *l.cætera* §.*ſed ſi paravit*,per illum *text.ff.de leg.1.*& quod hæc procedat regula ut deſignatio ſive deſtinatio habeatur pro facto *inferius* dicemus. Et hoſpitia quæ per tranſitum debentur, nullius ſunt conſiderationis, Gloſ.in *l. ſi quis poſt hanc*, *Cod. de ædific. priv.* cum aliquantiſper morari videantur, *d. l.1.§.habitari*, *ff. de his qui effud. vel ejec.* Caſſan. in *Catal. par. ult. conſiderat.6.* Quibus conſequens eſt dicere, quod perſonæ quibus hæc hoſpitandi immu-

A nitas eſt impertita, ex juris diſpoſitione ſingulatim ſunt nominatæ, *l.3. Cod. de muner. patrimon. l.2. Cod. de epiſcop. & cler.* Inter eos autem, ad quos ex judicum religione in alio etiam propagatur, ut *infra* dicemus, barones minime connumeratos proſpicimus: iique, ex dictis regiis conceſſionibus nuper promulgatis, an ex juſtitia eo privilegio muniantur, & an recte fiat, jure dubitari poteſt; quippe quod in aliorum pauperiem tendit. Quocirca compertum habemus Principem de ſuo reficere debere quicquid gravaminis alicui inferat, immunitatem alteri concedendo, Bald. in *l.ſi unus, §.ſed ſi generaliter, ff.de pact.* Gul. de Cun. *ibid. §.item ſi pactus*, idem Bald. in *l.etiam, Cod. de exeq. rei jud.* Jacobin. de S. Geor. & Specul. ab eis relati hoc idem aſſerunt ex *text.* in *l.actores, Cod. de exact.* B *tribut. lib.12. & ibi* Gloſ. Quod enim à pluribus fertur, facilius ſuſtinetur, Abb. in *cap.accedentes, de præſcript.* quem ſequitur per multa Caſſan. in *conſuet.Burg. §.18. fol.1288. verſ.3.* Imo & Princeps onere patrimoniali non excuſatur, *l.1. Cod. ut nem. lic. in empt. ſpecier. lib.10. l. ſunt munera, ff.de vacat. muner. d.l.2. Cod. de epiſcop. & cler. l.2. Cod. de privil. dom. aug.* Luc.de Penn. in *l.2. Cod.de privil.eor. qui in ſac. pal. mil.* & in *l.medicos, Cod. de profeſſ. & med.* inter quæ hoſpitium eſt, *l.3. Cod. de muner. patrimon.* Et de bonis in cenſum relatis ſive accataſtatis ut loquuntur, ſi ad Regem irent tanto minus deberent de collectis illius terræ recipere, niſi jure devolutionis accederent, non autem novæ acquiſitionis, ſecundum allegata per Capyc. *de inveſtit. feud.* in *ver.* Princeps, *fol.121.* Et C immunitas collectarum reſpectu Regis & non municipii tenet, *l.vacantis, Cod. de decur. lib.10. & ibi* Bart. Luc. de Pen. Jo:de Plat. Alex.in *conſil.30. vol.5.* Aretin. & alii in *l.ſi ex toto, ff. de legat.1.* Porro immunitas unius, alterius eſt gravamen, Luc. de Pen. in *l. fin. Cod. de exact. tribut. lib.11.* Et munerum perſonalium immunitate conceſſa, nec angariæ, nec annonæ, nec à vehenda nave, nec hoſpitii recipiendi jus venit, *l. pen. verſ. hæc omnia, ff.de muner. & honor. l.pen. §.duo genera, ff.de vacat.mun.* Videntur enim hujuſmodi conceſſiones, in reip. damnum tendere, & ideo Principis remiſſio non valet, Bald. in *cap.cum cauſa, de probat.* Caſſan.in *Catal. par.1. conſid.44.* unde partem contribuendam ab eo quem eximit, excomputare tenetur, quod cum aliis ponit Capyc. in *inveſt. feud.* in D *ver.* Privilegiatus, *fol.123.* Hinc eſt quod immunitas conceſſa Præſidentibus Reg.Cameræ, quæ poſtea anno M. D. L. Illuſtriſs. Don Petro Toleto Vicerege, ad Præſidentem Sacro Conſilio, ac item ad Reg. Conſiliarios propagata fuit ut omnimodam haberet exequutionem, ac ſolum ut bona tenentes Univerſitatibus correſponderent, pro Univerſitatibus ipſis dictum fuit ut ad onus Curiæ verteretur: eoque jure nunc R.Camera utitur, Judices enim immunes ſunt, *l.fin. Cod. de profeſſor. & med. lib.10. & ibi* Luc. de Pen. Caſſan. in *Catal. par.11. conſid.46. l.1. Cod. de præpoſ. labor. lib.10. l.jubemus, C.de ſacroſ.eccl. l.inductis, ff.de excuſat.mun.* Quinimo ne ipſæ quidem Univerſitates immunitatem alicui ex civibus concedere poſſunt, *l.eum qui, Cod. de decur. lib.12. l.immunitates, Cod. de agr. &*

con-

*conſt. lib.*11. niſi quibuſdam ex cauſis, ut per Capyc. *de inveſtit. feud.* in A *ver. privilegiatus*. Quæ quidem multum facerent ad Civitatis Neap. rationes coadjuvandas in cauſa cum Civitate Capuæ, jam per Reg. Cameram in Collater. Conſil. relata; cujus hæc ſumma Civitate Neapolitana frumenti inopia, ſicut & totum Regnum, aliquando laborante, e Sicilia ingenti pretio importandum, curatum fuit, ne ſi ex ipſo Regno quæſitum fuiſſet, exhauſtum & fame oppreſſum remaneret: quapropter maximum æris alieni gravamen ſubivit: ad quod levandum, conſtitutum fuit ut tertiam tantum partem ipſa Civitas perſolveret, reliquum ex Regno exigeretur. Capua ſolutioni contribuere negavit, quod Cæſar ab hujuſmodi illam tributis privilegio immunem fecerat, quod tamen ex cauſa onerofa meruiſſe profitebatur: reque in judicium adducta, ſecundum ipſam judicatum B fuit: indeciſum tamen ad onus ne Curiæ, an ipſius Civitatis ea portio cederet: & licet ob pecuniæ interventum, id jure contractus illi deberi dixerit, & proinde irrevocabile, Bal. in *l. qui ſe patris*, *C. un. lib.* Afflict. in *conſtit. ea quæ ad decus*; tamen contractui Principi damnoſo non eſt ſtandum, Alb. in *l.* 1. *§. ſi quis*, *ff. de off. proc. Caſ.* Bal. & Doct. in *c. intellecto*, *de jurejur.* Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 24. *num.* 93. & *conſid.* 96. quin etiam ab annonæ onere præſertim imminente fame, nemo penitus eximitur, *l.* 1. *C. ut nem. lic. in empt. ſpec.* nec à ſuperindicto imponendo, Gloſ. in *rubr. Cod. de ſuperind.* imo & tempore neceſſitatis omnia ſunt communia, *l.* 2. *ff. ad leg. Rhod. de jactu*, omniaque privilegia publicam ob utilitatem occaſione famis & belli peſtiſque, revocantur, Bartol. in *l. jubemus*, C *Cod. de ſacroſanct. eccleſ.* Jacobin. de S. Georg. in *l. de ætate*, *§. ex cauſa ff. de interrog. action.* ad quæ *text.* in *l.* 1. *Cod. de navib. non excuſ.* claudique tractas, quo frumentum vilius vendatur in præjudicium Baronum non ſine dubio poſſe, dixit Minad. in *conſtitut. Reg. In aliquibus*, ex Felyno in *cap. nonnulli*, *de reſcript.* Roman. in *conſil.* 436. Et certe durum hoc Civitati videbatur, ac difficile perſuaderi poterat interpretatio exemptionis in præjudicium ſui, quæ caput eſt Regni, ſicut Roma caput orbis terrarum, *l. nemini*, *§. quoniam*, *Cod. de conſulib. & non ſparg. lib.* 12. *l.* 1. *§. ſed & ſi quæ*, *Cod. de vet. jur. enuel. §. fin. juncta glo. Inſtit. de ſatiſdat. tut.* & Camera totius Imperii, ut *ſupra* dictum eſt, & Domus Regia, ut late loquitur Frater in *epith. Civit. Principiſque perennis eſt ſedes*, quæ jam periclitari inceperat, ex quibus exceptam declarari nixa eſt: quemadmodum D & perſona loquentis, & Regia & magna ſemper excipitur, *l. inquiſitio*, *cum concordd. de ſolution.* Afflict. in *deciſ.* 265. & ſicut Romam communem eſſe patriam ſcimus, *l. Roma*, *ff. ad municip. l. ſed & reprobari*, *§. fin. ff. de excuſat. tut.* ita & Neapolis: & ubi reſidet Princeps ibi Imperium, & Regnum, & Territorium permanet, *l.* 1. *§. Romæ*, *Cod. de vet. jur. enucleand.* & *l.* 1. *§. ignominiæ*, *il* 2. *ff. de his qui not. infam.* Bald. in *l.* 2. *§. legatis*, *ff. de judic.* & alii adducti per Reſtau. *de Imperatore*, *q.* 106. & *qu.* 110. *privil.* 226. Quinimo in obligatione generali non venit Civitas in qua eſt titulus, Luc. de Pen. in *l. in ſacris*, *Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.* 12. &

ibi

A *ibi* per Afflict. Civitas autem Neapolis caput eſt Regni, iiſque decoratur titulis, quos Frater ſuo cumulat loco: ut non immerito alias præcedat Civitates, & tanquam Metropolis cæteris præfertur Univerſitatibus, Pet. Bell. in ſuo *Spec.princ.* Tiraq. de *Nobil.cap.6.* ſicut appellatione clericorum non venit Epiſcopus, nec Cardinalis, niſi ubi de anima tractatur, Cotta in *memor. ver. anima*: Nam una civitas metropolitana, alia major eſt quo ad dignitatem, Bal.in *l.ſi duas, in fin. ff.de excuſ.tut.*Caſſan.in *Catal.par.12. conſid.60.* idemque de excelſis metropolitanis probat *ibi* Caſſan. Impræſentiarum etiam (ut opportune huc divertamus) & juris eſſet & æqui ſi omnes Regni Univerſitates pro rata contribuerent Civitati noſtræ ære alieno exonerandæ, quod ipſorum Regnicolarum cauſa maxime conflavit in frumento B extra Regnum comparando,importando,piſtoribus diſtribuendo,curandoque, ut panis ad opulentiam conficeretur longe vilius quam conſtitit, etſi imperialibus conſtitutionibus id illi facere ſit inhibitum,*l. fi.ff.ad leg Jul. de ann.* Sane quidem Regnũ univerſum in cauſa fuit quare tantum debiti Urbs noſtra contraxit:quandoquidem,(præterquam quod ne Regnum ipſum frumento exhauriretur unde affici poſſet inedia aliunde ſibi fruges coemendas curavit) ipſimet regnicolæ vili hic comedunt, quod caro eſt emptum; exterorum enim & præſertim regnicolarum multitudo, longe civium ipſorum numerum ſuperat, dum partim ob uberiorem vivendi commoditatem, partim litium finiendarum cauſa, huc concurrunt, partim etiam ſtudiorum, in quibus eo proficiunt, ut ad ſuprema regni officia, quæ civibus C tantum Neapolit. omni jure debentur, ut probat Frater in hoc *lib. cap.17.* non aſpirent ſolum, ſed uſque eo ambiant affectentque, ut aſſequantur tandem. Nec parum fuit id facere, alias enim ex eodem Regno ali debet ſecundum Cagnol.in *lib.de vita & regim. prin. num.74.* & frumenta ad exteros evehi nec juris nec moris eſt, ex *reg. l.præſes, C.de ſervit. & aqua*, ex ordine charitatis, Luc.de Pen. in *l.nominationum, C.de decur. lib.10.* Iſer. in *proœm. conſtit.* Afflict. in *deciſ.190. num.9.* Nec juri congruit ut reliquæ Univerſitates ſuſtineantnr ſuper ære Civitatis Principis; quæ proinde maximum ſubit ruinæ periculum; Idque perſpicuum eſt hoſpitiorum exemplum; qui enim hoſpitari deberet ac aliqua ratione excuſatur, contribuit ære. Quocirca omni jure obſtrictos putarem, ut maximum quod inde D conſequuntur commodum, nempe ubi vitam degunt, nobilitatem & opes ſibi pariunt, quod & commoditati & gloriæ ſuis ipſorum Univerſitatibus prorſus vertitur, parvo hoc ſuperindicti incommodo compenſarent; penſarentque præſens damnum; ſi damnum putandum eſt ſuccurrere matri, cum perpetuo, eoque ingenti, quod inde retrahunt, utili. Quapropter non aberraſſe mihi videor, qui hanc viam, ceu facilem, tenendam propoſui Illuſtriſs. Proregi, cum nuper Dominus Rex noſter huic Civitati ut ſe ab ære debito redimat, indixerit. Caput enim eſt Regni, reliquæ civitates membra, languentique capiti à membris omnibus ſuccurrendum vel ipſa natura conſtituit, quando omnium membrorum ſalus à capite pendet: eoque magis quod ob ipſas tanto ſubjecta eſt oneri. Quod

non

non controvertendum videtur, tum quia juris diſpoſitioni conſonum eſt, A ſiquidem qui particeps fuit commodi, incommodi expers eſſe non debet, *cap. qui ſentit*, & *cap. rationis*, *de reg. jur. in 6. cap. cum non deceat*, *de elect. eod. lib. l. id quod*, *ff. de rei vendic. Inſtit. de legit. tut. & aliis concord.* tum etiam quia rite & recte id alias obſervatum vidimus per Illuſtriſs. Ducem Oſuni Viceregem, ex voto Collateralis Conſilii. Nec dici poterit ſe ut noverca hac vice gerere in regnicolas, quæ ſemper ſe in eos ut mater geſſit: imo ſi id nomen utcunque ipſi eſt imputandum, in cives quam in exteros potius imputandum; qui nec famis nec peſtis tempore ejus deſeruerunt lares, ſed morigeri illi & obſequentes in quavis fortuna fuerunt. Principis igitur prudentiæ, Magiſtratuumque integritatis erit, huic adeo æquæ ac neceſſariæ imputationi authoritate & conſilio aſtipulari. Utile enim B negotium cum gerit Civitas, pro univerſo Regno gerere intelligitur, *l. ſolvendo*, *ff. de neg. geſt.* una enim eſt provincia hoc Regnum, Luc. de Pen. in *l. fin. Cod. de diſcuſſ. lib.* 10. Capyc. in *cap. Imperialem*, *de probib. feudi alien. per Frid.* Afflict. in *deciſ.* 109. *& de jure protomiſ. fol.* 271. Frec. *lib.* 1. *de ſubfeud. in quæſt. parlam. de ſubfeudatar.* eſt autem diviſum in provincias ratione commodioris regiminis, *l. Cajus*, *§. Titius*, *ff. de legat.* 2. Sicut una eſt tutela licet plures ſint tutores; & unum eſt collegium quamvis diverſæ ſint ſectæ, Bart. in *l. fin. ff. de colleg. illic.* & diverſi officiales Regis unam faciunt curiam, Joan. And. in *conſtit. humanitatem*. Itaque opus hoc, opus eſt publicum totius Regni; & in reficiendis operibus publicis, omnes qui inde utilitatem habent contributioni obnoxios eſſe compertum habemus, *l.* 2. C *§. viarum*, *ff. ne quid in loco publ.* & cuncti qui in eo territorio poſſident conferre tenentur, *Auth. de eccleſiaſt. tit. §. adhoc ſancimus*, *l. per Bythiniam*, *C. de immun. nem. conced. lib.* 10. Gul. de Cun. notabili diſtinctione in *l. neminem*, *n.* 10. *Cod. de ſacroſ. eccl.* Huic etiam eſt affine quodjam nunc in Reg. Camera vertitur de eximenda Reg. Curia à novis ſtipendiis, novis etiam militibus erogatis ad tuendas Aprutinas Provincias jamdiu ab annatis obſeſſas vexataſque; quando tributorum jus Regi à Provincialibus denegatur, tum ob jam dicta ſtipendia, tum ob alias etiam impenſas eadem occaſione profuſas ac pene ad inopiam illos adigentes. Cæterum quæ de Neapoli à ſuis provinciis omnibus coadjuvanda diximus, & huic facti ſpeciei jure coaptari poſſunt: eoque fortius quod idipſum in finitimis provinciis alias obſerva- D tum novimus ex mandato Illuſtriſs. Marchionis de Mondejar, qui cum Calabria eadem latronum proluvie undique turbaretur, onere ſuorummet provincialium expellendos extirpandoſque juſſit, libentique fuit animo obtemperatum, ut juri conſonum eſt. Nam tametſi Regi tributa ſint conſtituta, ut ſubditos in pace protegat, eaque ad repellendos hoſtes eroget, ut paulo ante diximus & ſupra ad *cap.* 16. id tamen æque interpretandum venit dum incurſiones non fiunt ex contumacia & culpa ipſorummet ſubditorum prout præſentes fiunt; promittens enim aliquem defendere, non tenetur, ſi culpa ſua illi veniat offenſio, Soccin. in *conſil.* 70. *verſ. ſed præmiſſis non obſtantibus*; *vol.* 3. Alber. Roſ. in *l. quidam cum filium*, *ff. de verb. obligat.*

A Jaſ.in *l.qui rem*, *num.4. Cod.de ſacroſ. eccl.* Grammat. *deciſ.111. num.109.* Interpretatio enim hæc eſſet multum ſiniſtra, quia per indirectum promitteret contra ſeipſum, Alber. in *l.frater à fratre*, *ff.de cond. indeb.* Bald. in *cap.Imperialem*, *de proh.feu. alien. per Frid.*

Rex confirmans ſtatuta Civitatis, non cenſetur confirmaſſe contra ſe, Bart.in *l.omnes populi*, *ff.de juſt.& ju.* Mart.Laud. in *tract.de Princ.q.142.*

Et ut ſemel dicam, id locum habere debet in ordinariis delictis & latrociniis, ideſt perpetratis ab iis latronibus, qui ab ordinariis poſſunt expelli & corripi Barricellis quibus Univerſitates miniſtrant ſalaria ad vitandam pœnam refectionis damnorum clandeſtinorum ad quam tenerentur vigore *Conſt. Si damna clandeſtina*; non autem cum ſubditi catervatim more hoſtili, ut nunc evenit, in tantum deveniunt juſtitiæ contemptum, ut Regnum in periculum adigant, & tempora ſtatui perturbationi oportuna videntur. Occaſio enim incogitata, novæ militiæ opus parere facit, *l.cum res*, *ff. de ſolut.* & jura ſunt ad ea quæ frequentius eveniunt aptanda, *l.nam ad ea*, *cum concordd. ff.de legib.* & ſoliti argumentum in his prævalet, *l.quæſitum*, *§.etſi ſine*, *ff.de minor. l.certi conditio*, *ff. ſi cert. pet. l.ſi quis donaturus*, *ff. de uſufr.* Et tanto magis cum culpa provincialibus in univerſum aſcribi poteſt; puta ſi cum potuiſſent, latronibus non reſtiterint, non expulerint, non fuerint inſectati, Bart. in *l. ne quid*, *ff.de incend. rui. naufr.* & *l.1. ff. arb.furt. caſ.* & facit *cap. frequens & ineffrænata*, & *cap.clandeſtinis*, *de pœna hom. cland.* & conſtit.Reg. *Super inciſionibus.* Quod ſi & ducendo, & fovendo, & receptando opem tulerint, eos ipſos damnorum refectioni obnoxios eſſe, neſcio qui negaverit: quod quidem ab his provincialibus factum ſcimus, qui abannatos nedum non ſunt perſequuti, juxta Viceregis præcepta, & banna, verum illis adhærentes, illorum rapinis communicaſſe præſumuntur. Imò milites regios, ac perſequutores recipere nolebant, cum latrones ipſos libenter reciperent: quod mihi non uno ex proceſſu innotuit dum pro fiſco crimina exagitarem, qui adhuc & in Reg.Cam.Summ. & in M. C.Vicariæ videri poſſunt. Quinetiam læviſſima eſt pœna, illos pecunia mulctare, qui non tantum multorum neci, ſed & totius pene Regni ruinæ cauſam dederunt, quod quidem alias diſcuſſum fuit in Sac.Conſilio contra Univerſitatem S. Severini, ut ex Grammat. *deciſ.47.* eſt videre. Hoc igitur modo Regiæ Curiæ tam cito ſuccurreretur, quam cito tot notoria damna eſt paſſa. Qua de re in Regia Camera pluribus in ſeſſionibus ad formandas deſuper conſultationes, multas oboriri vidimus altercationes; eique terminandæ adhuc invigilatur; & pro Regiæ Curiæ indemnitate, & pro tributorum exactione, & tandem pro populorum tuitione: unde ſententiam & juris diſpoſitioni, & boni regiminis exemplo conſonam, proferendam non dubitamus: paremque rationem optimo Principi videri cenſendum, cum ipſe pater ſit omnium & in corripiendo & in protegendo, ut latius dicemus in noſtro *tract. de Regal.Reg. Neap.* Enimvero in his regiones & loca mulctari nefas non eſt, *l.ſi ita*, *§.ult. ff.de fund.inſtr. & inſtrum. leg. d. l. ne quid*, *ff. de incend. ru.nau.* Iſer. *de ſtat. & conſuet.*

con.

con.lib.eccl.§.navigia, & quæ Luc.de Penna in *l.quemadmodum*, *num.*14. A
*Cod. de agric.& cenſ. lib.*11. Quandoque enim nationis vis tanta eſt, ut bonum & malum pariat; quod quidem late deduxit Caſſan. in *Catal. par.*1 1. *conſid.*24. interpretando vulg. *textum* in *l.quod ſi nolit*, *§.qui manicipia*, *ff. edil. edicto*. Et licet in iis, quæ non habent corpus nec perſonam, dici poſſit non adeſſe delictum, ut modo his provinciis contingit, prout de univerſitate fertur; citra tamen ſententiam Innocentii in controverſiam deductam per Bart. in *l. aut facta*, *§.nonnunquam*, *n.*5. *ff. de pœn.* nihilominus omittendo quod facere tenetur, prout bannitos expellere, & ſimilia, cum ea civiliter agitur ex negligentia & omiſſione, & haud dubie prædicta, difficultate non laborant, *l. jubemus nullam*, *Cod. de ſacroſ. eccleſ. l. ſi procurator*, *§. ſi tutoribus*, *ff. mand.* Salyc.in *l.*1. *Cod. de ſeditio*. Eoque ma- B
gis quod bannitorum imperium magnum habuit tractum ſucceſſivum, & continuatum, de quo per Petr. de Anchar. in *conſil.* 153. quod etiam illarum provinciarum voluntatem indicant, Felyn. in *cap. dilectus*, *el* 2. *n.*9. *de Symon.* Enimvero non ſunt vaſalli ab obligatione capiendorum abannatorum ſoluti, alias cenſentur infideles, in *legib.Longob.l.judices*, *de feu. & benef. l.qui latronem*, *cap.*1. *§.receptores*, *de pa.ju.firm.* Andr.in *conſtit. Receptans*, Afflict. in *deciſ.*265. *num.*89. quod ſi generaliter eſt verum, multo verius in Aprutinis inſpicitur; qui de genere ſunt bellicoſorum, & facile rebellantium, cujus rei ſunt Romani teſtes, à quibus ſæpius deficiebant. Huic par eſt, quod ob culpam aliquorum ex provincialibus deſtruitur tota provincia, Barto. in *l.aut facta*, *ff.de pœn.* ubi ob culpam ali- C
quorum ex Templariis deſtructum fuit totum collegium, ut latius diximus *ſup. in adnotat. ad cap.*1. Imo etiam citra culpam unus pro alio tenetur ad abannatorum exterminium, *l.fin.Cod.de naufrag. l.fin. Cod.de primip.l.jure proviſum*, *cum concord. Cod.de fabric.lib.*11. Covarr. *lib.*2. *var.reſol.cap.*8. Clar.late in ſua *praxi*, *quæſt.*86. Nullique dubium eſt quod ſi majores provinciales id avertere voluiſſent, tantam pauperiem & perniciem abſtuliſſent, & proinde delinquente univerſitate, puniuntur majores, ſi prohibere cum potuiſſent, non prohibuerunt, 23. *q.*5. *can. præterea notatur* 26. *q.*2. *can. penult. cap. quantæ de ſent. excomm.* Nec etiam multitudinis in pœna pecuniaria infligenda ratio haberi ſolet, ſicut nec corporalis; quinimo omnes de Regno interdum diſſipantur, exemplo legionis militaris deficien- D
tis, quæ penitus delenda venit, *l.*3. *§.penul. ff.de re milit.* & Chartago aratro ſubjecta fuit, *l.ſi uſusfructus*, *ff. quib. mod. uſusfruct. amitt.* quæ habes late ex Luc. de Penna in *l. ſive*, *Cod. de exactor. & exequutor. lib.*12. ubi etiam de cauſis ex quibus quis ex alienis criminibus punitur. Et id quidem ratione provincialium omnium; at ratione conſanguineorum, habemus jam *pragmaticam* conſtitutionem promulgatam ab Illuſtriſs. Comite Olivaris, ut pecuniarie teneantur; quod ex juris fonte manavit, *cap.*2. *de delictis puer.* Barto. in *d.l.jure proviſum*, *Cod. de fabric. lib.*11. Bald. in *l.*1. *Cod.ne fil. pro patre*, Jaſ. in *§.actionum autem Inſtit. de action.* & nos hac de re copioſe ſcribimus in *tract.de Regal.Reg. Neap.* Verum jam tandem unde

Oo di-

A digreſſa eſt oratio redeamus. Dicebamus igitur Principem de ſuo reficere debere quicquid impendii alicui affert in alterius utilitatem. Et id quidem, ni fallor, velut opt. Princeps conſcientia perculſus, expreſſe fuit Cæſaris intentionis, cum d.Illuſtr. D.Petro Toleto, ut certus fieret à ſuis conſiliis juſſit ut quanti penſi camera eſſet reſervata, & an Baronibus jure deberetur, ac ad ipſum referret. Conſultationis autem reſponſum, poſtulationi conſonum fuiſſe perſpicitur. Fiſcus enim declarandum inſtitit, ut *ſupra* retulimus: *limitate ac reſtricte conceſſas intelligi*: ideſt, tunc ſolum, cum Barones in ſuis caſtris præſentes habitant: parique modo abuſum corripiendum plurium Camerarum uni conceſſarum, habita ratione qualitatis ipſorum, eorumque familiarium, ac reſervatorum oppidorum capaci-
B tatis. Quod quidem per juris tramites judicandum veniret auditis Baronibus & Civitate, ac abroganda conſuetudo ex qua id ortum habuiſſe R. Camera reſpondit anno M. D. LXI. ut mihi innotuit, ſuper quo nil unquam proviſum poſtea fuit. Et ſcimus Reges Aragoneos intantum invigilaſſe ne hoſpitia minuerentur, ut literas familiaritatis, quæ præter alia privilegia, ab hoſpitandi onere eximebant, abrogarint, neminique poſtea conceſſæ amplius fuerunt. Præterea, preſſius intuendo, tametſi rationes in dictis capitulis expreſſæ, principali oraculo per verbum, *Placet*, ceu finales approbatæ videantur ex reg. *tex.* in *l.2. Cod.de judic.* tamen cum factæ ſint ad partis poſtulationem, non autem motu proprio, non juſta cauſa factæ cenſentur, *l.1. Cod.de petit.bonor.ſublat.* Roman. in *l.ſi vero*, *§.de viro ff. ſol.ma-*
C *trim.* Jaſ. in *l. ſi teſtamentum*, *Cod. de teſtam.* Et proinde illis forte non contentus, Regiæ Cameræ reſponſum expectavit. Verum utcunque ſit, cenſeo ex ratione non fore ut Cameræ reſervatio Baroni indulta, ad vaſallos extendi poſſit, conſtitutum eſt enim ut militis privilegium ad filios non extendatur, & multo minus ad vaſallos, Iſern. in *cap.* 1. *de capit. qui cur. vendid.* Fret.in *differ.feud. titul. fol.*250. Et feuda ut plurimum quaternata, *Caſtra* dicuntur, & in loco alto ſituantur, Luc.de Pen.in *l.ſicut fieri*, *Cod. de erogat. milit.ann.* & de caſtrorum militarium forma habes, ex Caſſan.in *Catal.par.ult. conſiderat.*65. & muris circundata interpretantur, Fret.*lib.*2. *de ſuffeud. author.*29. Imo intantum ſunt militaria ut verendum veniat an legato caſtro, veniant arma ibi exiſtentia, Oldrad. *conſ.*165. Martin. Lau-
D denſ. in *tract.de Caſtell. & Caſtro artic.*4. Cotta in *memor.* in *ver.caſtro.* Et denique caſtra hoſpitia ſunt militum, *l. omnes Cod. de metat. & epidemec. lib.*12. & militum onus eſt in caſtris permanere, alias *emanſores* dicerentur, *l.*3. *ff. de re milit.* & caſtra ſic debent eſſe coacta ut clavibus ſint claudenda, claveſque penes digniores ſunt cuſtodiendæ, Caſſan. in *Catal. par.*11. *conſid.*17. Germanus meus in hoc *lib. cap.*12. & habent caſtellanos de quibus in *l.limenarchas*, & in *l.*1. *Cod. de fund. limotroph. lib.*11. & in *l. munerum*, *ff. de munerib. & honorib.* idem Caſſan. in *Catal. par.*9. *conſid.*22. Cotta in *memorial. ver. Caſtellanus*. Et quemadmodum milites exautorantur, quod eſt privari denudarique cingulo inſignibuſque militaribus, *l.2.§.ſed ſi eum*, *ff. de iis qui not. infam.* ad degradationis clericorum cœleſtiumque militum

inſtar

inſtar, ita & Barones à Regibus, Grammat. in *dec.65. num.63.* Cotta in A
memor. in ver. Imperator. Quod rationi adhæret; ad eum enim Barones
creare ſpectat, prout ad ſolum Papam Cardinales inſtituere, Felin. in *rub.*
de conſtit. 2. colum. facit *tex.* in *l.1. ff. de amb. l. probatorias Cod. de diverſ.*
offic. lib.12. Reſtaur. *de Imper. quæſt.110. privil.130.* Inſuper ſi ipſam pon-
deremus *Cameræ* vocem, ne omnes quidem Baronis familiares ab hoc onere
immunes inveniemus; tantum abeſt ut ad ſubditos produci poſſit: quan-
doquidem non dicitur *domus*, aut *palatium reſervatum*; ſic enim dubio
procul comprehenderetur univerſa familia, *l.locus*, & *l.pronunciatio*, *ff.*
de ver.ſig. ſed dicitur *Camera reſervata*, quæ eſt ut diximus, una, domus
ſive palatii cella, ut ſic ipſe ſolus Baro immunis fieri videatur. Idque ro-
borari videtur ab Heſychii ſententia, qui ut dictum eſt; *militare cingulum*, B
cameram eſſe ait; Profecto quiſque miles ſuum habet cingulum, vel zonam,
quæ ſoli ipſi deſervire poteſt: adeo ut in alios illam transferre non poſſit,
l.deſertorem, *ver. miles*, & *l.qui commeatus*, *§.ult. ff.de re milit.* Fortius
autem roboratur ex capitulis Papæ Honorii à nobis *ſupra* citatis, ubi Regi
tantum ejuſque familiæ hoſpitia ſemper gratis danda ſancitum eſt, cæte-
ris autem ſive ii ſint ſtipendiarii, ſive alii quicunque, uno tantum men-
ſe. Nec æquum eſt nec juſtum unis nullum imponere onus, alios nimio one-
re prægravare, ut ex horum jactura illi fiant locupletes. Unde illud oritur
indecori, ut ſubditi à Rege defici in dies videantur: nam eo quod melius
haberi baronales quam regii videntur; qui ſub dominio ſunt Regis, Baronem
ſuſpirant nullam prorſus ob cauſam, quam declinandi ab hoſpitiis, quod C
ex pacto ab emptoribus poſtulant, cujuſmodi jam nunc in Regia Came-
ra multæ ſunt Univerſitates quæ id tractant: & ſane præceptum eſt ne
una civitas magis gravetur quam alia, *l.3. §. præſes, ff. de mun. & honor.*
Martin. Laud. *de Fiſco, q.81.* & multum haberet difficultatis ob tributorum
onus, quod excuſat ab hoſpitio, opera, ſalgamo & angaria, Gloſ. in *l.1.*
C. ne ope. à collat. exig. ut per eundem Laud. *ibi. q. 117.* Non autem oblita
fuit Civitas & Regnum publicis in ſeſſionibus, & Regi & Proregi ſuppli-
care, ut tot hoſpitiorum oneribus temperarent; ſi non militarium, ſaltem
Delegatorum qui cunctis à Tribunalibus, varias ob emergentes cauſas, per
univerſum Regnum tranſmittuntur: quod ſi merito ſtatutum eſt Proconſu-
li curandum ne provinciales onerentur hoſpitiis, *l. obſervare, ff. de offic.* D
proconſ. nam æqua lance ſunt diſtribuenda, *l. qui originem, ff. de muner.*
& honor. multo cautius eſſet in hac provincia attendendum, quæ hanc ob
cauſam pene collapſa eſt. Cum igitur totius Regni incolumitati conferat,
à Principis religione & prudentia proviſum iri ſperandum: ſed hæc alio.
Certe quæcunque ſit ratio, Cameræ reſervatæ privilegium & immunita-
tem, non modo vaſallis omnibus ejus caſtri prodeſſe; verum & in com-
mercium adductum videmus, quando Barones cum vaſallis paciſcuntur,
quanti voluerint ei pendere ſi in Cameram reſervatam ingredi malint,
quod quidem licere & ſacri Conſilii & Reg. Cameræ decretis reſponſum eſt.
At vero multum eſſet verendum de rationibus, in capitulis expreſſis, ex

A quibus Cæſaris reſponſum manavit pro Baronibus: quandoquidem cum Neapolitanorum contemplatione primum conceſſa fuerit, & ab Barones poſtea Regnicolas ampliata, eorum perſonas egredi non licebat, *l.1.ff. de conſtit.* *§.ſed & quod principi*, *Inſtit. de jure nat. gent. & civ.* Et convenientiæ ratio ſatis non videtur, de qua in *l.venditor*, *Cod. de reſcind.vendit. l.minoribus*, *ff. ad Syllan.* *§.theſauros*, *Inſtit. de rer. diviſ.* ſicut nec illa honeſtatis, *l.2. Cod. ne fiſc. rem quam vend. evinc.* quæ tamen Barone cum uxore & familia habitante, aliquid conſiderationis pareret; ſed citra ejus habitationem ceſſaret etiam cauſa: & nihilominus ſola deſtinatio, & in pluribus quidem Terris, juxta Baronum dignitatem, recepta eſt. Nec pariter onus adoharum & releviorum; cum ex cauſa particulari, na-
B tura ſcilicet & lege & onere feudi, ab initio in feudi conceſſionem ſit inſitum in domini recognitionem: & quod ad relevium attinet, ſubintellectum eſt etiam ob inveſtituræ renovationem, Iſern. in *conſtit.poſt mortem*, *col.fin.* & in *cap.1.* *§.ſimiliter*, *de capit.Conr.* & in *§.ſed & res*, *per quos fiat inveſt.* ubi Alvarot. & Loffr. Afflict. in *cap.1. num.56. ex quibus cauſ.feud. amitt.* & in *deciſ.265. num.19.* Capyc. in *cap. imperialem*, *§. præterea ſi quis infeudatus*, *columm.21. de prob. feu. alie. per Frid.* Reſpectu vero adohæ jam compertum habemus, quod ſit onus feudi, & cum fidelitate ineſt in vicem ſervitii perſonalis conſtitutum; quandoquidem in caſtris cum vaſallis, ex viginti unciis ſolvuntur decem cum dimidia; in Terris vero, ſex, Iſern. in *d. cap. imperialem*, *§. firmiter*, *colum.2.* & in *cap.ſimi-*
C *liter*, *de capitan. qui cur. vendid.* & in *cap.1.* *§.ſed nec eſt alia juſtior, qua ſit pr.cau. ben. am.* Licet Ajellus in *tract. de ju.ado. num.52.* aliquid novi addiderit ex Reg. Cameræ diutino more. Et hæc quidem non ſolvunt nexum Principis ad refectionem damnorum aliarum Univerſitatum, ad quam de jure tenetur, ut ſupra fundatum eſt. Cum igitur rationes iſtæ expreſſæ quodammodo confutari poſſint, alia erit indaganda ratio; Quod ſi aliæ efficaciores ilico proponentur, iſtæ finales non erunt putandæ; cum ea dicatur finalis, qua non poteſt aſſignari validior, *l.cum filiofam. ff.de legat.1.* *l.quamvis*, *Cod. de fideicommiſſ.* Nos vero prætermiſſa Regis poteſtate, quæ in his præcipua eſt, *l.fin. ff.de muner. & honor.* cogitavimus alias explicare: & tametſi tenuior ſit mea doctrina quam huic rei perve-
D ſtigandæ ſit ſatis, attamen ut doctioribus exacte diſquirendi cauſam afferam, hæc quæcunque ſint in medium exhibere ſtatui. Primo autem eſt intuendum, has conceſſiones, non eſſe novas; ſed ex multis cauſis ad remp. pertinentibus à jure introductas; ac nonnullas eſſe perſonas ab hoc hoſpitandi onere exemptas, quas *infra* etiam connumerabimus; quibus & Regia Camera eaſdem ob rationes favet. Secundo quod nedum Baronis intuitu Camera reſervata paſſim conceditur, ſed etiam vaſallorum, tempore quo Barones, aut deſtinatione, aut actu demorantur.

Et quo ad primum priſco jure multæ erant perſonæ, quæ pro imperii defenſione conſtituebantur, in quarum vices ſuffectos eſſe Barones, quantum comparationibus inniti poſſumus, non ambigimus: nam tametſi di-

verſis

verſis appellentur nominibus, eundem tamen pariunt effectum, dum idem A
præſtare videntur ſervitium: &, ſi illis hæc hoſpitandi immunitas conceſſa erat, conſequenter & his, ideſt baronibus conceſſa intelligitur: ſuffecti enim ejuſdem ſunt conditionis, cujus & ſui deceſſores, *l.parabolani*, *Cod. de ſacroſ. eccl.* quare nil novi facit Princeps id illis concedendo, licet ex cauſa jura nova etiam mutare poſſit & vetera, *vulg. l.digna vox*, *C. de legib.* quæ in Iſern. ore ſemper eſt, & præcipue in *c.1. §.contrahentium, in 2. addit. in novis*, *num.45. quæ ſint regal.* & ſic unico verbo reſpondetur ad refectionis nexum. Ad quæ probanda noſtrum erit docere, maximam Barones habere cum Curialibus ſimilitudinem atque germanitatem: & primo, ſi vocis ethymologiæ aut alluſioni innitimur per ea, quæ traduntur in *l.2. §.mutui datio*, *ff. ſi cert. pet. Inſtit. de tutel. in princ.* Curia quandoque pro feudo capitur, prout eſt in *rubr. de capit. qui curiam ſive curtim vendidit*, & *§.pen. quib. mod. feud. amitt.* Alber. in *Dictionar.* in *ver. curia*: B
ſicut & Romanis pro regione capiebantur, quas in tribus diviſere, ut late etiam Alexand. ab Alex. *lib.1. cap.26.* inde decuriones à curialibus differunt ſicut ſpecies à genere, not. in *l.1. C. de decur.* & habes ex Alber. *Diction.* in *ver. Curiales*, in *addict.*

II. Sunt curiales ab hoc onere ſoluti, prout & Barones, *l.decurionib. Cod. de ſilentiar. & decur. lib.12.* facit *text.* in *l.ſacris*, *C. de prox. ſacr. ſcrin.* & alii ad hoc allegati per Caſſan. in *Catal. par.6. conſid.32.*

III. Sicut Barones, & præciſe *titularii*, ideo ita dicuntur quod remp. tueantur ut meus Frater docet in hoc *lib.* & *cap.* & latius in *epithet. Sedil.* C
in *ver. Curia*: ita & *Curiales* ideo ſic dicuntur quod reip. curam habeant; quod ſcilicet eorum cura & conſiliis reſp. expediatur; & ſic definitur curia in *comment.* Valer. Max. *lib.2. tit. de inſtitut. antiq.* & alii adducti per eundem Caſſan. *ead. par. conſider.35.* & ego affero *text.* in *l.2. circa princ. ff. de orig. jur.* & diximus etiam *ſupra* in *adnotat. ad cap.16. num.39.*

IV. Sicut Curialibus jus dabatur ſalutandi & adeundi Principem, quod privatis non licebat, *l.1. Cod. de ſilentiar. lib.12.* ita & Titulariis, ſeu perſonis illuſtribus, in tantum ut princeps iis etiam teneatur aſſurgere, ut late deduxit Germanus *hic c.21.*

V. Perinde ac Curiales eo ipſo quod curiam Principis ſequuntur, efficiuntur nobiles ſi ignobiles fuerint, *l.1. Cod. de mandat. princ.* Ang. in D
§.fin. colum.1. Inſtit. de except. Jaſ. in *l.omnium*, *Cod. de teſtam.* facit *text.* in *l.1. Cod. de præpoſ. labor. lib.12.* ſecundum Caſſan. *ead. par. conſid.27* ita etiam & Barones cum ſtatim feudum habuerint, Caſſan. in *Catal. par.8. conſid.17. & 46.* feudum enim parit poſſeſſori nobilitatem, & per infeudationem contrahitur nobilitas ideſt paradogium, *cap.1. quis dic. dux*. Princeps enim de inhabili facit habilem, ſicut vult, *l.quidem*, *ff. de re jud. l.2. C. de crimin. ſacril.* Iſern. in *cap.1. ver. ille tamen, de controverſ. feudi int. par. termin.*

VI. Quemadmodum curialium prædia alienari prohibebantur, niſi prævia quadam ſolemnitate præſcripta, ne in ſervitiis deficerent, cum & reip.

ex-

A expediat eos eſſe divites, *l.2.* & *l.fin. Cod. de præd.decur. ſive curial.lib.*10. nec ſatis eſt æs alienum exprimere niſi creditores nominentur & debiti quantitas; ita prorſus obſervari videmus in feudi translatione, vel ea ſit neceſſaria vel voluntaria, imo & ratio eſt etiam exprimenda, *vulg. l. quod ſi nolit,§.qui mancipia,ff.de ædilit.edi.* ex qua *l.*Iſer.& omnes feudiſtæ introduxerunt & alias circunſtantias, quæ formam dedere Reg. Cancellariæ eas inſerendi, ut cuncti ſciunt.

VII. Sicut curiales ſervire Principi ſunt obnoxii eique aſſiſtere, ita & feudatarii, qui olim quod valvas & cortem Principis frequentabant, *Valvaſores* dicebantur, & *Corteſani* ut & hodie, Boer. in *tract. de cuſtodia clau. col.*1. & ex Iſern. docet Germanus meus in hoc *lib.cap.*21. *in fin.* & faciunt
B dicta Caſſan. in *Catal. par.*6. *conſid.*29.

VIII. Perinde ac Barones ex titulorum quæſtu, fere omnes efficiuntur illuſtres, ut *infra* notabimus, ita Curiales *illuſtres* dicuntur quando in curia Principis ſerviunt, Barbat. in *conſil.*57. incipiente: *præclare ſcribitur*; facit *text.* in *l.*1. *Cod. de præpoſ.lab. lib.*12. Principis enim præſentia eos illuſtrat, ceu Papæ Cardinales, Bal. in *rubr. ff. de offic. proc.* per illum textum, quem cum aliis retulit idem Caſſan. *ibid.* unde Ariſtoteles *lib.*5. *polit. cap.*2. dixit, Regis eſſe egregios viros in familiares ſibi conjungere, & plebeos in ejus gratiam & favorem & in obſequio retinere, ex Lancell. Conr. in *Templo om.jud. lib.*1. *cap.*1. *de imperat.* in *ver.aditu facili.*

C IX. Sicut feudatarii milites ſunt, ut mox deducemus, & noti juris eſt, ita & Curiales, *Auth.ut judic. ſine quo. ſuffr. §.ſic igitur*, Mart. Laudenſ. in *tract.de fiſco, quæſt.*100. & proinde prohibentur eſſe procuratores, conductores, fidejuſſores, *l. curialis*, & *l. milites*, *Cod. loc.* Gloſ. in *cap. quod quibuſdam*, *de fidejuſſ.* Caſtald. *de Imperat. quæſt.*110. *num.*144.

X. Non poſſunt curiales coram judice ordinario conveniri, ſed coram judicibus delegatis à Principe, per ea quæ Caſſan. *ead. par. conſid.*30. ſic etiam Barones pares Curiæ habebant olim in judices, *tot.tit.de contr.feudi ap.par. term. & de leg.* Conr.in *princ.cap.imperialem*, *§.pen.de prohib.feu.*
D *alien.per Frid.* & *de allod. §. fin.* Qui quidem pares habentur ut judices ordinarii, ut late per Iſern. in *c.*1. *ver.ille tamen*, *d.tit. de contr.feu. ap. par. ter.* & poſſunt ad judicandum cogi quemadmodum & alii Magiſtratus, *l.ſi quis magiſtratus ff.de muner. & honor.* quod ſecus eſt in arbitrio; licet in Regno, eorum loco, judices fiſcales ſubrogati ſint ut magis juſti, id Iſern.in *d.loco* & *de prob.feud. alien. num.*81. *ver. in regno*, & late Fretia *lib.*2.*in* 7.*auth. Baron.* Et, ſi inter duos feudatarios contentio ſuper feudi proprietate contingerit, Dominus illam dirimere debet & non judex ordinarius, ad quæ multa tradit Iſern. in *d.cap.*1. *de prob.feu. al.per Frid.n.*73. *&* 279. *in novis.*

XI. Barones cum armis & equis ſervire tenentur, Iſern.in *d. cap. imperialem*, *§.firmiter*, & in *cap.*1. *§.ſed nec juſtior*, *quæ ſit prima cau. ben. am.* & in *d.conſtit. ſi vaſallus*, & imminente guerra non poſſunt feudo renunciare

nunciare ob ſervitii neceſſitatem, ut *infra* dicemus. Curiales item eodem modo, unde equi curiales dicti ſunt, *l.non videtur*, *Cod.de muner.patrim. lib.*10. ubi Luc.de Pen. cumulat quot modis equi in jure accipiantur: ſicut in milite, equi militares, qui extra provinciam extrahi non poſſunt, *l.officium, ff.de re mil.* A

XII. Mitius puniuntur curiales ex vi ejuſdem rationis quia illuſtres ſunt, Gloſ.1. *in fin.* in *can. quando*, 86. *diſt. cap.ſi vero primo*, *in princ.de ſent. excommun.* exempla etiam in his affert Gulielm. de Bened. in ſua *repetit. cap.Raynutius*, in *ver. & uxorem nomine Adelaſiam*, *in materia ſucceſſionis ab inteſtato*, *num.*808. Et hoc parit ſervitium principi collatum quum meritum etiam in his affert, ut pœna eis diminuatur, ad hoc Caſſan. qui multa ſuper his cumulat *par.*6. *conſid.*38. allegat Gloſ.*Inſtit.de ju. nat.gent. & civ.* §.*plane*, *ver.ob meritum*, quibus conferunt allegata per Germanum meum in hoc *eod.cap.num.*6. dum illuſtres cum in cauſis criminalibus, tum civilibus in procedendo, condemnando, carcerando & puniendo, mitius haberi dicit ut & nos etiam ibi notavimus: ſed & de ſervitiorum benemerentia, Afflict. ſynodalem facit *deciſionem* 307. Et prædicta quidem non multum extranea arbitrari poſſunt; quinetiam non abſurdum foret ſi inter tot feudiſtarum ſententias & auctoritates insererentur; ubi diverſi diverſas attulerunt opiniones de feudi ac feudatarii nomine & origine; & quibus perſonis jure priſco comparari poſſent, & an clientibus, an valvaſoribus æquarentur, ut late per Fret. avunculum meum in *lib.*1. *de ſuffeud.tit.de orig.feudi.* B

Secundo, illa ſe ſe offert ratio, quod Barones milites ſunt, *c.*1.*de c.Conr.c. ſi quis miles, de feu.ſi.cul.non amit.rub.de mil.vaſ.qui cont.eſt & de vaſ.mil. qui ar.bell.depoſ.* Cotta in *memor.*in *ver.Caſtro*, Iſern.in *præl.feud.* imo præcedunt milites, *cap.venerabilem*, *de confirm.util. vel inutil.* Luc.de Pen.in *l.*1. *Cod.de mancip.& colon.patrimonial. lib.*11. & ab eis etiam eorum nomen deſcendit, idem Iſern.in *cap.*1. §.*cum autem*, *de controverſ. inveſtit.* & in *cap.*1. §.*hujus autem generis*, *ibi*, *ſervitium militare*; unde verendum venit ſi militariter non vivant num gaudeant privilegiis militaribus, Barbat. in *conſ.*57. *colum.*2.*in fin.* quem allegat Boer. in *tract. de ord. conſiſtor. reg.* Quod ſi ſerviat per ſubſtitutum non ſatisfacit, Bald. in *cap.*1. §.*mutus*, *colum.fin. Epiſc. vel Abb.* niſi cum Principis voluntate, *l.ſi quis ex corpore*, *Cod.de murileg. lib.*11. quinetiam feudum in militiam poſtea ſuffectum eſt, *l.omnimodo*, §.*imputari*, *Cod.de inoff. teſtam.l.patri*, §.*alumno*, *ff.de legat.*2. *l.fin. Cod.de pign.* Unde nonnulli feudatarios eos eſſe afferunt, qui olim *ſolidati* nuncupabantur, nunc vero per ſyncopen, *ſoldati* dicuntur: quique hanc tuentur opinionem, juribus fundantur ex *tex.* in *cap.*1.*quis dic. dux*, ibi, *præſtatio ſoldatæ*, multiſque aliis in locis topicis habes germanitatem militiæ cum feudis, & præcipue per Fretiam avunculum meum *lib.*1. *de ſuffeud.in rubr. de orig. feu. colum.*2. Profecto feudatarius ad ſervitium militare inhabilis, feudum non retinet: prout olim fœmina erat, *tot.tit. an mut. aut alit. imperf.feud. ret.* & in clerico *ibi* per Gloſ. & de vaſallo C D

decrepita

A decrepitæ ætatis, & de hieroſolymitano equite, Bald.in *conſi.17.par.2.* Caſſan.in *Catal.par.9.conſider.4.* Et ita fuit judicatum in Reg.Camera pluribus in cauſis, ut dicemus in *tract. de Regal. Reg. Neap.* & late habes ex Gloſ. Pariſ. §.8. *gl.1. q.2. num.25.* & *quæſt.3. num.27.* Quibus accedit quod ſicut inhabiles feudatarii à feudo removentur, ita & milites à militia, quos & exauctorari *ſupra* diximus ad inſtar clericorum: neque id ſolum, ſed etiam ab electione aliqui ejiciuntur; pinguis enim miles, aut deformis, aut mancus non eligebatur, ſed ſpectata corporis habitudine, lato pectore, cervice erecta, fortis & ſtrenuus, ſecundum Alex. ab Alex. in *Genial. lib.1. cap.20.* & meus Frater *hoc lib.* refert, *cap.24.* cujus autem conditionis & qualitatis eſſe debeant, exponit idem Alex. *ibi.* Sed ubi de militibus
B non transferendis eſt nobis ſermo, oportunum videtur, & ritum ſubnectere, quo milites & equeſtres & pedeſtres referuntur innumeros, quod *aſſentari* dicunt. Equites igitur referuntur cum libello ſui Tribuni, prævia tamen ſcripta Viceregis juſſione: referuntur autem per *Officialem libri majoris*; (ita vocant militum *catalogum* ſive *matriculam*) aut etiam per alium ab eo commiſſum. Prius vero quam in numeris conſcribantur, ſuæ aptitudinis periculum faciunt coram Magiſtro militum & Scriba portionum, currendo loricati ac arma tractando. Pedites autem conſcribuntur ab aliquo ex officialibus exercitus, cum libello Magiſtri militum. Sane ubi nomen datum erat militiæ, poterant milites ex permiſſu ſolum ſui Tribuni, de una in aliam copiam tranſire; hodie vero Illuſtriſs. Comes Olivaris ſingu-
C lari ſua prudentia ſtatuit ne hujuſmodi tranſitus ipſo inconſulto fiant. Equidem proprium eſt Principis de uno loco ad alium transferre milites, *l. pen. Cod.de curſu publ.* Reſtaur. *de Imperat. quæſt.110. num.* 123. ſicuti ad eum ſolum ſpectat aſſumere aliquem in numerum, *l. neminem*, *Cod. de re milit.lib.12.* Luc. de Pen. in *l.1. Cod. qui poſſ.lib.10.* Caſſan.in *Catal. par.5. conſid.22. num.36.*

Tertio, Barones regii ſunt conſiliarii, ut abunde docuit Frater in hoc *lib. & cap.* Duar. in *reg.221.* Curt. in *tract.de feu.par.7.in princ.* & in *verſ. quaro*, Jacobin. de S. Georg. in *eod. tract.* ſuorumque vaſallorum judices ſunt ordinarii, Iſern.in *cap.1. quæ ſit inveſt.* & in *cap. 1. §. præterea, de prob.feu. al. per Frid.* & in *cap.1. §.item quod duo*, & *§. ſed quod, quæ ſit*
D *pr.cau.ben.am.* & late per Fret. *lib.21.auth.13.* Judices autem ideo dicuntur nobiles, quia circa leges verſantur, quæ armis æquiparantur, & illis indigent, ut probat *tex.*in *l.1.Cod.de Juſt in.Cod.confir.* Guid.Pap.in *quæſt.378.* quod quidem habui ex poſtilla Dn.Marii Surgentis olim mei Germani in *d. l.1.* qui diem functus eſt ante trigeſimum ætatis annum, anno incarnati Verbi 1561. & in Mag.Curia Vicariæ jus dixit, & provinciæ Salerni præfuit, & in aliis totius Regni arduis negotiis regiis verſatus; cujus lucubrationes manuſcriptæ, & memoria & vitæ ſanctitas undique apparent. Certe in convenientia præcedentiæ inter Doctorem & militem illa potiſſima allegatur ratio, quod leges regunt miniſterium militare, ut late Martin. Laudenſ. in *tract.de dignit.quæſt.17.* ſed judices minime hoſpitari tenentur

ex

ex *tex.* in *l.fin. Cod.de profeſſ. & medic.* & *ibi* Luc.de Pen. Caſſan. in *Catal.* A *par.*11.*conſid.*46.*in fin.*ſicut nec collectas ſolvere, idem de Pen. in *l.jubemus, la* 2. *Cod.de prox.ſacr.ſcrin.* hoc autem limitatur, niſi ſuffragio facti eſſent judices, ad quæ facit *tex.* cum Gloſ. in *l.eos*, *Cod. de excuſat. mun. lib.*10. Martin. Laud. in *tract. de fiſco, quæſt.*210. quod etiam reſpectu dignitatis locum habere poteſt, Capyc. *de inveſtit.feud.fol.*121.*ver.officiales*. Quinimo judices milites ſunt, *l. advocati*, *Cod. de advoc. diverſ. judic.* eoque nomine appellantur à Rege in ſuis literis probatoriis: nec ab hoſpiciorum modo, ſed à quovis alio onere ſunt immunes: idque prius quidem Locumtenenti & Præſidentibus Reg. Cameræ indultum fuerat, dein vero à Carolo V. anno M. D. L. Præſidenti & Conſiliariis Sacri Conſilii impertitum fuit, ut *ſupra* diximus: quod cum nuper Portulanus iis obſervare neglexiſſet, Præſidens ipſe appellavit Reg. Cameram, quæ ſecundum ipſum B oportune proviſit juxta Cæſaris indulgentiam.

Quarto, jus hoſpitandi de regalibus eſſe docet Bal. in *l. obſervare*, *in princ. ff.de offic.proc.* Iſern.in *cap.*1. *ver. extraordinariæ*, *quæ ſunt regal.* & inter *capit. Regis Caroli*, ſecundum Afflicti *deciſionem illam ſynodalem* 265. *in fin.* & in *cap.*1. *num.*10. *quæ ſunt regal.* Alber.in *rubr.ff.de muner. & honor. num.*50.Quod etiam pro familiaribus ſuis & ſtipendiariis habet,ut eſt in *dictis capitt.in rubr. quod nulli pro ſervit. noſtr.* & in *cap.ſtatuimus*, *§.præcipimus*,*ſub rubr.quod lic. ſpecial. pert.* Idque præſente quidem Rege, in perpetuum; abſente vero, per menſem tantum illis debetur, Capyc. in *inveſt.feud. fol.*275. *colum.*1.*ver. Ferrerii*; Quæ quidem facultas conceſ- C ſa fuit Regni Regibus à Papa Honorio, ut ex ejus capitulis indicavimus: in quorum cuſtodiam præfata poſtea capitula uniformia emanarunt;& à ratione non abhorret;Princeps enim miles eſt,*l.*2.*Cod.de teſtam.mil.* Reſtaur.de *Imperat.q.*110.quamobrem Regi ſtipendiorum nomine conſtituta ſunt tributa & vectigalia atque proventus,abſque ſubditorum gravamine,ut illis juſtitiam faciat,& ſecundum D.Tho.& alios canonicos interpretes,regalia etiam & demania,intantum ut etiam latronum rapinas teneatur ipſe ſubditis de ſuo reſarcire,ut pluries *ſupra* diximus,& eſt Iſern.in *c.*1.*§.navigia,de ſtatut.& conſuetudin. con.lib.eccl.* & in *Conſt.Reg. etſi damna claudeſtina*, Luc. de Pen. in *l.*1.*num.*17. *ut ruſt.ad null.obſeq. devoc. lib.*11. ubi aſſerit quod non ſolum ſit judex & miles, ſed omnium militum omniumque judicum ſupremus, & lex animata. Unde ſi militibus judicibuſque debentur hoſpitia, D multo magis & Regi. Ex quibus patere arbitror ſententiam Vaſquii *illuſt. controverſ. lib.*1.*cap.*8. *num.*15. probari minime poſſe, dum ait, tributa & vectigalia Regi conſtituta jus illi hoſpitiorum auferre, cum ex iis commode ſuſtineri poſſit: quandoquidem præterquam quod Summus Pont. id jus in eum contulit, datur etiam militiæ, *l.pen. §. duo*, *ff. de vacat. mun.* & in Rege culmen eſt militiæ: alioqui ſi hanc non haberet legitimam facultatem, utique tot perſonas ab hoſpitiorum onere non eximeret, de quibus in *l.fin. §.pen.ff.de muner.& honor.l.ſunt munera*, *ff.de vacat.mun.*Reſtaur. *de Imperat. quæſt.*65. cum aliis *infra* notandis, ex juris regula, *nemo dat*

A *quod non habet*. Et ſi ſtipendia dantur loco alimentorum, & appellatione alimentorum venit etiam hoſpitium, *l.verbo*, *ff.de verb. ſignif. l.fin. ff. de uſu & habit.* & etiam *ſupra* diximus, Regi debetur hoſpitium, ut integre habeat alimenta. Ad quod ipſi tenentur ſubditi etiam jure clientelæ & vaſallagii, ut probat Afflict. in *d.deciſ.265.in fi.* Si enim advenerit Rex in caſtellum Baronis, Baro ipſe tenetur illi expenſas ſubminiſtrare, ex collatione tamen vaſallorum, in *Conſtitut. Reg. Quamplurimum*, & *ibi* Andr. ut deberi videantur ratione directi dominii, in quoddam corredum: cujus rei fuit & conſuetudo de qua per Speculat.in *tit.de feud.§.quoniam*: Et in hoc B Regno in adventu Caroli V. ita obſervatum fuiſſe, teſtis eſt Fretia *de Juſfeud. lib.2. in 23. auth.* & ante eum Capyc. qui hæc allegat, *de inveſt. feu. in ver. ac hoſpitio*, allegando remiſſive Alvarot. in *cap.1. §.ſimiliter circa fi. de capit.Conr.* & ſine dubio fertur, dominum egenum à vaſallo, ſicut patronus à liberto, alendum eſſe, *l. ſi quis*, *§.ſolent & § ſeq. ff.de liber.exhib.* ex germanitate inter feudum & jus patronatus ſecundum Iſern. in *cap.licet ſi de feud.fuer. contr. ut cautela fit*, inquit, *ut excipiantur alimenta in contractu*, & *quib. mod. feu. amitt. in princ.* Nec hoſpitia ſolum tribuere, ſed etiam per propria prædia tenentur vaſalli ſternere viam Domino, ut tute incedat, idem Iſern. in *cap.1. §.ſi quis demanſo*, *de probib.feud. alienat.per Frider.* per *tex.* in *l.ſi quis ſepulchrum*, *ff. de religioſis & ſumpt.funer.* C Reſtaur. *de Imper. quæſt.110. num.256.* etiam ſi privilegio Principis immunes eſſent, *l.cum ad feliciſſimam*, *C.de quib.muner. vel præſtat. lib.10. l.neminem*, *Cod. de ſacroſ. eccleſ.* Si tamen dixiſſet Vaſques quod non deberet Rex facere in Hoſpitiis longam moram, utique non refragarer, ut dixit Bald. in *tit. de pace conſt. in ver. moram*: longam vero moram ait eſſe vel judicio populi, vel ſi excederet ſex menſes, ut per Reſtaur. *ubi ſupra*, *num.303.* Cum itaque de regalibus ſint hoſpitia, regaliaque à Rege concedi poſſe non ambigatur, dubio verti non poſſe clarum eſt, quin & ea concedere poſſit, Luc. de Pen. in *l. contra*, *col.7. Cod. de re milit. lib.12.* non tamen inferioribus, idem in *l.reſpublica*, *Cod. de jure reip. lib.11.* Caſſan. in *Catal. par.1. conſider.44.* & *par.5. conſid.22. num.164.*

D Quinto, poſſet & ſuſtineri ratio adohæ & relevii atque collectarum quibus Barones ſubſunt, ut *ſupra* diximus, aliorumque onerum de quibus per Afflict. in *deciſ.265.* idcirco aliis oneribus prægravari ex juris diſpoſitione non debent, *l.navis*, *ff. ad leg. Rhod. de jactu.* Capyc. *de inveſtit. feud.* in *ver. Collecta*: novumque ſine dubio onus eſſet extraneos recipere milites, qua de re habes Alex.ab Alex. in *Genialib. lib.1.cap.20.*

Sexto, ſi Baro miles eſt, ut jam probavimus, alios recipere milites non tenetur; incongruum enim atque exoſum eſſet, ſi ut miles ſuis non potiretur prærogativis; eoque magis in caſtro, qui locus eſt ipſius proprius, ut de metropolitano dicitur ad ſuffraganei diœceſim accedente: promiſcuis enim actibus rerum officia ordineſque turbarentur, *l.petita*, *Cod. de epiſc. & cler. l.conſul*, *§. abſurdum*, *Cod. de teſtam. l.1. Cod. de ſportul.* Gloſ. in *l.quiſquis*, *Cod.de poſtul. can.eſto ſubjectus*, *95.diſt.* Caſſan.in *Catal.par.1.*

con-

*conſid.*44. etenim ſingulorum ſtatus ſervari debet illæſus, *cap. imperialem, de prob.ſeu. alien. per Frid.* Et facit quod melius per unum quam per plures quid regitur, & Regnum non capit duos Reges, *can. in apibus 7. q.* 1. nam eſſent duo capita, quod in monſtrum haberetur, *l. non ſunt liberi, ver. prodigioſum, ff. de ſtatu hom.* ſicut & unæ Civitati diverſos habere pontifices non licet, *cap. quoniam de offic. deleg.* Caſſan. late *ubi ſupra*. Miles autem intantum ſervire tenetur, ut imminente guerra non poſſit feudo renunciare, cum tunc ſervitium incipiat eſſe certum, & efficaciter obligetur, ſecundum Gloſ. in *l. incola*, 2. *ff. ad municip.* quam cum aliis allegat Boer. in *tract. de cuſtod. clav. n.*43. Eſt inſuper ſuo ſervitio ita aſtrictus, ut de uno numero & legione ad alium tranſire non poſſit, ſolusque princeps poteſt illos transferre, *l. contra publicam, Cod. de re milit. lib.* 12. *can. non oportet, de conſecrat. diſt.* 5. *extravag. ut prælatorum, de major. & obed.* Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 24. *num.* 52. ſicut aſſumere quempiam in militem vel ſubrogare, *l. fin. Cod. de offic. mag. offic.* militeſque de locis ad loca transferre, *l. fin. Cod. de veteran. lib.* 12. Reſtaur. *de Imper. q.* 110. *n.* 51. *&* 122. idemque de milite cœleſtis militiæ, *cap. fraternitati, de cler. non reſid.* ut neque laicus de aliena plebe retineri poſſit, *can. primatus*, 71. *diſtin.* nec exterus præſentari, *can. pen. ead. diſt.* A B

Septimo, ex loco etiam id arguere poſſumus, *l. penult. ff. de juſt. & ju.* ſiquidem feuda quaternata in Regno ut plurimum *caſtra* dicuntur, Iſern. & Loffred. per Fret. allegati *lib.* 2. *auth.* 29. *num.* 5. quod etiam ex figuræ antiquæ inſpectione perſpicitur, & *caſtra* muris circundata dicuntur, quia in alto loco ſita ſunt, Luc. de Pen. in *l. ſicut fieri, Cod. de erogat. milit. ann.* Unde in Lombardia Barones appellantur *magni Caſtellani*, ut per Bald. in *cap. uno delegatorum, de offic. de leg.* Martin. Laudenſ. in *tract. de dign. q.* 7. & an de novo ædificari poſſint, habes in *l. per provincias, Cod. de ædif. priv. l. opus, ff. de oper. publ.* à communiter enim accidentibus hujus forma, ut dictum eſt, inſpicitur eſſe; & majorum actio, noſtra debet eſſe inſtructio, §. *quæ omnia, Inſtit. de ſatiſd. tut.* §. *apud Catonem, Inſtit. de adopt.* & alia adducta per Alber. Roſat. in *Diction. ver. arguitur, in princ.* Et quamvis aliquatenus differunt Caſtra à feudis, cum caſtrorum privata poſſeſſio ita ſit prohibita, ut ultima pœna vindicetur, *l. quicunque caſtellorum, Cod. de fund. limotr. lib.* 11. & titulus ab utroque exigitur, ex reg. *l. cogi, Cod. de petit. hæred.* & legato caſtro, tormenta aliaque arma ibi exiſtentia veniunt; attamen etiam de regalibus eſſe monſtrabimus in noſtro *tract. de Regal. Reg. Neap.* Et qui regalia occupare præſumunt, capitali pœna plectuntur, ex *conſtitut. Reg. ea quæ ad decus*, & ibi omnes Regni interpretes. Et ſicut negare non licet, militibus in caſtris non commorandum ob hoſtium incurſiones, quas ſuſpicari poſſunt, ut late tradit Caſſan. in *Catal. par. ult. conſid.* 65. ita abſque Domini conſenſu in alienam non poſſunt tranſire jurisdictionem, ex topica illa Barto. doctrina in *l.* 1. §. *& poſt operis, ff. de no. op. nunc.* etiam ſi ad regiam urbem accedant, *l.* 1. & *ibi* Gloſ. *ff. de rei vendic.* & in *conſtit. Reg. quiſquis de burgenſib.* Porro ſi à Caſtellano maxima exigi- C D

A tur fidelitas, ad quam etiam jurejurando adigitur; non minor erit à feudatario exigenda: & aliquando caſtrum & caſtellum idem ſunt, in *rubr. & nigro*, *Cod. de fund. limotroph. lib.* 10. Et caſtellum locus dicitur qui civitatis vice regitur, *l. ſi hæres*, *§. vitiis*, *ff. de legat.* 1 *cap. ſtatutum*, *§. 2. de reſcrip. in* 6. & *ibi* Gl. Archidiac. in *ver. Civitatibus*; Et re ipſa caſtra hoſpitia ſunt, *l. omnes*, *in princ. Cod. de metat. & epidem. lib.* 10. Secus autem eſſet ubi reſideret Princeps, nam in ejus præſentia nulla ſunt timenda mala, *l.* 2. *Cod. de iis qui per met. jud. non appell. l.* 2. *Cod. de eo*, *quod met. cau.* Eorum autem reſidentia temerarium faceret potius quam neceſſarium militum incolatum.

Octavo, congruit etiam dicere quod oppida quæ in cameram ſibi reſer-
B vant Barones, non ſunt ita immunia, ut nullum prorſus ſubeant onus: nam tametſi milites hoſpitio non recipiant, contribuunt tamen eam ad rem, annuam penſionem ſeptemdecim aſſium in ſingulos focos: ſubſuntque præterea extraordinariis indictionibus, & impoſitionibus: quorum utrumque à Reg. Cam. definitum eſt. Et nuper inter Atellas & pagos ac Regni proceres ſuborta eſt altercatio in Collaterali Conſilio decidenda: de qua locus expoſceret, ut hic aliqua dicerem; at, ne mei ipſius voti ſim intempeſtivus index, ſubticeo alias dicturus: Si igitur vice hoſpitii conferunt in ære parum iis concedi videtur immunitatis, & parum & nihil æquiparantur, *l. pupillus*, *§. ſi ego*, *ff. ad leg. Falc.* Alber. in *Diction. in ver. à nihilo*: unde privilegium quodammodo redditur eluſorium, quod non eſt Prin-
C cipis intentionis, *l. fin. ff. de conſtit.* & pecunia *ſecundus* dicitur *ſanguis*, Gl. in *l. advocati*, *Cod. de advoc. diverſ. judicior.* & latius Germanus probat *hoc libro*, *cap.* 15. *num.* 8. Sed certe hæc ratio parum aures mulcere videtur; nam onus illud conferendi rationem ſeptemdecim granorum in focum, ut diximus, conſtitutum fuit pro hoſpitiis equitum, cui confert & totum Regnum ultra ordinarium tributum granorum quadraginta octo in focum, ut retulimus *ſupra in adnotat. cap.* 16. hic vero nobis eſt ſermo de peditibus hoſpitandis.

Nono, poterit aſſignari ratio dignitatis; nam Barones illuſtres ſunt, Purpurat. in *l.* 1. *num.* 244. *ff. de off. ej.* Fret. *de ſuffeud. lib.* 1. *de orig. baron. num.* 11. & probat Germanus meus in hoc ipſo *cap.* Cum fere omnes,
D Comitis, Marchionis, Ducis, Principis, titulo decorentur; qui cuncti, præter ſolum Comitem, *illuſtres* dicuntur à Rege: & *viri potentes* dicuntur quia juriſdictionem habent, Bald. in *cap. uno delegatorum*, *de offic. deleg.* Martin. Laudenſ. in *tract. de dignit. quæſt.* 7. Fret. *ubi ſupra*. Et ex juris diſpoſitione, qui hac præfulgent dignitate jus habent hoſpitandi & maxima cum prærogativa: unde differentia inter eos juſta redditur, nam Baroni, Comiti, & Marchioni, unum tantum oppidum in cameram datur; Duci vero & Principi, duo, & hoc jus obtinet hodie, tametſi plura etiam olim habuiſſent: quod quidem cum jure communi concomitantiam habet, à quo hæc camerarum diſtributio fit, ut habetur in *l. pen. Cod. de metat. & epidem. lib.* 10. Caſſan. in *Catal. par.* 6. *conſider.* 32. Et, ſi tamquam judices

hoc

hoc jure utuntur, multo magis tanquam majoris dignitatis, nempe qui A
judicibus præferuntur, ut late deducit Frater in hoc *lib. cap.* 27.

Decimo, cum vaſalli hoſpitari teneantur ſuos Barones tanquam milites; omni juri conſonum eſt, illos ab aliorum militum hoſpitio eſſe immunes, ne duplici graventur onere, ex regulis juris *ſupra* adductis. Et certe reſidentia Baronum, majora aſſuetis & ordinariis parit vaſallis onera & præcipue ſervitia immoderata, quæ parit etiam feudorum privationem, ex *reg. text.* in §. *fin. Inſtit. de iis qui ſunt ſui vel alien. jur. & ibi* Jo:Fab. & alii ex Neapolit. deciſionibus traditi, in quibus contra nonnullos Barones multa gravaminum capita porrecta fuere etiam criminalitatem continentia; & tot notoriæ ſequutæ fuerunt juſtæ proviſiones & decreta, quæ abſentia profecto eorum excuſaſſet. Et licet ſuperiorem habeant, attamen de facto ne procedant de eis timendum ex dicto Iſern. in *tit. quæ ſit pr. cau. ben. am.* Et obſequialia Baronibus à vaſallis tradenda multa ſunt, de quibus per Luc. de Pen. in *l.* 2. *Cod. in quib. coloni*, *lib.* 11. quemadmodum & Reg. Curiæ ſervitia, ut eſt *text.* in *conſtit. Reg. ſicut noſtra*, & per Bald. in *l. fin. in princ. Cod. de bon. quæ lib.* atque ad alia etiam majora perſonalia ſervitia teneri ſi angarii [illegible] parangarii forent, prout ut plurimum ſunt, ex *conſtitut. Reg. ſi contingit*, & *proſequentes*. Jamque etiam id illi præſtare debent, ut per propria prædia commodam ei ſternant viam; imo & ipſum alere tenentur *ut ſupra* docuimus: de quibus late Afflict. in *d. deciſ.* 265. Capyc. in *inveſtit. feud. in ſuis clauſulis vaſallorum & angariorum*, & Fret. in *lib. de ſuffeud. de author. baron.* Sed nempe augetur illa difficultas etiam cum vaſallis; poſtquam immunitate hoſpitii: ipſi & Barones ex ſola deſtinatione citra eorum habitationem gaudent; qua ceſſante, jure corruit privilegium, *l. privilegium, ff. de reg. jur.* quod idipſum cum loco & perſona dicendum eſt; ut ſcilicet tantum durent privilegia, quantum locus & perſona, quibus conceditur, durat, *l. forma*, §. *quamquam*, *ff. de ſervitut. ruſtic. præd. l.* 1. §. *promittit*, *ff. de aqua quot. & æſti.* Sed ſi ultra jam allegatas rationes ulterius intueri velimus, æquum eſt dicere ſufficere ſolam deſtinationem, quæ in his, tamquam potentia actui proxima, pro facto habetur, *vulg. l. pen. ff. de milit. teſtam.* & ea quæ à patrisfamilias deſtinatione dependent, illico diſponunt & varios producunt effectus, habes ex *text.* in *l. quæſitum*, § *ſi quis eodem inſtrumento, ff. de fun. inſtruct. & inſtrumen. leg. l. ſervis urbanis, ver. multoties, ff. de legat.* 1. facit *text.* in *l. quod in rerum*, §. *ſi* D
quis poſt, *d. tit.* ubi noſtra deſtinatione fundorum nomina & domus, non natura conſtituuntur. Cum enim dependeat ex propria voluntate, nil mirum ſi exiſtere cenſetur. Sed de deſtinationis viribus, ultra Bar. & Tiraq. *ſupra* allegatos, habes multa ex Felino in *cap. cum adeo*, *de reſcript.* Alber. in *Diction.* & Prat. in *Lexic.* Ad evitanda enim inconvenientia prædicta, cum Baro repente ire poſſet ad habitandum, præventum fuit; conſulendum eſt enim quod evenire poteſt, *can. in nomine domini*, 23. *diſt.* Bart. in *l. inter ſtipulantem*, §. *ſacram*, *ff. de verbor. obligat.* Jacobin. de S.Georg. in *l. ſi idem cum eodem*, §. *ſi una actio*, *ff. de juriſd. om. jud. in pr.*

lect.

A *lect. num.2.* facit *text.* in *l.qui bona*, *§.cum inter*, *ff.de damno inf.* *l.ſi quis domus*, *§.idem erit*, *ff.loc.* quod etiam judicis eſt: ſecundum Gul.de Bened. in *cap.Raynutius*, *ver.judex.* Quod ſi ſe abſentaret Baro, magna eſſet ratio corruptionis familiæ ſuæ; & hoc non fieri, honor omnibus de familia eſſet, *text.* eſt ſingular. ore Alber. Roſ. in *Diction.* in *ver.familia*, *l.1.* *§.quamvis*, *ff. de ventre inſpic.* & familiæ ipſius Baronis quæ eodem gaudet privilegio, Gloſ. in *l.ad perſonas egregias*, *ff. de jurejur.* & in *cap.2. de foro compet.* & in *cap.eccleſiarum ſervos*, in *gloſ.2.12. q.2.* & quæ adducuntur ex *text.* in *l.2. Cod. de epiſc. & cler.* Sin autem vaſallorum etiam ratio in his contemplata fuit, non erit perperam dicere quod cameræ reſervatæ jus etiam ipſis ſit acquiſitum, ex dictis per Bart. in *l.ſed ſi plures*, *§.in arrogato*,
B *ff.de vulg.& pup.ſubſtit.* & in *l.ſi vero*, *§.1.ff.ſol.matrim.* Alber. in *l.qui proprio*, *§.ut in cæteris*, *ff. de procuratorib.* & ut in re fiſcali procedat, habes ex *text.* in *l.plane*, *C. de legat.* Ang. in *l.1. Cod. de his quib. ut ind.* & not. Martin. Laudenſ. *de fiſco*, *q.202.* Quod quidem in cameræ reſervatæ praxi compertum habemus, ipſius conceſſionem, eis abſque alio novo actu ſive nova conceſſione Regis, illico proficuam eſſe. Unde ex tam longo ſermone poſſet dubium oriri circa commercium quod Barones cum vaſallis faciunt, & ex cauſa oneroſa: & multoties ſi bene non ſe habent cum eis, illam non impetrant: imo ex poſt facto revocatione uti volunt; quod quidem ſolius eſt Principis; nempe ob ingratitudinem revocare dignitatem, Bald.in *l.2.C.de libert.& eor.liber.* Martin. Laudenſ. in *tract. de fiſco*, *q.140.* Et abſque diffi-
C cultate non procedit; cum etſi de regalibus ſit hoc jus, ut *ſupra* deduximus, & regalia transferuntur baronibus, præter ſuprema ut itidem *ſupra* monſtravimus; hæc tamen immunitas de novo eſt à Rege impetranda ut fieri aſſolet porrecto memoriali Viceregi, & Scriba portionum exequente, ut paſſim videmus, & gratis quidem explicatur, nec meritum feudatarii, nec pretium inde augetur. Quod ſi vaſallorum contemplatione conceditur, & ejus gratia vaſalli utuntur, ut per *tex.* in *l.hoc jure*, *§.Labeo*, *ff.de donat. cum concord.* meæ inſolertiæ occaſio eſt ſcire qua ratione à vaſallis recognitiones accipere volunt, prætextu quod gratia eis fiat. Nam ſi hæc à Rege abſunt, qui lege de ambitu abſolutus eſt, Gloſ. in *l.1. ff. ad leg. Jul. de amb.* Laudenſ. *de dignit. quæſt.3.* multo magis à Baronibus abeſſe debent.
D Verum ſi conſuetudine aliqua aut lege & ratione mihi incognita, quod libenter profiteor, non fundatur, Regis tantum voluntati & commoditati accedere ab re non eſſet dicere: ſed ne ſeniorum patrum decreta oppugnare videar, ulterius non progredior; & veritatis indagandæ rationem, ſermo & diſcuſſio invenit, *l.fi. §.mixta*, *ff.de mun.& hon.* Reliquum eſt, ut jam tandem concludamus, quod promiſimus expedire, nempe brevi percurrere, quotquot hoſpitiorum præſtandorum oneri non ſubſint, quorum immunitati Reg. Camera Summ. providet; quod ſpatio plus tribus annis, quibus ibi præſideo, in dies obſervatum vidi. Omnes igitur milites & gravis & lævis armaturæ, item pedeſtres copiæ, vel ſint ordinariæ vel extraordinariæ, cum omnibus eorum miniſtris actu ſervientibus; item &

arcibus

arcibus turribuſque littoralibus præfecti, hoc utuntur privilegio. Et certe militibus ex juris etiam communis diſpoſitione, cui Rex noſter aſſentiri decens putat, ea immunitas debetur. Remp. enim defendunt, à qua nedum privilegiis muniri, ſed & ali etiam diximus in *adnot. ad cap.* 16. *num.*25. atque à recipiendis hoſpitibus neceſſitate excuſantur, *l. fin.* §. *penul. ff. de muner. & honor.* ſicut etiam à collectarum ſolutione, Rebuff. in *l.*1. *Cod. de indict.* & in *l. fin. Cod. de fund. limotroph. lib.*10. Caſſan. in *Catal. par.*9. *conſid.*47. Veterani vero etiam à capitis præſtatione excuſantur, Gloſ. not. in *l.*3. *Cod. de muner. patrimon. lib. eod.* Sed certe milites ipſi ſolum, non autem cognati & affines ſunt immunes, *l.*3. §.1. *ff. de muner. & honor.* Martin. Laudenſ. in *tract. de fiſco, quaſt.*50. Iiſdem utuntur privilegiis & Cives Neapolitani ex ſpeciali jure & orti & oriundi, ideſt, qui ex patre Neapoli orto oriuntur, *l. aſſumptio, ff. ad municipal.* ad inſtar civium Romanorum ubicunque morentur, *l.*1. *Cod. de corpor. urb. Rom. lib.*11. Nobilibus vero quinque ſedilium ſufficiunt litteræ probatoriæ ſexvirorum ſedilium ad probandam civilitatem; ut ab onere probandi ortum originem & incolatum jure ſint liberi. Quod cum Fiſcus illis derogare jamdiu niſus eſſet, ipſoſque ſedilitios nobiles forenſibus & juratis probationibus ſubigere vellet, ideſt ut ortum & alias qualitates, prout cæteri, docerent; inſtantibus ſedilibus etiam apud Regem invictiſſimum ſuper his deſtinato legato, tandem ſuccubuit; decretumque ut antiquæ conſuetudini & ritibus dictorum ſedilium ſex & eorum Decurionum, licet extrajudicialibus, deferendum foret; & hoc jure utimur, apparetque ex actibus Reg. Cam. Summariæ: quod ex auctoritate decurionum, de qua late Bart. in *l. ambitioſa, ff. de decr. ab ord. fac.* jure receptum eſt, licet dignitas non excuſet à juramento ex reg. *tex.* in *l. jurisjurandi*, *Cod. de teſtibus*. Sunt enim majoris efficaciæ quam literæ teſtimoniales, de quibus per Bald. in *l. ſi qua per calumniam*, *Cod. de epiſc. & cler.* quæ quidem ad interpretationem *capitulorum* Neapolitanorum circa omnia, & præcipue circa bonorum confiſcationem ſatis conferunt. Regunt enim & gubernant pro majore parte ſuffragiorum; civitates, & nobiliores quidem ſunt, §. *interim*, *Auth. de defenſor. civit. l. municipibus*, *ff. de condition. & demonſtrat.* Quo ad ſtatum enim regimen debet eſſe apud nobiles, quo ad negotia vero apud divites, Andr. in *cap.*1. *de pace ten.* Capyc. *de inveſt. feud.* in *ver. Civitatis*, & in *deciſ.*2. licet à Summo Pont. Romæ viri ſublimiores difficilius vocentur, prout eſt tex. in *cap. fundamenta*, *in fin. de elect. in* 6. Et non immerito Rex Ladislaüs ſex ſedilibus Civitatis curam commiſit; & quodlibet ſedile publicum eſt, & Civitatis pars, *d. cap. fundamenta*, §. *proinde*, *l.*1. §.1. *ff. ne quid in loc. publ. l. ſi quis à filio*, §.1. *ff. de legat.*1. & late deducit Germanus in *lib. de ſedilibus*. Sunt etiam officiales Regii & præcipue in genere annonæ, prout infra aliquid dicimus: quibus abſque juramento credi ſolet etiam in præjudicium tertii, ut not. in *cap. cum parati*, *de appellat.* Speculat. in *tit. de teſtib.* §. *reſtat num.*2. Comprehenduntur inter Cives Neapolitanos etiam expoſiti D. Mariæ Annunciatæ, quos innumeros utriuſque ſexus educat piis ſub regulis & inſtitutis

A ſtitutis, exemplari cum charitate omnibus gentibus: & proinde iiſdem potiuntur privilegiis. Item & Prælati & Officiales omnes vel Regii, vel Baronales; quod ſi in domos clericorum eis invitis ad hoſpitandum accederent, tenerentur in ſyndicatu, Bald. in *l.1. Cod. de epiſc. & cler.* Par. de Put. in *tract. de ſynd. in ver. an apparitor*, *num.3.* Sunt immunes & Doctores actu legentes, & Grammatici, & Philoſophi, & Magiſtri artium liberalium, & alii de quibus per Gloſ. in *l.3. Cod. de muner. patrim. lib.10. l. medicorum*, *C. de profeſſor. & medic.* Martin. Laudenſ. *de fiſco*, *quæſt.164.* Caſſan. in *Catal. par.6. conſider.32. in fin.* & in *conſuet. Burg. tit. des juſtices*, *§. 4. gloſ. 1. ver. ſed quæritur*, quamquam ſunt cives ubi reſident, Bald. in *l. obſervare*, *§. proficiſci*, *ff. de offic. proconſ.* Guido Pap. *deciſ.631.* Loffr. in *conſil.32.* prout
B & miles ubi ſtipendia meret, *l. municeps*, *§. miles*, *ff. de muner. & honor.* Boer. *deciſ.265.* Anna in *ſingul.365.* Alex. in *l. provinciali*, *§. ſi in publico*, *num.11. & 12. ff. de novi oper. nunc.* idem Anna in *ſingul.136.* Fiunt immunes etiam parentes qui duodecim produxerunt filios, vel ii vivant, vel de medio ſint ſublati, ſuperſtite matre vel noverca: qua prærogativa communicant etiam liberi, vel privigni, qui una cum parentibus vivunt, *l. ſi quis decurio*, *Cod. de decurion. lib.10.* Gloſ. in *l. ſemper*, *§. demonſtratur*, *ff. de jure immunit.* Jo: Andr. in *cap. decet*, *de re judic. in 6.* Martin. Laudenſ. in *tract. de fiſco*, *quæſt.198.* Petr. Antibol. *de munerib. par.3. n.12.* Immunes ſunt & presbyteri & clerici indiſtincte, *l.2. Cod. de epiſc. & cler.* eorumque parentes & fratres, (reliqui conſanguinei excluduntur) ſi una cum ipſis habitaverint;
C in pecunia contribuunt hoſpitiis, dum tamen cohabitatio non ex fraude fiat, puta ſi domus diviſionem non patiatur: alioqui in Reg. Camera dubitatum eſt de iſtorum exemptione, cum clericus ad illorum domos it habitatum conſulto ut ipſos exemptos faciat. Eximuntur etiam mulieres viduæ ratione honeſtatis, quæ magis exigitur in mulieribus, quam in viris; & ex inhoneſtate punitur ipſa tantum, not. Gloſ. in *l. palam*, *§. quæ adulterio*, *ff. de ritu nupt.* & præcipue in matribus fam. *l.1. §. & notandum*, *ff. de ventre inſpic.* Principi etiam eadem ratione ad tripudium vocatæ obedire non tenentur, niſi conſortem aſſociandi cauſa, cum jus honeſtatis ab omni ſuperioritate ſemper exceptum ſit, Bald. in *l. quod ex liberta*, *Cod. de oper. libert.* quem adhoc affert Martin. Laudenſ. *de princip. quæſt.169.* Eximuntur etiam
D pauperes majoribus carentes filiis, *l. omnes*, *Cod. de annon. & tribut. lib.10.* Jaſ. in *l. ſi non obtulit*, *ff. de re judic.* quod & paupertatis & honeſtatis ratione inductum cenſetur. Atqui divites mulieres quæ viris carent, tametſi à recipiendis domum militibus excuſentur, tamen à pecuniaria contributione non excuſantur; onus enim hoſpitii patrimoniale eſt, & patrimonii ratio in illis dividendis eſt habenda, *l.3. Cod. de muner. patrimon. lib.10. l.1. & ibi* Gloſ. *ff. de muner. & honor.* Sane ætas non excuſat etiam ſi quis ſit ſexagenarius & ultra eam ætatem: quod cum in abuſum vertiſſent Scribarum inſidiæ & importunitates, nuper in ſuam redactum eſt obſervationem. Eximuntur etiam perſonæ miſerabiles, & pauperes qui dietim vivunt ex laboribus manuum ſuarum, nec mercaturam exercent aut aliquid poſſi-

dent, unde illis victus ſuppetat, atque ad omne lucrum inertes præterquam ad vitam ſubſtentandam: imo ne tantum quidem lucri faciunt, quantum vitæ ſubſtentationi ſit ſatis: hos novo vocabulo *Brachiales* appellant, propterea quod brachiorum labore vitam ab inopia defendunt, quos Regia Camera exemptos facit ex *tex.* in §. *item ſi propter*, *Inſtit.de excuſat.tut.* Immunes ſunt & mercatores ſine uxore & familia & quando ad tempus reſident; ſunt enim in republica neceſſarii in multis, Luc. de Pen. in *rubr. Cod. ne milit.negot. lib.*10. & inter illos connumerantur, ſine quibus omnibus non ædificabitur Civitas, *Eccleſiaſt.*38. & ex Platonis ſententia negotiatores ad remp. regendam neceſſarios eſſe docet Caſſan. in *Catal. par.*11. *conſider.*45. Quam ob cauſam mercatorum etiam ergaſteria ſunt exempta, quia mercimoniis ſunt occupata, *l.qualibet*, & *l.penul. Cod.de metat. lib.*12. qua etiam B ratione caupones exempti eſſe debent, quod ſemper ſint hoſpitibus & peregrinis occupati, quos recipere coguntur *l.*1.§.*fin.* & *ibi* Bart.*ff.nautæ, caup. ſtabul.* & late Caſſan.in *Catal.par.*11. *conſid.*46. Excuſantur etiam ad tempus qui pias aliquas ex conſueto exercent actiones, puta ſi religioſos aut pauperes & peregrinos in ſuam domum ſubinde recipiant, de quibus in *l.omnia privilegia*, *Cod.de epiſc.& cler.* eo enim quod in hoc gravantur, debent in alio relevari, ut diſſerit Bud. in *l.ſolent*, *ff.de offic. proconſ.* & Caſſan. *ubi ſupra*; ſuntque religioſi etiam milites, ut *ſupra* diximus; hujuſmodi privilegium nuper nos ex officio indulſimus viro cuidam Fundano, qui religioſos omnes Fundis iter facientes, præcipue vero ordinis Franciſcani, domum ſuam pie recipiebat, & omnia quæ opus erant commode miniſtrabat. Sunt C tandem immunes Barones omnes; nec ipſi quidem ſolum & ipſorum familia, verum & vaſalli quibus hoc munus communicant, ut longo hic ſermone enarravi, aliaque eadem de re in *tract. meo de Regal.Reg.Neap.* enarraturus, ut *ſupra* dixi: Tandem quare Neapolis hac eadem immunitate utatur, qua aut nullæ aliæ aut raræ Civitates potiuntur, ne in aliarum verteretur gravamen, quod Princeps reficere cogeretur, ut jam diximus. Durum enim & iniquum videretur ut pauci ob tot exemptiones ſentirent totum onus, ut perbelle aliis cum rationibus his ſimilibus diſſerit Petr. Antibol.in *tract. de muner. par.*3. *ver. hoc etiam*. Et tametſi jura, quæ aliqua: ſuadente ratione, eam immunitatem compluribus conceſſerunt, ut jam retulimus, nullam de metropoli mentionem faciant; multæ tamen eæque efficaces pro- D ponuntur rationes, quibus id illi competere coarguitur. Primo quia in *cameram imperii* eam ſibi recepit Conſtantinus ut *ſupra* diximus: & Imperatorum privilegia ſervanda ſunt, *c.dilecti filii, ad fi.& c.recepimus, de priv.* & præcipue ſi motu proprio fuerint illa conceſſa, ſecundum Petr.Antibol. in *tract.de mun.pa.*3.*n.*23.& 33.& ſic eadem eſt Civitas, *vulg.l.proponebatur, ff.de judi.*& quæ Frater ad hoc affert in *c.*1.hujus libri, & quæ nos *ibi* notavimus: & ex titulo præcedente poſſeſſio præſumitur, *l.*2.*Cod.de acquir.poſſeſſ.* quemadmodum ex præſenti in præteritum, *l.cum hi, Cod.de adult. cum concordd.* Et reliquiæ dignitatis ſemper retinentur, *l.ſi longius, in fin. ff.de jud.* & hodie *Domus Regia* dicitur, ut ſcribit meus Frater in *epith. civ.* Secundo, ex

A dignitate ſuprema, cum Regni caput ſit & aliarum maxima & metropolis, & ideo in generali proviſione non contineri jam ſupra monſtratum eſt. Tertio, quia mater eſt & ſedes omnium procerum, & Magiſtratuum ſupremorum, qui de corpore ejus ſunt, *§. plebs autem, Inſtitut. de jure nat. gent. civ.* Cagnol. in *l. 2. ver. cumque conſules, col. fin. ff. de orig. jur.* & alii adducti per Fret. in *addit. quaſt. parlam. num.* 10. omneſque ejus cives ſunt privilegiarii, ut *ſupra* innuimus. Quarto ex communi Italiæ conſuetudine, ubi celebres Civitates hoc fulciuntur honore, quam cum ſcire præſumatur Princeps ſecundum Bal. in *l. 2. in fin. quæ ſit longa conſuet.* Jacobin. de S. Georg. *de feud. ver. Princeps, num.* 45. Alex. *conſ.* 24. *vol.* 5. Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 24. *num.* 174. Martin. Laudenſ. *de princip. quaſt.* 27. ubi B allegat, quod Italici præſumuntur merum imperium præſcripſiſſe ex ſcientia Imperatoris; illis conformis eſſe ſolet, ut inde reſcriptum contra eas non teneat; ut habes ex Goffr. in *ſumma, de reſcript. num.* 18. ubi allegat *text.* in *cap. ult. de conſuet.* Quinto, cum ibi ordinaria reſideat militia, quod ipſi non leve eſt onus, non debet alio gravari onere, ut *ſupra* probavimus. Sexto, quia tota civitas præſidium eſt, ſi veram fatemur illam ſententiam, quod quinque ſedilia civitatis conſtituta ſunt ad militarem defenſionem tamquam caſtra, quæ quidem cum ſuis regionibus & quarteriis totam comprehendunt civitatem, *l. 1. Cod. de irenarch. l. 2. ff. de offic. praf. vigil.* omnia enim paria ſunt authoritate, origine, & nobilitate, & nobiles milites eſſe docuimus, & hoc nomine antiquæ ſedilitiæ familiæ appellatæ re- C periuntur, & mei etiam majores in D. Laur. annis ab hinc plus trecentis illati militari titulo & habitu videntur, quod & complura comprobant documenta. Et quodlibet ſedile ſuum creat Ducem belli, qui vulgari nomine *Capitaneus ad guerram*, dicitur, ex Luc. de Pen. in *l. item collatores*, 2. *col. Cod. de re milit.* Caſſan. in *Catal. par.* 6. *conſid.* 14. Pyrrh. in *tit. de Magiſtrat. Rom.* quos adducit Fretia avunculus meus, *de offic. Mag. Comeſtab. num.* 15. qui quidem in unoquoque eorum tenimento, & quarterio eandem retinent dignitatem, quam cæteri *Capitanei ad guerram* in regiis Regni præſidiis adverſus quoslibet habitantes in illis: qui diu noctuque, cum neceſſitas ſuadet, militari more armati cum excubiis & aliis, in portis uniuſcujuſque ſedilis diſtincti, præſunt: habentque non modicam juriſdi- D ctionem in rebus annonæ, & de levibus delictis in eoſdem ſedilitios nobiles animadvertendi juxta civitatis capitula, cum tot aliis prærogativis, ut cuncti ſciunt: ex quibus quidem familiis nonnullæ ad illuſtrem devenerunt dignitatem, ut ſatis liquet: nobiles autem à muneribus facilius excuſantur, *l. nulli, Cod. ad leg. Jul. majeſt. l. proximus, Cod. de prox. ſacr. ſcrin. l. his honoribus, §. angariarum, ff. de vacat. mun.* & multa ſuper his affert Petr. Antibol. *de muner. par.* 3. *num.* 80. Et hæ quidem rationes potuerunt movere Regum mentem ad immunitatem concedendam, cum ut *ſupra* diximus ampliſſimis muniatur privilegiis, & ex cauſa oneroſa tam notoria; qua eadem ratione nonnullis Regni civitatibus hoc idem eſt communicatum privilegium. Et Principes in ſuis terris omnem immunitatem

con-

concedere poſſunt, ad quod ultra allegata, facit *text.* in *cap. fin. de offic. Archid.* & *cap. auditis, extra de in integr. reſtit.* Eſt igitur, non in forma *Cameræ reſervatæ*, penitus excluſa ab omni contributionis genere & tranſitu, excepto Regis adventu, in quo ad ea tantum tenetur, de quibus *ſupra* late dixi; & facit *text.* in *l. placet*, & *l. jubemus nullam*, & *l. jubemus neminem*, *Cod. de ſacroſ. eccl.* Et hæc quidem obſervare curavimus circa praxim, quam Reg. Camera Summ. hucuſque ſectatur, ad quam ſolam hujuſmodi ſpectat cognitio, tanquam quæ tributorum exactionem tangit. At vero quicunque aliorum munerum excuſationem meruerint ex juris corpore, vel cauſa ſit ætatis, vel morbi, vel dignitatis, vel officii, vel militiæ, vel impotentiæ, vel alius cujuſque rei, habes omnes late ex Petro Antib. in *tract. de excuſat. per tot.* & præcipue in *par. 3.* A B

Privil. 47. Et ſi caſtrum de quo habent titulum alienari contingerit, non amittunt titulum.

Idem ſi dominia bellico more & per vim amittant, ut ex Caſſ. probavimus in *prima harum adnotationum.*

Privil. 48. In Gallia primigenii dicuntur Delphini, Conrad. in Templo omn. jud. &c.

Idem in *tit. qualiter primogen. in Regno ſuccedat, quæſt. 1.* & *de Principe late lib. 1. cap. 3. tit. de Principe*: & Panciroł. in *Notit. imper. orient. cap. 9.* C

Privil. 49. ibid. De coronarum autem varietate agunt, &c.

De *corona* Ducum aliorumque titulariorum vide Lancell. in *Templo omn. jud. cap. 4. de Duce*, & de aliis ad plenum Alciat. *de ſingul. cert. cap. 32.* & de *birro* ſeu *bireto*, quod eſt tegmen capitis, *can. ſi quis virorum, 30. diſt.* idem Alciat. in *parerg. lib. 6. cap. 25.* & *lib. 8. cap. 10.*

Ibid. Qui autem titulum emerint Titularios non eſſe. D

Feudum pecunia emptum an vere ſit feudum, habes ex Jaſ. in *prælud. feud. col. 4.* & ante eum Bald. in *l. liberti*, *Cod. de oper. libert. col. fin.* & in *l. qui ſe patris, col. 15. Cod. unde lib.* Andr. Sicul. in *rubr. de feud.* Odofred. in *ſum. in tit. utrum poſſit per pecun. feud. acquiri*. Sed & de feudorum Regalium & titulariorum prærogativis, habes per Fret. in *tit. de differ. int. feud. regal. titul. & alia*, & per Afflict. in *deciſ. 265.*

A *Ibid. Non autem poſſunt Titularii convenire ad tractandum.*

Minad. in *conſtit. Reg. In aliquibus*, *num.*55. Idque & Regiis cunctis urbis & Regni auditoriis, licet ſupremis, inhibitum eſt ex Regiis inſtructionibus extra tribunalia: & in illis quidem, horis ſtatutis tantum; & ne de negotiis & cauſis actis vel agendis ſermonem habeant, juſte etiam prohibentur.

Sunt etiam illuſtres, &c.

Hodie vero ex novella *pragmatica* ad coercendos ambitioſos titulorum B aſtus nuper promulgata ab Illuſtriſs. Comite Olivaris, titulo *illuſtri* nemini ſcribendum, eſt conſtitutum: oretenus autem poſſe dici titulariis, ſicui libuerit, permiſſum. Quod tamen poſtea eſt declaratum cum iis locum non habere, qui ſupremi ſunt miniſtri, atque à Rege immediate dependent. Et nimirum novum non eſt ut titulis diſpertiendis modus præſcribatur; ſcimus enim trium auri librarum multam iis impoſitam, qui ſuo titulo, vel in ſcribendo, vel in loquendo aliquem non appellaret, *l.*2. *Cod. de offic. diverſ. jud. l.potioris*, *Cod. de offic. rect. prov. l.*2. *Cod. de prox. ſacr. ſcrin.* Guid.Pancir. in *Notit.Imper. orient. cap.*2. *in fin.*

SUMMARIUM

CAP. XXIV.

1 *Annona quid.*
2 *Neapoli à Rugerio Regni titulus tributus.*
3 *Vinorum diverſa genera in Campania producuntur.*
4 *Campani agri fertilitas.*
5 *Frumenti penuria ſeditiones in Populo concitat, & exempla adducuntur.*
6 *Trib. plebis mitis eſſe debet.*
Panis ex herba à Jul. Caſ. confectus; & ejus herbæ nomen, eod.
7 *Fames memorabilis Romæ.*
Frumentum quo tempore carius Neapoli antiquis conſtiterit, eod.
8 *Præfecti annonæ egeſtatis tempore creandi.*
Egeſtas ex negligentia potiſſimum oritur, & eſt cauſa peccandi, eod.
Negligentia mater egeſtatis, eod.
9 *Electorum Neapolis facultas, & numerus.*
10 *Tractæ quando poſſint permitti.*
11 *Advenæ in Regnum venientes, debent in finibus arma deponere.*
Frumentum advertendũ ne transferatur ad hoſtes, item & res aliæ uſus neceſſariæ, eod.
12 *Præfecti annonæ tres in Regno conſtituti, qui Capitanei Graſſæ, id eſt abundantiæ, dicuntur, & eorum munus.*
13 *Præfectus annonæ, qui Graſſerius major dicitur, Tribunali Electorum praeeſt.*
14 *Delegati, quos Commiſſarios vocant, ad frumentum comparandum non ſunt mittendi.*
15 *Frumenti ad ubertatem comparandi*

randi, modus commodus.
16 *Oppida ſunt à Metropoli cogenda ad comparandum ſibi victum annuum.*
17 *Agriculturæ ut vacetur jubendum à Principe.*
Agrorum tria genera, eod.
18 *Cenſores apud Romanos ut agri colerentur præcipue vacabant.*
Corpulenti homines equo vehi Romani non poterant, eod.
19 *Principis integritatis & juſtitiæ optimum exemplum.*
20 *Boves aratorios exequi non poſſunt ob agriculturæ privilegium.*
21 *Boves occidere non minus capitale erat apud antiquos quam homines*
22 *Boves aratro jungere quis invenerit.*
Agricolarum privilegia, eod.
23 *Vendere rem ſuam quando quis cogi poſſit.*
24 *Mercatores in Republica neceſſarii.*
25 *Frumentatores ſive Sitones, qui.*
26 *Rex tenetur miniſtrare frumentum populis in neceſſitate.*
27 *Frumentarii qui dicantur.*
28 *Frumenti convehendi ratio attendenda.*

GRATANTER IMPLEMUS QUÆ ILLE CONSTITUIT: quicquid Præf. præt. decernit, Princeps ratum habet. Idque in for. Vic. his exprimitur verbis: „Nos enim & „ſuper prædictis omnibus, & ſingulis „ex eis dependentibus & emergenti„bus, incidentibus & annexis ac eis „quovis modo connexis, totum & „pleniſſimum poſſe noſtrum eid. Du„ci per præſentes concedimus & ple„narie elargimur cum libera & gene„rali adminiſtratione: quibuſcunque „in contrarium facientibus, non ob„ſtantibus, etiam ſi talia forent, de „quibus expreſſam mentionem fieri „oporteret.

SERVIENTIBUS NOBIS, PROCURAT ANNONAS: ideſt curam habet rerum victui neceſſariarum & ſtipendiorum omnium, quicunque ſerviunt Principi tam ad bellum quam extra. *Annona* eſt proprie fertilitas vel ſterilitas anni, à quo nomen ipſum deducitur, & vulgo *Annata* dicitur: transfertur autem & ad victum, ideſt ad res victuales, vel annales vel diurnales. Unde *annona* dicitur quicquid alicui datur, vel ipſe ſibi comparat victus cauſa: quod ſi ad diurnalem victum erogatur, dicitur vulgo *Ratio*; ſin ad annalem, *Munitio* & *Proviſio*, ut eſt in *Cod. tit. de anno. civil. lib.*10. & *ibi* Luc. de Pen. Et quæ veniant appellatione *annonæ*, dicit idem in *l. jubemus, Cod. de erogat. mili. ann. lib.*12. Fulg. in *conſ.* 160. Minad. *deciſ.*23. Ann. *ſingu.*228. Præfecto igitur præt. curæ erat procurandi *annonam* perinde ac hodie Viceregi; qua de re, ideſt quomodo *annona* recte curari poſſet, ut publica ubertas in dies creſceret, *commentarium* aliquando ſcripſi, quod huc inſerere opportunum putavi.

Provinciæ igitur, quæ ante adventum Domini *Regiones* dicebantur, *cap.*2.99.*diſtin.* aut vi armorum, aut alio quovis modo à Romanis ſubigebantur, Alciat. in *l. notionem*, *ff. de verb. ſignifi.* Carol. Sigon. *de antiq. jure prov. lib.*1. *cap.*1. Provincias autem hujus Regni, legitur in antiquis

tiquis hiſtoriis,alio modo adminiſtratas fuiſſe, ut tradit idem Sigon. *de*
2 *Regno Ital. lib.3*. Quibus à Rugerio earum Domino anno 1130. *Regni* nomen inditum fuit, regiuſque titulus ab Anacleto 2. Pontifice tributus, ac ab Innocentio II. confirmatus, demum à Cœleſtino II. vel, ut alii, à Lucio II. ſtabilitus. Quod quidem Regnum Federicus II. Rom. Imperator ejuſdemque Regni Rex, ejus amœnitate & fertilitate oblectatus, in *Conſtit. Occupatis*, ELECTUM VIRIDARIUM appellat his verbis: *Regnũ Siciliæ præ cæteris velut electum quoddam viridarium inter agros*,&c. Id in duodecim diſpertitur Provincias juxta *capitum cenſionem*, ſive *focorum numerationem* ut vocant, quæ his nominibus vulgo appellantur;
„ Terra laboris, Comitatus Moliſii,
„ Principatus citra, Calabria citra, Ca-
„ labria ultra, Principatus ultra, Apru-
„ tium citra, Baſilicata, Terra Barii,
„ Terra Hydrunti, Aprutium ultra, &
„ Capitinata: ſua vero, ideſt antiqua nomina retulimus *ſupra cap.17*.alio tamen modo dividuntur quo ad Gubernatores ac Auditores, qui ad eas regendas pro Rege mittuntur; eos enim qui ei muneri apti videntur, Vicerex nominandi tantum poteſtatem habet, Rex autem ex nominatis eligit. Iique *Præſidibus Provinciarum* aſſimilari poſſunt; in Regno autem, *Juſtitiarii regionum* nuncupantur, ut habetur in *Conſt.juſtitiarii per provinciã*; *Juſtitiarios regionum*; 1.*&* 2. *Capitaneorum autem*; *Pacis cultum*; *Maſtiſtros Camerarios*; *Præſenti lege*, *Apud Juſtitiarios*, *Contingit interdum*; *&* *Minoribus*. Erat etiam & in Terra Laboris tempore Caroli primi, quod ex *Capitulo Regni*, *Juſtitiario Terræ Laboris*, patet, multique alii in Capitulis dicti Caroli ejuſque ſucceſſorum, leguntur. Multæ enim ex prænominatis Provinciis cum dicto regimine unitæ fuere, ut habetur in *Regiis Pragmaticis* in *tit. Offic. ad Reg. Majeſt. ejuſque Vicere. collat. ſpectant.* Hodie tamen à Regia Majeſtate maxima cum ratione iterum diviſa fuit: non ſolum enim jure civili, verùm & Canonico conſtitutum fuit unam Provinciam, Civitatem, Eccleſiam, in duas dividi poſſe, & vice verſa, duas in unam uniri, *l.3. ff.de off.aſſeſſ. l.1. Cod. de metrop. ber. lib.11. §. illud*, *Auth. ut judic. ſine quoque ſuffr.can. præcipimus*, *&* *can.&* *temporis*, 16. *q.1.* Gloſ. in *l.2. §. præterea*, *Cod. de off. præf. præt. Afr.* Franc. Duaren.*de ſacroſ.eccl.min.ac beneſ.lib.5. cap.6*. Præfecto omnes Hiſtorici Coſmographique in fertilitate & abundantia hujus Regni pluſquam de reliquo terrarum orbe conveniunt, non ſolum frumenti & vini, verum & alterius cujuſvis rei: & omnes fere ejus Provinciæ ſuum obtinuere Homerum, ideſt particularem laudatorem. Calabria exacte deſcripta fuit à Gabriele Barijo; quod tamen opus, Cardinalis Sirleti, & fratris eſſe cenſeo. Hydruntum ab Antonio Galatheo; Campania fœlix ſive Terra laboris ab Antonio Sanfelicio, & ſic cæteræ: hanc enim præterire nolui, cum in ea ſita ſit Neapolis caput Regni: quod ſtatutum & declaratum fuit in *regiis pragmaticis*, *Pateat*, *de immunit. Neapolit.* &, *Officium notariatus*, *in rubr. de not. matricul.Veteres illi ſapientes*, *§.igitur*, *de off. S.C.* conſtitutum à Sereniſſ. Regib. Aragon. Hanc eandem, & nos aliquando

quando deſcripſimus: unde quæ ad rem præſentem faciunt, huc transferemus. Ea diverſorum vini generum eſt feraciſſima: de quibus, ac item & de Capuanis vinis mentio habetur in *l. ubi autem*, *ff. de verb. oblig. l. videamus*, §.1. *ff. locati*, *Inſt. de action.* §. *præterea*: & de Surrentino, *l. fi. de vino trit. & ol. leg.* quod inter vina generoſa ac nobilia connumerat Plin. *nat. hiſt. lib.* 14. *cap.* 6. licet in Numeratione anni 1547. in Provinciam Principatus citra, Surrentum fuerit relatum, quod poſtea
3 optimo jure emendatum fuit. Campania fœlix ſicut nova vinorum genera, ita & nova nomina vinis imponere profeſſa eſt. Eſt Trebulanum ſive Trebellicum, de quo Athen. *lib.* 1. ubi de vinorum diverſitate copioſe. Eſt & generoſiſſimum Turris Annuntiatæ, antiquis dictæ *Pompejanum*, Plin. *loc. cit.* Eſt amineum, de quo in *l. fi. ff. de vino trit. & ol. leg* dictum *Amineum* græca voce, ideſt, optimum, ſecundum Alc. in *lib. diſp.* Non autem poteſt eſſe, quod nos *Græcum* appellamus, ut ex Plin. *nat. hiſt. lib.* 14. *cap.* 14. colligitur. Raph. Volater. *lib. Geograph.* 6. vinum Surrentinum nigrum eſſe ait; ubi de Picentinis loquitur: & ſic in Provinciam Principatus citra referri deberet. At hoc, Servii auctoritati repugnat, qui illud Verg. 2. *Georgic.*

Sunt & aminææ vites firmiſſima vina.

Vinum amineum, album eſſe interpretatur, quaſi ſit ſine minio, ideſt ſine rubro colore. Vinum etiam Divi Severini in eadem Provincia eſſe ajunt, quæ aut ſunt vina Veſuvii, quæ vulgo *lacrima Summæ* dicuntur, cum plures ſint Aminei ſpecies, ſecundum Plin. *d. lib.* 14. *cap.* 2. & 4. pro qua opinione eſt Cato *de re ruſt. lib.* 3. *cap* 2. & 9. aut vina Antoniana, ideſt, quæ in *Antoniana* (ſic enim à politioribus dicitur quæ vulgo *Antiniana* vocatur) & ad viciniam Arcis divi Elmi naſcuntur, ut ſentiiſſe videtur Galen. *de cib. boni & mali ſucci*: & *de ſanit. tu. cap.* 3. *quod*, inquit, *naſcitur in Amineo colle Neapoli imminente*, Cel. Rod. *lect. ant. lib.* 15. *cap.* 16. utcunque tamen ſit, excellentiſſimum eſſe, ex præfata Virgilii ſententia patet. Eſt & maxima ubertas *lacrimæ*, quam *ſupra* memoravimus, & *Græci*, in Veſuvio monte: quæ transfretata in dies prefectiora redduntur, quod experientia comprobatur. Unde Martial. *epigr.* 43. *lib.* 4. hunc montem magis omnibus à Baccho adamatum ait, ac *Herculeum* nuncupari, Veneriſque ſedem appellari, dum de Veſuvio loquens ait:

Hic eſt pampineis viridis modo Veſulus umbris;
Preſſerat hic madidos nobilis uva lacus.
Hæc juga, quam Niſæ colles, plus Bacchus amavit;
Hoc nuper Satyri monte dedere choros.
Hæc Veneris ſedes, Lacedæmone gratior illi;
Hic locus Herculeo nomine clarus erat.
Cuncta jacent flammis, & triſti merſa favilla;
Nec ſuperi vellent hoc licuiſſe ſibi.

Sunt tandem, ut omnia minute non proſequamur, vina Maſſica & Falerna, omnium celeberrima quæ ſintne eadem cum ſupradictis, vel di-

4 diverſa, ſatis non moror. Frumenti copia adeo magna inde provenit, ut experti rei ruſticæ cultores, noſtros campos, ob eorum fertilitatem & amplitudinem, Apuliæ campis exæquare non ſint veriti. L. Florus eques Rom. antiquiſſimus auctor, nil uberius hoc ſolo eſſe dixit; & Polybius Græcus ſcriptor, eo longe antiquior, utputa qui ſub Scipione Africano floruit: *Eſt enim*, ait, *Campanus ager copia rerum & fertilitate regionis, ac amœnitate & pulchritudine loci excellentiſſimus, nam in littore maris poſitus eſt: & eo, ex univerſo terrarum orbe venientes in Italiam, innumeræ gentes confluunt*; & Plin. *natur. hiſtor. lib.* 3. *cap.* 5. hæc de Campania protulit verba:
,, Qualiter Campaniæ ora per ſe
,, fœlixque illa ac beata amœnitas? ut
,, palam ſit, uno in loco gaudentis opus
,, eſſe Naturæ; jam vero tota ea vita-
,, lis ac perennis ſalubritas cœli tem-
,, peries eſt, tam fertiles campi, tam
,, aprici colles, tam innoxii ſaltus,
,, tam opaca nemora, tam munifica
,, ſylvarum genera, tot montium af-
,, flatus, tanta frugum & vitium olea-
,, rumque fertilitas, tam nobilia peco-
,, ri vellera, tot optima tauris colla,
,, tot lacus, tanta amnium fontium-
,, que ubertas, totam eam perfundens,
,, tot maria, portus gremiumque ter-
,, rarum commercio patens undique,
,, & tamquam ad juvandos ipſos mor-
,, tales, ipſa avide in maria procurrens;
,, neque ingenia ritusque ac viros, &
,, lingua manuque ſuperatas comme-
,, moro gentes: ipſi de ea judicavere
,, Græci, genus in ſuam gloriam effu-
,, ſiſſimum, quotam partem ex ea, ap-
,, pellando Græciam magnam.

Huc uſque Plinius. Quæ verba cum aliquando ſolemniter cum Illuſtriſs. Principe Petræ Perſiæ Prorege, uti Civitatis Syndicus coequitarem, oportuna occaſione recitavi: & eo ejus Principis aures oblectarunt, ut non ſemel aut iterum, ſed tertio & quarto reiteranda poſtulaſſet. De hac eadem fertilitate Cic. *de lege agrar. contra Rullum*: Campani, *ait*, ſem-
,, per ſuperbi bonitate agrorum, & fru-
,, ctuum magnitudine, urbis ſalubri-
,, tate, deſcriptione, pulchritudine:
,, ex hac copia atque omnium rerum
,, affluentia primum illa nata ſunt; ar-
,, rogantia quæ à majoribus noſtris al-
,, terum Capua Conſulem poſtulavit;
,, deinde ea luxuries quæ ipſum Anni-
,, balem armis etiamtum invictum,
,, voluptate vicit. *Et ſuperius*: Itaque
,, hoc perſcriptum in monumentis ve-
,, teribus reperietis, ut eſſet urbs, quæ
,, res eas, quibus ager campanus colere-
,, tur, ſuppeditare poſſet; ut eſſet lo-
,, cus comparandis colendiſque fructi-
,, bus; ut aratores cultu agrorum de-
,, feſſi, urbis domiciliis uterentur: id-
,, circo illa ædificia non eſſe deleta: vi-
,, dete quantum intervallum ſit interje-
,, ctum inter majorum noſtrorum con-
,, ſilia, & inter iſtorum hominum de-
,, mentiam: illi Capuam receptaculum
,, aratorum, nundinas ruſticorum,
,, cellam atque horreum Campani agri,
,, eſſe voluerunt; hi expulſis aratori-
,, bus, effuſis ac diſſipatis fructibus
,, veſtris, eandem Capuam, ſedem no-
,, væ Reipubl. conſtituunt, molem
,, contra veterem Remp. comparant.
,, *Et ſuperius*: Totus enim ager Cam-
,, panus colitur, & poſſidetur à plebe
,, optima & modeſtiſſima: quod genus
,, hominum optime moratum, opti-
,, morum, & aratorum & militum,
,, ab hoc plebeculæ Tribuno funditus

» ejicitur: atque illi miſeri nati in il-
» lis agris & educati, glebis ſubigen-
» dis exercitati, quo ſe ſubito confe-
» rant, non habebunt: his robuſtis,
» valentibus & audacibus decemvi-
» rum ſatellitibus, agri Campani poſ-
» ſeſſio tota tradetur, & vos nunc de
» veſtris majoribus prædicatis, &c.

Tandem aptiſſimi ſitus magnitudo perſpicitur ex eo, quod in his territoriis ex campeſtribus Capuæ, Atellæ, Gaudii, Cumarum, Mariani, aliorumque vicinorum, qui uno communi nomine *Campi laborini* nuncupantur, quod ob eorum fertilitatem *laboribus* agricolarum obſecundant, quanto univerſa Campania eſt reliqua Italia fertilior, tanto hi campi ſunt reliqua Campania fœcundiores; Strabo *de ſitu orb. lib.5.* Plin. *natural. hiſtor. lib.17. cap.4.* Comment. in *2. Virg. Georgic.* Ant. Sanfelicius in ſua *Campania*. Et hæc quidem, *naturales divitias* appellat Ariſtot. ut ſunt campi, vineæ, oliveta, paſcua, ſilvæ cednæ, nemora, vivaria diverſorum animalium & avium, idcirco boni regimini neceſſaria: & propterea Salomonem illa ſectatum fuiſſe refert Cagnol. *de vita, & regim. boni Princ. num.66.* Non tamen mirum videri debet, ſi aliquando & hi Campi ſterileſcunt, & annonæ penuria contingit; omnia enim nutu divino proveniunt: qua de re præter ea, quæ in veteri teſtamento habentur, legi poteſt *l. pretia re-*
5 *rum*, *§.1. ff. ad leg. Falcid. l.licet*, & *l.excepto*, *Cod. locati*; ob quam cauſam, ſcilicet frumenti caritatem, nonnullæ ſeditiones eveniſſe leguntur. Antoninus Pius Imp. auctore Sex. Aur. Vict. ob ſolam inopiæ frumentariæ ſuſpitionem, lapidibus à plebe Rom. impetitus fuit: *Qui uſque eo fuit mitis* (verbis ipſius Vict. utor) *ut maluerit ratione expoſita placare, quam ulciſci, ſeditionem.* Et Tiberium Gracchum Tr. Pl. quod permittere nolebat, ut optimates plus quinquaginta terræ jugerum haberent, in pauperum perniciem ob cenſum quem pendebant, mactaverunt, & per mediam urbem tractum, ex Capitolio in Tyberim projecerunt. Cujus opinionem cum C. Gracchus frater, Tribunus Pl. & ipſe, ſuſtinere vellet, plebis odium in ſe concitavit, & tumultuarie interfectus fuit, *l. in his, ff. ſoluto matr.* Plin. *lib.14. cap.4.* quem non allegat Gloſa Pariſ. *tit.1. de mat. feud. n.17.* Carol. Sigon. *de antiq. jur. civ. Rom. lib.1. cap.16.* & *lib.2. cap.2.* Et Flacci turbulenti civis, quod caro grano ſeditionem molitus erat, domus publicata fuit ac in Catuli Porticum converſa. Scribunt etiam, Tribu- 6
nos plebis inhumane ac acriter loqui non decere: quando eam ob cauſam Valer. Soranum pl. tribunum in cruce levatum fuiſſe tradunt Solin. *c.2.* Plin. *lib.3. cap.5.* Jo: Camers in *dictum locum Solini*, auctoritate uſus Servii Honorati *in fine 2. lib. Georg. Virgilii*: quæ *Crucis* pœna, eadem ne an diverſa fuerit à *Furca* hodierna, differit Covarru. *var. reſolut. lib.4. cap.5.* Frumenti vero penuriam ea animi magnitudine à Cæſare ejuſque exercitu toleratam fuiſſe ſcribit Svet. in ejus *vita cap.68.* *ut Pompejus viſo genere panis ex herba, quo ſuſtinebatur* (Svetonii verba pronuntio) *cum feris ſibi rem eſſe dixerit.* De ea herba, item & de fame ab exercitu ſuperata, ipſemet Cæſar *de bel. civil. lib.3.* in hæc verba ſcri-

pſit: Non illis hordeum cum daretur, non legumina recuſabant: pecus vero, cujus rei ſumma erat ex Epyro copia, magno in honore habebant: eſt enim genus radicis inventum ab eis qui fuerant cum Valerio, quod appellatur *Chara*, quod admixtum lacte multum inopiam levat: id ſimilitudinem panis efficiebat: ejus erat magna copia: ex hoc confectos panes, cum in colloquiis, Pompejani famen noſtris objectarent, vulgo in eos jaciebant, ut ſpem eorum minuerent. Ex hac herba panem conficiundum Dn. Marchioni de Mondejar Neap. Proregi, ab aliquibus ſuggeſtum fuiſſe, plebs ſuſpicata fuit. Livius *lib.*4. Feneſtell. *de Magiſtrat. cap.*15. Zaſ. in *l.*2.§. *præfect. annonæ*,
7 *ff. de orig. jur.* tantam inopiam aliquando fuiſſe ſcribunt, ut Romani, cum eam ſuſtinere nequirent, ne extenuati in horas mortem obirent, ſeſe præmiſſo capite in Tyberim projicerent. Fuerunt & aliæ paſſim annonæ defectiones, & inde ortæ ſeditiones. Procop. *de bell. Juſtin.* Jo:Villanus qui *Neapolis chronica* vernacula lingua conſcripſit, *lib.*3. *cap.*11. aſſerit anno 1338. tritici modium aureis duobus quatuorque tarenis valuiſſe: quod pretium eo tempeſtate maxime exceſſivum erat: tempore etiam quo Dn. Dux. Alcalanorum Neapoli præfuit, ſatis caro conſtitit; ut interim miſſa faciamus quæ noſtris diebus eandem ob cauſam eveniſſe vidimus: quando ob id, ideſt ob annonam male curatam, Tribunus plebis frequentioribus civibus exoſus factus, à viliori plebecula per univerſam Urbem ignominioſe tractus &
8 dilaceratus fuit. Id cauſæ fuit ut antiquorum Reſpublicæ, Imp. & Reges, publicæ annonæ procurandæ, egeſtatis potiſſimum tempore nonnullos præfecerint, qui quoad fieri poſſet, penuriæ moleſtiæ occurrerent: Honor. Imper. in *l.*1. *Cod. de frum. urb. Conſtantinop. lib.*11. ait, quod ubi confunditur adminiſtrationis ordo, annonæ caritas augetur; & contra, quando recto proceditur ordine, augeſcit copia, Caſſiod. *Variar. lib.*1. *epiſt.*35. *Ne inopia*, inquit, *non tam à ſterilitate temporis quam à negligentia matre, nata eſſe dicatur*, ex qua peccata oriuntur; penuria enim eſt cauſa peccandi: idem *lib.*9. *cap.*14. Porro Præfectus annonæ, cum res exigit, eſt creandus ab Epiſcopo, & primariis Civitatis, non eorum quidem arbitratu, ſed ex iis tantum perſonis, quæ in publicis negotiis diu ſint verſatæ, quo munus illud facilius expediant, *l.* 3. *quæ græce eſt*, *Cod. ut nemi. lic. lib.* 10. Cum autem hæc noſtra Civitas eſſet Reſpublica, tempore Ottaviani Imperatoris & domina Inſularum Inarimes & Caprearum, ut Sveton. ait in ejus *vita cap.*90. & Strabo *de ſit. orb. lib.*5. *in fi.* & nos alibi ſcripſimus, legitur in ſcripturis Monialium Divi Sebaſtiani, ejus Ducem nomine N. Janarum Sedilis Montaneæ equitem, duos expediviſſe Conſules ad diverſa loca ut annonæ ſubveniret. Idcirco inſtituti ſunt Electi hujus Civitatis, (qui, ſint ne Ædiles, aut Ædiles Cereales, aut Decuriones, ſuo loco ſcripſimus,) item & Præfectus annonæ, quem nos *Graſſerium majorem* appellamus: quibus facta eſt facultas diligentiſſime curandi omnium rerum copiam, præcipue tamen panis. Ladislaus 9
Rex hanc poteſtatem fecit Electis, ut in *capitulis hujus Civitatis legitur*,

fol.

*fol.*2. *Ladislaus Dei gratia Rex, &c. vobis ſex Civitatis Neapol. præſentibus, & futuris, fidelibus noſtris dilectis*: quæ quidem poteſtas fuit etiam per omnes Reges poſteriores ac etiam à Rege Domino noſtro confirmata: eo vero tempore plebis Tribunum, vel *Electum Populi*, ut vocant, non extitiſſe volunt, cum ſolum Nobiles Reipublicæ curam haberent. Erant autem ſex Electi licet eſſent Sedilia quinque, quia hæc etiam ſex fuerant, ut alias diximus; & Sedile Furcillæ cum Sedili Montaneæ unitum, ſuum etiam Electum creabat: quam prærogativam Sedile ipſum Montaneæ adhuc ſibi retinet, ut duos ſcilicet Electos eligat: hodie vero cum etiam Populus ſibi Electum conſtituat, ſeptem ſunt Neap. Ele-
10 cti. Eam tamen poteſtatem Ladislaus certis terminis præſcripſit: nominatim enim cavit ne fruges extra urbem traherentur, ut antea fiebat; tanti ponderis erat civibus opulentiam procurare: cui rei poſtea regula adhibita fuit, ut etiam ex juris diſpoſitione evectiones tempore incongruo fieri prohibeantur, ſicut aliarum etiam rerum publici ſtatus regendi gratia, extractio eſt prohibita. Et proinde Ladislaus injunxit Electis ut indagatores haberent, qui furtivas evectiones explorarent; ejus hæc ſunt verba: *Committentes, & mandantes vobis, quod ſatis ſollicite pariter, & intenti, per exploratores & alios, quod à Neapoli per mare, vel per terram frumentum, vel legumina, vina & alia ſpectantia ad dictam graſſiam nullatenus extrahantur*. Et Carolus hujus Regni Rex eo nomine primus, *in* 1. *&* 2. *Regni Capitulis*, evectiones abſque Principis indulgentia fieri vetuit: imo & navigia in ſingulis portubus qua tranſire contingerint, diligenter à *Portulanis*, quos vocant, id eſt portuum cuſtodibus & Limenarchis, examinari adhibitis publico Tabellione & quatuor fide dignis viris præcepit: pœnamque ſtatuit portitoribus ſi eorum merces ſummam excedere invenirentur, cujus extrahendæ poteſtas illis facta erat. Et Rex Dominus noſter in formula Viceregis, cujus occaſione hucuſque digreſſi ſumus, hanc rem etiam curandam jubet his verbis: *Necnon prohibitiones ne victualia ſeu pecuniæ ſeu aliæ quæcunque res, à prædicto Siciliæ citra Farum Regno, extrahantur, facere, & ſuper illis diſpenſare*: quæ omnia ex juris diſpoſitione conſtant, *l. cotem, ff. de publican. & vectigal.* Boer. *deciſ.*178. *num.*19. & ut non deficeret in Regno, *l. præſes, Cod. de ſervit. & aqua.* Affl.ct. *dec.* 290. *num.*9. & licentia eo modo datur, ne ſcilicet deficiat, Ripa in *tit. de pact. reſponſ.*15. *num.*8. *ne forte non ſufficiat nobis & vobis, Matth. cap.*25. Iſern. in *prob. conſtit.* Luc. de Penna in *l. nominationum, Cod. de decur. lib.*10. Solet autem extrahi frumentum, ut legitur in *pragm. in tit. de offic. ad Reg. Majeſt. ejuſque Vicereg. coll. ſpectantib.* his verbis: *Deputados por la regia Corte para la extraction de los granos y otras vittuallas que ſe extrahen de las marinas, y cargadores del Reyno, &c.* à quibus Univerſitates non debent exigere, quod ipſis non competit, *pragmat. Et ſi hactenus, fol.*412. qua de re, inſuper & de frumenti pretio, agit Minad. *fol.* 36. Idcirco emanarunt proviſiones ab Illuſtriſs. Granvela, ut evectio-

nes ſive Tractæ concedi poſſent: non tamen poteſt extra Regnum vehi, & eo minus apud hoſtes ſive barbaros, *l.2.C.de commerc. & mercator.* quod fuit etiam proviſum ex pragmatica Magni Capitanei, & declaratione Cæſareæ Majeſtatis Caroli V. quandoquidem ex ejuſmodi extractionibus oritur penuria, in *pragmat. rubr. Extractiones animal. auri, & aliarum prohib.pragm.2.3.4.5.* etiam ſi eſſet moneta Hiſpana; edictum Illuſtriſs. Principis Petræ Perſiæ anno 1582. & aliud per Illuſtriſs. Ducem Oſſun. 1584. quo pœna mortis naturalis indicitur. Nec etiam cupreſſi aptæ ad fabricanda navigia, *l.2. C.de cupreſſ. lib.11.* Boer.in *dec.177.* nec arma, *l.2. Cod.quæ res aſport.non deb.* quemadmodum cum advenæ in
11 Regnum adveniunt, debent ipſa deponere, *Conſtit. Regni, Homines extra Regnum, Rubr. de intrantib. Regnum, ut arma in Regno deponant*: & tanto magis ſi tranſmitterentur ad infideles, in *lib. pragmat. tit. de armis, pragmat.2. & in præfato titulo, extract. animal. pragm.2.* nec lapis dictus *Cotis*, quo ferrum acuitur, *l.cotem, ff. de public. & vectigalib.* Boer.*deciſ.178.* nec equi militares extra provinciam, *l.officium, §.1. ff.de re mili.* nec à Regno, Luc. de Pen. in *l.1. Cod.de littorib. & itiner. cuſtod. lib.12.* Iſern. in *tit. quæ ſint regal.* & Boer.*d.dec.178.d.prag.2. de extract.animal.* Largius tamen & providentius cautũ fuit anno 1589. per Illuſtriſs.Dom.Jo:Zunicam Principem Petræ Perſiæ in *lib. pragmat. pragmat.1. fol.483.* Nec poteſt emi frumentum publice in littoribus, ne transferatur ad hoſtes; nec frumentum exercitibus deſtinatum, *l.1. & penult. Cod.quæ res vendi non poſſ.* nec vinum, nec oleum, nec quivis alius liquor, aut legumen, *l.1. Cod. quæ res aſport. non deb.* Prohibetur etiam extractio ſulfuris, ſalis nitri, & pulveris, anno 1583. edicto Illuſtriſs. Ducis Oſſun.in *lib.pramat.23. fol.23.* Item & veſtium cujuſvis ſpeciei, ad vitanda furta & fraudes, anno 1586.per eundem Dn. Ducem: in *nov. pragmaticis, pragmat.51.* Nec linum, quod in Regno fit, extra Regnum trahi poteſt; & quod in diſtrictu civitatis factum eſt, extrahi non permittitur ex edicto Illuſtriſs. Ducis Alcal. in *pragmat. nov.pragmat.3.* nec pecudes ſive animalia, *pragmat.1. de extract. animal.* Id- 12
circo ne quid ex prædictis rebus extrahatur, conſtituti ſunt Præfecti, qui vulgo *Capitanei Graſſiæ* nuncupantur, in Campania, Comitatu Moliſii, Aprutio citra & ultra: officium ſane antiquiſſimum. Cum quibus, juxta ſuas inſtructiones & privilegia, eſt habenda particularis ratio: quinimo hæc Civitas Siculo frumento uti eſt ſolita cum ſolutione *Tractæ*; juxta antiquum uſum ex gratia Ceſareæ Majeſtatis Caroli V. præfinite conceſſa, ut legitur in *capitulis ipſius, fol.173.* eo enim eſt ferax Sicilia, ut inde in Galliam uſque conducantur, Caſſiod. *variar. lib.4. cap.7.* & à quavis alia parte evectiones fieri poſſunt ad uſum Neapolis, *fol.115.* Regiam tamen Cameram Summariæ, tamquam cui cognitio Regii patrimonii incumbit, debent conſulere in rebus annonæ & pretii indicti, quam *Aſſiſiam* dicunt, *Conſtitut. Magiſtros camerarios*, & colligitur ex Marin. Fret. *lib. 1. in ſuſt. in 4.officio Regni, de offic. Magni Camerar.*

*merar. num.*8. Et quia Imperatores Regnique Reges, omnibus in rebus ex perſona ſemper intereſſe non poſſunt ob emergentes neceſſitates, libenter novos inſtituunt Officiales, *Capit. Reg. Corruptionis*. Et quamvis Civitas Neap. aliquos deputaſſet ad fortificationem, ad vias urbanas lateribus ſternendas, ad aquam, ad ſuum patrimonium & pecuniarum ſolutionem, ac ad recognoſcendas annonæ rationes, ut ſunt Electi; Regis tamen majeſtati expediens viſum fuit omnibus Tribunalibus Præfectum conſtituere. Tribunali igitur
13 Electorum unum ex Conſiliariis ſtatus, ſive ex Regentibus Cancellariam ſemper præficiendum curavit. Quod autem in Tribunali Divi Laurentii obſervari potuimus, officium hoc ſimile invenimus officio Præfecti Annonæ, cui per annum publicæ abundantiæ curandæ munus injungebatur; de quo habetur in *l.*2. §. *Præfectus annonæ*, *ff. de orig. jur.* & *Cod. de apparit. præf. ann. lib.*12. & in *Notit. Imper. cap.*26. per Pancir. cujus formulam ex Caſſiodoro *lib.*6. *variar. cap.*18. huc tranſcribendam curavimus.

F O R M U L A

Præfecti Annonæ & ejus Excellentiæ.

SI ad hanc menſuram cenſendæ ſunt dignitates, ut tanto quis honorabilis habeatur, quanto civibus profuiſſe cognoſcitur; is certe debet eſſe glorioſus, qui ad copiam Romani populi probatur electus. Tui ſiquidem ſtudii eſt, ut ſacratiſſimæ Urbi præparetur annona, ubique redundet panis copia, & tam magnus populus, tanquam una menſa, ſatietur. Per officinas piſtorum ciboſque diſcurris, penſum & munditiam panis exigis, nec vile judicas eſſe, unde te poſſit Roma laudare: merito, quando gloria ſingularis eſt illius civitatis affectus. Et ne quod agis aliquid putetur extremum, carpentum Præfecti Urbis mixta glorificatione conſcendis. Tu illi in ſpectaculis conjunctiſſimus inveniris, ut plebs, quam induſtria tua ſatiat, in ſuam reverentiam te honoratum eſſe cognoſcat. Nam ſi querela panis, ut aſſolet, concitetur; tu promiſſor ubertatis, ſeditiones civicas momentanea ſatisfactione diſſolvis: & per te proſpicitur, ne quid à populis conquerentibus excedatur. Non immerito Pompejus fertur, copiæ quantitate proviſa, uſque ad rerum perveniſſe faſtigia. Quia merito ſingularis eſt amor populi, cum potuit à penuria liberari. Hinc ille gratificationem meruit, plauſumque populorum. Hinc unice ſemper amatus eſt, & in gratia civium, omnium vicit facta majorum: qui ne aliquando in honore diceretur, cum nominis taxatione vocabatur & MAGNUS. Hoc te exemplum invitet ad proſpera: quando ille, honoris tui locum egiſſe cognoſcitur, quem felix Roma mirabatur. Ne quis autem putet, abjectis te hominibus imperare, dignitati quoque tuæ piſtorum jura famulata ſunt, quæ per diverſas Mundi partes poſſeſſione latiſſima tendebantur: ne inopia faciente vileſceret, quod Romanæ copiæ laudabili famulatione ſerviret. Suarii quoque, Romanæ copiæ cauſa reperti, tuo deputati videntur examini. Gloriare

„ riare privilegiis acquiſitis. Tribu-
„ nal tuum non eſt inter minimas di-
„ gnitates: quando & Romana gratia
„ frueris, & provinciis juſſa tranſ-
„ mittis. Sed ut actionis ipſius in to-
„ tum merita perſcrutemur, triticas
„ quidem copias Præfectura Prætoria-
„ na procurat, Sed non minor laus
„ eſt, diſpenſationem probabilem fa-
„ cere, quam frumenta colligere:
„ quando in quavis abundantia, que-
„ rela non tollitur, ſi panis elegan-
„ tia nulla ſervetur. Sic Ceres fru-
„ menta dicitur inveniſſe; Pan autem
„ primus conſparſas fruges coxiſſe
„ perhibetur: unde & nomine ejus
„ panis eſt appellatus. Ita & illa præ-
„ dicata eſt quæ reperit, & iſte lauda-
„ tus eſt, qui decenter edenda huma-
„ nis uſibus applicavit. Atque ideo
„ cognoſcentes induſtriam tuam, quæ
„ ſemper eſt amica ſapientiæ, Præ-
„ fecturam Annonæ per illam Indi-
„ ctionem noſtra tibi electione defe-
„ rimus. Conſidera nunc, quia non
„ licet aliquid furari de populo. Nam
„ quod in civitatis damna committi-
„ tur, ſilentio non celatur. Neſcit
„ plebs tacere, quando interdum &
„ hoc loquitur, quod à nemine perpe-
„ tratur. In fraudulentos diſtringe:
„ panis pondera æquus examinator
„ intende: ſolicitus auro penſetur, un-
„ de à Quiritibus vivitur. Quia gra-
„ tior nobis eſt lætitia faventis populi
„ Romani, quam copia precioſiſſimi
„ metalli. Intuere certe quod loqui-
„ mur. Quid habes melius quod optes,
„ quam illius populi gratiam quærere,
„ quam nos etiam conſtat optare?

Cajus autem Cæſar, duos Prætores & duos Ædiles, qui frumento præeſſent, conſtituit, ac à Cerere *Cereales* appellavit, auctor Feneſt. *de Magiſtrat. cap.* 19. Sed ut legem Agrariam, jam ſæpe conſtitutam, miſſam faciamus; hoc Regnum, quod præcipue ad publicam copiam ſpectat, regendum cenſeo particulari cura & ſtabilimine in ſingulis Provinciis, ut diligentius ei rei intendatur, *l.* 2. *C. quan. & quib. quar. pars*, *lib.* 10. hoc enim modo res humanæ ad confuſionem vitandam, meliori reguntur ordine, *cap.* 1. 91. *diſt. cap. cum ſingula*, *de præben. in* 6. & reſultat pax, *l. cum pater*, §. *dulciſſimis*, *ff. de legat.* 2. Nec expedit ut una Provincia ex laboribus alterius vivat, nec omnes ſimul, ex inquiete & ſollicitudine Domini Viceregis: de ſupradictis loquuntur Doctores in *l.* 1. *ff. de acquir. poſſeſſ.* ex auctoritate D. Thomæ in his terminis, *l. Cajus*, §. *Titius*, *ff. de legat.* 2, Cum autem 14
hoc Regnum in duodecim diviſum ſit provincias, ut alias diximus, fugienda eſt quoad fieri poſſit, ordinatio Delegatorum ſive Commiſſariorum, ut vocant: damnum enim & vexationem inferunt populis, Sed 15
in ſingulis Provinciis conficiendi ſunt ſinguli libri à Gubernatoribus ipſarum formati: in quibus adnotandi ſunt omnes agri, cum nominibus, & cognominibus dominorum illorum; vel ſint arbuſtati, vel ſeminibus recipiendis apti, vel utrunque participent; cujuſcunque ſint qualitatis: item & numerus jugerum ſive quot modiorum ſunt capaces, ut fiebat cum collectæ imponebantur. Inde adhibenda cura ut ſciatur quantum in univerſa provincia ſeminetur & quantum æſtate colligatur, itidemque in eo libro notandum. Quorum notitiam brevi manu Præſides provinciarum habere poterunt ex

Ca-

Capitaneis Civitatum locorumque ſubditorum: qui pariter ſuum, ad eam rem, librum conficiant: & quicquid frugum collectum fuerit, id omne emendum Neapolimque vehendum, relicto prius dictis Civitatibus & locis quantum & ad victum civium, & ad futuram ſeminationem ſatis erit. Interim autem domini frumentum vendere prohibeantur, nec tale quid illis permittatur, niſi data prius collectionis notitia illis, qui libro conficiendo vacabunt: itaque ex notitia librorum Capitaneorum, referetur in libros Præſidum Provinciarum: ex quibus poſtea liber major conficiatur Neapoli, unde totius Regni gubernatio pendebit. Et eo modo dicere poterimus Regnum Neapolitanum unam eſſe provinciam ſecundum Afflict. *de jure prothomiſ. fol.*271. Capyc. in *cap. imperialem, de probib. feudi alienat. per Frider.* Fretia *lib.*1. *tit. de offic. Mag. Juſtitiarii*. Et hanc cenſeo majorem proviſionem omnibus quæcunque fieri poſſent, ad Regnum perpetuo commode ſuſtinendum, poſtquam anno quolibet facile eſt ſcitu quantum ubique frugum producatur. Primo autem anno quoad fieri commodius, diſtribui poterit; cum fere ſciatur capitum cenſio ſive profeſſio, ideſt *focorum numeratio*, quam dicunt: annis vero futuris, certa regula habebitur victui, proſpiciendo annum jam elapſum: cum enim notum fuerit quæ provincia fertilior, quæque ſterilior fuerit, ex abundantia illius ſuppleri poterit inopia iſtius. Profecto eo modo poterit Rex noſter uti beneficio Evectionum ſive *Tractarum*, poſtquam eo modo certo ſcitur quid agendum ſit, quidve permitti poterit. Id vero referendum erit in patrimonium extra ordinem, quod conſtituere debet Regis Majeſtas; non autem in Reg. Cameram, ubi ordinariis ſervitiis continuo detinentur; quod ſemper judicavi eſſe ex ſervitio ſuæ Majeſtatis, inſimul cum aliis rebus, quas quia huc non pertinent, alias diſcurrendas prætermittimus. Eamque proviſionem faciendam putamus non pro hac Civitate ſolum, verum & pro ejus oppidis: item & pro Puteolis, ac Inſulis Prochyta, Ænaria, Capreis, & pro Picentinis, ſive Coſta Amalfiæ, Surrento, Vico, Stabia, Maſſico, Herculano, Pompejano, Summa, Acerris, Octaviano. Hæc enim omnia Neapolis quoque oppida cenſentur: nec ad publicam faceret ubertatem ut horum oppidorum gentes, cum publicæ proviſioni ſatisfactum eſſe crederetur, Neapolim ad panem extrahendum concurrerent: poſſet enim ex eo tumultus aliquis facile oriri. Debent 16
itaque in ſuis oppidis ſibi frumenta condere, & cogi ad ſibi providendum ex tempore, eodem pretio, quod Neapoli uſuveniet: id autem jure faciendum eſſe commonſtrabo. Præterea, *Regia Pragmatica* eſſet cavendum ut ſemper in horreis ſint quadraginta, aut quinquaginta modiorum millia farinæ, jubendumque ut ordinatim ex prius molita, panis conficeretur: nec corrumpetur, ut quibuſdam placuit, ſi frequenter ex perſonis ad id deſtinatis examinetur. Eoque modo nullum incutiet timorem hiemis ſeveritas pluviarumque frequentia temporumve viciſſitudo: quas ob cauſas, in perſonas quæ in dies menſurando, adſignando

gnando, vehendo, molendo, reducendoque frumento aſſiſtere neceſſe erit; item & in telas conficiendis ſaccis comparandas, erogationes publicæ pecuniæ vitabuntur: id autem ex legum auctoritate ſubſiſtere puto ut habetur in *tit. de condit. in publ.*
17 *horre. Cod. lib.*10. Inſuper magnum in modum laudandum veniret ſi agriculturæ vacandum curaretur: præter enim publicum beneficium, fiſcales adaugerentur functiones, juxta *tex.* in *l. non intelligitur*, §. *divi fratres*, *ff. de jure fiſci*; ſicut enim diligenti cultura, pretia prædiorum ampliantur, ita ſi negligentius habita ſint, minui ea neceſſe eſt, & *l. fi. C. de alluvion. & palud. ne doleant diligentes operam ſuam agri dediſſe culturæ*. Sed ut intenſius loquamur, tria agrorum genera, quod potui obſervare, inveni: aliqui enim ſunt deſerti, id eſt domino carentes: & tunc qui eos colerent, præmium merebant, *l. quicunque*, *Cod. de om. agro deſer. lib.*10. aliqui à domino quidem poſſidentur, ſed inculti cum ſint, ubertatis uſui non deſerviunt: ejuſdem itaque ſunt conditionis ſecundum Luc. de Pen. in *dicta rubr. de om. agro deſer.* & de his late diſſeruit Dn. Mutius meus germanus: aliqui tandem ſunt ſationi deſtinati at male coluntur: quibus bene colendis eſſet incumbendum ad publicam annonam: de his ego præcipue intelligo, non tamen penitus prætermittens primos. Cæſ. *lib.*4. *belli Gall. vacant agri*, ideſt, non excoluntur. Poſſent etiam diverti ſoliti, imo inſoliti, aquarum decurſus, qui nonnullis in Regni partibus innumerorum terræ jugerum culturam impediunt: ſimiliter & arceri aquæ pluviæ, quæ non parum inferunt damni agris colendis, ſint arbuſtati vel ſint campeſtres: idque novis regulis, quas mox ſubnectemus, fieri poſſet. Eſſet præterea maximæ utilitatis & abundantiæ, & notabiliter expediret, ſi agri paſcui efficerentur ſativi, & contra, ſativi verterentur in paſcuos: ideſt, ſi agri qui hucuſque pecorum pabulis deſtinati fuerunt, ſeminarentur; & qui ſeminationi deſervierunt, pabulis deſtinarentur: eo modo alternando ex aliquot in aliquot annos: terra enim quæ hucuſque ſeminata fuit, cum continuando culturam eo ſit attrita & exhauſta, ut parum frumenti producere poſſit, ſi pecorum pabulis ſubjiceretur, tum quia ſtercoraretur, tum quia per aliquantum temporis vacaret, feraciſſimam ſeſe redderet, cum iterum ſollicitaretur. Et vice verſa, quæ hucuſque paſcua fuit, ſi coleretur, eo quod jamdiu vacavit & exſtercoratione pinguis eſt effecta, redderet fructum centuplum: & ſic ex ſingulorum curruum ſpatio (*currum* appellant triginta ſex jugerum ſpatium) ubi paſcuntur oves ad penſionem aureorum vigintiquinque, perciperentur centum: ex quorum parte ſatisfieret conductori vectigalis, reliqui vero transferrentur in utilitatem Regis. Apud Romanos agrorum 18
arandorum colendorumque cura omnis in Cenſores incumbebat: hi enim his & ejuſmodi rebus operam dabant, ut ſcilicet equites Romani ſordidos equos non haberent nec macilentos: corpulentis autem, equos adimebant abſque ignominiæ nota: id dico ut ſciatur leviſſimarum etiam rerum ad rempublicam regendam, cu-

curam illis fuiſſe; qua de re Aul. Gell. *noct.attic. lib.4. cap.12.* Siquis, *inquit*, agrum ſuum paſſus fuerat ſordeſcere, eumque indiligenter curabat, ac neque araverat, neque purgaverat; ſive quis arborem ſuam vineamve habuerat derelictam; non is ſine pœna fuit, ſed erat opus cenſorium, cenſoreſque ærarium faciebant. Item ſi quis eques Romanus, equum habere gracilentum aut parum nitidum viſus erat, impolitiæ notabatur: id verbum ſignificat quaſi tu dicas *incuria*: cujus rei utriuſque authoritates ſunt, & M.Cato id ſæpe numero atteſtatus eſt. Plin. *natur.hiſt.lib.*18. *cap.*3. *Agrum male colere cenſorium probrum judicabatur*: verbum autem, *probrum*, naturam reddere defectivam voluiſſe videtur, *l. probrum, ff. de verb. ſignif.* & Aul. Gell. *act.noct. lib.*7. *cap.*22. nimis pingui homini & corpulento, Cenſores equos adimere ſolitos, Alexand. ab Alex. in ſuis *Genialib.* & de prædictis Boer. in *l.fi. ff.de Senator.* Feneſtella *de Magiſtrat. cap.*17, Gell. *act.noct. lib.*4. *cap.ult.* Et in noſtris territoriis, dum nonnulli agri, ad venationem tantum deſervirent & proinde coli prohiberentur, Alphonſus Rex II. culturæ tradendos mandavit, paucis exceptis ad Regiam tantum venationem uſui futuris, prout habetur in *cap.*

19 *Neapol.* Et ut paulum à prædictis divertamus, memini me legiſſe apud Joannem Villanum in ſuis *chronicis lib.*3.*cap.*3. equitem Neapolitanum, (Regnante Roberto) equum, quo omni ſuæ vitæ tempore in bellis & pace uſus fuerat, jam ſenio confectum & impotentem dereliquiſſe & abjeciſſe, ut victum ſibi utcunque poſſet, per Civitatem aucuparetur: equus famelicus huc illuc vagans, in vitem incurrit, quæ è campana ab regia feneſtra pendente deſcendebat: appenſa fuerat illic ea campana, ut cunctis ad Regem aditus pateret; cum enim antea per Cubicularium ſeu *Camerarium*, ut appellant, gentes juſtitiam quærentes ad Regem introducerentur, evenit, ut cubicularius pecunia corruptus, viduæ cuidam ſuo jure injuſte privatæ, ad Regem cum accedere voluiſſet, ut injuſtitiæ in ſe actæ conquereretur, aditus denegatus fuerit: quod cum intellexiſſet Robertus Rex, ſive Carolus ejus filius & Vicarius, campanulam in feneſtra appenſit, edixitque ut quiſquis eum adire vellet, eam pulſaret: qua audita, ſtatim optimus Princeps, pulſatorem ad ſe introducendum jubebat, quo juſtitiam ipſi miniſtraret. Equus igitur eo modo abjectus, vitem, ut diximus, qua campana trahebatur, comedendi gratia dentibus ſtrinxit & traxit: itaque trahendo & ſtrigengendo inſcius campanam pulſavit: qua audita, cum Carolus de more juſſiſſet ut pulſator introduceretur, equum fuiſſe, qui caſu tractoriam vitem tetigerat, audivit. O mirabilem Principis ſedulitatem: cujus eſſet equus, quamve ob cauſam ſic dimiſſus fuiſſet, inveſtigandum mandavit: quæ omnia cum reſciviſſet, equitem equi derelictorem, continuo ad victum equo quouſque viveret ſubminiſtrandum damnavit: iniquum enim eſſe dixit, equum à domino in ſenectute derelinqui, ubi ipſe dominus ab equo in juventute derelictus non fuerat. Tantæ autem curæ 20
fuit antiquis agricultura, ut multis

privilegiis agricultores munierint, præſertim, ut boves aratorios exequi non poſſent, *l. exequutores, C. quæ res pign. oblig. poſſ.* Guliel. de Benedict. in *cap. Raynutius, ver. & uxorem, fol. 131. de teſtam. Prag. Reg.* item ut qui eos occiderent pœnæ rei efficerentur, quod probatur ex Phalaridis Agrigentini Siciliæ Tyranni *epiſtolis* contra Perillum mathematicum. Is Perillus quod Phalaridem, truculentum cognoviſſet, morem illi gerere credidit ſi novum aliquod pœnarum genus ei commonſtraret: excogitavit itaque & confecit taurum æneum vacuum, in cujus ventrem ſiquis inferretur deinde ignis ſupponeretur, tauri vocem emittere dicebat, & ſic adurendo mugendoque mori. Tyrannus tale inventum admiratus inſimul & artificis ſævitiam, qua ſeipſo tyranniorem demonſtraverat, in caput ejus, illius rei periculum facere decrevit & effecit: ibi igitur, taurum, hominis ejuſque laboris obſervantiſſimum appellavit: quod & latini poſtea uſurparunt dum bovem,
21 *laborioſiſſimum animal, ac hominis ſocium ad laborem* appellarunt: & proinde ſanxerunt ut non minus capitale fuiſſet, occidere bovem ac civẽ: in quo deſcribendo Cato *de re ruſt. lib. 2. cap. 5.* Colum. *de re ruſt. lib. 6. cap. 1.* Plin. *natural. hiſtor. lib. 8. c. 45.* in hæc verba ſcripſerunt: *Bovem laboratiſſimum hominis ſocium ad laborem, cujus veneratio tanta fuit, ut ita capitale eſſet bovem quam civem necare ſanxerint*; item & Alex. ab Alex. in ſuis *Genialib.* Rei vero ruſticæ complures Romani equites operam dederunt, de qua multos conſcripſere libros, quos Tiraqu. refert *de Nobilit. cap. 32.* eo enim exercitio de Republica bene mereri credebant, & recte, cum publicum concernat ſtatum. Bovum autem 22
aratro ſubigendorum, item & aratri author fuit Buzyges Athenienſis ſecundum Plin. *nat. hiſtor. lib. 7. cap. 56.* ſecundum alios Cayn primus terram araſſe fertur, Joſeph *de antiq. Judai. lib. 4. cap. 4.* ſecundum alios alii: vide *Comment. in Verg. lib. Georg. 1.* ſuper illud.

------ uncique puer monſtrator aratri.

Et Comment. in *Solin. cap. 16.* Intantum autem boves privilegiis muniuntur, ut illis uti nemini liceat: etiam ſi quis eſſet Officialis, dum eos vellet, qui agris colendis deſerviunt, cui rei addita pœna proviſum fuit, *l. 1. & 2. Cod. ne ruſticani ad ull. obſeq. revoc. lib. 11.* Agricultores etiam in jus vocari non poſſunt tempore collectionis fructuum; *l. 1. Cod. de agric. & cenſit. lib. 11.* eorumque agri ob frumentum ordeumve creditum detineri non poterant: inſuper & de agris & pecoribus non ſolvebatur vectigal, Sigon. *de ant. jure Ital. lib. 2. cap. 1.* inde enim eveniebat, fame necatos (triſtiſſimam peſtem) homines intranſiiſſe incurſionem barbarica non minorem, ut ait Juſtin. in §. 1. *Auth. null. cred. agr.* Oppidani etiam qui fruges ad annonam vehunt, ullo detineri debent obſequio, nec mularum equorumque fiſcalium miniſterio, *l. 1. Cod. ne ruſtic. ad ull. obſeq. revoc. lib. 11.* ubi Luc. de Pen. *in fine* dicit: *Capitaneos ac Officiales in Apulia injuſte & contra legis illius ſanctionem, ſuum gerere officium*: idcirco nec ſunt *detinendi nec moleſtandi cum frumentum in mercatum vehunt, ut*

ba-

habetur in tit. de nundin. & ſunt, cauſa annonæ, complures conceſſæ immunitates in *capit. hujus Civitatis*, *fol.* 28. 70. 75. 92. 103. 117. & Ripa in *tract. de peſte*. Librorum autem à Capitaneis locorum, Præſidibus provinciarum faciendorum uſus jamdiu legibus introductus fuit, ac *Regni pragmaticis* confirmatus. Honorius Imperator juſſit ut publicus conficeretur liber de frumento ad annonam emendo, *l.* 2. *Cod. de frum. urb. Conſtantinop. lib.* 11. *l. excellentia, Cod. de erogat. milit. anno. l.* 1. *Cod. de apoch. publ. Auth. de collat. in princ.* Ripa *de remed. ad conſ. ubert. num.* 5. Pragmatica vero, *Ut injuſta*, ſancita à Rege Ferdinando, cum aſſertione Caroli II. quæ eſt *prima in tit. de appretio*, jubetur ut in ſingulis Regni Terris duo fiant libri, in quibus deſcribantur bona civium æſtimata, cum interventu trium hominum qualitatum, quorum unus ſervetur in loco ſacro ipſius Terræ, alter in Regia Cam. Summariæ: & hi libri vulgo *Cataſta* dicuntur. Quod autem diximus quouſque Civitati proviſum non fuerit prohibendos eſſe dominos vendere frumentum, aut ſaltem id permittendum facta prius denunciatione, iniquum videri poterit; cum commercium impediri videatur contra præceptum *l. quod ſi minor*, §. 1. & *l. etſi ſine*, §. 1. *ff. de minor. l. cum plures*, §. 1. *ff. de adminiſtr. tut. l.* 1. *Cod. de epiſcop. aud. l. nobiliores, l. muratores, Cod. de commerc. & mercat.* nec alicui eſt auferenda poteſtas diſponendi de rebus ſuis ut libuerit, *l.* 2. *ff. ſi à pat. quis manum. fuer. l. in re mandata, Cod. mandati.* Sed reſpondemus hunc articulum nullam habere difficultatem, nec locum habere, cum prohibitio fit ex juſtiſſima cauſa, & ad tempus. Et præter allegata ſuperius circa prohibitionem extractionis, Rex eſt dominus perſonarum, quæ in ejus ſunt protectione; dominiumque habet generale ſuper omnibus rebus & rationibus ſuorum ſubditorum, quæ quidem leges non à Rege *d. n.* ſancitæ fuerunt, ſed à Federico II. Imperatore & hujus Regni Rege: qui hoc utrunque expreſſe dicit in *Conſtitutionibus Regni*, *l. quia frequenter*, ubi ait, *nos etenim qui ſumus domini perſonarum*, *l. omnes noſtri regiminis*, *l. terminum vitæ*, *l. ſuper inciſionibus*, *l. fidelium noſtrorum*, loquuntur de protectione: de ultimo ſimiliter, in *l. ab officialibus noſtris*: *niſi quod occaſione dominii generalis*, *quod in rebus & juribus omnium ſubjectorum noſtrorum habemus*, *ſpeciales ab eis rationes exigunt*. Jure etiam communi prohibetur alienatio ex cauſa, *l. filius*, §. *divi*, *ff. de legat.* 1. & etiam per contractum, *l.* 3. *Cod. de cond. ob cauſ.* & aufertur dominium, *l. item ſi verberatum*, §. *ſi forte*, *ff. de rei vendic. l. Lucius*, *ff. de evict.* Unde 23
ſequitur adſtringi poſſe ad vendendum huic Civitati quod remanet, juſto pretio, *l. venditor*, §. *ſi conſtat*, *ff. comm. præd. l. fin. Cod. quib. ex cauſ. ſerv. per præm. lib. mer.* & pro bono pacis, Innocent. in *cap. in noſtra*: *de injur.* Bald. & Angel. in *l. bene à Zenone*, *Cod. de quatr. præſcript.* pax autem eſt publica abundantia, *cap.* 1. §. *poſt natalem*, *de pace tenen.* Eſt autem juſtum pretium ſtabiliendum, *l.* 1. §. *cura carnis*, *ff. de off. præf. urb.* Rerum autem omnium, quas *ſupra* diximus, Authorum ſcripta redun-

dant, quos ad id cumulavimus in *Pragmatica de Oſculo*. Vide etiam Luc.de Pen. in *l.nominationum,Cod. de decur.lib.*10. & in *l.*1.*Cod.ut nemi. lic. in empt. ſpecier. eod. lib.* Iſern. in *cap.*1. *d.* §. *poſt natalem*, *de pace tenen.*qui textus ait,poſt nativitatem B.Virginis,quo tempore fructus jam ſunt collecti, Barones debere indicere, pretium rebus, ideſt ponere metam vel *aſſiſiam*,ut ajunt,cum interventu ſeptem circumſpectorum hominum: unam enim provinciam, altera fertiliorem eſſe contingit, ut dicit Iſer.in eo §. At reliquum eſt, ut quomodo emendum, vehendum, reponendumque ſit frumentum, commonſtremus: circa primum quoad obſervare potui,per duo omnino perſonarum genera emi conſueviſſe inveni: aut per Mercatores, aut per homines conſulto ad id à Civitate

24 deſtinatos. Mercatores Reipubl. neceſſarios eſſe docuit Plato in *Republ.* & habetur in *l.*1. *ff. de nundin.* Tiraqu. *de Nobilit. cap.*33. eorumque exercitium illis impediri non poſſe videtur, *l.*1. *ff.de pœn.l.patronus,ff.de jure patr.* cum aliis ſuo uſui citatis à Bar.in *l.*1.*num.*30.*ff.ſolut.matrim.* & Jacobinus de Sancto Geor.*ver.Dux, verſ.Quæro*, ubi res ſupradictas non allegat; dicit prohiberi quidem non poſſe, at impediri ne veniant poſſe. Hujus autem contrarietatis reſolutio, ex mercatorum diverſitate oritur: cauſa tamen erit quod aut ſunt exteri qui cum inimicis Regis noſtri commercium habent, & hoc modo ſecreta illis detegerentur, *l.mercatores*, *Cod. de commer. & mercat.* aut ſunt perſonæ odioſæ & itidem prohiberi poſſunt, *l.fin.Cod.de jure emphi.* Iſern. in *rubr. quæ ſint regal. in fine.* Mercatores autem liberarum gentium & fœderatarum, quia non ſunt inimici, *l. non dubito*, *ff. de capt. & poſtl. reverſ.* & devoti Regiæ Majeſtatis, de quibus in *l. à legatis*, *C. de vectig.& commiſſ.* inſuper & mercatores ſubditi, eorum cauſa prohiberi poſſunt, ſecundum Jacobin.in *d. tract.* Experientia tamen comprobatum eſt, majorem partem æris alieni quo Civitas noſtra gravatur, ex rationibus habitis cum mercatoribus contractam eſſe: cum enim promiſſa non ſervaverint, non levia intulerunt inconvenientia, ut fuit Illuſtriſs. Duce Oſſunæ Vicerege. Et ſi quando promiſſa adimplere ſunt conati, frumentum convexerunt adulteratum; nec novæ meſſis: itaque nec pondere correſponderet, nec menſura: cujuſmodi maximam quantitatem aliquando recuſandam curavi, cum eſſem Decurio,Illuſtriſs.de Mondejar Viceregem agente: quod ex inquiſitione & proceſſu in Reg.Cam. Summar. patet. Uſui tamen eſſent mercatores ſi frumentum aliunde, quam ab ipſomet Regno conducendum eſſet: atqui dignior eſt Civitas ſi rerum abundantia ex proprio territorio fruatur, quam ſi per Mercatores abundet, cum ob bellorum eventus & diverſa diſcrimina, commeatus impediri ſoleat, ut per Cagnol.in *de vit. & regim. Prin. n.*64. uſus tamen deſtinandorum hominum à Civitate cum pecunia numerata ad frumentum coemendum, pauco ab hinc tempore inolevit. Hi Romano- 25
rum tempore, niſi fallor, *Frumentatores* appellabantur, & pro illis emebant Civitatibus, quæ frumento importato utebantur, *l. Lucius*, *ff. ad municip. l.ex falſo*, *ff.de negot. geſt.*

geſt. de quibus in *l.fin.*§.1.*in fine ff.de muner. & honor.* hæc ſcripta ſunt verba: *Perſonale munus eſt cura quoque emendi frumenti, & olei: nam harum ſpecierum curatores, quos σιτώνας καὶ ἐλαιωνάρχας Græci appellant, creari moris eſt*. Sitones igitur ſunt *Frumentatores*, ideſt comparando frumento deſtinati, & munus ipſum *Sitonia* dicitur, *l.*1.§.2.*eod. tit.de mun.& hon.l.fin.*§.*item reſcripſerunt*, *ff. de adminiſt.rer. ad civit. pertin. l.* 2. *ff. de vacat. & excuſat. muner*. Bald.in *d.l.fin.*§.1. *de muner. & honor.* quem miror quare non allegaverit, *rubr.Cod.ut nemi.lic.in empt. ſpecier.ſe excuſ.& de munere Sitoniæ*, alias *Sitocomiæ*: quod neque adverterunt ejus ſequaces. Iis fas erat inire inter ſe collegium, prævia tamen licentia, & ſtatuta ad eorum munus ſpectantia conficere, *l.*3.*ff. de colleg.illic.*pecunia vero quam miniſtrabant, *pecunia frumentaria* dicebatur, *l.*2.§.2.*& ſeq.ff.de adminiſtrat.rer. ad civ. pertinen.* Quod ſi eam ob emptionem debitores remanſiſſent, beneficio compenſationis non juvabantur, *l.* 3. *Cod. de*
26 *compenſat*. Neceſſitate vero urgente Domus Regia frumentum dare tenebatur, *l.*1. *Cod. ut nem. lic.in empt. ſpecier. lib.* 10. quod ab Antigono Laced. Rege factum fuiſſe refert Plutar.in *apopht. Lacon.* qui ſingulis civibus ſingulos tritici modios in magna penuria impendit; & Sempronius Gracchus lege juſſit ut *frumentum* à publico diſtribueretur Populo Rom. quæ propterea *frumentaria* dicta fuit. Et Clod.Trib.Pl. de annona legem tulit, qua frumentum quod antea ſenis æris ac trientibus in ſingulos modios dabatur, gratis dari juſſit, ut auctor eſt Pompon.Læt. *de Legib.* Et Trajanus, quinque puerorum millibus & puellarum inopum alimenta decrevit: qui numerus fuit poſtea ab Aureliano adauctus, Plin. in *panegyr.* Dion. & Capitol. in *Pertin.* Fl.Vop.in *Aurel.*gradibus in urbe conſtitutis ex quibus panis diſtribuebatur: Græci vero Imperatores, quod forte magis urgebat neceſſitas, longe majore largitate hanc eandem liberalitatem Conſtantinopoli exercuere. Conſtantinus enim, quo anno fuit Conſul deſignatus, octuaginta millia panum, ſecundum Metaphraſtem, vel modiorum frumenti, ſecundum Socratem *lib.* 2. *cap.*3. quotidie pauperibus elargiri cœpit, & per multos annos continuavit: quibus etiam & vinum, & carnem, & oleum addidit, teſte Suid. in dict. παλάτινοι: at quia ſordidus erat is panis, & duas uncias, & ſenis tantum pendebat, Valentinianus ſexunces buccellas, ipſaſque mundas dari juſſit: iiſque alias addidit poſtea Theodoſius Magnus, & alias Martianus. Qui panis prius quidem clam à piſtoribus populo miniſtrabatur; quia vero in eo diſpertiendo, multum admittebatur fraudis, juſſum fuit à Valentin. ut palam ea diſtributio fieret: cumque unus locus ad ipſum dividendum inter frequentiſſimam plebem, non ſufficeret; conſtituti ſunt in ſingulis Urbis regionibus, (eæque erant XIV. quot & veteris olim Romæ) marmorei gradus, ubi illa diviſio fiebat: unde panis ille, *gradilis* dicebatur. Et erant cuique Tribui ſui gradus deſtinati, quos mutare non licebat, nec alter ad alterius gradum tranſire poterat: quod, ut ita ſervaretur, officialibus

libus Præfecti annonæ curæ erat. Univerſa hæc facti ſeries habetur in *Cod. Theod. tit. de annon. civil.* Appellabantur etiam hi *panes civiles*; quod civibus tribuebãtur, ad differentiam aliorum panum, qui quibuſdam ſcholarum hominibus præſtabantur, de quibus Guido Pancir. in *Notit. imper. orient. cap.*26. Hique olim quidem in alium transferri alienarive non poterant, poſtea vero ex Theodoſii permiſſu, & alienari, & in dotem dari potuere, *l. ult. C. de annon. civil. lib.*12. *l. ult. §. præterea, Cod. de jure dot.* Et alias à Principe *panicum* populo diſtributum fuiſſe tradit Caſſiod. *var. lib.*12. *cap.*27. Lucas de Penna in *rubr. de annon. civil. lib.*11. ſcribit, Annonam civilem Neapoli *proviſionem* appellari, quod omnibus de rebus providetur. Ob ſtragem Romanis ab Annibale Cannis inflictam, in Siciliam & Sardiniam ad frumentum & pecuniam miſſum fuit, Liv. *lib.*23. & Valer. Max. *lib.*7. *cap.*6. Siciliam & Sardiniam *urbis noſtræ benigniſſimas nutrices* appellat. Munus autem curandi ut undecunque frumentum Neapolim convehatur, Tribunali Divi Laurentii incumbit, ut faciebat Præfectus annonæ, qui curabat ut qui pluſquam uſus ſuus exigeret, frumẽtum haberet, id exhiberet, ſecundum Feneſtel. *de Magiſtrat. cap.*15.

27 Atque à *Frumentariis* (ita enim appellabant frumenti conductores) in publica horrea conducebatur: quæ fuere Romæ quidem numero centum ſexaginta poſt Montem Aventinum, quod refert And. Pallad. in *lib. de Antiq. Ur. Ro.* extra Romam, centum nonagintaunum, & inde viritim diſtribuebatur. Unde ob continuam conſuetudinem quæ in privatorum domibus habebatur, Adrianus Imperator omnia Romanorum arcana ſciebat, ut refert Spartianus. Publicum autem frumentum ſemper fuiſſe, inde notum (ut taceam interim *rubr. Cod. de condit. in publ. horr. lib.*11.) quod erant uſui *teſſeræ frumentariæ*, quæ erant ſigna quædam quæ benemeritis dabantur, quibus exhibitis ter in anno, aut rarius, aut ſæpius, ut res exigebat, ex publico eis dabatur frumentum. Hæ *teſſeræ*, quæ vel fuerint ſcripturæ, vel metallum, vel menſura lignea, haud multum hic ſcire intereſt, mitti etiam ſolebant ab Imperatoribus in theatro publicæ letitiæ tempore; in incertum vulgus, *l. ſed & ſi ſuſceperit*, §.1. *ff. de jud. l. mortuo*, §.1. *ff. de leg.*2. Alex. ab Alex. *Gen. dier. lib.*2. *c.*24. Tiraq. in *eum, lib.*3. *cap.*2. Glo. Pariſ. *de divi. cap.*18. & nos etiam *ſupra*, cum de miſſibilibus egimus. Ita & in ſingulis provinciis poſſent conſtitui horrea publica, & foveæ frumentariæ ad reponendum frumentum, ut inde poſtea diſtribueretur in ſingula loca pro rata parte: ut & in hac Civitate & ampla & magnifica extructa fuere ad Portam Regalem, ab Illuſtriſs. Duce de Alcalà. Quod autem ad convehendum attinet, eo quod & maritimæ, & terreſtris conductionis factum eſt periculum, elaboraverunt omnes Proreges ſternere, quoad fieri poſſet, & jumentis commeabilem reddere, viam Apuliæ, 28
quo facilius & tutius veheretur frumentum: per mare enim tum ob temporis inſtabilitatem, qua vel retardantur naves, vel naufragantur magno cum Reip. incommodo, cum etiam ob inimicarum, vel etiam

ſœ-

fœdaratarum gentium incurſiones dum eo indiguerint, ſatis periculoſa eſt conductio, quod non eſt ſine frequentibus exemplis. Sæpe enim Melitenſes, ſæpe Meſſanenſes, ſæpe Turcæ, & ut plurimum aliæ nationes obviam factæ, aut caſu, aut poſitis inſidiis, naves frumento onuſtas abripuerunt: imo & Veneti, tempore d. Illuſtriſs. Ducis Alcalan. hoc ipſum fecerunt: ad quorum Senatum eam ob cauſam legatus fuit Dn. Joann. Franciſcus Surgens meus jam germanus: fuitque Regi noſtro multorum ducatorum millium compenſatio facta: nec aliud dignoſcitur inconveniens, niſi quod impeditur conductus viaticus à vectigalibus, unde pretii caritas oriri ſolet. Ad conducendum autem frumentum, Romanos equis, mulis, curribuſque uſos fuiſſe novimus, quemadmodum & ad conducenda arma, *l.ſi ii*, *Cod. locati*, *l.2. Cod. de curſu publ. lib.*12. quorum uſus eo erat ſanctus, ut nec Magiſtratibus quidem fas eſſet eis uti, ut in *d.l.* habetur: utebantur etiam & navibus, quarum navicularios ſive nauclerios humaniſſime ſemper habebant, curabantque ne quis illis moleſtus eſſet: imo ut tuto eam ob cauſam navigarent: & id quidem ſingulari lege ſanxerunt, *l.*1. *Cod. de navicul. publ. ſpec. tranſpor. lib.*11. facit *text.* in *l.*2. *ff. ad leg. Jul. de ann.* ubi qui turbat naves & nautas ut annona deficiat, pœna plectitur: multiſque muniebantur privilegiis & immunitatibus ob eorum pericula, & dicuntur *navicularii* qui annonæ Urbis ſerviunt, *l.ſemper*, *§.negotiatores*, *cum ſeqq. ff.de jur. imm. l.bis qui navem*, *ff. de vacat. & excuſat. muner.* utilitas enim eſt abundantia popularis, *l. in dardanarios*, *ff. de pœn. ob utilitatem popularis annonæ.* Atque idcirco magna tribuuntur commoda iis, qui naves fabricant mercaturæ cauſa, de quibus Svet. in *vita Claudii*: & Athalaricus juſſit, teſte Caſſiod. ut ligna navibus fabricandis neceſſaria nullo obſiſtente abſcinderentur, ſine præjudicio dominorum atque ex piſcatorum voluptate navigationes non impediri. Et Rex noſter, quo materies ad naves triremeſque conficiendas non deficeret, inhibuit dominis nemorum & ſylvarum illa incidere & vendere, vel intra vel extra Regnum: quod & in *Ritu Reg.Cam. ſub tit. De prohibita lignaminum extractione*, & ex pluribus ejuſdem Cam.conſultationibus cautum eſt: & eo eſt neceſſaria navigatio, ut diffidentibus naucleriis frumentum e Sicilia conducere ob tempora fortunoſa, Pomp. Magnus cui ea navigatio potiſſimum incumbebat: *Eja*, inquit, *navigare enim neceſſe eſt, vivere neceſſe non eſt*, Feneſtel. *de Magiſtrat. cap.*15. Frumentum autem quemadmodum & res aliæ victui neceſſariæ, ex Ægypto deferebantur Conſtantinopolim, idque *Embola* dicebatur. Et naves quæ plus duorum millium modiorum capiebant, nullo pœnitus privilegio excuſabantur, quin cogerentur ad *embolam*, *l. jubemus nullam*, *Cod. de ſacroſ.eccleſ. l.fin. Cod.de navib. non excuſan. lib.*11. imo & celeriter, & ex rigore eſt agendum in re tam ſingulari, & ex zelo tractanda. Lex permittit Præfecto annonæ, ut ſuſcipiat mulierum accuſationem, publicam ob utilitatem, *l.mulierum*, *ff. de accuſationibus*, quæ

aliis

aliis in caſibus rejicitur, *l. qui accuſat*, *eod. tit.* imo & appellationem inhibet, *l. fin. ff. de appellat. non recipiend.* In conductione autem certa regula aſſignari non poteſt, ſed fieri debet habita ratione temporum & locorum unde facienda erit: cum enim abundans fuerit proviſio in publicis horreis, commodior & maturior conductio fiet, cum ſatis lente fieri poſſit: nec admittitur compenſatio cum illis qui ad eam rem mittuntur, *l. non dubito*, *ff. de compenſat.* aliter tamen loquitur, *l. ideo*, *eod. tit.* ut ſcilicet permittatur compenſatio, vel legatur, *arctiorem annonam*, vel, *cariorem*, Bud. Cotta, in *verſ. Annona*, & Francifc. Durr. *lib. 1. diſput. anniverſ. cap. 26.* & id quidem agi poterit in omnibus ſuæ Majeſtatis Regnis. Adhæc legi juſſiones Illuſtriſ. Cardinalis Granvelæ, reiteratas etiam ab Illuſtriſ. Principe Petræ Perſiæ, & Duce Oſſun. prout in Codice Pragmaticarum ſanctionum hujus Regni eſt videre: & Granvelæ quidem *pragm.* 18. & obſervantia illius per d. Principem, *pragm.* 21. & declaratio ejuſdem per d. Ducem *pragmat.* 48. quibus jubetur ut infra & per totum menſem Septembris deferantur Capitaneis Civitatum, & locorum Gubernatoribus, & ab his poſtea Præſidibus Provinciarum, quotquot frumenti quantitates collectæ fuerint in ſingulis locis, cujuſque fuerint qualitatis: cauſam vero illis edictis dederunt extractiones ab ipſis concedendæ: ut, ſcilicet, ſcirent quot quantitates extrahendas concedere poſſent: non autem ejuſmodi rei normam adhibuerunt, nec ita ſtabiliverunt, ut in tuto res eſſet: experientia enim comprobatum eſt poſtea id non ſufficere: non quidem ob ipſorum dominorum imprudentiam, ſed ob temporum inequalitates & viciſſitudines: cum enim in extractionibus tantum fundamentum haberet, in deſuetudinem abiit, ita facile ac ſi nunquam ſancitum fuiſſet. Profecto in ea re peragenda nihil difficultatis opponitur: nec opus eſt pragmatica ad jubendam collectionis delationem, cum omnibus ſit notorium & confeſſum ubique copioſe produci frumentum; ſed de annalib. quantitatib. & de modo producendi nondum eſt cautum. Idipſum fieri poſſet etiam reſpectu aliarum fruguin; item & vini & olei. Præterea expediret Reip. ſi denunciatis frugibus, quicquid ſuperfluum reperiretur, juſte coemendum, ac in horrea Civitatis inferendum curaretur, ut omnibus æquo pretio panis diſtribui poſſet. Tandem recte forſan Reip. conſuleretur, ſi hominum alluvioni undecunque huc confluentium, obviaretur. Et quamvis coloniarum deducendarum nobis uſus nunquam fuerit, ut Romanis, qui ut plurimum exhauriendæ gratia plebis Urbanæ, illam in Colonias mittebant, quod latiſſime ſcribit Sigon. *de antiquo jure Ital. li. 2. cap. 2.* ſaltem legem Liciniam nobis proponere deberemus, quæ de regundis Civibus à P. Licinio Craſſo & Q. Mutio Scævola lata fuit: eaque jubebatur, ut in ſuæ quiſque Civitatis jus redigeretur: multi enim Itali cupiditate Civit. Rom. tenebantur: quod Pompon. Læt. in *lib. de legibus* ſcriptum reliquit in *lege Cincia*. Et Cicero *de lege Papia* meminit, in *orat. pro Archia*, & *lib. 3. offic.* quæ prohibebat peregrinos uſu urbis; imo

cm-

omnes,qui Cives Romani non eſſent, exterminabat, ut adnotavit Coraſ. *Miſcel.lib.2.cap.23.* quemadmodum Civitatis Neapolit. deſiderio, omnes Regni nobiles & populares huc confluere non deſinunt, & præcipue ob ſedilitiam nobilitatem acquirendam. Idcirco judiciario atque ordinario modo advenæ familiæ à chronicis ſedilariæ nobilitatis omiſſæ, impetum ei facientes facilis fiebat tranſitus, ex noviſſimo Regis noſtri præcepto hoc materiæ genus paucis commendatum judicibus delegatis, ex quorum introductione uti remedio & ſedilium apologia excogitato, adeo receſſit importunitas, ut quodammodo ſilentium impoſitum eſſe, tam diutino intermiſſo tempore videatur, prout late in *tit. de ſedilibus* dicemus. Nec ab re conſiderandum venit, ut *Reg. Conſtit. Quiſque, de burgenſib.* Baronibus poteſtatem faciat vendicandi ſuos ſubditos ad domaniales accedentes Univerſitates, prout de Civitate & aliis compertum habemus ex *l.1.* & *ibi* Gloſ. *ff. de rei vendic.* & eadem annonæ ampliore commoditate, & fœliciore vita pro animarum, atque perſonarum incolumitate, foventibus, eam inopiam pariunt. Atque ſuperfluum familiarium numerum proceribus, nobilibus, aliiſque ditioribus interdicere, præter Regiam pragmaticam quæ duos tantum concedunt; etiam in Hiſpania introductæ. Qui præterquamquod cariorem faciunt annonam, camporum culturam diſtrahunt: quod Romanis intantum curæ erat, ut ſervos manumitti paſſim conceſſum non erat, ne agrorum cultus turbaretur, ſecundum Theoph. *Inſtitut. de libert. §.fin.* ex quo perſpicuum eſt, libertati agriculturam præferri: quæ cum annonam pariat huberiorem, privilegiis, quæ ſupra narravimus, eſt munita. Quinimo ſi quis curioſius intueretur, plures majoreſque prærogativas agriculturæ, quam militiæ obſervaret: ea enim creſcente dubio procul ſubditi fiunt locupletiores, quod Regis intereſſe ſupra indicavimus,ex *§.illud,* & *ibi* Glo. *auth.ut jud. ſine quo ſuffr.* ut propterea omnes judices publicæ hubertati vacare ſit cautum. Et ſi ob civium inopiam ad urbem replendam, Aragonenſ.Regum temporibus cautum fuit, ut civilitate Neapolitana ii ſtatim potirentur,qui domum hic emiſſent, uxorem duxiſſent Neapolitanam, atque Neapoli incolatum feciſſent, quæ eadem hominum raritas rapiendi Sabinas virgines Romanis cauſam dedit, quamvis id Coraſ. in *lib. Miſcellan. audaciſſimum facinus* nuncuparit: contra nunc, ubi in tantam inundationem, confuſioniſque exceſſum excreverint ut recti regiminis regulis nec pacis quidem tempore, corrigi, & ſuppeditari poſſint, ita ut quotidie maxima non oriantur diſcrimina, jure revocanda ea lex veniret, ne in iniquitatem deveniat, ex reg. tex. in *cap. non debet, de conſang. & affin. cap. ſuggeſtum de decim. l.ex facto, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* eoque magis, quod non hoc opus eſt remedio ad replendam hominibus noſtram Civitatem: quippe quæ tantum à neceſſariis, iiſque exteris, viris repletur, ut ſunt ſcholares & profeſſores ſcientiarum omnium, omniumque artium, quibus cum Reſp. ſummopere egeat, Princeps ad eorum commoditatem magnam erogat pe-

cuniarum quantitatem annuam(quod in *ephitbet. Civit.* dicemus) item & pro comparandis dignitatibus & Magiſtratibus tum domanialibus tum baronalibus; in quibus diſtribuendis ut plurimum præferri videmus exteros civibus ipſis: tantum inquam eam ob cauſam civitatem repleri videmus, ut aliquando ſub capitis pœna ſit exteris mandandum, ut quiſquis non civis, egrediatur alibi habitaturus quod nuper vidimus cum ob urgentem famem annonæque penuriam, & ſcholas vidimus clauſas, & civilia jurgia interdicta quouſque fames ceſſaret, & vectigalia villicis diminuta, quod quidem Octaviano Imperatore Romæ factum novimus ex Xiphilino,ubi tanta fuit fames, ut non ſolum exteræ perſonæ, ſed & ſervi venales, & gladiatores, & domeſtici famuli, non ſolum privatarum perſonarum, ſed ipſiuſmet Imperatoris fuerint ejecti, ad nonagintaquatuor millia paſſuum, & juſtitium indictum, ideſt factæ repentinæ feriæ. Et in celeberrimis quibuſque Italiæ & reliqui orbis Civitatibus, non paſſim, advenis pernoctare atque reſidere permiſſum eſt, utputa ad quas certis tantum ſub regulis, etiam ad Reip. conſervationem conferentibus, licitum eſt accedere. Huc vero & per terram, & per mare cunctis patent portæ,intantum ut iis, qui cum navibus huc appellunt, nedum quandiu morantur non eſt deneganda ſpecierum emptio, verum & cum diſceſſerint neceſſario poterunt extrahere res commeatui neceſſarias, ſecundum loci diſtantiam, & perſonarum numerum. Qua de re extant in Reg. Camera Summ. conſultationes per Dn. Mutium meum germanum, illius Præſidentem: ubi de ejus origine & cauſa agit: appellaturque is commeatus, *Meſa*, quæ, licet nominum quæſtio & etymologia ſit pertinacibus relinquenda, *l.2.§. fin. Cod. de conſt. pec.* à *menſa* deducta videri poterit, quia ſcilicet datur pro edendo: niſi vocabulum nauticum nuncupare malimus, ubi *Meſonauta* qui in navi cuſtodiæ cauſa proponitur, de quo in *l. fin. ff. nautæ, caup. ſtab.* Alciat. *diſpunct. lib.3. cap.21.* Bud. in *l.1. ff. de arbitr.* Quibus tametſi à prudentiſs. Duce Alcalan. plus minus ab hinc annis quadraginta, obviam itum fuerit, ſublata poteſtate ædificandi in ſuburbiis, & alibi extra urbem, addita pœna cum hujus rei præfectura; tamen cum in deſuetudinem poſtea illius juſſio abjerit, frequentius concurrere cœperunt; ut verum dignoſcamus tritum illud: *nitimur in vetitum*; & damnum infertur fiſco Regio, cum cenſus decreſcant qui ex toto Regno ad ipſum proveniunt: minuuntur enim focularia, quod in præſenti numeratione expertum iri arbitror; præterea annonam cariorem reddunt, proſcriptorum ſive bannitorum frequentes multitudines, qui Barones in ſuis caſtris degere non ſinunt, quin eos capiant & immenſas pecuniarum ſummas iis extorqueant: qua de cauſa omnes cum ſuis familiis ad Civitatem convolant, quo tuto vivant. Non autem eſt novum, cum Romanorum tempore id etiam accidiſſe legatur: quos quidem, abolitis eorum delictis, ad bellum aliquando tranſmiſſos dicit Val.Max. Et certe id non foret remedium contemnendum, ubi res eo proceſſiſſet, ut aliter aboleri non poſſent: at vero longe tutius eſ-

ſet

ſet, ſi principiis obſtaretur, ne ſcilicet eum in modum excreſcerent. Sunt enim rivuli ex novis cauſis, ut merito hanc faciant, quam videmus, inundationem: quibus, ex Regis noſtri religione atque pietate, cum ejus miniſtrorum ſolertia, oportune conſulendum ſperamus. Illud tandem lubens ſubjunxerim, frumenti quidem procurationem ad Præfe-ctum præt. ſpectare; panis autem ad Præfectum annonæ; quod ex iis verbis præſcriptæ formulæ patet: *Sed ut actionis ipſius in totum merita perſcrutemur, triticas quidem copias Præfectura Prætoriana procurat; ſed non minor laus eſt diſpenſationem probabilem facere, &c.* Non autem negaverim in his quæ circa hanc rem differui, falli potuiſſe; at de patria benemerendi deſiderium, & Civibus optata commoda, me excuſatum faciant.

ADNOTATIONES

Gratanter implemus quæ illa conſtituit.

His compar videtur praxis, ut Sacri Conſilii exequutorialia decretorum & ſententiarum, quo extra urbem firmius cuſtodiantur, Proregis authoritate in Reg. Cancellaria, ſolemniter firmentur.

Num. 1. Profecto igitur præt. curæ erat procurandi annonam perinde ac hodie Viceregi.

Caſſiod. in *form. Præfecti annonæ*, quam Germanus integre huc inſerit, *Triticas quidem copias*, ait, *à præfectura prætoriana procurari; panis vero copiæ diſpenſandæ curam præfecto annonæ relinqui.* Et ſiquidem id à Vicerege integrum obſervari videmus, qui ut uberiore panis copia cives affluant, ex omnibus locis extra Regnum utcunque remotis frumentum in hanc Civitatem importandum curat, quibuſdam ſub notis regulis. Quod quidem an commercii vim habeat, & an jure fieri poſſit; jam pro immunitate Regiorum vectigalium contra immittentes in controverſiam adductum fuit in Reg. Camera, & bis deſuper judicatum, differentibus tamen ſententiis: mox inter Fiſcum & Civitatem coram D. Prorege terminandum venit: unde quidquid conſtituetur, ſigillatim juxta cauſæ pondus & dignitatem favente Deo in meo *tract. de Regal. Reg. Neap.* adductis utriuſque partis juribus, recenſebo: illud non tacuerim, quod onus id comparandi frumenti, tanti eſt ponderis, ut Princeps immunitatem de eo dare non poſſit, *l. fin. Cod. de quib. mun. lib.* 10. Reſtaur. *de Imperat. quæſt.* 111. *num.* 44.

Num. 5. Quod permittere nolebat ut optimates plus quinquaginta terræ jugera.

Lege Gracchorum prohibebatur ne quis ultra quinquaginta terræ ju-

A gera poſſideret, quodque cui plus eſſet, egenis civibus diſtribueretur: aliaque *lex* erat *Frumentaria* de annona pauperibus aſſignanda, quod valde eſt mihi notandum pro paupertatis indemnitate, auctor Spiegell. eratque & *lex Didia* ad refrenandam divitum gulam; ut ſcilicet prandia, præſcripta impenſa fierent, ſtatuta pœna nedum in tranſgreſſores convocantes, ſed etiam in convocatos, aut qui quomodolibet interfuiſſent; eaque dicebatur *lex Sumptuaria*, eod. Spieg. auct. de qua & Alex. ab Alex.

Ibid. Tumultuarie interfectus fuit.

Jejuna plebs Regi non obedit, ait Iſern. in *cap.1. de pace conſtant.*

B

Num.6. Non illis hordeum cum daretur, non legumina recuſabant.

Aliquando non pane, ſed pulte victum fuiſſe, aliiſque ex rebus præter panem, refert Alexand.ab Alex. in *Genial. lib.3.cap.11.*

Num. 12. Eo enim eſt ferax Sicilia, &c.

Anno decimo octavo poſt exactos Reges, Romæ annonæ maxima caritate ſuperveniente, pro advehendo frumento in Siciliam miſſi fuere P.Valer. & L.Geganius, ex Pompon. Læto *de Magiſtrat. Rom. tit.de praf.* C *ann.* Quis autem primus fuerit annonæ præfectus, varie ſentitur: nonnulli volunt L. Minutium: moris autem fuit hunc Magiſtratum non creari niſi ex indigentia frumenti, ut Pompon. *ibid.* ait. Non autem incongrum erit hic dicere, quod pretio rebus venalibus imponendo olim præerant Epiſcopi, *l.fin. §. item epiſcopi, ff.de muner. & honor. cap.1. de empt. & vendit.* licet de conſuetudine generali ſecus, per ea quæ Gloſſ. in *d. cap.* dicit: & jura & authoritates per Boer. in *deciſ.69.* adducuntur. Olim autem erat Præfecti urbis poteſtas, *l.1. §.cura carnis, ff. de offic.praf.urb.* & dicitur, Assisia, *l.fin. ff.ad leg.Jul. de ann.* Iſern. in *cap.1. §.& poſt natale, de pace ten.* Hodie vero in noſtra urbe Decuriones quinque Sedilium, qui ſex erant, huic rei incumbunt ex conceſſione facta per Regem Ladislaum, prout ſunt D etiam hodie; ſcilicet ſex nobiles, duo ſedilis noſtræ Montaneæ ex unione alterius ſedilis Furcillæ, & alii uniuſcujuſque ſedilium, & alter plateæ popularis tribunus. Et quam habeant in comeſtibilibus ac in cunctis ad frumentariam aliaſque copias juriſdictionem, in *lib.de Sedilib.* Germanus agit ſigillatim. Nos autem, cum aliis per nos perpenſis circa articulum, ut in electione Epiſcopi, Regi aliqua ex juſta cauſa competat ad S.Pontificem adeundi recurſus, in Codice noſtro *de Regalib.* latius explanabimus.

Num.15. Item & pro Puteolis, ac inſulis Prochyta, Ænaria, Capreis, & pro Picentinis. A

Sane & loca hæc & eorum gentes, quæ fuerint, late patet; at Picentinorum originem & exitium indicare lubet. Picentini igitur Picentibus, Picentes Sabinis ſuum referunt ortum. Sabini autem nulli, ſuum accepto ferunt; unde Straboni, *lib.5. in fin.* Indigenæ vel Aborigenes, ideſt ſine origine dicuntur, eo quod ſui ipſorum ſe ſe patres jactant. Dictos autem Sabinos ait Cato in *origin.* à Sabino eorum Rege; Plinius vero *lib.3. cap.12.* à ſanctitate quaſi Sebini *ἀπὸ τοῦ σίβεσθαι*, ideſt à venerando, quod Deos religioſe colerent. Utriuſque ſententiam videtur amplexus Silius Italicus, *lib.8.* his verſibus: B

Ibant, & genti pars Sanctum voce canebant
Authorem gentis; pars laudes ore ferebant
Sabe tuas, qui de patrio cognomine, primus
Dixiſti populos, magna ditione, Sabinos.

Ex his, cum aliquot copiæ, eo verſus ubi nunc eſt Aſculum ad Adriaticum mare commigrarent; picum avem in eorum vexillo conſediſſe ferunt: ex quo quaſi ex fauſto omine, regioni nomen imponentes, Picenum appellavere: inde ex Piceno oriundi, Picentes dicebantur. Hodie ea regio, ab Ancona celeberrimo emporio, Marchia Anconæ dicitur. Horum paucos ad alteram Apennini partem, colonos deduxere Romani in eum Tyrrheni maris ſinum, qui tunc Poſidoniatis à Poſidonia Civitate, dicebatur; poſtea Pæſtanus à Pæſto dictus fuit; nunc Salernitanus à Salerno dicitur. Ii occupato ſibi inter duo flumina, Sarnum, ſcilicet, & Silarim, territorio, in medio tractus, magnificam conſtruxere Civitatem duobus fere ſtadiis à mari ſemotam, & patrio nomine Picentiam appellavere, à qua dein Picentini dicti fuere nedum ab ipſa oriundi, verum & quicunque inter dicta duo flumina degebant, quandoquidem erat Picentia, regionis illius metropolis. Cum autem Annibal in Italiam ingenti cum exercitu veniſſet; ſecundo bello punico, Brutii, ideſt Calabri, Lucani, Picentini, & Campani, ultro ſeſe illi dedidere. Ob quam deditionem, Romani profligato Annibale, in ipſos animadverterunt. Et Campanos quidem uſque eo caſtigarunt, ut eorum agros ad extremum ſorte dividerent. D Picentinos autem & Lucanos, & Brutios atrociori affecerunt pœna. Quandoquidem omni honore, omnique dignitate privatos, ad ſervilia tantum opera, & ad vilia munia deſtinavere. Sic deſolata Civitate, prohibiti fuere ne ſimul cohabitarent, juſſi ut vicatim vitam degerent. Inſuper, ne armis uterentur, utpote qui, dum illa turpiter abjecerant, ſe iis indignos commonſtrarant. Demum fuere aſſignati Reipublicæ, ut publicos tantum curſores & tabellarios agerent. Ejus ſententiæ mentionem facit Liv. *dec.1. lib.8. & 9. decad.3. lib.5.* Strabo *d. lib.5. in fin.* Fretia *lib.1.* ubi Picentinos diſſimulat, Car. Sigon. *de antiq. jur. civ. Rom.* Leander Albert. in *deſcript. Ital. tit. de Campan. felici.* Hujuſmodi ſunt ſervi illi, quorum peſſimam

A mam vocat conditionem Juſtinianus, *Inſtitut. de libertin. §. libertinorum.* Cæterum animadverſione dignum eſt, hos viliores tantum fuiſſe, ideſt eos qui nihil aut parum culpæ in deditione admiſerant; honeſtiores enim extinctos penitus tradunt. Nec enim veri eſt ſimile, nobiles fuiſſe æque ac plebejos, plexos à Romanis, qui mitius caſtigandos illos, quam iſtos, multis cavere legibus, ut in univerſo pœnarum titulo eſt videre. Picentini igitur, vita, conditione qua diximus, donati, commodiori quo potuerunt modo, ſibi caſas compaginavere. Et pars quidem intra Capreas & Salernum (quod Romani Picentiæ ſuffecerunt) ad rupes, & ſcopulos mari imminentes; pars ad alteras rupum pendices adacti fuerunt; pars Silarim tranſgreſſi, arida tenuere loca; pars ſeptentrionem verſus petiere, & con-B ſtructis ſibi vicis, univerſum illum tractum *Jovis Fanum* appellarunt, à templo ibi Jovi dicato, quod adhuc viſitur, & ſub nomine D. Mariæ ad Vicum colitur, maxima cum undecunque confluentium veneratione. Pars tandem montes tenuere ad quartum lapidem ſupra ipſam Picentiam, & *Montem Corvinum* locum illum dixerunt; eoque nomine adhuc vocatur. At vero Picentiæ nihil eſt hodie reliquum, niſi ſolum nomen, corruptaque prima tantum litera, *Vicentia* vulgo dicitur. Neapolitanorum autem Reſpublica nedum Annibali non adhæſit, verum contra ipſum multis auri pondo Romanis opem tulit: unde tanto fuit ipſis honori, quanto Picentinis dedecori fuerat. Ex iis dignoſci poterit ſi loca & Civitates in dictis partibus exiſtentes Romanorum fuerint Coloniæ, ut nonnulli literis pro-C diderunt; atque etiam ex privilegio anno ab hinc quinto & quatricenteſimo à Neapolitanis conceſſo Ravellenſibus aliiſque ex Ducatu Amalfiæ negotiatoribus, campſoribus ſive apothecariis, quo ipſos Civitate Neapolitana donarunt, quod incipit: *Nos Oliernus Cutonus*. Erat antem is Oliernus Neapolit. reip. Dux, (tunc enim Neapolis erat reſpublica) nobilis e ſedili Montaneæ, cujus familia eſt jamdiu extincta, quod Chronicæ dicti ſedilis teſtantur: ſubſcriptum porro dictum privilegium à Conſulibus item ſedilitiarum familiarum, ut eſt legere inter *ritus Reg. Cameræ*, ac in praxim paſſim receptum, nempe quo Amalfitani ſemper fruiti ſunt, prout & hodie fruuntur: cujus quidem principium tantum refertur à Fretia *de ſuffeud. in addit. num. 25. in prima edit.* Cæterum de Coloniis Romanorum, item D & de Civitatibus fœderatis, vide Carol. Sigon. in *lib. de ant. ju. civ. Rom.* & Alex. ab Alex. in *Genialib. lib. 4. c. 10.*

Num. 17. Eſſet præterea maximæ utilitatis, ſi agri paſcui efficerentur ſativi.

Cum regii patrimonii concurator ſim, & Dohanæ menæpecudum Apuliæ per vices delegatus fuerim (id enim onus alternis annis à Collegis ſuſtinetur) notare hic Regis ſolertiam & benignitatem non ab re erit, ad coadjuvandam univerſalem Regni annonam, ut territoria contenta in priſco contractu, tempore Regis Alfonſi I. inito, induſtria tamen Franciſci Mo-

Monoberri, Aprutinorum pecoribus in hyeme conſignata; ex quo magnum conſequitur æs, ut ea quæ culturæ ex pecudum paſcuis pernicioſa, eidem ab anno 62. uſque ad præſentem pro tempore major pars accommodaretur juxta penuriæ infelicitatem. Et licet pecudum vectigal antiquiſſimum ſit, ſiquidem quod Romanorum tempore exigebatur, Andr. in *conſt. Regni, cum per partes Apuliæ, l.2. Cod. de paſcuis publ.* quam allegat Fret. *lib.2. author.46.* Et paſturam culturæ olim à judicibus prælatam eſſe teſtatur idem Fretia; & Princeps licet legibus ſolutus ſit, à lege tamen contractus ſolutus non intelligitur, *c.1. & ibi* Bald. *de nat. feu.* Martin. Laudenſ. *de princ. quæſt* 106. & ut publica illæſa tueatur, *l.2. §. hoc interdictum, ff. ne quid in loco publ.* cujuſmodi ſunt regalia, ut habetur in *cap.1. quæ ſunt regal.* & in *conſtitut. Reg. ea quæ ad decus*; attamen incomparabili nexu hominum individuo atque conſervationi invigilandum eſt, in quo jus noſtrum præcipue conſiſtit, *l. hujus ſtudii, & ibi* Glo. *ff. de juſt. & jure, & Inſtit. eod.* etenim non ſolum pecudes, ſed & alia omnia, producta ſunt ad commodum atque uſum hominum, *l. in pecudum, ff. de uſur. l. vetus, ff. de uſufr. §. in pecudum, Inſtit. de rer. diviſ.* & ex naturali dignitate, *l. juſtiſſimæ ff. de ædil. edi.* & quæ circa eam tot jura & authores clamant; qui ſi ad Dei imaginem, & ſimilitudinem creatus eſt, ut habemus ex ſacris literis, non ultra eſt ſcrutandum. Et ex *l. chat.* Deus ex humana proſapia ſeipſum fecit, quando VERBUM CARO FACTUM EST, *Jo.1.* & in *ſymbolo*: & eo magis in chriſtianos ſubditos potiùs quam naturæ nexu Principes obnoxii in his redduntur. De cujus quidem hominis præſtantia pie agit etiam Caſſan. in *Catal. par.2. conſider.2. cum ſeqq.* Et certe ſtatus ratio omnibus eſt præferenda: & caritate exigente neminem quamvis privilegiatum excuſari cautum eſt, *l.1. Cod. ut nem. lic. & ibi* Principem obnoxium eſſe ære proprio ſubditos ſuos paſcere, *l.2. & ibi* Glo. *Cod. de annon. civil.* quod tanti apud Cæſares fuit, ut æmulatim ad hæc præſtanda concurrerent, ut habes ex Guido Pancir. in *Notit. Imper. Orient. cap.26.* licet hoc exhibendo Imperium augeri compertum habemus, *l. cum ratio, ff. de bon. proſcript. l. fin. §. fin. Cod. de cad. toll.* ſatius enim eſt Regi plures habere vaſallos quam reditus feudales, quod Alex. Magn. facere ſtudebat, ut ex Val. Max. adducit Caſſan. in *Catal. par.5. conſid.19.* imo gloria eſt Principis latam ſub ſe habere gentem, *1. q. 4. can. eccleſia,* Caſſan. *d. par.5. conſid.15.* ubi late agit quanti ſit multos habere ſubditos: & bannitorum excludi moleſtias, ut inde Imperatores clament annonæ continuo & à quocunque Judice deferri, cum Regis intereſt hac de cauſa ſubditos habere locupletes, *§. cogitatio, auth. ut judic. ſi quo ſuff.* & tanto magis quod Rex eſt ſponſus Reip. & ipſe in ea eſt, & ea in ipſo *d. §. cogitatio,* & dominus mundi quoad protectionem, *vulg. l. bene à Zenone, Cod. de quadr. præſcript. cap. per venerabiles, extra qui filii ſint legit. l.1. Cod. de ſumma trinit. & fide Cath.* Covarr. *par.2. §.9. fol. in meis* 158. Luc. de Penna in *l.1. §. pretia, num.4. Cod. de locat. præd. civil. lib.12.* & officium gerit paternum, *l. fin. §. fin. Cod. de cad. toll.* & pater patriæ eſt, Sen. allegatus per Iſern. in *cap.1. §. item qui, quæ ſit pr. cau. ben. amitt.*

A *amitt.* & ipſe inter cives connumeratur, in quo primum habet locum, Guido Pa. *deciſ.*631. & Senator & miles, *l.fin. ff. de ſenat.* & *l.*2. *Cod. de re milit.* ſalutem enim vaſallorum habere incolumem tenetur, & ſuo ingenio eorum commoditatem augere, *l. obſervandum*, *ff. de offic. præſ. l. nam ad ſalutem*, *ff. de offic. præſ. vigil.* §. *ob quam*, *Auth. de teſtib.* & pro tyranno habetur Rex, qui non gerit ſe tamquam reſp. Bald. in *cap.*2. *de feudo mar.* Et quemadmodum vir eſt caput uxoris, ita Princeps Reip. ut inde maritus dicatur, ut habes late ex Caſſan. in *catal.* 5. *par. conſid.*24. *num.*166. & ſubditos diligere tenetur etiam ut filios, & eorum commoditates inveſtigare, Iſer. in *cap.*1. *de prohib. feud. alien. per Loth.* Imo ſi dominus ſit perſonarum fas eſt dicere ex *conſtitut. Feder. II. quoniam frequenter*, & aliis quamplurimis, B quod in Codice noſtro *de regalib. Reg. Neapolit.* latius diſcutiendum venit, ex his ut vere dominium, ſive abuſive ſive qualicunque modo ſubſtineri poſſit, eo magis alimonias præſtare jure dominii deberet, *Inſtit. de iis qui ſunt ſui vel al. jur.* §. *ult.* Ex qua quidem annona populares ſeditiones non ſuſcitantur, imo perpetua ſervatur pax; *dict.* §. *cogitatio*, *auth. ut jud. ſi quo. ſuffr.* & propterea Principes ſemper eam commendare debent *tot. tit. de pace ten.* & late Bald. in *tit. de pace conſt.* Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſider.*15. Adeo autem publicæ annonæ favetur, ut divites cogantur pro modo ſuarum facultatum mutuare pecuniam ad emendum publicum frumentum, *l.*1. & *ibi* Glo. & Bart. *Cod. ut nem. lic. ab empt. ſpec. lib.*11. quod procedit uſque ad manus injectionem & in carceribus detentionem, Gul. de Cun. in *l. ne-* C *minem*, *Cod. de ſacroſ. eccl.* Jo. de Plat. in *l.*1. *Cod. de om. agro deſ.* Avendan. *de exeq. mand. Princ. lib.*2. *cap.*14. *num.*9. Eaque concluſio generalis debet eſſe, Bart. in *l. nullus*, *Cod. de indict.* Luc. de Pen. in *l.*1. *Cod. de quib. muner.* Addict. Cappellæ Toloſ. in *deciſ.*446. non obſtante quovis privilegio, Franc. Ma. in *deciſ.*542. *par.*1. ubi quod nec domus Auguſtalis excipitur; tempore enim famis, & belli privilegia ſilent, *l. pro tyronibus*, *Cod. de privil. dom. Aug. lib.*12. unde cum neceſſitas ſit publica, & utilitas communis, etiam Clerici tenentur, Bart. in *l. nullus*, *Cod. de curſu publ. eod. lib.* Glo. & Canoniſtæ omnes in *cap. nominum*, *de immun. eccl.* Luc. de Pen. in *l. fin. in fi. Cod. de exact. tribut.* Guido Pa. *deciſ.*78. Bellam. in *concluſ.*45. Jaſ. in *l. ex toto*, *num.*7. & 10. *ff. de legat.*1. & in *l. placet*, *num.*14. *lect.*1. *Cod.* D *de ſacroſ. eccl.* Caſſan. in *conſuet. Burg. rubr.*1. §.8. *num.*49. & *ſeq. verſ. ſed vidimus*, tex. in *can. nulla*, 23. *q.* 8. ſunt autem clerici compellendi per Epiſcopum, Cyn. & Bald. in *l. ad inſtructiones*, *Cod. de ſacroſ. eccleſ.* per text. in *cap.*1. *de immun. eccleſ. in* 6. Joan. de Plat. in *d. l.*1. *Cod. ut nemini lic. ab empt. ſpec. ſe excuſ.* Et licet contrarium teneat Glo. in *can. generaliter*, *ver. collationibus*, 16. *q.*1. Abb. in *conſil.*3. *vol.*1. Jaſ. ſibi contrarius, in 2. *lect. d. l. placet*, *num.*10. ea tamen opinio procederet non imminente neceſſitate. Siquidem tanta eſt neceſſitatis vis, ut bello vel fame urgente poſſit Princeps imponere ſuperindictum ad emendum frumentum aliaque annonæ neceſſaria, *l.*1. & *ibi* Gloſ. *Cod. de ſuperind.* Martin. Laudenſ. in *tract. de fiſco*, *q.*108. Cujus dicti fere videmus in hac urbe praxim, cum ſoleant Pro-

reges

reges illa de cauſa jubere electis, ut etiam extra Regnum frumentum comparent; & recuſantes jure corripiuntur. Habet etiam annonæ ratio & illud ſingulare, quod ad diſtribuenda victualia publica ſi deſit in civitate panis, vel caro, poſſunt cogi inviti cives ad hæc miniſteria exercenda, ſicut & ad continuandas ſuas artes, ſi forte ab eis deſtitiſſent quo carius venderent res mercales, etſi in uno vel in alio loco, Luc. de Pen. in *l.1. Cod. ne ruſtic. ad ull. obſ.* In his enim, quæ ad vitæ communis uſum pertinent, peccatum eſt laicis, niſi ſibi ipſis invicem operam dederint, *can. te quidem*, & *can. ſicut*, 11. *quæſt.1.* & *can. placuit*, & alia adducta per Caſſan. in *Catal. par.11. conſider.32.* Et ditiores poſſunt cogi non ſolum ad mutuandam pecuniam ad emendum frumentum publicum, ſed etiam ad viliori pretio vendendum; quod multo magis arctat Principis nexum ad vaſallorum alimoniam præſtandam, & pro juſtificandis ſanctionibus circa frumentorum pretiorum taxationem ditioribus & potentioribus exoſam, Luc. de Penn. in *l. comparationi*, *num.5. C. de quib. mun. vel præſtat. lib.10.* Bar. in *l. annonas ff. de extraord. crim.* & nos *infra pag.341.* Quinetiam tractarum beneficium reviviſcere poſſet, quod jamdiu intermiſſum eſt: quandoquidem ob extraordinarias ſubventiones urbis Neapolitanæ pretiorum immenſitas crevit quibus Regis ære triremes, caſtra, Præſidia, ſubſtineri opus eſt, etiam aliis cum partitis ad regni defenſionem neceſſariis, ut apud Regem deducta maximi ejus Doanæ vectigalis deterioratione in Aprutinorum perniciem, in Reg. Camera unumquemque noſtrum ſuffragia ferre & eorum rationes audire demandaſſet, & ex eadem conſultationem demanatam fuiſſe ut negotio recte perpenſo aliquibus circunſtantiis adhibitis pro perenni vectigali hoc cuſtodiendo, & quod inde ex cultura eorum territoriorum maximum lucrum ad Regem devenire jam compertum eſſet: quod ex ſuæ regiæ Majeſtatis juſſu melius conſiderandum atque exequendum expectari opus eſſet. Cum autem *tractarum* hic mentionem fecerimus, aliqua de earum origine, & derictuum differenti exactione recenſere congruum putavimus. Igitur Rex Carolus I. introduxit, & impoſuit tarenum unum pro qualibet ſalma ut in juribus ſit de jure exituræ; de quo etiam in conſultatione Cameræ anni 1468. facta Regi Ferdinandi I. Hoc autem jus ſucceſſivis temporibus fuit auctum ad rationem ducatorum quatuor pro curru, & ducatus erat undecim carolenorum: initium hujus augmenti non apparet, quia in Camera non ſunt ſcripturæ, niſi à tempore Regis Alfonſi I. quo tempore apparet exactum ad dictam rationem carolenorum 44. quorum medietas exigebatur pro curru hordei. Et id quidem uſu valebat in provinciis Terræ Bari & Capitanatæ; ſed in aliis provinciis ad rationem caroleni unius pro tumulo frumenti, ac medietatis pro tumulo hordei. Anno 1544. Don Petrus Toletus mandavit, ut tractæ prædictæ eſſent apertæ, & ſuperimpoſuit alios ſcutos duos pro quolibet curru. Anno 1558. Don Joannes Manriques addidit alios ſcutos quatuor, & ſic erant in totum pro frumenti curru ſcuti decem, & medietas pro hordeo. Anno 1559. Dux Alcalanorum commiſit Reg. Cameræ, ut ſe informaret quolibet

A libet anno, ad quam rationem frumentum vendebatur Venetiis, Raguſii, & in aliis partibus extra Regnum, ubi petebatur extractio; ac etiam quo pretio mercatores emebant in carricatoriis Regni, unde volebant extrahere, & habito reſpectu de uno pretio ad aliud, taxaretur jus tractæ; ita quod ſi in carricatorio emebatur frumentum ad rationem ducatorum 20. pro curru, & Venetiis vendebatur ad rationem ducatorum ſexaginta, taxabatur tracta in ducatis triginta. In eodem autem anno aperuit jus tractarum mille curruum ad rationem ſcutorum 22. pro curru; & deinde ad rationem ducatorum 24. & 26. & anno 1561. ad ducatos 35. prout melius ſe poterant concordare cum mercatoribus. Et in his quidem conſidera catholicas rationes, non autem quæ ex augmento imperii naſcuntur; Princeps enim
B de gente lata etiam gloriatur, quæ obedire non ſolet cum ventre jejunat, Iſern. *de pace ten.* & Caſſan. *ubi ſupra*. Dum autem Civitas (derelicto more cum mercatoribus contrahendi) certo pretio frumenta pro civium uſu emendo, & certo etiam tempore aſportando nomine ipſius adimplere conſtituiſſet, & penuria exigente Prorex Magiſtratus per Regni provincias deſtinat ad illa comparanda & importanda & piſtoribus diſtribuenda, ut panis conficiatur, prout continue fit Electorum juſſu, in judicio actum fuit num in mercaturæ cauſam tranſeat, & quæ negotii ſpecies ſit. Et quamvis ſupra ſicco pede hoc tranſiverim, in noſtris libris de Regal. differere promittens, hic tamen calamum retinere nequivi, quin aliqua ſubnecterem. Etenim hujus articuli deciſio duas habuit inter Civitatem & Re-
C gium Fiſcum altercationes in Regia Camera & Collaterali Conſil. & ambas quidem ſopitas ſcimus ſcilicet de anno 60. & 70. Sed differenter judicatum videtur, prius enim in favorem Civitatis, dein vero in favorem Fiſci. Unde impræſentiarum, me exiſtente Commiſſario, iterum pro tranſmiſſione aliorum frumentorum & farinarum de anno 89. *& ſeq.* eadem orta eſt concertatio; Civitate quidem juri primæ ſententiæ innitendo, fiſco vero ſecundæ. Et tametſi ſecunda ſententia primæ derogare videatur; attamen civitas eam excludendam putat, eamque, contra ſententiam, nullam eſſe dicit: quod ſi ambæ ſuſtineri poſſent, id ex qualitate & diverſitate facti, jure locum habere poſſet. Unde ſuper earum ſententiarum interpretatione, derelicto judicio, impertitus fuit cauſæ terminus juris; ad quam
D terminandam ex fiſci inſtantia quamprimum eſt deveniendum. Quare ne meam ſententiam maturius proferre videar, hic prætermiſſis quæ pro utraque parte ſunt deducta, ſolummodo operæ pretium exiſtimavi juris articulum attingere pro civitatis regimine tuendo, & ex ſententiæ proferendæ eventu enucleando. Facti enim ſeries ex eo in hanc devenit controverſiam, quod exiſtente gabella Regia, quæ vulgo dicitur *delle quattro sbarre*, quod quatuor in locis urbis exigatur, inter alias res, ſuper immiſſione victualium, exigendo, ſcilicet quinque grana in ſingulas frumenti vel farinæ ſalmas, importatas per non cives Neapolitanos; cives vero ſi ad proprios uſus importent, nil prorſus pendent, ſi vero commercii cauſa, ejus ſummæ medietatem. Et ſiquidem primo caſu licet ampliſſimo immu-

nitatis

nitatis privilegio ſint exempti, ex juris diſpoſitione obtinet, *l. universi*, A *Cod. de vectigal. & commiſſ. l. ſi publicanus*, §. 1. *ff. de publican. l.* in *lege cenſoria*, *ff. de verbor. oblig. clement. fin. de cenſib.* Bart. in *l. cum in eandem*, *ff. ad leg. Rhod. de jactu.* Sed cum Civitas ſua ſponte, nulla caritatis neceſſitate urgente, ſed pro annonæ ſecuritate perſonas deſtinat, aut perſonis à Vicerege deſtinatis ſalaria ſolvit pro frumentis emendis in provinciis, tametſi quo ad annonam pertinet ſemper neceſſitas cenſetur adeſſe; unde Joſeph prævidens futuram famem frumenta conſervari fecit, *Gen.* 41. & affert Affl. in *procem. deciſ. Neap. Senat. in ver. magnifice domine*; futuræ enim fami eſt ſuccurrendum; aut Prorex hæc præveniendo jubet, cum id facit pro ſuorum civium victu & eorum nomine, quod quidem tenetur facere, quia Civitas præſtat civibus præſidium, Cicer. *lib.* 2. *offic.* B *cap.* 23. de quo meminit Afflict. in *dict. procem. dec. Sacr. Conſil.* Facit *tex.* in *l. civitatibus*, *ff. de legat.* 1. *l. ſi quod relictum*, *eodem tit.* ubi quod ad diviſionem ſingulorum civium, velut epulum, legatur, quia ad honorem civitatis cenſetur, poteſt civitas illud petere, quemadmodum etſi ad ornatum, de quo Caſſiod. *Var. lib.* 4. *epiſt.* 51. Et ſinguli cives poſſunt compelli ad frumentum ſibi comparandum pro ſuo victu ut fami conſulatur, habes ex allegatis per Luc. de Penna in *l. comparationi*, *num.* 4. *cum ſeq. Cod. de quib. mun. vel præſtat. lib.* 10. & hoc caſu nullum conſequeretur iſtius gabellæ derictum fiſcus: unde quemadmodum ipſi immunes ſunt, ita & ipſa Civitas; in quo eſt intuendum privilegium conceſſum civibus an univerſitati cenſeatur conceſſum; qui primus videtur eſſe juris articulus diſcutiendus. C Et certe dubium non eſt quin privilegium conceſſum civitati cenſeatur conceſſum & civibus, & contra, conceſſum civibus intelligatur conceſſum civitati, *l.* 2. *ff. de reb. dub.* Abb. in *cap. requiſiviſti*, *num.* 27. *de teſt.* & *ibi* Ant. de Butr. cum aliis, Bart. in *l. ſi maritus*, *num.* 2. *in fin. ff. de adult.* quod & in habitantibus & recommendatis etiam procedit, Angel. in *auth. de eccleſ. rer. alien. in fin.* Quod quidem facit ad civium prorogationem juriſdictionis cauſarum in aliam civitatem ut non poſſint, ex adductis per Capyc. in *deciſ.* 9. Gramm. *dec.* 30. Carav. in *rit.* 301. & notoria eſt forenſis praxis; paria enim pariter ſunt judicanda ex illa juris reg. ne diverſo jure una & eadem res judicetur, ex rationis identitate, *l. eum qui ædes*, *ff. de uſuc.* nec immerito cum Civitas ſit D civium cœtus jure ſociatus Cic. in *ſomn. Scip.* Sed cum certo pretio poſtea farinæ & frumenta piſtoribus quotidie conſignanda veniant ut panis conficiatur, hic commercii cauſam ſapiet, ut inde ad medietatem gabellæ perſolvendam civitatem obnoxiam eſſe declarandum veniret. Et in caſu de quo agitur intuendo, hoc civitatis jus, omne gabellæ regiæ exactionis beneficium exinanivit & abſorbuit, ad tollendum iniquitatis caſum, ex reg. tex. in *cap. ſuggeſtum*, *de decim. l. ex facto ff. de vulg. & pupill. ſubſt.* obtinere hac ex particulari cauſa inſtetiſſet. Nos vero cauſæ cognitioni generaliter operam dantes, ſalva ſuffragii mei & ſententiæ inde ferendæ authoritate, quæ ex actis in Reg. Cam. penes Terruſium, curioſus perſpicere

 valet

A valet, hæc tantum ſubſtantialia quæ hinc inde deducta ſunt ſummatim ſubnectere curioſitatis excuſandæ duximus. Et circa uſum proprium civium, ſatis differt ut immunitas proprii uſus locum habeat, non autem gratia uſus communis ſecundum Bald. in *l. univerſi*, *Cod. de vectig. & commiſſ.* Florian. in *l. hoc legatum ff. de legat.*3. Alberic. per illum tex. in 2. *par. ſtatutor. quæſt.*.210. Natta in *conſil.* 139. Sed & uſus proprii gratia paratum accipiendum erit & amicorum & clientium & univerſorum quos circa ſe habet, *l. qui penum*, §. *ſed quod diximus ff. de penu leg.* Et civitas etiam contra eam deducebatur ut obnoxia ſit ſolutioni cujuſque gabellæ à ſuperiore impoſitæ, etiam à ſemetipſa, licet hoc tutum non ſit dicere per ea quæ notantur in *l.*1. §. *in cauſa*, *ff. de quæſtion.* Bart. *conſil.*226. & in

B *l.*1. *Cod. de navicul. lib.*11. Bald. & Salic. in *l. emptor*, *Cod. de hæred. vel act. vend.* Et, ſi prædictis duabus ſententiis ad invicem adverſantibus vis fiat: ſecunda, ſcilicet, de anno 70. primæ de anno 60. uti derogatoria ex reg. *l.*1. *Cod. quando prov. non eſt nec.* nulla redditur: & tamen inſtantia diverſi facti aſſignatur, ut in primis argumentum corruat, §. *pavonum, Inſtit. de rer. diviſ.* ſecundo ex qualibet facti mutatione mutatur & jus, *l. ſi ex plagis*, §. *in clivo*, *ff. ad leg. Aquil.* Nam in anno 60. belli occaſione tunc exiſtentis, frumentorum immiſſio facta fuit, quo caſu fiſcus eſt immunis, *vulg. l. licitatio*, §. *fiſcus*, *ff. de vectigal.* niſi tamen cauſa mercimonii fieret, quo caſu fiſcus non eſſet immunis, Bar. in *d. conſil.* 226. Ripa *lib.*2. *reſponſor. reſpon.*7. *num.*17. in quo cadit etiam ambiguitas ut

C paria ſint ſi ob bellum, famem, & peſtem fiat, *ut ſup.* diximus. Inſuper, quod pro munitionibus, quæ pro defenſione civitatis parantur non ſolvitur gabella, Imola *conſil.*84. etiam ad vitandas vulgares ſeditiones, quod Principis onus eſt per ea quæ Loffr. in *conſil.*4. Sed omnibus his prætermiſſis, & quæ circa immunitatem civitati conceſſam, ampliſſimiſque privilegiis roboratam, quæ in tam ancipiti quæſtione interpretanda, ex hac ultima & tertia ſententia veniret, in qua & fiſci & partium multa deducta ſunt jura, hæc tamen inter ea in dubium adduci poſſent pro articuli intelligentia. Primo, mercaturam pluribus modis deteſtantur, ut habes ex Luc. de Pen. in *rubr. Cod. negotiat. ne milit. lib.*12. præcipue vero in perſonam nobilium, prout eſſent Decuriones Civitatis pro eorum ſedilibus,

D qui inde amittunt nobilitatem, *l. nobiliores*, & *ibi* Bald. *Cod. de commerc. & mercat.* unde multo magis remota eſſe debet à Vicerege & à Magiſtratibus qui ab eo deſtinantur ad frumenta comparanda, ac item à Præfecto annonæ qui cum Decurionibus in urbe præeſt; qui eſſe ſolet Conſiliarius à latere. Exercitium autem mercaturæ, licet in rep. neceſſarium ſit, Luc. de Pen. in *rubr. Cod. negot. ne mil.* & per ea quæ Caſſan. in *Catal. par.*11. *conſiderat.*1. & 45. & negotiationem licitam ex cauſa neceſſitatis etiam Apoſtoli fecerunt, & non eſt interdicta, *extra ne cleri. vel mona. cap.*1. vel ex cauſa pietatis ut tribuatur pauperibus & pupillis & viduis & clericis, 88. *diſtinct. can. decrevit*, tametſi negotiatorum genus ad lucrum turpe faciendum pronius, *l. juſtiſſime*, §. 1. *ff. de ædil. edict.* & contra

an-

annonam, *l.annona, ff. de extraord. crimin.* & certis in locis non inquinat nobilitatem, ut per Caſſ.*ubi ſup.* fit tamen frumentorum emptio & diſtributio jure magiſtratus & regio, nam officiales tenentur ipſi procurare conductionem victualium pro publica utilitate, ut late agit Par. de Put.in *tract. de ſyndic. in ver. Officiales non poſſunt*, & inter munera onus emendi frumenti connumeratur, *l.fin. ff. de muner. & honor. l.Lucius, ff. ad municipal.* Et hi, quibus ea cura demandatur, *frumentatores* dicuntur, prout latius exponit Germanus meus *hoc loco*, & Alberic. in *Diction.* erant enim in coemendo frumento curatores præpoſiti, *l.munerum civilium*, §.1. *ff. de muner. & honor.* & hinc *ſitonia* dicitur munus publicæ frumentationis *l.2. in princ. ff. de vacat. & excuſat. muner.* & *ſitones* adminiſtratores frumentarii, *l.fin. ff.de adminiſtrat. rerum ad civit. pertin.* & fit etiam mentio in *l.3. Cod.de compenſat.* & tanti eſt hoc comparandi frumenti munus, ut Princeps immunitatem de eo dare non poſſit, *l. fin. Cod. de quib.muner. vel præſtat.* Reſtaur *de Imp. quæſt.*111 *num.*44.& nos diximus *ſup.pag.*331. *num.*1. Eique invigilare præcipue eſt cura Principis, cum ad Præf. præt. ſpectet triticias copias procurare, ad præfectum vero annonæ panis abundantiam, ut Caſſiod. ait in *for. præfect. ann.* & alimonias vaſſallis impertire, ut *ſupra* diximus; quæ in pane quotidiano conſiſtunt, de quo etiam in oratione dominica quotidie precamur Deum, *panem noſtrum quotidianum* deprecantes; ſicut & vaſallus tenetur alere inopem dominum, ut ad paria judicentur, *l. ſi quis*, §. *ſolent*, *ff. de liber. exhib.* ex affinitate quæ eſt inter patronum & feudatarium, Iſern. in *cap. licet, ſi de feud. fuer. contr. & quibus mod.feu.amitt. in prin.* Imo & Princeps imponit vaſallis pretium in frumento vendendo tempore neceſſitatis, prout & hic eſt cautum pragmatica, quæ juſtificatur per Bartol. in *l. annonas, ff. de extraord.crimin.*& *l.*1. §.*deficientium*, *Cod. de offic. præf. ann.* & puniri poſſunt, ut Par. de Put. etiam dicit in *tract. de ſynd. d. ver. Officiales non poſſunt*, *num.*1. Et ex neceſſitate officii hæc perageretur mercatura, *l.moneta*, *Cod. de delator. lib.*10. & quæ ſuper hoc Par. de Put. in *tract. de ſyndic. in antiquis*, *fol.*222. *num.*7. quamquam mercaturæ nomen abeſſe debet; nam ob lucrum proprium & inter privatos mercatura principaliter nomen obtinet, non autem quæ ob publicam fit utilitatem, ut per eum *ibi*; & licet in objectum dicatur quod hæc praxis diſpenſandi frumenta non ſit vera mercatura, ſaltem negari non poteſt quin ſit negotiari, & negotium comprehendit mercaturam, *cap.foris, ver. negotium, de verb. ſignif.* Abb. in *cap. fin. num.*14. *de vita & honeſt. cleric.* facit tex. in *l.fin. de pignorib.* & quæ Alber. de Roſ. in *diction. ſuo*, *in verbo commercium*, adducit. Præterea, huic ſermoni imponendo finem, cum multa hinc inde conſiderari poſſint, hoc unum omittendum non eſſe arbitratus ſum, quod diſtributio frumenti piſtoribus facienda poſt emptionem & immiſſionem, tot cum circunſtantiis & regulis cum Præfecti annonæ interventu, eſt forma ex juris diſpoſitione requiſita & publicæ utilitati neceſſaria, à qua Imperatores eximi noluerunt, ut eſt *tex.* in *l.*1. *Cod. de frument.*

A *ment. urb. Conſtantinop.* ubi piſtoribus datur frumentum, ut pane coᴄto in
domibus annonæ exhibeatur; & pro his pecunia datur, ut frumentum ema-
tur, & in alios uſus converſa pœnam dupli parit, *l.2. eod. tit.* Et ad vi-
tandam corruptionem vetus prius frumentum quam novum eſt diſtribuen-
dum, *d. l.2. & ibi* Gloſ. in *ver. mancipibus*. Hujus enim forma regiminis
& aliorum defectus inopiam creſcere facit, dicit *ibi* tex. in *l.1.* Quod quidem
rationem parit finalem promulgationis dictæ legis, non autem eſt merca-
tura, dicitur enim *adminiſtratio*, non *commercium*. Unde illud ſemper
ex *d.l.* allegatur & ſummatur, quod *inordinata adminiſtratio penuriam pa-
rit*; ad quæ etiam Caſſiodor. *var. lib.1. cap.35.* Et nihilominus ſi vires
quæſtionis intimas conſiderare velimus, eſſet potius opificium quam com-
B mercium, quo paterfam. pro familiæ alimonia, domi & extra utitur,
quod ad magiſterium piſtorum in panis confectione attinet: nec ſine lege
id dici poteſt; cum etſi mercator ſit qui emit rem, & non mutata forma
illam vendit, ut lucretur, *can. aut ejiciens*, 88. *diſt.* Jaſ. in *l. cætera*,
§. ſed & ſi quis, *ff. de legat.1.* Alber. in *l. univerſi*, *Cod. de vectigal.* Bene-
ventan. in *tract. de mercat. par.1. fol.4.* Signorell. *conſil.98.* prout ponitur
exemplum in iis qui emunt candelas & vendunt, an ii dicantur candelarii,
an qui eas faciunt ex Jac. Reb. in *rubr. de navicular. lib.11. Cod.* & per ea
quæ *ſupra* diximus; Artifex vero is eſt qui emit rem, & mutata forma
illam vendit, ut cum emit ferrum & vendit enſem, *tex.* in *cap. paratum*,
82. *diſt.* unde datur differentia inter *mercatorem*, *negotiatorem*; & *artifi-
C cem*, ex allegatis per Felin. in *proœm. decret.* & quæ Caſſan. notat in *dict.
par.11. conſid.45.* Poſtremo, Decuriones Civitatis ſunt regii officiales ſu-
per annonæ genere, cum facultate pretium utenſilibus rebus imponendi,
amplamque habent juriſdictionem ex Regis Ladislai conceſſione, & ex
aliorum Regni Regum, atque ab invictiſs. Rege noſtro Philippo pari modo
communicatam & auctam; quæ olim erat penes provinciarum præſides &
annonæ præfectum: ponere enim pretium rebus utenſilibus pertinet ad
præfectum urbis, *l.1. §. cura carnis*, *ff. de offic. præf. urb.* & dicitur *aſſiſia*
in victualibus, ſcilicet *annona*, *cap.1. §. & poſt natale*, *de pace ten. l. fin.
ff. ad leg. Jul. de anno. l. fin. ff. de extraordinar. crim.* Iſern. in *d. cap.1. §. poſt
natale*: olim autem Epiſcopi erat hæc facultas, *l. fin. §. item epiſc. ff. de
D muner, & hon. cap.1. de empt. & vendit.* Boer. in *dec.69.* ut *ſupra* diximus
pag.316. Et his quidem Decurionibus, qui tempore dicti Regis Ladislai
ſex erant nobiles tantum, id curæ erat & eis præcipue imponitur ut civitas
ſemper in *graſſia* abundet, ut eſt legere in *capitulis civitatis* alia autem
oportunior forma hucuſque omni tempore recepta non eſt, niſi hæc, quam
hodie; num commercii & mercaturæ nomen habeat ambigitur: cujus rei
veritas ex ſententiæ inde proferendæ eventu apparebit, quæ pro veritate
habetur, *cap. cum inter*, *de judic. l. ſæpe*, *ff. de re jud.* præter alia vul-
gata.

Num.

Num.18. Corpulentis autem equos adimebant. A

Sic & pinguis miles non eligebatur; cujus autem qualitatis admittebatur, jam diximus *ſupra* ex Alex.ab Alex. Et de Veſpaſiano legitur, gratias ei agenti ob præfecturam, male inſpecto ob odoris fragrantiam cum miles erat, ait; *vellem oleo odorari*; & ob id revocatam reddidit. Et Venetiarum præfecto alteri militiæ gradum præfecti dum odoratum vidiſſet dixit; *aut remiga, aut fode*; cum militiæ ſunt repugnantia, habes ex Jo: Bot. *de rat.ſtat.lib.9. in rubr. de diſcip.*

Num.25. Uſus tamen deſtinandorum hominum. B

Poſſunt cogi hi qui ſoliti ſunt annonæ vacare, deficiente pane vel carne ad continuanda ſua munera, & mercaturas, facit *tex.* in *l.moris, ff. de pœn.* ubi poteſt quis damnari ad negotiationis exercitium in eo quod facere ſcit; ſicut alicui ne negotietur inhiberi, neve ad vectigalia publica conducenda accedant, ut ead. *l.* cavetur: idque à Regia Camera certis perſonis ne directe vel indirecte faciant, formidabili pœna injunctum eſt, nempe quæ perenni fraude convictæ antea fuerunt: quemadmodum ſi in civitate aliquod eſſet artificium neceſſarium introducendum, inviti cives ad id exercendum coguntur, *cap. ſuper ſpecula, ext. de magiſtr. 23.q.1. in ſumma. cap.quid ergo, 11.q.3. l.moris, §.ſed damnare, ff.de pœn. l.ſemper, §.quibuſdam, ff.de jure immu.* In iis autem, quæ ad vitæ communis uſum pertinent, peccatum eſt laicis, niſi ſibi ipſis fideliter operam dederint, *cap. te quidem, cap.ſicut num.11.q.1.* ad quæ cum aliis probanda Caſſan.in *Catal. par.11. conſid.32.* C

Num.26. Neceſſitate vero urgente Domus regia frumentum dare tenebatur.

Clarior text. juncta Gloſſ. in *l. 2. Cod. de annon. civil. lib. 11.* de hoc Tiraq. in Alexand.ab Alex. *lib.4. cap.23.* Proinde Principes ad ſubveniendum ſubditorum neceſſitatibus, urgente fame, de ſuo emunt aliena frumenta, quo caſu mercatura ipſis convenire videtur; ut diſcurrit Jo: Bot. in *de rat. ſtat. cap. an regib. mercatura liceat.* Et certe tanta eſt famis licentia, ut ejus occaſione delictum perpetratum pro delicto non habeatur; quo circa penuriæ tempore poterit quis pane carens, impune ei qui habuerit, vi auferre, ne fame pereat, Bart.in *l.1.§.cum eandem, ff.ad leg.Rhod. de jactu*, & panis, quem avarus detinet, exurientium eſt, Speculator in *tit. de inſtrum.edit. §.14. ver.item quod panis*: proinde compelluntur divites tempore famis frumentum vilius vendere, *l.1. C. ut nem. lic. in empt.ſpec. lib.10. l.ſi pendentes, §.ſed etſi, ff de uſufr.* quod aſſolet in urbe obſervari pro ejus victu, Luc. de Penna in *l.1. C.de quib.mun. vel præſtat. lib.11.* ubi de famis deteſtatione non pauca. Cæterum frumenti ege- D

ſtas

A ſtas ſemper dici poteſt adeſſe; idcirco prudentia in his opus eſt ut tempeſtive provideatur, exemplo Joſeph qui futuram prævidens famem, ingentem frumenti copiam comparavit, ut eſt *Geneſ. cap.*41. faciunt dicta Ciceron. *lib.*2. *rethor.* Senec. *lib.*4. *de virt.* aliique adducti per Afflict. in *præf. deciſ. ver. magnifice.* Hinc factum novimus ut decimæ inſtituerentur: ex agris enim & novalibus decima ſeminum dabatur vectigalis nomine, & pari modo aratores decimam frumenti Romanis præbere cogebantur, ut adducit Alexand. ab Alex. in *Genial. lib.*4. *cap.*10.

Unde panis ille gradilis dicebatur?

B Hodie Rex noſter, pauperibus qui in publica detinentur cuſtodia ob crimen, ſingulis in dies dat panem. Cujus ſumptus una conſummatus ad ſex millia nummum aſcendit annuorum. At certe onus eſt Principis compeditos pauperes educare, *l. judices, Cod. de epiſc. aud. can. paſce*, 86. *diſt. l. fin. Cod. de capt.*

Num. 27. *Publicum autem frumentum ſemper fuiſſe:*

Sempronius Gracchus legem tulit frumentariam, qua frumentum Populo Rom. ex publico diſtribuendum jubebatur, Pompon. Læt. in *lib. de legib.* imo & pecunia dicitur frumentaria, quæ publici frumenti comparandi gratia eſt collecta, *l. ideo condemnatus, ff. de compenſat.* Tiraqu. in
C Alexand. ab Alex. *lib.*4. *cap.*4. *ver. qui curam*, ubi multa allegat de præparando convehendoque frumento. Et Romanis aliquando Pompejus factus eſt omnis annonæ præfectus & proviſor, qui viginti viros ordinis Senatorii electos, per provincias viciſſim partitus eſt, & ipſe nationes undique percurrens, urbem frumento cæteriſque ad victum neceſſariis implevit, Liv. *deca.*1. *lib.*4. Alexand. ab Alex. in *Genial. lib.*6. *cap.*20. Sunt autem ad publicum frumentum conſervandum neceſſaria publica horrea, quibus nec Romani caruere, nec nos caremus, ut hoc loco indicat Germanus: in iis enim magis ſervatur frumenti bonitas, quæ vetuſtate non augetur, quemadmodum & vini, *l.*1. *Cod. de condi. in publ. horr. lib.*10. non enim plus trien-
D nio, ex legis conjectura, durare poteſt, Gloſ. in *l.*1. *Cod. ſi adverſ. uſuc.* vinum autem vetus novo longe precioſius eſt, Pindar. *ode* 9. *Olymp. l. cum quid, ff. de reb. cred.* ubi in illam incidit Bart. quæſtionem, ſi tutor poſt Galen. Nov. ex vino veteri pupilli familiam alit, an rem gerat damnoſam, ex *l. jubemus, Cod. de erogat. milit. ann. lib.*12. & multa in his adducit Coraſ. in *miſcellan. lib.*3. *cap.*12. Sane appellatione annonæ etiam vinum contineri ait Luc. de Pen. in *d. l. jubemus*: dictum eſt autem *vinum* quod potu venas ſanguine cito repleat; veteres autem *venenum* illud appellabant, 35. *diſt. can. violentum, in fin.* venenum autem mutat omne adhibitum, *l. qui venenum, ff. de ver. ſignif.* vinum vero eſt letiferi ſucci, Luc. de Penna in *l. medios, Cod. de ſuſceptor. lib.*10. At militaris annona qualiter in ca-

ſtris

ſtris deferretur, habes ex *l. ſic ut fieri*, *Cod. de erogat. milit. ann.* aliquando autem duplicem dabat annonam militibus Imperator in premium, Alex. ab Alex. in *Gen. lib.4. cap.18.* Sed & de frumenti excellentia, & quod Campanum & Appulum ſit præſtantius, item & de panis genere atque origine, multa habes ex eodem, *lib.5. cap.21.* Profectò eſt annonæ invigilandum, cum multas ob cauſas, tum ad vitandas populares turbulentias; pauperes enim populares in numero, homini potentiam quærenti ſunt cohibendi; etenim egeniſſimus quiſque importuniſſimus eſt, nempe cui neque ſua cara ſunt, cui ſcilicet nulla ſunt, & omnia cum pretio vel ſine pretio honeſta videntur; Unde ad evitandam publicam turbulentiam vel ſunt ad colonias mittendi exemplo Spartanorum de parteniis, vel ad bella, vel de facto expellendi, vel occaſiones ex artibus vivendi illis præbendæ, prout in fabricis Cæſar obſervavit. Et Veſpaſianus cum aliquando ipſi modus proponeretur parvo ære exportandi columnas, non probavit, propterea quod plebi non conſulebatur, ut refert Jo: Boter. *de rat. ſtat. lib.4. cap. de pauperib.* Quapropter Aragonenſes Reges argenti fodinas exercendas juſſiſſe leguntur, tametſi nihil inde compendii exercepe- rent, ut plebi exercendi occaſionem præſtarent. Quinetiam majores noſtri tradebant, eos ipſos Reges, cum popularem quietem deficere vidiſſent, quod artificiis carebant unde ſibi victum quærerent, regali pietate motos vel ludos exhibuiſſe vel alias exercendi occaſiones excogitaſſe, quo plebi exercitium & lucri cauſa offerretur. Ad quæ confert ſententia Aitoni in *lib. de Tartaris*, *cap.26.* inſerto *in vol. Novus orbis*, contra avarum, qui cum vicinis ſtipendia non præbuiſſet, auro & gemmis ſuo eſui deſtinatis, mortem infœlicem paſſus eſt. Et certe ars loco alimoniæ capi poteſt, cum nemo arte ſua privari debeat niſi ex delicto, *l. moris*, *ff. de pœn.* alioquin necari cenſetur; idque aliquando reip. expedire intelligitur, ut excellens in arte non debeat mori, *vulg. l. ad beſtias*, *d. tit.* ubi, ſi ejus roboris vel artificii ſint, ut digni populo Rom. exhiberi poſſint. A B C

Num.28. Tandem recte forſan reip. conſuleretur ſi hominum alluvioni undecunque huc confluentium obviaretur.

Pericles Athenienſibus dinumeratis, cum quinque exterorum millia comprehendiſſet, ceu mancipia vendidit, ut auctor eſt Plutar. in *Vita* ipſius. Romæ quoque Lege Apuleja cautum erat, ut abſque populi decreto aliqua in regione eſſe non liceret; & peregrinæ nationis homines gentilia Romanorum nomina aſſumere prohibebantur, ne miſcerentur mores & contagio induceretur, Alex. ab Alex. in *Genial. lib.4. cap.10.* late, & Spiegell. in *lexic.* licet externis aliquando fuerit imperium traditum, qualis Trajanus fuit; quæ autem prima hoſpitiorum amice fuere, habes *ibid.* ab Alexand. idcirco fame in civitate hac exiſtente merito exterorum expulſio preceſſit, anno 1592. Proinde exteris non datur facultas bona acquirendi in Regno, ex *rubr. C. non lic. habitator. metrop. lib.11.* ad inſtar ſervo- D

A rum & uſufructuariorum ut opera Regis acquiſita, ejus beneficio cedant, & ex bonis Regni præſumuntur, Gul. de Bened. in *repet. cap. Raynutius*, *in ver. & uxorem*, *num.*1042. Et an Rex ſuccedat his & peregrinis & ſcholaribus tranſeuntibus per Regnum viſitandi gratia limina Apoſtolorum, habes late ex Rebuffo in 2.*to. conſtit. Gall. rubr. de liter. not. in gloſſ.*1. Quod quidem pro faciliori caſtrorum cuſtodia ab exercitus Duce aliiſque tribunis exhibenda, ut per paucos ſervari poſſit, illorum magnitudinem minui jure fit, & bellicis in rebus notatu digna ſunt, *l.*2. §.*interea*, *Cod. de offic. præf. præt.* Nuper etiam abſque licentia Regis exteri non emunt feuda nobilia ut à Januenſibus. At certe ex inſtitutione Catholica peregrini in protectione ſunt; & ad Urbem cauſa devotionis accedentes vel inde re-
B cedentes, moleſtari non poſſunt, quique id egerint excommunicationis pœnæ ſubjiciuntur, Steph. Aufrer. *de poteſt. eccleſ. ſuper laic. & reb. eor. ca.*136. *fol.*144.

Et Cicero de lege Papia meminit.

Lex Papia cum in deſuetudinem ire paulatim cæpiſſet, multis capitulis ab anterioribus Principibus emendata legitur & reſtaurata, *l.*1. *Cod. de caduc. toll.* de qua meminit & Pompon. Læt. & Spiegell. in *lexic. fol.*293. Et ob id ſunt civitates pro numero incolarum condendæ, nec nimiæ magnitudinis, ut majore numero defenſorum egeat, ſed ut potius per pau-
C cos ſervari valeat, *l. in nomine*, § *interea*, *Cod. de offic. præf. præt. lib.*10. & in *auth. de referendar. in princ.* & §.*volumus*, *cap. cum M. de conſtit.* cum aliis adductis per Luc. de Pen. in *l.*3. *Cod. de quib. muner. vel præſtat. nemi. lic. eod. lib.*

Ne agrorum cultus turbaretur.

Adde *l.*1. *ff. de pignor. ibi*, *vel vinearum culturæ turbarentur*. Unde Nabuchdonoſor capto Rege Zedechia, omnique ejus exercitu proſtrato, agricolas, boves & alia in fundis exiſtentia in pace reliquit. Et apud Indos belli tempore nulla in re agricolis nocebatur, Diodor. Sicul. *lib.*3. *Arnulf. de jur. regal. privil.*54. ultra Gulielm. de Bened. in *cap. Raynutius*, *ver.*
D *uxorem*, *num.*905.

Jure revocanda ea lex veniret.

Bald. in *l.*1. *Cod. de cadu. tollen.* ait quod *lex uno tempore bona*, *alio ſecus eſſe poteſt*.

Huc vero & per terram & per mare cunctis patent portæ.

Huc faciunt quæ de contributione ab univerſo regno facienda conſuluimus ſupra ad hanc Civitatem ab ære alieno exonerandam; etenim ob an-

nonam

nonam compararandam id contraxit, ad commodum totius regni, & A
coemptiones extra regnum fecit, & viliori etiam pretio panem inſumpſit; non enim debet una civitas prægravari, de quo Capyc. in *inveſt. feud. in ver. Collecta fol.* 117. Et an cives inviti à civitate ſolvant collectas, vide per eundem ibi: & certe Neapolitani non ſolvunt collectas, quia fuit impoſita gabella *boni denarii*, remiſſa *collecta*, & tempore Iserniæ ſolvebatur, Iſern. in § *habita*, *de ſtat. & conſuetud. adverſ. libert. eccleſ.*

Sublata poteſtate ædificandi in ſuburbiis.

De ædificiis & domibus late Caſſan. in *Catal. par.* 12. *conſid.* 72. At vero ædificia quæ in mari fiunt nullum recognoſcunt ſuperiorem: etſi fuerint civitates, nedum erunt exemptæ ab imperio, ſed eam habent poteſtatem, quam Imperator in orbe, Bar. in *l. infames ff. de publ. judic.* Bald. in *l.* 1. *in fin. ff. de hæred. vel act. vend.* Socc. *conſil.* 81. *vol.* 1. Curt. jun. in *tract. de feud. par.* 2. *col.* 24. Sed certe Principibus tantum competit habere palatia in civitate, Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 22. *num.* 17. Iſern. in *tit. quæ ſunt regal.* & multis Regibus publice aſſignata fuere, Alexand. ab Alex. in *Genial. lib.* 3. *cap.* 6. Unde olim erant *Ædiles ædificiorum publicorum & privatorum*, ſic dicti quod ædes ſacras & privatas procurabant, Fæſt. *lib.* 1. Alexand. ab Alex. *lib.* 4. *cap.* 4. Germanus meus in hoc *lib. c.* 8. & altius tollere ædificia non cuique licitum erat, *l. altius*, *ff. de ſervitut. urban. prædior.* niſi ad æmulationem vel religionis poteſtatem; quemad- C
modum olim cura decemvirum erat ne aſpectus publicus deformaretur, ſed diruta ædificia inſtaurarentur, *l. ad curatoris* *ff de damn. inf.* Coraſ. *Miſcell. lib.* 3. *cap.* 6. At à palatiis Principis ædificia privata procul eſſe debent, *l. ædificia, Cod. de operib. publ.* ſicut & à muris civitatum, *l. ſanctæ*, §. *muros*, *ff. de rer. diviſ. Inſtitut. eod.* §. *ſanctæ*: ſunt enim *ſancti*, & propterea pœna capitis eſt conſtituta in illos qui eos traſcendunt, de quo exemplum affert ibi Juriſconſultus de Remi infelici ſorte: profecto ſine Præſidis auctoritate nemini licet in iis quicquam facere, *l. omnes*, *Cod. de operib. publ.* An autem eorum *conſtructio* atque reſtauratio Principis ære, vel Univerſitatum ſit facienda, ſæpe numero & in Reg. Camera, & in Sac. Conſilio hæſitatum, atque deciſum fuiſſe compertum habemus: præcipue vero D
noſtræ urbis exempla intuendo illud notum eſt, quod pro ejus muris erigendis impoſitæ fuere nonnullæ gabellæ, ut teſtantur illius *capitula fol.* 44. *in vet.* imo ex Regis cathol. ſanctione toti Regno ea de cauſa impoſiti fuere *deritus*, cauſaque expreſſa his verbis, *por ſer ella la llave y cabeça de aquel*, ut in *dictis capitt.* legitur *fol.* 74. Cui rei & urbis fortificationi certa fuit aſſignata penſio, quæ ad id opus diſtribuitur, prout neceſſitas ſuadet à ſex Deputatis, quinque ſcilicet ex quinque ſedilibus, & altero ex populari platea, cum interventu unius ex Collaterali Conſilio. Sed certe in dubium id verti poſſet, cum tributa Principi ſolvantur ut civitates muniat atque defendat & juſtitiæ cultum protegat & gubernet, 23. *qu.* 8.

A *can. tributum*, *auth. ut judic. ſin. quo ſuffr.* §.*cogitatio*, & *de judic.* §. *nec autem*, *verſ. volumus*, & *verſ. præterea*, & late firmat Luc. de Pen. in *l. annonas*, *Cod. de erogat. milit. ann.* prout aliquando deductum fuit in controverſiam ab Univerſitate Bari & ſereniſs. Regina Apolloniæ in Sac. Conſilio: quod novi ex allegationibus Marii Surgentis olim mei germani, quem d. Univerſitas in ſuum patrocinium advocavit, cujus memoria ob ejus eximiam virtutem ad ſe me identidem revocat; in ipſo enim adoleſcentiæ flore inter primarios ſuæ ætatis cauſarum patronos non ultimum ſibi vendicavit locum, quod cum ſua Majeſtas præſenſiſſet, inter alia in eum collata munera, quæ alias nominavimus, in Judicem Magnæ Curiæ Vicariæ eum ſibi cooptavit, ad altiſſimas dignitates procul dubio evo-
B catura, niſi præacerbior fuiſſet à morte præreptus: vita eſt enim functus vixdum vigeſimum octavum peregiſſet annum MDLXI. V. Nonas Octobr. quod *ſupra* cum memoriæ tunc non ſuppeteret, interminate ſcripſi *pag.*296. *in fin.* Inter innumeras itaque in ſynodalibus cauſis ab eo ſcriptas allegationes, & iſtæ leguntur, ac item decretum inde latum ejus manu-ſcriptum: in quo inter alia ſancitum eſt, ut *ſalvo jure prætenſo per Univerſitatem*, *in totum teneatur Regina*. At certe in Urbe tributa Principi non ſolvuntur ex tot ampliſſimis & notoriis privilegiis, unde nil mirum ſi Princeps eo nexu eximitur. Sed quod ad inſtructionem viarum & pontium etiam domus Auguſta eſt obnoxia, *l. ad inſtructionis*, *Cod. de ſacroſ. eccleſ.* non tamen murorum ædificiis, *l. fin. Cod. de quib. muner. nem.*
C *lic. ſe exc. lib.*10. & *de annon.* & *tribut. l.*1. quæ adducit Glo. in *dict. l. ad inſtructionis in ver. titulo*. Nunc vero in Reg. Camera, delatis fraudibus commiſſis in fortificatione urbium Piſcariæ & Civitellæ, invigilamus pro eo quod intereſt, etiam contra hæredes elocatorum ſive partitariorum, an ſcilicet intereſſe appareat ex magiſterio non probo, vel ex falſis menſuris, vel ſi plus debito accepiſſent; quod intereſſe veniet ex pecunia retenta; & imprimis ſi tempora largiuntur, cum poſt decimumquintum annum omnis ſileat actio, *l. omnes*, *Cod. de operib. publ.* ſi bona fides, ex menſorum in curia intereſſe excuſatur, *tot. tit. ſi menſ. falſ. mod. dix.* Et ubi in quadruplum ex juris diſpoſitione liquidatum ſit intereſſe late deduxi *ſupra in adnotat. ad cap.*16. *num.*25. quæ ex tribunalis religione perſpicue, ut
D decet, veniunt indaganda, ne hiſce ſtatus negotiis, fraudibus locus detur. Quod judicium pendet item de fabricis Civitatis Aquilæ; quarum fraudum ex fiſco deductarum inquiſitio eſt mihi commiſſa. Quibus conſequens eſſe poteſt, quod cum nonnullis Regni Univerſitatibus ſuper his hæſitatum fuit in Reg. Camera, quarum aliquas hic recenſere non piget. Nam cum urbis Trani mœnia eſſent reſtauranda, ne mora in his periculum pareret, ære fiſcali juſſum eſt faciendum, me referente & in Reg. Camera & in Collat. Conſilio, prout & Lypari & Hydrunti eadem ratione factum fuit. Sed renuentibus Civitatibus Monopoli & Callipoli, ac per juſtitiæ tramites ſe tueri volentibus, fuit lite pendente, per Reg. Cam. decretum, ut ad earum onus explerentur, dato termino in petitorio: perfecto autem ab eis

opere

opere, ſiluerunt in proſequendo judicio petitorio: Quæ omnia ex pluribus conſultationibus in Reg. Camera relatis, & ex proxima de Civitate Trani, cujus cauſa eſt mihi commiſſa, perſpexi. Enimvero Principem in reparatione & reſtauratione publicorum munerum, obnoxium eſſe contribuere, habes ex *tex.* in *l. inſtaurationi*, *Cod. de diverſ. præd. urban.* & *ibi* Luc. de Pen. & in *l.1. Cod. de quib.munerib.vel præſtat.ver. octavo quæritur*. Atqui à Principis contractu dolus ſemper abeſſe præſumitur, *l.probatorias*, *Cod.de diverſ.offic.l.1.* & *ibi* Bart. *Cod.de præd. curial.lib.*10. Reſtaur. *de Imperat. quæſt.* 110. *privil.*184. Super his autem pluries *Expertorum* judicium fuit adhibitum; ex quo ſententia ſequuta ſatis eſt inventa erronea, ac dubitatum num vires rei judicatæ retineret, per ea quæ not. in *l.1.Cod. de err. calc.* & in *l.2. Cod. de re jud. l.1.§.1.ff. quæ ſentent. ſine appell.* Ex temporis tamen longitudine, quæ delicti perſequutionem debilitat, *l.ſi diutino*, *ff. de pœn.* quod corporalem potuiſſet parere pœnam, *l.ſi operis*, *Cod.eod.* & contra hæredes, quos lite conteſtata quantum ad eos pervenit conveniri fas eſt, *l.1. Cod.de delict. defunct.* licet ob pecuniam fiſcalem retentam de reſiduis actio oriretur, ut late deduximus in *adnotat. ad cap.16.* Etſi ob menſoris incuriam vel dolum omnino ſint obnoxii per ea, quæ Gloſ. magiſtral.in *d.l.1. Cod. de err. calc.* habet; & ex facti ſerie difficilius enucleanda ex diutina Reg. Cameræ occupatione, cauſam dubiam fiſcus cum arbitratus eſſet, prout litis eventus aſſolet, qui caſus reputatur etiam fortuitus, ex vulg.jurib. ad tranſactionis remedium nunc devenit; quæ conſulto Vicerege cum Collat.Conſilio ex eadem Reg.Cam.explicanda venit: ubi tamen Regis, ne ipſius requiratur aſſenſus ſatis *ſupra* diximus in *adnot.cap.*18. *pag.*203.

Quid autem in portuum conſtructione ſervandum, nam & ipſi publici ſunt, *l.nemo*, *ff. de rer. diviſ.§.flumina*, *Inſtit. eod.* imo & de regalibus, *cap.1. quæ ſunt regal.* Principis ne ære, an Univerſitatum ſint conſtruendi & reficiendi in tract. noſtro de *Regalib.* exponemus. Et jam cauſa eſt in promptu pro reficiendo communiendoque portu hujus Civitatis, qui cum alias, tum præſertim his diebus fuit ſtatio eo malefida navibus, ut non leve damnum iis intulerit: quapropter ad eum inſtaurandum, quod Prorex optime jam conſtituit, conſulenda venit Reg. Cam. & quid ea inde decernet producemus.

Omnes cum ſuis familiis ad Civitatem convolant.

Quemadmodum & exteri, qui cum ex Electorum Civitatis, qui ſeptem ſunt, incluſo plebis tribuno, privilegio in civilitatem facilius alliciuntur; quæ facultas ex priſcis Regiis *gratiis* in *Urbis capitulis* contentis, eis eſt tributa, qua alias gaudere non poſſent, *l.cives*, *Cod. de incol.* ut *per allectionem ibi*. Sed non ita in nobilium ſedilia, ipſa etiam ſedilia valent reluctantibus noviſſimis ſacris juſſionibus: ex quo privilegio in numerum Regentium ex platea populari alliciuntur, pro tuenda quidem rep.

ultra

A ultra juſtitiæ atque pacis præſidium: annona autem præcipua eſt cum panis copia populum hilarem reddit, ut habes ex Joan. Bot. *de rat. ſtat.*

Quos quidem abolitis eorum delictis.

Remedium ne bannitorum alluvio concreſcat, *l. 1. Cod. de irenarch.* ubi ad provinciarum tutelam, quietem & pacem per ſingula territoria ſunt conſtituti, & facit tex. in *l. 1. ff. de offic. præf. vig.* ſic per ſingula tenimenta quinque ſedilium, quæ Civitatem totam repræſentant, hoc idem nobiles ſediliarii cunctis in portis, ubi de publico diſcrimine verentur, cuſtodes conſtituuntur, quod in *lib. de ſedilib.* late narrat Frater. Et incurſio B hoſtium & prædonum juſte facit Regnum collectarum oneri ſubditum, ſi Rex ob id in neceſſitate ſit, Bald. in *l. ex hoc jure, ff. de juſtit. & ju.* Capyc. in *inveſtit. feud. in ver. collecta*. Hodie ex *nov. pragm.* ab Illuſtriſſ. Comite Olivaris Vicerege edita conſultum eſt reip. ac bannitorum moleſtiis occurſum, ubi propinqui, & provinciales illos exhibere coguntur ac damna ab illis illata reſarcire, qua de re in noſtris *Regalib.* fuse dicemus. Et in Francia conſtitutus eſt proprius militum numerus ad profligandos bannitos, ut author eſt Caſſan. in *catal. par. 9. conſider. 11.* idcirco intermitti non debet militare exercitium, cum eam ob cauſam purgatur reſp. latronibus aliiſque criminoſis, perinde ac medicina corpus infectum.

SUMMARIUM

CAP. XXV.

1 *Legare quid ſit.*
Legati cur dicantur, qui ad alios alterius nomine eunt, eod.
2 *Oratores cur dicti Legati.*
3 *Legatorum duo genera.*
Legati honorarii, qui fuerint, eod.
Legatio libera ſive honoraria abrogata, eod.
4 *Legati ſancti & inviolabiles ſunt: & inde de hac re, aliqua.*
Legatis qui ab hoſtibus occidebantur, ſtatuæ publice dicabantur, eod.
5 *Legatorum Roman. inſigne, Verbena erat, & quare; in pace vero tractanda, erat ramus oleæ,* & num. ſeq.
Verbenarius legatus, qui diceretur, eod.
6 *Legatorum Græcorum inſigne, Caduceum erat.*
Caduceum quid, & quare pacis erat argumentum, & cur Mercurii inſigne, eod.
7 *Legati Græcorum ubi hoſpitarentur, & quid illis edendum apponeretur.*
Maza quid ſit, eod.
Prytaneum quid eſſet Athenis, eod.
Legati Romæ in æde Saturni hoſpitabantur, & quomodo reciperentur, eod.
8 *Legati quomodo reciperentur, poſt declinatum Imperium, à Græcis Imperatoribus.*
9 *Orator quis proprie eſſet.*
Legati apud Romanos à Fecialibus

bus conſtituebantur, quatuor numero, eod.
Feciales, qui, eod.
Legati quot eſſe debeant, eod.
10 *Orator non tenetur hoſtes revereri.*
Nuncius quis dicatur, eod.
Viatores, Curſores, Statores, Apparitores, Magiſtratus ſunt miniſtri, eod.
11 *Internuncius quis ſit.*
12 *Principes publice audientiam præſtare debent.*
13 *Subditi non tenentur quærere Regem extra regnum, nec litigare, & quare; &* num. 25.
14 *Principem adire per ſaltum, quibus concedatur.*
Regi ad ſuum regnum adeunti, ſunt mittendi obviam Legati, eod.
15 *Nobiliores ſemper præferuntur.*
Vicerex qui Neapolim mittitur, prius appellebat Gajetam, nunc Puteolos, & ibi à Legatis Civitatis recipitur, eod.
16 *Viceregis Neapolim ingredientis ritus & pompa.*
17 *Vicerex antequam ingrediatur, nec publice, nec privatim eſt viſendus*, eod.
Vicerex cum ingreditur à quibus recipiatur, eod.
18 *Viceregis ingredientis ordo.*
Viceregis ingreſſus, ideſt captio poſſeſſionis in Metropolitana, fit Eccleſia, & qua ſolemnitate fiat, eod.
19 *Legatis ex publico eſt ſubminiſtranda pecunia.*
20 *Legati à Civitate Neapoli ad Regem mittendi quomodo eligantur.*
21 *Vicerex prohibere poteſt Civitatem ne mittat legatos ad Regem.*
Forma, eod.
Quæ ſunt de forma adimpleri debent, eod.
22 *Barones abſque Viceregis licentia concilium inire non poſſunt.*
23 *Regnicolæ non poſſunt ire per ſaltum ad Viceregem.*
Collegia omnia abſque Principis authoritate ſunt prohibita, eod.
24 *A Legatione nemo poteſt ſe excuſare, quia eſt munus publicum.*
Legationi decernendæ quot circunſtatiæ requirantur, eod.
25 *Scribere ad Regem abſque Viceregis licentia, Civitas non poteſt.*
26 *Magiſtratus à Principe fluunt tanquam rivi à fonte.*
Princeps omnes cauſas ad ſe poteſt evocare, eod.
27 *Paritas votorum quomodo terminanda de jure.*
Paritas votorum in materia gratioſa finitur ex Principis gratificatione, eod.
28 *Paritas votorum Magiſtratuum ſingulorum tribunalium Neap. quomodo finiatur.*
29 *Paritas ſuffragiorum Nobilium Neapol. quomodo dirimatur.*
30 *Præfectus præt. quare fuerit Imperatori adjunctus.*
31 *Vicerex an poſſit ſibi ſubſtituere aliquem, ſi Neapoli diſcedere ipſi contingerit.*

LE-

LEGATOS GENTIUM VERACES EXPLET ORDINATIONIBUS SUIS, ideſt, ordinat, ut Legatis, qui ad Principẽ mittuntur, à gentibus provideatur, quacunque tranſierint, de rebus omnibus ad iter conficiendum neceſſariis. Cujus Ordinationis formula habetur apud eundẽ
» Caſſiod. *lib. 7.* hac ſerie: Quis dubi-
» tet utilitatis publicæ intereſſe ratio-
» ni, ut quibus nos conſtat dona con-
» ferre, nullam videantur itineris
» moleſtiam ſuſtinere? quando nec vo-
» bis morarum detrimenta faciunt,
» & illi ſe bene habitos fuiſſe cogno-
» ſcunt. Atque ideo humanitatem
» ſubter annexam, & equos ad de-
» finitum numerum, illius Gentis
» Legatis ſine aliqua tarditate præſta-
» bitis, quatenus ad ſedes ſuas irre-
» munerati non debeant pervenire;
» quia feſtinantibus gratior eſt cele-
» ritas in redeundo, quam quælibet
» munerum magnitudo. At certe quid dare cogerentur Legatis Civitates, qua tranſirent (quod quidem pro Legatorum numero definitum erat) in calce hujus formulæ adnotabatur, quod ex illis verbis liquet: *Atque ideo humanitatem ſubter annexam, & equos ad definitum numerum illius Gentis Legatis ſine*
1 *aliqua tarditate præſtabitis*. Dicti ſunt autem *Legati* à *legando*, quod inter cætera, *propriam authoritatem alicui demandare* ſignificat. Unde qui alicujus vicem gerunt, ideſt Vicarii, *Legati* dicuntur, quos vulgus *Locumtenentes* appellat: cujuſmodi erant olim apud Proconſules, apud Imperatores exercitus, & ſimiles: & hos *fiduciariam operam* obtinere, dixit Cæſ. *lib. 2. de bello civ.* propterea quod præſente eo, cujus eſt Legatus ſive Locumtenens, cedere eos oportet. Et quia qui ad aliquem mittuntur, vel à Regibus, vel ab Univerſitatibus, vel à quibuſcunque corporibus, plena eorum authoritate funguntur, à quibus miſſi ſunt, uſu venit ut *Legati* dicerentur. Qui & *Oratores* di- 2
cuntur, & olim *Adoratores*, vel quod aliorũ negotia gerunt, pro quo uſurpabatur antiquitus *Adorare*, ut inquit Feſtus; vel maxime quod orant apud eos, ad quos leguntur; ideſt habita oratione rationem ſui adventus exponunt: & horum munus
legatio dicitur. Certe autem Lega- 3
torum duo erant genera, alteri qui honorarii tantum legati erant, & *titulo tenus*, inquit Bud. *legatione fungebantur*; alteri qui re vera legationis munus obibant. Honorarii legati erant ii, qui legati nomen impetrabant cum in aliquas partes ituri eſſent negotii proprii gerendi cauſa, utpute ſi hæreditates adituri, aut legata proſequuturi, aut nomina debitorum exacturi, vel quid tale facturi eſſent: idque faciebant quo facilius talia expedirent negotia, ut qui tanquam legati habebantur. Quod quia fraudi vertebatur, lege XII. tab. vetitum fuit his verbis: REI SUÆ ERGO NEQUIS LEGATUS ESTO. Quod legationis genus, quia ſociæ gentes ob ejuſmodi Legatorum inſolentiam, grave ferebant, Cic. cum eſſet Conſul delere tentavit, ut ipſe dicit, *lib. 3. de legib.* at quia Trib. Pleb. interceſſit & obſtitit, non potuit: ſaltem fecit, ut annuæ tantum concederentur, cum prius perpetuæ eſſent. Et hæ quidem *liberæ* dicebantur *legationes*; Ulp. *ff. de legationib. Qui libera*

ra, inquit, *legatione abeſt, non videtur Reip. cauſa abeſſe: hic enim non publici commodi cauſa, ſed ſui abeſt*. Cic. *contra Rull. Legatos veſtros auctoritate tenui, qui rerum privatarum cauſa, legationes liberas obeunt, tamen exteræ nationes ferre vix poſſunt*. Et *ad Attic. lib.* 15. *epiſt.* 6. Habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege Julia, nec facile addi poteſt. Honorius tandem eas penitus abrogavit, ut eſt in *l. quoties, Cod. Theod. de legation.* Vide Bud. in *d. l. qui libera*. Alteri Legati erant qui, re ipſa, publice legabantur. Hinc eſt quod addita eſt in hac form. dictio VERACES, ut ſcilicet innoteſceret Præfectum Præt. explere Legatos veros tantum, non autem honorarios, & rei ſuæ
4 cauſa conſtitutos. Porro Legati *ſancti* ſunt, ideſt ab injuria hominum defenſi atque muniti, *l. ſanctum, ff. de rer. diviſ. l. fin. ff. de legation.* Cato: *Caduceatori nemo homo nocet*; ſuntque Caduceatores Legati, ut mox dicemus: unde & vulgo dicimus, *Legatus non luit pœnam*. Pollux, *lib.* 8. *cap.* 31. ἄσυλοι δὲ ἦσαν, καὶ ἐξῆν αὐτοῖς πανταχόσε ἀδεῶς ἰέναι, ideſt: *intacti erant, licebatque ipſis quocunque ire impune*: quod intantum eſt verum, ut juſte iis indicatur bellum, qui Legatos injuria affecerint, 2. *Reg. ca.* 10. 11. & 12. Et qui Legatos hoſtium percuſſerit, tradendus eſt puniendus ipſis hoſtibus, quorum ſunt Legati, *l. ult. ff. de legation.* Luc. de Pen. *l.* 1. *num.* 30. *Cod. eod.* ubi de legatis multa. Iis enim videtur facta injuria, quorum legationem funguntur, 2. *q.* 7. *can. accuſatio, in fin.* Etenim præſumuntur grati illis, qui eos mittunt, *cap. apoſtolicæ, de re jud. l. fin. Cod. de ſacroſ. eccl.* Et legatis donatio facta, an ipſorum contemplatione facta cenſeatur, an autem eorum à quibus legantur, exponit Bar. in *l. ſed ſi plures, §. in arrogato, ff. de vulg. & pupill. ſubſt.* & in *l. ſi vero, §.* 1. *ff. ſol. matr.* Alber. in *l. qui proprio, §. ut in cæteris ff. de procurat.* Et quanquam Legatorum jus ſacroſanctum eſſe, & inviolabile diximus, adeo ut inter hoſtium tela, & bella incolumes ſervarentur, *d. l. ſanctum, de rer. diviſ.* Liv. *lib.* 29. Alex. ab Alex. Et Tiraq. *lib* 5. *ca.* 3. Et Legatos S. Pont. etiam excommunicationis munimen contueatur; ſunt enim excommunicati qui illos offendunt, ſecundum Speculat. & Navar. in *tit. de Legat.* Etenim ſunt Legati reverenter recipiendi, *l. inter, Cod. de ſum. tri.* quandoquidem qui eos mittit, videtur ire per illos, 8. *q.* 1. *can. qui vos*, 2. *q.* 7. *can. accuſatio, l.* 2. *cum ſeq. Cod. de ſtat. & imagin. lib.* 10. 1. *Machab.* 14. tamen Legatos frequenter occiſos legimus, ut Legati Romanorum à Vejentibus, Liv. *lib.* 4. alias à Fidenatibus, alias à Teuca Illyriorum Regina, Plin. *lib.* 24. *cap.* 6. quibus quidem à Romanis, tamquam pro Rep. injuria cæſis, ſtatuæ publice dicabantur, *l.* 2. *§. Servius, ff. de or. jur.* Liv. *lib.* 3. Plin. *eo. lib.* Et tempeſtate patrum noſtrorum, Legati Franciſci Gallorum Regis ad Venetos, fuerunt à Cæſarianis interempti. Aliquando etiam ab ipſiſmet Legatis jura gentium violata fuere, ut de Rom. Legatis adverſus Gallos tradit Liv. *lib.* 5. & contra, de Gallorum adverſus Romanos, idem *lib.* 21. In cujus rei ſignum, ideſt, ut co- 5

gnoſcerentur eſſe legati, & proinde ſancti, *ſagmina* ferebant, à quibus *ſancti* nomen deduci maluit Marcianus in *d.l.ſanctum*. Feſtus autem *ſagmina* à *ſancto*, non contra, dici author eſt, quod ſcilicet è loco ſancto excerperentur, & *ſanctum* à *ſanciendo*, ideſt confirmando, ſive potius conſtituendo, deducit, quod magis probatur. Sunt autem *Sagmina*, herba quæ *Verbena*, vel *Verbenaca* dicitur; quæ, quia ſacris adhibebatur, ſacra & religioſa dicta fuit, & Græci *Hierobotanem*, ideſt *herbam ſacram* appellant. Hanc cum ſua terra evelli ſolitam ab àrce ait Plin. *lib.*22.*ca.*2. *&* *lib.*25.*cap.*9. At Feſtus non evelli ipſam, ſed ſecari à Conſule vel Prætore ſuetum ait. Non autem ſinguli Legati Verbenam ferebant, ubi plures ſimul mittebantur, ſed unus ex iis; qui ex ea, *Verbenarius* dicebatur, Plin. *loc. notato*, Liv. *lib.*1. *ab ur. cond. lib.*10. *de bello Pun.* geſtabant & anulum aureum,
6 Plin. *lib.* 33. *cap.*1. Græcorum autem Legati non Verbenam, ſed Caduceum ferebant, *d.l.ſanctum*: ſed eo non quibusvis legationibus, ſed in iis tantum quibus pax offerebatur vel petebatur, utebantur, Plin. *lib.*29. *cap.*3. *prope finem*, Liv. *lib.*8. *ab ur. & de bello Pun. lib.* 6. ſicuti & Rom. Legati in pace tractanda ramos olivarum gerebant. Virg. *lib.*11.

> *Jamque Oratores aderant ex urbe Latina.*
> *Velati ramis oleæ veniamque rogantes.*

Erat autem *Caduceum*, vel *Caduceus*, authore Suida, virga duobus anguibus mutuo ſeſe complectentibus & inſpicientibus obligata: & Mercurii inſigne fuiſſe volunt, quod is Deus eloquentiæ dicitur, & Deorum Nuncius ſive Legatus. Legatum autem eloquentem eſſe oportet, ut mandatam rem & ornate exponere & perſuadere poſſit. Vide Phurnutum, ſive Cornutum, *de nat. Deor.* & ſapiens eſt mittendus Legatus, Caſſiod. *lib.*2. *cap.*6. Anguium vero complexu, efferatorum concordiam ſignificari ait Plin. & proinde in pacis argumentis uſui eſſe. At Jul. Pollux *loc. prænotato*, nullam in iis differentiam ponens, Caduceum Legatorum inſigne fuiſſe dicit; ubi & in Prytaneo Legatos hoſpitio recipi ſoluiſſe, ſubdit apud Athenienſes. Vide Polyb. *lib.*3. & Interp. Thuc. *lib.*1. Sane vero *Prytaneum*, Curia erat Magiſtratuum, ideſt, ubi jura reddebant ſummi Magiſtratus: dictum ἀπὸ τῦ πρυτανεύειν, quod Magiſtratum gerere ſignificat: ibique ex publico alebantur, qui de Rep. bene erant meriti. Et is honos maximus habebatur, Cic. *lib.*1. *de Orat.* ubi id non diſſimulandum, in Prytaneo parciſſime veſci ſolitos: ſane ibi veſcentibus ex lege Solonis, ob antiquæ vitæ inſtituti memoriam, aliud non apponebatur quam *Maza*: quæ quid eſſet, varie interpretatur. *Maza* panem hordeaceum fuiſſe dicit; Suidas aliter, & aliter Athen. Varinus omnem cibum ex pane, liquore aliquo confectum, *mazam* appellat. Alii panem nauticum putant, quem *biſcottum* nominant: idque magis mihi probatur, non quod panem ipſum nauticum, ſed illius fragmenta & reliquias intelligam; navali vocabulo edoctus, ubi ejuſmodi fragmenta, 7

Ma-

Mazamam, & *Mazamoram* appellant. Feſtis tantum diebus panem apponebant. In feſto vero Caſtoris & Pollucis quod ipſis erat ſolemnius, ut quid optimum apponerent præter panem, apponebant caſeum, oleas edulcatas, vel potius deciduas, & porra, ut auctor eſt Athen. *dipnoſophiſt. lib.4.* Apud Rom. autem, Magiſtratus omnes minores majoreſque, Legatis obviam fieri extra urbem fuit moris. Et, ſi eſſent aut ſocii, aut fœderati, aut de Republ. benemeriti, liberali viatico, & rerum omnium copia, apparatis etiam epulis per oppida, & per municipia, honorari ſolebant: quod hodie cum S.Pont. Legatis obſervari novimus. Lapſu autem temporis, cum ab ultimis quibuſque gentibus Legati ad Romanos mitterentur, & Popul. Rom. tot commeatibus non ſufficeret, hujuſmodi ſumptibus ſublatis, in Ædem Saturni recipi cautum fuit, ibique apud Præfectos ærarii nomina dare literiſque ſcribi juſſi: cum vero commodum fuiſſet, ſingulorum poſtulata Senatui dabantur. Quod ſi incogniti Legati ad Urbem accedere nunciarentur, primo quidem exploratores ad eos quid vellent rogaturi, mittebantur; dein minores egrediebantur Magiſtratus, tum demum Senatus extra Urbem illorum poſtulata noſcebat, prout copioſe explicat Alex. ab Alex. & Tiraqu. *Genial. dier. lib.2. cap.2.* Certe hinc mira Regis noſtri humanitas clareſcit, qui quibuſcunque Legatis ad ipſum adeuntibus, jucundam ſui copiam facit, & celerem præbet expeditionem. Reſponſa vero lingua Romana dabantur Legatis, ſicut & hodie Legati omnes apud S. Pontificem lingua Latina loquuntur. Et juxta Romanorum morem, cujuſcunque regionis Legati, internuncio ſive interprete utebantur: ut ex multis tradit Alex. ab Alex. *lib.4. cap.11.* & de Legatorum munere, Caſſio. *lib.2. Var. cap.6.* Declinato vero Imperio aliter obſervatum fuit. Prius enim in Præf.Præt. Auditorio Legatorum petitiones examinabantur; deinde in Principis conſiſtorio, ipſo Principe Imperiali majeſtate ſedente, legebantur, reſponſaque dabantur: ut plenius eſt videre in *Cod. Theod. de legationibus, l.quotieſcunque*: ipſi autem Legati prius quam legationes legerentur, ter adorabant Principem, ut ex Corippo Africano refert Pancir. in *de Magiſtrat. municip. cap.26.* his verſibus: 8

Atria prælargis extant altiſſima tectis.
Sole metallorum ſplendentia: mira paratu.
Et facie plus mira loci, cultuque ſuperba.
Nobilitat medios ſedes auguſta penates,
Quattuor eximiis circumvallata columnis.
Quas ſuper ex liquido præfulgens cymbius auro
Immodico, ſimulans convexi climata cœli,
Immortale caput, ſoliumque ſedentis obumbrat
Ornatum gemmis, auroque, oſtroque ſuperbum.
Quattuor in ſeſe nexos curvaverat arcus
Per lævam dextramque tenens victoria partem,
Altius erectis pendebat in ae-

 re

re pennis .
Laurigeram geſtans , dextra fulgente, coronam.
Mira pavimentis , ſtratiſque tapetibus ampla
Planicies,longoque ſedilia compta tenore.
Ut latus Princeps *ſolio conſedit in alto,*
Membraque purpurea præcelſus ſede locavit,
Legatos Avarum juſſos intrare Magiſter
Ante fores primus divinæ nunciat aulæ,
Orantes ſeſe veſtigia ſacra videre
Clementis domini: quos voce & mente benignus
Imperat admitti.
Verum ut contracto patuerunt intima velo
Oſtia , & aurati micuerunt atria tecti,
Cæſareumque caput diademate fulgere ſacro
Ter gazis ſuſpexit Avar , ter poplite flexo
Pronus adoravit , terræque affixus inhæſit.
Hunc Avares alii ſimili terrore ſecuti
In facies cecidere ſuas, ſtratoſque tapetos
Fronte terunt , longiſque implent ſpacioſa capillis
Atria , & auguſtam membris immanibus aulam.
Ut clemens Princeps *legatos ſurgere juſſit,*
Officia ſtratos juſſu monituque jubentis,
Erexere viros . Quod poſcitis , ore ſereno
Clementer regnator ait , memorate , docete.
Et veſtri regis, quæ ſit legatio , ferte, &c.

Cum vero Viceregem Præf. Præt. coæquare ſit nobis negotium , in hoc Legatorum genere aliqua nobis dicenda occurrunt , etiam pro publicorum negotiorum expeditione. Non autem erit inutile dicere , Legatum generale nomen eſſe eumque ſignificare, ut paulo ante innuimus, qui aliena negotia gerit , & quicunque ab aliquo mittitur , *can. presbyterum* , 50. *diſt.* 25.*q.* 1.*can. ſatagendum* 3.*q.*6. *can.hoc quippe*, 97. *diſt. can. nobiliſſimus* , 62.*diſt. can. ego, ad fi.* 94. *diſt. can. ſi quis legatione* , 1.*diſt. can.licentiam* , *l.*1. & 2. & *l.ſciendum* , §.*fin.ff. de legat.* ſive à Papa , ſive à Principe mittatur , *l. diem functo* , *ff. de off. aſſeſſ.* ſive ab aliqua Eccleſia ad Papam , §. *ſi vero Epiſcopi*, *Auth. de ſanctiſs. epiſc. coll.* 9. Eſt autem Legatio munus perſonale *l.*1. §.1. & *l.fin.* §.*legati* , *Cod. de legation.* An vero ſi quis Reip. vel fiſci ære gravetur, aut ſit infamis , poſſit legationis munere fungi, & qua cauſa legatione moveri poſſit , habes ex *l.ſciendum* , *ff. de legat.* & Glo. magiſtr.in *rubr. C. eod.* & Luc. de Pen. in *l.*1. *n.*32. *eod.* Hic , & *Orator* , & *Nuncius* , & *Internuncius* , & *Syndicus*, & *Vicarius* , & *Procurator* , dicitur. Omnes hi tamen , aliquid ſibi particularis vindicavere. *Legatus* enim ad digniſſimas tantum perſonas referri proprie videtur , puta Legatus Proconſulis , de quo in ſuo *tit. ff.de off.proc. & leg.* vel Legatus Eccleſiæ ad Papam, *d.*§.*ſi vero epiſcopus*, *auth. de ſanctiſs. epiſc.* vel Legatus Papæ , vel

vel Principis, *d.l.diem functo*, *ff.de offic. aſſeſſ.* *Orator* is erat proprie, qui rem mandatam exponebat. Siquidem quatuor Legatos conſtituere,& decernere,Romanis moris fuit,
9 ſecundum Varr. iique conſtituebantur à Fecialibus. Porro *Feciales*, magiſtratus erant, penes quos decernendorum Legatorum jus erat, à faciendo dicti authore Feſto; non autem quaternarius hic numerus præſtitutus perpetuo fuit; aliquando enim centum miſſos fuiſſe legimus. Virg. *lib.*7:

> *Tum ſatus Anchiſa, delectos ordine ab omni*
> *Centum Oratores auguſta ad mœnia Regis*
> *Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes.*

Et *lib.*11.

> *Centum Oratores prima de gente Latina*
> *Ire placet, paciſque manu prætendere ramos.*

Et ad petendas à Græcis leges XII. tab. tres tantum viros deſtinavere Romani, (licet Pomponius in *l.*2. *ff. de orig. jur.* labatur, ubi decem fuiſſe dicit,) quorum nomina ſunt videre apud Cic. in 1. *de Orat.* Liv. *lib.* 3. Feneſt. *de magiſtrat.* Joann. Ferrar. in *proœm. Inſtit.* Connan.in *comment. jur. civil. lib.* 1. *cap.* 12. *num.*6. Tandem Veſpaſianus præcepit, ne Civitates, plures quam ternos Legatos mitterent, *l.ſciendum*, *in fi. ff.de legation.* Diciturque *Orator*, quia oratoria eloquentia peculiaris ipſi eſſe debet, & ſic ab effectu, *l.* 2. *Cod. de profeſſor. & med. lib.*10. & præ cæteris rationabilius loqui debet, ab oratione quæ eſt oris ratio, & tribus præcipuis conſtat partibus; ſcilicet exordio, narratione, & peroratione, de quibus frequentes agunt Authores: præcipue vero Ariſtot.Hermog.Cic.Quintil. Inde Advocati *perorare negotia* dicuntur, id eſt ornatius loquendo poſtulare, *l.nemini*, *Cod. de advoc. diverſ.jud.* Et ad hoſtes etiam tranſmittitur Orator, prout de Q. Fab. Max. à Romanis ad Cartaginenſes legato, ut in *l.*2.*§.deinde*, *ff.de orig. jur.* quod munus magnifice ab eo explicatum ait Liv.*de bel.pun.lib.*1.
Qui vero ad hoſtes it Orator, illis 10
reverentiam exhibere, aut dextram attingere, aut ſalutationis officium impendere non cogitur, Valer.Max. *lib.*6.*cap.*4.De Oratore vide Lucam de Pen. *d.tit. in Cod.de legat.lib.*10. *Nuncius* is proprie eſt, qui ſpecialiter certi negotii gratia ad aliquem deſtinatur, *l.*2. *ff. de pactis*; & qui aliquid novi refert: quo factum eſt ut ipſa res nunciata, *Nuncium* & *Nuncius* dicatur: unde qui Legatos advenifſe nunciat, *Nuncius* dicitur. Virgil. *Æneid.*7.

> *Nuncius ingentes ignota in veſte reportat*
> *Adveniſſe viros....*

Loquitur autem de Legatis ab Ænea ad Latinum Regem miſſis. Eſt & *Nuncius* ſatelles, qui lites in jus vocandis denunciat, *cap. prudentiam*, *de off.jud. deleg.* Cic.6. *Verr. nuncio prætoris accerſitus*: & noſtrum vulgus, ſuo more, ideſt barbaro, *Alguzerium*, & *Alguzinum* nuncupat. Alio nomine dicitur *Viator*, Cic.in *Cat.maj.*Col.in *præf. lib.*1. Illis temporibus Proceres in agris morabantur, & cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in Senatum; ex

quo

quo qui eos arceſſebant, *Viatores* nominati ſunt. Plin. *lib.* 18. *cap.*3. Cincinnato aranti *Viator* attulit Dictaturam; hi à Juſtiniano *Inſti. de act.* §. *tripli*, *Executores litium* interpretantur, ſicut & *l.*2. *Cod. de ſportul.* Alias dicitur *Curſor*, à celeritate eundi qua debet eſſe præditus: alias *Stator*, quod Magiſtratibus præſto ſint, & ſi quem quærant, arceſſunt & ſiſtunt; vel quod in jus vocatos judicio ſiſtere cogat: de quo fit mentio, in *l.*4. *ff. de off. proconſ.* & *l.*10. *ff. quib. ex cauſ. major.* Alias dicitur *Apparitor*, *l. ſi pignora*, *ff. de eviction.* quod appareat & præſto ſit ad obſequendum, & magiſtratus juſſa exequenda, *l.*1. *Cod. de exec. & exact. lib.*12. Porro *Apparitor* generale eſt nomen, & ſcribas, lictores, viatores, præcones, comprehendit. Cic. *pro Aulo Cluent. Quid ſibi autem illi ſcribæ? quid lictores? quid cæteri quos apparere video, volunt?* In jure can. etiam *Miſſus* dicitur, *cap.* 1. & *ibi* Glo. *de immun. eccleſ.* Et *Nuncii* appellantur delegati Sancti Pontificis in ſingulas Provincias; item ii quos hoſtes mittunt ad Principes chriſtianos, Speculat. in *tit. de lega.* §. *legatus*. Et large quilibet nuncius procurator eſt, *argum. text.* in *cap. cauſam quæ, de teſtib.* ſed non è contra; & is proprie eſt, qui vicem epiſtolæ gerit; eſt enim pica & organum & vox domini mittentis ipſum, & ea explicat, quæ non poteſt procurator, Aretin. in §. *multis*, *Inſti. de libert.* Bald. in *rubr. Cod. de exercit. act. col.* 2. *verſ. nunc ſcias*, *num.*4. quia nuncius fundat actum in perſona domini, procurator vero in ſua ipſius, Dec. in *cap. ſignificaſti*, *de electio*. Alex. in *l. quiſquis Cod. de procur.* Reſt. Caſtald. in *tract. de Imper. quæſt.*49. idcirco per nuncium actio quæritur, quamvis alterius miniſterium intercedit, *l. qui autem*, §. *fin. ff. de conſti. pecun. l. licet*, *ff. de uſur.* alias ſi actio in ſui perſonam formaret, mandati actio daretur: per procuratorem autem dominium & poſſeſſio recte domino quæritur, cum aliquibus diſtinctionibus per Specu. relatis in *titu. de procur.* §. *ut autem*: ubi & forma generalis mandati ad cauſas & negotia ponitur: & nuncium uxori mittere, idem erat quod repudiare: aliquando ad inanimatas etiam res, ideſt ad epiſtolas translatum id nomen invenitur. Ovid. *epiſt.*6.

Cur mihi fama prior, quam 11
nuncia littera venit?

Internuncius eſt Legatorum interpres, ut paulo ante innuimus; eſtque inter duos medius ad aliquid tractandum, ut nuptias, amicitias, aut emendum vendendumve, & is in jure græca voce *Proxeneta* nominatur ut eſt in ſuo *tit. ff. de proxenetis*: & quod ipſis datur in præmium geſtæ rei, *proxeneticum* dictum eſt, de quo in *Cod. tit. de ſponſalib. & arr. ſponſal. & proxeneticis*. *Syndicus* ab univerſitate conſtituitur, & de eo *infra* dicemus. *Vicarius* qui ſit *ſupra* monſtravimus; eſt enim qui alterius vices gerit, *l. vicarius*, & *l. legatus*, *ff. de legation.* & de eo Speculat. in *tit. de legato*, §. *legatus*: *de Procuratore* vero habes titulos, *ff. & Cod. de procur. & mand.* Sed ad Legatos revertamur qui à ſubditis ad Dominum deſtinari ſolent: & porro ſubditorum immenſum eſt deſiderium adeundi Principem; eſt enim præmium vitæ, domino vi- 12

dente

dente ſervire, & multum eſt ad placidos domini adire conſpectus, Caſſiod. *lib. Var.*12.*cap.*18. & Principes publicam audientiam præſtare debent, *Auth. de depoſ. in princ. l.lecta, ff. ſi cert. pet.* & copiam ſui facere, *proverb.* 20. & præſentanea ſubditis conſtituta exhibere, *l.fin. in princ. Cod. de his qui ad eccleſ. confug.* Rex enim qui difficilem ad ſe acceſſum facit, eſt tanquam fons aquæ præcluſus, D. Ambr. *lib.* 2. *offic.* Etenim oportet eum, vultum ſuum ſubditis oſtendere, *l.*1. *Cod.de publ.let. lib.* 12. & alia per Par. de Put. adducta in *tract. de ſynd. tit. de Regum exceſſib. cap.* 2. *num.* 6. propter quod Alphonſus I. ſingulis diebus Veneris non feſtis, publice ſubditos audiri cenſuit, ut eſt in *capit. Civit. fol.* 6. *à ter.* quod poſtea Viceregi juſſum patet ex eiſdem *cap. fol.*167. Inde Vaſcones abſenti Angliæ Regi obedire recuſabant: & non jure ut dicit Glo. in *l.præſes, ff. de off. præſ.* Et Legati ſunt inventi ut omnium ſubditorum vices apud Principem repræſentēt, ſinguli enim ſubditi Regem extra regnum quærere non tenentur, *l.ſed & hæ perſo-*
13 *næ, ff. de procurat.* Camerar. in *cap. Imperialem, de prob. feudi alienat. per Frider.* & nos *ſupra* latius diximus: illa potiſſimum ratione, ne ſubditi circuitu fatigarentur, *l.fin. ff. de bonor. poſſeſſ. contra tab.* Et vaſalli prohiberi non poſſunt ne eant ad ſuum Regem, Luc.de Pen. in *l.*1. *Cod. ut nemo ad ſuum patr. lib.* 11. & *l. cujuſque, eod. tit.* Minad. in *conſtit. In aliquibus, argum.* tex. in *l. qui autem ſimili, ff. quæ in fraud. credit.* Par. de Put. in *tract. de ſyndic. tit. de exceſſib. Baron. cap.* 2. & qui eos prohibuerint, in læſæ majeſtatis crimen impingunt, ut per eoſdem Authores: quinimo S.Pont. Honorius, ne hac poteſtate fraudarentur ſubditi, nominatim injunxit Regibus in ſuis *capitulis*. Et idcirco Urbs & Regnum ne vaſalli fatigati ad eum accedere cogerentur, jamdiu Cæſarem ſupplicarunt ut eandem, quam ipſe habebat poteſtatem Viceregi tribueret circa gra- 14
tias indulgendas, & juſtitiam adminiſtrandam; quod eſt videre in *capit. Civ. fol.* 152. quod ſi ob ejus negligentiam, quod juſte petitur non impetratur, in eum convertitur Principis indignatio, *Auth. de mand. princ. §. tibi quoque tertium*. Per ſaltum vero Principem adeundi, privilegio datum eſt pupillis aliiſque miſerabilibus perſonis *tot. tit. Cod. quando Imp. int. pup. & vid.* At deſtinandorum Legatorum praxim jam explicemus. Siquidem Regi ad ſuum Regnum adeunti, Legati ſunt obviam mittendi, iique ex nobilioribus urbis, *l. ſciendum, ff. de legat.* & potiores ſunt ad munera nominandi, *l.*1. *Cod. de pot. ad muner. nom. lib.*10. ut illum lætis acclamationibus accipiant, cum pſalterio, & tympano, & tibia, & cythara; ut de Saule ſcribitur, 1. *Reg. cap.* 10. munera offerendo & jucundam commonſtrando expectationem; Hieruſaſalem exemplo, quæ Jeſu Chriſto noſtro Redemptori, obviam exiit, ſciſſis ramis ex arboribus, ſacrum canens carmen, ejuſque adventui benedicens, ſecundum veritatem evangelicam, aliiſque modis lætitiam exprimendo, de quib. per Caſſan. in *Catal. par.*5.*conſid.*24.*n.*116. Unde ad Regem noſtrum in Italiam ve-

venientem moris eſt Legatos mittere, qui de ejus adventu congratulentur: qua de re diſſerit Fret. late in *addit. num.* 14. circa ingreſſum Viceregis, & expertum fuit in Carolo V. cujus progreſſum videre eſt in *capitulis Civitatis*: & nos ſingulatim de hoc dicemus, ubi de adventu Imperatorum Neapolim agemus. Nec ſubditos ſolum ac devotos, verum & ipſos etiam Dominos ac Præſides, optimati alicui in ſuam patriam venienti occurriſſe legimus. Moris enim fuit apud Romanos ut ſi Reges extraneos aut fœderatos in ſuas provincias ire contigiſſet, Præ-
15 ſides aut Magiſtratus, illos cum lictoribus & faſcibus præirent. Senatoribus autem, aliiſque nobilioribus peregre degentibus, Præfecti provinciarum & Præſides, lictores, qui cum baculis illos antecederent, dabant, quo circunſpectiores haberentur: ut Alex. ab Alex. & Tiraq. docent *lib.* 1. *cap.* 27. & id quidem apud nos etiam, vel hodie obſervari videmus: quandoquidem aggredienti huc Principi alicui: (puta Cardinalis, aut Prorex alterius Regni, aut quis ſimilis,) Prorex ſolenni equitatu obviam occurrens, honorificentiſſime recipit. Sed ad Legatos à Civitate venturo Viceregi deſtinari ſolitos revertamur. Profecto annis elapſis Urbs id præſentiens, ſex elegit nobiles, quinque ex quinque ſedilibus, inter quos pro ſedili Montan. fuit Dn. Mutius Surgens; ultimus ex platea populari, qui quamquam cooptatur inter Legatos, tamen vice loquendi numquam fungitur; ſoli enim nobiles loquuntur, tamquam qui ſemper præferuntur, *l. honor, ff. de muner. & honor. l. providendum, Cod. de poſtul. l.* 1. & *ibi* Bart. *ff. de albo ſcrib.* Gl. in §. *plebiſcitum, Inſtit. de jure Nat.* Caſſan. in *Catal. par.* 8. *conſid.* 7. & in *conſuetud. Burgun. tit. de droit & appart. gens, art.* 19. *glo.* 2. & hoc ſolitum eſt fieri à Sexviris ſedilium abſque aliorum nobilium platearum interventu: & adveniente Vicerege, idem numerus decernitur. Et prius quidem Cajetam uſque illi obviam ibant; nam illuc appellebant Vicereges, quo & mihi ad id munus expediendum ire contigit in ingreſſu Illuſtriſſ. Marchionis de Mondejar: quem & nomine Civitatis alloquutus fui; talemque agnovi, cognovitque univerſus poſtea populus, ut nulli alio poſtponendum cenſeas; vel virtutem, vel prudentiam, vel religionem & juſtitiæ cultum penſes. Alloquitur deinde honoris gratia & Vicereginæ, alter ex reliquis legatis nobilibus: Nunc vero quoniam Puteolos appellunt, ut id innovatum dignoſcamus, licet ob loci propinquitatem, publicæ commoditati ſit vertendum, illucuſque Legati occurrunt: & eam innovationem, appellendi ſcilicet Puteolos, non Cajetam, ex Regis mandato factam putare debemus.
Hic enim quod prope eſt, ſæpe Vi- 16
cereges, ideſt, decedens & ſuccedens, poſſunt ſe vice mutua viſere, ac de Regni ſtatu & iis quæ ad ejus regimen ſpectant, diſſerere; quo ſucceſſor à deceſſore imbutus, faciliorem negotiis pertractandis ſeſe præbeat, & tutiori modo Regni gubernacula tractet. Et quod à lege per edictum fieri cautum eſt, ut ſcilicet ſucceſſor deceſſori ſuo edicat ſignificetque qua die ſit ingreſſurus; cum ple-

plerunque incerta & inopinata actus impediant, & provinciales turbent, ut eſt in *l. obſervare*, *ff. de off. proc.* ſic oretenus fit; & probabiliori modo, ut ego quidem ſentio. Cum vero ſic aliquot exegerint dies, deceſſor Prorex palatio cedit, & honoris ergo ab omnibus Magiſtratibus, Titulariis, & proceribus ad mare uſque comitatur, & nullo lætitiæ ſigno nulloque populi plauſu diſcedit, ut ſic tacite ejus authoritatem in occidentem fluxiſſe demonſtret: poſtridie vero ejus diei, novus Prorex & oriens, ut ſic dicam, ingre-
16 ditur: ingreſſioque fit per mare, aliunde enim fieri jure non poſſet; etenim hæc eſt prærogativa quæ huic Civitati circa id debetur, eamque provinciales omnes magni faciunt ipſis ſervari: qua de re optimum habemus exemplum: quandoquidem cum Proconſul Aſiam per terram aliquando attingere vellet, quo per mare attingere moris erat, Aſiani Antonino Aug. conquæſti fuere, qui ad eorum deſideria reſcribens, neceſſitatem impoſuit illi ut per mare applicaret: author eſt Ulp. in *d. l. obſervare*, *§. quædam provinciæ*, & notat Alciat. in *lib. diſp.* Huic tamen prærogativæ non derogaretur, ſi aliquando per terram ingrederetur, Gloſſ. in *l. nemo alieno*, *ff. de reg. jur.* qua vero eſt recipiendus, Sublicius à Civitate ſtruitur pons, longitudine viginti geometricorum paſſuum, latitudine octo, cui ſtruendo, & exornando Duumviri nobiles præficiuntur, *Deputati pontis* nominati: illumque ſericis cortinis undique exornant & contegunt, duplici diſtinctis colore, purpureo ſcilicet, & luteo, qui Civitatis inſignia notant: ſtatim autem quam Prorex tranſivit, pons ipſe de more populatur: & licet ſit populatio unicuique libera, tamen ſatellites ipſius Viceregis tantum populant, cæteros omnes expellendo etiam vulneribus illatis; ut proinde ut plurimum rixæ oboriantur.
Et quamquam jure cautum eſt ut 17
antequam fines ſuæ provinciæ ingrediatur, nemo nec publice nec privatim ei occurrat; eſt tamen congruens ut unuſquiſque in ſua patria eum excipiat, *d. l. obſervare*, *§. antequam vero*. Unde hic, & publice & privatim ſumma cum lætitia excipitur. Publice quidem à Syndico & Electis nomine Civitatis & Regni univerſi, ſimul ac ex trireme in Pontem aſcendit: privatim vero, ab omnibus Civibus Titulariis, Patritiis, nobilibus, plebeis, equeſtribus, pedeſtribus; & mulieres, matronæque puellæque nuptæ innuptæve, in rhedis, in carrucis, in feneſtris, in ſolariis, in mœnianis, quanto ſeſe ornatiores exhibere potuerint, incredibili plauſu & deſiderio expectant: ubi neſcires quid magis admirareris multitudinem ne, an apparatum; pulchritudinem, an ornatum: ſi enim vultus inſpiceres, credere vix poſſes ornamenta inveniri congrua, & quæ illos aliqua ex parte non deturparent: contra vero, ornamenta intuendo, vultus perſonaſque inveniri non crederes, quibus merito aptari poſſent: & ſi ſimul utraque inſpexeris, tantam inter naturam & artem æmulationem dignoſceres, ut haud facile dijudicaris utra alteram ſuperaret: veſtes holoberæ argento, & auro, gemmis, purpura contextæ phry-

gioque opere diſtinctæ; item & anulorum torquiumque aureorum copia; vultuumque decor & ſpecies, ibi & pulchritudinis & divitiarum epitomen ex toto orbe una collectam arguerent: mitto famulorum ſingularum perſonarum innumeros ordines denos, quindenos, vicenos, pluresve paucioresve, eadem veſtimentorum ſerie indutorum: qui una collecti tantam præ ſuo domino ferunt magnificentiam, ut mille Reges, unum Viceregem expectare diceres. Is ordo veſtium uniformium, *Libræa* à nobis dicitur; forte à libris ſumpto vocabulo: qui omnes uno colligantur modo & operiuntur: de hac veſtium ſerie Alc. *parerg. lib. 2. cap. 22.* intellexiſſe putat Scævolam in *l. Titia, ff. de auro & arg. leg. ſub verbo ſyntheſi*, quem ſequitur Spiegell. & alii: ſed parum
18 apte ut ego ſentio. Tam auguſta expectatione Prorex deſideratus equitat ad dextram Syndici, ſuaque ipſi inſignia præferuntur, ideſt, Principis arma ab Rege armorum, & ſceptra: ſuoque ordine præequitant cohortales, equites, proceres, & Barones, ſubſequunturque Magiſtratus, ac in Palatium uſque adſociant: cumque ſic procedit, ex triremibus, in terra ex caſtris, tantus & eo creber auditur rumor, ſonitus, crepitus tormentorum manualium & muralium, ut quid prodigioſum putaret qui hæc audiret tantum, cauſam ignoraret. Et paſſim milites præſidiarii in acies coordinati, ac ſi conflicturi eſſent, tranſeuntem Viceregem militari more ſalutant: & generatim turbæ omnes illum videre avent, tacite ex earum multitudine indicantes quã ſit gratus omnibus ejus adventus, ſimul & ſperantes à gravamine, ſi quod ſubire viſi ſunt ob deceſſorem, ab ipſo lævari. Poſtero die bene mane Magiſtratus palatium petunt, & omnibus ſingulorum tribunalium ſemotim Prorex ipſe fiduciarias ex Rege exhibet litteras, illaſque ab Regni Secretario ſtante, nudo capite legi jubet: quibus eum rex ipſis commendat ac in Viceregem ſuſcipi mandat. Servatur autem inter ipſos ordo, ut prius ſcilicet legantur quæ S. Conſ. dein quæ Reg. Cam. tandem quæ M. C. Vic. ſcribuntur: nam quæ ad Collater. Conſ. diriguntur, jam primum Puteolis explicantur. Veſpere vero ejus diei ſolemni proceſſu ad Metropolitanam incedunt eccleſiam: ad cujus altare jam parata ſunt, ſedes pro Viceregge, & ſcamna pro Decurionibus, Titulariis, & Magiſtratibus; ſedentque ad dextram quidem Decuriones, ad lævam autem Titularii, in ſcamnis cum humeralibus: poſt Viceregis terga ſedent Magiſtratus ſuo ordine, ſcilicet Collaterales Conſiliarii juſtitiæ & ſtatus, S. R. Conſ. Reg. Cam. & Judices Vic. in ſcamnis abſque humeralibus; ante Viceregem ſedet ſolus regius Archipreſbyter, (quem *Capellanum majorem* dicunt) in ſella ſine humerali poſtquam flexis genibus aliquandiu ante altare ſupplices effuderit preces: atque poſt humeros ipſius Viceregis aſſiſtit ſatellitium ad ejus cuſtodiam deſtinatum. Tum à Secretario Regni ſtante detectoque capite legitur Viceregis formula ſive regium duploma, alte & intelligibili voce: dein Decuriones omnes ad Proregem accedunt, & eorum unus ex nobilibus

bilibus tantum, Regni ſtatuta &
Civitatis capitula ab ipſo obſervari
petit ac juramentum exigit. Prorex
benigne annuit, tactiſque ſacris
evangeliis jusjurandum præſtat: tum
regius chorus ſolemniter concinit
hymnum, *Te deum laudamus*: quo
peracto, eodem ordine ad palatium
revertuntur: & in reditu non mi-
norem plauſum agunt milites & ca-
ſtra cum frequentibus tormentorum
ictibus, quam pridie cum introi-
viſſet, egiſſent. Sed Legatorum à
Civitate Neapoli ad Reges Vicere-
gesve expediendorum narrationem
compleamus. Sane non in primo
adventu ſolum, ſed & in reditu, ſi
ab regno aliqua ex cauſa exire ei
contingerit, ad eos Legati mittun-
tur; quod ſemel & rurſus noſtra
tempeſtate vidimus. Prius quidem,
redeunte Albæ Duce ex bello ad
Truentum acto; dein vero regre-
diente Illuſtriſs. Cardin. Granvelano
Roma, quo profectus erat ut S. Pon-
tifici creando ſuffragaretur. Et ad
illum Dn. Cæſ. Januarius legatio-
nis munus obivit; ad iſtum Dn.
19 Mutius meus germanus. Certe le-
gatis pecunia de publico ſubmi-
niſtratur: & cum hujuſmodi lega-
tiones honorariæ ſint, ac in Regis
Viceregiſve honorem, ſubjectioniſ-
que agnitionem fiant, & antiquis
etiam receptæ; magni eſt facien-
dum ut oportune & ex ordine fiant.
Cum autem pro publicorum nego-
tiorum utilitate, & Urbis & Regni
neceſſitate, ad Regem ab hac Civi-
tate legatos mitti ſæpius contingat,
an id fieri liceat inconſulto de ea re
Vicerege; an ipſi prius cauſa ſit
propalanda veniaque petenda, &
quid juris in eo ſtatutum ſit, hic
oportune explicandum venit. Porro
ea eſt forma, ut ſingulorum Sedi-
lium nobiles, inſuper & popularis
platea, more & ſuis locis ſolitis con-
veniant, expreſſimque conſtituant
pro rerum exequutione aliquot vi-
ros, quos *Deputatos* nominamus,
ac Viceregi rem omnem, de qua 20
apud Regem ſunt tractaturi, ape-
riant, veniamque ad illum eundi
ſupplicent. Et cum hoc legationis
munus Nobilibus tantum compe-
tat, ut *ſupra* diximus, & maxima
cum ratione, ut ex omni numero
eligantur, multaſque habeant qua-
litates: de quibus per Specul. in *tit.
de legat.* quædam capitulatio jam
priſcis temporibus inter eos inita
fuit, ut in legationibus ad S. Pon-
tificem vel ad Regem decernendis,
nomina ſedilium tantum, in ur-
nam ſuffragiorum immitterentur:
& ex eo ſedili legatos decernendos,
cujus nomen prius inde extrahere-
tur; electio autem facienda eſt per
Deputatos reliquorum quatuor ſe-
dilium & plateæ popularis (habet
enim in illo actu populus vocem
activam, non paſſivam) & ſedile il-
lud, ſuper quod ſors cecidit, nullum
præſtat ſuffragium: & quod major
pars decernit, ex juris regula exe-
quutioni mandatur. Ultima Lega-
tio tempore Ducis Alcalan. celebra-
ta, ad Pium V. Pont. Max. decre-
ta fuit, ac Sedili Montaneæ evenit,
pro quo electus fuit N. Sanfelicius
Cavenſium Epiſcopus. Cauſa fuit
ut ſupplicaret reformationem con-
ſtitutionis editæ per ipſum S. Pont.
de annuis uſuris, quas ad ſeptun-
ces tantum arctaverat, cum ad il-
lam uſque diem dextantes eſſent ex
Papæ Honorii decreto: ideſt, ut

cum vulgo loquamur, annuos introitus, qui prius currebant ad decem pro centum, Pius V. reduxerat ad ſeptem tantum: quod cum magnum eſſet illaturum damnum huic Regno, ſupplicavit Civitas ne fieret, & obtinuit: & licet in præſenti ad eam, & minorem deſcenderint ſummam ex contrahentium voluntate & neceſſitate: ob temporum tamen varietatem facile contingere potuit, ut mirum non videatur, *cap. non debet, extra de conſang. & affinit. cap. ſuggeſtum de decim. l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Et hæc quidem forma eligendorum Legatorum, in iis tantum facti ſpeciebus ſervatur, quæ univerſi Regni vel Urbis concernunt utilitatem: ſi enim privatum alicujus Sedilis beneficium quæritur, ab ipſiſmet Sedilibus non per ſortes, ſed per ſuffragia eliguntur: quod noſtris diebus factum eſt dum ad Regem nomine omnium Sedilium delegatus fuit Dn. Ant. Pignatellus de ſedili Nidi, ut quibuſdam obſiſteret, qui ad nobilitatem & honores ſedilitios admitti per juris & juſtitiæ tramites intendebant, non autem ex Nobilium ipſorum voluntate, ad quos ſolum id munus aggregandi ad ſedilia ſpectat: eorumque deſideriis benigniſſime obſequutus eſt juſtiſſimus Rex, quod ſuo loco, ideſt de ſedilibus latius explicabimus. Non autem intervenit popularis platea, quia pecunia minime fuit erogata ex publico; ſuo enim ære ipſe Dn. Ant. hoc onus obivit. Verumenimvero popularis platea cum ægre ferat legationis honore nunquam fungi, Legatos, vel non expediendos, tamquam qui publicæ utilitati minime conferant; vel ex popularibus alterum eligendum una cum nobilibus iturum, contendit: qua contentione oriente, mandata fiunt pœnalia acceſſuſque interim prohibetur. Nec 21
ambigitur an Vicerex talem acceſſum prohibere poſſit Deputatis ſedilium: ſi enim Præfecto prætorio aſſimilari verum eſt, ex hac Præfecti prætorio forma inſpicitur, ubi Legatos gentium ab ipſo expleri legitur: & certe qui contra legem facit punitur, *l. non dubium, ff. de legib.* & pœna ſi non fuerit à lege appoſita, relinquitur arbitrio Judicis, *l. nemo, Cod. de ſacroſ. eccleſ.* quæ enim de forma ſunt, adimpleri debent, Bart. in *l. fin. ff. de divor.* Jaſ. & Paul. Caſtr. in *d. l. non dubium, ff. de legib.* Angel. in *l. 1. ff. de liber. & poſth.* & ante eum Bal. in *l. prolatam, C. de ſent. & interloc. omn. jud.* imo actus efficitur nullus in dicto acceſſu cum non legitime fiat deficiente Præfecti præt. licentia. Ipſum enim quod juſtum eſſe compererit denegare non poſſe, Imperator juſſit: quod ſi denegaverit, ſeveriſſima in eum orietur indignatio: ſin autem injuſtum petetur, reſponſum non dabitur, & remittentur cum omni correctione, ut proprie dicit *text. in §. ſit tibi quoq. tertium, Auth. de mandat. princ.* Cum vero in eo *textu* dicatur, id valde moleſtum eſſe Imperatori, ad tuendam Præfecti prætor. juriſdictionem & authoritatem, ac ad tollendam principis moleſtiam, mandata pœnalia ſubſiſtere affirmabimus, *tot. tit. ſi quis judic. non obtemper.* Licet autem Legatos decernere ad quinque ſedilia ſpectet, etiam vigore *capitu-*

lorum

lorum Urbis & prædictæ capitulationis jam diu in legem receptæ: quia tamen de re tractatur publica, unde eſt valde intuendum an univerſale contineat beneficium legatio, unus de populo illam oppugnare poteſt, *toto tit. ff. de popular. action.*

22 Non eſt autem novum ut Barones, pro eorum negotiis explicandis ad Regem adeundum, vel pro Donativo illi offerendo, abſque Viceregis licentia convenire non poſſint, nec abſque illius literis diſcedere, Bald. in *l. 1. ff. quod cujuſque univerſ.* ex reg. tex. in *l. 2. & fin. Cod. de legat. lib.* 10. ſecundum allegata per Minad. in *d. conſtit. In aliquibus*. Et pari modo communitates burſam tenentes communem, congregari non poſſunt ſine Principis indulgentia, Caſſan.in *Catal.p.5.conſid.*196. Omneſque Regni Univerſitates etiam Baronales, ex *reg.pragm.* prohibentur congregari abſque Gubernatoris ſive Capitanei interventu, præter hanc fideliſſimam Civitatem, cujus plateæ ordinarie colliguntur nulla prævia licentia, dum tamen cum Urbis officialibus & cum regiis Magiſtratibus colligi non contingat, ut

23 in de ſedilibus dicemus. Omnes enim congregationes abſque Principis authoritate illicitæ ſunt, *l fin. Cod. de juriſd. omn. jud. l.*1. *ff.de colleg. illic.cap.conventiculæ*, *de pace ten.* Imo & Regni provinciales ad Viceregem ire per ſaltum non poſſunt, niſi aliquibus cum circunſtantiis per Illuſtriſs. Dom. Ducem Oxuni appoſitis: nec pluſquam quindecim diebus in Urbe, miſſis hominibus reſidere conceſſum eſt. Idque Romanorum lege, nedum de legatis, verum & de quibuſcunque hominibus (quod obiter dictum velim) cautum reperitur. Sane enim provincia- 24
les (ideſt non Itali) qui vel Romæ vel in Italia morari intēdebant, id facere non potuerant, niſi impetrato reſcripto Principis: quod intantum extendebatur, ut nec diſcedere quidem poſſent abſque ejuſdem Principis permiſſu, ut ex Caſſiodoro docet Jacob. Rævard. *de regul. jur. l.nemo alieno*: eamque commorationem Princeps concedere non ſolebat, niſi annuam fiſco exolviſſet penſionem, ſecundum Sveton. in *Caſ.* & abſque juſta cauſa. Juſta vero cauſa putabatur ſtudiorum, vel rei ſuæ gerendæ, *l. Titio ff. ad municipal.* eaque docenda erat eſſet juſta nec ne, *l. ſi longius*, prope fin. *ff.de judic.* & faciunt quæ dixi *in fine præced. capit.* Nec immerito Imperatores, Legatorum acceſſum, præter traditam formam, moleſtum habent, cum cito dimittendi ſint, Caſſiod. *variar. lib. 7. cap.* 33. Et cum Legatorum munus publicum ſit, quempiam excuſari non licet, Gloſ. in *l. ſi quis decurio, Cod. de decur. lib.*12. *cum concord.* imo ob publicam utilitatem cogendi ſunt ad ipſum obeundum, licet à reſidentia excuſet, *l. ſi cui parva*, §. *tandiu*, *ff. ex quib. cauſ. major.* Bart.in *l.ab eo,Cod.ut quando judex*, Afflict. *deciſ.*289. Sed cum legationis cauſa conſilium extraordinarium poſtulare intelligatur, multis præcedentibus circunſtantiis à jure expreſſis, ad id devenitur. Primo, ut in loco publico, ob communem provincialium utilitatem, ſententia proferatur: ſecundo, ut quod major pars fecerit, id firmet authoritatem: tertio, ut univerſi curiales in curia conveniant: quarto, ut de-

decreta, propria ſubſcriptione roborentur: quinto ut adſit cauſa de qua conſuere volunt: ſexto, ut Præfecto Auguſtali, ideſt provinciæ Præſidi inſinuetur: ſeptimo, ut ejus relatione à Præf. præt. perpenſa, legitime res decidatur: text. eſt in *l. ſi quod*, & *l. fi. Cod. de legat.* Et certe nulla approbari poteſt reformatio in his, quæ publicam reſpiciunt utilitatem, à provincialibus facta, niſi per Principem, vel per Præf. præt. approbata ſit, *d. l. ſi quod, eo. tit.* quia Princeps eſt in republ. & reſp. in Principe, ut ſæpe diximus; nec literis delegatoriis miſſis, ab ampliſſima præfectura credendum erit ſi quid ultra ſolitum appareant continere, *l. fin. Cod. de can. largit. tit. lib.* 10. Etſi, ut diximus, Viceregem Præfecto præt. aſſimilemus, per hos gradus Urbs pertranſire obnoxia erit, quibus ſi contravenire contingerit, mandata Viceregis vel ejus Delegati, jure juſtificantur, ut *ſupra* retulimus. Et cum Marchio ille de Mondejar has circunſtantias innovari non ſineret, optimo & innato ſuo zelo, moribus & legibus Provincialium innitendo, maxima fuit altercatio atque controverſia, etiam coram invictiſſ. noſtro Rege in ſupremis Hiſpaniarum auditoriis. Duo enim fuerunt ad illum ab Urbe, diverſis tamen temporibus, ex abrupto & neglectis præfatis circunſtantiis, deſtinati legati: quorum alter fuit Marchio Paduli è Sedili Nidi; alter Octavius Pudericus è Tribu Montaneæ. Quibus ſingulis præter alia injunctum ab Urbe nominatim fuit, ut violatæ libertatis reſtitutionem peterent: ideſt, ut ſua authoritate, utcunque libitum foret, Regem adire poſſent. In quibus quidem legationibus, tum adeundi Regem voluntariæ libidini, tum controverſiæ inter popularem plateam & quinque ſedilia, oportuna ſanctione ad Viceregem directa, à Rege occurſum fuit: eamque huc inſerere Hiſpanica (ut dictata fuit) lingua, congruum putavimus, tum ad comparationem roborandam inter Viceregem & Præf. præt. cui in ſimilibus caſibus Imperator ſcribebat, ut diximus; tum etiam, pro publicarum rerum recta adminiſtratione, & ordinis in futurum ſervandi notione, & regia importunitate moleſtiaque tollenda. Hic igitur ejus eſt tenor:

El Rey.

» Illuſtriſs. Principe di Petra Perſia primo nueſtro Viſorey, Lugarteniente y Capitan general. Haviendo venido à qui lo dias paſſados, el Marques de Paduloembiado por eſſa Ciudad, y particolarmente por la nobleza della, ſobre algunas differençias que ſe offrecian entre ellos y el Marques de Mondejar nueſtro Viſorey deſſe Reyno vueſtro predeceſſor, y principalmente ſobre el recurſo que ellos pretenden à nos en ſus neceſſidades, tanto en univerſal quanto en particolar. Y offreciendoſe deſpues durante ſu eſtada en eſta Corte lo que terneis entendido del aucto de Vincentio de Franquis con occaſion deque las plaças de los nobles deſſa Ciudad querian eſcrivir, y embiar dinieros al dicho Marques; ſe ordenò en ambas coſas al dicho nueſtro Viſorey vueſtro predeceſſor lo

que

„ que convenia; de que ya à vueſtra llegada à eſſa Ciudad y Reyno terneis noticia; pues conforme la orden que para ello ſele dio, os havra entregado las que en materias ſemejantes y otras de officio, ſele dieron. Y por que de nuevo nos hà ſido ſupplicado por parte del dicho Marques, ennombre deſſa Ciudad y Reyno, que para que el ſe pueda deſpachar deſta Corte, fueſſemos ſervido declarar quanto al primero dela licentia de poder accudir à nos en ſus neceſſidades nueſtra mente y intençion, pues ellos non tienen noticia ninguna dello que en eſto ſe ha proveydo, y ſara de grandiſſima ſatisfaçion univerſal intenderlo, y aſſi miſmo ordenar que las quatro plaças delas ſeys deſſa Ciudad ſean reſtituidas en la poſſeſſion que ſiempre han ſtado de poder y riſolver y effequtar todas la coſas publicas en nombre de toda la Ciudad, y que los ſegios della puedan trattar ſus negocios por medio de deputados, como ſiempre lo han echo, pues en todas tres coſas ſeles ha alterado en tiempo del dicho Marques de Mondejar, la poſſeſſion en que ellos han ſtado, nos havemos reſuelto teniendo conſideracion aloque la fedelidad y muchos y buenos ſervicios deſſe reyno, y ſubditos del, nos mereſcen en los dichos tres cabos en la manjera ſiguiente.

„ Y quanto alo primiero podreis dar à entender à eſſa nueſtra fideliſſima Ciudad y Reyno, que nunca ha ſido, ni es de nueſtra mente y intencion eſtorvar que mis Vaſſallos, ſpecialmente los deſſe Reyno, de cuya fedelidad y ſervicios, tenemos tanta ſatisfacion, non tengan recurſo a nos ſiempre que ſe offreſciere cauſa baſtante por la qual convenga hazerlo, aunque ental caſo es nueſtra voluntad, que primeramente ayan de acudir à vos en vueſtro tiempo, ò al Viſorey que adelante eſtuviere en eſſo Reyno, como aquienes repreſentan nueſtra perſona, y pedirle licencia por la quenta que es juſto que ſe tenga con ſu auctoridad, pues ni vos, ni los que diſpues venieren no ſe la negaran: advertiendo, que quando fuere ſobre coſas tocantes al beneficio deſſe Reyno, ò dela Ciudad, den tanbien primero quenta dello al Viſorey, para que ſe el viere, que es coſa que con comunicacion del Conſejo, y embiandonos los memoriales con ſu pareſcer lo puede rimediar, lo haga aſſi, y eſcuſe ala Ciudad y Reyno el gaſto de embiar perſona à ſu coſta: mas que ſi fuere coſa que pareſca convenir repreſentar nos la con perſona propria, que aſſi miſmo en tal caſo el Viſorey ſelo conſentira: y ultimamente que quando el embiar perſona fuere para quexarſe del Viſorey, (avunque ſperamos que los que enbiaremos en nueſtro lugar a eſſe Reyno, ſeran tales y ſe governaran de manera que no den cauſa de quexa juſta) tanbien en eſte caſo pediendole la dicha licentia ſele dara.

„ Y quanto al ſegundo punto dela pretencion que tienen las quattro placas, pues ay lite entre las placas nobles deſſa Ciudad y el Eletto del pueblo, nueſtra voluntad es por no aggraviar ala una parte ni ala otra, que ſigan ſu juſticia, y entre tanto en las coſas que ſe offreſcieren ordinareis que ſe garde lo accoſtumbrado,

,, do, en tiempo de los otros Viſoreys
,, de antes que el Marques de Mondejar fueſſe a eſſe Reyno.
,, Y quanto a lo delos deputados, tanbien es nueſtra voluntad que no ſe haga novedad delo que ſe ha acoſtumbrado, en eſte caſo, ſe no que ſe ſiga à quello ſin alteracion ninguna: con que queda ſatisfecho a todos los tres cabos que el Marques de Padulo nos ha ſupplicado en nombre deſſa Ciudad y Reyno: de que potran collegir el cuydado que nos queda mirar por lo que les toca como ellos lo mereſcen, y à el ſele ha dicho que ſe accudan à vos que le dareis la reſpueſta circa deſtos particulares. Del Pardo à 4. di Decembre 1579.

Ex quibus literis, & præcise ex iis verbis: *Pediendole la dicha licentia ſe le darà*: & Cives, & Prorex obſtringi videntur. Cives quidem ad petendam licentiam, Prorex autem, ad illam non denegandam; quoniam ſi verba aliquid operari debent, imo & impropriari, ut aliquid operentur, Gramm. in multis *conſſ.* per illa verba, *ſe le darà*, videtur imponi neceſſitas Viceregi, ut Civium ſupplicationibus aſſentiat. Et nihilominus contrarium ſubſtineri poteſt; nam verum eſt quod ad Viceregem ſpectat veniam dare adeundi ad Regem; ergo cum ſupplicavit Civitas pro diſpoſitione jurium, revocatio in ſpecie & aperte apparere debet. Præterea hæc fuit nova commiſſio, in qua excitata ſolummodo fuit juriſdictio; ergo: *ſe le darà*, ſi ipſi libuerit, quia non videtur abdicaſſe juriſdictionem.

25 Sed cum interdictæ ſint legationes, ſi præfatis cum requiſitionibus non fiant, tum ne Principi moleſtia inferatur, tum etiam ad publicas impenſas vitandas; in dubio vertitur an provinciales, quorum deſideriis ſæpe neceſſaria depoſcuntur remedia, ut eſt in *d.l. ſi quod extraordinarium*, per literas ſuam principi neceſſitatem repræſentare valeant? Et certe ex dicti *tex.* diſpoſitione id etiam inhibitum videmus: quod non urbis Decurionibus, & Officialibus ſolum, ſed etiam quibuſcunque perſonis, quodcunque negotiorum genus prætendentibus, à prudentiſs. Duce Alcal. vetitum ſcimus: quibus adverſari prima facie videtur. Si enim omnia per juris tramites in urbe & regno inter provinciales ſopiri, & Regni & ſubditorum maxime intereſt, & cauſarum omnium jurgia; etiam fiſcalium cujuſcunque ponderis à Tribunalibus illius ordinariis extrahi ex tot geminatis *capitulis* in generalibus comitiis, extraordinariæ regiæ ſubventionis conceſſis atque inviolabiliter obſervari juſſis; quo jure illarum ſententiarum publicationem ex nonnullis regiis reſcriptis impediri multis in cauſis continue perſpicimus: & certe prædicta *capitula*, à juris diſpoſitione concomitantur: quandoquidem extra regnum Regem quærere ſubditi non tenentur, *l. ſed hæ perſonæ*, quam ſæpius allegavimus, *ff. de procurat.* Iſern. & Camer. in *cap. Imperialem*, *de prohib. feudi alien. per Frider.* nec extra regnum litigare coguntur, nec Rex cauſas ad ſe evocare poteſt, in *pragmat. ſub tit. De off. S. R. Conſ.* quæ incipit: *Ad ſubditorum*; *& ex conſtit. Reg. Capitaneorum*: ratio affertur in *l. fin. Cod. qui admitti*, ubi dicitur, hodie bonorum poſſeſſionem à quocunque

que judice decerni poſſe, rejecta antiqua diſpoſitione, qua tantum Prætores poterant decernere, & oportebat totam provinciam circuire, cum caſus contingebat, & in egeſtatem ſubditos afferre, ut *ibi* per Bologn. contra Principis mentem, cuja maxime intereſt ſubditos habere locupletes, §. *illud*, *Auth. ut jud. ſine quo ſuffr. l. cum ratio*, *ff. de bon. damnat.* Quod quidem cum aliqua facti ſerie in praxi recepta jubens Rex, nullum ſubditis infert præjudicium nam vota, ex quibus illa profertur ſententia à ſuis judicibus, petit tranſmitti cum eorum juſtificatione, & hoc jure utitur: quod ſi præſens eſſet, facere non nefas eſſet, cum ipſe ſit omnium judicum ſupremus judex, §. 1. *Auth. de dignit. collat.* 6 Bald. *de uſib. feud. cap. quis*
26 *dic. Dux*, *ver. à Principe*. Omnes enim Magiſtratus à Principe fluunt & derivantur tamquam à fonte, ſecundum allegata per Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 24. *num.* 15. & inter regalia hoc notatum eſſe ſcimus, ut Princeps poſſit quaſcunque cauſas ad ſe evocare ob cognitionem rei, de qua controvertitur, Bald. in *cap.* 1: §. *ad hoc*, *col.* 3. *de pac. jur. firm.* & ante eum Innoc. in *cap. ut noſtrum*, *extra de appellat.* & quomodo ad id deveniatur, Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 24. *num.* 92. Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imper. quæſt.* 90. Et certis in cauſis, certiſque cum perſonis aliquando, ob tribunalium diffidentiam, ad hæc juſte devenit. Quibus quidem votis viſis & perpenſis, quantum hucuſque obſervare potuimus; vel ad eadem tribunalia eorum publicationem remittendam jubet; vel pro partium indemnitate, & juſta quærimonia tollenda, alios novos adjungi judices decernit; quorum poſtea interventu omnia terminantur, ut ipſe ſuam amplius manum non interponat. Cum autem in legationibus expediendis majorem curialium partem requiri à jure dixerimus, dubium oritur 27
quid ſtatuendum ſit ubi paria ſunt votorum ſuffragia: quod quidem in hac Urbe frequentius evenire poteſt cum ſex ſint concurrentes voces, nobiles quinque, ſexta popularis: & aliquando contingit ut tres legationem decernendam ambiant, & contendant expedire; tres reliquæ eam urbi opus non eſſe inſiſtant: ubi quid ſit de jure ſtatuendum, quidve in praxi interpretatum atque judicatum ſit, oportune reſpondendum venit. Et quidem ex votorum paritate res dubia, juxta rerum & perſonarum qualitatem, variis juris remediis dirimitur: ut vel ruſticorum more, via media, Gloſ. in *l. Neſennius*, *ff. de negot. geſt.* late Det. in *l. precibus*, *ff. de impub. & al. ſubſti. qu.* 231. Boer. *quæſt.* 149. vel forte, *l. quæ ſunt*, §. 1. *ff. famil. erciſc. l. in tribus*, *ff. de jud.* Gloſ. in *l.* 1. §. *hoc interdictum*, *ver. ad obtinendum*, *ff. ne quid in loco publ.* Bal. & Jaſ. in *l. fin. Cod. comm. de legatis* Caſſan. in *Ct al. par.* 1. *conſid.* 38. *concl.* 50. Et in materia gratioſa, ut puta in electione, ex utriuſque partis paritate datur gratificatio à Superiore, *l. fi. ff. de relig. & ſumpt. funer.* & *ibi* Gloſ. *cum concordant.* facit *tex.* in §. *cum ex aliena*, *Inſtit. de rer. diviſ. l. ſolent*, §. *non vero*, *ff. de off. proconſ. l. ſed ſi*, §. *adeo*, *ff. de petit. hæred.* Azo in *Broc. fol.* 1. & in patronorum præſentatione *cap.*

cum autem & *ibi* Gloſ. *extra de jure patr.* Dec. *conſil.* 129. *num.* 1. & vide omnino Reſtaur. Caſtal. in *tract. de Imper. quæſt.* 61. & 62. & Lancel. Conr. in *Templo om. jud. fol.* 63. *à ter. num.* 7. Eſt autem gratificatio duplex, neceſſaria & voluntaria, de quibus per Bald. in *l. ſi quis*, §. *ſi cum omne*, *num.* 1. *ff. ad Syllan.* Bartol. in *l. quod & lex*, §. *hoc interdictum*, *num.* 2. *ff. de lib. hom. exhib.* Et ſæpius nobiles præferuntur, ſi vota ſint æqualia Jaſ. in *l. majorem*, *ff. de pact.* per illum *tex.* & *l. hoc carmen*, § *fin. ff. de teſtib.* & quæ Innoc. in *cap. dudum*, *de elect.* Caſſan. in *Catal. par.* 8. *conſid.* 36. Idque etiam ſectatur S. Pont. quando in Imperatoris electione inter Electores eſt diſcordia; quia eligit, & gratificat quem vult ex nominatis, ſecundum tradita per Speculat. in *tit. de legato*, §. *nunc*, *num.* 41. & ad hoc allegari ſolet Gloſ. in *l. navi*, *ff. locat.* In judicandis vero cauſis, ſiquidem privilegiariis, ut puta liber-
28 tatis, dotis, vel fiſcalibus, eadem tenenda eſt via, *l. inter pares*, *cum concordantib. ff. de re jud.* Et in judicio, ubi Judicum paritatem concurrere contingerit, ex regiis pragmaticis, & diutina earum interpretatione, praxis clare colligi poteſt. In Collaterali vero Conſilio ſi id accidit, aut Præſes S. Conſ. aut Locumtenens Reg. Cam. aut unus ex Regiis Conſiliariis, aut ex Præſidentibus Reg. Cam. adjungi ſolet, ad placitum Viceregis. At in Sac. Reg. Conſ. ſi de cauſis agetur criminalibus olim quidem illius Præſidens decernebat, quia in paritate votorum ipſe faciebat majorem partem, nunc autem ex *reg. pragm.* eſt ſublatum, & ad Proregem aditur, juxta fiſci Patroni inſtantiam. Quam prærogativam Papiniano conceſſam legimus, ut ſcilicet in æquali ſententiarum numero, illa pars potior eſſet in quam ipſe inclinabat; cavetur in *Cod. Theod. tit. de reſponſ. prud. in l.* 1. §. *cumque hæc materia*, *Cod. de vet. jure enucl.* Ferrar. *Inſt. de jure nat.* §. *reſp. prudentum*. In Reg. vero Cam. Summ. concurrente paritate votorum in cauſa fiſcali, contra fiſcum pronunciatum eſſe cenſetur, ex ſtili viribus in judiciis jamdiu recepti, ut etiam jus feriat commune & illæſus remaneat, *l.* 3. §. *fin. ff. de teſtib. l. fin. Cod. de injur. cap. fin. de conſuetud.* Bartol. in *l. juriſperitos*, *ff. de excuſ. tut.* Afflict. *deciſ.* 165. ut ſic à fiſci Judicibus remaneat interpretatus *tex.* in *l. non puto*, *ff. de jure fiſci*. At vero in privatorum cauſis, conflictus hoc Judicum, vel ex abſentis alicujus Præſidentis adventu terminatur; vel ex Viceregis juſſu aliquis ex Regiis Conſiliariis adjungitur. In Magna Cur. Vicariæ, ſiquidem in auditorio criminali, ubi in prima inſtantia paritas concurret votorum, Regens ipſius Magna Cur. advocat unum ex judicibus rerum civilium, audito fiſci patrono, juxta *reg. pragm.* Cui tamen non raro ab Vicerege derogari ſolet, inſtante ipſo fiſci patrono; adjungi enim jubet unus ex reg. Conſiliariis pro rerum, & perſonarum qualitate: idque Dn. Mutius meus germanus cum fiſci patronum agebat, mihi obtinuiſſe retulit. Idem ſervatur in auditorio civili ejuſdem M. Curiæ, ut ſcilicet paribus votis, Regens ipſius adjungat unum ex Judicibus criminalibus ad quæſtionem dirimendam.

mendam. Et id quidem in tribunalibus hujus Civitatis uſu valet. In regiis vero provincialibus Audientiis diſceptantibus Judicibus, mittuntur vota ad Viceregem, qui ſi res ſit capitalis de qua diſceptatur, eam delegat uni ex Judicibus Vic. criminalibus; ſi civilis, uni ex civilibus, iſque eam terminat. Profecto extra judicium, & in caſu de
29 quo quærimus, aliter obtinet. Nam ſi in decretis Decurionum paritas votorum oritur, etiam cum interventu Collateralis Conſil. in tribunali D. Laurentii aſſiſtentis, itur ad Viceregem, & coram eo terminatur. Sin autem in creandis officialibus in aliquo Sedili pro publico beneficio, ſuffragiorum paritas eveniet, moris eſt convocari omnes nobiles illius Sedilis; & quod major illorum pars terminaverit, adhærendo paritati, id firmiter exequutioni mandatur: quod etiam obtinet in quocunque negotio, à ſexviris ſedilium tractando: & hoc jure utimur in noſtro ſedili. In aliis vero differenter obſervatur, quod ſuo loco de ſedilibus dicemus. At quando paritas ſuffragiorum oritur inter omnia ſex civitatis ſuffragia, quinque ſcilicet ſedilium, & ſexto populari, ut fuit tempore Dn. Ducis Alcal. circa Legatum ad Regem tranſmittendum, cauſa cognoſcitur & examinatur in Collat. Conſilio ob publicam neceſſitatem: & eſſe hoc onus excuſandum ad publicam utilitatem relevandam, decretum eſt, & acta ſervantur in Regia Cancellaria; proceſſit autem per viam *beneplaciti*, ita communiter appellati. Et non immerito, cum in quocumque fere negotio, vel in judicio, vel extra peragendo, ex partium diſcordantia, ad ſuperiorem iri ſolet, & fas eſt: ad quod, ultra allegata, facit *tex.* in *l. 1. Cod. de nupt.* cum jus ſuperioritatis nunquam cenſeatur ſublatum, Jaſ. in *l. fin. ff. qui ſatiſd. cog.* Corſet. in *tract. de poteſtat. reg. quæſt.* 27. Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 24. *num.* 176. Et hæc eſt ſumma collationis utriuſque Formulæ, Præfecti præt. ſcilicet, & Viceregis. Ex qua colligi reor, ſi non identitatem, ſaltem maximam ſimilitudinem: quinimo identitatem diceres, ſi etiam Reges ſibi conſtituiſſe Præfectos præt. penſaveris: quandoquidem Præf. præt. de quo loquitur Caſſiod. non erat ab Imperatore conſtitutus, ſed ab Athalarico Rege. Quod ſi in una, aliqua clauſula legitur, quæ in altera deſideratur, & è contra; id temporis viciſſitudini eſt aſcribendum, qua omnia alterantur. Profecto in formula Viceregis datur ipſi facultas magiſtratuum mutandorum & corrigendorum, quod in form. præf. præt. non legitur: at clauſula illa ſuppletur ex *l. 2. Cod. de off. præf. præt.* ubi eam poteſtatem ipſum habere cavetur. Contra, in form. præf. præt. nulla habetur mentio de Titulariis, quia nullus eo tempore erat Titulariorum uſus; quippe qui non multis ab hinc ſeculis inſtitui cœpere; & vice verſa nulla procerum mentio in form. Vicer. habetur, quia ſub generali Nobilium appellatione continentur. Erant autem Proceres eo tempore, ut diximus, nobiliores & potentiores ex populo, ut ſunt hodie Titularii. Et Ferdinandus Rex I. in privatis literis, quas latine ad diverſos

conſcripſit nunquam *Titularios* vel *Barones*, ſed *Proceres*, illos appellavit. Id autem advertendum, quod & antea innuimus, nos eum Præfectum præt. intelligere, quem ipſi ſibi Imperatores conſtituebant. Quandoquidem ab initio non ipſi
30 ſibi, ſed Senatus ipſis Præfectum prætor. quaſi adjutorem adjungebat: quemadmodum Dictatori Magiſtrum militum, Prætori Quæſtorem, Proconſuli Legatum, & Regi Tribunum Celerum: qui ſimul & ſemel eodem in prætorio aderant: & ſiquando Imperatorem abeſſe, aut morbo laborare, aliove juſto impedimento detineri contingeret, Præf. præt. ipſius vices gerebat. Dein vero Imperatores ipſi ſibi illum conſtituere cœperunt: & primum quidem apud ſe in palatio retinuerunt, juxta antiquam inſtitutionem; poſtea vero ad regendas provincias pari imperio ſuis nominibus miſerunt: quod ex jam citatis Authoribus liquet: quibus adde Alex. ab Alex. *lib.4. cap.23.* & in eum Tiraq. Carol. Sigon. *de antiq. ju. civ. Rom. lib.1. cap. 20.* Hodie antiqui Præfecti præt. ideſt ejus, qui apud Principem in eodem palatio reſidebat, ſimulachrum vivum referunt Archiepiſcoporum Epiſcoporumque Vicarii; quos ſibi illi in eodem palatio habitaturos conſtituunt, & ſuper univerſam ſuæ juriſdictionis molem præficiunt. Etſi Epiſcopum ipſum, & Cardinalem Præfecto prætor. comparari ſciam, *l. epiſcopale, Cod. de epiſcop. aud. l.eum qui, Cod. de epiſcop. & cler.* Gloſ.in *l.1. ff. de offic.præf.prat.* quod reſpectu Summi Pontificis neminem negaturum opinor. Et hactenus quo ad comparationem, non autem quo ad Viceregis poteſtatem, ob hujus regni immenſam amplitudinem & dignitatem. Eo enim eſt immenſa opulentia, ut ad inſtar Cæſaris & Regis, proprium ipſe habeat patrimonium, quod formiter tuetur: & Præfectus præt. etiam ſuum habebat, *l.fin. Cod. de apparit. præf. prat.* & officiorum collatio inter ipſum, & Regem partita eſt, ex *reg. pragmat.* jura etiam ſpiritualia exercet circa jurium patronatus collationem, certi ſub reditus quantitate diſtinctam: quod ex eiſdem *pragm.* & regiis inſtructionibus ſatis clare patet. Curſus publicos, quos *poſtas* dicimus, curat, & veredarios conſtituit, ita ut abſque illius licentia nemini permittatur publice currere, quemadmodum olim à Principe vel à Præfecto prætor. tantum permittebatur, *l. eos, §.ult. ff. ad leg. Corn. de falſ.* Pancir. in *Notit. Imp. Orient. cap.* 6. An autem bona ſtabilia ex
hoſtibus capta, militibus diſtribuen- 31
di poteſtatem habeat; an merum & mixtum imperium; an pœnam imponendi corporalem; an regia jura donandi; an ut in publico ædificetur facultatem faciendi; an gabellas imponendi; an feudorum translationibus aſſentiendi, late diſcutit Fret. in *tit. quis dic. Dux, num.31. cum ſequ.* Et an diſcedendo à Regno aliquam ob cauſam, Vicarium ſibi conſtituere poſſit Regis beneplacito non expectato, quod ab Illuſtriſs. March. de Mondejar factum vidimus, qui filium ſibi ſuum aliquando ſuffecit, habes ex *deciſ.* Capycii 151. Boer. *quæſt.* 152. & Pard. Prat. in *Theſau. jur.* id tamen ſcitur, Præfectos præt. non ipſos

ſos

ſos ſibi Vicarios conſtituiſſe, ſed ab ipſo Imperatore illis conſtituebantur, *l.4. Cod. de annon. & trib. l.1. C. de prox. ſacr. ſcrin. l.1. Cod. ut omn. jud. l.1. §. à præfecto, ff. de legat.3.* & nos *ſupra, cap.22.* ut ſic maxima ſit ratio hujuſmodi Vicarii conſtituendi excuſandi: & vulgata eſt regula, neminem poſſe gladii poteſtatem ſibi datam, vel alterius cujusvis coercitionis, ad alium transferre. Et an poſſit dare ſalvamguardiam, quam ſolent obtinere à Sac. Conſ. Vaſalli litigantes cum Baronibus, prout ſuo loco dicemus, ſcribit Caſſa. in *Catal. par.5. conſid. 14. num.195.* ubi allegat *l.fin. Cod. de arogat. mil. ann. lib.12.* & pro evitando diſcrimine ſuæ vitæ ob dubium offenſionis Baronum, idem *ibid.num.*118. Sed quid plura? tanta eſt Viceregis excellentia, & authoritas, ut Marchio Vaſti cum confabularetur cum Carolo V. ipſi jocoſe dixerit: *videam te Viceregem Neapolis, o Imperator.*

ADNOTATIONES

At certe quid dare cogerentur Legatis Civitates, in calce hujus formulæ adnotabatur, &c.

Notitiam eorum quæ Legatis danda præſcribebantur, affert Guid. Pancirol. in *Notit. Imper. Orient. cap.6.* quam huc tranſcribere ad rem putavi; ea ſic habet: Ille Princeps omnibus agentibus in illo loco. Nos „ Gajum I. V. partibus illis, legationis cauſa direximus, ideo jubemus ut „ locis convenientibus eidem à vobis evectio ſimul & humanitas miniſtretur, „ hoc eſt veredi & paraveredi tot, panes tot, vini mod.tot, cereviſiæ mod.tot, „ lardi lib.tot, carnis tot, porci tot, porcelli tot, verveces tot, agni tot, anſeres „ tot, phaſiani tot, pulli tot, ova tot, olei libra tot, gari libras tot, mellis tot, aceti tot, cumini tot, piperis tot, coſti tot, caryaphyli tot, ſpici tot, „ cinamomi tot, grani maſticis tot, dactilæ tot, piſtaciæ tot, amygdalæ „ tot, ceræ lib. tot, ſalis tot, olerum leguminum carra tot, faculæ tot, „ pabuli equorum carra tot. Hæc omnia tam eundo, quam redeundo eidem „ miniſtrari in locis ſolitis & impleri ſine mora procurate. „

Porro legati ſancti ſunt.

Occidere enim Legatos nefarium facinus appellat Herodian. *lib.6.*

Et legatis donatio facta, an ipſorum contemplatione facta cenſeatur, &c.

Idem in Fiſco, Martin.Laudenſ. *de fiſco, quæſt.*202.

De-

A *Declinato vero imperio, &c.*

Eo tempore Imperatores exterorum Legatos convivio ſibi adhibebant, Caſſiod. *lib.6. var. cap.9.*

Et vaſalli prohiberi non poſſunt ne eant ad ſuum Regem.

Archiepiſcopo Ravennati vetitum fuit à Summo Pontifice ne Epiſcopos ſuffraganeos impediret, qui Romanam ſedem adire vellent, Sigon. *de Regno Ital. lib.5.* Et jure civili cavetur ut impedientes vaſallos ne ad Regem quærimonias afferant, læſæ Majeſtatis pœnæ fiant rei, *l. cujuſque, ff.eod.* Luc. de Pen. in *l.1, in fin. Cod. ut nem. ad ſuum patrocin.* Afflict. in *deciſ.265. num.67.* facit *text.* in *l.mediterraneæ, Cod. de annon. & tribut.* ubi ne alias plus gravaminum civitatibus afferat Principis aditio, quam collectæ impoſitio quem allegat Capyc. *de inveſtit.feud. in ver.collectarum;* Multum enim lætantur ſubditi videre præſentiam Regis, Bald. in *cap.1. de major. & obed.* & quod de Rege Angliæ *ibid.* dicit, Afflict. in *d. deciſ.265.num.12.* & dictum notabile Innoc. in *cap. quia propter, de elect. ut dulcius ſit bibere de aqua fontis, quam de aqua torrentis*: inde Regi extra Regnum bellum habenti, vaſallorum adjuvamen neceſſarium eſt, quia ibi eſt Rex ubi & territorium, Iſern. in *cap.1. quib. mod.feu. amitt.* de facto autem procedere annuit Bald. Cynum referens in *l.3. ff. de offic.* C *præſid.* Jacob. de Butr. in *l.cunctos populos, Cod. de ſumma Trinit.& Fid. Cath.* Et ſi de perſona vel cum adoha, habes ex Afflict. in *d.deciſ.265.n.51.* Proinde maxima inter Doctores exercetur quæſtio, debeant ne Reges ipſi populis jus reddere, an per Magiſtratus id facere. An autem extra Regnum vaſallo morari liceat Bart. in *l.utimur, ff. de ſepul.viol.* ex eod. Affl. quod de curialibus & Magiſtratibus ſtatutum eſt *pragm.ſanctione*, ut in territorio urbis tantum iis morari liceat, militibus autem & veteranis, & quomodolibet penſionariis, quomodo fines Regni egredi poſſint, diximus *ſupra* in *adnotat. ad cap.22.*

Eamque provinciales omnes magnifaciunt ipſis ſervari.

D

In leges 12. tab. relata fuit & iſta: *Ritus familiæ patriæque ſervanto, & ex patriis ritibus colunto optima*: refert Spiegell.in *Lexic.*

Prorex ipſe fiduciarias ex Rege exhibet literas,

Veterem invenio fuiſſe morem hujuſmodi literarum ad populos à Principe mittendarum in commendationem Rectoris quem ad ipſos mittit: & apud Caſſiodorum *Var, lib.6. cap.24.* Theodorici Regis fiduciariæ literæ leguntur ad honoratos poſſeſſores & curiales civitatis Neapolitanæ, quas „ hic ſubſcribere non piguit; eæ tales ſunt: Tributa quidem nobis annua de-

devotione perſolvitis, ſed nos majore viciſſitudine decoras vobis reddimus ,, A
dignitates , ut vos ab incurſantium pravitate defendant qui noſtris juſſio- ,,
nibus obſecundant . Erit noſtrum gaudium , veſtra quies ; ſuave lucrum , ,,
ſi neſciatis incommodum : degite moribus compoſitis , ut vivatis legibus ,,
feriatis : quid opus eſt quemquam facere unde pœnas poſſit incurrere ? quæ- ,,
rat judex in vos cauſas , & non inveniat : ratio motus veſtros componat , ,,
quia rationales vos eſſe cognoſcitis : improbis judicem , teſtem bonis mo- ,,
ribus deſtinamus ; at nemo ſe cogi ſentiat , niſi quem ordo legitimæ con- ,,
verſationis accuſat . Atque ideo illi vos comitivam Neapolitanæ Civitatis ,,
per illam indictionem dediſſe declaramus , ut noſtra gubernatione laudatus, ,,
alteram mereatur de noſtro judicio dignitatem . Cui vos convenit pruden- ,,
ter obedire , quia utrunque laudabile eſt , ut bonus populus judicem be- ,, B
nignum faciat , & manſuetus judex gratiſſimum populum æquabili ratio- ,,
ne componat . ,,

Prorex benigne annuit , tactiſque Sacris Evangeliis jusjurandum præſtat .

Num Imperator jurando in ſua coronatione tangere debeat ſcripturas proue cæteri faciunt , pete ex Barto. & aliis ſcribentibus in *auth. ſacram. puberum* , *Cod. ſi adverſ. vendit.* & ſacra Dei evangelia jurat , *clement.* 1. §. *porro* , *de hæret.* Felin. in *cap. fraternitati de teſtib.* & alii adducti per Reſtaur. Caſtald. in *tractat. de Imperat. quæſt.* 28. Sed & Carolus V. in C ſuo Neapolim adventu anno 1535. pari modo juravit ſe obſervaturum conſtitutiones & Capitula Regni & Civitatis, prout in *dictis capitulis* patet .

Grammatic. in multis conſſ.

Ex *tex.* in *l. ſed ſi poſſeſſori* , §. *item ſi juravero* , *ff. de jurejur. l. ſi quando*, *ff. de leg.* 1.

Sin autem in creandis officialibus in aliquo ſedili , &c.

In Magna Cur. Sicla inter duos Judices diſparitate orta , adeunt Præ- D ſidentem Sac. Conſ. qui eligit aliquem ex Magiſtris Rationalibus ejuſdem Tribunalis Doctorem ſi fuerit ; ſin minus ex aliis alium ſuo arbitrio .

Et an diſcedendo à Regno aliquam ob cauſam , Vicarium ſibi conſtituere poſſit , &c.

In quæſtionem adductum ſcio an Vicarius poſſit ſibi alium Vicarium ſubſtituere, etiam ſi Papæ ſit ; & certi juris eſt quod non , *cap. clericos* , *de offic. Vicar.* Bal. in *l. aliquando* , *ff. de offic. pr conſ.* & in *cap. cum perpetuus* , *col.* 1. *de fide inſtr.* nempe ſibi ſimilem & perpetuum : cum autem

pro

A pro modico tempore intelligitur, Gloſ. in *clem.* 1. *ver. locum*, *de regul.* Cardinal. in *clem.* 1. *quaſt.* 11. 13. *&* 18. Solus enim Princeps Vicarium creat, & non alius magiſtratus, §. *nulla*, *auth. de defenſor. civit.* §. *eos*, *auth. de mandat. princ.* Sed certe Illuſtriſs. D. Petrus de Toleto miſſus à Carolo V. in Senas ſubigendas, D. Aloyſium filium tertio genitum etiam hodie ſuperſtitem, Neapoli Proregem reliquit, quam dignitatem is non parvo temporis ſpatio exercuit. Quid autem in Præfecto, habes ex Alex. in *rubr. ff. de offic. ejus*, Reſtaur. *de Imp. quaſt.* 106. *&* 109. An autem Vicarius Principis vel Juſtitiarius provinciæ poſſit ædificandi in publico licentiam concedere, agit Affl. in *Conſtit. beneficium*, & Caſſan. in *Conſuet. Burgund. fol.* 15. *colum.* 4. Et an Vicarius Regis, regalia concedere poſſit, B vel alienationibus feudorum conſentire, habes ex Camerar. in *repetit. cap. Imperialem fol.* 80. *in lit. B. de prohib. feu. alien. per Frider.* & an dilationes quinquennales, & literas Status, quod eſt ſuperſeſſorium litibus, juſtis ex cauſis concedere, de quibus in *l. interdum*, *ff. de judic.* juxta Franciæ morem, habes latiſsime ex Rebuffo in 2. *to. comment. ad conſtit. Reg. ar.* 1. *gl.* 6. *fol.* 81. & ex late per eum adductis ad hoſticæ exceptionis comparationem quodammodo inferuntur, de qua in *conſtitutionib. Reg.* & in multis forenſibus altercationibus interpretata venit: & an fidejuſſio remitti poſſit, multaſque alias dilucidationes ibi habes. At vero quæ facere poſſit ſolus Princeps, & à quibus abſtinere debeat, habes ex Reſtau. *de Imper. qu.* 109. *&* 111. latiſs. & Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 22. & nos in noſtro *Codice de* C *Regalib.* ubi quæ conſideranda veniunt, ultra Iſer. Par. de Put. Affl. Capyc. Fret. alioſque Regni juris interpretes, congeremus:

SUMMARIUM

CAP. XXVI.

1 *Continui unde dicti: ſi abſque Proregis licentia diſceſſerint Neapoli, amittunt privilegium.*

2 *Abſentia longa quæ dicatur.*
Senatores injuſſu Principis ab Italia diſcedere non poterant, eod.

3 *Continui, cohortales ſunt, à cohorte dicti.*
Cohors quid proprie ſit, eod.
Chortis appellatio unde manarit, eod.

4 *Cohors prætoria quæ eſſet.*

5 *Cohortales ex nobilibus tantum eligendi.*
Principis limina dignitatem habere dicuntur, eod.

6 *Approbatus, ſi reperiatur inutilis reprobari poteſt.*

7 *Exauctoratio; ſive Degradatio, in graviſſimis tantum delictis locum habet*, eod.

8 *Cohortalium vexillifer, Guidonerius dicitur, & unde.*
Cohortales, Judicis militaris juriſdictioni ſubſunt: de facinoribus patratis extra ſuum territorium quomodo cognoſcantur, eod.

9 *Monſtra militum quomodo latinis dicta, & quis ejus auctor; & quomodo Græcis.*

10 *Arrollare, vox vulgo militaris, quid ſit apud Latinos.*

Ma-

Matricula quid, eod.

11 *Cohortalium numerus à legibus præfinitus.*

12 *Cohortales, Beneficiarii olim dicti, & quare prius à provinciis cibaria accipiebant, poſtea fuerunt illis ſalaria conſtituta à Principe.*

13 *Cohortalibus morientibus abſque hærede, ſuccedebat Præfectus præt. hodie ſecus.*

Militibus abſque hærede morientibus, ſuccedit legio, eod.

14 *Alibarderii, Celeres dicti antiquis.*

15 *Celeres, ideſt Alibarderios, Germanos eligi, antiquus mos.*

16 *Regentes Cancellariam quomodo à legibus appellentur.*

Papinianus Regens Cancellariam apud Sever. Imper.

Ulpianus Regens Cancellariam apud Alex. Imper.

Tribonianus Regens Cancell. apud Juſtinianum: & antea Præſidens Conſilio, num.22. *& Magiſter officiorum*, num. ult.

17 *Regentes Cancellar. quando uſui eſſe cœperint.*

18 *Libellus unde dictus, & ejus multiplex ſignificatio.*

19 *Per libellum expediri non poſſunt quæcunque cauſæ cognitionem requirunt.*

Jubentius Celſus Hadriani Aſſeſſor, eod.

20 *Theſaurarius Regni,*)
Secretarius Regni,) *quomodo appellantur in conſtitutionibus.*
Secretarius Proregis.)

21 *Aſſeſſorum Principis, ideſt Conſiliariorum, munus.*

Conſiliarii quomodo alias vocantur.

22 *Præſidens Sacro Conſ. à quo primum inſtitutus, & quomodo vocatus antiquis.*

23 *Præſidentes Reg. Cam. Summ. quibus nominibus appellentur in ſacris conſtitutionibus.*

24 *Locumtenens Reg. Cam. qui vocetur in conſtitutionibus, & à quo primum inſtitutus.*

Summaria unde dicta.

25 *Judicum criminalium & civilium nomina antiqua.*

26 *Advocatorum Fiſcalium nomina antiqua, & à quo primum inſtituti fuerint.*

Paricida, vel Parricida unde deducatur.

27 *Conſiliarii ſtatus quomodo appellentur in conſtitutionibus.*

Conſilium & Conſiſtorium, quid ſint, & quid differant.

Conſilium indictivum quid, & num.ſeq.

28 *Patricii in ſacris conſtitutionibus Conſiliarios ſtatus ſignificant, & ibi de illis aliqua, cum* num.ſeq.

29 *Conſiliariorum ſtatus antiquiſſimus uſus.*

Mari Præfectus à quo primum inſtitutus.

Capitanei ad guerram.)
Comites rei militaris.) *qui ſint.*

30 *Uſcerius quis ſit in conſtitutionibus, & apud latinos.*

31 *Magiſtri officiorum dignitas & authoritas.*

EO fuit tortuoſa, & tot diverticulis interrupta via, quam hucuſque peregimus, ut ad redeundum unde divertimus, opus ſit nobis recapitulatione. Narrabamus itaque ſolemnem pompam Proregis: & cum Magiſtratus, ut vulgo nunc appellantur, nominaſſemus, eorum antiqua nomina, quoad fieri per me poſſet, ſubjungere promiſimus, ut qui ex noſtris, quibus ex iis coæquandi eſſent, noſcerentur: & ab ipſo Prorege incepimus, tamquam omnium digniſſimo, illumque Præfecto præt. comparavimus: quod intantum fuit perplexum & ſcabrum, præ anguſtia ac tenuitate ingenii mei, & amplitudine illius dignitatis, ut à *quartodecimo capitulo*, ubi id incepimus, fuerimus hucuſque tranſgreſſi. Reliquum eſt igitur, ut inſtitutum proſequamur, cæterorũ æquationem breviter perquirere. Non autem inceptum ordinem ſervabimus, ut ſcilicet nobiliorum prius comparationem veſtigemus; (id enim, tum honoris ergo, tum quia longe in eo eramus digreſſuri, Proregi ſit tributum) ſed qui prius in ipſa pompa incedunt,
1 eos diſcutiemus. Omnium igitur primos, aſſiduos Regis equites apparere dicebamus, quos vulgus *Continuos* appellat: quam denominationem, inde acquiſivere, quod *continue* ad Proregis juſſum eſſe debent: *argum. tex. in l.continuus, ff. de verb. obligat.* & *l.1. §.1. eod. tit. Inſtit. de excuſat. tutor. §. qui excuſare*. Quod intantum eſt verum, ut qui id facere negligat, amittat privilegium, *cap.2. extra de privileg. l. fin. Cod. de privileg. ſchol. lib.12. l.fin. Cod. de curial. lib.11. l.fin. Cod. de conſiſtor. l. univerſi, Cod. ubi cauſæ fiſcal. Rit. M. C. Vicar. Item ſtatuimus*, Iſern. in *conſtit. Regn. Statuimus*. Niſi tamen commeatum ſive licentiam impetraverint, aut ſi ad ſuas redierint domos; quibus caſibus privilegio uti non prohibentur, *argum. tex. in l.1. ff. de re milit. l.qui mittuntur*, & *l.ſi cui, § 1. ff. ex quib. cauſis major.* Iſern. in *d. conſtit. Statuimus*. Vel etiam ſi non longe abfuerint, prout Sacr. Conſ. de hac re aliquando decreviſſe novimus. Quando vero quis dicatur longe abeſſe, id eſt, 2
quæ dicatur longa abſentia, habes ex Gloſ. & DD. in *l.hæres abſens, ff. de judic.* Alciat. in *l.mulieris, §.abſens, ff.de verb. ſign.* & abſentiarum genera narrat Accurſ. in *l. ab hoſtib. ff. ex quib. cauſ. major.* Bart. in *l.ſi maritus, §.1. ff. de adult.* & in *l.abſentem, Cod.de procur.* Sed jam nuper promulgata eſt *pragmatica ſanctio*, qua *Continui* à Civitate, inconſulto Prorege, diſcedere prohibentur, ſtata pœna exauctorationis: quod Octav. Aug. in Senatores ſanxit, ne ſcilicet exirent extra Italiam abſque permiſſu ſuo, niſi in Siciliam & Galliam Narbonenſem, auctore Dione. Eſt autem Narbonenſis Gallia, quæ vulgo *Provenza* dicitur, corrupto vocabulo à *Provincia*, propterea quod erat Provincia Romanorum: conceſſit autem ut in eas tantum Provincias adire poſſent injuſſu ſuo, tum quia proximæ erant, cum etiam, quia inermes & imbelles homines, eas incolunt: ſed id obiter. Certe *Continui*, nomine à legibus impoſito, *Cohortales* appellantur: quod nomen à *Cohorte* deducitur. Eſt au- 3

tem

tem proprie *Cohors* Varroni *lib.4. de ling. lat.* locus parietibus ac repagulis cinctus, in quo pecus aut quid tale coercetur: hanc & *Chortem* dixere antiqui: eod. Varr. & Mart. auctoribus unde adhuc apud noſtros ruſticos & paſtores, nomen retinet: locum enim illum circunſeptum ubi oves & ejuſmodi pecora cogunt, *Chortem* appellant. Inde translatum eſt ut qui multas, circum ſe vel ad ſua ſervitia, gentes deſtinatas habet, *Chortem facere*, vel *Chortem habere* dicatur. Quod quidem nedum in Principibus & potentatibus, ut eſt S.Pont. Imperator, Reges & hujuſmodi; verum & in Proceribus aliiſque perſonis quotidie inſpicimus, dum univerſum eorum famulitium, *Chortem* appellari audimus: unde qui alicui perſæpe obſequuntur & obſecundant, italico vocabulo à Chorte, *corteggiare* dicuntur, ut etiam diximus *ſupra cap.21.ad finem.* Quod autem ad rem noſtram facit, *Cohors* eſt militum copia vel comitatus; de qua mentio habetur in *l.2.ff.de offic. præf. vig.* & apud Juriſconſſ. *alibi.* Hæc, ſecundum diverſos uſus, diverſa ſortita eſt cognomina, ut eſt videre apud Alex.ab Alex.*Gen.dier. lib.1. cap.5.* & *lib.6.cap.13.* & utrobique Tiraq. Carol. Sigon. *de jure Ital.* Jo: Coraſ. in *lib.obſervat.* Pard. Prat. Jacob. Spiegell. & alios.

4 Noſtra vero de qua loquimur, quia Prætorem comitatur, *Prætoria* dicitur: *Sane Cohors prætoria erat*, inquit Bud. in *l.1. ff. de off. præfect. præt. quæ Conſuli aut Prætori in provincia præſto erat, quaſique latus ejus cingebat.* Et quia ex hac deſcriptione non Cohortales, ſed Celeres potius deſignari videntur, de quibus mox ſubnectemus, ad vitandam confuſionem & perplexitatem, ſiqua oriri poſſet, diſtinguemus Cohortem Prætoriam ex auctoritate Dionyſii Halicarn. *lib.2.* in pedeſtrem, & equeſtrem. Pedeſtris continet Celeres, equeſtris Cohortales: retinent enim ſibi nomen ex Cohorte, tanquam digniores, juxta *l.ſi non ſortem, §.pen. ff. de conſtit. Inſtit. de jure nat. gent. & civ. §.ſed jus quidem civile*, Gloſ. in *l.1.ff.de verb. obligat.*

5 Ex nobilibus enim ſolummodo eligi debere cautum eſt, *l.ſi cohortalis, in fi. C. de cohortal. lib.12.* & *l.1. Cod. negotiat.ne milit.eod.lib.* & late Connan. *lib.4. jur. civil. tit. de milit.* Et eſt ratio, nam cum Principis limina frequentent, quæ dignitatem habere dicuntur, portæ dignitatis nobilibus præcipue patent, *l.2. C.de dignit. lib.12.* Andr. in *rubr.* & in *cap.1. de probib. feudi alienat. per Frider.* Sunt præterea ſtatuta & inſtructiones inviciſſ. Caroli V. ne in hanc Cohortalium militiam referantur, niſi viri undequaque circunſpecti, & quibus majora belli munera, cum res exigit, demandari tute poſſint. Et proinde Illuſtriſs. de Mondejar, olim hujus Regni Prorex, aliquos ex eis, quia nobilitatis penuria laborabant, eo ordine movit: quod olim feciſſe legitur Vitellius Imper. qui prætorianas cohortes uno edicto exauctoravit, auct. Suet. Prorex autem poſtea ex novo Regis delegatione, illos ab integro reſtituit, & jure quidem: nam qui ſemel à Magiſtro militum probatus, militarique cingulo donatus fuerit, abſque cauſa exauctorari

non debet, *l.2. §. ignominiæ*, & §. *ſimiles*, *ff. de iis qui notant. infam. Inſtit. quibus ex cauſ. mau. non licet*, *§. eadem lege, in fi.* & facit *text.* in *l. quidam conſulebant*, *cum con-*
6 *cordantibus*, *ff. de re jud.* Niſi quis dicat id jure Conſtitutionum correctum eſſe: poteſt enim quis utcumque approbatus, ſi non reperiatur utilis, reprobari, *l.2. Cod. de profeſſ. & medic. lib.* 10. Sicut & qui Abbas conſtituitur, ſi ſeſe inſufficientem præbeat, Abbatia cedere debet, *cap. delecti*, & *ibi* Gl. *extra de renunciat.* eaque exauctoratio, Jure Canonico *degradatio* dicitur(ob affinitatem enim quæ inter cœleſtem & terreſtrem intercedit militiam, hoc dicere opportunum putavi) ſecundum Bart. in *l.1. Cod. de dignitat. lib.*12. cum aliis, in locis topicis adductis, & ſignanter per Cyn. in *l. 1. quæſt. 5. ff. de jur. & facti ignorant.* & Joan. Andr. in *reg.*
7 *ſine culpa*, *de reg. jur.* Et hæc quidem niſi in graviſſimis delictis locum non habet, *cap. tua*, *de pœn. cap. cum non ab homine*, & *cap. at ſi clerici*, *extra de judic.* Nec quia in commercia veniunt, cum eas vendi & emi poſſe jure ſancitum ſit, *l. omnimodo*, *§. imputari C. de inoff. teſtam. l.1. §. nec caſtrenſe*, *ff. de collat.* Aliaſque rationes indagare poſſemus, cum ſententia pro veritate habeatur, juxta vulgatam regulam, *res judicata*, *ff. de reg. jur.* & per ea quæ *ibi* dicit Accurſius. Et ut ad Cohortalium nobilitatem revertamur, Don Petrus ille Toletus Regni Vicerex, quem nominaſſe ſat erit, Illuſtriſſimum D Gartiam ſuum primigenium Cohortali, ſive *Continuatus* dignitate inſignivit; ratus inſigniore illum ornare munere haud facile potuiſſe: qui paulo poſt & maris Præfectus generalis, & Siciliæ Prorex inſtitutus fuit: quod tamen non ſine antiquiſſimo fecit exemplo. Veſpaſianus enim Aug. Titum filium prætorio præfecit, qui mox univerſi orbis rexit habenas, ut ait Svet. in hujus *vita*, *cap.6.* & Plin. in *ſua præfatione ad Titum*. Et Valentin. Imper. Valentem fratrem Comitem ſtabuli cum tribunitia dignitate fecit, auctore Marcell. Theodoſ. junior, Geneſium & Valerium ex uxore leviros, ejuſmodi honoribus affecit; illum quidem Illyrici præfectum, hunc autem Magiſtrum officiorum conſtituens, ut refert Zonar. in illius *vita*. Id vero à Prorege fieri eo hilarius potuit, quod ipſe eſt ipſorum Cohortalium Dux & Capitaneus: licet enim univerſi Regni ejuſque militum Capitaneus ſit generalis; hi tamen immediate ejus
milites dicuntur. Illorum vexillifer, Guidonerius, à noſtra voce 8
Guida, qua ducem ſignificamus, appellatur: quod munus jam olim Dn. Diomedes Carrafa obivit, nunc Dn. Jo: Hieron. Januarius eo fungitur, ille Nidi, hic Portus ſedilis Eques. Hi Cohortales, inquam, Proregis commenſales eſſe ſolent, & militaris Judicis, ideſt, *Auditoris campi*, ut vocant, juriſdictioni ſubſunt, tamquam milites. De patratis autem facinoribus extra ſuum territorium, ſiquidem gravia fuerint, à judice illius loci corrigi poterunt; ſin autem levia aut militaria, ad Magiſtrum militum mittuntur coercendi, juxta vulgatam diſtinctionem Gloſſæ in *l. magiſteriæ*, *Cod.*

Cod. de jur. omn. jud. quod late proſequutus eſt Dn. Mutius meus germanus in *de regal. quæſt.* 148. & more militum, cum armis & equis,
9 ſui muneris ſervitiis intendere debent: ad quæ prævio examine aliquando deſtinantur; licet ad Proregis voluntatem, horum utrunque obſervatum vidimus. Examen autem id intelligimus, ut pauliſper digrediamur, quod tranſvectio alio nomine dicitur, & exercitus recognitio, ſive recenſus, ſive recenſio, & vulgo *la moſtra*. Unde *recenſere exercitum*, apud Liv. & *recognoſcere turmas*, apud Svet. in *Aug. c.*38. & *tranſvehi equites*, apud Valer. Max. *lib.*2. *cap. de Inſtit. antiq. &* *equitum probatio*, apud eundem, idem prorſus ſignificant: ejus rei agendæ inſtitutor fuit Q. Fab. Max. ut auctor eſt Valer. *d. loco*, & Liv. *lib.*9. *in fine.* Bud. in *annot. pri.* Coraſ. *lib.* 1. *Miſcell. cap.*11. Hanc recognitionem intelligere videtur Vegetius *de re milit. lib.* 2. *cap.*27. cum ait: *Præterea & vetus conſuetudo permanſit, & Divi Auguſti atque Hadriani conſtitutionibus præcavetur, ut ter in menſe, tam equites, quam pedites educantur ambulatum (hoc enim verbo hoc exercitii genus nominant) decem millia paſſuum, armati inſtructique omnibus telis pedites, &c.* Et certe exercendo recognoſcitur exercitus. Hæc à Græcis aliquando dicitur ἐξέτασις Jul. Pollux *lib.* 1. *cap.* 10. Xenoph. in *œcon.* βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων: *Rex quotannis recenſet ſtipendiarios*: aliquando dicitur πομπὴ, *pompa*. Plato *de legibus* πομπὴν τῶν ἵππων, *pompam equorum*, ideſt, equitum recognitionem, dixit: & Demoſth. Ἐχειροτονήσατε, inquit, τοῦτοι ἵππαρχον, ὀχεῖσθαι διὰ τῆς ἀγορᾶς ταῖς πομπαῖς οὐ δυνάμενον: *Hunc inſtituiſtis Præfectum equitum, qui in recognitionibus, per plateam equo vehi non poteſt*: quo in loco Budæum virum clariſſimum non poſſum non demirari, qui *l.*2. *ff. de in jus voc.* militum tranſvectionē, à Græcis ὀχεῖσθαι διὰ τῆς ἀγορᾶς, ideſt vehi per plateam, dici ait; adducta hac Demoſthenis auctoritate: cum verba iſta, non ad tranſvectionem, ſed ad præfectum equitum referat Domoſthenes. Profecto autem *referri in numeros*, eſt ſcribi in li- 10
bro ubi lecti milites conſcribuntur, quod vulgus *Arrollare* dicit, quando librum illum *Rollum* appellat. Ulp. in *l. jure militari*, & *l. ex eo*, *ff. de teſt. mil. Ex eo tempore quis jure militari incipit poſſe teſtari, ex quo in numeros relatus eſt*. Plin. *lib.*4. *epiſt. Neque enim adhuc nomen in numeros relatum eſt*: quod & *diſtribui in numeros dicitur*; idem *lib.* 10. *epiſt. Ut jam ſacramento dixerant, ita nondum diſtributi in numeros erant.* Et is liber alias *Matricula* dicitur, *l. ſcriniarios*, *C. de teſt. mil.* *l.*3. *Cod. de princ. agent. in reb. lib.*12. *l. pen. & fin. Cod. de commeatu*, *eod. lib.* Veget. *de re mil. lib.*1. *cap.*26. Modeſt. *de vocab. rei milit. paulo poſt principe.* Alber. late in *d. loc.* Franc. Duar. *de milit. teſt.* 11
*cap.*2. ultra allegata per Fret. *de ſuf. feud. lib.*2. *cap. quis dicatur Dux*, *n.*33. & *cap. prima differentia*, *n.*21. Certe Cohortalium numerus, ceu militaris copiæ, ſemper præſtitutus fuit: etſi non me lateat Cohortalium nomine omnes qui ſub P.P. militabant ipſique miniſtrabant, veniſſe,

qui

qui & *apparitores* dicebantur: de quibus Pancirol. in *Notit. Imper. Orient. cap.9.* Erant itaque Cohortales Proconſulis & Legati quadringenti, *l.2. Cod. de apparit. proconſ. & legati*, *lib.* 12. iſque numerus Præfecto præt. fuit ad centum uſque arctatus, *l. per illyricum*, *Cod. de cohortal.eod.lib. Novell.24.de Præf. Pyſid.* & hic numerus eſt apud Vicer. præfinitus; quorum quinqua-
12 ginta regnicolæ; reliqui hiſpani eligi conſuevere: quod tamen perpetuo non obſervatur. Hi etiam *Beneficiarii* dici reperiuntur, *l.officiales, Cod. de epiſcop. & cler. l.beneficiarii, Cod. Theodoſ. de cohortal.* Thalalæus *lib.45.Baſilic.* ex auctoritate Patricii Macaritæ: idque nomen à beneficio, quod conſequebantur, emeruerant: prius enim à provinciis annonam, ideſt cibaria, accipiebant, poſtea vero à Principe fuerunt ipſis ſalaria conſtituta, *l.annonam, Cod. de erogat.mil.*
13 *anno.* quod & hodie perdurat; ex Principis enim ærario ſtipendium Continuis elargitur. Iis, (ſicut & omnibus *Præfectiariis*, ideſt qui Præfecto præt. ſuberant) ſi moriebantur inteſtati abſque legitimis ſucceſſoribus, ſuccedebat Præfectus præt. *l.fin. Cod. de apparitor. Præf. præt. lib.* 12. hodie tamen apud nos non eſt ita: ſolum enim officii collatio, cum quis ex iis decedit, ad Præfectum præt. ſpectat. Reliquis autem militibus inteſtato decedentibus abſque hæredibus, jure ſuo ſuccedit legio, ſub cujus vexillo militaverunt, *l. 2. Cod. de hæred. decur. l. ſi quis filio*, §. *ejus*, *in fi. ff. de his quib. ut indign.* Sed hodie caducarum militum hæreditatum in hoc Regno, piiſſimus Rex ſucceſſorem fecit Valetudinarium D. Jacobi hujus Urbis nationis Hiſpanæ; in quo ægrotantes ejus nationis milites ſummæ curæ habentur: ut ſic videatur à jure communi non receſſiſſe, & his conſuluiſſe, qui ob valetudinem ſtipendia merere nequeunt: & jure quidem; ſervire enim nobis cenſentur ii, quos curamus ægros, *l. arboribus*, §. *de illo*, & *ibi* Gloſ. *ff. de uſufructu, l.cum hæres*, §. *Stichus*, *ff. de ſtatulib.* Iſern. in *cap.1.* §. *quin etiam*, *ante num.3. Epiſcop. vel Abbat.* Bartol. in *l opera teſtamento*, *ff. de uſufruct. leg.* Bald. in *l. fin. Cod. de condit. & demonſtrat.* Par. de Put. in *tract. Synd. in ver. Si officialis*, *num.* 3. quod ſi poſt aditam hæreditatem legitimus forte ſucceſſor apparuerit, Valetudinarium illa cædere cogitur: nam mortuo militante, aliquid ad hæredes tranſire debet Gloſ. in *l.1. Cod. de annon.civil.lib.*11. Poſt Cohortales, Regni Proceres, ideſt Barones, ſequuntur ſuo ordine, Defenſores civitatum, Comites, Marchiones, Duces, Principes, de quibus aliqua jam diximus. Poſt hos, Civitatis Decuriones, ideſt *Electi*, veniunt, numero ſeptem: ultimus ex populari cœtu, ſex primi ex nobilibus: & de his *lib.2.* dicendum prætermittimus. Electos ſequuntur Septemviri Regni, ſive ſeptem primores Regiæ miniſtri, ideſt ſeptem primarii Regis officiales; vulgo *ſeptem Regni officia* dicti, nempe *Cancellarius*, *Magiſter equitum* ſive *militum*, qui alio nomine *Comes ſtabuli*, & corrupte *Conteſtabilis* dicitur, ut ex Ammono Monacho docet Briſſon. *de verb. ſignif. lib.3.*

li-

licet aliter ſentiat Cujac. in *l. un. Cod. de comit. & trib. ſchol. lib.*12. Budæus *Conſtabularium* appellat. *Pincerna maximus*, *Camerarius*, *Juſtitiarios*, & *Maris Admiratus*. *Prothonotarius* autem, quia à Præſidente Sac. Conſ. agitur, cum his non equitat. Et hi omnes uno communi nomine *Miniſteriales hoſpitii* appellari ait Bud. in *l.fin. ff. de ſenat.* de quorum muneribus abunde agit Fretia in ſuis *lib. de ſubf.* Poſt hos incedit Prorex, ut dictum eſt, Civitatis Syndico ad ejus lævam equitante, hic inde à pedeſtri cohorte, ideſt à
14 Celeribus circumvallatus: hos, *Alibarderios* barbare nominant, ab haſtatis armis, quibus utuntur, impoſito nomine, quas *Alibardas* dicunt: quos tamen, eoſdem eſſe ac Celeres, dignoſci licet tum ex Plutar. in *vita Rom.* ubi eos Romuli comites, ac ad ejus corporis cuſtodiam deſtinatos ait, fuiſſeque numero tercentum, quod & Liv. dixerat & Lætus affirmat; tum etiam ex Dioniſ. Halicar. *lib.*2. qui Celeres Regem per urbem haſtatos comitari, ejuſque mandata obire dixit; tum demum ex Pard. Prat. in *ſuo theſ. jur. lib.*3. qui apud antiquos, Scythas fuiſſe refert; quemadmodum apud nos, Helvetii, vel Germani. Quæ quidem omnia ad noſtros *Alibarderios* affabre faciunt: unde Fretiæ avunculi mei opinio, qui *lib.* 2. *de ſubfeud. d. cap. Prima differentia*, *num.*20., *Continuos* eſſe dicit, façile reformari poteſt, ſalva tanti viri authoritate; etſi pro eo eſſe videatur Plin. *lib.* 33. *cap.*2. Feneſt. *de Magiſtr. cap.*2. & Pompon. Læt. item *de Magiſt. Rom. cap.*2. Alex. ab Alex. & Tiraq. *lib.*6. *cap.*22. Sigon. *de ant. jur. civ. Rom. lib.*2. *cap.*3. ubi Celeres equites fuiſſe tradunt, ut hodie ſunt Continui, non autem pedites, ut ſunt Alibardati. Dicti ſunt autem *Celeres*, ut præfati Auctores adnotant, vel à celeritate qua utebantur in obeundis mandatis, vel à Celere primo eorum Duce Remi interfectore: iique alias *Troſſuli*, alias *Flexumines* dicti fuere, qua de re iidem cauſam addunt:
Non autem eo eſt novus Germano- 15
rum uſus in hoc miniſterio, ut maxime antiquus dici non poſſit, quando vel à primis Romanorum Imperatoribus inſtituti fuere, ut refert Sveton. in *Galba cap.*16. his verbis: *Germanorum cohortem à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam, diſſolvit, ac ſine commodo remiſit in patriam*. Poſt Proregem ſubſe-
quuntur ex ordine milites togati: 16
quorum prima claſſis Regentibus Cancellariam debetur. Hi à Bud. in *l. nequicquam*, *ff. de off. proconſ.* *Magiſtri libellorum*, *Magiſtri requeſtarum* (eſt autem *Requeſta* gallica vox, item & Italica *Recbieſta*, & petitionem ſignificat) *Magiſtri ſcriniorum*, & *Præfecti libellorum* dicuntur. Capyc. in *compend. de Magiſtrat.* *Præfectos libellorum*, & *poſtulationum* eos nominat; quod eodem tendit. In eo honore fuiſſe legitur Papinianus apud Imper. Sever. Pertinacem, *l. reſcriptum*, *ff. de diſtract. pignor.* qui poſtea ab eodem Imper. Præf. præt. factus fuit, ut annotavit Cont. in *Catal. Juriſpr.* & Ulpianus apud Alexandrum, Lamprid. in *Alex.* & Tribonianus apud Juſtinian. *l. un.* §. 2. *ad fin. Cod. de novo Cod. fac.* Ab ipſis autem Impp. *Libellenſes ſacri ſcrinii* vocantur,

l.fin.

l.fin. §. 1. *cir.fin. Cod. ubi ſenat. vel clar. l.præcipimus*, §.*huic ſaluberrimæ*, *Cod. de appellat.* quamvis Pancir. in *Notit. Imper. Orient.cap.* 116. libellenſes alios eſſe autumet, nempe eos, qui reſponſa ſive decreta in libellis ſcribunt ex ordine Magiſtri ipſius libellorum, cujuſmodi ſunt hodie Scribæ mandatorum, ſeu ut vulgo *mandamenti*, allegando tex.in *l.ult. Cod.de diverſ. reſcript.* ubi tamen id non probatur, quando hujuſmodi ſcribæ in ea *l.* dicuntur *Memoriales*, *pragmaticarii*, & *Adjutores*. Porro libellorum
17 Magiſtri vel à Nerone, vel non multum poſt ipſum, originem habuerunt: prius enim ipſimet Principes, libellis ſubſcribebant ſignabantque, ut ex multis probatur authoribus, Svet. Capitol. Dion. Pancir. *loc. notato*: quod poſt etiam obſervatum legitur. Quam quidem denominationem, à libellis quos agunt, ipſis inditam eſſe, omnibus notum reor Quia vero multiplex eſt libellorum ſignificatio, opportunum duxi earum aliquas explanare, quo ſciatur de quo nos libello loquamur.
18 Certe *libellus* diminutum eſt nomen à libro, ut ſcilicet parvum denotet librum: eſt autem liber proprie cortex arboris: & quia ante chartarum inventionem, tenuiore illa cortice, quæ ligno inhæret, in ſcribendo antiquitas utebatur, factum eſt ut quævis ſcriptura, *liber* appellaretur. Sed ubi univerſum aliquod opus ſcriptum, & congeries ſcripta, ut ſic dicam, libri nomen ſibi retinuit; parva aliqua ſcriptura, libelli nomen eſt ſortita. Unde Goffred. in *ſumma in rubr.de libelli oblat. in princ.* libellum modicam ſcripturam definivit: & in hac etiam parvitate ſcripturæ, plures habet ſignificationes: aliquando enim denotat illud ſcriptum, quo actor intentionem ſuam adverſus reum exponit,dum in judicio illum convenit rei ſuæ perſequendæ gratia, *l.*1. *ff.de eden.* & *tot.tit. ff. de libelli oblat.* & vulgo *Comparitio* dicitur, vel etiam *citatio*, de quo Specul. in *tit.de libelli conceptione.* Et ejuſmodi plures interponi poſſunt in lite agitanda, ſecundum diverſa quæ coincidunt,quod pragmatici ſatis norunt. Eſt & alius ejuſdem ſpeciei libellus, qui Principis candidato, ideſt Præſidenti Sac. Reg. Conſil. ſub nomine Sacræ R. Majeſt. porrigitur: quo quidem lis incipitur, & communiter *Supplicatio* nominatur, Latinis, *ſupplex libellus* dictus. Martial. *Idem ſupplicibus vacat libellis*: de quo in *tit. Cod. quando libel. princ. dat. lit. conteſt. fac.* in tit. autem *ff. de offic. quæſt.* LIBER dicitur. Libellus item eſt aſſertoria epiſtola, quæ vulgo *Credentia* vel *Certificatio*, & alicubi *Bulletinus*, vel *Salvaguardia* nuncupatur. Cum ſcilicet Magiſtratus,aut Univerſitas, aut etiam privatus quiſpiam, fidem facit pro ſubdito vel cive aut alio, de quavis re, *l.ſi publicanus*, §.*de rebus*, *ff.de publican.& vectigal.* Hoc etiam nomine ſignificantur & *apoſtoli*, ideſt literæ dimiſſoriæ, quas clerici extra diœceſim diſceſſuri, à ſuo Epiſcopo habere ſolent, *l. ſi qua per calumniam*, §. *præterea jubemus*, *Cod. de epiſcop. & cler. l.*1. *Cod. de mandat. princip.* & extat ſuus *tit. ff. de libell.dimiſſ.* LIBELLI item dicuntur ſchœdæ illæ monitoriæ ſeu intimatoriæ,

toriæ, quæ in foris, in angulis viarum, & in valvis eccleſiarum affiguntur, ut puta ſi quis extra communionem ejicitur, aut ſi quid amiſſum inventumve fuerit, quo populo innoteſcat, *l. falſus*, *§. pleriſque*, *ff. de furt.* & hi paſſim *Chartones* appellantur. Sunt & libelli paginæ item ſcriptæ, alicujus ignominiam indicantes ac in foris item proponi ſolitæ, & ut plurimum provocatorii ſunt, qui ex eo, *famoſi libelli* ſunt dicti, in ſuis *titulis ff. & Cod. de injur. & famoſ. libell.* vulgo *Cartelli*, nunc omni jure prohibiti. Libellus dicitur etiam oratio conſultoria aut monitoria, quam Principes in rebus arduis mittunt ad ſuos Magiſtratus, *l. item veniunt*, *§. præter hæc*, *ff. de petit. hæred.* vulgus *Cedulam* vocat, truncato vocabulo à *Schedula*. Libelli tandem (ut alias omittamus ſignificationes) ſunt compendiariæ illæ ſcripturæ, quibus populares ſolent Principibus ſuas exponere neceſſitates, *l. non diſtinguemus*, *§. cum quidam*, *ff. de arbitr.* à Latinis *libellus memorialis* nuncupatus, unde hodie ſimpliciter *Memorialis* dicitur; de quibus meminit Svet. in *Aug. cap.* 50. *&* 53. & in *Domit.*
19 *cap.* 14. *&* 17. & in *Ner. cap.* 15. &
de hoc libellorum generem intelligimus in præſenti. Per ejuſmodi libellos, quæcunque cauſæ cognitionem exigunt, expediri non poſſe, non audita altera parte, cautum eſt in *l. nequicquam*, *§. ubi decretum*, *ff. de offic. proconſ. l. omnia*, *ff. de reg. jur.* quod tamen, alioqui ex ſe ſatis clarum, Accurſius cum perperam intellexiſſet, miſera perplexitate convolvit. Sane libellis ſubſcribere ſolebant diem, menſem, & Conſules juxta *tit. Auth. ut præponat. nom. Imp.* qua de re affertur exemplum à Jac. Rævardo in *l. omnia*, *ff. de reg. jur.* hac forma: *Jubentius Celſus Promagiſter ſubſcripſi III. Non. Nov Antio Pollione, & Opiniano Conſſ.* Quod autem *Promagiſter* dixit & non *Magiſter*, inde factum, quod Jubentius hic Celſus non Magiſter libellorum erat, ſed Aſſeſſor Hadriani, ut author eſt Spart. niſi quis unum pro alio accipere velit. Eſt etiam libellus menſuræ genus, ſeu potius *regula* quædam menſurarum, vulgo etiam ſic dicta. Legitur & *libellum* genere neutro, diminutivum à *libo*, & pro exiguo pane accipitur: licet libum non panis, ſed placentæ ſit genus, & pulmenti: *Judices* (inquiunt Hon. & Theod. *de epiſc. aud.*)
victualem ſubſtantiam non haben- 20
tibus, faciant miniſtrari, libellis duobus vel tribus diurnis, vel quot exiſtimaverint Commentarienſes. quam tamen vocem Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 17. à *libella* ductam putat, ideſt à parva libra; tu eum vide. Cum libellorum Præfectis, ut inſtitutum proſequamur, coequitat Theſaurarius Generalis, qui principis pecuniæ utcumque erogandæ præeſt: antiquis *Quæſtor ærarii* dicebatur, *l.* 2. *ff. de orig. jur.* ſub Cæſaribus autem, *Comes ſacrarum largitionum*, de quo frequens mentio habetur in Cod. & apud Caſſiodor. *lib.* 6. *Var.* Equitat & Secretarius Regni, qui libellos miniſtrat; hunc *à libellis* appellavit Sveton. in *Domit. cap.* 14. cum ait: *Epaphroditum à libellis capitali pœna condemnavit.* Juſtinianus *Chartularium ſa-*

cri cubiculi, *& codicillorum*, ideſt libellorum appellaſſe videtur in §. *ſic igitur*, *Auth. ut jud. ſin. quo. ſuffr. collat.* 2. Certe ii, *quibus pietatis noſtræ arcana* (inquit Imp.) *merito committuntur*, ideſt *Secretarii*, ut nunc dicimus, plures erant, & omnes uno nomine dicebantur *Proximi ſacrorum ſcriniorum*, de quibus eſt integer *tit. C. lib.* 12. ſic dicti, ut Pard. Prat. autumat, quod Magiſtris ſcriniorum ſint proximi & æque ſpectabiles, ac ſecundum ab iis locum & dignitatem habeant. Sacra vero ſcrinia erant omnino quatuor, ideſt memoriæ, diſpoſitionum, epiſtolarum, & libellorum, *l. ſi quis in ſacris*, & alias, *d. tit. l. ult. C. de decur.* Scrinium memoriæ erat, ubi Principis adnotamenta ſervabantur; Scrinium diſpoſitionum Principis decreta & cognitiones continebat; Scrinium epiſtolarum, ad Principis epiſtolas, tam miſſivas quam reſponſivas, ſervandas conſtitutum principio fuit, dein vero civitatum poſtulata, & legationes eodem inferri cœperunt; Scrinium libellorum, ubi ſupplices libelli Principi oblati cuſtodiebantur, quibus qui præficiebantur, appellati erant, ut diximus, *Chartularii*, *Chartophylaces*, ideſt chartarum Principalium cuſtodes, *Proximi ſacrorum ſcriniorum*, & *Scriniarii*: & ſcriniarius idem eſt ac Chartularius, ut Suidas eſt auctor: latine autem, à libellis, à memoria, ab epiſtolis, nota dicendi forma, dicebantur. Lampr. in *Alex. Poſtmeridianis horis ſubſcriptioni & lectioni epiſtolarum ſemper dedit operam*, *ita ut ab epiſtolis*, *à libellis*, *& à memoria ſemper aſſiſterent.* Ab epiſtolis autem, qui intimus erat, tanta adhibebatur fides, ut immutandi & corrigendi facultatem haberet, quæ Princeps dictaverat, & ut plurimum ipſe ſcribebat, accepto ſolum à Principe argumento, annulumque Principis ſignatorium apud ſe retinebat, ut ex multis docet Pancir. in *Not. Imperii*: idque Secretariis Regis Viceregisve referri poteſt, quibus tantum defertur authoritatis & fidei, ut innumeras penes ſe teneant paginas albas à Principe ſubſcriptas, ut cum res expoſtulaverit, præſto illas habeant, & Principis nomine mittant: ut plurimum vero abſque Principis ſubſcriptione, ſolum juſſu ſcribunt epiſtolas, & æque habentur veræ ac ſi à Principe ſubſcriptæ fuiſſent. Budæus in *l. nequicquã*, *ff. de off. proconſ.* duo ſcriniorum genera ponit; altera quæ *ſtataria* appellat, in quibus monumenta ad Imperii & Regni ſtatum ſpectantia aſſervantur, cujuſmodi eſt apud nos Reg. Cancell., & hæc ſunt quæ *Principis adnotationes* ſupra nominavimus: altera *viatoria* nuncupat, & ad privatorum cauſas referuntur. Certe ſingula tribunalia ſuum habent ſcrinium, & ſcriniarium, quem adhuc *Secretarium* dicimus: & id quidem non parum confert ad Viceregis cum Præfecto prætorio comparationem quando in ſcriniis etiam conveniunt. Equitat etiam cum ſupra- 21
dictis Regens Mag. Curiæ Vicariæ, quem Præfecto Urbi, vel Prætori coæquare poſſemus. Poſt quos veniunt Principis Aſſeſſores, quorum munus verſatur circa cauſarum; tum civilium, tum criminalium cognitiones; circa poſtulationes, ideſt an qui poſtulat ſit prohibitus poſtulare necne; circa libellos, an ſcili-

cet

cet ſint bene vel male concepti; circa edicta, circa decreta, & circa epiſtolas, ſeu, ut vulgo dicunt, *commiſſiones*, Judicibus alterius provinciæ mittendas, *l.*1. juncta Glo. *ff. de off. aſſeſſ.* Dicuntur etiam *Comites*, *l.diem functo*, *eo. tit.* licet Angel. *ibi* contra ſentiat; dicuntur tandem *Conſiliarii*, nomine ſibi vendicato à conſiliis, quæ Principi dant, *l.pen. d. tit. l.*3. & *l. in conſiliariis*, *Cod. eod.* Et hoc nomen adhuc communiter retinent, quando vulgo *Regii Conſiliarii* appellantur: & communi ſcribentium uſu; *Senatores* etiam appellari cœperunt; quod paſſim apud juniores eſt inve-
22 nire. Nos de Conſiliariorum & Senatorum comparatione aliqua diximus in hoc libro. His qui præeſt, *Præſidens ſacri Conſilii* nunc dicitur: antiquioribus *Principis Candidatum* appellatum autumo; cujus opinionis eſt & Capyc. in *lib. de Magiſtrat.* ab Ulp. dicitur *Quæſtor*, *l.*1. *ff.de off. quæſt.* Bodæus autem *ibi*, *Quæſtores candidatos*, à principis ſeu potius Cæſaris candidatis, ut ipſe ait, alios eſſe cenſet: tu eum conſule. Hi ab Auguſto primum inſtituti fuere ſecundũ Dion. *lib.*54. eoque munere functum aliquando fuiſſe Tribonianum apud Juſtinianum, teſtis eſt ipſemet Juſtin. in pluribus ſuis Codicis ſua-
23 rumque Inſtitutionum locis. Sequuntur deinde Præfecti fiſci, ſive Procuratores Cæſaris, vulgo *Præſidentes Reg. Cameræ* appellati. Hi ſunt qui litibus judicandis inter fiſcum & privatos præſunt, *tot. tit. Cod. ubi cau.fiſc.* Juriſdictionem autem extra fiſcales cauſas non habent, *l.*1.*Cod. de juriſd. omn. jud.* In jure diverſis ſignificantur nominibus; aliquando enim, ut diximus, *Procuratores dominici* nominantur, *l.*1.*C. de repud. vel abſt. hær.* Conſtant. Harmon. in *epit. jur. civ. tit. de dignit.* aliquando *Curatores Cæſaris*, *l.*3. *ff.de offic. procur.Cæſ.* aliquando *Curatores Reip. l. curator*, *Cod. de modo mulct.* aliquando *Rationales*, *l.ad fiſcum*, & *l.nullum*, *Cod.ubi cau. fiſc.* *ff. de offic. procur. Cæſ.* in *rubr. l.ult. Cod.de advoc.fiſci.* & alibi paſſim: aliquando *Præſidentes ſacri ærarii*, *d.l.ult.* Lamprid. in *Alex. Ubi aliquos voluiſſet vel rectores provinciis dare, vel præpoſitos facere, vel Procuratores*, ideſt *Rationales, ordinare*, &c. Hodie tamen diverſi ſunt Rationales à Procuratoribus Cæſaris: quippe qui non ipſi ſunt procuratores, ſed qui procuratoribus referunt quid receptum, quidve expenſum ſit ex patrimonio principis; vel qui acceptum & expenſum rationibus referunt, ideſt in rationariis libris, (vulgo *Regiſtra*) deſcribunt: græce λογισταὶ, ideſt rationarii, ut protulit Marcell. iique idiotæ ſunt: ex quibus tamen aliqui in procuratorum ipſorum cœtum cooptantur, & *Præſidentes idiotæ* dicuntur: cum cæteri ex Juriſperitis eligantur. Quibus, qui præeſt, *Locumte-* 24
nens Regiæ Cameræ nobis dicitur; antiquioribus autem *Comes rerum privatarum* dicebatur, vel *Comes ſacri patrimonii*, *l. un. Cod. de offic. com. rer. privat. l.ſi quis*, *Cod. ubi cau.fiſc.* interdum *Comes domorum*, *l.fi.d.tit.* Quamvis hunc Comitem, *magno Camerario* rectius æquari cenſerem; quandoquidem *Locumtenens* vices gerit ipſius *magni came-*

 me-

merarii,cujus etiam dicitur Locum-
tenens: eum Græci interpretes, ut
refert Prat.*lib.6.Baſil.*ita definiunt.
Κόμης τῆς ἰδικῆς περιουσίας ἤγουν ὁ
φροντίζων τῶν πραγμάτων τῶν ἀφω-
ρισμένων εἰς τὰς ἰδίας χρείας τοῦ βασι-
λέως: *Comes privatæ ſubſtantiæ,
ideſt qui rerum in proprios uſus
Principis deſignatarum, curam ge-
rit*. Idque per *Rationales*, ideſt
procuratores, agere, Caſſiod. refert
in ejus form. *lib. 6. Var.* Is à Seve-
ro fuit prius inſtitutus ſecundum
Spart. & diverſis nominibus appel-
lari legitur, præter illud: dicitur
enim *Procurator Cæſaris*, de quo eſt
*tit. ff.de off.proc. Cæſ. l.1. l.2. Cod.de
mo. mulct.* & *Curator Cæſaris*, *l. fi.
eod. tit.* & *Rationalis Cæſaris*, ut eſt
in *rubr. ff.de offic.proc. Cæſ. vel Ra-
tional. l.ad fiſcum, cum aliis, Cod.
ubi cau.fiſc.* & *Procurator privatæ
rationis*, *l.procurator, Cod.de eden.*
& *Magiſter rei privatæ*, *l.fin. Cod.
ubi cauſæ ſtat. agi deb.* & alias, ut
per Pancirol. in *Notit. imper.orient.
cap.* 87. ubi de eo abunde. Capyc.
Majorem Domus Principis eſſe dicit,
quod non omnibus probatur. Dicta
eſt autem *Summaria*, ut id obiter
appendam, præter ea quæ de hac re
ſuperius dixi, vel quod ſit *ſumma
hera*, ideſt domina rerum fiſcalium;
vel quia agit *ſumma æra*, ideſt ſum-
mas pecuniarum, quod eodem re-
fertur; vel quia ſummam rei prin-
25 cipalis examinet. Hos ſequuntur
triumviri capitales, ideſt Judices
criminales; ad quos capitalium
cauſarum animadverſio ſpectat, *l.2.
§.deinde cum eſſet,ff.de orig.jur.*alias
Judices quæſtionis appellantur, *l.1.
§.1. ff.ad leg. Cornel.de ſicar.* Ulp. in
l.ſolemus, ff.de judic. LATRUNCULA-
TORES appellat: & communiter à
noſtris, ideſt à Juriſconſultis, *Judi-
ces maleficiorum* dicuntur. Cum
his duumviri litibus dijudicandis
præfecti, ideſt Judices civiles, obam-
bulant. Quibus ſuccedunt Advo-
cati fiſcales duo, alter Mag.Cur. 26
Vicariæ, alter Reg. Cam. Summa-
riæ: & ille quidem, *Quæſtor parici-
dii* dicitur, qui capitalibus rebus
perquirendis præeſt, *l. 2. §. deinde
cum ærarium, ff. de orig. jur.* Feſt.
*lib.*14. & dicitur *paricidium* quaſi
paris cædes: unde qui ſui parem,
ideſt hominem cedit, paricida vo-
catur. Priſcianus autem tam à pari
quam à patre deduci commonſtrat,
unde & paricidum & parricidium di-
ci: hic autem, *fiſci Patronus*, quia fiſco
contra privatas perſonas patroci-
nium præſtat. Hos ab Adriano pri-
mum inſtitutos ait Bud.in *l.un. ff.de
off. quæſt.* & probari videtur, ex
*l. non intelligitur, §.divus, ff. de
jure fiſci*, de quib. in ſuo *tit. Cod.
de advoc. fiſci*. Cum memoratis
ſunt etiam commemorandi Judices
militares, vulgo *Auditores campi*
vel *exercitus* dicti, de quibus in
ſuo *tit. Cod.de offic.Jud.milit.* & ali-
bi. Terga Proregis cum Regentibus, 27
tenent etiam Conſiliarii ſtatus, quos
alias, *bellicos Conſiliarios* appella-
vimus; à Cæſaribus, *Comites con-
ſiſtoriani*, vel *ſacri conſiſtorii* di-
cti, qui intimo Principis conſi-
ſtorio aſſiſtunt, ſecundum Prat. in
ſuo *Theſau. lib.3.* de quibus fit men-
tio in *l. un. §.1. Cod. de no. Cod.fac.*
& *l. laudabile, §. 1. Cod. de advoc.
diverſ. jud.* præter alia loca & ſuum
tit. Cod. de comit. conſiſtor. lib. 12.
Eſt autem conſiſtorium, ut Varinus
ait, θεῖον συνέδριον, id eſt, *conſeſ-
ſus*

ſus ſacer; quod ad Principis conſeſſum refertur: vel ut Suidas, Συνέδριον καὶ τὸ σύστημα ἔνθα περὶ τῶν ἐπειγόντων βουλεύονται: ideſt, *conſeſſus & congregatio ubi de arduis ſtatuunt rebus*: quapropter à ſtatuendo ſibi nomen ſumpſerunt, & *Conſiliarii Status* dicuntur. Id autem differt conſiſtorium à conſilio, quod conſiſtorium ad illud tantum conſeſſum refertur, ubi Princeps aſſidet, ut notatur ex Ammi. Marcell. *lib. 15.* & Varino modo citato, & *Auth. de appell. & intra quæ temp. §. ad hæc ſancimus*: & comitatus proprie de Principis aula dicitur, ſecundum Alc. in *l. pupillus*, *§. territorium*, *ff. de verb. ſignif.* licet ad alios etiam extendatur, ſicut & conſiſtorium ad eos etiam referri poteſt, qui juris dicendi poteſtatem habent, *cap. romana*, *de appellat. in 6.* Conſilium autem, uti Theophil. *Inſtitut. quib. ex cau. manum. non lic. §. eadem lege*, definit, eſt Συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν κατὰ ῥητὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον συνισταμένων, ideſt, *conſeſſus certorum virorum*, *præfinito anni tempore convenientium*. Conſilium igitur refertur ad ordinarios Magiſtratus; conſiſtorium autem ad eos qui Principis nutu congregantur: idque clariſſime conſtat ex *l. quiſquis*, *§. 1. Cod. ad leg. Jul. majeſt.* & ab Ambr. in *epiſt.* CONSISTORIANI dicuntur qui ad principale conſilium eliguntur.

28 Hi ſunt (quod à nemine quod ſciam, eſt hucuſque obſervatum) quos *Patricios*, ideſt *Principis patres* Juſtinianus appellat, *Inſtit. quibus mod. jus patr. poteſt. ſolv. § fil. fam.* & in *l. nemini*, *Cod. de conſul. lib. 12.* qui ob eam dignitatem liberantur à patria poteſtate. *Patreſque Principis* dicuntur, quod illi conſulunt quid ſit ipſi agendum in rebus arduis urgentibuſque, ad quod præcipue ipſos ſibi elegit, quaſi Reipublicæ patronos tutoreſque; inquit Bud. in *annot. prior.* Unde patriciatus dignitatem, ſummam omnium vocat idem Juſtinian. in locis jam allegatis. Idque ex Svida facilius, ni fallor, perſpici licet, qui eos patres Reip. eſſe ait, ac ſupremam dignitatem indictivi conſilii obtinere. Eſt autem indictivum ſive indictum conſilium, quod pro emergentibus reip. neceſſitatibus convocatur: ut differat ab ordinario conſilio, quod ſtatis certiſque diebus cogitur. Hos Bud. *Pares Franciæ*, 29
quos vocant, eſſe dicit, qui reip. conſtituendæ ſunt præfecti; eorumque uſum antiquiſſimum eſſe commonſtrat ex Hom. *Odiſſ. lib. 8.* Non ſum tamen neſcius quod apud hiſtoſtoricos, haud ſane multum antiquos, *Patricii*, duces exercitus eſſe videntur. Paulus enim Diaconus *lib. 3. de geſt. Longobard. cap. 6.* Narſetem Juſtiniani ducem in Italia, *Patricium* nominat. & Joan. Zonaras in *Juſtin.* Beliſarium itidem *ducem patricium* appellat. & hujuſmodi innumera ſunt exempla & apud eoſdem authores, & apud Procopium, Joan. Curopal. Niceph. & alios ejus claſſis. Sed hanc ambiguitatem nemo morabitur, ſi ejuſmodi duces ex jam dictis patriciis eligi notabit ex Suida, & hodie in frequenti rerum uſu obſervabit. Illud non omittedum quod Sigon. in Annotat. in Liv. admonuit ex eod. Livio, Dionyſio, & Plutarcho edoctus; nempe patricios antiquos Romanorum, eoſdem prorſus fuiſſe, ac pa-

tres,

tres, & Senatores principio jam à Romulo electos numero centum ad remp. conſtituendam: eorum autem deſcendentes ex conſuetudine vocari cœpiſſe etiam patricios: quo fit, ut differentia inter antiquos illos, & hos, de quibus loquimur, patricios, à Budæo annotata, quaſi corruat. Solent profecto hi patricii, ſive Comites Conſiſtoriales, eligi ut plurimum titularii, & ex antiqua prole prognati, ac militari ſolertia & experientia illuſtres; & qui juvenilibus laboribus, magiſteriæque poteſtatis ſudoribus, clari facti ſunt, *l.3.Cod. ubi ſenat. vel clar.* Ad quod facit nobiliſſimum axioma illud Juſtiniani in *conſtit. de confirmandis Inſtitut.* Imperatorem ſcilicet & legibus & armis oportere eſſe munitum; ut pro pro legibus intelligat Juriſperitos; pro armis, armorum expertes; qui utroque tempore, nempe bellorum & pacis, recte illi conſulant, quo rempublicam apte gubernet. Quod in pace quidem, per magiſtros libellorum, alioſque togatos milites; in bellis vero, per hos Status Conſiliarios aſſequitur. Et iſti magiſteriam conſequi ſolent poteſtatem, ideſt magiſtri militum creari, *l.magiſteriæ, Cod.de juriſd. omn. jud.* etſi non deficiant qui eam *l.*non de magiſtro militum, ſed de magiſtro officiorum intellexerint. Ex eorum enim cœtu Proreges eliguntur, & milites aurei velleris, prout noſtra tempeſtate vidimus M. Anton. Columnam Ducem Terræ Novæ, militem aurei velleris, Status Conſiliarium & in Siciliæ Præfectum præt. elatum: & Andream Auriam ejuſdem Conſiſtorii Comitem, maris præfectura inſignitum. Hunc Præfectum Græci *θαλασσοκράτορας*, ideſt *maris Imperatorem* nominant, ac à Polycrate Sami tyranno prius excogitatum refert Herodot. *lib.3.* Eliguntur ex iis etiam Comites rei militaris, ideſt *Capitanei ad guerram*, ut vocant, *l.1.Cod. de comit. rei mil.lib.12.* Luc.de Pen. in *l.tam collatores, col.2.Cod.de re milit.* Caſſan. in *catal. par.6.conſid.14.* Pyr. *de Magiſtrat.Rom.* Singulos autem horum procerum ordines, 30
in ſua loca diſtribui curat Oſtiarius, quem *Vſcerium* dicunt, ni *magiſtrum caremoniarum* appellare mavis. Latine *Claſſicus*, vel *Claſſiarius* dici poterit, quia pompam in claſſes diſtribuit, Liv. *lib.5. vocatis claſſico ad conſilium militib. &c.* Non abſimilis illis videtur, qui in ſacris conſtitutionibus *Silentiarii* dicuntur. Imo ſi Zonaræ creditur, idem erit: is enim in *3.to.annal.* dicit, Silentiarium infimæ eſſe dignitatis in palatio. Id autem lubens pertranſire nequivi, quod Capyc. ait *Vſcerium* hunc, Magiſtrum officiorum eſſe: cum Magiſter officiorum ſupremæ ſit dignitatis & excellentiæ: quippe qui aulicorum offi- 31
cialium cauſas diſceptabat, *l.ne ad diverſa, Cod. de ſilent. lib.12. l.in ſacris, Cod. de prox. ſacr. ſcrin.l.2. & 3. Cod. ubi ſenat. vel clar.* & aliis compluribus: ſub cujus diſpoſitione erant etiam fabricæ, & proinde Judex fabricenſium erat, *l.fi. Cod. de fabricenſ. lib.11.* item & ſcrinia memoriæ, libellorum, epiſtolarum, diſpoſitionum, & ſcholæ ſcutariorum, armaturarum, ſeniorum, agentium in rebus, admiſſionales, Cancellarii, curſus publici poteſtas, &c. *l. judicibus, Cod. de curſu publ.*

*blic. lib.*12. & notat Pard. Prat. in *Theſ. jur. lib.*12. cujuſmodi munere functum fuiſſe Tribonianum apud Juſtinianum ipſemet Imper. teſtatur in *l.*2. *in fi. Cod. de ver. jure enucl. in proœm. Inſtit.*& alibi non raro. Et Prat. *loc. jam citat.* Præpoſito hoſpitii in Gallia pene adæquari ait: de quo eſt *tit.* in *lib.Cod.* Ejus officii formula habetur apud Caſſiod.*lib.6. Var.* & de eo vide Pancir. in *Not. Imper. orient. cap.*62. *cum ſeqq.*

A D N O T A T I O N E S

Omnium igitur primos aſſiduos Regis equites apparere dicebamus, quos vulgus Continuos appellat.

Vel Celeres dicebantur milites 300.quos Romulus ad cuſtodiam corporis ſui delegerat; à celeritate dicti; quod belli neceſſitate tum equites, tum pedites expediti pugnabant, Zaſ. in *l.*2. *ff. de orig. jur.*

Sane cohors prætoria erat, &c.

Cohors prætoria inſtituta fuit à Scipione Africano, ut refert Carol. Sigon. *de ant. jure prov. cap.* 2. Hic enim primus, ait Feſtus, fortiſſimum quemque delegit, qui ab ſe in bello non diſcederent, & cætero munere militiæ vacarent, & ſexquiplex ſtipendium acciperent.

Et is liber alias matricula dicitur.

Matricula dicitur à matrice in qua concipiuntur filii, quia in ea deſcribuntur milites, officiales, & clerici, *l.*1. *Cod. de offic. mag. offic. l. fin. Cod. de offic. præf. urb.*

Reliquis autem militibus inteſtato decedentibus ſuccedit legio, &c.

Idem in officiali decedente ſine hærede; ut ſcilicet alter officialis collega ei ſuccedat in certam portionem, *tex.* in *l. officialis*, *Cod. de epiſcop. & cler.*

Ut refert Sveton. in Galba.

Et Dion in *Severo.*

Secretarii, ut nunc dicimus, plures erant.

Et nos eum, qui *cifra* vocatur habemus, & penes Viceregem pro arduis belli ſtatuſque rebus inventus, ut late deduximus *ſupra* in *cap.*6. Sed certe Principes ipſi primo ſcribebant, ſed poſtea inventus fuit qui Magi-

ſter

A ſter epiſtolarum vocabatur, & ſacrorum ſcriniorum, de quo in *l.7. Cod. ſi contra jus vel publ. util.*

Equitat etiam cum ſupradictis Regens mag. Cur. Vicariæ.

Et Scriba rationum; qui præcedit Theſaurarium, & Theſaurarius Regentem Mag. Cur. Vicariæ, & iſte Secretarium Regni, qui omnibus eſt poſterior.

Quibus ſuccedunt Advocati fiſcales duo:

Fiſci advocatos etiam olim fuiſſe duos habemus ex *l.binos*, *Cod.de ad-* B *voc.diverſor.judic.* unus generalis, alter ſpecialis, de quibus in *l.1.& 2. Cod. de advocat. fiſci*. At in Francia unus reſidet ſemper in parlamento, alter in ballivatu, ſed non intitulatur procurator generalis, ſed Regius in ballivatu. De quorum deſtinatione meminit Præpoſitus Cardin. Alex. in *tract.de pa jur. fir. §.ad hac, de uſib. feud.* quæ cum multis circa Fiſci patroni dignitatem habes ex Caſſan. in *Catal. par.7. conſider. 34.* Nos autem de ejus origine, neceſſitate, atque de incumbentibus ad ejus officium plene dicimus in noſtro *tract. de Regalib. Reg. Neap.* in quo praxis detegitur non inutilis pro rebus juſtitiæ adminiſtrationem concernentibus. Et ii quidem olim ex cœtu privatorum Advocatorum eligebantur, ac per biennium adminiſtrabant, ut tradit Guid. Pancirol. in *Notit. Imper. oriental.* Sunt igi- C tur etiam hodie duo, alter Mag. Cur. Vicariæ, alter Reg. Cameræ Summariæ. Et D. Orificius illum Mag. Cur. Vicariæ tanquam digniorem ſibi elegit, data ipſi optione, cum uterque prius unus eſſet; non quod ego in eo verſatus id meæ dignitati applicem, ne æmuli dicant contrarium, ut ne id ſervitium magnifaciam in ſuprema promotione.

Curſus publici poteſtas, &c.

In hoc Regno atque adeo in hac Civitate eſt hæc poteſtas curſus publici uni Archiverædario collata, qui propterea *Curreriuſ major* vulgo dicitur, jamdiu quidem inſtitutus à Rege, qui ſolus curſum publicum exercet ad D literas regias ferendas, atque alia, quæ celeritatem requirunt, quod nemo alius facere poteſt. Et ratio quidem privativa quæ confidentias & Principis ſervitium concernit, ſecretum facit, & in Principis eſt arbitrio, ſi alias ferri velit cum ſuis. Et abſque Viceregis licentia non diſcedit, nec aliis inſervire poteſt, quemadmodum olim Præfecto prætorio. Cum autem occaſione extraordinaria diſcedit, nulli hoc pandere licet; & habet etiam facultatem aliarum rerum vehendarum per Regnum & extra; quam facultatem magno ære locat: quique id conducunt *Procacii* dicuntur & pro uniuſcujuſque oneris cuſtodia jus certum pro publico commercio tuendo conſtitutum eſt. Diſcedendum eſt autem certis diebus cum comitiva; tenetque domum & jus dicit contra eos, qui male ſe gerunt in rebus ita conducen-

dis

dis, præter res prohibitas exportari intra & extra Regnum pro regiarum A
dohanarum dirictibus, aliiſque gabellis, diverſo quidem modo ſi per mare vel per terram fiat, juxta regias complures ſanctiones & pragmaticas & banna. Et cuique licitum eſt hoc facere cum ſit contractus, locationi, emptioni & venditioni proximus: locant enim operas; ideo locator dicitur, prout & conductor qui pecuniam dat, *l.1. §.ſi quis, ff. depoſiti*, Gloſ. in *l. ſi uno, §. item cum quidam, ff. locat. & munus vehendi* dicitur: *& vectura* quæ vulgo dicitur, probatur ex *l. videamus, §. qui vinum, l. ſi merces, §. qui columnas*, & in muliere, *l. ſed ædes, §. ſi quis mulierem*; & in mulis, *l. qui inſulam. §. qui mulum*, & in mulione, *l. cum in plures, §. ſervum, & §. vehiculum, l. colonus, §. 1. ff. eod.* ubi de vectura loquitur. Sunt autem & alii modi citra nomen Procacii, & *conducta* di- B
cuntur, quæ conducunt res mercimoniales magni ponderis; res quidem ſatis diverſa. Et hæ habent limitatum etiam conducendi jus: ac impræſentiarum alia eſt erecta *conducta* Viceregis privilegio pro vehendis rebus omni cum ſecuritate, cuſtodiam militum centum præ ſe ferens, fidejuſſionem dictarum rerum pro mercatorum ſecuritate præſtando; & ſpatio ſex annorum decem & octo mille ducatos Reg. Curiæ ſolvere obligata: quam Currerius major oppugnare non deſtitit etiam coram Rege, in officio ſuo hoc etiam ineſſe contendens, & Procaciorum, & ex conſuetudine inveterata ex *pragmatica* deſuper alias expedita, jus eſſe ſibi prohibendi acquiſitum. Novus vero conductor replicavit ut quilibet facit; & in his quæ meæ facultatis ſunt non habet locum præſumptio. Tametſi ut Regia autho- C
ritate fiat, hæc nova conducta aliis cum circunſtantiis publicam utilitatem parientibus jam actum eſt: re enim in controverſiam pluries in Regia Camera & in Collaterali Conſilio etiam à fiſco deducta, ne *conducta* diebus Procacii diſcederet; ne domum apertam haberet, ſed dohanam ubi merces reponuntur, neve literas, comitivas equorum & mulorum, cum juribus deroget & authoritatibus: aditus Rex ſibi conſultatione explicandum demandavit & interim *conductam* ſuum conficere curſum: & dato termino ad finem faciendi prædictam conſultationem, jura utriuſque partis deducenda expectantur. Cujus autem erit ſententiæ ſive voti Reg. Camera quia futurum, non aſſeverem; etiam quia ſecrete procedunt & voti propalationem patefacerem. Equi autem curſus publici, quia currunt per D
ſtationes, *equi ſtationarii* dicuntur, quemadmodum & *curiales*. Baro autem non poteſt præcipere ſubditis, ut vehant, niſi Rex; de qua materia vide Capyc. *de inveſtit. feud. fol. 130. in ver. jumentorum*: & colligentes gabellas tenentur itinera tuta reddere, idem Capyc. *de inveſt. feud. fol. 114. ver. colligentes pedagia*, & *ibi* adducta; & quomodo vehuntur annonæ habes ex *l. pro locis*, & *l. nemo, Cod. de annon. & tribut. lib. 12.* Et à quibus abſtinere debeat Prorex, ut facere non poſſit, idem Capyc. *de inveſtit. feud. in repet. cap. Imperialem, fol. 32. & 33.*

SUMMARIUM

CAP. XXVII.

1 *Principi proximus eſſe, honor eſt.*

2 *Vita &) Honor) pari paſſu ambulant.*

Prærogativas magnifacere, atque ad illas acquirendas colludere omnibus licet, eod.

3 *Ambitus, omni lege prohibitus.*

Princeps procurare debet ne dilicta patrentur, eod.

Magiſtratuum electio de regalibus eſt, & num. 8.

4 *Magiſtratus pars ſunt corporis Principis.*

Princeps caput eſt Conſilii, & num. 22.

Conſilii appellatione Princeps venit, eod.

5 *Caput, corporis imaginem commonſtrat.*

Prorege deficiente, Decanus Conſilii, ejus vicem gerit, eod.

6 *Advocati, qui ſuo abutuntur officio, interdicuntur advocatione.*

Magiſtratuum cum Titularii altercatio de Præcellentia, eod.

7 *Magiſtratus una cum Regibus inſtituti antiquiſs. origine, ac ad juſtitiam populis miniſtrandam adinventi.*

Titulariis à Rege Alphonſo juriſdictio conceſſa, eod.

8 *Reſpublica ſine juſtitiæ miniſtris corrueret.*

Princeps cur dicatur habere leges in ſcrinio pectoris, eod.

9 *Magiſtratus majeſtatem habere dicuntur: & quales eligendi.*

10 *Titulos, qui emunt, titularii non ſunt.*

Magiſtratum offendens, Regem offendere cenſetur, eod.

Titularium qui offendit, majeſtatis reus non fit, eod.

11 *Magiſtratuum uſus magis neceſſarius quam titulariorum.*

Sapientia melior quam corporis robur, eod.

12 *Magiſtratuum poteſtas.*

13 *Rege abſente, ejus vicem ſubeunt magiſtratus.*

Præcellentia conſiſtit etiam in adminiſtratione & authoritate, eod.

14 *Officium, majus eſt titulo.*

Titularii juramentum præſtant fidelitatis, eod.

Magiſtratus jusjurandum ſingulis annis iterant, eod.

15 *Magiſtratus in loco ſuæ juriſdictionis cives efficiuntur.*

16 *Magiſtratus, illuſtres ſunt.*

Titularii ſunt ſpectabiles,

Magnificus, &

Illuſtris, idem eſt titulus: imò pluris Magnificus, eod.

17 *Magiſtratus ſunt ſacri.*

18 *Principis, voluntas ſemper juſta putanda eſt.*

19 *Regens Cancell. ſi titularius fuerit, an & quando cæteros Regentes præcellat.*

Cardinalis epiſcopus vel presbyter, Cardinali non epiſcopo vel non presbytero præfertur, eod.

20 *Doctor utriuſque juris præfertur doctori unius tantum: ubi de præcellentiis aliqua.*

21 *Titularii præcedunt Collaterales Conſiliarios.*

22 *Conſuetudo ubi non apparet, ſervatur conſuetudo viciniæ.*

Con-

Conſuetndo Civitatis ſervanda eſt in toto comitatu, eod.
23 *Dignitas major per adeptionem minoris non amittitur.*
Dignitas diverſis reſpectibus & locis major poteſt eſſe vel minor, eod.
24 *Conſiliarii &*
Præſidentes *Cameræ quomodo inter ſe præcedant*;
25 *Appellatas cauſas ex Vicar. ad Sac. Conſ. & inde ad Collater. referendi mos & tempus.*
Fiſci patronus in præſtandis votis adeſſe debet; ſi ſecus, ſententia nulla, eod.
26 *Epiſcopus ubi ſedet ut Canonicus non præfertur cæteris Canonicis.*
27 *Equites Hieroſolimit. religioſi ſunt & clerici; & proinde in feudo non ſuccedunt.*
28 *Titularios ſeculares, exemplo religioſorum appellatos.*
Prælati nomen longe ſe extendit, eod.
29 *Equites Hieroſol. magnæ Crucis, Epiſcopis comparantur.*
30 *Epiſcopi ſunt de conſilio* Regis.
Laici, rerum ſpiritualium judices eſſe poſſunt ex gratia Papæ, eod.
31 *Epiſcopus præcedit titularios.*
Prior Prælatus *eſt*, eod.
32 *Fœderati unum corpus cenſentur cum ſuis fœderatis.*
33 *Equitibus Hieroſolim. ſervantur omnia ſua privilegia in regnis* Regis *noſtri; aliis Equitibus non.*
34 *Mutatione loci, ſtatus perſonæ non mutatur.*
35 Religioſi *etiam ſimplices præferuntur quibuſcunque militibus.*
Dignitate religioſa nulla major, eod.
36 *Titularii ex militibus electi.*
Principes *in caſtris qui dicantur*, eod.
37 *Equites Hieroſol. ex profeſſo primum iuvalunt hoſtes.*
38 *Titulorum majoritas an temporis antiquitati prævaleat.*
Conſuetudo optima legum interpres, eod.
39 *Dignitas ſolo verbo confertur à* Principe.
40 *Magiſtratus primo electus nec poſſeſſionem nactus, an præferatur ei qui poſterius eligitur, prius munus obit.*
41 Regentis Neapolit. *qui in* Regis *curia reſidet, origo.*
Subditi non tenentur quærere Regem *extra regnum*, eod.
Subditos eſſe locupletes, Principis intereſt, eod.
42 *Tribunalia plurium locorum unius Domini, non cenſentur diverſa, ſed unum & idem.*
43 *Seſſionis Magiſtratuum* Neapol. *tum in Collater. conſ. tum in reliquis tribunalibus ordo.*
44 *Sedes unde jus redditur, ſive tribunal, in alto conſtitui loco, inſtitutum antiquum.*
Tribunal Cæſarum quale fuerit, eod.
45 *Baldacchini, ſive*
Tuſſelli etymologia: & quomodo dictus antiquis.
Cymbius quid & unde, eod.
46 *Magiſtratus quando conveniant in collater. & in ſuis tribunalibus.*
Digniora præferenda, atque ab dignioribus incipiendum, eod.

47 *Fiſci patronus in omnibus tribunalibus ultimum habet locum: & quomodo ſuffragetur. Procurator fiſci non intervenit in præſtandis votis*, eod.

48 *Proſcribendi ritus & tempus in Mag.Cur.Vic.*

49 *Magiſtratus Neapolit. quando & quomodo congregentur ad jus reddendum.*

50 *Feriarum tempora quibus ocientur magiſtratus. Neapolit. Feriæ ſtativæ, & indictivæ, aut imperativæ, quæ*, eod.

1 IN ſolemni Proregis proceſſu, unicuique pro ſua dignitate & gradu, locum aſſignari diximus: ſed quia prope Principem incedere, & honorificentiorem apud eum habere locum, majorem affert gloriam & dignitatem, non immerito cuncti in ejuſmodi rem, velut in arduam, nituntur, *l. Julianus, ff. ſi quis om. cau. teſt. l. ſi inimicitiæ in fi. ff. de his quib. ut indign.* Caſſan. in *catal. par.* 1. *conſid.* 2. 12. & 16. Gloſ. in §. *aliam vero, in ver. altiori loco, Inſtit. de bonor. poſſeſſ.* Felin. in *rubr. de major. & obed. col. penul. in fi.* Bald. in *l. obſervare*, §. *antequam*, *ff. de off. proconſ.* Fret. in *quæſt. parlam. per tot.* Unde perſæpe litium odia & altercationes, locique cauſæ, & temporis turbationes oriun-
2 tur. Et in hoc majus periculum, cautius animadvertere ſolent, quia de honore agitur; & vita & honor pari paſſu ambulant, *l. juſta, ff. de manum. vind. l. miles*, §. *ſocer, ff. de adulter.* Caſſan. in *catal. par.* 1. *conſid.* 2. Fret. in *quæſt. parlam. n.* 41. Et ſuas magnifacere prærogativas illaſque etiam jure naturali tueri, æquum eſt conceſſumque omnibus, *l. obſervare, ff. de off. proconſ.* ad quas acquirendas etiam cum alio colludere licet, ut de Eſau primogenitura à Jacob uſurpata legimus in *lib. Geneſeos, cap* 27. Etſi ſupra modum eas ambire, lege Evangelica, exemplo matris filiorum Zebedæi, vetitum ſit: quod ſuperbiæ parentem dæmonem, in deſperatum lapſum induxit: jureque etiam Cæ- 3
ſareo exploditur, cujus verba in *l.* 1. *ff. ad leg. Jul. de amb.* recenſere incongruens non eſſet. Poſtquam enim Magiſtratuum creatio ad Imperatorem pertinere incepit, dictæ legis Jul. pœnam ceſſaſſe notum eſt: quia prudentis Principis eſt operam navare, ne dilicta patrentur: & hoc modo *d. l.* interpretanda venit: nec immerito, quia proprie eſt de regalibus, *cap.* 1. *quæ ſunt reg.* & Regis eſt importunas ac ſordidas, & repentinas, dependenteſque illorum electiones tollere: ad quod inter alia, nominatim inſcripſere *tit.* in *Auth. ut jud. ſine quo. ſuffr.* Quibus optimo Principi, ſupremiſque magiſtratibus invigilare, maximum fore cenſeo, & muneris onus, & gloriæ decus: & quales in Regno eſſe deceat, Alfonſus ille Aragon. Rex, in inſtitutione Senatus Neapolitani, ſatis digne & ſcite expreſſit. In primis autem intuendum eſt, cum Vicerex ad dictum parlamentum, vel ad alia publica procedit loca, ut moris eſt, & cum opportunitas cauſarum ſuadet, Collaterale Conſil. uti pars corporis Principis, *l. quiſquis, Cod. ad leg. Jul. majeſt.* eum 4
immediate ſubſequens, ex illius vicinitate, dignius effici, ut ſupra fun-

fundatum eſt. Cum enim Princeps caput ſit Conſilii, membra à capite ſeparari non debent, Roman. in *conſil.23. vol.3.* De Conſilio autem eſſe Principem, certi juris eſt; namque Conſilii appellatione ipſe Princeps venit, Boer. *de auth.mag.conſ.n.130.* & Collaterale Conſilium includit etiam ipſum Viceregem; imo à ſolo Principe, tamquam à capite denominatur, *can.ita dominus*, 19.*diſtin. cap.fundamenta*, §.1. *de elect. in 6.* Luc. de Pen. in *l.contra*, *n.67. Cod. de re milit. lib.* 12. Caſſan. in *Catal.par.1. conſid.24.n.75.* & *conſid.35.* Et ex eo ut plurimum Proreges eliguntur, ut in præcedente *cap.* diximus: unde optimo jure inter Senatores & commilitones numerantur. Et Princeps miles eſt, & milites ſuos, *commilitones* appellat, *l.1.ff.de teſtam. mil.* Franc. de Aret. & Accurſ. in *proœm. Inſtitut.* §.1. *in princ.* quod antea C. Cæſ. fecerat ut Sveton. refert, in *vita* ipſius.
5 Et cum ſit caput, monſtrum eſſet ſine corpore exiſtere, quando caput, qualis cujuſque imago ſit, commonſtrat, *l.cum in diverſis*, *ff. de religioſ.& ſumpt.funer.* & communiter ſcribentes in §. *religioſum*, *Inſtitut. de rer.diviſ.* & in *l.intantum*, *ff.eod.* Et deficiente Prorege, Decurio ſive *Decanus*, ut ajunt, Conſilii ſtatus, cum ipſius etiam Conſilii interventu, Regis vicem in cunctis gerit, ad inſtar Cardinalium ſummi conſiſtorii, qui ſede vacante, Summi Pont. vicem ſupplent; & Capituli antiquiores canonici Epiſcopum repræſentant illo abſente, vulgato *tit. ne ſede vac. aliq. innov.* Idque cum in controverſiam aliquando duceretur, à Collaterali conſil. decretum fuit. Nam defuncto Vicerege (is fuerat celebratiſſimus ille Compluti, ideſt Alcalan. Dux) Trivici Marchio tunc Collateralis decurio, ejus locum ſubjit: cumque Illuſtriſſimo Card. Granvelæ, civitatem ut Regis locumtenens ingreſſuro, obviam hic exire intenderet; Dux Montis Draconis, Principis Stiliani primigenius ex Nidi nobilitate, quem univerſum illud ſedile (cui tunc Syndici electio competebat ordine circulari more ſedilitio, ut ſæpius diximus) in Syndicum elegerat, ipſum concomitari, uti Syndicus renitebat, eo quod non vere Prorex eſſet, ſed tantum ejus perſonam uti decanus, repræſentaret; & proinde ſedile ipſum, eam prærogativam negligebat. Quod cum Collaterale Conſil. abſonum pronunciaſſet, indicta pœna mandavit dicto Duci & Urbis Decurionibus, ut ſuum munus exequerentur: & qui ipſis id conſuluerat, cauſarum patronus alioqui percelebris, in vincula conjectus fuit, interdictuſque ne de rebus publicis deinceps conſuleret, tamquam qui eo privilegio abuſus eſſet, *l.moris*, *ff.de pœn. l.judæos*, *Cod. de judæ.* Nec eſt prætereunda, 6
quæ inter Collaterale ipſum, & Ducem Montis Alti, præcellentiæ cauſa alias evenit. Hic in feſtivitate Sanctiſſimi Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum Titulariis incedere dedignans, quod ex Sereniſſimo Aragon. ſanguine prognatus eſſet (& regii ſanguinis ratio quas afferat prærogativas, late differit Fret. *de ſubfeud. in quæſt. parlam.*) ſtatim poſt d. Illuſtriſs. Cardin. Granvela Proregem, ante Collaterale Conſil. ambulare cœpit: quod, Conſilio ip-

47 *Fiſci patronus in omnibus tribunalibus ultimum habet locum: & quomodo ſuffragetur.*
Procurator fiſci non intervenit in præſtandis votis, eod.
48 *Proſcribendi ritus & tempus in Mag.Cur.Vic.*
49 *Magiſtratus Neapolit.quando & quomodo congregentur ad jus reddendum.*
50 *Feriarum tempora quibus ociantur magiſtratus, Neapolit.*
Feriæ ſtativæ, & indictivæ, aut imperativæ, quæ, eod.

1 IN ſolemni Proregis proceſſu, unicuique pro ſua dignitate & gradu, locum aſſignari diximus: ſed quia prope Principem incedere, & honorificentiorem apud eum habere locum, majorem affert gloriam & dignitatem, non immerito cuncti in ejuſmodi rem, velut in arduam, nituntur, *l. Julianus*, *ff. ſi quis om. cau. teſt. l.ſi inimicitiæ in fi. ff. de his quib. ut indign.* Caſſan. in *catal. par.1. conſid. 2. 12. & 16.* Gloſ.in §*aliam vero*, *in ver. altiori loco*, *Inſtit. de bonor. poſſeſſ.* Felin.in *rubr. de major. & obed. col.penul.in fi.* Bald. in *l.obſervare*, §.*antequam*, *ff.de off. proconſ.* Fret. in *quæſt. parlam. per tot.* Unde perſæpe litium odia & altercationes, locique cauſæ, & temporis turbationes oriun-
2 tur. Et in hoc majus periculum, cautius animadvertere ſolent, quia de honore agitur; & vita & honor pari paſſu ambulant, *l. juſta*, *ff.de manum. vind. l.miles*, §.*ſocer*, *ff. de adulter.* Caſſan. in *catal. par.1. conſid.2.* Fret.in *quæſt.parlam.n.41.* Et ſuas magnifacere prærogativas illaſque etiam jure naturali tueri, æquum eſt conceſſumque omnibus, *l.obſervare*, *ff.de off. proconſ.* ad quas acquirendas etiam cum alio colludere licet, ut de Eſau primogenitura à Jacob uſurpata legimus in *lib. Geneſeos*, *cap. 27.* Etſi ſupra modum eas ambire, lege Evangelica, exemplo matris filiorum Zebedæi, vetitum ſit: quod ſuperbiæ parentem dæmonem, in deſperatum lapſum induxit: jureque etiam Cæ- 3
ſareo exploditur, cujus verba in *l.1.ff. ad leg. Jul. de amb.* recenſere incongruens non eſſet. Poſtquam enim Magiſtratuum creatio ad Imperatorem pertinere incepit, dictæ legis Jul. pœnam ceſſaſſe notum eſt: quia prudentis Principis eſt operam navare, ne dilicta patrentur: & hoc modo *d.l.* interpretanda venit: nec immerito, quia proprie eſt de regalibus, *cap.1.quæ ſunt reg.* & Regis eſt importunas ac ſordidas, & repentinas, dependenteſque illorum electiones tollere: ad quod inter alia, nominatim inſcripſere *tit.*in *Auth. ut jud.ſine quo. ſuffr.* Quibus optimo Principi, ſupremiſque magiſtratibus invigilare, maximum fore cenſeo, & muneris onus, & gloriæ decus: & quales in Regno eſſe deceat, Alfonſus ille Aragon. Rex, in inſtitutione Senatus Neapolitani, ſatis digne & ſcite expreſſit. In primis autem intuendum eſt, cum Vicerex ad dictum parlamentum, vel ad alia publica procedit loca, ut moris eſt, & cum opportunitas cauſarum ſuadet, Collaterale Conſil. uti pars corporis Principis, *l. quiſquis*, *Cod. ad leg. Jul. majeſt.* eum 4
immediate ſubſequens, ex illius vicinitate, dignius effici, ut ſupra

fun-

fundatum eſt. Cum enim Princeps caput ſit Conſilii, membra à capite ſeparari non debent, Roman. in *conſil.23. vol.3.* De Conſilio autem eſſe Principem, certi juris eſt; namque Conſilii appellatione ipſe Princeps venit, Boer. *de auth.mag.conſ.n.*130. & Collaterale Conſilium includit etiam ipſum Viceregem; imo à ſolo Principe, tamquam à capite denominatur, *can.ita dominus*, 19.*diſtin. cap.fundamenta*, §.1. *de elect. in* 6. Luc. de Pen. in *l.contra*, *n.*67. *Cod. de re milit. lib.* 12. Caſſan. in *Catal.par.*1. *conſid.*24. *n.*75. & *conſid.*35. Et ex eo ut plurimum Proreges eliguntur, ut in præcedente *cap.* diximus: unde optimo jure inter Senatores & commilitones numerantur. Et Princeps miles eſt, & milites ſuos, *commilitones* appellat, *l.*1. *ff.de teſtam. mil.* Franc. de Aret. & Accurſ. in *proœm. Inſtitut.* §.1. *in princ.* quod antea C. Cæſ. fecerat ut Sveton. refert, in *vita* ipſius.
5 Et cum ſit caput, monſtrum eſſet ſine corpore exiſtere, quando caput, qualis cujuſque imago ſit, commonſtrat, *l.cum in diverſis*, *ff. de religioſ.& ſumpt.funer.* & communiter ſcribentes in §. *religioſum*, *Inſtitut. de rer.diviſ.* & in *l.intantum*, *ff.eod.* Et deficiente Prorege, Decurio ſive *Decanus*, ut ajunt, Conſilii ſtatus, cum ipſius etiam Conſilii interventu, Regis vicem in cunctis gerit, ad inſtar Cardinalium ſummi conſiſtorii, qui ſede vacante, Summi Pont. vicem ſupplent; & Capituli antiquiores canonici Epiſcopum repræſentant illo abſente, vulgato *tit. ne ſede vac. aliq. innov.* Idque cum in controverſiam aliquando duceretur, à Collaterali conſil. decretum fuit. Nam defuncto Vicerege (is fuerat celebratiſſimus ille Complutι, ideſt Alcalan. Dux) Trivici Marchio tunc Collateralis decurio, ejus locum ſubjit: cumque Illuſtriſſimo Card. Granvelæ, civitatem ut Regis locumtenens ingreſſuro, obviam hic exire intenderet; Dux Montis Draconis, Principis Stiliani primigenius ex Nidi nobilitate, quem univerſum illud ſedile (cui tunc Syndici electio competebat ordine circulari more ſedilitio, ut ſæpius diximus) in Syndicum elegerat, ipſum concomitari, uti Syndicus renitebat, eo quod non vere Prorex eſſet, ſed tantum ejus perſonam uti decanus, repræſentaret; & proinde ſedile ipſum, eam prærogativam negligebat. Quod cum Collaterale Conſil. abſonum pronunciaſſet, indicta pœna mandavit dicto Duci & Urbis Decurionibus, ut ſuum munus exequerentur: & qui ipſis id conſuluerat, cauſarum patronus alioqui percelebris, in vincula conjectus fuit, interdictuſque ne de rebus publicis deinceps conſuleret, tamquam qui eo privilegio abuſus eſſet, *l.moris*, *ff.de pœn. l.judæos*, *Cod. de judæ.* Nec eſt prætereunda, 6
quæ inter Collaterale ipſum, & Ducem Montis Alti, præcellentiæ cauſſa alias evenit. Hic in feſtivitate Sanctiſſimi Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum Titulariis incedere dedignans, quod ex Sereniſſimo Aragon. ſanguine prognatus eſſet (& regii ſanguinis ratio quas afferat prærogativas, late differit Fret. *de ſubfeud. in quæſt. parlam.*) ſtatim poſt d. Illuſtriſs. Cardin. Granvela Proregem, ante Collaterale Conſil. ambulare cœpit: quod, Conſilio

ip-

ipſo ægre ferente, & proinde conquerente, ille non permiſit: unde juſſum fuit Duci ut ne Collaterali præiret, imo inde diſcederet. Quam ob increpationem, Dux ad invictiſs. Regem ſe contulit, ab ipſo eam quæſtionem decidendam poſtulans: ubi quid actum fuerit, non ſatis liquet. Et non inconſulto eum locum Dux affectaſſe videtur, tamquam Principi propiorem. Titularii enim quartum occupant locum ab ipſo Principe, equitando: quandoquidem primus, ut alias diximus, Syndico debetur, ſecundus ſeptemviris Regni gubernandi, tertius Decurionibus civitatis, quartus tandem ipſis Titulariis; non tamen immediate ſeptemviri Regni præeunt ante Viceregem; nam inter hunc & illos, medium it ſatellitium: & quamquam cum ſedent in ſolemni cœtu, ipſi Titularii ad dexteram ſedent, ut inde digniores videri poſſint, per ea quæ diximus in *cap.* 23. *num.* 27. attamen tunc etiam Syndicus & præfati ſeptemviri, ipſos præcedunt. Et num extra hujuſmodi proceſſum, & in locis differentibus hæc eadem hæſitatio locum habeat, meminimus annis elapſis apud Regem noſtrum in controverſiam deductum fuiſſe. Et certe Collateralis jura potiora videbantur; quandoquidem Magiſtratuum vetuſtiſſimam eſſe originem
7 ſcimus; quippe qui cum ipſis Regibus inſtituti fuere, ad juſtitiam populis miniſtrandam, excogitati, *can.regum*, 23.*q.*5.2.*reg. cap.* 10. Iſern. in *tit. quæ ſunt. regal. cap.*1. §. *argentariæ*, *n.*15. Baronibus autem integram juriſdictionem cum mero mixtoque imperio, à Rege Alfonſo I. conceſſam fuiſſe novimus: & ab ipſorum Caſtrorum rebus, ad eos appellatur, & non retardatur exequutio. Magiſtratus 8
igitur uti antiquiores, præferendi. Et ſine juſtitiæ miniſtris, Reſpubl. corrueret, cum fruſtra jura condita fuiſſent, niſi eſſent qui ea redderent, *l.*2. §.*poſt originem*, *ff. de orig. jur.* Gl.in *proœ.inſtit.* §.1. *ver.per legitimos*, Titularii vero neceſſitate non adeo urgente inſtituti ſunt. Et non aliunde, quam ob Magiſtratuum aſſiſtentiam & conſilia, Impp. in ſcrinio pectoris omnia habere jura gloriantur, eo ut philoſophiæ legalis pleni dicantur, *l.pen. Cod.ad Syllan. l.omnium*, *Cod.de teſtam.*Iſern. in *præl. feud. num.*18. unde magiſtratuum creatio inter ſuprema coronæ connumeratur; & de regalibus eſſe dicit tex. in *cap.*1. *quæ ſunt regal.* ex pop. Rom. enim tranſlata fuit in Principem, *l.*1.*ff.ad leg.Jul. de amb.* Et propterea Magiſtratus 9
majeſtatem quodammodo habere dicuntur, *l.pen. ff.de juſt. & ju.* nam longe à commercio diſtant, *l.*1.§. *proinde*, *ff.de var. & extraord. cognit. l. Aquilius*, *ff. de donat. l.fin. Cod. de epiſcop. & cler.* Et cum eliguntur, perſonæ induſtria & vitæ integritate & exemplaribus moribus conſpicuæ obſervantur: quibus Principes vacant, & multas concedunt prærogativas, ex tex.in *l.*1. §.1. *ff. de off. præf. prat.* eorumque electiones maximam pariunt dignitatem ſecundum Bald. *ibi*: & in *conſtit. Regni*, *Diſputare*: & ad poſteros non tranſmittuntur ut Caſtra & Tituli *l.inter artifices*, *ff.de fidejuſſ.* & in *pragm. regis Alfonſi*. Et qui titulos emunt, Titularii non 10
ſunt

ſunt, Anna in *ſing.*166. ubi allegat Salyc. in *l. fin. Cod. ubi ſenat. vel clar.* Sunt etiam Magiſtratus de corpore Regis, *d.l.quiſquis, Cod.ad leg. Jul. Majeſt.* intantum ut qui eos offendit, etiam ſi extra tribunal nec ratione officii, Regem ipſum offendere cenſeatur, Iſern.in *tit.quæ ſunt regal.* quod in Titulariis locum non ſibi vendicat, cum nec active, nec paſſive, in ipſorum offenſione, Regis Majeſtas offendatur Joan. Fab. in *proœm. Inſtit.in princ.* Bellam. *conſil.*15. *col.*3. Oldrad.*conſil.*43. *num.* 8. Gloſ. in *Longobar. cap. relatum, in rubr. de ſcand.& compoſit.* Quamquam pro perſona, loco, & tempore, atrociora putantur contra eos facinora, *l.fin.ff.de injur. l.aut facta, in prin.ff.de pœn.*

11 Quinimo Magiſtratuum uſus magis eſt neceſſarius, quam Titulariorum, cum parum arma foris valeant, niſi domi ſit conſilium, Cic. *lib.*1. *offic.* & ex eo Abb. in *cap. ex multa*, §.1. *extra de voto*; & res magnæ non geruntur viribus aut velocitatibus, aut celeritate corporum, ſed conſilio, auctoritate & ſcientia, idem Cic. in *Læl.*& plus habet in ſe conſilium ponderis & momenti, quam corporis robur, Homer. *Iliad.*23. Caſſan. in *Catal. par.* 11. *conſid.* 8. & *Sapient.* 6. melior eſt ſapientia quam vires, & vir prudens quam fortis, & alia quæ ad id allegat Fret. *lib.*1.*de*

12 *off.mag.Juſtit.n.*31. *cum ſeq.* Quibus conſequens eſt, ex meri imperii poteſtate magiſtratibus tributa, omnium Romanorum magiſtratuum auctoritatem eos habere. Si enim Senatoribus comparentur, merum imperium, ut diximus, habent, §.*cumque, Inſtit.quib.mod. jus patr.pot.ſol.* Si Conſulibus, majorum juriſdictionem limitare poſſunt, Alex. in *l.*1 *num.*22. *ff.de off. ej.* Sever. in *l.imperium, ff. de jur. om. jud.* Si Dictatori, in facinoroſos abſque provocatione animadvertunt, Feneſt. & Pompon. Læt. *de magiſtrat. Roman. de Dictatore.* Si candidato principis Quæſtori, libellis & epiſtolis in Collaterali legendis præſunt, *l.un.ff.de offic.quæſt. l.*2. & *ibi* Gloſ. & Bal. *Cod. de petit. bon. ſubl. Auth. ut div. juſſion. per tot.* Si Præfecto prætorio, negligentes judices movendi, ac in eorum locum alios conſtituendi facultatem habent, *l.ſi quos, Cod. de offic.præf. præt.* Si Præfecto urbi, advocatione & foro interdicunt, relegant, & deportant, *l.*1. *& per tot. ff. de offic.præf.urbi*, Feneſt. & Læt.*de magiſtrat. Rom.ead.rub.* Et Rege ab- 13
ſente ejuſque Vicario, eorum vices ſubeunt, ut Interrex Romanorum, de quo Liv. Dionyſ. & Plutarchus. Præcedentia quoque in adminiſtratione conſiſtit, & proinde Archidiaconus major eſt Archipresbytero, *can.perlectis, ver.archipresbyter*, 25.*diſt.* Caſſan. in *Catal.glor. mun.conſid.*29. Et in majore authoritate & commoditate, ſingulis communicanda, *cap.dudum ad audientiam, ext.de elect.l.Quintus*, §.*Pomponius, ff. de ann. legat. l.*3. §.1. *ff. de teſtib.* cum aliis adductis per Caſſan. in *Catal. conſid.*31. & nos *ſuperioribus capp.* diximus. Officium 14
etiam majus eſt titulo, *l.*1. *Cod. de conſulib. lib.*12. Fret. in *quæſt. parlam. num.*29. ubi allegat in argum. tex.in *l. quæritur, ff.de ſtatu hom.* Hæc omnia præter alia, quæ complura adduci poſſent, Collateralium

cœ-

cœtum Titulariis præponendum demonſtrare videntur. Nec quidem vel ex homagii fidelitatiſque jurejurando, quod Titularii præſtant, *cap.*1. *qual. vaſ.jur. deb.fid.* vel ex bellicarum rerum experientia, vel ex perſonarum & rerum & ſervitiorum pondere, Titulariorum præcedentia ſuſtinenda videtur; cum & ipſi Collaterales, prout & cæteri omnes Magiſtratus, & jurijurando & ſervitiis ſunt etiam obnoxii, §. *ſic igitur*, *Auth. ut jud. ſi quo ſuffr. coll.* 2. Imo ſi iteratus actus rem nobiliorem efficit, Ulp. *Inſti. tit.*3. in Magiſtratibus id videmus, qui ſingulis annis, Kalendis ſcilicet Jan. ex *nov.Reg.pragm.* jusjurandum iterant, Majores quidem, puta Regentes Cancell. Præſidens Sac.Conſ.Locumt.Reg.Cameræ, coram ipſo Prorege; minores vero, ideſt Regii Conſiliarii, Præſidentes Reg.Cam., Judices Vic.coram ſuis Præpoſitis. Jurant autem ſe tribunalium arcana religioſe ſubticere, quamobrem quolibet menſe ipſi Tribunalium Præſides arcanorum cuſtodiam ipſis memorant; & continue per omnes vitæ horas & ſine interpellatione militant; & ſalario tam exiguo in maximæ emeritæ mercedis vicem, ut vix ad vitam ſuffulciendam ipſis ſufficiat. Titularii vero nimis copioſa mercede Regis munificentiam experiuntur; & ſervitiis non ſe continue expo-
15 nere videntur. Magiſtratus etiam *ſacerdotes* appellari cavetur in *l.*1. *ff.de juſt.& jure.* Sunt enim perſonæ publicæ & Civitatis membra, adeo ut in quacunque urbe miniſtrent juſtitiam; ſint cives, omnibus civium privilegiis, immunitatibus & prærogativis potiantur, tum quia ſunt Officiales, tum quia ſunt milites, Glo. in *l. cives*, *Cod de incol. lib.*11. Barto. in *l.*1. & *l. municipes*, *ff. ad municip.* & refert Par. de Put. in *tract. de Syndic. ſub rubr. Civilitas Officialis*, *cap.*2. *in fi.* Barones autem non, niſi ubi feudum habent, cives cenſentur, Guid.Pa. *deciſ.*631. Fret. *lib.*2. *de ſubſ. auth.* 18. Hinc eſt quod præter deſtinata ſalaria, aliis etiam præmiis Magiſtratus à Principe honorantur; ut paulo ante diximus. Unde non im- 16
merito illuſtres ſunt, & ſic in primo gradu dignitatum, *l.*1. *Cod. de præp. lab. lib.*12. ibi, *quos lateris noſtri comitatus illuſtrat*, Fret. in *libb.de ſuffeud. tit. de Barone.* Titularii vero, ut ſunt Duces, Marchiones, Comites ſunt *Spectabiles*, qui eſt tertius dignitatum gradus, *l. ſi quando*, *Cod. de appell.* Glo. in *rubr. auth. ut ab illuſtr.* Bal. in *cap. cum acceſſiſſent*, *de conſti.* & in *rubr. ff. de jur. om. jud.* ubi Alex. *in fine*: ad quod allegat tex. in *l.raptores*, *C. de epiſc. & cler.* & in §. *ſimilique modo*, & §. *fin. Auth. de appell.* Nec obeſt quod Officiales à Rege dicuntur *magnifici*, Titularii vero *illuſtres*; nam *Magnifici*, & *Illuſtris* idem eſt titulus, Tiraqu. in *tract. de nobilit. cap.*8.*num.*15. & DD. in *d.l.*1. *ff. de off. ej. cui man. eſt jur.* Imo pluris eſt *magnificus* quam *illuſtris*, ut patet ex *proœm. Inſtit.* § 2. *ubi* Tribonianus appellatur *magnificus*, Theophilus autem & Dorotheus, *illuſtres*; & tamen longe dignior erat ille quam hi. Ex quibus dictis in- 17
ferri poteſt, Magiſtratus ſacros eſſe, & jus publicum etiam in ſacris conſiſtere, *l.*1. § 2. *ff. de juſt. & jure*,

§. *fin.*

§.*fin.Inſtit.eod.* Unde leges dicuntur ſacratiſſimæ, *l.1.§.proinde, ff. de var. & extraord. cognit. l. leges, C. de legib.* Publico etiam ſtatui conſervando Collaterale invigilat, quod inter jus publicum cenſetur: imo eorum votis leges, & pragmaticæ ſanciuntur, quibus etiam ipſi Titularii obligantur, *l.humanum, ff. de legib.* Servitii autem armorum quo ſe connixe ſuffulciunt, adhuc levis videtur ratio, cum in quæſtione pendeat, ut alias diximus, arma ſintne præferenda legibus, an contra. Poſtremo nec humerale eorum ſcamnis noviter ex Principis humanitate additum, ipſorum jura augere videtur, cum longe prius Collaterale fuerit illo decoratum; & ſpecialium multiplicatio non datur, *l.1. Cod. de dot. promiſſ.* Etſi ipſi Titularii ſe etiam officiales eſſe regios jactent, majoreque parte regalium honeſtatos, ut corona ipſorum inſignibus communicata, *cap. imperialem, de prob. feud. alienat. per Frider.* & proinde *illuſtres* dici, ut per Fret. in loco ſuo.
18 Quicquid autem ſit, vel quod validiores fuerint rationes pro Titulariis exhibitæ, vel quod temporis opportunitas, contrarium principis voluntati, (quæ ſemper juſta cenſenda, & legis vigorem habet, *§.quòd Principi, Inſtit. de jure nat.*) perſuadere potuit; ſecundum eos pronunciatum fuit; ut in locis differentibus præcedere debeant: eique ſtandum eſſe decet, qui ſubditorum commoditati ſtudendo, non niſi æqua & ſancta ſtatuere ſolet. Sane autem Regens Cancell. ubi ſe gerit pro Rege, Titularios antecellit; quod in regimine Hoſpitalis Incurabilium, ſententia prolatum eſſe ſcimus: ubi Regens, princeps ideſt medius, ſedet; Titularius ad ejus dextram; ſedilitius eques ad ſiniſtram; quarto Reg.Conſiliarius, aut Reg. Cameræ Præſidens: inter cæteros enim ſemper ex his unus illi adminiſtrationi præficitur, ut *lib.2.* dicemus. Qua eadem ratione Titularius Magiſtratui cedit, ubi Magiſtratus ipſe Regis nomine intervenit; etſi reliquis non titulariis præferatur: quod decretum fuit Marchioni Caudii, vulgo Harpajæ, in recenſione rationum Civitatis, ſive reviſione computorum, ut ajunt.
Sed an Regens titulari dignitate ornatus, Regentibus, qui priuſquam ipſe in conſilio allecti ſunt, præferri debet? Diſceptatum eſt hoc inter Dn. Marcellum Pignonum meũ avunculum, Regentem Cancellar. Oriulique Marchionem, & alios Regentes. Et certe in cunctis præcellentiam ſibi jure vindicaſſe videtur: nam præter collateralem dignitatem, Marchionatus etiam titulo fulgebat, & duo vincula firmius quam unum ligant, *Inſtit. de adopt. §.ſed hodie, in fi. & de rer. diviſ. §.cum ex aliena, in fi.* & notat Bal. in *l.ſed & milites, in princ. ff. de excuſat.tut.* Iſern.in *l.inter officium, ff.de rei vendic.* Unde Cardinalis Epiſcopus, Cardinali non Epiſcopo præfertur; ſicut & Cardinalis presbyter, Cardinali diacono, *clement.2. §.irritum, de elect. can. cleros, 21. diſt. can. oportebat, & can. ſi quis ex epiſcopis, 79.diſt.* Et 19
20 doctor utriuſque juris, etiam poſterior, præfertur doctori unius tantum, *cap.1. de treuga & pa.* Abb. in *cap.clericus, de judic.* & dupli-

Eee catio

catio gradus majorem inducit dignitatem; & ubi major eſt dignitas, prioritas temporis non attenditur, Gl.in *can. placuit, ver. Iſidorus*, 16. *diſt.* & not. in *cap. ſtatuimus*, *de major. & obed. l.unicuique*, *Cod.de prox. ſacr. ſcrin. lib.*12. Luc.de Pen. in *rubr. Cod. ut dignit.ordo ſerv.lib. eod.* Et Epiſcopus doctor, Epiſcopum non doctorem, licet prius promotum, præcedit, Domi. & Card. Alex. in *d.can. Iſidorum*, & artium & medicinæ doctor, doctorem artium tantum, vel medicinæ tantum
21 Det. in *cap.clerici*, *de judic.* & doctor & miles ſimul, ſimplicem doctorem, vel ſimplicem militem, Alex. in *l. centurio*, *col.*5. *verſ. adde tamen*, *ff.de vulg.& pupill. ſubſt.* Det. in *l. cum quid*, *ff. ſi cert. pet.* Et eſt conſuetudo in hoc Regno recepta, ut Titularii præcedant Regentes & Collaterales Conſiliarios: quod ſtatutum etiam fuit inter Illuſtrem Marchionem Vici, & Dn. Ciccum Loffredum, Regentem Cancellariæ: qui licet plura & prævalida in ſui favorem allegarit, ut eſt videre in ſuis *parafr. feudal.* in *cap. ſi de feudi def.mil.fuer. cont.cap.omnes*, *verſ.& quia de præcedentia*, nihilominus lata fuit ſententia ſecundum d.Marchionem. Et hodie quilibet Titularius qui militari conſilio aſcribitur, Regentibus, etiam tempore prioribus præcellit: in quibus quidem, antiquus mos attenditur, *can.conquaſtus*, 9.*q.*3. *cap.cum olim*, *de conſuet.*& facit *l.cum antiquitas*, *Cod.de teſta.*Innoc.in *cap.dilectus*, *de capell. monach. l. obſervare*, & *ibi* DD. & ſignanter Bald. *ff. de offic. proconſ.* idem Bal. in *cap.*1. *§.marchio*, *de his qui feud.dare poſſ.* Det. in *l. cum quid*, *ff. ſi cert. pet.* Felin.in *cap.ſtatuimus*, *de major.& obed.* Nec contra rem facit, quod conſuetudo iſta invaluit inter Collaterales rei militaris, non autem inter Regentes, cum quibus in dubio videretur attendendum prærogativum antiquitatis; nam ubi con- 22
ſuetudo non apparet, ſervatur conſuetudo viciniæ, *cap. ex parte*, & *ibi* Gloſ. *de cenſib.* Paul. de Caſtro in *conſil.*372.*vol.*1. & *conſil.*437. *in* 2. *dub. vol.*2. Afflict. in *deciſ.* 148. *col.*4. Riccard. Malum. & poſt eum Cyn. in *l. etiam*, *ff.de jure dot.* Et conſuetudo Civitatis obſervanda eſt in toto comitatu ſive diſtrictu, Gloſ. *fin.* in *l.ex ea*, *ff.de poſtul.*Det. in *conſil.*389. *vol.*3. ſicut & conſuetudo metropolis attendenda in univerſa provincia, Roman. in *conſil.*123. *vol.*2. Sed conſilium collaterale eſt unum corpus, cujus caput eſt Prorex, & membra ſunt Regentes & Collaterales, ergo conſuetudo vigens inter Collaterales, debet etiam vigere inter Regentes, ne unum idemque corpus diverſis cenſeatur juribus, *l.eum qui ædes*, *ff. de uſucap.* Ubi enim eſt una ratio, una etiam diſpoſitio eſſe debet, *l.illud*, *ff.ad leg.Aquil.* Ejus litis eventum ſcimus fuiſſe, ut ipſe Dn. Marchio Dnn. ConRegentes præcederet in omnibus actibus publicis, & proceſſionibus, ac etiam in ingrediendo & egrediendo collateralium tribunal, & in præſtandis votis in rebus bellicis & militaribus negotiis; præterquam in cauſis ubi interveniebat ut Regens; prout latius. Dn. Marius Surgens meus germanus in allegationibus, quas ad eam cauſam pro communi avunculo

ſcri-

ſcripſit, proſequutus fuit. Simile judicatum fuit pridem inter Præſidentem S. Conſ. & Locumtenentem Reg. Cameræ, Regentes ambos, ut ſcilicet in Collaterali præcedat tempore prior Regens, extra ſecus. Et id quidem in aliis etiam officiorum generibus militare videtur: quod nuper evenit Dn. Montoyo de Cardona omni numero viro, qui cum Regius eſſet Conſiliarius, R. Cam. Summariæ Præſidens creatus fuit, unde reliquis dictæ Cam. Præſiden-
23 tibus antequam ipſe creatis, percellere intendebat, eo quod per acquiſitionem minoris dignitatis, non amittitur major, nec è contra, *l.2.C.de dignit.lib.*11. at decretum fuit, ut dum in ipſius Cam. tribunali pro illius cauſis explicandis ſedent, ac etiam in Coll. Conſ. & coram Principe ſtatis diebus in forma tribunalis, non præcelleret, niſi in Conſiliarii dignitatem ante eos evectus eſſet, quo caſu præcederet, præter Præſidentem decanum. Et hoc jure & legitimo & conſuetudinario, ac etiam ex Principis conſtitutionibus roborato, uti aperte videmus. Et certe poteſt quis diverſis reſpectibus & locis, major eſſe vel minor, Gloſ.2. in *can. quaritur*, 11. *q*.7. *can. perlectis*, 25. *diſt*. Hoſt. in *cap. indecorum, de ætat. & qual. l. tutorem*, qui eſt textus Iſer. *ff. de his quibus ut indign.* cum concord. facit tex. in *l. inter officium*, *ff. de rei vendicat*. Præterea, cum Sacr. Conſilium cum Regia Camera ex Principis juſſu ad negotia terminanda convenire contingerit, ut perſæpe contingit; idque bifariam, aut enim univerſum horum Tribunalium cœtus inſimul congregatur, aut aliqui ex ipſis aſciſcuntur, quos *Adjunctos* vocant, præcellentiæ 24
jurgium oriri ſolet, & plane pro locorum diverſitate diverſe obtinet. Etenim ubi in Collater. Conſil. collegium fieri accidit, vel univerſa concurrant tribunalia, vel ex iis aliqui adjungantur, Regii Conſiliarii, tanquam qui omnino præcedunt Præſidentes Cameræ, ad dextram Collater. Conſ. ſedent, Præſidentes vero Cameræ ad ſiniſtram. Hoc tamen aliquando Reg. Conſiliarii pervertere intenderunt, ut ſcilicet non ſecundus locus Præſidentibus daretur ſed ultimus, & ſic poſt ſe ſedere juberentur; quod evenit in quæſtione facinoris patrati à Dn. Felice de Aragonia in ipſo Collaterali agitanda, ubi adjuncti fuere aliqui ex Reg. Conſiliariis; & ex Reg. Cam. duo, quorum alter fuit Dn. Mutius meus germanus, qui in ea cauſa pro fiſco interceſſit: qua de re conſultus Rex reſcripſit, ſecundum illis locum, ideſt lævam Coll. Conſ. deberi; & hoc jus prævalet. Cum autem in Sac. Conſilium iidem Reg Cameræ Præſidentes adjungerentur occaſione alterius criminis diſcutiendi; prætermiſſo hoc Regis mandato, non ſecundum locum, prout in Collaterali, ſed poſteriorem illis dare intendebant: cujus rei conſultus Prorex, item juſſit, ut quod ſolitum erat, obſervarent. Et ſic ex loci qualitate, differentes oriri præcedentiarum altercationes, juri conſonum eſt: etenim ſi quis ex Regiis Conſiliariis ad tribunal Regiæ Cameræ adjungatur: primum à ſiniſtris obtinet locum, dextera Præſidentibus relicta, quia in proprio loco degunt, Gloſ. in *l. apud*, *ff. de manumiſſ.* allegata per Fret. *de Synd.* unde eadem

dem qualitate contenti eſſe poterant: ſed in his, etſi parum auctoritatis extitiſſet, conſuetudo eſt eorum naturalis lex *l. diuturna*
25 *cum ſeqq. ff. de legib.* Et cum Regii Conſiliarii, qui in criminali auditorio Mag. Curiæ Vic. morantur, biennium, ut *ſupra* diximus, ad Sacr. Conſilium eunt referendi gratia cauſas appellationum (quod mane diei Jovis fit, & prima quidem hora Judices Civiles referunt, duabus ultimis, Criminales) ibi poſtremum habent locum, etiamſi antequam alii, ſint in conſilium allecti: eſtque ratio quia ſedent ut Judices primæ inſtantiæ cum Judicibus appellationum, & ſic ſuperioribus. Et eſt moris, ut in ejuſmodi appellationibus decidendis, omnes interſint Judices criminales & civiles: ſecus autem ſi relatio fieret in Collaterali Conſilio coram Prorege, cum eodem Sacro Conſilio: quia ibi qui refert, expedita relatione & audita fiſci inſtantia, non intervenit in præſtandis votis. Fiſci autem patronus ubicunque agitentur quæſtiones, etiam in Collaterali, ſemper adeſt; alias decreta & ſententiæ prolatæ, nullæ eſſent etiam, ex nov. pragm. ſanctione. Et in præſenti, cum æquites Sedilis Nidi colloquium inter ſe eſſent celebraturi de re ad Remp. ſpectante, Dn. Diomedes Carafa ejus Sedili eques, generalis hujus Regni Theſaurarius, & Collateralis Conſiliarius, ac unus ex quinque viris dicti ſedilis, ad tuendam ſui officii præcellentiam, primum ſibi locum vendicare intendebat; ejus tamen votum acriter oppugnavit alius ejuſdem familiæ eques major natu, quod ibi non tanquam Theſaurarius Regiſve Conſiliarius, ſed ut privatus ipſius Decuriæ miles intereſſet, & proinde ipſi præcellentiam non deberi, ſicut nec debetur Epiſcopo ubi 26
ut Canonicus ſedet, quando Canonicis ante ipſum inſtitutis non præfertur, *cap. poſtulaſti*, ubi Abb. *de conceſſ. præb. cap. per tuas, de major. & obed.* Loffr. in *parafr. feud. ſi de feu. def. mil. fu. contr.* Quam facti ſpeciem nuper terminavit Collegium hujus Civitatis, dum Epiſcopus Inſularum, qui quod eſſet Epiſcopus, ſuis collegis præferri, & proinde ſellam ſibi deberi intendebat, in ſcamnis æque ac alii ſedere juſſus fuit. Unde primum locum ſibi competere aſſerebat uti ſeniori, per ea quæ diximus hoc *lib. cap.* 1. Res in judicium deducta, ab omnibus quinque ſedilibus recepta fuit: qua tamen decidenda, ad vitandas contentiones, ambobus fuit interdictus ad colloquium acceſſus: cujus rei veritas, ex ſententia inde promulganda ceu notoria & forenſis, omnibus patebit, juxta vulgarem juris regulam, *rem judicatam pro veritate accipiendam*. Inſurrexit aliquando, & adhuc viget, alia circa præcellentiam diſſenſio inter Dn. Vincentium Carafam Ruborum Comitis filium Hieroſolimitanæ D. Joannis religionis procerem, magna ſignatum Cruce inſimul & Ungariæ Priorem, Collateralemque Regis Conſiliarium, & alios ejuſdem conſilii milites non titularios. Is quidem illis præferri intendit, eandemque ſibi deberi prærogativam, quæ titulariis, tum ex magnæ crucis, tum ex Prioratus dignitate: ii vero, ideſt conſiliarii

ti-

titulo non fulgentes, temporis ordinem inter ipſos ſervandum contendunt. Et certe ſi dicti Prioris rationes recte penſentur, contemnendas non arbitrabuntur. Cum enim in eo Conſilio, titularis dignitas temporis antiquitatem abſorbeat, per ea quæ *ſupra* adduximus, quodque ex multis probari in promptu eſt; Priorem ipſum inter titularios cenſeri decet, cum eadem & fortaſſe potiora pro eo militent jura quæ pro
27 titulariis militant. Ejuſmodi enim equites vere ſunt religioſi, Abb. in *cap. ex parte, de regular.* Iſern. in *cap.1. de milit. & vaſſ. qui ar. bell. depoſ.* Brun. *conſil.17.* ſunt etiam clerici, *cap.1. de relig. dom. in clem. can. duo ſunt genera, 12. q.1. ubi gl.1. in fi.* Bar. in *l. ſemper, §. quibuſdam, ff. de jure immun.* & *ibi* late per Alex. quam ſolam ob cauſam à feudi ſucceſſione cadunt, Caſſan. in *Conſuet. Burgund. tit. de feud.* §.5. Alciat. in *conſ.29.* Bal. in *conſ.33. & 170.1.vol.* Navar. in *tract. de regul. comm.3.* Curt. jun. *de feu. 2. par. 3. part. n.29.* Ann. in *ſing.207.* & alia quæ ad hoc congeſſit Dn. Mut. meus germanus in ſuo *tract. de regal. q.11.* Et ſi titularii à tuendo denominati ſunt, quia remp. tueri debent, ut *ſupra* diximus; Prior ipſe jure inter titularios referendus, cum ipſi potiſſimum ſit munus chriſtianam Remp. defendere; & titulus dignitas eſt, de quo nos late ſupra *cap.23.* & ipſe in dignitate eſt conſtitutus: ubi obiter advertendum, non eſſe titularii nomen eo extraneum, quod quibuſdam placuit, ut etiam ab ipſis legibus non agnoſcatur, & ſecundum ipſas ethimologiã illi aſſignare non poſſimus: eccleſiaſticorum enim & religioſorum titulorum exemplo, 28
titularios dictos eſſe par eſt conſiderare: & licet diverſæ ſint dignitatum ſpecies, ſecularium tamen Proceres, quos titularios eſſe diximus, ad inſtar religioſorum procerum, ut ſunt Epiſcopi, Abbates, Priores, & hujuſmodi, tanquam à dignioribus & antiquioribus, dictos eſſe, reverenter aſſeverare poſſumus. Unde ſicut in temporalibus diverſi ſunt titulorum gradus, ut Principis, Ducis, Marchionis, Comitis; & omnes uno agnomine *Titularii* dicuntur; ita in ſpiritualibus: tamen inter hos & illos eadem erit affinitas, ut ſcilicet titularius religioſus & ſpiritualis, ut eſt Epiſcopus, Abbas, Prior, & ſimiles Prælati, comparetur, imo potius præferatur titulariis temporalibus: quandoquidem Prælati nomen ampliſſimum eſt, ut contineat Abbatem, Præpoſitum, Miniſtrum, Cuſtodem fratrum minorum, Priorem, & etiam qui officium habet perpetuum, ad libitum ſuperioris revocandum, Abb. in *cap.2. de judic. in cap.1. de ætat. & qualitat.* facit tex. in *can. deinceps, 16.q.7.* ſed in potentiori ſignificatione ſunt qui ordinariam habent juriſdictionem, ut per Felin. in *d.cap.2.* & *ibi* per Det. *col. pen.* & late per Lancell. Conr. in *Templo om. jud. lib.2. cap.10. num.8.* Commendatarius autem alicujus Abbatiæ, vel Prioratus, non dicitur *Prælatus*, nec ejus titulum habere; ſed ſimplex miniſter & depoſitarius, Oldr. in *conſi.179.* Felin. in *cap. cum olim, col. pen. de major. & obed.* Lancell. *ubi ſup. cap.8.* Et qui digni- 29
tatem inſpiciet, in qua magnæ Crucis Equites ſunt, rite & recte titulariis

lariis adæquabit: & eo magis hunc, qui præter magnæ Crucis ſignum, Prioratus etiam dignitate præfulget: quam ob dignitatem Epiſcopo comparabitur, tum ratione juriſdictionis, tum provinciæ ſibi commiſſæ; & Epiſcopi *illuſtres* ſunt, ſicut & Titularii, quo honore ipſemet Rex ipſos proſequitur, ut *ſupra* diximus. Prior igitur *illuſtris* eſt, & proinde
30 inter *illuſtres* collocandus. Et eo magis procedit comparatio, quod Titularii ſunt de conſilio Regis, ut retulimus, de quo ſunt etiam Epiſcopi, *cap. in archiepiſcopatu, de raptor. can. duo ſunt*, 96. *diſt. cap. Imperialis, de prohib. feudi alienat. per Lothar. Auth. habita*, ubi Bal. Barbat. Salyc. *Cod. ne fil. pro patre.* Stefan. Aufrer. in *tract. de poteſt. eccl. ſuper laic. caſu* 95. & colligitur ex *proœm. conſuetud. Neapol. §. ut igitur*, ubi Carolus II. illis Civitatis conſuetudinibus auctoritatem dedit, quæ ab Antiſtite Urbis aliiſque XII. viris approbatæ fuerunt, precibus ipſius Regis: ſicut vice verſa laici ex S. Pontificis gratia ad rer. ſpiritualium judicium & conſilium vocari poſſunt, *can. adhac, §. verum ſuffragia*, 32. *diſt. &* 10. *q.* 3. *can. illud, in cap.* 2. *de judic.* Archidiac. in *cap. ab arbitris, de off. deleg.* Bal. in *l. reſcripta. Cod.*
31 *de precibus Imperat. offer.* Et Epiſcopus præcedit titularios; idque ex eo etiam dignoſcitur, quod ſi quis eſt Dux, & Epiſcopus, & profert ſententiam ut Dux, tunc appellatur ad Judicem eccleſiaſticum, quia Ducalis dignitas acceſſoria eſt dignitati Epiſcopali, ſecundum Bal. in *addit. ad Specul. in tit. de appellat. col.* 3. quæ cum aliis notavit Stefan. Aufrer. *ubi ſup. lim.* 19. *fol.* 128. Et dignitas Epiſcopalis major eſt Marchionali, cum Marchio *Spectabilis* ſit ut *ſupra* diximus; Epiſcopus autem dicitur *illuſtris*, vel ſaltem illuſtribus ſimilis, *cap. fin. de re jud. in* 6. *can. ult.* 3. *q.* 3. *l. quoties, in fi. C. de dignit. lib.* 12. & notat Bal. in *l. ad ſimilitudinem, Cod. de decur.* Imo reſpectu ordinis Epiſcopalis, eſt ſuper omnes illuſtres etiam ſupra Imperatorem, *can. Valentinianus*; 63. *diſt.* Specul. in *tit. de lega. ver.* 17. & dicitur *frater Papæ*, *cap. quam gravi, de crim. fal.* cui Epiſcopi ſunt æquales in ordine, cum ſucceſſerint loco Apoſtolorum, *can. in novo*, 25. *diſt.* & ſunt majores etiam Cardinalibus non Epiſcopis: Barbat. in *conſ.* 1. *col.* 1. Loffred. in *parafr. feud. tit. ſi de feu. def. mil. fuer. controver. cap. omnes, ver. & inhærendo*. Et, ſi generatim omnes Titularii Epiſcopi & Prælati præferuntur, quia ſunt honorarii tantum Conſiliarii; tanto magis præferri debet Prior hic, qui inter Prælatos jure connumeratur, *cap. fundamenta*, & *cap. quanto, extra de electione*, qui non honorarius eſt Regis Conſiliarius, ideſt non nomine tantum, ſed onerarius, qui re ipſa onus Conſiliarii ſuſtinet, & Regi noſtro, verbis & operibus conſulit: quod in famoſa illa Melitenſi obſidione ſatis glorioſe commonſtravit. Unde quia ipſa Hieroſolimitana religio de univerſa chriſtiana Republica ſemper eſt optime merita; Rex noſter illam ſibi per- 32
petua ſocietate junxit; quod plus eſt quam ſi fœdere vel confœderatione junctus eſſet; ut propterea unicum corpus ſit cenſenda cum ſuis

con-

conſiliis, Bal.in *l.exequutorem, ver. quid de civitatibus confœderatis*, *Cod. de exeq. rei judic.* Bart. in *extravaganti, qui ſint reb.ver. rebellando*, & unus ſpiritus ex reciproca adherentia, de quo in *cap.damnamus, de ſum. Trin. & fide cath.* & late per Felin. in *rubr. de treu. & pa. col.ult. ver.declaratione*: idemque in adhærentibus dici poteſt, habes ultra Barto. & DD. in vulgata *l.non dubito, ff. de capt. & poſtl.reverſ.* ex Loffr. in *conſ.5.* ubi multa ſuper his affert. Et pari modo unicum atque idem conſilium videtur ab eodem Præſide amicabiliter protectum; ad quod faciunt allegata per Angel. in *l.ſolet, ff. de cuſtod. reor.* Caſſan. in *Conſuet. Burg.fol.* 465. *num.*14. & ante eos, Bal. in *d. l. exequutorem, num.*30. *in fin. Cod. de exeq. rei jud.* & in *l. requirendi, Cod. de ſerv.fugit.* & alii per Jul. Clar. in *pract. crim. q.*38. *ver. Succeſſive: verſ. hoc tamen*, &
33 in *quæſt.*71. *ver. quaro modo*. Ob quam fœderationem & corporis unitatem, Rex noſter in ſuis regnis omnia privilegia dictæ religionis, ipſius Equitibus ſervari mandat, vigilanterque intendit ut ſerventur; quod cum aliis Religionibus, puta Divi Stefani, Divi Jacobi, Divi Lazari, & ſimilibus obſervari non videmus. Et ſi temporis beneficium prævaleret, ipſe Prior, illo uti jure poſſet; ſicut in uno ordine multoties diſceptatum eſt ut prior in loco cædat antiquiori in ordine; cum prius ordinatus in cunctis poſteriori præferatur, *cap.*1.*extra, de major. & obed.* & *ibi* Abb. *l.*1.*ff. de albo ſcrib.* & prioritas ordinis & di-
34 gnitatis hoc etiam parit, *can.à ſubdiacono*, 93. *diſt.* mutatione enim loci, ſtatus perſonæ non convenit immutari, *l.*1.*Cod.de impon.lucrat. deſcript.* ex Iſern.in *cap.*1. §.*item ſi fidelis, in addit.num.*21.*quib.mod. feud. amitt.* & in *cap.*1. 3. *col. n.*9. *prima rubr.de his qui feud.dare poſſ.* quæ cum nonnullis aliis circa præcedentiam monialium ex uno in aliud monaſterium ejuſdem ordinis translatarum, cum monialibus quas in ipſo monaſterio invenerunt, adduxit Dn. Mutius meus germanus, ac in ſuas quæſtiones de regalibus, poſtea retulit. Et quamquam non eſſet Prior, & ſic ut titularius ſpiritualis omnibus coæquandus atque adeo præferendus titulariis ſecularibus; attamen præferri deberet etiam ſi ut ſimplex interveniret religioſus: eſt enim in dignitate ſpirituali conſtitutus omni ſeculari dignitati anteferenda, ſicut aurum ferro, ut exacte docuit D. Mutius in dictis quæſtionibus; pro qua re ſummam facit rationem *l. ſunt hæ perſonæ, ff.de relig. & ſumpt.funer.* Et ſi quilibet ſimplex religioſus cui- 35
cunque militi præfertur, Boer. *de auct. mag. Conſ. fol.*230. *num.*44. quanto magis hi, ex quorum cœtu Illuſtriſsimus Magnus ejus ordinis Magiſter eligitur? qui monetam cudit, & præſens in Cardinalium collegium eſt allectus. Nulla igitur in his comparatio fieri poſſe videtur, cum nulla ſit major dignitas quam Sacerdotalis, & Religioſa, *dict.can. duo ſunt*, 96. *diſtin.* ſicuti de duobus illis luminaribus dicitur, ut ſpirituale præferatur temporali, *cap.*2. *de transl. epiſc. capit.ſolitæ, de major.& obedient.* Nec in ultimis habenda eſt ratio

mi-

militiæ quam ipſe Prior profitetur, & in qua jamdiu ſub eodem Rege eſt verſatus: etenim titularii, milites ſunt ut *ſupra* diximus, & ipſe prior miles eſt; igitur inter milites locus ipſi debetur.

Quinimo ſi rectius intueamur, inter excelſiores milites eſt locandus: quandoquidem ſi verum eſt (& nemo negaverit) quod Titularii ex
36 militibus ſunt electi, & ſecundum gradum militiæ quis demeruit gradum titulorum; hic Prior cum ſupremum gradum militiæ exerceat, ſupremum gradum titulorum meret: Et certe ſupremus gradus militiæ eſt eſſe Princeps militiæ, cujuſmodi ſemper fuit ipſe ſub nomine Columnelli; igitur dignitas & præcellentia ſupremi gradus titulorum, qui eſt Princeps, ipſi debetur. Et Principes in caſtris dicuntur, qui in acie aliis præſunt & imperant; unde principia dicuntur illorum officia, *l.officium*, *ff. de re milit.* Et Liv. *lib.*8. *ab Urbe*, Principes dici ait
37 illos, qui in prima fronte militant, & qui priores prælium conferunt, quod nomen Jure ſuo debetur militibus dictæ religionis Melitenſis; cum in expugnandis hoſtibus, ex profeſſo ipſi prius illos invadant, & ſi ſinguli ex dictis militibus ea ratione præferendi ſunt aliis, tanquam anteſignani in militia; multo magis præferendus eſt Prior, qui eſt anteſignanus anteſignanorum. Præterea ex virtute vocabuli arguendo, potior omnibus eſſe debet, nam prior idem eſt ac potior & prævalidior, *l.Claudius*, *ff. qui pot. in pign. hab.* Et ſic confutata remanet eorum ſententia, qui dignitatis majoritatem à loco & rei gerendæ ratione excludi affirmant, prout de Epiſcopo ut canonicus ſedente ut diximus; quandoquidem hic locus non eſt cenſendus extraneus, tum ex ſocietatis & fœderationis atque ordinis vigore, qua indiſſolubili nexu ſunt Regi noſtro colligati; tum ex identitate rerum gerendarum, quæ utrobique ſunt eædem; puta bellicæ rei tractandæ & publico ſtatui conſulendi, vulgata *l.*1. *Cod. off. vicar.* eoque magis quod ea inſula fuit religioni huic dono data à Carolo V. cujus rei cauſa, religio ipſa ſingulis annis prid. Kal. Decemb. in devotionis ſignum Falconem Regi tribuit, & cum res expoſcit maximum recipit adjumentum: quod vidimus in dicta Melitæ obſidione, quando Rex noſter ex ſocietatis obligatione ſtatim illi ſuppetias miſit; & Prior ipſe eo ſe ſtrenue & inexpugnabiliter geſſit, ut magna pars gloriæ liberatæ inſulæ, ipſi debeatur; quod bene noverunt & Rex & Magnus inſulæ Magiſter; ut proinde ab hoc, magnæ Crucis ſigno & Prioratus dignitate honeſtari; ab illo vero, in ſua ſuprema conſilia allegi, ſit emeritus. Et poſtea quandocunque res exegit, ſemper illi ardua & potiora belli munera injuncta fuere: ut ſic dignoſci apertiſſime poſſit, Regem reipſa declaraſſe, Priorem hunc, privatis præferendum omnibus, ac inter majores titularios referendum.
Inſuper in Collat. Conſ. ambigitur, 38
titulorum ne majoritas, an temporis antiquitas ſit præferenda: exempli gratia, an Princeps poſterior in conſilium aſcitus, præferatur Marchioni antiquiori in ipſo conſilio. Et ſiquidem quod tituli adeptio, in omnes, etiam antiquiores, præce-

dentiam

dentiam pariat, ex præfata conſuetudine jam in foris recepta apparet: id enim ſervata ordinis & dignitatis prærogativa interpretandum eſſet, argum. tex. in *l. familiæ*, *ff. de verb. ſignif. Inſtit. de legit. agnat. tut. in fi. tot. tit. Cod. ut dignit. ordo ſervetur*, *lib.*12. Gloſ. in *l. unicuique*, *Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.*12. & in *l. nulli*, *Cod. de numerar. eod. lib. l.*1. §. *quamvis*, & ibi Gloſ. *ff. de ventre inſpiciend. l. ſupra ſtatu*, *Cod. de quæſt.* Et nihilominus conſuetudine receptum eſt, ut juniores Conſiliarii quacunq; præditi dignitate, etiam titularii, iis quos jam in conſilium aſcitos reperiunt, non præferantur: cui quidem ſtandum eſſet, ceu optimæ legum interpreti, *l. ſi de interpretatione*, *ff de legib. cap.*1. *quæ ſit longa conſuetud.* utcunque repugnante ipſius conſuetudinis ratione in dignitatis majoritate fundatæ, cum plus ejus habeat titularius quam non titularius: & proinde Principatus dignitas, aliis uti major, præcellere deberet.

39 Quod ſi in his tempus electionis & titulorum collationem intuebimur; nulli dubium eſſe cenſeo quin tempus electionis duplomatumque ſubſignationis, non autem adeptæ poſſeſſionis attendendum foret, cum ſolo verbo & abſque facti miniſterio dignitas à Principe conferatur, Bald. in *l. humanum*, *Cod. de legib.* & in *l. ſi qua per calumniam*, *Cod. de epiſcop. & cler.* & nos amplius diximus *ſupra cap.*18. licet contrarium innuere videatur textus *Inſti. quib. mod. jus patr. pot. ſol.* §. *ſumma*, ibi, *illico imperialibus codicillis præſtitis.* In iis autem, qui ſe in juſtitia miniſtranda exercent, adeptæ poſſeſſionis potius, quam electionis tempus inſpici videtur; cum tria perficiant Magiſtratum; electio, acceptatio, & adminiſtratio, quod *ſupra* in *cap.*5. ſatis abunde diſſeruimus. An autem qui prius 40
eligitur, juſte tamen impeditus quo poſſeſſionem obire minime poſſit, ei ſit præferendus qui poſterius electus, prius poſſeſſionem eſt nactus, nondum eſt prolatum. Pacti ſpecies accidit inter Dn. Carolum Spinellum, & Dn. Ludovicum Henricum, Conſiliarios ambos: ſiquidem Dn. Ludovicus prius Conſiliarius deſtinatus fuit; cumque regium ipſi duploma forte intercidiſſet; officium ingredi non potuit; interea Dn. Carolus deſignatur & munus obit: quare inter ipſos controverſia orta, uterque partes fovebat ſuas, alter ex ſubſignatis codicillis, alter ex inita poſſeſſione: & profecto à jure ſtatutum novimus, ut inter tria quæ requiruntur Magiſtratui, nempe creatio, captio poſſeſſionis & adminiſtratio, ut diximus *ſup. cap.*5. *n.*28. captio poſſeſſionis prævaleat creationi, & adminiſtratio poſſeſſioni captæ. Unde ait notanter Bal. in *l. ſed & milites*, §. *quæſitum*, *ff. de exc. tut.* & ab illo Fret. *lib.*2. *de ſuff. in quæſt. Regentium*, *num.*52. non prodeſſe creationem, niſi ſit ſequuta adminiſtratio, nec haberi pro creato, qui non adminiſtrat; quamquam honores & dignitates ſolo verbo à Principe transferantur, ut late ſumus proſequ uti in *cap.*18. hujus libri. Jurgium ab Rege placandum poſtulatur; decretumque fuit, ut neutrius rationes potiores

haberentur, ſed alternatim præcellerent in ambulando, ſedendo, ſuffragiiſque præſtandis, primæque Dn. Car. obvenerunt. Quemadmodum altercantur etiam cum quis in ſupremum Italiæ Conſilium aſciſcitur, poſſeſſionem autem capere differt; dein alter in idem Conſilium aggregatur ac munus adit, vel eadem vel majore dignitate fulgens, utri eorum præcellentia debeatur: cujuſmodi altercatio aliquando evenit inter Sac. Conſ. Præſidentem, & Regiæ Cam. Locumtenentem. Et has quidem aliaſque ejuſmodi diſſenſiones clariſſime definiri puto in *l. unicuique, Cod. de prox. ſacr. ſcrin. lib.*12. his verbis: *Nemini penitus liceat cum ſit poſterior tempore, locum præcedentis ambire; niſi forte ab eo, qui tempore vincitur, laborum comparatione ſuperetur*. Poſtremo ſiquis in ſupremo Italiæ Conſ. poſſeſſionem nactus, poſtea ex Principis benignitate ad Collater. hujus Civitat. Conſilium tranſmittatur, an prioribus in idem admiſſis ſit præferendus, ambigitur: dubium vertit an ſit idem, vel diverſum Tribunal. Et licet ſit majus, eadem tamen ratione, quam
41 ſupra identidem diximus, decernendum putarem, & Fret. late diſputat, ut apud ipſum eſt videre. Adhoc nihilominus non parum conferre poterit iſtius officii originis notio: quæ inde incepit, quod cũ inviciſſ. Rex noſter in tot tantiſq; regnis intereſſe non poſſit; & in iis quamquam ſuos teneat Magiſtratus ad ordinaria ſolitaque illorum negotia expedienda; tamen quæ ſui pectoris proviſioni relicta ſunt, ut tutius explicarentur, ex tribus Italiæ regnis ſuæ ditioni ſubditis, Neapolis, ſcilicet, Siciliæ, & ſtatus Mediolani, ſex elegit in Magiſtratus apud ipſum continue moraturos; quamquam Regem extra regnum quærere ſubditi non tenentur, ſicut nec litem agere, Iſern. in *cap. Imperialem, de prob. feud. alien. per Frider.* & nos diximus *ſupra cap.* 25. Ea ſcilicet ratione ne adducantur ad egeſtatem, *l. fi. Cod. qui admitti*, & ſubditos habere locupletes, Principis intereſt, *l. cum ratio, ff. de bon. damn. Pragmat. Ad ſubditorum, in tit. de off. Sac. Reg. Conſil. & conſtit. Reg. Capitaneorum.* Hos igitur Magiſtratus ex prædictis regnis ad ſe ire jubet, ut ei de illorum rebus gerendis conſulere poſſint; utputa qui tamquam indigenæ, illorum negotiis inſtructi cenſentur, *cap. quanto de præſum.* Iique ex ordinariis ipſorum Regnorum tribunalibus eligi ſolent, non quidem qui priores Magiſtratum geſſere, ſed qui potiores doctrina, majoreque præditi experientia videntur, ut ſufficiat ſemel approbatus, *l. quidam conſulebat, ff. de re judic. Inſti. quib. ex cauſ. manum. non lic. in fin.* & nos in *cap. præced.* Cum quibus tres alii Hiſpanæ nationis eliguntur, & cum iis Secretarius eſt & generalis Theſaurarius, ex Regno Aragoniæ, cui hæc tria comparantur. Quibus præeſſe ſolet unus ex Primatibus Hiſpaniæ, quos *Grandes* vocant, Titularius: memoria autem noſtra fuiſſe novimus Illuſtriſſ. Cardin. Granvelam, qui & ſupremi Conſilii Status Conſiliarius fuit, & in hoc Regno Locumtenens

tenens pluribus annis. In præſenti
vero illi Conſilio præeſt Illuſtriſs.
Cardin. Toletanus. Quod autem
ad hujus Regni Regentes originem
attinet, ea ſic ſe habet. Cum adve-
niſſet huc Carolus V. Civitas po-
ſtulavit ut virum ex ipſa Civitate
vel Regno oriundum, apud ſe ha-
bere dignaretur, qui & Civitatis
ipſius & Regni neceſſitates noſcens,
ipſi Imperatori opportune expone-
ret, quo vere conſultus, neceſſaria
conferre poſſet remedia: quibus po-
ſtulationibus benigne annuens Cæ-
ſar, primo & per ſaltum ad id mu-
nus aſcivit Dn. Hieronymum Se-
verinum e Portus decuria nobilem,
& doctrinæ ſufficientia, & vitæ in-
tegritate præclarum, ut juris erat,
& ut Cæſaream Majeſtatem decebat;
cum nobiliores & optimates ſint
præferendi, prout late diximus *hoc
lib. cap. 17. n. 15.* & *cap. 25.* Quo dein-
de in patriam revocato, atque in Præ.
ſidentis Sac. Conſ. munus elato, apud
Cæſarem ſucceſſit D. Ciccus Loffre-
dus nobilis ſedilis Capuanæ, deinde
D. Marcellus Pignonus e ſedili Mon-
taneæ, meus Avunculus: qui quod
& de Rege & de Patria optime eſſet
meritus, præter cæteras mercedes,
ad Marchionatus dignitatem eve-
ctus fuit, ac ad Regni Siciliæ gene-
ralis Viſitatoris munus aſſumptus.
Alii poſtea ſubſequuti ſunt vel ex
hac Urbe, vel ex Regno oriundi,
& doctrina & meritis nemini poſt-
ponendi, ut eſt videre in *capitulis.*
Ad quod quidem Conſilium, prout
etiam ad alia, paucis abhinc an-
nis invictiſſ. Rex accedere ſolebat;
poſtea vero aliorum negotiorum
mole gravatus deſtitit: illorum ta-
men voto & conſilio, omnia nego-
tia Regnorum ſuæ poteſtatis ſubdi-
torum, explicanda curat: ac du-
plomata, & ipſius Regis, & Con-
ſiliariorum ſubſcriptionibus robo 42
rata, ad Vicereges, aliaque regno-
rum tribunalia, exequenda trans-
mittuntur. Quæ quidem conferre
poſſunt, ut cum ſub eodem Rege
militent iſta tribunalia, loci di-
verſitas proinde inferri non debeat,
Iſern. in *cap. 1. §. contrahentium,
num. 17. quæ ſunt reg.* Clar. in *pract.
crimin.* ſed una eademque perſona
cenſeatur. Eveniunt præter com-
memorata, non raro præcellentia-
rum jurgia, eaque vel in judicium
non adducuntur, vel adducta non
proſequuntur: quæ ſi ſingula per-
ſequi vellem, præterquam quod ſa-
tis prolixum excreſceret opus; ob-
dormientes diſſenſiones excitare
velle viderer: unum tamen ne per-
tranſeam, ſingularis perſonæ ac
omni ævo commemorandæ prome-
rita conclamant. Is eſt Dn. Joan.
Franciſcus Sangrius, Dominæ Adria-
næ Carafæ, mulieri cuivis ex Ro-
manis matronis præferendæ, con-
nubio junctus, vir, præter anti-
quiſſima nobilitatis ſtemmata, præ-
terque titulorum præfulgentes ho-
nores, (eſt enim Caſtri novi Mar-
chio, Turris Majoris Dux, & San-
cti Severi Princeps) ea ſtrenuitate
ſimul & prudentia ac magnanimi-
tate omniumque virtutum ſpecimi-
ne, vel primis ab annis præditus,
ut digniſſimus habitus fuerit, qui
militaribus copiis terra marique
ſemper præficeretur; & cujus ope-
ra Rex noſter ubique invictus, &
contra Turcas, & contra Mauros

Fff 2 alioſ-

alioſque ſuæ coronæ hoſtes, quaſi ut tuto certaret, uteretur: tandem ubi corporis vires, quæ graveſcentibus annis, in aliis elangueſcere ſolent, in ipſo agiliores evaſerunt, in Patriciorum numerum ſive Conſiliariorum Status, eſt relatus; ſic quod olim laborando de Rep.promerebatur; nunc & laborando, & conſulendo promeretur. Is igitur cum in Ducem Turris Majoris eſſet electus, Marchionatus titulum, quo antea vocabatur, in Dn. Paulum filium primigenium, qui tanti patris ſe non degenerem præbet, tranſtulit: inciditque dubitari, num hic titulus in Paulo novus habendus eſſet, an vero paterna illi temporis deberetur prærogativa; ut ſcilicet Marchionibus ante dicti tituli translationem creatis præferendus, an poſtponendus eſſet. Et certe id dubio verti non debere videtur, quandoquidem cum tituli in filium transferendi gratiam Dux obtinuiſſet ab Rege, cum omnibus primis ſuis qualitatibus obtinuiſſe intelligitur, *l. 4. ff. de fun. inſtr. cap. translata, extra de conſt.* aliaque adducta per Dn.Mutium meum germanum in *tract. de regal. in ultimis quæſtionibus*: & cum major dignitas minorem non abſorbeat, *l.3. Cod.de dignit.* cum augetur ſtatus, conditio non mutatur; itaque utramque retineri poſſe non ambigitur, per ea quæ Reſtaur. Caſt. in *tract. de imp. q.43.* ubi allegat *tex.*in *l.falſa*, *§.1.ff.de cond. & dem.* Cum autem de præcellentiis aliqua egerimus, commodum etiam putavimus, & ſeſſionis ordinem tum in Collaterali Conſ. tum in reliquis tribunalibus, percurrere. Profecto in Regio palatio tres ſunt prorſus Cameræ Magiſtratuum aliorumque nobilium uſui deſtinatæ, ad quas unus tantum aditus pa- 43
tet; ita ut qui ad intimam introire voluerit, per duas priores pertranſire ſit opus. Eſt autem intima prope cubiculum Viceregis, ubi Collaterale ſitum eſt tribunal, in quam introire datum eſt Antiſtitibus, Titulariis, Collateralibus, Conſiliariis, Septemviris regni gubernandi, Scribæ portionum, Equitibus Hieroſolimit. Magnæ Crucis, Præſidenti Sac.Conſ.Locumtenenti Regiæ Cam. Regenti Mag. Cur. Vic. Theſaurario generali, Secretario regni, Primario Regiæ Sacerdoti, (quem Regium Archipresbyterum *ſupra* nuncupavimus) aliquibus titulariorum primigeniis ex gratia, & raris quibuſdam nobilibus. Præſidens autem Sac. Conſilio, Locumtenens Reg. Cam. & Regens Vicar. non intrant, niſi vocati cum ſuis Tribunalibus; at reliqui intrant ſtatim. Hique omnes in introeundo, uſque ad ſellam; in exeundo, ad oſtium uſque aſſociantur ab Hoſtiario, dignitatis & honoris gratia. In media, morantur Reg.Conſiliarii, Præſidentes Reg.Cam. Judices Mag. Cur.Vic. Advocati Fiſcales, Judices Mag. Cur.Siclæ, Judex Mag.Admiratus, Decuriones & Conſultor Civitatis, Guidonerius, ideſt Continuorum vexillifer, Judices militares, Receniores rationum, vel ratiociniorum, ſive Reviſores computorum, Regii Presbyteri ſive Capellani, ut vocantur, Limenarcha ſive Magiſter Portulanus, & novus pauperum

rum

rum militum in carcere coactorum patronus: & in ea, in ſcamnis tamen ſedent, præter Tribunalium præfectos quibus ſella datur ſerica: cui etiam Cameræ ſuus præeſt Oſtiarius. In regio vero ſacello, Judices Siclæ, & pauperum patronus non ſedent, nec in Collaterali conſilio aliiſque Tribunalibus, niſi Judices Siclæ, & Judex Admiratus in Sac. Conſ. quando cauſas referunt: & Civitatis Conſultor in Sac. Conſ. caput ſolummodo tegit, in Collaterali vero detegit: ut ſic dignoſcatur non omnibus quibus cum Magiſtratibus in media camera congredi licet, in Tribunalibus ſedere jus eſſe. Ultima vero camera privatis omnibus patet, ingrediuntur enim in eam Cohortales, militum tribuni, milites retenti, cauſarum patroni, aliique ejus qualitatis viri: ultimam voco inſpecto dignitatis ordine, nam ratione introitus eſt prima, cum ſtatim ſit poſt regale atrium, & quæ reliquis duabus aditus præbet: ibi perpetuo paratum eſt pallium, ſub quo ſedet Prorex cum publice omnium poſtulationes audit; quod ex conſtituto facit ſingulis diebus veneris, ut diximus *ſupra*: ejus oſtium non Oſtiarius ut duarum primarum, ſed Alibarderii cuſtodiunt. Et certe ea eſt cuſtodia totius Tribunalis; Oſtiarii enim interiores, potius honoris quam cuſtodiæ cauſa adſiſtunt. Seſſionis autem in ipſo Collaterali ordo hic eſt: Proregi in excelſiori loco parata eſt ſerica ſedes à pretioſo pallio ſuperobumbrata; ibi ſedet conſtratis ſub pedibus tapetis; ad ejuſque dextram ſita eſt menſula, ſerica inſtrata mappa, ubi tintinnabulum tenet argenteum, quo, cum libet, vel ſilentium indicit, vel Oſtiarium ad ſe evocat aliquid imperaturus. Ante ipſum, ex intervallo tamen: menſa alia eſt, oblonga pannoque item ſerico ſupertecta; utrinque ſericæ ſellæ unicolores, Regentibus Collateralibuſque Conſiliariis ſunt paratæ, & primus quidem Regens, ideſt antiquior, primus ad dextram Viceregis ſedet; ſecundus, primus ad ſiniſtram; tertius, ſtatim poſt ſecundum itidem ad ſiniſtram. Poſt Regentes, ſuo ordine etiam in ſellis ſedent Præſidens Sac. Conſ. Locumtenens Regiæ Cameræ Regens Mag. Cur. Vic. Theſaurarius generalis: Regii vero Conſiliarii, Præſidentes Reg. Cameræ, & fiſci Patroni in ſcamnis abſque humeralibus: in fine vero menſæ ſedet Secretarius Regni in ſella, ut Viceregis vultum ex diametro aſpiciat; ſic Vicerex ipſe in capite ſedet tametſi ex diſtantia. Sane autem Principum ſedem, unde jura reddant, in eminen- 44
ti conſtitui, ut hanc Viceregis eſſe diximus, antiquiſſimi eſt inſtituti;

Virg. *lib.2. Æne.*

Inde thoro pater Æneas ſic orſus ab alto.

& Romulus eminentem locum in parte fori conſtituit, ubi jura daret, Pompon. Læt. in *lib. de Magiſtrat. cap.2.* & facit Gloſ. ſæpius repetita in §. *aliam vero Inſtitut. de bon. poſſeſſ.* At Cæſares non ductili ſede, ſed fixa & ex marmoribus ſtructa utebantur, quatuor ſuſtenta columnis, & deſuper fornice item

mar-

marmorea concamerata; qua forma utuntur hodie Prælati, cujuſmodi nobiliſſima eſt in Archiepiſcopatu hujus Civitatis, quam feſtis diebus, id eſt cum Archiepiſcopus ſolemniter in ea eſt conſeſſurus, ſericis obtegunt cortinis, fornicis etiam convexo ſubtecto. At tegumentum illud, quod ornatus & ma-
45 jeſtatis cauſa ad caput ſedentis ſuperinducitur, quomodo ſit dictum antiquis non ſatis legiſſe memini: niſi quis *Cortinam* appellatam autumet, Var. *lib.* 3. Cortina dicta eſt inter terram & cœlum, à ſimilitudine cortinæ Apollinis: nec me fugit variam eſſe cortinæ ſignificationem: Corippus Africanus, *lib.* 4. *de laudib. Juſtini minoris*, CYMBIUM appellavit, forte quod caput operiat; à cymba, quæ Græcis caput ſignificat ſecundum Phavor. unde noſtrates, ſummitatem cujuſque rei, *cymbam* dicunt: cujus carmina etſi ſupra retulerim, quia tamen ſedem illius Principis deſcribunt, hic etiam referre non pigebit:

Nobilitat medios ſedes auguſta penates,
Quattuor eximiis circumvallata columnis;
Quas ſuper ex liquido præfulgens cymbius auro
Immodico, ſimilans convexi climata cœli
Immortale caput, ſoliumque ſedentis obumbrat.
Ut lætus Princeps ſolio conſedit in alto, &c.

Hodie *Baldacchinum*, & *Tuſſellum*, & *Pallium* nominant: & Pallii quidem nota eſt ſignificatio, Baldacchini vero & Tuſſelli originem ignoro: niſi dicere velimus *Tuſſellum* corrupte dici pro *togella*, ut ſit diminutivum à *toga*, quam *à tegendo* dici nemo neſcit: quamvis Martialis togulam dixit non togellam, *lib.* 1. *epigr.*

Ignoſces, togulam Poſthume pluris emo.

& *Baldacchinum* ex duabus conſtare vocibus; poſteaque in unam coagmentatum & barbare corruptum; *valde*, videlicet, & *acclinum*, quod incurvum & inflexum ſignificat, & ſic adjective capi, ut intelligatur pallium valde acclinum, propterea quod non multum diſtans ad caput acclinet: hoc tamen dictum velim potius ut peritis animum excitem ad indagandum verum, quam ut pro vero tradam: ſed inceptum jam proſequamur. In Collaterale 46
Conſ. qualibet die Veneris ex præſcripto convenit Regia Cam. & cauſas refert & dat ſuffragia, ſecundum Viceregis juſſiones: ſuffragandi autem ordo is eſt, ut prius Præſidentes, tum Theſaurarius (qui in rebus Regium patrimonium concernentibus ſuffragrandi jus habet) tertio Locumtenens, tandem Regentes tanquam digniores ſuffragentur. At quando ob paritatem votorum in Sac. Conſ. Regiave Cam. aliiſque Vicariæ Tribunalibus, aliqui ex Viceregis juſſu adjunguntur; ipſi adjuncti, nullo nec temporis antiquitatis, nec tribunalis præcellentiæ diſcrimine habito, omnium ultimi ſuas ferunt ſententias. Et, ſi adhuc in paritatis coincidant perplexitatem, & in Collater. Conſ. cum novis adjunctis res

ter-

terminanda veniat, eodem ſtatu & forma, ſingulorum ſuffragia repetuntur, ſicut antea obſervatum fuerat. Quod cum aliquando aliquid habuiſſet controverſiæ, in ſynodalibus cauſis ſtabilitum fuit. Id autem lubens ſubnecterim, eum qui ultimus ſuum fert votum, ſi, in quamcunque partem inclinet, faciat ſententiam, eo quod reliqui utrinque ſint pares, ſolere novos adjunctos petere, ſuamque opinionem promere recuſare: quod prudenter feciſſe novimus Dn. Franc. Reverterium Reg. Cancell. apud Illuſtriſs. de Alcalà. Die vero Mercurii in idem Collater. conveniunt Judices Vicar. Criminales cum Regente ipſius, qui ſimiliter ſedet in ſella poſt ultimum Regentem. Generalis autem Theſaurarius quamvis in Collater. quo cum Reg Cam. ut diximus, convenit, poſt Regentes ſedeat coram Prorege, in tribunali tamen ipſius Regiæ Cam. ubi eſſe ſolet die Veneris mane, ſecundum locum habet apud Locumtenentem, ideſt primum ad lævam: primus enim ad dextram ſedet Præſidens decanus & Locumtenens ipſe medius in ſella ſerica & eminentiore, ut de Prorege diximus, quemadmodum & Regens Mag.Cur.Vic. tanquam digniores: & à dignioribus incipiendum eſſe docet Gloſ.in *§.fi. Inſtit.de jur.nat.gent. & civ.* & facit tex. in *can. quia tua*, ibi, *in capite*, 50. *diſt* & *l.2. §.Servius*, *ff. de orig. iur.* Sicut & qui in medio duorum æqualium ſedet, dignior cenſetur, per ea quæ Caſſ. diſſerit in *Catal. par.1. conſid* 13. *&* 14. Præſidentes vero idiotæ (qui nunc ſunt numero tres, & in cunctis perinde ac alii ſuffragiorum jus habent præterquam in juris articulorum explicatione, in quibus tamen diſcutiendis etiam interſunt) penultimum habent locum, ultimo fiſci patrono relicto: in omnibus enim Tribunalibus ultimus locus fiſci patrono vendicatur, juſque eſt ſuffragandi: & certe in paciſcendo cum facinoroſis, quod *componere* dicunt, Fiſci patronus 47.
primo ſuam interponit ſententiam, cum Regente & Judicibus; & in ſubſcribendo mandatis pecuniarum fiſcalium, præcedit omnes Judices, etiamſi ex illis duo ſint Conſiliarii, ut diximus: multaſque habet alias prærogativas, quas in librum congeſſit Dn. Mutius meus germanus, qui ei muneri ſeptennio operam dedit tanta cum integritate, ut Rex noſter inviɛtiſſ. ſponte ſua ſalarium illi primum adaugeri juſſiſſet, & nunc eadem benignitate in Præſidentium numerum cooptavit. Sedet etiam poſt Fiſci patronum Secretarius, non in ſella quidem, ſed in ſcabello: e regione vero Locumtenenti eſt ſcamnum cum humerali, ubi ſedet Procurator fiſcalium rerum & Rationarius, quando rationes miniſtrorum pecuniarum, & Baronum relevia, aliaque ad eorum officia pertinentia excutiuntur: ipſi enim referunt, & tecto capite primum dant ſuffragium: hic autem fiſci Procurator etſi ſedeat, non tamen intervenit in præſtandis votis: at in Mag.Cur.Vic. aliiſque tribunalibus Procurator Fiſcalis non ſedet, quinimo in ſententiis interponendis abeſſe cogitur: & is ordo in tribunalibus ſervatur. In Ædi-

culis

culis autem non idem, (quippe ſingula tribunalia ſuas habent Ædiculas, ubi priuſquam jus dici incipiatur, ſacra peraguntur) ſed Præſidens, & Locumtenens, & Regens Vic. ad dextrum altaris cornu ſcabellum habent in quo genufleɛtunt, ipſique ſoli ibi manent inter ſacrificandum: cæteri vero inter ſe ordinem non ſervant, ſed confuse ſedent, forte quia in domo Dei non excipiuntur perſonæ. Id tamen non ita in Ædicula Regii Palatii negligitur: ſed cuique ſuus ſtatus eſt locus, prout & in locis aliis. Quod autem diximus præfectos tribunalium in eminentiore ſedere loco, quam cæteri, ex re erit ſcire, id in Sacro Conſ. non eſſe ita. Præſidens enim etſi in capite ſedeat, eminentior tamen non ſedet, nec in ſella ſerica, ſed æquali cum aliis. Et cum in ſingulis Rotis (quæ ſunt numero tres, in quibus ſingulis quaterni ſunt Conſiliarii) ſit pro eo conſtituta ſedes, ipſe ad quam vult, accedit. Ejuſque ſedes ſemper vacua relinquitur, nec à decurione occupatur; quæque enim Rota ſuum habet decurionem quem *Decanum* & caput Rotæ appellant; quod munus antiquiori in ea debetur Conſiliario: certe Decurio is munus eſt, Præſidentis vices ſubſtinere cum abeſt. In auditorio vero Mag Cur. Vicariæ Civili ſi Regens abſit, Decurio in illius ſedet ſella: quod ſi inter judicandum advenerit, exurgens cedit illi ſuum locum, & ipſe ad ejus dextram (qui locus eſt omnium
48 Decanorum) ſedet. In proſcribendis vero ſceleſtis & criminoſis, qui ob ſcelus in jus vocati ſe judicio ſiſtere neglexerunt, (*id foris-judicare* dicunt, & ex præſcripto fit IX. Kal. Jan. ideſt in vigil. Nativ. Domini) Regente Vicariæ ſedente pro Tribunali in medio Judicum, à dextris quidem ſedet Decanus Regius Conſiliarius, qui per duos annos, ut ſæpius diximus, in auditorium rerum criminalium aſſumitur, & poſt eum Judex civilis hebdomadarius: à ſiniſtris autem Regius Consiliarius, & deinde Judices reliqui Criminales & Civiles: & peracta ſolita juriſdicendi formula, proſcriptionum ſententiæ palam leguntur, ſingulæ à ſingulis Judicibus quibus earum judicium commiſſum fuerat: eæque priuſquam legantur, clerici omnes & religiosi explodantur, ne irregularitatis nota inurantur; ut inde ignorantia in excuſationem eorum allegari non poſſit. At Regens Cancell. (quem ſingulis diebus Saturni ad Tribunal Vic. ad cognoſcendas cuſtodias recenſendoſque qui in vinculis habentur eique à Regente Vic. ad ſcalas uſque obviari, eodemque in receſſu aſſociari diximus *ſupra*) primo quidem loco ſedet, ſcilicet ad dexteram Regentis Vic. in eadem tamen menſa, atque ſellis indifferentibus, quippe in eo Tribunali ſolitis, quod & in Sacro Consilio obſervari diximus. Et in magna Curia Siclæ, cujus Tribunal in eodem eſt Vicariæ palatio, ut alias diximus, idem ſervatur ordo: illius enim Decurio, qui non antiquior eſt ut reliqui, ſed ab ipſomet Tribunali ex ſuo gremio eligitur, & *Prior* nominatur, in capite ſedet, & hinc inde Judices & Adsiſtentes. At in Tribunali Civitatis in

D. Laurent.

D. Laurent. Templo, ut ſæpius dixi, conſtituto, inter Decuriones Electosve nulla diſcernitur in ſedendo differentia nec præcellentia, cum nulla ſit inter Sedilia inæqualitas, ut infra de ſedilibus dicemus; quapropter quo quis venerit ordine, eo ſedebit, prout & in pertractandis cum Vicerege publicis negotiis, vel alloquendo Civitatis nomine: præter Tribunum pl. cui nedum nunquam alloqui datur, ſed ultimus ſemper ſtatus eſt locus. Verum in eo Tribunali, Præfectus annonæ, cum ex Collateralium numero eligatur, in capite ſedet, idemque ſervatur ordo in Tribunali excutiendarum rationum, cui quandoque Reg. Conſiliarius, quandoque ipſemet præficitur Conſilio Præſidens: & in Tribunali duumvirum monetalium, in quo Regius item ab Vicerege conſtituitur Conſiliarius, & ſic in cæteris, ut Præfectorum muris reficiendis, Curatorum aquarum, Præfectorum viarum urbanarum, in quo item Collateralis eligitur in præſidem.

49 Porro autem præfata omnia Tribunalia ſummo mane conveniunt in Palatium M. C. Vic. ubi & publicæ ſunt cuſtodiæ: cujus magnificentiam & magnitudinem ſubticere quam hiulce & oſcitanter explicare malo: quantuncunque enim dicerem, verboſus videri poſſem, rem proſequi nequaquam: & qui illud norunt, me ſatis pauca; qui non norunt, ſatis multa dixiſſe coarguerent: id tamen non diſſimulabo, inde cujus ſit molis cujuſque amplitudinis cogitari poſſe, quod jam olim Caſtrum fuit, ut etiam diximus alio loco; & ſingulorum Tribunalium atria ejus ſunt amplitudinis, ut triginta hominum millia commode capiant; tot enim & plura cum jus redditur illo concurrunt: Ibi igitur collectis Magiſtratibus, ſingula corpora, ideſt cuncti Magiſtratus ſingulorum Tribunalium, ad ſuas ſedes ſecedunt, & tres horas dijudicandis litibus jurique dicundo impendunt: & mane quidem omnia omnino conveniunt Tribunalia; à meridie vero aliter obtinet: nempe Sacrum Conſil. non revertitur niſi die Jovis; Regia Cam. die Lunæ, Martis, & Jovis; Mag. C. V. Judices Civiles diebus Lunæ, & Ven. Criminales ſemper: ad delicta enim corripienda non eſt interponendum tempus ne magis ac magis concreſcant & graſſentur: quam ob cauſam Judices hi criminales feriarum requie non juvantur ut cæteri, ſed tantum in diebus feſtis & Natali & Paraſceve Domini,
& ſeptem ultimis diebus carnis- 50
privii, ſeu carovale; cæteri vero Magiſtratus nedum præfatis temporibus feriantur, verum & quinquaginta diebus in æſtate, (quot à Romanis feriari ſolitum fuiſſe tradit Greg. Gir. *de Deis gent. ſyntag. ult.*) nempe ab Idib. Jul. ad VI. Id. Septemb. Nequis autem redarguat me, qui vulgari voce ſim uſus *Carovale*, operæ pretium duxi admonere duas eſſe has voces, & latinas quidem, quibus pro una vulgus utitur, *caro vale*, eaque nota eſt forma loquendi antiquis cum ab aliquo erant longum diſceſſuri, ut diximus *ſupra cap. 21.* ſic quia à carne veſcenda arcemur per ſeſquimenſem, id tempus quo fit abdicatio, *caro vale* ap-

pellamus ; quaſi carnem longius diſceſſuri ſalutantes. Feriarum autem apud antiquos plura erant genera, de quibus Macrob. *lib.*1. *Saturn. cap.*16. aliæ dicebantur *ſtativæ*, quæ ſtatis certiſque diebus fiebant cujuſmodi ſunt hæ noſtræ; aliæ erant *imperativæ* ſive *indictivæ*, quas Conſules vel Prætores pro arbitrio & neceſſitate indicebant, nobis *extraordinariæ* & *repentinæ* dicuntur. Profecto apud Romanos, dies quibus jus dicere licebat, *faſti* dicebantur, quibus non licebat, *nefaſti*: à fando, quia Prætori jus erat fari illa tria verba ſolemnia, *do*, *dico*, *addico*, in proferendis ſententiis neceſſaria quæ interponerentur: nobis *curiales* dicuntur, vel *non curiales*: & quemadmodum nobis, non omnibus diebus curialibus mane & veſpere jus dicitur, ſed aliquibus mane tantum, aliquibus etiam veſpere ut diximus; ita illis non omnibus diebus faſtis, omnibus horis, ideſt ante prandium & poſt meridiem Prætori licebat fari; ſed aliquibus, omnibus horis, aliquibus non: unde *faſti dies*, quibus omnibus horis fari licebat, dicebantur *toti faſti*; quibus autem non omnibus horis licebat, dicebantur *non toti faſti*: qua de re vide Paul. Manut. in *opin. de veter. dier. rat.* Non ſum autem neſcius, non deeſſe qui mirentur nos minutius ea eſſe proſequutus, quæ vulgari cuique patent, nempe Magiſtratuum ordines, ſeſſiones, tempora juriſdicendi & feriarum, & talia: verum ii demirari deſinent, ſi me futuris & exteris, non præſentibus noſtris ſcripſiſſe credent. Nec eſt novum ut ob temporum viciſſitudinem, res longe clariſſimæ in abſtruſiſſimam coincidant obſcuritatem. Et florente Imperio Rom. non minus nota erant tunc viventibus quæ in eo erant officia & dignitatum nomina, quam ſint nobis quæ in præſenti in hoc ſunt Regno, & tamen in memoriam adnotationum Principis, ea conſcripſere titulumque dedere: *Notitia Imperii*: idque eo ſicce & quaſi per indicem, ut lapſu temporis hominum latuerint cognitionem, adeo ut ad ipſa explicanda graviſſimi inſudarint homines & commentariis illuſtrarint; cujuſmodi nuper in eam edidit ſane non aſpernanda Guidus Pancirolus. Et Sophotarus Curopalata (qui an idem ſit cum Joanne Curopalata qui Principum conſcripſit hiſtoriam non anxie moror) libellum græce ſcripſit de utriſque officiis, ſpiritualibus, ſcilicet & ſecularibus Conſtantinopolitanæ aulæ: quem eo tempore aut nihili, aut omnino parvi fuiſſe habitum par eſt conſiderare; nunc autem à doctioribus deſideratur, quod ad intelligendos tres Codicis poſteriores libros, quos Budæus difficillimos intellectu judicavit, non parum conferant. Quapropter ego iſta copioſe tractare debebam, non ſummo tantum digito indicare: veruntamen id aut aliis, aut alio tempore perſequendum relinquo: res enim exigit ut unde longe divertimus, revertamur, & hunc claudamus librum.

AD-

ADNOTATIONES. A

Et proinde ſedile ipſum eam prærogativam negligebat.

Et omnes alii, ex reliquis quatuor ſedilibus, nobiles, hanc opinionem ſequebantur.

Et qui titulos emunt, Titularii non ſunt.

De Imperii emptione adi Reſtaur. in *tract. de Imperat.*

Res magnæ non geruntur viribus, aut velocitatibus aut celeritate corporum, ſed conſilio, authoritate, & ſcientia. B

Catonem dicere ſolitum ajunt: Majores noſtros armis remp. magnam feciſſe: ſi ita quidem eſſet multo pulcherrimam nos haberemus, quippe ſociorum atque civium; præterea equorum & armorum major copia eſt nobis quam ipſis: ſed alia ſunt quæ illos viros magnos fecerunt, quæ nobis nulla ſunt, domi induſtria, foris juſtum imperium, animus in conſulendo liber, nec delicto nec libidini obnoxius, &c. quæ Caſſan. in *Catal. par.* 5. *conſid.* 14. Cæterum vera eſt Principis ſcientia juſtitiam populo facere omni tempore & ubique; idque magis neceſſarium eſſe, quam contra hoſtes arma movere: ipſos enim Reges ad juſtitiæ adminiſtrationem ortos, eſſe late patent doctiorum authoritates & ſententiæ. C

Nec obeſt quod Officiales à Rege dicuntur magnifici, titularii vero illuſtres.

At vero *magnifici* titulus datus eſt etiam Præfecto præt. & ipſi Regi Abb. in *cap. novit*, *de offic. lega.* Reſtaur. *de Imperat.* q. 59.

Secundum eos pronunciatum fuit, ut in locis differentibus præcedere debeant.

D

Sane progreſſus deambulationis in ſtatu temporali aliquid indicat dubii, cum ipſi titulati anteeunt majores & præcedunt; in eccleſiaſtico vero ſecus, ut majores ſint qui ſequuntur: & rationem indagare multum cordi fuit authoribus. Caſſaneus vero hanc ſequitur, cum immediate ſuperiores ſequuntur & viciniores, ex Gloſ. in §. *aliam*, *Inſtit. de bonor. poſſeſ.* & in medio ponitur, ut per eum in *Catal. par.* 4. *conſid.* 74. & 75.

A *Et cum Regii Conſiliarii qui in criminali auditorio Mag. Curiæ Vic. morantur biennium, &c.*

Profecto judices criminales mutari quolibet biennio, antiquus fuit mos: cujus contrarium in aliis tribunalibus obſervatum videmus, nempe ut perpetuo, id eſt quouſque vivant, ſint in magiſtratu: & quo ad temporalitatis rationem, abunde dixit Germanus in *hoc lib. cap.* 17. Sed ob ſubjecti vim atque cauſam, alia eſt judicio meo, meliore propoſito inveſtigata; & eſt ne naturalis judicum benignitas, quam eos habere decet, ut aſſeverat Jureconſ. in *l. Imperatores*, *ff de adul.* in ſævitiam vertatur ob aſſuetum morem puniendi homines: etenim ex continua detestatione criminum iracundus fit animus: ad quod inter alia exempla illud B recenſeri non ab re erit de Claudio Imperatore, qui audito inhumano facinore, in judicii medio cultrum ſuum in criminoſi faciem injecit, authore Sueton. in ejus *Vita*. Et Auguſtus ob puniendi continuam ſeveritatem, à Mœcenate amico *carnifex* eſt appellatus, authore Dione: Proinde in Francia idem eſt acceptus mos, ut Camera criminalis Parlamenti in trimeſtre mutetur, prout ejus nationis illuſtres authores teſtantur.

Qui præter magnæ Crucis ſignum, &c.

C In Regno Siciliæ militibus magnæ Crucis per juris tramites datum eſſe titulum *illuſtris*, ſicut & titulariis, nuper mihi relatum fuit.

Religio ipſa ſingulis annis prid Kal. Decemb. in devotionis ſignum falconem Regi tribuit.

Id fieri cœpit poſt violentum receſſum ob Turcarum impetum ab Rhodo inſula, quæ alias *Ophiuſa*, alias *Erhrea* dicta eſt ſecundum Steph. *de urb.* relatum per Interpr. Pind. in *Olimp. ode* 7. Qui quidem tametſi in ſignum ſuperioritatis tribuatur, non propterea ſubjectionem parit; nam Civitas quæ pallium, bravium, cereum, vel aliud ſimile tribuit, eadem D ratione cenſetur, etſi pactis cuſtodiendis obnoxia eſt, Bald. in *l. etiam, col. fin. Cod. de jure dot.* & in *l. exequutorem, col.* 8. *ver. ſed quæro, Cod. de exeq. rei jud.* Pet. *conſil.* 360. & alii per Reſtaur. adducti in *tract. de Imper. quæſt.* 109.

Quod autem diximus præfectis tribunalium in eminentiore ſedere loco.

De jure ſedere debent in baſilica Judices à mane uſque ad veſperas pro litibus etiam futuris dirimendis, *auth. quan. ſedere deb. jud.*

ſ quem

(quem ſingulis diebus Saturni ad tribunal Vic. ad cognoſcendas cuſtodias, &c. A

Hæc cognitio olim ad Legatum proconſulis ſpectabat, *l. ſolent, ff. de offic. proconſ.* Jacob. Rævard. in *l. nemo poteſt, ff. de reg. jur.*

Porro autem præfata omnia tribunalia ſummo mane, &c.

Caſſanæus facit figuram omnium Tribunalium Franciæ ordinatim; in *Catal. par. 12. conſid. 68.*

B

Prætermiſſa quædam in adnotationibus, ſuis locis reponenda.

Pag. 5. *Alioquin ſi ex ſuperioris authoritate diruatur, &c.*

ADde Caſtald. *de Imper. quæſt. 110. privil. 39.* Et diminuta Civitate incolis ſi fiſcalia onera ſolvi non poſſunt, levantur ordine Regio, & ſuperindicuntur locis convicinis, Luc. de Pen. in *rubr. de ſuperind. lib. 10. Capyc. de inveſtit. feud. in ver. diminuta*; quod etiam facit infidelitatis dedecus, Specul. in *tit. de inſtrum. edit. §. 2. ver. item ponitur*, Luc. de Pen. in *l. cum allegatis, Cod. de re milit. lib. 12.* Martin. Laudenſ. in *tract. de Princ. & reſcr. quæſt. 68.* Deſtructo autem caſtro ob bellum, ſi alibi ædificarent homines qui ejus cuſtodiæ obnoxii erant, adhuc tenentur, Alber. in *l. ſi uſuſfructus, ff quib. mo. uſuſfr. amitt.* Capyc. *de inveſtit. feud. in ver. Caſtellanus*: quod ſi à Principe reficiatur, an ære Domini emendandum veniat, habes ex Bald. in *l. ſi in aliquam, ff. de offic. proconſ.* ubi ſingulariter dicit quod non, licet aliquam habeat hoc dictum difficultatem ex adductis per Cottam in *memorial. ver. Caſtrum*. At feudo dato à Rege cum hominibus & perſonis, ſi omnes moriantur, an remaneat qualitas feudi quaternati an vero ſimplicis feudalis, habes late D ex Fret. *de ſubfeud. lib. 2. in 29. author. Baron. num. 4.* Idemque in eo qui per vim dominium amittit, ut puta ſi ab hoſtibus vis illi inferatur, Caſſan. in *Catal. par. 5. conſider. 49.* Et ratio quidem eſt in his defectus bonæ fidei atque juſtæ poſſeſſionis ſine quibus dominia ſunt imperſcriptibilia, quæ in Status & Regnorum dominio bellico more adeptorum exemplificantur per eundem ibid. qua eadem ratione & Regni confines ait non præſcribi. At certe dominus ſi caſtrum dimiſerit, poſſeſſionem non perdit, *l. licet, Cod. de acquir. poſſeſſ.* dum tamen hoſtes illud non occupaverint, *l. clam poſſidere, §. fin. ff. eod.* Laud. *de crim. læſa majeſtat. not. 5.*

A *not.* 5. Capyc. *de inveſtit. feud. ver. Caſtellanus*.

Ibid. *Cum locus ſacer deſtruitur abſque ſuperioris auctoritate, &c.*

Adde §. *ſacræ inſtit. de rer. diviſ.* & ratio eſt ut in ſolo ſanctitas remaneat, Alex. ab Alex. in *genial. lib.6. cap.*14. proinde ſi Tyrannus occupet eccleſiam vel civitates, earum privilegia non perduntur, Martin. Laudenſ. in *tract. de Princ. quæſt.*96.

Pag. ead. *Regum optimatumque delicta divulgantur, &c.*

B Princeps mendoſus omnes habet miniſtros impios, Iſern. in *cap.*1. *in fi. qui ſucceſſ. ten.*

Pag. 6. *Vaſalli à fidei nexu liberantur ſi Domini conſpurcentur hæreſi, &c.*

Domini enim delictum terram ſubjicit interdicto, *cap. non eſt, extra de ſponſal.* & *cap. ſane, in fi.* Iſern. in *cap.*1. *num.*51. *de ſtatut. & conſuet. adverſ. libert. eccl.* Plane autem & Rege & vaſallis infidelibus; ſi vaſalli converterentur ad fidem, Rex autem non, adhuc tamen poſſet remanere Rex, ſi ſuos ſubditos ſecundum legem chriſtianam vivere ſineret, C Innoc. in *cap. qui ſuper, de voto & voti red.* licet Hoſtienſ. contra ſentiat; vide Martin. Laudenſ. *de princip. quæſt.*49. Sed regulariter dominus tenetur intra triennium purgare ſuam civitatem hæreticis, alias conceditur occupanti, idem Laud. *eod. tract. quæſt.*110.

Pag. ead. *Profecto advocati juniores, &c.*

Ad hoc vide etiam Caſſan. in *Catal. par.*11. *conſid.*17. Quod autem de Reg. Camera dicitur, idem & de Sacro Conſ. intelligito.

Pag. 27. *Principis arcana celanda, &c.*

D Circa ſecretorum cuſtodiam Principibus bellorum, & pacis tempore ſervandam, ac etiam diſſimulationis rationem neceſſario manutenendam tamquam quæ Principis iram pacatiorem reddit, habes ex multis iiſque memorandis exemplis per Jo: Boter. *de rat. ſtat. lib.*2. *tit. de ſecreto*.

FINIS.

IN-

INDEX

RERUM NOTABILIORUM.

*Priores figuræ Caput; alteræ Capitis Numerum; poſtrema Paginam indicant. Ubi vero hoc ſignum * præponitur; Pagina tantum in Annotationibus cuique Capiti adjectis deſignatur.*

ABſentes quomodo ci[illegible]ur in actibus Univerſitati[illegible]ap.11. *num.31. pag.79.*

Abſentia longa quæ dicatur, 26. 2. 368.

* Abſolutio datur excõmunicatis etiam poſt mortem, & qua forma, 153.

Accentus neglecti in majoribus literis apud Græcos difficultatem pariunt, 10. 3. 65.

Actus diſtinguntur ex voluntate, 8.28. 59.

Actus mixti ab efficaciori parte denominantur, 17. 41. 76.

* Actibus promiſcuis rerum ordines, & officia turbantur, 298.

* Actio majorum noſtra inſtructio, 299.

* Adoha, onus feudi eſt reale, 283. & 292.

Ador, ſive Adoreum quid, 21. 2. 234.

Adorandi actus quomodo proprie fiat, 21. 4. 235.

Adorandi Viceregis ritus, & tempora, 21. 22. 240.

Adorando Regibus pedes oſculari ſolitum, 21. 9. 236.

Adorare quid ſit, & unde dicatur, 21. 3. 235.

Adorare verbi nova etymologia, 21. 4. 235.

Adorare olim pro gerere, unde

Adoratores legati, quia aliorum negotia gerunt, 21. 4. 235.

Adoratio quid & quotuplex, 21.1.234.

Quare Principibus tribui cæpit, & cui primum tributa, 21. 4. 235.

Aliquibus Principibus exoſa, aliquibus affectata, 21. 8. 236.

Quid ab ſalutatione differat, 21. 15. 238.

[illegible]Diocletiano Principibus fieri juſſa, [illegible] 18. 239.

Adven[illegible] in Regnum venientes debent [illegible] finibus arma deponere, 24. 11. 316.

* Advocati milites ſunt, 277.

* Advocati hoſpitari non tenentur, *ibid.*

* Advocati qui ſuo abutuntur officio, interdicuntur advocatione, 27. 5. 397. & 179.

Advocatorum fiſcalium nomina antiqua, & à quo primum inſtituti fuerint, 26. 26. 388.

Aer ne contaminetur provideri debet, 10. 27. 68.

* Ædes, 281. *in fine.*

Ædes monetæ in Civitate Neap. ubi ſita, 6. 1. 41.

* Ædificandi poteſtas, 347.

Ædiles cereales unde dicti, & eorum munus, 8. 3. 53.

Ædiles curules, 8. 1. 52.

Ædilium authoritas varia, 8. 2. 52.

* Ægrotis ſunt publica conſtituenda loca, 279.

Ænaria inſula unde dicta, 3. 7. 16.

Æneam Neap. fundaſſe, 2. 1. 7.

Ænea num Turnum in Latio interfecerit, 3. 19. 18.

A Diomede ingenti ſaxo percuſſus, 3. 18. 18.

Quot annis poſt Trojam everſam vixerit, 3. 17. 18.

Genitoris tumulum floribus ſpargit; ludoſque pollicetur, 3. 16. 18.

Ex Anchiſe, & Venere Jovis filia naſcitur, 2. 20. 11.

In Italiam venit, 3.1.14. & 3. 5. 15.

Quibus, & quot navibus, & hominibus

bus in Italiam venerit, 3. 8. 16.
Num patriæ proditor fuerit, *ibid.*
A crimine deſertæ patriæ defenditur, 3. 13. 17.
Æneæ interitus varius refertur, 3. 20. 19.
Pietas commendatur, 3. 14. 17.
Ærarium in Saturni æde Romæ collatum, 4. 16. 25.
Neap. ubi fuerit, & ad præſens ſit, 4. 25. 26.
Æris uſus multiplex, 11. 52. 87.
Æneus culter in ſacrificiis, *ibid.*
Æneus vomer in deſignandis urbibus, *ibid.*
Affilatores qui, 7. 6. 49.
Africæ præfectura Italiæ ſubjecta erat tempore Juſtiniani, 14. 19. 131.
Agricolarum privilegia, 24. 22. 322.
* Agricultura non turbanda, 346.
Agriculturæ ut vacetur jubendum à Principe, 24. 17. 320.
Agrorum tria genera, *ibid.*
Alciatus carpitur, 12. 19. 95.
Alguzerii quomodo appellati antiquis, 6. 8. 57.
Alibarderii quibus antiquorum comparentur, 26. 14. 383.
Ambitus omni lege prohibitus, 27. 3. 397.
* Ambitus non præſumitur in Principe, 30.
Amphitheatrum unde dicatur, 13. 6. 105.
Anchiſes ubi mortuus, 3. 15. 18.
Andegavenſium Regum habitatio Neapol. ad Sedile Montaneæ fuit, 12. 20. 95.
D. Anellus Eques Sedilis Montaneæ, 11. 51. 85. & 104.
Quare vexillum cum inſignibus Neapol. gerat, 11. 52. 87.
* Angariæ non veniunt appellatione munerum perſonalium, 284.
Angeronam ſilentii Deam cur Romani colebant, 4. 2. 22.
Annona cui curæ eſſe debeat, 24. 1. 309. & 331.
*Annonæ procurandæ ratio, 334. & ſeq. & infra ubi ad eam adjuvandam nemo excuſatur.
Annona quid, 24. 1. 309.
Illi omnes judices intendere debent, 14. 8. 127. & 138.
* Annona non venit in immunitate conceſſa de muneribus perſonalibus, 284.
* Ab annonæ onere nemo eximitur, 385.
Antiquiora præferenda, 3. 8. 3. & 139.
Apollo Neap. adoratus, 6. 8. 41.
Apparitores, 25. 10. 358.
Appellatas cauſas ex Vicaria ad S. C. & inde ad Collaterale referendi mos, & tempus, 27. 25. 404.
* Appellatio eſt de minore ad majorem judicem, 254.
Appellatio deſerta poteſt à præf. præt. reparari, 8. 12. 195.
Item à Rege, 19. 9. 211.
Appellatio in ſententia præf. præt. non datur, 19. 3. 207.
Appellatio in quorum ſententiis locum non habeat, 19. 4. 207. & 223.
Appellatio ſuſpendit exequutionem, 110. 7. 209.
Appellatio iniquitatem ſententiæ indicat, & Judicis auctoritatem tangit, *ibid.*
Et quid à Supplicatione differat, *ibid.*
Approbatus ſi reperiatur inutilis reprobari poteſt, 26. 6. 380.
* Aprutini de genere belliſoſorum, 289.
Aquila ſignum vexillare etiam ante Cæſarem apud Romanos fuit, 5. 16. 33.
Aquila ſola à Romanis in inſignia retenta, 20. 10. 229.
Aquila in Imperialia inſignia ab Octavio recepta, *ibid.*
Aquila ab Imperatore cur biceps fiat, 20. 12. 229. & 233.
Aratri inventor quis fuerit, 8. 8. 55.
Arca Ærarii Principis tribus obſeratur clavibus, & qui eas teneant, 15. 45. 150.
Arca Univerſitatum Regni Neap. duabus recluditur clavibus, 4. 25. 26.
Arcæ inventio, in qua publica adſervatur pecunia, nova non eſt, 4. 27. 26.
D. Archangelus ad ſignum Neap. quare ſic dicatur, 11. 50. 86.
Archiater ſummus medicus, qui vulgo prothomedicus dicatur, 12. 22. 95.
Ar-

Archidiaconus præeſt Archipresbytero; Archipresbyter autem Presbyteris, 12. 27. 96.
Archiepiſcopi Neap. ingredientis ritus, 21. 14. 238. & 242.
Archigerontes, 12. 23. 95.
Archigubernus, 12. 28. 96.
Archimandrita, 12. 29. 96.
Archimimus, 12. 28. 96.
Archeon quid ſit, 12. 34. 96.
Archipirata, 12. 30. 96.
Archivum & Archium quid, & quid inter ſe differant, 7. 4. 49.
Archivarius, & Archiota, *ibid.*
Archon ſive Archos quid, & quare locus Sedilis Montaneæ Arco dicatur, 12. 16. 94.
Archon ſummus Magiſtratus Atheniensium, à cujus nomine faſti ſcribebantur, 12. 17. 94.
Arcus in Templo D. Laurentii memorabilis, 11. 39. 82.
Argentariorum officia ex pragmatica prima de numulariis cum aliis illuſtrantur, 4. 23. 26.
Argumentum ab ethymologia vocis valere, 11. 16. 76.
Arma ferre abſque Principis licentia nemo poteſt, 11. 21. 77.
Arma ſintne præferenda legibus, an non, 11. 47. 85. & 89.
Arma inſignium loco imaginum ſucceſſere, 20. 7. 228.
* Arma militum æri alieno non ſunt obnoxia, 185.
Armamenta quid, 11. 18. 77.
Armamentarium quid ſit, & unde denominetur, 11. 13. 76.
Armamentarium populi Romani ubi fuerit, *ibid.*
Armamentarium in omnibus Regni Caſtris eſſe debet, 11. 18. 77.
Armamentarium Neap. ubi conſtructum, 11. 22. 77.
Arrollare vox vulgo militaris quid ſit apud Latinos, 26. 10. 381.
Arſenale Civitatis Neap. ubi ſtructum, & cujus ſit artificii, & quare ſic dicatur, 11. 15. 76.
Artemiſium urbs, 3. 21. 20.
* Artifices poſſunt cogi ad exercendas ſuas artes, 343.
Aſia pluribus diſtinguitur modis, 2. 5. 8.
D. Aſprenus Sicula Eques Sedilis Furcillæ primus Chriſtianus Neap. 12. 36. 97.
Aſſeſſorum Principis, ideſt Conſiliariorum munus, 26. 21. 386.
Aſſurgere alicui in honorem quis teneatur, & de aſſurgendi ratione, 23. 23. 264.
Athletæ unde dicantur, 13. 22. 111.
* Avaritiæ deteſtatio, 180.
* Auditorium, 282.
Aula Priami pro toto Ilio capitur, 2. 9. 9.
Aulæ Rotarum S.R.C. vel cujuſcunque tribunalis Secretarium appellantur, 4. 7. 22.
Aurum vigeſimarium quid ſit, 4. 19. 25.
Authoris hujus libri fratrum mors, & munera, 11. 45. 85.
Auſtriaca familia, & Reges, ac Imp. ab ea progeniti, 2. 24. 12.

B.

BAcchanalia quo tempore, & quo ritu celebrarentur, & à quo ſublata, *cap.* 13. *num.* 28. *pag.* 114.
Bajulus unde deducatur, & quis proprie ſit, 10. 17. 67.
Baldacchini, ſive Tuſſelli Ethymologia, & quomodo dictum antiquis, 27. 45. 414. & 243.
* Baldacchinum, Viceregis ornatus, & inſignes, 244.
Balivæ Tribunal in Templo D. Pauli olim exercebatur, unde adhuc Curia D. Pauli dicitur, 10. 14. 67.
Balivæ Judices Equites Neap. eſſe debent, 10. 21. 67.
Balivi inſulſe dicuntur Bajuli, 10. 16. 67.
Balivi apud Gallos de civilibus, & criminalibus cauſis agunt, 10. 20. 67.
Balivi ſunt ſub ordine Rationalium Siclæ, 10. 22. 68.
Balivus vox Gallica eſt, & quid ſignificet, 10. 16. 67.
Banca nonnulla hodie ſub piorum locorum nomine exercentur, 4. 24. 26.
* Bandum quid, 244.
* Bandera, *ibid.*

bus in Italiam venerit, 3. 8. 16.
Num patriæ proditor fuerit, *ibid.*
A crimine deſertæ patriæ defenditur, 3. 13. 17.
Æneæ interitus varius refertur, 3. 26. 19.
Pietas commendatur, 3. 14. 17.
Ærarium in Saturni æde Romæ collatum, 4. 16. 25.
Neap. ubi fuerit, & ad præſens ſit, 4. 25. 26.
Æris uſus multiplex, 11. 52. 87.
Æneus culter in ſacrificiis, *ibid.*
Æneus vomer in deſignandis urbibus, *ibid.*
Affilatores qui, 7. 6. 49.
Africæ præfectura Italiæ ſubjecta erat tempore Juſtiniani, 14. 19. 131.
Agricolarum privilegia, 24. 22. 322.
* Agricultura non turbanda, 346.
Agriculturæ ut vacetur jubendum à Principe, 24. 17. 320.
Agrorum tria genera, *ibid.*
Alciatus carpitur, 12. 19. 95.
Alguzerii quomodo appellati antiquis, 9. 8. 57.
Alibarderii quibus antiquorum comparentur, 26. 14. 383.
Ambitus omni lege prohibitus, 27. 3. 397.
* Ambitus non præſumitur in Principe, 30[illegible].
Amphitheatrum unde dicatur, 13. 6. 103.
Anchiſes ubi mortuus, 3. 15. 18.
Andegavenſium Regum habitatio Neapol. ad Sedile Montaneæ fuit, 12. 20. 95.
D. Anellus Eques Sedilis Montaneæ, 11. 51. 86. & 104.
Quare vexillum cum inſignibus Neapol. gerat, 11. 52. 87.
* Angariæ non veniunt appellatione munerum perſonalium, 284.
Angeronam ſilentii Deam cur Romani colebant, 4. 2. 22.
Annona cui curæ eſſe debeat, 24. 1. 309. & 331.
* Annonæ procurandæ ratio, 334. & ſeq. & infra ubi ad eam adjuvandam nemo excuſatur.
Annona quid, 24. 1. 309.
Illi omnes judices intendere debent, 14. 8. 127. & 138.
* Annona non venit in immunitate conceſſa de muneribus perſonalibus, 284.
* Ab annonæ onere nemo eximitur, 385.
Antiquiora præferenda, 3. 8. 3. & 139.
Apollo Neap. adoratus, 6. 8. 41.
Apparitores, 25. 10. 358.
Appellatas cauſas ex Vicaria ad S. C. & inde ad Collaterale referendi mos, & tempus, 27. 25. 404.
* Appellatio eſt de minore ad majorem judicem, 254.
Appellatio deſerta poteſt à præf. præt. reparari, 8. 12. 195.
Item à Rege, 19. 9. 211.
Appellatio in ſententia præf. præt. non datur, 19. 3. 207.
Appellatio in quorum ſententiis locum non habeat, 19. 4. 207. & 223.
Appellatio ſuſpendit exequutionem, 110. 7. 209.
Appellatio iniquitatem ſententiæ indicat, & Judicis auctoritatem tangit, *ibid.*
Et quid à Supplicatione differat, *ibid.*
Approbatus ſi reperiatur inutilis reprobari poteſt, 26. 6. 380.
* Aprutini de genere bellicolorum, 289.
Aquila ſignum vexillare etiam ante Cæſarem apud Romanos fuit, 5. 16. 33.
Aquila ſola à Romanis in inſignia retenta, 20. 10. 229.
Aquila in Imperialia inſignia ab Octavio recepta, *ibid.*
Aquila ab Imperatore cur biceps fiat, 20. 12. 229. & 233.
Aratri inventor quis fuerit, 8. 8. 55.
Arca Ærarii Principis tribus obſeratur clavibus, & qui eas teneant, 15. 45. 150.
Arca Univerſitatum Regni Neap. duabus recluditur clavibus, 4. 25. 26.
Arcæ inventio, in qua publica adſervatur pecunia, nova non eſt, 4. 27. 26.
D. Archangelus ad ſignum Neap. quare ſic dicatur, 11. 50. 86.
Archiater ſummus medicus, qui vulgo prothomedicus dicatur, 12. 22. 95.

Archidiaconus præeſt Archipresbytero; Archipresbyter autem Presbyteris, 12. 27. 96.
Archiepiſcopi Neap. ingredientis ritus, 21. 14. 238. & 242.
Archigerontes, 12. 23. 95.
Archigubernus, 12. 28. 96.
Archimandrita, 12. 29. 96.
Archimimus, 12. 28. 96.
Archeion quid ſit, 12. 34. 96.
Archipirata, 12. 30. 96.
Archivum & Archium quid, & quid inter ſe differant, 7. 4. 49.
Archivarius, & Archiota, *ibid.*
Archon ſive Archos quid, & quare locus Sedilis Montaneæ Arco dicatur, 12. 16. 94.
Archon ſummus Magiſtratus Athenienſium, à cujus nomine faſti ſcribebantur, 12. 17. 94.
Arcus in Templo D. Laurentii memorabilis, 11. 39. 82.
Argentariorum officia ex pragmatica prima de numulariis cum aliis illuſtrantur, 4. 23. 26.
Argumentum ab ethymologia vocis valere, 11. 16. 76.
Arma ferre abſque Principis licentia nemo poteſt, 11. 21. 77.
Arma ſintne præferenda legibus, an non, 11. 47. 85. & 89.
Arma inſignium loco imaginum ſucceſſere, 20. 7 228.
* Arma militum æri alieno non ſunt obnoxia, 185.
Armamenta quid, 11. 18. 77.
Armamentarium quid ſit, & unde denominetur, 11. 13. 76.
Armamentarium populi Romani ubi fuerit, *ibid.*
Armamentarium in omnibus Regni Caſtris eſſe debet, 11. 18. 77.
Armamentarium Neap. ubi conſtructum, 11. 22. 77.
Arrollare vox vulgo militaris quid ſit apud Latinos, 26. 10. 381.
Arſenale Civitatis Neap. ubi ſtructum, & cujus ſit artificii, & quare ſic dicatur, 11. 15. 76.
Artemiſium urbs, 3. 21. 20.
* Artifices poſſunt cogi ad exercendas ſuas artes, 343.
Aſia pluribus diſtinguitur modis, 2. 5. 8.
D. Aſprenus Sicula Eques Sedilis Furcillæ primus Chriſtianus Neap. 12. 36. 97.
Aſſeſſorum Principis, ideſt Conſiliariorum munus, 26. 21. 386.
Aſſurgere alicui in honorem quis teneatur, & de aſſurgendi ratione, 23. 23. 264.
Athletæ unde dicantur, 13. 22. 111.
* Avaritiæ deteſtatio, 180.
* Auditorium, 282.
Aula Priami pro toto Ilio capitur, 2. 9. 9.
Aulæ Rotarum S.R.C. vel cujuſcunque tribunalis Secretarium appellantur, 4. 7. 22.
Aurum vigeſimarium quid ſit, 4. 19. 25.
Authoris hujus libri fratrum mors, & munera, 11. 45. 85.
Auſtriaca familia, & Reges, ac Imp. ab ea progeniti, 2. 24. 12.

B.

Bacchanalia quo tempore, & quo ritu celebrarentur, & à quo ſublata, *cap.*13. *num.*28. *pag.*114.
Bajulus unde deducatur, & quis proprie ſit, 10. 17. 67.
Baldacchini, ſive Tuſſelli Ethymologia, & quomodo dictum antiquis, 27. 45. 414. & 243.
* Baldacchinum, Viceregis ornatus, & inſignes, 244.
Balivæ Tribunal in Templo D. Pauli olim exercebatur, unde adhuc Curia D. Pauli dicitur, 10. 14. 67.
Balivæ Judices Equites Neap. eſſe debent, 10. 21. 67.
Balivi inſulæ dicuntur Bajuli, 10. 16. 67.
Balivi apud Gallos de civilibus, & criminalibus cauſis agunt, 10. 20. 67.
Balivi ſunt ſub ordine Rationalium Siclæ, 10. 22. 68.
Balivus vox Gallica eſt, & quid ſignificet, 10. 16. 67.
Banca nonnulla hodie ſub piorum locorum nomine exercentur, 4. 24. 26.
* Bandum quid, 244.
* Bandera, *ibid.*

* Banniti unde dicti, *ibid.*
* Banniti onere ſuorum provincialium extirpandi, 288.
* Bannitorum conſanguinei tenentur de damnis ab illis factis, 285.
Barones unde dicti, & qui ſint, 23. 3. 259. & 36. 269.
Barones in Provincia ſuæ Juriſdictionis matrimonium contrahere prohibentur, 17. 8. 164.
Barones milites ſunt, 23. 6. 261. & 254.
Baronum privilegia, 23. 7. 261. & 293.
Barones abſque Viceregis licentia concilium inire non poſſunt, 25. 22. 365.
Barones Regii ſunt conſiliarii, 23. 35. 270. & 256.
* Barones ſuorum vaſallorum judices ſunt ordinarii, 256.
Barones quomodo utantur præeminentia Vicariæ in quærendis criminibus, 188.
* Barones de quibus bonis collectam ſolvant, 283.
* Barones ſucceſſi videntur loco Curialium, 293.
* Barones tenentur miniſtrare expenſas Regi adeunti ad eorum caſtra, ex collatione tamen vaſallorum, 298.
* Barones dicti magni Caſtellani, 299.
* Barones illuſtres ſunt, 300.
Baſilica quæ ſit, & quid à foro differat, 6. 20. 44.
Baſtardi non cenſentur nobiles, 23. 20. 264.
Baſtardi titulariorum admittuntur ad Religionem Melitenſem contra ejus Religionis ſtatuta, *ibid.*
Baſtaſi nomen unde derivet, 10. 18. 67.
* Battalion novæ militiæ ſpecies à quo inſtitutus, 187.
Bellum vigilantiam requirit, 11. 9. 75.
Belli portæ Romæ ubi fuerint, *ibid. num.* 11.
Belli portarum deſcriptio, *ibid. n.* 12.
Belli portas, non in omnibus Bellis, ſed in maximis tantum aperiri ſolitas, 11. 13. 76.
Beneficium ceſſionis bonorum quare indultum ſit, 10. 44. 71.
* Beneficium militare, 278.
Bilances unde dicantur, 9. 32. 60.
Bona ſecundus dicuntur ſanguis, & hominis vita, 15. 8. 143.
Bona publicata, ad fiſcum pertinent, & ad Civitates ex Privilegio, 15. 22. 144.
Bona proſcribi, quando dicantur, 16. 5. 156.
Bona proſcripta Romani in Populi uſus convertebant, 16. 2. 155.
Bona vacantia quæ ſint, 16. 12. 157.
Bona caduca, 16. 13. 157.
Bona proſcribuntur non ſolum ob delictum, ſed etiam ob æs, quod fiſco debetur, 16. 20. 158.
Bona proſcripta impetrari non poſſunt, 16. 17. 158.
Bonis vacantibus nunciandis quatriennium eſt præſcriptum, *ibidem num.* 16.
Boves aratorios exequi non poſſunt ob agriculturæ Privilegium, 24. 20. 321.
Boves aratro jungere quis invenerit, 24. 22. 322.
Boves occidere non minus capitale erat apud antiquos, quam homines, *ibid. num.* 21.
* Brachialium immunitas, 305.
Brunduſinorum, ac Meſſanenſium antiquatum privilegium, 7. 6. 49.

C.

Caduceum quid, & quare Mercurii inſigne, & pacis argumentum, *cap.* 25. *num.* 6. *pag.* 354.
Cadavera damnatorum ſine Principis juſſu amoveri non poſſunt, 15. 28. 146. & 152.
* Cadavera damnatorum quando puniantur, 153.
Cæſar à Trojanis deſcendit, 2. 22. 11.
Campana monentur Cives Neapol. ad quotam noctis horam poſſunt incedere armati, 11. 28. 78.
Campana pulſando ad Civium monitionem, boni regiminis index eſt, *ibid.*
Campana ad quot ſigna inſerviat, 11. 31. 79.
Campana utuntur Principes ad Bannitorum perſecutionem, *ibid. n.* 32.
Campana vice preconis fungitur *ibid.*

Cam-

Campana eſt Dei tuba, & unde dicatur, 11. 35. 80.
Campana ad quid in altum erecta, & qua occaſione inventa, *ibid.*
Campani agri fertilitas, 24. 4. 312.
Campion quid ſit Neap. 7. 12. 50.
Cancellarius cur ſolus in Regno Neapoli ſit, 4. 8. 23.
Cancellarius Franciæ præf. præt. comparatur, 14. 12. 129.
* Camera quid, 276. & 291.
* Cameræ reſervatæ tractatus incipit, 276.
* Camerarum diſtributio, 301.
* Cam. reſervatæ jus ad vaſallos etiam pertinet, 302.
* Camera reſervata an in commercium adduci poſſit, *ibid.*
* Cameræ reſervatæ non antiqua conceſſio, 282.
* Camera reſervata Baroni, an ad vaſallos extendatur, 250.
* Cameræ reſervatæ rationes novæ, 292.
Capitaneorum ad guerram munus & auctoritas, 12. 65. 101.
* Capitanei ad guerram, 306.
Capite tecto loqui honor eſt, 23. 33. 268.
Caput, corporis imaginem commonſtrat, 2. 5. 397.
* Capuæ & Neapolis lis, de non contribuendo, 284.
Capuana & Nidus quare utantur equo pro inſignibus, 12. 49. 99.
* Capua, 280.
Carcer debet eſſe remotus à privatis domibus, 10. 24. 68.
* Quidam publicus, quidam privatus, 88.
Carcer, & carceres quid inter ſe diſtent, 11. 2. 74. & 88.
Cardinalis Regi æquiparatur, & ejus mirabilis authoritas, 18. 10. 194.
Cardinalis Epiſcopus, vel Presbyter, Cardinali non Epiſcopo, vel non Presb. præfertur, 27. 19. 401.
* Caſtella hoſpitia ſunt, 300.
* Caſtellanus jurat de fidelitate, *ibid.*
* Caſtrare, 282.
Caſtor & Pollux Apollo & Sirena Neapol. adorati, 6. 8. 41.
Caſtor & Pollux equorum curſibus, & colluctationibus præſunt, 6. 10. 41.
Item & mari, 10. 4. 65.
Caſtor & Pollux cujus fuerint filii, ubi nati, in ſtellas converſi, & gemini appellati, & quomodo pingantur, 10. 5. & ſeq. 65.
Caſtor, & Pollux equeſtri curſui, & pugillatui præerant, & Pyrrichæ inventores, 10. 5. 10. 63.
* Caſtor, & Pollux cur in divos relati à Romanis, 104.
Caſtoris, & Pollucis Templum Romæ ubi fuerit, 11. 1. 74.
Et ubi Neap. & à quo conſtructum, 10. 1. 65. & *num.* 13. 67.
* Caſtra ſive caſtellum, cur erecta, & unde dicta, 282.
Catamidiare quid ſit, 10. 45. 71.
Catapanes qui ſint, & unde dicantur, 9. 38. 61.
Carpentum Vehiculi genus cujus eſſet formæ, 20. 3. 227.
Carpento vehi concedebatur ex gratia, *ibid.* & 232.
Carruca quæ ſit, 20. 3. 227.
Carruca argentata ſoli magiſtratus utebantur, *ibid.* & 232.
* Chartella hoſpitalis, 280.
Celeres ideſt Alibarderios, Germanos eligi antiquus mos, 26. 15. 383. & 391.
Cenſores apud Romanos ut Agri colerentur præcipue vacabant, 24. 18. 320.
* Prius ad quinquennium, poſtea ob inſolentiam ad annum fieri cœperunt, 179.
Cercina Inſula, 11. 45. 85.
Cereales ludi à ſolis matronis celebrabantur, & quo ritu, 13. 30. 114.
Ceres quare in Sicilia nata dicatur, & unde dicta, 8. 4. & *ſeqq.* 54.
Ceſſio bonorum olim detectis poſterioribus pudendis fiebat Neap. 10. 46. 71.
Chriſtiana Religio Neap. ubi, & in quo ortum habuerit, 12. 35. 97.
Chortis appellatio unde manarit, 26. 3. 379.
Chronicis fides adhibetur, & ſecundum ea in dubiis judicatur, 12. 1. 91. & 103.
Cifræ quid, 6. 24. 45.
* A quo inventæ, 47.
Cimeliarchion, & Cimiliarchus quid, 4. 20. 25.

A Conſtantino Imperat. Neap. primum inductus, *ibid.*
Civitas frequens civibus undequaque eſſe debet, 10. 31. 69.
Civitas ne deformetur Præſes curare debet, 10. 38. 69.
Civitas abſque Principis indulgentia dividi in quarteria non poteſt, 12. 59. 100.
Civitas diviſa eſt in Sedilia ut melius regatur, 12. 66. 101.
Civitas ſi dividatur per quarteria quodlibet quarterium dicitur una Civitas, 12. 58. 100.
Cives Neap. confiſcatione bonorum non mulctantur, niſi in crimine hæreſis, & læſæ Majeſtatis, 15. 10. 143. & *num.* 19. 144.
* Cives Neap. non torquentur ex præeminentia Vicariæ, 188.
Civibus magis eſt deferendum, quam alienigenis, 17. 17. 166.
Civis mediocris Civitatis in propria patria præcedit Civem majoris Civitatis, 12. 54. 99.
Civis patriam deſerens Civilitatem amittit, 17. 18. 166.
* Civitas ſi diruatur, an & quando remaneant cives, 5. & 421.
Civitas efficitur celebris ex multitudine civium, 72.
Civitatis Princeps, magiſtratus eſt, 12. 18. 94.
Civitates dari ſolitæ à Rom. militibus veteranis, 22. 13. 254. & *ſeq.*
Cymba, 27. 45. 414.
Cymbius quid, & unde, *ibid.*
* D. Claræ Templum conſtructio & dedicatio, 249.
* Claves ſunt penes digniores cuſtodiendæ, 289.
* Claves caſtri apud quem ſervandæ, 103.
Clavi figendi mos, & ritus, 11. 52. 87.
* Clericorum immunitas an & quando parentibus communicetur, 304.
* Clerici à populo aluntur, milites ſunt ſpirituales, eorum arma quæ ſint, 277.
Clericis cur non expediat animam damnatis in ultimo punto ſupplicii commendare, & quomodo id agere poſſunt, 12. 25. 95.
Cohors quid proprie ſit, 26. 3. 378.
Cohors prætoria quæ eſſet, 26. 4. 379.
* Cohors prætoria à quo primum inſtituta, 391.
Cohortales ex nobilibus eligendi, 26. 5. 379.
Cohortales cujus juriſdictioni ſubſint, & de facinoribus quomodo cognoſcantur, 26. 8. 380.
Cohortales beneficiarii olim dicti, & quare, 26. 12. 382.
Cohortales prius à Provinciis cibaria accipiebant, *ibid.*
Cohortales quem habeant ſucceſſorem ſi moriantur abſque hæredibus, *ibid. num.* 13.
Cohortalium numerus à legibus præfinitus, 26. 11. 381.
Cohortalium Vexillifer, Guidonerius dicitur, & unde, 26. 8. 380.
Collaterale Conſ. quibus rebus potiſſimum intendat, 18. 20. 198.
Collegia omnia abſque Principis authoritate ſunt prohibita, 25. 23. 365.
Collegium unum cenſetur licet diverſæ ſint ſectæ collegiatorum, 12. 61. 100. & 287.
Color candidus olim lugubris erat, 13. 30. 114.
Columna marmorea Neap. ubi fit actus ceſſionis bonorum, 10. 41. 70.
Columnas quare ſibi ſumpſerit Carolus V. in inſignia, 20. 12. 229.
* Combuſtio mortuorum olim erat ad ſepulturam communem, nunc eſt in pœnam, 153.
* Comes Principis, ideſt qui Principem comitatur, præſumitur nobilis, 198.
Comes armamentarii quomodo appelletur hodie, 11. 23. 78.
Comites rei militaris, Capitanei ad guerram, 26. 30. 390.
Comitia generalia ſive parlamenta Neap. ubi celebrentur, & quo ordine, 11. 24. 78.
Comitis Sacrarum largitionum, & Comitis Siliquatoriorum officium, 5. 20. 34.
Commeatum, & remeatum ſolus Princeps concedere poteſt, 15. 28. 146.

Com-

* Compoſitio quid, quando, & à quibus judicibus fieri poſſit, 203.
* Compoſitio quam vocant, in quibus criminibus fieri poſſit, 199.
Et quando fieri ſolita, 203.
* Conductor, & nova conducta, 393.
Confiſcandi vel publicandi poteſtas non venit in generali arbitrio, 15. 21. 145.
Confiſcare quid ſit, 16. 7. 156. & 159.
Confiſcatio in quibus criminibus locum habeat, 15. 10. 143. & n. 19. 144.
Cōfiſcatio an generalibus verbis transferri intelligatur, *ibid.*
Congiarium quid, in quo multi taxantur, 5. 22. 34.
* Conſecrandi Imperatores mos, & ritus, 224.
Conſideratio in id tantum cadit, quod agi intenditur, 9. 30. 60.
Conſiliarii quomodo alias vocentur, 26. 21. 386.
Conſiliarii quomodo præcedant Præſidentes Cameræ, 27. 24. 403.
Cónſiliarii quem ordinem ſervent in proferendis votis, 1. 10. 3. & 6.
Conſiliarii ſunt judices delegati, 17. 44. 177. & c. 26. 21. 387.
* Conſiliarii doctiſſimi eſſe debent, 179.
Conſiliarii ſtatus qui appellentur in conſtitutionibus, 26. 27. 389.
Conſiliarii origine, & uſu antiquiſſimi, 26. 29. 389.
Conſilii appellatione Princeps venit, 27. 4. 397.
Conſiliariorum munus, 26. 22. 387.
Conſilium, & conſiſtorium quid ſint, & quid differant, 27. 27. 388.
Conſilium indictivum, *ibid.*
Conſilium æquiparatur Senatui, 17. 46. 177.
Conſilium Neap. ab Aragonenſibus inſtitutum, 17. 45. 177.
* Conſiſtorium, 282.
Conſtantinus Imp. qua natione fuerit, 6. 5. 41.
* Conſtantini renunciatio in favorem Eccleſiæ, 245.
Conſtantinopolis nova Roma dicta, *ibid.*
Conſualia à Romulo inſtituta, & unde dicta, 13. 25. 113.
Conſuetudo ubi non apparet ſervatur conſuetudo viciniæ, 27. 22. 402.
Conſuetudo civitatis attendenda eſt in toto comitatu, *ibid.*
Conſuetudo optima legum interpres, 15. 18. 144.
Conſuetudo in prærogativis attendenda eſt, 1. 12. 4.
Conſul, bis, ſive iterum, & ter Conſul dici poteſt, 5. 13. 32.
Conſules cur Cal. Januarii conſulatum inibant, 5. 26. 36.
Conſultationes Principi datæ à Judicibus ad libitum revocari poſſunt, 16. 9. 156.
* Quare, 159.
Conſultationes in cauſæ expreſſione innituntur, 16. 11. 157.
Continui unde dicti, 26. 3. 378.
Continui ſi abſque licentia diſceſſerint Neap. amittunt Privilegium, 26. 1. 378.
* Contractui Principi damnoſo non eſt ſtandum, 285.
Corona, 23. 4. 272. & 307.
Corpulenti homines equo vehi Romanis non poterant, 24. 18. 320.
Cortegiare, & Cortegiani vulgarium vocum origo, 21. 24. 241.
Cortina, 27. 45. 414.
Creditor tenetur erogare impenſas debitori pauperi, in vinculis detento, 10. 48. 71.
* Crimina quæ etiam poſt mortem vindicantur, 153.
* Cubiculum, 276.
* Culpa aliquorum aliquando punitur in omnibus provincialibus, 289.
Cuneatores Monetarii qui, 7. 6. 48.
* Curatores & tutores an poſſint tranſigere de rebus pupillorum & minorum, 202.
Curia unde dicatur, 7. 16. 51.
Curia D. Pauli, 10. 14. 67.
* Curia eſt una, licet plures ſint Officiales, 287.
* Curia pro feudo, 293.
Curionis theatra, 13. 9. 108.
* Curiales cur ſic dicti, 293. & ſucceſſive eorum prærogativæ.
Curiales qui ſint, & unde dicti, 17. 39. 175. & 138.

Cu-

* Curiales originarii, & adventitii, 188. ubi de eorum poteſtate.
* Curiales ſunt civitatis conſiliarii, 189.
Ubi quod de nobilibus quinque Sedilibus Neap. intelliguntur.
* Curialium cum Baronibus comparatio, 293.
Currus triumphi Alphonſi I. ubi ſervatus, 11. 38. 82.
* Curſus publicus, 392.
Curſores, 25. 10. 357.
* Cuſtodiæ liberæ quæ eſſent, & quid à vinculis differrent, 88. & *ſeq.*

D.

* DAmnum modicum toleratur, *pag.*201.
Damnati ad ultimum ſupplicium ducendi ſunt, unde ab omnibus videantur, 10. 28. 68.
Damnati quare puniantur in loco delicti, 10. 30. 68.
Damnati puniuntur ubi aſpici poſſunt quo cæteri terreantur aſpectu, *ibid.*
* De eorum ſepultura, 152.
Damnati poſſunt à Cardinalibus obviam factis liberari, 18. 10. 194.
* Sicut olim Romæ à Veſtalibus virginibus, 199.
Debitores non ſolvendo addicebantur ſervituti creditoris ex l. 12. tab. 10. 47. 71. & 184.
* Decimarum inſtitutio, 344.
Decuriones durante officio an torqueri poſſint, 4. 4. 22.
In proprio oppido omnes præcedunt, 12. 54. 99.
Neap. multam imponunt circa comeſtibilia vendenda, 15. 17. 144.
* Defenſio omni jure conceditur reo, 187.
Degradatio ſive exauctoratio in graviſſimis tantum delictis locum habet, 26. 6. 380.
Delegati quos Commiſſarios vocant ad frumentum comparandum non ſunt mittendi, 24. 14. 318.
* Delinquentes efficiuntur ſervi pœnæ, 153.
Delictum unum pluribus pœnis vendicari poteſt, 9. 37. 60.
* Delictum non præſumitur ubi non eſt corpus, ut in Univerſitate, 218.
Deportandi facultas quibus Judicibus ſit conceſſa, 15. 24. 145.
Deportationis pœna civibus Romanis non irrogabatur, 15 27. 146.
* Deportationum ſententiarum Tribunalium Regni Neap. praxis, *ibid.* *num.*29.
* Deportatus poteſt à Principe reſtitui in integrum, 187.
Depoſita antiquitus Neap. ubi fierent, 4. 22. 26.
* Deſtinatio pro facto habetur, 281.
Dictiones incipientes ab archo, vel in eum terminantes, ſuperioritatem ſignificant, 12. 33. 96.
Digniora præferenda, atque à dignioribus incipiendum, 12. 46. 98.
Digniores in concurrenti numero præferuntur, 12. 3. 92.
Dignitas major per adeptionem minoris non amittitur, 27. 23. 403.
Dignitas diverſis reſpectibus, & locis major poteſt eſſe, vel minor, *ibid.*
Dignitas Religioſa omnibus major, 27. 35. 407.
Dignitas ſolo verbo à Principe confertur, 27. 39. 406. & *cap.*18. 13. 195.
Duci Judæi qualis fuerit, 13. 43. 118.
Diſpoſitio facta per uſitatas notas ſive cifras valet, 6. 25. 45.
Divi Patres qui fuerint, 19. 15. 219.
* Sudarius, 224.
* Divites coguntur mutuare pecuniam pro emendo publico frumento, 337.
Doctor ſolo verbo à Principe creatur, 18. 14. 195. & 203.
Doctor qui viginti annos publice legit eſt Illuſtris, & Comitis titulum acquirit, 23. 42. 273.
Doctor utriuſque Juris præfertur Doctori unius tantum, 27. 20. 401.
* Doctoris & militis convenientia, 296.
Dominatores effeminatos Deus permittit ad pœnam populorum, 9. 16. 58.
Dominium acquirendum poſſeſſionem requirit, 18. 6. 192.
Dominium ſine apprehenſione acquiri poteſt, ſi conſuetudo id patiatur, *ibid.*
Domini titulus honoris ergo datus, 25. 20.363.

Do.

* Dominus habet electionem, vel perſonale vel pecuniarium accipere ſervitium, 284.
* Dominus egenus eſt alendus à vaſallo, 298.
Domino invito nemo poteſt ingredi aliena, 9. 4. 57.
Dominorum mutationes, 20. 15. 231. & 233.
* Domus cuique tutum eſt confugium, 282.
* Domus ſacra, Dominica, Auguſta, Divina, *ibid.*
Donarium quid, 5. 30. 39.
Donativum Principis liberalitas in milites eſt, 5. 21. 34.
Quo ritu fiat Neap. 23. 38. 269.
* Donativum abſque Imperiali præcepto imponi non poteſt, 276.
Donum honorarium quod fuerit, 5. 31. 39.
Dulia adorationis ſpecies, 21. 1. 234.

E.

* Ecleſia quibus ex cauſis dirui poſſit, *cap* 5.
* Eccleſiaſticæ, & ſæcularis perſonæ in publicum congreſſio, 244.
Electorum civit. Neap. poteſtas, 332. & 343.
* Electores imperii Imperatorem deponere non poſſunt poſtquam elegerunt, 189.
Electorum Neap. facultas, & numerus, 24. 9. 315.
Egeſtas ex negligentia potiſſimum oritur, & eſt cauſa peccandi, 24. 8. 314.
Epiſcopi ubi ſedent ut Canonici, non præferuntur cæteris Canonicis, 27. 26. 404.
Epiſcopi ſunt de conſ. Regis, 27. 30. 406.
Epiſcopi præcedunt titularios, 27. 31. 406.
* Epiſtola Principis, vim habet legis, 204.
Epulum Populo Romano quando dabatur ab Ædilibus, 13. 38. 116.
* Epidemetici qui, 279.
Equales dignitate in proprio territorio ſunt majores, 12. 53. 99.
Equi Trojani opifex, 2. 11. 10.
Nomen proprium, *ibid.*
Equitatus ſolemnis Proregis Neap. ordo, 14. 1. 126.
Equites Sedilis Montaneæ D. Georgium venerationi habuerunt, 6. 11. 42.
D. Laur. ſunt protectores, 11. 40. & *ſequ.* 82.
Quare Sedile ſuum innovare nunquam voluerunt, 11. 49. 86.
Equites Sedilis Furcillæ quare y in inſignia ſibi elegerunt, 12. 46. 98.
Equites Hieroſolimitani Religioſi ſunt, & Clerici, & proinde in feudo non ſuccedunt, 27. 27. 405.
Equites magnæ Crucis Epiſcopis comparantur, 27. 29. 405.
Equites Hieroſolimitani ex profeſſo primum invadunt hoſtes, 27. 37. 408.
Et ſuis privilegiis gaudent in omnibus Regnis Regis noſtri; alii Equites non, 27. 33. 407.
Equorum tripudium à Sybaritis, inventum, 13. 57. 122. & 124.
Exautoratio, *vide* Degradatio.
* Exautorari quid ſit, 250.
Exautoratis ubi Princeps reſidet, morari non licet, 17. 2. 162. & 178.
* Exabbas qui, 40.
* Excommunicati etiam poſt mortem abſolvuntur, 153.
Excommunicatio ſolo verbo à Papa aboletur, 18. 14. 195. & 203.
* Exemplum Præfecti omnes imitantur, & haberi debet pro juſſu, 5.
Exilio damnatus exuiare debet tamà loco ubi damnatur, quam ubi Princeps reſidet, 12. 56. 100.
* Exminiſter, 40.
* Exprapoſitus, *ibid.*
Exquæſtor cur ita appellatus nova opinio affertur, 5. 15. 32.
Exquæſtore, & quid genus alios pro quæſtorio uſurpari, 5. 12. 31. & 40.
* Exteri quando expellendi à civitate, 345.
* Extranei quando præferantur oriundis, 180.

Fa-

F.

FAbricenſes publici ideſt armorum artifices privatis hominibus arma vendere prohibentur, *cap.*11. *num.*20. *pag.*77.
Faces accendi ſolitæ in judicandis cauſis ad augendam Magiſtratuum majeſtatem, 20. 2. 227.
Falcem immittere in meſſem alienam non licet, 11. 53. 88.
Fames memorabilis Romæ, 24. 7. 314.
* Familiares Regis quod jus habeant hoſpitandi, 297.
Familiaris quis dicatur, & quot privilegiis impertiatur, 14. 16. 130.
Familiaritas parit contentum inter ruſticos, non autem inter prudentes, 14. 15. 130.
Famoſæ perſonæ ſignandæ ſunt ad publicam utilitatem, 10. 50. 72.
Feciales qui ſint, 25. 9. 357.
Feriarum tempora quibus ocientur Magiſtratus Neap. 27. 50. 417.
Feriæ ſtativæ, & indictivæ, aut imperativæ quæ, *ibid.*
Ferra quibus Equus Trojanus factus fuit ubi viſa, 2. 17. 10.
Feudi inveſtitura ſolo verbo à Principe fieri poteſt, 18. 5. 192.
Feudis titulariorum alienandis requiritur Regis ipſius aſſenſus, 23. [illegible] 271.
* Feudum emptum an ſit feudum, 307.
* Fidejuſſio in commercio eſt, 189.
* Filii, patris mores ſectari præſumuntur, 5.
* Fiſci advocati, 392.
* Fiſci debitor ſi ſolvat Camerario non ſolvendo, non liberatur, 257.
Fiſci patronus in præſtandis votis adeſſe debet ſi ſecus ſententia nulla, 27. 25. 404.
Fiſci patronus in omnibus Tribunalibus ultimum habet locum, & quomodo ſuffragetur, 27. 47. 415.
Fiſcus quid ſit, 15. 32. 147. & 159.
Fiſcus eſt ultimus ſucceſſor omnium, 16. 14. 157.
Fiſcus attendere debet ne bona vacantia uſurpentur, *ibid.*
* Feſtum ineffabilis Corporis Chriſti, 249.
* Feſtum Sanguinis Divi Januarii, 248.
Forma, quæ ſunt de forma adimpleri debent, 25. 21. 364.
Formula Præf. Præt. 14. 21. 133.
Formula Præfecti annonæ, 24. 13. 317.
Formula Viceregis, 14. 21. 134.
Forum quid ſignificet, 6. 16. 43.
Forum litigantibus commodum eſſe debet, 10. 34. 69.
Franciſci Connani erratum, 2. 4. 8.
Frumentarii qui dicantur, 24. 27. 226.
Frumentatores, ſive ſitones qui, 24. 25. 224.
Frumenti & panis inventor, 8. 7. 54.
Frumenti penuria ſeditiones in populo concitat, & exempla adducuntur, 24. 5. 313.
Frumenti convehendi ratio attendenda, 24. 28. 326.
Frumenti ad ubertatem comparandi modus commodus, 24. 15. 318.
Frumentum Neap. quo tempore carius conſtiterit, 24. 7. 314.
Frumentum advertendum ne transferatur ad hoſtes. Item & res aliæ uſui neceſſariæ, 24. 11. 316.
Fundator & dator rei ſuæ poteſt legem quam vult apponere, 11. 44. 84.
Furti perquirendi mos antiquus, 9. 7. 57. & 13. 58.
Furti manifeſti, & concepti per lancem & licium pœna, 9. 40. 61.
Furtivum inventum inditium eſt ad torquendum, 9. 5. 57.
Furtum conceptum, & furtum concipere quid ſit, 9. 1. 56.
Furtum conceptum per lancem & licium quod ſit, 9. 13. 58.
Furtum à quo cognoſcatur, *ibid.*
Furtum poteſt committi in ponderibus, & in libra, 9. 36. 60.
Furtum manifeſtum, & fur manifeſtus quis dicatur, 9. 39. 61.
* Futuro eventui conſulendum eſt, 301.

Gal-

G.

GAlli num à Trojanis provenerint, *cap.*2. *num.*26. *pag.*13.
Gemini celeſte ſignum, 10.5.66.
D. Georgius ad forum qui ſit Neap. 6. 3. 41.
D. Georgius Major Neap. à quo conſtructus fuerit, ubi natus, & ubi mortuus, *ibid.*
D. Georgius Anglorum patronus, ejus miracula quædam, *ibid.*
D. Georgii Templum olim Neap. Eccleſia metropolit. 6. 14. 43.
* Ejus cura ad Equites Sedilis Montan. ſpectabat, 46.
Gladiatores erant ſervi à Junio Bruto Romæ prius dati, 13. 34. 115.
Ad Gladium damnati qui dicebantur, *ibid.*
Gratiæ, quarum ſolus Princeps eſt diſtributor, ſolo verbo fiunt, 18. 16. 196.
Guidonerius qui ſit, 26. 8. 380.

H.

* HAbitatio venit cum alimentis, *pag.*278.
* Hæretici non poſſunt eſſe Reges, 5.
* Contra eos etiam poſt mortem inquiritur, & eorum oſſa vel effigies cremantur, 153.
Hebo Baccus Deus unde dictus, 20.15. 230.
* Aliis Sol dictus, 233.
Hercules uno anhelitu ſtadium cucurrit, 13. 15. 109.
Hieruſalem Regnum quare ad Neap. Regem ſpectat, 22. 5. 252.
Hiperdulia adorationis ſpecies, 21. 1. 234.
Homeri authoritas maxima, tempus, laudes, & patria, 3. 2. 14.
Homeri ſententiæ à Juriſconſultis allegatæ, 3. 4. 15.
* Homicidia non debent pecunia vindicari, 203.
Homo locum nobilitat, 12. 55. 100. & 104.
* Honeſtas nullum habet ſuperiorem, 304.
* Honeſtatis mulierum cauſa, ſunt publica conſtituenda loca, 279.
Honores & dignitates ſolo verbo à Principe conferuntur, 18. 13. 195. & 203.
* Hoſpitia Regi ſemper debentur, 291.
* Hoſpitia per tranſitum, nullius ſunt conſiderationis, 283.
* Hoſpitia quibus perſonis à jure remittuntur, *ibid.*
* Hoſpitia à quot diſtribuenda, 280.
* Hoſpitii ſanctitas, *ibid.*
* Hoſpitiorum aſſignandorum Præfectus, 281.
* Hoſpitia militum ſunt quoad poterunt cohibenda, & æqua lance diſtribuenda, 278.
* Hoſpitandi æquitas Romanis frequens, 279.
* Hoſpitia publica, & hoſpitia pia. Item & hoſpitia privata, 279. & 280.
* Hoſpitandi modus in Regno Neap. à Papa Honorio præſcriptus, 280.
* Hoſpitari auctoritate propria nemo poteſt, 279.
* Hoſpitandi jus eſt de regalibus, 297.

I.

JAni portæ belli tempore tantum aperiebantur, *cap.*11. *n.*3. *pag.*74.
Et quare, 11. 8. 75.
Jani Templum ter clauſum uſque ad Chriſti adventum, 11. 7. 75.
Janua dicitur caput ædis, & ubi eſt caput, totum corpus eſſe cenſetur, 12. 40. 98.
Januarius mens, à Jano denominatus, & qua pingatur effigie, 11.4. 75.
Janus cur geminus dictus, & cur biceps pingatur, *ibid.*
Janus, Cluſius, & Patulcius quare dictus, 11. 6. 75.
* D. Januarii ſanguinis celebritas, 248.
* Igne comburi ob quæ crimina damnetur, 153.
Ilium Trojæ metropolis, 2. 6. 8.
Illuſtres accuſari vel in jus vocari inconſulto Principe non poſſunt., 17. 42. 176. & 189.
* Ubi an poſſint condemnari vel à di-

dignitate moveri non expectato Principis juſſu, 255.
* Nec torqueri, 274. & 275.
* Illuſtres prohibentur ducere uxorem plebejam, 275.
Illuſtres non puniuntur publice, 23. 14. 262. & 274.
* Illuſtres perſonæ jus hoſpitandi habent, 300.
* Illuſtris titulus aliis quam titulatis dari prohibitus, 308.
Illuſtres perſonæ abſque ſcriptura in jus vocari non debent, 18. 2. 191.
Illuſtris, magnificus, & excelſus idem ſunt, 19. 10. 213. & cap 27. 16.400.
Illuſtris, titulus eſt Regibus competens, *ibid.*
Ilus Ilium urbem à ſe denominavit, 2. 7. 8.
Imagines Principis aliquando adorari juſſum, 21. 12. 237.
Imagines Principis loco aſyli delinquentibus habitæ, 20. 6. 228.
Imagines Principis regnantis, in moneta excudi debent, 5. 6. 25.
* Imperator æquiparatur Lunæ, 245.
* Imperatoris & Papæ comparatio, *ibid.*
* Imperatoris ſalutandi ritus, 250.
Imperatores quibus in locis in jure dicantur divi, 19. 13. 217.
Cujus rei ratio affertur, 19.15.219.
* Imperatores quo ritu referrentur inter Divos, 224. & 225.
* Imperator habet ſtipendia, 278. & 297.
* Imperator an tangat ſcripturas in juramento præſtando, 375.
* Imperatoris unctio & conſecratio, 225.
* Imperium ibi cenſetur ubi reſidet Imperator, 286.
* Imperium transferre ad S.Pontificem ſpectat, 6.
* Imperium ſemper idem eſt & perpetuum, *ibid.*
* Imperium aliquando auctioni expoſitum, 281.
* Immunitas hoſpitiorum quibus perſonis detur, 302. & *infra.*
* Immunitas collectarum quando valeat, 284.
Incommoditas multa facit licita, quæ alias non licerent, 10. 41. 70.
* Indulgentia Principis in corporalibus pœnis locum habet, 200.
Indulgentia Principis in modica re nullus datur ſcrupulus, *ibid.*
Ingreſſus Archiepiſcopi Neap. 21. 14. 238.& 242.longe diffuſius.
Ingreſſus Viceregis Neapolit. 25. 16. 361.
Inſignia Regum ſunt inſignia Regnorum ſuorum, 20. 13. 229.
Inſignia Romanorum antiquitus Lupus, Minotaurus, Equus, Aper, & Aquila, 20. 10. 229.
Inſignia Trojanorum Leo fuit, quo major pars nobilium Neap. utitur, 3. 20. 19.
Inſignia Præf.præt. quæ fuerint, 20.1. 226.
Inſignia Imperatorum,& Regum, quæ ſint, 20. 9. 229. & 232.
Inſignia armorum, loco imaginum habemus hodie, 20. 7. 228.
Inſtrumentum ſi perdatur poterunt ea quæ continet probari per teſtes, 15. 39. 150.
Inſula deportationis declaratur à ſolo Principe, 15. 29. 146.
Internuntius qui ſit, 25. 11. 358.
* Interrex quot dies auctoratus eſſet, 179. *in fin.*
Inveſtitura ſolo verbo à Principe fieri poteſt, 18. 5. 192.
Joſtra ad campum apertum quæ ſit, 13. 55. 122.
Jubentius Celſus Adriani aſſeſſor, 26. 19. 385.
* Judex qui ſe bene gerit in uno officio, debet à Principe ad digniora provehi, 374. & *ſeq.*
Judex curare debet ut capite damnati peccata confiteantur, 12. 24. 95.
Judex propria auctoritate deportare non poteſt, 15. 25. 146.
Judex qui debitam pœnam reo non imponit, ipſe illam meret, 17. 4. 162.
Judex ob interceſſionem electus, impune olim occidi poterat, 17. 6. 163.
Judex à Cambyſe excoriatus quod ob pecuniam inique judicaſſet, 17.20. 168.

Judex à Carolo II. ſuſpenſus ob pœnam in reum diſſimulatam, 17. 4. 162.
Judex à Turcarum Principe necatus, quod ab altero litigantium luſciniam acceperat, 17. 21. 168.
Judex qui pecunia corrumpitur, efficitur infamis, 17. 25. 169. & 181.
Iudex qui juſtitiam vendit proditor eſt, & inſtar criminis læſæ Majeſtatis, eſt puniendus, 17. 26. 170.
Iudex qui injurioſis verbis aliquem compellat, vivus eſt cremandus, 17. 27. 170.
* Iudex poſt prolatam ſententiam pœnam augere vel minuere non poteſt; ante autem poteſt etiam illam immutare ex cauſa, 199.
* Iudex nova pœnarum genera non poteſt excogitare, *ibid.*
* Iudex non debet ſuam ſententiam de crimine latam ſtatim exequendam curare, 200.
* Iudex remittit mulctam ſicut Rex pœnam, 201. niſi eſſent acti Iudices ex ſuffragio.
* Iudices ſunt immunes, 284.
* Et hoſpitari non tenentur, 297.
Iudices poſſunt mulctare, bona autem publicare non, 15. 15. 144.
* Iudices avari, 180.
* Iudices ſævientes ſunt cohibendi, 199.
* Nec enim iracundi nimis, nec nimis pii eſſe debent, *ibid.*
* Iudices non poſſunt ſibi reſervare facultatem redimendi condemnatos, 200.
Iudices apud Romanos nec prandium, nec vini amphoram poterant dono accipere, 17. 22. 169.
Iudices quomodo loquantur cum Prorege, 23. 34. 269.
Iudices quem ordinem teneant in proferendis votis, 1. 11. 3. & 6.
* Iudices an, & quando de criminibus componere poſſint, 203.
* Iudices quare ſint nobiles, 296.
Iudicia criminalia quæ agi poſſunt per procuratorem, 23. 9. 261. & 274.
Iudicum corruptorum pœnæ variæ, 17. 25. 169.
Iudicum criminalium, & civil. nomina antiqua, 26. 25. 388.
Iudicibus publica ſalaria à quo primum conſtituta, 17. 22. 169.
Iudicibus furibus oculum digito eruere promptum eſſe, dicebat Alexander Severus Imp. 17. 26. 170.
Iulia familia à Iulio Ænea filio, ſive nepote denominata, 2. 21. 11.
Iulia multis regionibus, civitatibus, & legibus unique mens nomen dedit, 2. 22. 11.
Iuno cur dicta Moneta, 5. 1. 28.
* Iura transgredi licitum ob delictorum enormitatem, 201.
Iuramentum de bene adminiſtrando Neap. præſtatur in Templo D.Laur. Romæ autem præſtabatur in Templo Iovis Feretrii, 12. 51. 99.
* Iuppiter hoſpitalis, 280.
In juriſdictionibus transferendis Rex majorem ſibi retinet, 15. 2. 142.
Ius civile à nobilioribus Romanorum addiſcebatur, 17. 16. 166.
Iuſtinianus à Trojanis deſcendit, 2. 24. 12.
Iuſtitia quare cum libra pingatur, 9. 33. 60.

L.

LAici, rerum ſpiritualium Iudices eſſe poſſunt ex gratia Papæ, 27. 30. 406.
Lampada curſu tradere proverbium, quid ſignificet, 13. 31. 114.
Lampades Vulcano, & Cereri ſacræ, *ibid.*
Lampadis curſus Neapol. celebratus, & quo ritu, *ibid.*
Lanx quid ſit, 9. 31. 60.
Latium cur ſic dictum fuerit, 4. 13. 24.
Latria adorationis ſpecies quid, 21. 1. 234.
Latrunculi, furti damnati ignito ferro ſignantur, 10. 49. 71.
Legare quid ſit, 25. 1. 352.
* Legatis quid dari juſſum in tranſitu, 373.
Legati à Civitate Neap. ad Regem mittendi quomodo eligantur, 25. 20. 363.
Legati apud Romanos à quibus conſti-

ſtituerentur, & quot numero, 25. 9. 357.
Legati ubi hoſpitarentur à Græcis, & ubi à Romanis, & quomodo reciperentur poſt declinatum imperium, 25 7. 354.
Legati, ſancti & inviolabiles ſunt, & ſi ab hoſtibus occiduntur, ſtatuæ publice ſunt illis dicandæ, 25. 4. 353.
Legati cur dicantur qui ad alios alterius nomine eunt, & quare appellentur Oratores, 25.2. 352.
Legati honorarii qui fuerint, 25. 3. 352.
Legatorum duo genera, 25. 3. 352.
Legatorum inſignia, 25. 5.& 6. 354.
Legatio libera ſive honoraria abrogata, 25. 3. 352.
Legatio quibus circunſtantiis ſit decernenda, 25. 24. 365.
Legatio, nullius excuſationem admittit, *ibid.*
Legatis ex publico eſt ſubminiſtranda pecunia, 25. 19. 363.
Leges à quo primum inventæ,8.5.54.
* Leges condere qui poſſint, 189.
* Leges æquiparantur armis, 296.
Leucoſia una ex tribus Sirenis, 3. 9. 16.
Lex 12.tab.de furto concepto per lancem & licium declaratur, 9. 35. 60.
* Lex Caſſia. de ſuffragiis ferendis,47.
* Lex Oppia de luxu mulierum, 62.
* Lex Genutia de magiſtratibus, 180.
* Lex manilia de magiſtratibus inſtituendis, *ibid.*
* Lex muneralis de muneribus non recipiendis, 181.
* Lex frumentaria, 331. & 334.
* Lex ſumptuaria, 332.
* Lex Papia, 346.
Libellus Viceregi porrectus, litis conteſtationem non facit, 18. 4. 191. & 198.
Libellus unde dictus,& ejus multiplex ſignificatio, 26.18. & *ſeq.*384.& *ſeq.* Per libellum expediri non poſſunt quæ cauſæ cognitionem requirunt, *ibid.*
* Liberos procreare & educare, munus eſt publicum, 277.
Libri ſine authoris nomine ædi non poſſunt, 23. 5. 260.
* Libri ſcholarium æri alieno non ſunt obligati, 185.
Licium quid ſit, 9. 34. 60.
Lictores tenentur ferre ſignum ſui officii, 9. 9. 57.
Lictores quo ritu antiquis præirent Magiſtratibus, 5. 10. 57.
* Limenarchæ qui ſint, 186.
Literas græcas quis invenerit, 12.44. 98.
* Literæ probatoriæ manu Principis ſunt ſubſcribendæ, 47.
Literæ familiaritatis ab Aragonenſibus abrogatæ, 250.
* Literæ fiduciariæ, 374.
Locumtenens R.C.qui vocetur in conſtitutionibus & à quo primum inſtitutus, 26. 24. 387.
* Locus ſacer ſi diruatur an & quando remaneat ſacer, 5.
Locus illuſtratur ex Principis præſentia, 12. 58. 100.
Item ab homine, 104.
* Loca quando mulctentur, 288.
Lubrierii monetarii qui, 7. 6. 49.
Ludi arundinum, & caruſellorum quo ritu fiant, 13. 53. 121.
Ludi Romæ celebres, 13. 26. 113. & 123.
Ludi à quo primum inſtituti, 13. 25. 113.
Ludi Apollinares quando celebrarentur, & unde dicti, 13. 27. 113.
Ludi Circenſes quibus dicati, à quo inſtituti, quare ſic dicti, & quæ leges de eis mentionem faciant, 13. 29. 114.
Ludi compitalitii Romæ primo celebrati, & unde, 13. 25. 113.
Ludi funebres ab Achille cepti, publice fieri interdicti: tandem penitus prohibiti, 13. 34. 115.
Ludi gladiatorii Neap. jam diu in uſu fuerunt, & quid à venatoriis differant, 13. 36. 115.
Ludi Gymnici quot modis celebrarentur, 13. 20. 110.
Ludi quare dicebantur ſacri, à quo inventi, & quare ſic dicantur, *ibid.*
Ludi illuſtriores apud Græcos qui, & quid proponeretur in præmium, 13. 23. 111.

Ludi juvenales à juvenibus fiebant, & quare, 13. 40. 116.
Ludi Neap. ad præſentem diem in uſu, 13. 48. 110.
Ludi Megalenſes à Iunio Bruto inſtituti, quare ſic dicti, & cur ſervi in iis intereſſe non poterant, 13. 26. 113.
Ludi liberales ſive Bacchanalia quo tempore quove ritu celebrarentur, 13. 17. 113.
Ludi piſcatorii, & navales Romæ, & Neap. celebres, 13. 60. 123.
Ludi plebei unde ortum habuerint, 13. 38. 116.
Ludi ſcenici unde dicti, & quare inſtituti, *ibid.*
Ludi ſeculares à pueris, puelliſque celebrabantur centeſimo quoquo anno, 13. 39. 116.
Ludi Theatrales prohibentur fieri in Eccleſiis, 13. 4. 105.
Ludi Quirinales Capitolini Taurii quibus dicati, & quando inſtituti, 13. 33. 115.
Ludi votivi tribus ex cauſis celebrabantur, 13. 38. 116.
Ludi omnes, ex Romanis ad nos devenerunt, 13. 58. 122.
Qui occiditur in publicis Ludis caſu, non vindicatur, 13. 54. 12.
* Ludi Romæ coarctati, 124.
Lunæ & Solis congreſſio, 245.

M.

* MAgiſter epiſtolarum, *pag.* 391. *in fine.*
Magiſtratum tria faciunt, 5. 26. 57.
Magiſtratum offendens Regem offendere cenſetur, 27. 10. 399.
Magiſtratus in provincias abſque fœminis proficiſci monentur, 9. 17. 59.
Magiſtratus Neapol. in rebus publicis decernendis ad Tribunal D. Laur. conveniunt una cum primoribus Civitatis, 12. 50. 99.
Magiſtratus Principi non obtemperantes, vitam, & ſubſtantiam amittunt, 15. 13. 143. & 183.
Magiſtratus delinquentes non poſſunt abdicare ſe Magiſtratu ut puniantur tamquam privati, 15. 14. 144.
Magiſtratus gravius puniuntur quam privati, dicuntur fures, notantur infamia, inter præbejos numerantur, & exautorantur, & ubi Princeps reſidet demorari non poſſunt, 17. 1. & 2. 161.
Magiſtratus Principes ſunt Civitatis, 12. 18. 95.
Magiſtratus in Provincia ſuæ juriſdictionis matrimonium contrahere prohibentur. Item, & eorum filii, 17. 8. 164.
Magiſtratus Athenis prohibebantur bibere vinum tempore adminiſtrationis, 17. 9. 164.
Magiſtratus ex nobilioribus Civitatis ſunt eligendi, 17. 15. 166. & 180.
Magiſtratus, qui fiſcales extorquent pecunias quomodo mulctentur, 17. 25. 169.
* Et ad plenum, 181.
Magiſtratus ſoli argentata carruca uti poterant, 20. 3. 227.
Magiſtratus ab omnibus ſalutandi, 21. 13. & 16. 237.
Magiſtratus, pars ſunt corporis Principis, 27. 4. 396.
Magiſtratus una cum Regibus inſtiti antiquiſſima origine, *ibid.*
Magiſtratus Majeſtatem habere dicuntur & quales ſint eligendi, 27. 8. 398.
Magiſtratus jusjurandum ſingulis annis iterant, 27. 14. 399.
Magiſtratus illuſtres ſunt, & ſacri, & in loco ſuæ juriſdictionis Cives efficiuntur, 27. 16. 400.
Magiſtratus primo electi nec poſſeſſionem nacti an præferantur iis, qui poſterius eliguntur prius munus obeunt, 27. 40. 409.
Magiſtratus quando conveniant in Collat. & in ſuis tribunalibus, 27. 46. 415.
Magiſtratus Neap. quomodo & quando congregentur ad jus reddendum, 27. 49. 417.
* Magiſtratus etiam ob leviſſimam ſuſpicionem poſſunt aliquem conjicere in carcerem, 89.
* Magiſtratus ſunt eligendi ob merita,

ta, non ad preces, 179.
Magiſtratus apud Ægytios vinum bibere non niſi taxata menſura poterant, *ibid.*
Magiſtratus cum ſuum votum dixerint coram Vicerege, cur illius ſe ſententiæ remittere dicant, 204.
Magiſtratuum antiquorum cum hodiernis difficillima comparatio, 14. 2. 126.
Magiſtratuum electio de Regalibus eſt, 27.3. & 8. 396. & 398.
Magiſtratuum cum titulariis altercatio de præcellentia, 27.6.397.
Magiſtratuum uſus magis neceſſarius quam titulariorum, 27. 10. 399.
Magiſtratuum poteſtas maxima, 27. 12.399.
Magiſtri militum officium, 22.10.253.
Magiſtri officiorum dignitas & authoritas, 26. 31. 390.
* Magiſtri Portulani, 186.
Magiſtri Rationales Siclæ quare ſic dicti, & ex illuſtribus familiis olim eligebantur, & eorum authoritas, 7. 3. 48.
Magna Curia Vicariæ, vide infra Vicariæ.
Majuma Ludus apud Romanos qualis fuerit, & Majuma apud Neap. 13. 58. & *ſeq.* 122.
* Majorum actio noſtra inſtructio, 299.
Magnificus, & illuſtris idem eſt titulus, 27. 16. 400.
Majeſtas quid ſit, & in quos cadat, 17. 43. 176. & 19. 16. 219.
Mandatum Regium quando interponatur, 188.
Manumiſſio fit à Præt. etiam cum it in Theatrum, 13. 4. 105.
Manus oſculatio honorifica,& antiqua eſt ſalutatio, 21. 11. 237.
Marci Scauri theatrum, 13. 9. 108.
* Mareſcallus qui, 279.
Maris Præfectus à quo primum inſtitutus, 26. 30. 386.
Marmoribus, & æri ab antiquo litteris inciſis præſtatur fides, 12. 9. 93.
Maſtigophori qui Mazzerii vulgo dicuntur quibus comparentur ex antiquis, 20. 8. 228.
Matricula quid ſit, 26. 10. 381. & 391.
Maza quid ſit, 25. 7. 354.
Menſarii, ſive Menſularii officium, 4. 23. 26.
* Menſores, 279.
Menſura paſſus Neap. ubi ſervetur, 7. 13. 51.
Menſuræ Archetypæ ubi conſtitui debent, *ibid.*
Menſuræ à quibus cognoſcantur, 8. 9. 55.
Menſurarum formulæ Neap. ubi reſideant, 7. 10. 50.
Menſurarum quotuplex genus, *ibid.*
Menſurarum & ponderum jus cujus ſit imperii, 7. 16. 51.
Mercatores in repub. neceſſarii, 24. 24. 314.
* Mercatorum immunitas, 305.
* Mercatura quæ ſit, 340.
Meſſanenſium, & Brunduſinorum antiquatum privilegium, 7. 7. 49.
* Metropolis præfertur reliquis univerſitatibus, 285.
* Metati, qui, 279.
* Militaris annona primipilus appellatur, 5. 17. 33.
* Miles qualis eſſe debeat, 343.
* Militum immunitas, 302.
* Milites ubi ſtipendia merent ſunt cives, 185. & 303.
Miles ſi militariter non vivat an gaudeat privilegio, 295.
Miles ſeverius punitur quam paganus, 15. 12. 143.
* Miles punitur ut nobilis, 256.
* Militia quam ſit neceſſaria, 277.
* Militaris actionis celeritas, 279.
* Milites aurei velleris ſolum Regem judicem habent, 275.
* Milites ſunt filii reip. 277.
Milites retenti hodie loco veteranorum, 22. 15. 254.
Milites ſi moriantur abſque hærede ſucceſſorem habent ſuam legionem, 26.13.382. & 187.
* Milites ſunt continue militariter exercendi, 124.
* Milites exautorati intra centeſimum milliare ab urbe exulabant, 178.
Militum ſtipendia, numeros, victus, qui fraudaverit quomodo caſtigetur, 183.
Milites quanam cauſam priventur ſtipendiis

pendiis, 105.
Milites partes ſunt civitatis & veri cives, & filii, *ibid.*
Militia manus eſt reip. *ibid.*
* Milites non inquiruntur ex proceſſu informativo ſed ordinario, 186.
* Militum juramentum, 277.
Milites in tranſitu nil poſſunt accipere niſi ſoluto pretio, 278.
* Militibus ultra ſtipendia nil debetur, *ibid.*
Militum tranſitus brevi tempore eſt præſcriptus, 179.
Milites in hoſpitiis ſignum habebant, 280.
Milites non poſſunt compellere cives ad aliquid ipſis vendendum, *ibid.*
Militum temeritas, *ibid.*
Milites referendi in numeros mos Neap. 296.
Milites de una in aliam copiam tranſire non poſſunt ſine juſſu Principis, *ibid.*
* Miniſtri mali, Principes corrumpunt, 6.
Minos Rex Cretenſium ter in anno circumferendas curabat leges ut aſſervarentur, 14. 20. 129.
* Minor per procuratorem agere debet, 274.
Miſſilia quæ, à quibus jaciebantur, & unde promebantur, 5. 25. 35.
Modicum in perſona multum eſt in rebus, 15. 9. 143.
Moneta Iuno cur dicta fuerit, 5. 1. 28.
Moneta materiæ puritatem requirit, 5. 4. 28.
Monetarii apud Iuſtinianum qui dicantur, 5. 3. 28.
Monetariorum nomina, 7. 6. 49.
Monetæ templi Romæ author, 5. 2. 28.
Monſtra Militum quomodo latinis dicta, & quomodo Græcis, & quis ejus author, 26. 9. 381.
* Mora longa quæ ſit, 298.
* Mors omnia ſolvit, 153.
Mortui ab antiquis poſt tumulationem ſalutabantur, 21. 21. 240. & 250.
Mortuus alicubi repertus indicium facit ad torquendos eos, qui ibi fuerint, 9. 6. 57.
Mulcta, magnam perſonam etiam coercet, 15. 7. 143.
Mulcta quæ à delinquentibus extorquetur in opera publica eſt convertenda, 15. 4. 142.
Mulcta quæ dicatur minima, & quæ maxima, 15. 5. 142.
* Mulcta remittitur à judice, pœna à Rege, 201.
* Mulierum immunitas, 304.
Mulieres viros extraneos antiquitus aſpicere prohibebantur, 9. 14. 58.
Mulieres poſtulare non poſſunt ob pudicitiam, *ibid. num.* 15.
Mulieres in publicum carcerem includi non debent, ſed in monaſterio ſervari; in cauſis criminalibus poſſunt eſſe in judicio per procuratorem: liquidant inſtrumentum in Eccleſiis; non debent in publicis ſe præſentare conſpectibus, nec per civitatem vagari; non debent audiri à magiſtratibus; non coguntur ire ad petendum abſolutionem à Summo Pontifice ob periculum pudicitiæ: non licet ferre corpora ad ſepelliendum; in Eccleſiis ab hominibus ſejunctæ manere debent, in chorum ingredi, ac Sacerdotibus miniſtrare prohibentur: in Eccleſiis cum organo canere non poſſunt, 9. 17. & *ſeq.* 59. & 62.
Mulierum ornatus à Romanis taxatus, 63.
Mulierum honeſtati conſulendum, ubi de hac re aliqua, *ibid.*
Munera à magiſtratibus non accipienda, 17. 23. 169. & 181.
Munera, & ſpectacula varii generis fuiſſe, 5. 29. 37.
Munitionerius qui ſit, 11. 23. 78.
* Muri civitatum cujus ære ædificandi, 348.
Mutatione loci, ſtatus perſonæ non mutatur, 27. 34. 407.

N.

NAtionum qualitates Princeps ſcire debet, *cap.* 1. *num.* 2. *pag.* 1.
* Nationum vis bonum & malum parit, 289.
Neapolim, Trojanos, vel Græcos condidiſſe

didiſſe omnes conſentiunt, 1.1.1.
Neapolis quare ſit omnino immunis, 1. 13. 4.
Neapolis, & Romæ tractatus varii promittuntur, 1. 6. 2.
* Earum conformitas, 46.
Neapolis ad Chriſtianam Fidem per D. Petrum convertitur, 12. 38. 97.
Neapolis in quot Parochias dividatur, & ſubdividatur, 6. 19. 43.
Neapolis, antiquiſſimum nomen eſt noſtræ urbi, 13. 42. 118.
Neapolis diverſis uſa inſignibus, diverſis temporibus, 20. 14. 229.
Neapolis à Rugerio Regni titulo inſignita, 24. 2. 310.
* Neapolis Camera Imperii à Conſtantino electa, & ab hoſpitiis immunis, 280.
* Neapolis aliquando hoſpitalis & vectigal fuit, *ibid.*
* Neapolis quando hoſpitari compellitur, 281.
Neapolis quare magnum contraxit debitum, 286.
Neapolis Regni uſque ad Auſtrienſes Dominii mutationes novem, 1. 3. 2.
* Neapolitani quomodo jus civitatis probent, 303.
Neapolitani ludos quinquennales juſſu oraculi celebrabant, 13. 18. 110.
Neapolitanorum cauſæ licet criminales ſunt in Tribunal. terminandæ, 18. 19. 197.
Neapolitanus ſermo variis immixtus exoticis dictionibus, 6. 18. 43.
* Neceſſitatis tempore omnia ſunt communia, 285.
Negligens expellitur ab officio, amittit ſalarium, & capitaliter punitur, 17. 3. 162.
Negligentia mater egeſtatis, 24. 8. 114.
* Negligentia committi ſolet in rebus communibus, 46.
* Negotiatio licita, 340.
Nero in Theatro Neap. cecinit, 13. 1. 105.
Nero à Trojanis deſcendit, 2. 23. 13.
* Eorumque ſanguinis ultimus, 14.
Nidus, & Capuana decuria quare utantur Equo in inſignibus, 12. 49. 99.
Nobiles qui, & unde dicti; 23. 1. 259.
Nobiles proditionem committentes amittunt nobilitatem, 3. 11. 17. Item & propter furtum.
* Nobiles à Rom. Imperatoribus quare in præfecturas non eligebantur, 180.
Nobilitas diviſa in Sedilia ſive decurias adhuc una cenſetur, 12. 61. 100.
Nobilium promiſſa pro factis habentur, 18. 15. 156. & 204.
Nobiliores ſemper præferuntur, 25. 15. 360.
* Nobilioribus major fides adhibetur, 204.
* Nola, 280.
Nomen retinetur etiam facta translatione exercitii, 10. 15. 67.
Nomen, rei conſequens eſſe debet, 12. 15. 94.
* Nomenclator, 281.
Nominis quæſtio pertinacibus relinquenda, 4. 9. 23.
Nomophylax apud Græcos idem erat, qui apud Latinos Præf. præt. 14. 10. 129.
Notarii unde dicti, 6. 24. 45.
Eorum privilegia, 22. 12. 253.
Notæ quæ ſint, & quid à ſingulis different, 6. 23. 45.
Notæ ad quid inventæ, 6. 24. 45.
* Nova militia, quam Battalionem dicunt, a quo inſtituta, 187.
Numiſmata Saturni quæ fuerint, 4. 15. 25.
Numeratio focorum profeſſio dicitur, 9. 34. 62.
Nummulariorum officium, 6. 23. 45.
Nuntius quis dicatur, 25. 10. 357.
Nutus, vel capite vel humeris fieri dicitur, 18. 7. 192.

O.

Obedientiæ vis, & virtus, *cap.* 15. *num.* 30. *pag.* 147.
* Obligatio generalis non comprehendit civitatem in qua eſt titulus, 285.
Obſequium in alios multis fit modis, 21. 13. 237.

Ob-

Obſervatio diuturna ob cauſam mutari poteſt, 1. 4. 2.
* Occaſio incogitata novam militiam parit, 288.
Octavianus à Trojanis deſcendit, 2.23. 12.
Ocularis inſpectio omnem ſuperat probationem, 12. 8. 93.
Oliernus Cutonus Eques Sedilis Montaneæ Neapolis Dux, Amalphitanis privilegium immunitatis Neapolitanorum conceſſit, quo adhuc utuntur, 12. 21. 95.
* Opera publica à quibus reficienda, 287.
Orator quis propriè ſit, 25. 5. 357.
Orator non tenetur hoſtes revereri, *ibid.*
Orator cur dicatur qui ad alios mittitur, 25. 2. 352.
Orcheſtra quid, 13. 12. 10c.
Ordo comitiorum celebrandorum Neapoli, 11. 25. 78.
Officia plura uni non ſunt concedenda, 17. 14. 165. 180.
Officia in eadem domo non ſunt continuanda, ſed æqualiter etiam per vicos diſtribuenda, 17. 10. 164.
Officia omnia erant annalia, & quanto ſublimiora, tanto brevius ab uno adminiſtrabantur, *ibid.* & 179.
* Officiorum diverſitas, Remp. ornatiorem reddit, 180.
Officiales ſupremi quomodo à Viceregè de delictis cognoſcantur, 17. 40. 175.
Officiales inconſulto Principe accuſari non poſſunt, 17. 42. 176.
* Officiales approbatos ſolus Rex amovere poteſt, 188.
Officialium Civitatis Neap. creandorum ritus, 23. 22. 264.
Officialis, uno diſcrepante ex Civibus refirmari non poteſt, 17.12.165.
Officialis ad beneplacitum creatus cenſetur perpetuus, 17. 13. 165.
Officialis eſt Civis loci ubi jus dicit, 17.18.166.
Officialis ex nobilibus fieri intereſt reipubl. 17. 19. 167.
Officialis delinquens à Mag. Cur. Vic. cognoſcitur, 17. 33. 172.
Officialis perpetuus loco ſyndicationis ſubjacet viſitationi ſingulis quindecim annis, 17. 34. 173.
Officialis via ordinaria eſt ab officio movendus, 17. 36. 173.
Officialis ob baractariam durante officio puniri poteſt, 17. 37. 174.
* Officiali decedenti ſine hærede ſuccedit collega, 391.
* Onus quod à pluribus fertur facilius ſubſtinetur, 284.
Opera publica alterius nominis inſcriptionem quam Principis, aut cujus expenſis facta ſunt, non admittunt, 11. 43. 84.
Oppida ſunt à Metropoli cogenda ad comparandum ſibi victum annuum, 24. 16. 315.

P.

* Palatia in Civitate Regi aſſignata publicæ commoditatis gratia, 72.
* Palatia magna, in urbe habere ſoli Principi licet, 281.
* Palatia Principum non ſunt parietibus privatorum coarctanda, 282.
Palatium Papæ & Imperatoris ſacrum *ibid.*
Pales quare paſtorum Dea ſit habita, 13. 17. 110.
Paleſtra quid ſit, & unde dicatur, & à quo inventa, 13.16. & 19. 110.
Palilia feſta Pali Sacra, 13.17.110.
Pan unde dictus, 8.7.54.
Panis, & frumenti inventor, *ibid.*
Panis ex herba à Julio Cæſare confectus, & ejus herbæ nomen, 24. 6. 313.
Pancratii & Pentathli, item Pancratiſtæ, & Pentathli differentia, 13. 45. 118. & 119.
Pancratium, & Pancratiaſte quid, & unde dicantur, *ibid.*
Paninonia, & Panathenaica feſtivitates Græciæ quomodo celebrarentur, 13. 24. 113.
Papa habet gladium temporalem, & ſpiritualem, 22. 7. 252.
Papa ſolo verbo excommunicationem delet, 18.14.195. & 203.
Sicut, & ſolo verbo facit ſacerdotem vel epiſcopum, *ibid.*

* Papa æquiparatur Soli, 245.
* papæ & Imperatoris comparatio, *ibid.*& 246.
Papinianus inſtar equi Trojani à Budeo deſcribitur, 2.16.10.
Papinianus Regens Cancell. apud Severum Imp. 26.16.283.
* Parentum propter filios immunitas, 304.
Paricida, vel Parricida unde deducatur, 26. 26. 388.
Paritas votorum quomodo terminanda de jure, 25.27.369.
Paritas in materia gratioſa finitur ex Principis gratificatione, *ibid.*
Paritas votorum in votis magiſtratuum ſingulorum tribunalium Neapol. quomodo finiatur, 25. 28. 370.
Et quomodo in ſuffragiis ſedilium, 25. 29. 371.
Parthenope ante excidium Trojæ condita fuit, 3.21.19.
Patriarca ſummus patrum, 12. 26. 96.
* Patronus egenus eſt alendus à liberto, 298.
Patricii in ſacris conſtitutionibus, quos ex noſtris denotent, 26. 28. 389.
Patrimonium Civitatis Neap.quare in Tribunali D. Laur. ſervetur, 12. 6. 93.
* Pauperibus ſunt procuranda exercitia, 345.
* Pauperum immunitas, 304.
* Parum & nihil æquiparantur, 300.
* Patroni ſunt præ aliis honorificandi, 249.
Peccatum gravius eſt in perſona digniori, & proinde ſeverius puniendum, 15. 11. 143.
Pecunia in ædibus ſacris ſervari ſolita, 4.17.25.
* Pecunia quando primum cudi cœperit Romæ, 39.
* Pecunia ſecundus ſanguis, 300.
Pecuniam fiſcalem ſi quis miniſter ſurripuerit aut quoquomodo fraudaverit qua pœna plectatur, 17.25.169.& 181.
Pecuniæ fiſcalis diſtribuendæ Neapol. uſus & praxis, 15. 37. 148.
Pecunia fiſcalis non poteſt dari mutuo, nec fenori ab adminiſtratoribus, 15. 38. 149.
Pelagonia regio in Sicilia, 10. 2. 65.
* Penſio quibus detur, 257.
Pentathatlon, & Pentathli, quid fuerint,& unde dicti, 13. 44. 118.
Penuria ſeditionem concitat, 24. 5. 313.
Pergama arces Trojanæ, & ad earum exemplum quæcunque excelſa edificia dicuntur, 2. 8. 9.
Periodi victores qui fuerint, 13. 47. 119.
Perquiſitio rerum furtivarum in ſuſpectis domibus quomodo facienda, 9. 3. 57.
* Perſona loquentis ſemper excipitur, 285.
* Perſonæ publicæ, teſtium vicem ſupplent, *ibid.*
* Perſonæ in dignitate conſtitutæ *non* poſſunt torqueri ſine *juſſu* Principis, 256.
* Perſonæ quibus datur immunitas hoſpitiorum, 303.
D. Petrus ad Aram Neap. cur dictus, 12. 39. 97.
* Platea mortua, quibus detur, 257.
Pluto ſummanus dicitur, & quare, 12. 12. 93.
* Pilentum quale eſſet, 62.
Piratarum bona tempore quo piraticam exercent prædari poſſunt, 12. 31. 96.
Piratæ ter in anno à Papa excommunicantur, 12. 32. 96.
Pyrrhicha quæ ſit, unde dicta, & ad quid inventa, 10. 10. 66.
Ponderatores, 7. 6. 49.
Ponderum, & menſurarum cognitio, ad Tribunal Siclæ pertinet, 7.5. 49.
Pœna in ſervos, liberos, & milites varia, 9. 11. 58.
Pœna datur ad exemplum aliorum, 10. 29. 68.
Pœna pecuniaria ab ordinariis tantum Judicibus imponi poteſt, 15.4.142.
Pœna ex crimine deſcendens facilius remittitur à Principe, quam res aliena donatur, 15. 33. 147.
* Pœna capitis quæ ſit, 181.
* Pœna corporalis poſt latam ſententiam

tiam à Principe remittitur, 200.
* Pœna omnis in Principe eſt arbitraria, *ibid.*
* Pœnæ electio datur damnato à Principe, 201.
* Pœna remittitur à Rege, mulcta vero à Judice, *ibid.*
* Pœnarum commutatio Principis voluntati relinquitur, 202.
Pollux, ex ovo natus, 10. 12. 67.
Pontifex Max. omnium eſt Judex ordinarius, 15. 3. 142.
Pontifex ſeptem in partibus oſculatur adorando, 21. 9. 236.
Pontificis, & Regis intereſt ſubditorum nationes ſcire, 1. 2. 1.
Porcus Trojanus quis fuerit, 2. 14. 10.
* Porcaciorum curſus publicus, 392.
Porta Nolana Neap. quare ſic dicatur, 12. 36. 97.
Porterii, qui vulgo dicuntur, genus lictorum ſunt, 9 12. 58.
Porticus ſunt conſtitutæ prope Theatrum, & quare, 13. 13. 109.
Portis Civitatis, Capitanei ad guerram ex equitibus præficiuntur, 12. 65. 101.
* Poſentator, ideſt Nomenclator, 281.
Prandia legatorum debent eſſe ſecundum loci mediocritatem, 25. 7. 254. & *ſeq.*
Præcellentia conſiſtit in adminiſtratione, & authoritate, 27. 13. 399.
Præconis vox paucis innoteſcit, 11. 33. 79.
* Prædia militaria, 277.
Præfectura, 14. 5. 127.
* Præbendæ clericorum ære alieno non ſunt obnoxiæ, 185.
* Præeminentia Mag. Cur. Vic. 187. & *ſeq.*
Præfectus annonæ egeſtatis tempore creandus, 24. 8. 314. & 332.
Præfectus annonæ mulctam imponit circa comeſtibilia, 15. 17. 144.
Præfecti annonæ tres in Regno creati, 24. 12. 316.
Præfectus annonæ Tribunali electorum præeſt, 24. 13. 317.
Præfectus præt. qui ſit, 14. 18. 127.
Præf. præt. à Pharaone Ægypti Rege originem habuit, 14. 10. 129.
Præfect. præt. ab Imperatoribus excogitatus ad inſtar magiſtri militum, 14. 11. 129.
Præfect. prætor. ad tempus creabatur quemadmodum hodie Prorex, 19. 1. 206.
Præfectus præt. Regi comparatur ab aliquibus, 19. 2. 206.
Præf. præt. quibus titulis decoretur in jure, 19. 10. 213.
Præfect. præt. tempore Romuli quis eſſet, 14. 13. 130.
Præfect. præt. quare fuerit Imperatori adjunctus, 25. 30. 372.
Præfect. præt. ab Auguſto primum inſtitutus, 14. 14. 130.
Præfect. præt. ex fidelitatis experientia ab aula Principis ad Provincias regendi mitti cœpit, 14. 15. 130.
Præfect. præt. quomodo deſignaretur, 14. 17. 131.
Præfecti præt. quot eſſent per Imperium Romanum, *ibid.* & *num.* 18.
Præfect. præt. Principis perſonam repræſentat, 14. 20. 131.
Præfect. præt. publicandi bona poteſtatem habet, 15. 16. 144. & 138.
Prælati nomen longe ſe extendit, 27. 28. 405.
* Prælati ſunt honorificandi à Principe, 246.
Prærogativas magnifacere omnibus licet, 27. 2. 396.
Præſidens Sacro Conſ. à quo primum inſtitutus, & quomodo vocatus antiquis, 26. 22. 387.
Præſidentes R.C.S. quibus nominibus appellentur in ſacris conſtitutionibus, 26. 23. 387.
Præſidentes R. C. quomodo cum Conſiliariis procedant, 26. 24. 387.
Præſumptio poteſt fieri ex præſenti de præterito, 12. 7. 93.
* Pretium rebus venalibus à quo imponendum, 332.
Prætorium diverſe ſumitur in libris digeſtorum ac in lib. codicis, 14. 8. 127.
Primipilaris vel Primipilarius, & Primipilus quis dicatur, 5. 17. 37.
Primitiæ, & rogationes cui primum factæ fuerint, 8. 6. 54.
* Princeps poteſt Judici mandare ut ſic judicet, 203.

* Papa æquiparatur Soli, 245.
* papæ & Imperatoris comparatio, *ibid.*& 246.
Papinianus inſtar equi Trojani à Budeo deſcribitur, 2.16.10.
Papinianus Regens Cancell. apud Severum Imp. 26.16.283.
* Parentum propter filios immunitas, 304.
Paricida, vel Parricida unde deducatur, 26. 26. 388.
Paritas votorum quomodo terminanda de jure, 25.27.369.
Paritas in materia gratioſa finitur ex Principis gratificatione, *ibid.*
Paritas votorum in votis magiſtratuum ſingulorum tribunalium Neapol. quomodo finiatur, 25. 28. 370.
Et quomodo in ſuffragiis ſedilium, 25. 29. 371.
Parthenope ante excidium Trojæ condita fuit, 3.21.19.
Patriarca ſummus patrum, 12. 26. 96.
* Patronus egenus eſt alendus à liberto, 298.
Patricii in ſacris conſtitutionibus, quos ex noſtris denotent, 26. 28. 389.
Patrimonium Civitatis Neap.quare in Tribunali D. Laur. ſervetur, 12. 6. 93.
* Pauperibus ſunt procuranda exercitia, 345.
* Pauperum immunitas, 304.
* Parum & nihil æquiparantur, 300.
* Patroni ſunt præ aliis honorificandi, 249.
Peccatum gravius eſt in perſona digniori, & proinde ſeverius puniendum, 15. 11. 142.
Pecunia in ædibus ſacris ſervari ſolita, 4.17.25.
* Pecunia quando primum cudi cœperit Romæ, 39.
* Pecunia ſecundus ſanguis, 300.
Pecuniam fiſcalem ſi quis miniſter ſurripuerit aut quoquomodo fraudaverit qua pœna plectatur, 17.25.169.& 181.
Pecuniæ fiſcalis diſtribuendæ Neapol. uſus & praxis, 15. 37. 148.
Pecunia fiſcalis non poteſt dari mutuo, nec fenori ab adminiſtratoribus, 15. 38. 149.
Pelagonia regio in Sicilia, 10. 2. 65.
* Penſio quibus detur, 257.
Pentathatlon, & Pentathli, quid fuerint,& unde dicti, 13. 44. 118.
Penuria ſeditionem concitat, 24. 5. 313.
Pergama arces Trojanæ, & ad earum exemplum quæcunque excelſa edificia dicuntur, 2. 8. 9.
Periodi victores qui fuerint, 13. 47. 119.
Perquiſitio rerum furtivarum in ſuſpectis domibus quomodo facienda, 9. 3. 57.
* Perſona loquentis ſemper excipitur, 285.
* Perſonæ publicæ, teſtium vicem ſupplent, *ibid.*
* Perſonæ in dignitate conſtitutæ *non* poſſunt torqueri ſine *juſſu* Principis, 256.
* Perſonæ quibus datur immunitas hoſpitiorum, 303.
D. Petrus ad Aram Neap. cur dictus, 12. 39. 97.
* Platea mortua, quibus detur, 257.
Pluto ſummanus dicitur, & quare, 12. 12. 93.
* Pilentum quale eſſet, 62.
Piratarum bona tempore quo piraticam exercent prædari poſſunt, 12. 31. 96.
Piratæ ter in anno à Papa excommunicantur, 12. 32. 96.
Pyrrhicha quæ ſit, unde dicta, & ad quid inventa, 10. 10. 66.
Ponderatores, 7. 6. 49.
Ponderum, & menſurarum cognitio, ad Tribunal Siclæ pertinet, 7.5. 49.
Pœna in ſervos, liberos, & milites varia, 9. 11. 58.
Pœna datur ad exemplum aliorum, 10. 29. 68.
Pœna pecuniaria ab ordinariis tantum Judicibus imponi poteſt, 15.4.142.
Pœna ex crimine deſcendens facilius remittitur à Principe, quam res aliena donatur, 15. 33. 147.
* Pœna capitis quæ ſit, 181.
* Pœna corporalis poſt latam ſententiam

tiam

tiam à Principe remittitur, 200.
* Pœna omnis in Principe eſt arbitraria, *ibid.*
* Pœnæ electio datur damnato à Principe, 201.
* Pœna remittitur à Rege, mulcta vero à Judice, *ibid.*
* Pœnarum commutatio Principis voluntati relinquitur, 202.
Pollux, ex ovo natus, 10. 12. 67.
Pontifex Max. omnium eſt Judex ordinarius, 15. 3. 142.
Pontifex ſeptem in partibus oſculatur adorando, 21. 9. 236.
Pontificis, & Regis intereſt ſubditorum nationes ſcire, 1. 2. 1.
Porcus Trojanus quis fuerit, 2.14.10.
* Porcaciorum curſus publicus, 392.
Porta Nolana Neap. quare ſic dicatur, 12. 36. 97.
Porterii, qui vulgo dicuntur, genus lictorum ſunt, 9 12. 58.
Porticus ſunt conſtituẽdæ prope Theatrum, & quare, 13. 13. 109.
Portis Civitatis, Capitaner ad guerram ex equitibus præficiuntur, 12. 65. 101.
* Poſentator, ideſt Nomenclator, 281.
Prandia legatorum debent eſſe ſecundum loci mediocritatem, 25.7.254. & *ſeq.*
Præcellentia conſiſtit in adminiſtratione, & authoritate, 27. 13. 399.
Præconis vox paucis innoteſcit, 11. 33. 79.
* Prædia militaria, 277.
Præfectura, 14. 5. 127.
* Præbendæ clericorum ære alieno non ſunt obnoxiæ, 185.
* Præeminentia Mag.Cur.Vic. 187. & *ſeq.*
Præfectus annonæ egeſtatis tempore creandus, 24. 8. 314. & 332.
Præfectus annonæ mulctam imponit circa comeſtibilia, 15. 17. 144.
Præfecti annonæ tres in Regno creati, 24. 12. 316.
Præfectus annonæ Tribunali electorum præeſt, 24. 13. 317.
Præfectus præt. qui ſit, 14. 18. 127.
Præf. præt. à Pharaone Ægypti Rege originem habuit, 14. 10. 129.
Præfect. præt. ab Imperatoribus excogitatus ad inſtar magiſtri militum, 14. 11. 129.
Præfect. prætor. ad tempus creabatur quemadmodum hodie Prorex, 19. 1. 206.
Præfectus præt. Regi comparatur ab aliquibus, 19. 2. 206.
Præf. præt. quibus titulis decoretur in jure, 19. 10. 213.
Præfect. præt. tempore Romuli quis eſſet, 14. 13. 130.
Præfect. præt. quare fuerit Imperatori adjunctus, 25. 30. 372.
Præfect. præt. ab Auguſto primum inſtitutus, 14. 14. 130.
Præfect. præt. ex fidelitatis experientia ab aula Principis ad Provincias regendi mitti cœpit, 14. 15. 130.
Præfect. præt. quomodo deſignaretur, 14. 17. 131.
Præfecti præt. quot eſſent per Imperium Romanum, *ibid.* & *num.*18.
Præfect. præt. Principis perſonam repræſentat, 14. 20. 131.
Præfect. præt. publicandi bona poteſtatem habet, 15. 16. 144. & 138.
Prælati nomen longe ſe extendit, 27. 28. 405.
* Prælati ſunt honorificandi à Principe, 246.
Prærogativas magnifacere omnibus licet, 27. 2. 396.
Præſidens Sacro Conſ. à quo primum inſtitutus, & quomodo vocatus antiquis, 26. 22. 387.
Præſidentes R.C.S. quibus nominibus appellentur in ſacris conſtitutionibus, 26. 23. 387.
Præſidentes R. C. quomodo cum Conſiliariis procedant, 26. 24. 387.
Præſumptio poteſt fieri ex præſenti de præterito, 12. 7. 93.
* Pretium rebus venalibus à quo imponendum, 332.
Prætorium diverſe ſumitur in libris digeſtorum ac in lib. codicis, 14. 8. 127.
Primipilaris vel Primipilarius, & Primipilus quis dicatur, 5.17. 37.
Primitiæ, & rogationes cui primum factæ fuerint, 8. 6. 54.
* Princeps poteſt Judici mandare ut ſic judicet, 203.

* Principis epiſtola vim legis habet, 204.
* Principem rebus tantum gratioſis intendere decentius eſſet, criminoſas omnes ad magiſtratus relegando, & quare, *ibid.*
* Princeps Sacerdote inferior, 246.
Principes eligunt ſibi urbes quas præcipue inhabitent, 281.
*Princeps de ſuo reficere debet immunitatem alicui conceſſam in gravamen alterius, 284
* Princeps tenetur de ſuo reſarcire latronum rapinas, 297.
* Princeps onere patrimoniali non excuſatur, 298.
* Princeps quam poteſtatem habeat in populos, & quas ob cauſas Regno privetur, 6.
* Princeps Religionis eſt aſſertor & vindex, 154.
Princeps non præſumitur velle derogare juribus fiſci, *ibid.*
* Princeps majorem partem ſui Conſilii convocare tenetur, 155.
*Princeps ſolus ſententiam libello difformen ferre poteſt, 198.
* Principis ſola præſentia nobilem facit, *ibid.*
* Princeps poteſt poſt latam ſententiam à Judice impoſitam pœnam commutare, 155.
* Princeps poteſt reſcindere ſententiam jam tranſactã in rem judicatã *ibid.*
* Princeps poſt latam ſententiam pœnam corporalem remittit, item & deportatum reſtituit in integrum, & ſententias inferiorum judicum ſolo verbo irritat, 155.
* Princeps omnem pœnam facit arbitrariam, *ibid.*
* Princeps non præſumitur indulgere improbæ actioni, 200.
Sed in corporalibus pœnis plus quam in pecuniariis indulgere poteſt, *ibid.*
* Princeps à quibus legibus ſit ſolutus, *ibid.*
Et à quibus rebus ſe abſtinere debeat, *ibid*
Princeps pro alquo intercedere non debet ad Judicem, *ibid.*
* Princeps plenitudinem habet poteſtatis, 203.
* Princeps ſolo verbo facit Doctorem, *ibid.*
Princeps quando ſubditos defendere non tenetur, 287.
* Princeps miles eſt, 297.
* Princeps, 274.
* Principis præſentia nulla facit timeri mala, 300.
* Princeps non eſt ſolutus à lege contractus, 335.
* Princeps quomodo dicatur dominus mundi, 336.
* Princeps tenetur ſubditos alere, *ibid.* & 343.
* Princeps quæ poſſit ipſe ſolus facere, & quæ non, 356.
* Princeps debet procurare exercitia pauperibus, 345.
Princeps ſolo verbo condemno, vel abſolvo ſententiam dicit, 18. 4. 191.
Item nutu, & præſentia, 18. 7. 192.
* Princeps invalidos reſtaurat actus, 198.
Princeps Judex eſt, & ordinem judiciarium ſervare non tenetur, 18. 8. 193.
*Princeps omnium judicum ſupremus eſt, 257.
Princeps libelli vires egredi poteſt, & ipſum ſupplere, & publice audientiam præſtare debet, 25. 12. 359.
Princeps omnes ad ſe poteſt evocare, 25. 26. 369.
Princeps ſecundum conſcientiam judicare facultatem habet, *ibid.*
Princeps lex eſt animata, & quaſi quidam Deus corporalis, *ibid.* & 299.
Princeps cur dicatur habere leges in ſcrinio pectoris, 27. 8. 358.
Princeps authoritate abſoluta uti poteſt, ſi bono publico expedit, 18. 18. 197.
Princeps procurare debet ne delicta patrentur, 27. 3. 356.
Princeps caput eſt Conſilii, *ibid.* & 402.
Princeps quando conſulendus eſt, 4. 5. 22.
Princeps tenetur itinera reddere tuta, 10. 33. 60.
* Princeps ſuo exemplo populos, vel bonos, vel malos reddit, 5.

Prin-

Principis mandatum non poteſt probari per teſtes, 15. 43. 150.
*Principis mandatum quomodo intelligatur, 154.
Principis voluntas juſtam habere cauſam præſumitur, qui ſecus dixerit ſacrilegus eſto, 15.44.150., & c.27. 18.401.
Principis copiam populo fieri reipub. intereſt, 21. 24. 241.
Principis limina dignitatem habere dicuntur, 26.5.379.
Principis integritatis & juſtitiæ optimum exemplum, 24.19.321.
* Principis eſt ſublimare, 139.
Principi proximus eſſe, honor eſt, 27. 1. 396.
Principem adire per ſaltum quibus concedatur, 25.14.359.
Principem ſalutare ex privilegio conceditur, 21. 17. 238.
Principes cur dicti ſacri, 22.1.251.
Principes omnem Juriſdictionem ſuo delegato transferre cenſentur, 21. 6.252.
Principes ſacerdotalem ordinem non habent, 21. 8. 253.
Principes in Caſtris qui dicantur, 27. 36. 408.
Principum imagines olim ante Præf. prætor. præferebantur ſicut hodie ante Archiepiſcopos Crux, 20. 4. 227.
Principum imagines in publicis locis locari ab Auguſto cæperunt, *ibid.*
Prytaneum quid eſſet Athenis, 25. 7. 354.
Privilegium ſolo verbo conceſſum æquipollet conceſſo in ſcriptis, 18. 14. 195.
Privilegium à die conceſſionis exequutionem habet, 18.17.196.
* Privilegium omne, tempore neceſſitatis revocatum cenſetur, 286.
* Privilegium conceſſum Civitati an conceſſum intelligatur civibus, 339.
Privilegium, eluſorium nunquam cenſendum, 300.
* Privilegia tantum durant, quantum locus & perſona quibus conceditur, 301.
Procedere, & proceſſio quid proprie ſit, 20.5.225.
Proceſſus, quem vocant informativum, qui ſit, 23. 16. 263.
Procurator Cæſaris deportandi jus non habet, & quare, 15.26.146.
Procurator fiſci non intervenit in præſtandis votis, 27.46.414.
* Profeſſores artium & ſcientiarum ſunt cives ubi ſuas artes publice profitentur, 304.
Profeſſio filiorum a quo inventa: ubi fieret Romæ: quomodo fiat hodie, & ad quid conferat, 9.41.61.
* Promittere contra ſeipſum nemo cenſetur, 287. *in fin.*
*Qui promittit alium defendere non intelligitur ſi ejus culpa illi veniat damnum, *ibid.*
Prorege deficiente Decanus Conſilii ejus vicem gerit, 27.5.397.
Proſcribere quid proprie ſit, 16. 5. 156.
Proſcribere idem quod publicare, & confiſcare, 16. 7. 156. & *num.* 20. 158.
Proſcribendi ritus, & tempus in Magna Curia Vicariæ, 16. 8. 156. & 159.
Proſcribi homines eſt vulgo Bandiri, 16.6.156.
Proſcripti homines impune occidi poſſunt, *ibid.*
Proſcriptio multa ſignificat, 16. 18. 158.
Proſcriptio à Lucio Sylla inventa, 16. 21.158.
* Provinciales quando a juſto Principis auxilio cadant, 287.
Provinciæ in quas eſt diviſum Reg. Neap. Præfectoriis Rom. aſſimilantur, 14.6.127.
Publica quæ proprie ſint, 16.4 156.
Publicandi poteſtas meri eſt imperii, 15.23.145.
Publicandorum bonorum cognitio ad tribunal procuratoris Cæſaris ſpectat, 16.8.156.
Publicare quid ſit, 16.1.155.
Publicatio bonorum ſequebatur ſupplicium dominorum, 16.3. 156.
* Pueris educandis publica ſunt conſtituenda loca, 279.
Pulpitum quid, 13.12.109.
* Puniri quis debet in eo quod delinquit, 179.

* Pupillus debet per tutorem agere, 274.
* Puteoli, 280.

Q.

Quæſtores urbani qui, *cap.* 5. *n.* 5. *pag.* 30.
Quæſtores provinciales ad quid eligebantur, *ibid.*
Quæſtores Candidati, 5. 11. 31.
Quinquertium, & Quinquertiones qui fuerint, & unde dicti, 13. 44. 118.
Qui dignitatem emunt digni non ſunt, 17. 7. 163.
Qui non habet in ære, punitur in corpore, 15. 9. 143.

R.

* Ratio finalis quæ dicatur, *pag.* 292.
Rectores provinciarum quomodo cognoſcantur, 17. 38. 174.
Redemptio, vide Compoſitio.
* Regalia prohibentur occupari, 299.
Reg. Camera Summariæ unde ſibi nomen ſumpſerit, 7. 2. 48.
Regentes Cancellariæ ſingulis quinque annis mutari, & ſindicari cautum, 17. 13. 165.
Regentes Cancellariæ ex Equitibus Neapol. fieri conſtitutum, 17. 19. 167.
Regentes Cancellariæ quomodo à legibus appellentur, 26. 16. 383.
Regentes Cancellariæ quando uſui eſſe cœperint, 26. 17. 384.
Regentes Cancellariæ quando in Regis aula eſſe cœperint, 27. 41. 411.
* Regi debentur expenſæ à Baronibus, ſi iverit ad eorum caſtella, 297.
* Reges ſunt honorificandi etiam ab eccleſiaſticis viris, 246. & 249.
Reges Neap. dicti Divi, 19. 15. 219.
Reges cur dicantur Sacri, 22. 1. 251.
Regis intereſt locupletes habere ſubditos, 14. 20. 131.
* Regis magnificentia in quid potiſſimum emicet, 257.
Regi ad ſuum Regnum adeunti ſunt mittendi obviam legati, 25. 14. 359.
* Regis gloria eſt magnas habere urbes & populoſas, 281.
Regimen civitatis penes quos debeat eſſe, 303.
Regimen civitatis ad nobiliores pertinet, 12. 4. 92.
* Regiones & loca quando mulctentur, 288. *in fin.*
Regiones Sedilis Furcillæ & Montaneæ una factæ, 6. 2. 41.
* Regnum unum non capit duos Reges, 298.
* Regnum ibi cenſetur ubi reſidet Rex, 285.
Regnum una cenſetur Provincia, 12. 62. 100.
* Regnum ex Regis novatione novum fieri dicitur, 6.
* Relevium ad quid ſolvitur, 283. & 292.
* Reliquiæ dignitatis ſemper retinentur, 306.
Religioſi etiam ſimplices præferuntur quibuſcunque militibus, 27. 35. 407.
* Remuneratio non trahitur ad obligationem, 277.
Rerum cuſtodia ad eos ſpectat qui jus habent in illis, 12. 2. 92.
* Reſcriptum contra conſuetudinem non valet, 306.
Reſcriptum contra fiſci commodum nullum eſt, 15. 36. 148.
* Reſcriptum quod infert magnum damnum non valet, 201.
* Reſcriptum impetratum poſt ſententiam ſuper mutatione pœnæ an & quando valeat, 203.
* Reſpublica per ordinarios magiſtratus fœliciter regitur, 179.
* Reipublicæ ſtatus ex præmio in bonos, & pœna in malos ſervatur, 204.
* Res immutata præter voluntatem domini, etiam ſi in meliorem ſtatum, cenſetur deterior, 186.
* Rex lege ambitus ſolutus, 302.
* Rex dicitur habere ſtipendia, 277.
Rex in Regno ſuo eam habet poteſtatem, quam Imperator in Imperio, 14. 21. 132.

Rex

Rex dicitur Monarcha, 22. 4. 252.
Rex tenetur miniſtrare frumentum populis in neceſſitate, 24.26.324.
* Rex quibus ex cauſis regno privetur, 6.
* Rex dicitur habere ſtipendia, ideſt tributa & vectigalia, ut juſtitiam faciat, 184.
*Rex debitor eſt juſtitiæ,illamque ſubditis facere tenetur, *ibid.*
*Rex non poteſt obligare ſucceſſorem, 185.
Rhæda vehi quibus olim permiſſum, 20.3.227. & 232.
Roberti Andegavenſis Byzantinorum Imp. cineres, 6. 13. 42.
Rogationes cui primum factæ, 8. 6. 54.
Romani à Trojanis originem ducunt, 2.25.13.
Romæ nomen apud veteres ignotum, 4.1.22.
Romæ conditores ob longum temporis ſpatium incerti ſunt, 4. 10. 22.
Romæ locus decoctoribus conſtitutus, 10.43.71.
Romulus à Trojanis deſcendit, 2. 23. 12.

S.

* SAcerdos à Deo, non ab homine pendet, *pag.*246.
Sacris inhærentia, ſunt ſacra, 11. 48. 86. & 248.
* Sævitia dominorum parit feudorum privationem, 301.
Saturnalia quo ritu celebrabantur, 13. 25. 114.
Saturnaliorum tempore bellum ſumere aut noxios punire nefas erat, & Servi epulabantur cum Dominis, *ibid.*
Salutandi formulæ variæ, 21.20.240.
Salutans inimicum præſumitur remiſiſſe injuriam, 21.26.242.
Salutatio, & adoratio, quid differant, 21. 15. 238.
Salutatio ad omnes extenditur, 21.19. 239.
Sapientia melior eſt quam corporis robur, 27. 11. 359.
Saturni adventus in Italiam, 4. 12. 34.
Saturni numiſmata, 4. 15. 25.
Saturnus an Romam condiderit, 4.14. 24.
Scena Pulpitum & Orcheſtra quid ſint, 13. 12. 109.
Scribere ad Regem abſque Viceregis licentia Civitas non poteſt, 25.25. 368.
Scriptura ubi de neceſſitate requiratur, 15. 42. 150.
Scriptura ad privilegia probanda,non eſt neceſſaria, 18.17.196.
Scripturæ paternæ apud primigenium ſervandæ, 12.5.92.
Sedere cum judicibus quando judicant nemini licet, 23.10.261.
Sedes unde jus redditur in alto conſtitui loco, inſtitutum antiquum, 27. 42. 413.
Secreta hoſtibus nuntians qua pœna plectatur, 4.6.22. & 27.
Unde dicta, *ibid.*
Secretarii Ciſrarum, 6.25.45.
~~Secretarium, 4.7.22.~~
Secretarius Regni, & Secretarius Proregis quomodo appellentur in conſtitutionibus, 26. 20. 386.
Seculum ſpatium centum annorum, 13. 39. 116.
* Sedilia Civitatis, publica ſunt, 303.
Sedile Furcillæ cur cum Montaneæ ſit unitum, 12.63.100.
Sedile Montaneæ cur duos faciat decuriones, 12. 47.98. & *num.*64.101.
Sedile Montaneæ Romanorum Porticibus comparatur, 12.69.102.
Sedile Montaneæ in ſalubriore civitatis regione ſitum, *ibid.*
Sedilia univerſam repræſentant Civitatem, 10.30.68.
Sedile Furcillæ quare ſic dictum, 12. 43. 98.
* Sedes variæ in cœlo, 247.
Segeſtum Oppidum in Sicilia ab Ænea conditum, 3.6.16.
Sellam qui habeant in Regio Palatio, 23.31.268.
Senatores primum locum in ſpectaculis habere debent, 13.13.109.
Senatores injuſſu Principis ab Italia diſcedere non poterant, 26.2. 378.
Senatores à Tiberio Cæſare privati ob ob inditium avaritiæ, 17. 20. 168.
Seni-

* Senibus egenis publica ſunt conſtituenda loca, 279.
Sententia in criminalibus intra decem dies, in civilibus autem intra quatuor menſes eſt exequutioni mandanda, 200.
Ubi rationes diverſitatis habes.
* Sententia tranſacta in rem judicatam poteſt reſcindi à Principe, *ibid.*
* Sententia inferiorum judicum poteſt à Principe irrita fieri, 201.
Sententia probari poteſt per teſtes, 15. 40. 150.
Sententia diffinitiva ab eodem Judice revocari non poteſt niſi à Principe; interlocutoria ſecus, 16. 10. 157.
Sententia non requirit cauſæ expreſſionem, 16. 11. 157.
Sententia venalis ipſo jure eſt irrita, 17. 24. 169.
Sententia ſine ſcripto ferri regulariter non poteſt, 18. 2. 191.
Sententia in quibus caſibus libellum non requirat, *ibid.*
Sententia quæ libellum requirit etiam à Principe eſt in ſcriptis ferenda, 18. 3. 191.
Sententia à Principe ſine ſcripto ferri poteſt, 18. 5. 192. & 47.
Sententia libello non conformis à præfect. præt. fertur, 18. 11. 195.
Sententia tranſacta in rem judicatam, à Viceregе reſcindi poteſt, *ibid.*
Sententia inferiorum ſolo verbo à Viceregе irritatur, 18. 12. 195.
Sententia Papæ & Imp. appellationi non ſubeſt, 19. 4. 207.
Sententia quæ appellationem non agnoſcat, *ibid.*
* Sententia in criminibus lata non eſt præpropere exequutioni mandanda, 199. *in fine.*
* Sepulturæ damnatorum ratio, 152.
Servi pœnæ qui dicerentur, 13. 36. 115.
Servi fugitivi deſtinabantur Ludo gladiatorio, *ibid. num.* 15.
Servi quo tempore epularentur cum Dominis, 13. 29. 114.
Servitium perſonale hæredes non obligat, 257.
Seſſionis Magiſtratuum Neap. tum in Coll. Conſ. tum in reliquis tribunal. ordo, 27. 43. 412.
D. Severi corpus ubi condatur, 6. 12. 42.
D. Severus cujus fuerit familiæ, 12. 41. 58.
Sicla unde dicatur, 6. 21. 44.
Siclæ tribunal diviſum, 7. 6. 49.
Siclus quid, *ibid.*
Sigillum Caſtri, & Civitatis apud nobiles manere debet, 12. 4. 92.
* Signa impreſſa an dominii translationem inducant, 49.
Simile non eſt idem, 14. 4. 127.
Sybaritæ Populi, & eorum deliciæ, 13. 57. 122.
Simeon Senenſis pictor celebris, 11. 40. 82.
Simulacra votiva Caſtoris & Pollucis; cujus fuerint figuræ, 10. 8. 66.
Syndicandi ritus Provinciarum *Regni* Neap. 17. 31. 171.
Syndicatus in Urbe Neap. & in Regno, à quibus fiat, *ibid. num.* 28.
Syndicus univerſam repræſentat Civitatem, & ex nobilibus eligendus, 11. 26. 78.
Sirena Neap. adorata, 6. 8. 21.
Sitones qui, 24. 25. 324.
* Solis & Lunæ congreſſio, 245.
Solemnitas Sanctiſs. Corporis Chriſti quomodo celebretur, 23. 35. 269.
* Spectacula unde dicta, 13. 3. 105.
Speculatores qui, 9. 8. 57.
Specus quid ſit, 13. 3. 105.
Stadiodromus qui ſit, 13. 15. 109.
* Status ſingulorum ſervandus illæſus, 298.
Statores, 25. 10. 358.
Stadium quid, & quanti ſit ſpatii, 13. 15. 109.
Stadium unde dictum, *ibid.*
Status mutatio ſæpe contingit, 11. 46. 85.
Status reip. per ordinarios Magiſtratus felicius regitur, 179.
* Straminis & lecti appellatione quid veniat, 278.
* Stipendia militum qui fraudaverit, qua pœna plectatur, 182.
* Stipendia à quibus darentur olim, 183.
Stipendia non ſunt militibus differenda, *ibid.*

Sti-

* Stipendia æri alieno non ſunt obnoxia, 185.
* Stipendia emerita quotuplicia ſint & quibus militibus dentur, 255.
* Stipendia emerita non poterant conferri inconſulta plebe, *ibid.*
Stipendia an & quando amittantur, 256.
* Stipendia quodammodo ſacra, 183.
* Stipendiorum vice prædia olim data, *ibid.*
Stipendia etiam Rex habet, *ibid.*
* Stipendiis propriis nemo tenetur militare, *ibid.*
Subditi Dominum imitari ſolent, 1. 5. 2.
Subditi non tenentur quærere Regem extra Regnum, 25.13.359.& 27.41. 410.
Subditi ut ſint locupletes Principis intereſt, *ibid.*
Summa platea ubi fuerit Neap. & cur ita dicta, 12.10.93.
Summanus Pluto cur dictus, *ibid. num.*12.
Summaria unde dicta, 26.24.387. *vide* Regia Camera.
Summates ſive Summani qui ſint, 12. 12.93. & 103.
Summi qui dicantur. Magiſtratus qui ſint, 12.14.94.
Superior benigne audire debet inferiorem, 23.25.267.
Supplicatio quando admittatur, 19.5. 208.
Supplicatio quid ab appellatione differat, 19.8.209.
Supplicatio quo ritu fieret antiquitus, *ibid.*
Supplicatio non ſuſpendit exequutionem, *ibid num.*7.
Suffragia profana in ſacris locis ferre non omnibus licet, 11.47.66.
* Superindictum quando & à quo poſſit imponi, 276.
* A Superindicto nemo excuſatur, 285.

T.

Tarcenale, *vide* Arſenale.
Tauri ludus Neap. celebratus, 4.55.122.
Taxiarcha, 281.
Templum D.Laur. 11.40. 82.
* Territorium proprium dignitatem affert, 104.
Tertium ne Conſul, an tertio dici oporteat, 5.14.32.
* Teſſeræ hoſpitii, 280.
Teſtes, digniores ſunt ſcripturis, 15. 41.150.
Theatra Caſtori, & Polluci dicata, quare Ovali forma fiant, 10.12. 67.
Theatrum Neapol. ubi ſitum, 13. 1. 107.
Theatrum ad ornatum Civitatis pertinet, 13.2.107.
Quid in illo exerceatur, *ibid. n.*6.
Theatrum quid ſit, à quibus primum in Civitates introductum, & unde originem habuerit, *ibid.n.*7.
Theatrum primum ex ligno factum, 13.8.108.
Theatrum Marci Scauri mirabile, & Curionis bina verſatilia, *ibid. n.*9.
Theatrum lapideum, à Pompejo primo factum, *ibid. n.*10.
Theatrum in ſalubriore, urbis parte eſt conſtituendum, *ibid.n.*11.
Theatrum tres præcipuas partes habere debet, 13.12.109.
Theſaurarius Regni quomodo appelletur in Conſtitutionibus, 26. 20. 385.
* Theſaurarii provinciarum ſingulis quatuor menſibus rationem exactionis tranſmittere tenentur, 186.
* Tituli à quibus dentur, 273. & *ſeq.*
* Titularii dicendum, non Titulati, 23.2.259.
Titularii juramentum præſtant fidelitatis, 27.14.400.
Titularii ſunt ſpectabiles, 27. 10. 400.
Titularii præcedunt Collaterales Conſiliarios, 27.21.402.
Titularii ſæculares exemplo Religioſorum appellati, 27.28.405.
Titularii ex militibus electi, 27. 36. 408.
Titulariorum privilegia, 23. 7. 261. & 273. & *ſeq.*
Titularus juriſdictio à quo data, 27.7. 398.

Titulariúm qui offendit Majeſtatis reus non fit, 27 10.359.

Tituli quibus Summus Pontifex diverſos Principes ſcribendo honorat, 19.12.116.

Titulorum majoritas an temporis antiquitati prævaleat, 27.38.408.

Titulos qui emunt titularii non ſunt, 27.10.359.

Titulus quid, & quotuplex, & unde dicatur, 23.4.260.

Titulus remanet etiam ſi caſtrum alienetur, 23.41.272.

Torneamentum ſive Torneum Neap. cum juvenalibus Romanorum conferri poteſt, 13.49.120.

Tornei origo unde manarit, 13. 5. 121.

* Tractarum taxatio, 337.

Tractæ quomodo & quando concedantur, 15. 47. 151. & *cap.*24. 10. 315.

* Tractæ quando poſſint claudi, 285.

* Tranſactio in cauſis fiſcalibus, & generatim ab alienarum rerum adminiſtratoribus, quando fieri poſſit, 202.

Tranſactio quomodo fiat a fiſco, *ibid.*

* Tranſitus militum quanto tempore præfiniatur, 283.

Tribonianus Regens Cancell.apud Juſtinianum, 26.16.383.

Tribunal Cæſarum quale fuerit, 27. 44.413.

Tribunalia quiſnam univerit Neapol. 7.9.50.

Tribunalia civitatis ad ejus patrimonium curandum in D.Laurentio reguntur, 11.27.78.

Tribunalia plura diverſorum locorum unius Domini unum cenſentur, 27. 42.411.

Tribuni militum qui, 212.2.235.

Tribunus plebis mitis eſſe debet, 24. 6.313.

* Tributa excuſant ab onere hoſpitiorum, 291.

* Tributa & vectigalia dicuntur ſtipendia Principis, 184.278.287. & 297.

Triumviri monetales quorſum Romæ creati, 5.7.29.

Troja ludus ab Aſcanio Æneæ filio inſtitutus, 13.52.121.

Trojam Aſiæ regionem eſſe; Ilium vero ipſius Metropolim, 2.6.8.

Troja capta ex ejus gentibus nonnullæ remanſere, 2.18.10.

Trojani belli geſta in multis an vera ſint, 2.2.7.

Trojani belli adagia multa, 2.15. 10.

Trojanorum a ſanguine genus ducere an magnum ſit, 2. 2. 7. & *num.*19. 10.

Trojanos à Græcis victos fuiſſe, 2. 10.9.

Trojanus Equus, *vide* Equus Trojanus.

Tuſſelli etymologia, & quomodo dictus antiquus, 27.45.414.

* Tutores,& curatores an poſſint tranſigere de rebus pupilli, 202.

Tutela una dicitur, licet à pluribus adminiſtretur, 12.62.100.& 286.

* Tyrones ſemper ſunt exercendi, 124.

V.

Valerius Soranus Tribunus plebis, cur in crucem levatus, 4. 3. 22.

* Vaſalli non poſſunt prohiberi ne eant ad Regem, 374.

* Vaſalli tenentur hoſpitari ſuos Barones, 303.

* Vaſalli tenentur obſequi Dominis, *ibid.*

* Vaſalli obligati ſunt capere bannitos, 289.

* Vaſalli tenentur Domino dari hoſpitia, & per propria prædia illi viam ſternere, 298.

* Vaſalli quando à fide in dominum liberentur, 6.

Vectigalia quomodo proſcriberentur Romæ, 16.19.158.

Vectigalia & tributa ſunt ſtipendia Principis, 184. 287. & *alibi*.

Vehiculum cameratum, 276.

* Vendere rem ſuam quando quis cogi poſſit, 24. 23. 323.

Veneratio in tranſeundo per ſacra fana quomodo fieret à Romanis, & quomodo à nobis, 21. 4. 235.

Verbenarius Legatus qui diceretur, 25. 5. 354.

Ver-

Verbum Regis habetur pro lege, 18. 10. 154.
* Veteranorum immunitas, 303.
Veterani Milites qui fuerint, 22. 13. 254.
Veterani olim oppida in remunerationem accipiebant ſicut hodie, *ibid.* & 255.
Veterani puniuntur ut nobiles, 256.
Viatores, 25. 10. 357.
Vicaria unde, & quare ſic dicatur, 6. 17. 43.
Vicaria cur dicatur Magna Curia, 7. 15. 51.
Vicaria in medio Civitatis poſita, 10. 33. 69.
Vicaria olim erat arx, 10. 36. 69.
* Vicarius an poſſit ſibi ſubſtituere alium Vicarium, 375.
* Vicarius Præfecti præt. eligebatur à Principe, non ab ipſo Præfecto, 255.
* Et cui comparatus eſſet, & ejus ſpecialia, *ibid.* & 375.
* Et poteſtas, *ibid.*
Vicarii in Oriente tres, in Occidente unus, 22. 9. 253.
* Vicarius una eſt perſona cum Principe, *ibid.* & 254.
* Vicarius Præfecti præt. propriam habebat juriſdictionem, 255.
* Vicarius Regis an poſſit aſſentiri alienationi feudorum, *ibid.*
Viceregi cur dicatur, Tua Excellentia, 14. 9. 128.
* Vicerex an poſſit tranſigere de rebus fiſcalibus inconſulto Rege, 202.
Vicerex Magiſtratuum omnium digniſſimus Præfecto præt. aſſimilatur, 14. 3. 127.
Vicerex in ambiguitatibus Regem conſulit, ſicut olim Præfectus prætor. Imperatorem, 14. 9. 128.
Vicerex derogat juriſdictionibus Baronum etiam privative, 15. 141. & 151.
Vicerex maximam mulctam imponit cum voto Collateral. Conſ. 15. 6. 142.
Vicerex triplicem habet juriſdictionem, 15. 31. 145.
Vicerex gratiam facit delinquentibus etiam ſi contradicat fiſcus, præterquam de rebus jam fiſco concorporatis, 15. 34. 148.
Vicerex majore præditus poteſtate, quam Præfectus præt. 22. 11. 253.
Vicerex cum Neap. venit, quo prius appellat, 25. 15. 360.
Vicerex quo ritu & pompa ingrediatur, 25. 16. 360.
Vicerex à quibus recipiatur, *ibid.*
Vicerex ubi poſſeſſionem capiat, & qua ſolemnitate, 25. 18. 362.
Vicerex prohibere poteſt Civitati ne mittat Legatos ad Regem, 25. 21. 264.
Vicerex an poſſit ſibi ſubſtituere Vicarium ſi Neap. diſcedere ipſi contingerit, 25. 31. 372.
Vicerex feudis titulariorum alienandis aſſentiri poteſtatem non habet, 23. 40. 275.
Vigilantia à jure civili commendata, 11. 10. 75.
Vinorum diverſa genera in Campania, 24. 3. 311.
* Vini certa menſura taxata Magiſtratibus quotidianis in potioribus, 179.
Viſitationis forma, & ritus, 17. 35. 173.
Viſita, *ibid.*
Vita humana, 12. 45. 98.
Vita, & honor pari paſſu ambulant, 27. 2. 396.
Ulpianus Regens Cancell. apud Alexand. Imper. 26. 19. 383.
* Univerſitas debet per ſyndicum agere, 274.
* Univerſitates an & quando poſſint concedere immunitatem alicui ex civibus, 284.
* Univerſitates in delictis quomodo puniantur, 289. & *ſeq.*
Unus, plurium perſonarum vices repræſentare poteſt, 283.
Vota nuncupare pro ſalute Principis, & vota offerre, quid, 5. 23. 35.
Votorum diſparitas, 25. 29. 371. & 375.
Vox præconis innoteſcit, 11. 33. 79.
Urbes deſignabantur vomere æneo, 11. 52. 87.
* Urbes magnæ Regum gloria, 281.
* Urbes fiunt celebres ex frequentia gentium, *ibid.*
* Urna oſſuaria, 153.

Uſuræ centeſimæ, 182.
Uſus proprius quomodo intelligitur, 340.

X.

XEnia quomodo à Judicibus accipi poſſunt, & eorum appellatione quid veniat, 17. 23. 169.

Y.

Y Cur Pythagoræ litera dicatur, 12. 44. 98.
Y Sedilis Furcillæ inſigne, 12. 42. 98.

FINIS.

